

V Y C H O V A T E L .

Časopis
věnovaný zájmům křesťanského školství.

Ročník XLIII.

1928.

Majitel, nakladatel, vydavatel »Družstvo Vlast«.

Redaktor
Arnošt Oliva.

V PRAZE.
KNIHTISKÁRNA »DRUŽSTVA VLAST«,

O B S A H

»VYCHOVATEL« 1928 – roč. XLIII.

Redaktor ARNOŠT OLIVA.

	Str.
<i>Dr. Josef Beran: Fráňa Šrámek „Stříbrný vitr“</i>	147
<i>Josef Hanák: Vychovatelské zkušenosti abbé Dibildosa</i>	33, 49, 72, 88, 97
<i>Dr. Fr. Herodek: Přírodní vědy a křesťanský světový názor</i>	114, 129, 149
<i>Josef Kobosil: Výsledky vědeckého bádání do našich učebnic</i>	6, 17
<i>Ochrana Kindermanna</i>	40
<i>K dějinám Českých bratří</i>	57, 69, 83
<i>Poslední vzpomínky Komenského</i>	111, 135, 151, 161
<i>František Košák: K našemu programu</i>	1
<i>Arnošt Oliva: Dějiny církve dosvědčují její vyšší poslání</i>	13, 27,
	42, 59, 74, 90, 120, 140, 156, 170, 177
<i>Jan Oliva: Vyučování náboženství dle psycho-fysické struktury žáků</i>	8,
	21, 38, 51, 65, 85, 101, 137, 153, 162, 189
<i>Dr. Lubomír Petr: Mládí a jeho smysl</i>	10, 25, 35, 54, 67,
	81, 106, 131, 147, 168, 181
<i>S. V.: Nejoblíbenější německý katolický spisovatel pro mládež</i>	45
<i>Antonín Votka: O třídění východních křesťanů</i>	76, 91, 98, 133, 145
<i>Emanuel Žák: Úsudek moderních paedagogů o beznáboženské škole</i>	2
<i>Různé zprávy a literatura v každém čísle.</i>	

Redaktorem čís. 1—4. byl vldp. Frant. Košák.

VYCHOVATEL.

Vedoucí redaktor: FRANTIŠEK KOŠÁK.

Číslo 1.

LEDEN 1928.

ROČNÍK XLIII.

K našemu programu.

Věren svému před 42 roky stanovenému programu „*býti pravým vychovatelem na zásadách křesťanských*“, zahajuje Vychovatel nový 43. ročník. Vstupuje do nového ročníku, kdy celý národ chystá se oslaviti *desítiletí dosažení samostatnosti* a svobody, v době kdy učitelstvo české chce oslaviti *Jana Amose Komenského*, jeho konečný odchod z vlasti (1628) a na památku tohoto třistaletí konati pout k jeho pomníku pod vrch Klopoty u Brandýsa nad Orlicí, v kterémžto městě Komenský žil šest let (1622—1628) a napsal „*Labyrint světa*“ a „*Hlubinu bezpečnosti*.“

Nevíme, bude-li základem poutních úvah českého učitelstva u pomníku Komenského, kapitola XXIV. a XXV. jeho „*Didaktiky veliké*“, kde tak krásně Komenský píše, na př.: „*Také všemu tomu, čemu se učí křesťanská mládež po svatém písmě (vědám, uměním, řečem atd.) budiž vyučováno v závislosti na písmech, totiž aby mohli všude znamenati a jasně viděti, že všechno, čeho cílem není Bůh a budoucí život, je čirou marností.*“ A dále: „*Všichni at jsou vyučováni co nejzbožněji dbáti uctívání Boha a to vnitřní i vnější, aby vnitřní nechladlo beze vnějšího a vnější nezvrhlo se v pokrytectví bez vnitřního.*“*) Daleko však příliš daleko odchýlilo se české učitelstvo od zásad Komenského, kterého chce oslavovat, zamítajíc hlavní jeho zásady. Vždyť právě ono to jest, které v odporu k jeho učení bouřlivě žádá, aby vyučování náboženství bylo ze škol vyloučeno, aby byla zavedena jednotná laická škola státní.

Budeme letos v říjnu oslavovati desítileté trvání naší samostatnosti. Co tu bude vzpomínek radostných, ale vybaví se i trpké zážitky a zkušenosti. Po převratu školství, výchovy dětí zmocnila se hrubá ruka socialistů. Nařízení soc. dem. ministra Habrmana z doby po převratu zůstanou navždy výmluvným dokladem socialistické zvůle, která nedbajíc platných zákonů, násilím vnášela do školství protináboženské nápady socialistické politické partaje. Od té doby se uplatňovala ve školství zásada: „*Každý si může dělat ve školství co chce, jen když je to protináboženské.*“ Od převratu vede se u nás neustále boj o školu. Jest to ve skutečnosti **boj o mladé, dětské duše, o budoucnost církve u nás, o budoucnost národa!**

Nespokojenost s těmito poměry ve škole, která v četných případech je rejdištěm zbolševisovaných učitelů roste, volá se, že škola musí býti vrácena národu, politika a experimentování musí býti z ní odstraněny, musí v ní býti vrácena pravá výchova.

Základ pravé výchovy krásně vyjadřuje dr. Förster: „*Pravá výchova pro tento svět musí se zakládati na výchově pro onen svět.*“ (Křesťanství a třídní boj.

*) Z kap. XXIV. 24. a 25. vydání Jana Amosa Komenského „*Didaktiky velké*“ v Praze 1905. Nákladem Dědictví Komenského; str. 279. a 280.

Str. 16.) a dobře napsal humanista a pedagog německý Valentin Friedlandt Trozendorf (1490—1556): „*Slunce strhuje s nebe, jaro bere roku, kdo odstraňuje náboženství ze školy, aneb mu vykazuje místo podřadné.*“

Katolické děti mají přirozené právo na výchovu náboženskou, na školy katolické, s katolickými učiteli. Tuto zásadu hájil vždy „Vychovatel“ a za ní bude pracovati i dále. Hlava křesťanstva, papež Pius XI., jednou řekl: *Ze škol vycházejí buď svatí nebo ztřeštější zločinci!*“ Jsou to slova na první pohled ostrá, ale přece jen pravdivá, neboť není možno vychovati dítě v poctivého člověka, není-li správně vychováno svědomí a **správná výchova svědomí není možná bez výchovy náboženské!** „Není pak divu, že ze škol, v nichž se utlouká víra v Boha a tím vědomí odpovědnosti, vycházejí lidé beze svědomí, kteří jsou nebezpečenstvím pro život i majetek spoluobčanů. A čím je zákon pro občana, který necítí závaznost ve svém svědomí zákon poslouchati? Takový nemá žádné vážnosti ke státní autoritě a v jeho poměru ke státu a ke spoluobčanům rozhodují jen osobní neb třídní zájmy. Z takových lidí vznikají vyžírači státu a příživníci na účet spoluobčanů.“*)

Volá-li církev a uvědomělí katolíci po náboženské výchově ve škole, nečiní tak snad z „klerikální panovačnosti“, nýbrž z přesvědčení, které získáno je zkušeností, že *bez náboženské výchovy je nejen nemožná dobrá výchova charakterů a i nemožná výchova řádných občanů.*

Věřen svému programu bude i na dále pracovati „Vychovatel“ k vybudování katolického školství, za práva a požadavky katolických učitelů, katolických dítek a rodičů, maje na paměti slova Komenského v jeho didaktice: „**Tak Bůh káže, tak rozum velí, tak potřeba nutí; nelze jinak; na tom stůj neproměnitelně, ať školy naše křesťanské chrámové pobožnosti a Ducha sv. dílny jsou! Amen! Ježíši Kriste, Amen, Amen!**“

Prof. EM. ŽÁK:

Úsudek moderních paedagogů o beznáboženské výchově.

V názorech na výchovu dítěte jeví se potěšitelný obrat, aspoň v tom směru, že nevěří se již v onu moderní beznáboženskou výchovu, v laickou morálku v níž bylo kladeno tolik nadějí. Všeobecně zklamala. A právě studium dětské duše, paedopsychologie, ukazuje, jak velikým činitelem pro výchovu mládeže je náboženství.

Nezaujatí a vážní vychovatelé, — dříve zastánci beznáboženské výchovy, sami nyní opravují své názory na výchovu, a to ve prospěch náboženství.

V Americe je to známý paedagogický spisovatel, Stanley Hall, přední hlasatel laické morálky, který píše: — „Odmítavé stanovisko ethického hnutí k náboženským motivům ve výchově charakteru jest jednak příčinou, jednak následkem toho, že nejeví se dostatek zájmu pro nový rozvoj náboženské psychologie. Bylo velikou chybou ethiků, že nechtěli uznati, že náboženství je neobyčejně mocnou pomůckou mravního vývoje. Jsou zaostalí v novějších poznatcích, které se týkají věku dětského a doby dospívání. Tato studia ukázala, jak daleko hlouběji než dosud za to se mělo, duše mladých lidí jsou nábožensky založeny. „Ethickou

*) „Selské Hlas“ č. 36. r. 1927.

kulturu," jak ji takto jmenované společnosti hlásají lze zajisté v její pozitivních snahách co nejvíce doporučovati, ale po své negativní stránce (t. j. přehlížení náboženství, je zastaralá a jednostranná, poněvadž přes všechny lepší poznatky, které jsou nyní možny, chce náboženskou víru a mravní jednání, které Boha a přirozenost nerozlučně spojují, od sebe oddělovati." — (Educational Problems. 1. str. 132.) Týž názor hájí též Wil. James, známý hlasatel náboženského pragmatismu. Ve svém díle: „Varieties of religious experience“ hájí náboženství s praktického hlediska, že ono člověku přináší klid v jeho nejistotě a vnitřní rozvrácenosti, osvobozuje vůli od nadvlády pudů, ji posiluje, a upevňuje lidskou společnost.

„Náboženství je mi prospěšno“, — toť heslo praktického amerického myslitele.

Byť nám naprosto nebylo možno tímto způsobem potřebu náboženství hájiti — neboť jde tu o jeho pravdivost, reálnost, a podle zásady Jamesovy mohla by mi někdy i lež býti prospěšna tož přece lze na to poukázati, že náboženství vzhledem k ovládání lidských pudů na poli sebepřemáhání, obětavosti vykonala již tolik, že žádná jiná duševní moc nemůže jemu v tom směru se rovnati. James, nedotýkaje se vnitřní pravdivosti náboženství „odhaluje nejhlubší záhady duševní dynamiky a ukazuje ubohost všeho toho, co moderní názory chtějí učiniti náhražkou náboženské inspirace.“ (Foerster.) Úvahy Jamesovy o významu svatosti, zpovědi, modlitby ukazují psychologicko-biologickou cenu náboženství. A v tom směru úvahy Jamesovy mají svůj význam a jsou velmi poučnou četbou pro ty, kdo se domnívali ve jménu vychovatelského pokroku, že náboženství ve výchově lze nyní již oželeť.

Čím více dnešní člověk si uvědomí slabost vůle a nesmírná pokušení všechlikých vášní a pudů, tím spíše pochopí, jak je potřebí náboženství jako nejúčinnější pomoci k jejich ovládání a k posile vůle.

Když na prvním mezinárodním kongresu pro mravní výchovu mluvilo se o laické, beznáboženské morálce, přihlásil se též ke slovu kterýsi důstojník „Armády spásy“ (Salutistů) a všem těm theoretikům a zastáncům beznáboženské mravouky pravil: „Jděte jednou do londýnských „slums“ (brlohů chudiny) a zkuste svoji theorii na opilcích a zločincích. Nepořídíte bez náboženství ničeho.“

Také zakladatel Armády spásy, generál Booth, ve svých spisech velmi často vypravuje, že jenom náboženstvím dovedl působiti na lidi v žalářích, aby je přiměl k polepšení života. Mluvil jim o Bohu, o Kristu, modlil se s nimi, zpíval s nimi žalmy a jenom tak je vedl k lepším názorům a k lepšímu životu.

To vše, co hlásají zastánci beznáboženské morálky jest sice užitečné, ale slabé a nedostatečné, aby lidi k hříchu nakloněné udrželo na cestě řádného života. Je to, jak Foerster praví „morální výchova hodných občanů pro hodné občany.“

H. Bagbie, který sebral mnoho skutečných případů obrácení špatných lidí Armádou spásy, ve svém dodatku ke knize „Broken Earthware“ praví: „Všichni ti, kteří znají lidskou bídu a lidské nepravosti v jejich kořeni, a jejichž studie se neomezují pouze na knihy a hovory v salonech, znají onu základní pravdu, že jenom náboženství jediné dává sílu povahu lidskou opravdu přetvořiti.“

K tomu připojuje Foerster tuto úvahu: „Jenom ten, kdo má co činiti se zvrácenými povahami, které jsou oproti každé sociální ethice hluché, poněvadž jsou plny hořkosti, nenávisť a vzdoru proti lidské společnosti, pozná, kterak Kristus k takovým lidem umí mluvit, jak jenom jeho slova kanou do jejich duševních propastí, a vyvolávají v nich jejich nejskrytější touhy vybědnouti vzhůru.

— Tu vzpomíná člověk na slova, která Tomáš Kempenský klade v ústa Kristu: „Já jsem nejvzdálenější a spolu nejbližší.“ Slova Kristova: „Syn člověka přišel hledat a spasit, co bylo zahynulo“, jsou duší náboženské výchovy, která zná lidské nedostatky a slabosti, ale poskytuje též léky k jejich vyléčení.“ —

Ve Francii pod vlivem filosofického pozitivismu Comte-ova, který vylučuje vše nadpřirozené z oboru lidských poznatků, všude byla hlásána laická morálka. Morálka založená na přírodních vědách a společenských vztazích. Ale i v této Francii, která si na své státní laické škole dosud zakládá, začíná svítati. Dochází k poznání, že laická, beznáboženská morálka k výchově nedostačuje.

To zcela otevřeně prohlásil Dufresne, francouzský školní inspektor. Dufresne, dříve racionalista, svými psychologickými studiemi byl přiveden zpět ku křesťanské víře. Příznačná jsou pro jeho názory tato vlastní jeho slova: „Když Robespierre (za velké revoluce francouzské) postavil na oltář v chrámě Notre Dame na místo krucifixu herečku (Candeillu), která měla představovati „bohyni rozumu“ věřil, že abstraktní tajemství (Boha) nahradil opravdu lidským náboženstvím. Ve skutečnosti však herečka zde představovala pouhou abstrakci, mlžnou vidinu, co zatím mosazný kříž symbolisoval onu Bytost z masa a krve — před ní všechna lidská pokolení se skláněla a také budou skláněti, poněvadž jí proudil náš život, poněvadž utrpěla naši smrti, poněvadž byla člověkem a Bohem zároveň — Ecce homo.“ (Citováno u Fr. W. Foerster: Religion und Charakterbildung: str. 13.)

Dufresne prohlašuje, že jeho dlouholetá praxe a sledování výsledku i nadšených učitelů laické ethiky, přivedly jej k přesvědčení, že zde přes všechny výborné učitelské síly nebylo většího úspěchu a to proto, poněvadž se mu nedostává motivu vyšší úcty a pevré tradice, bez níž i nejlepší povzbuzování nemají oné nadlidské a rozhodné autority, před níž jedině dětská duše se sklání. Odloučení mravní výchovy od katechismu je příčinou oné nedostatečné působivosti všech jiných motivů mravnosti. (Ibidem st. 13.)

Jiný, velmi nestranný posuzovatel současných francouzských poměrů. — Lucien Romier, ve své knize „Explication de notre temps“ (Paříž 1925) rovněž těžce nese ono osudné a násilné přerušení výchovné tradice ve státní laické škole. Práví: „Nejnápadnější ráz francouzské školy je, že se otevřeně postavila do boje proti tradici. Tento její směr lze vyložit historickým vývojem a především tím, že státní vyučování bylo reorganisováno, anebo lépe řečeno založeno třetí republikou v době, kdy nová vláda musila těžce zápasiti o svoje bytí. A toto nemohla docílit jinak, než tím, že musila tu více, tu méně brutálně se postavit proti minulosti.“ — Romier velmi toho želí, že v celý školský systém byl vnesen polemický ráz (proti náboženství). Práví: „Vytržení školy z její tradicionalní minulosti všecken národ uvedlo v nejistotu o tom, v čem vlastně spočívají nejhlubší kořeny jeho existence. „Všichni stali jsme se zásadními improvisatory, kteří teprve to zkoušejí. Tím se stalo, že v očích zástupů minulost stala se bezcenná, směšná, anebo nenáviděná. Nejdůležitější city jsou odříznuty od svých kořenů. Tak nacionalistická vášeň, nejasná a nebezpečná, nastoupila na místo hluboké idee vlasti, na místo úcty k domácí půdě, vyrostlé mravní a duševní tradice národa. Dříve byl to lid, strážce tradice, který osvědčené zvyky a spasné zkušenosti chránil a sám jimi byl chráněn, mezi tím co šlechta a měšťanstvo při svém vyšším vzdělání a větší smělosti hájili „pokrok“. Od té doby však, co národní školství bylo odloučeno od tradice, je to právě ten nevzdělaný lid, který je zachvácen zcela bludnými a

nerozumnými snahami po novotách, co zatím vyšší třídy mají reakční sklony.“

Tím však Romier nechce říci, že dnes již je možno na místo laické školy zavést školu konfesionelní. Je dnes stav přechodný. V demokratickém státě musí nejprve nastati pokojné žití různých světových názorů vedle sebe a potom bude možno jednati o jiný způsob uspořádání školství místo nynější „neutrální školy.“ Tato škola podle názoru Romierova je za nynějších poměrů jedině možná. On sám, jak praví, přísně na to dohlíží, aby učitelové neutralitu veřejných škol neporušovali — „*ač jest mu zcela jasno, že mravní výchova vyloučením náboženských motivů ztratila nejsilnější podporu.*“ Tak prohlašuje sám inspektor státních francouzských škol.

V témže smyslu mluví též francouzský liberální paedagog F. Devolve ve své knize: „*Rationalisme et tradition*“. Vytýká francouzské laické morálce radikalismu největší povrchnost. Tuto povrchnost lze pak vyložití tím, že zavedení laické morálky do francouzské školy bylo daleko *více činem politickým, nežli paedagogicky a psychologicky pečlivě připraveným pokrokem*. Misto aby se navázalo na vychovatelskou tradici, vyšlo se z oné naivní domněnky, že pouhý výklad mravních pravidel stačí, aby vůle jimi se řídila. Devolve naproti tomu dokazuje na příkladech z křesťanské paedagogiky, že nejprve je potřebí hlouběji pojednati o duši, vysvětliti její věčný život, ukázati na její nejvyšší cíl a teprve potom mluvit o jejím poměru k mravnímu zákonu.

Uvádí jako příklad, jak je ubohé a nedostatečné všechno to, co i nejlepší laické učebnice vykládají proti sebevraždě. Vše v nich jsou krásné frase, hezké myšlenky, které však nedovedou aktivní síly duše uchopiti a pokleslé vůli k životu otevřiti nové obzory. — „Člověk je povinen žiti pro lidskou společnost,“ dokazují laické učebnice. Ale věří snad někdo vážně, že takové úvahy dají zoufajícímu sílu, aby ve své bídě setrval? Naproti tomu náboženská morálka mu praví, že trpělivě, statečně snášené strasti stupňují duševní život, a zaručují mu cestu ve svět nadpřirozený. Kristus na Golgathě toť zářivý vzor všem strádajícím a klesajícím. A tak výchovná síla náboženství záleží v tom, že ono dává nové a hlubší motivy člověku, aby při životě vytrval, když všechny časné zájmy nemají té síly, aby člověka udržely.

Devolve znovu a znovu varuje zastánce laické morálky, aby nepodceňovali sílu náboženských motivů a náboženské psychologie, pro niž mluví zkušenosti staletí a které mají podivuhodnou moc nad pudy, vášněmi a nad obrazotvorností.

Velmi upřímně a důvěrně ukazuje na nedostatečnost laické, beznáboženské morálky bývalý socialistický sazeč, M. Deherme. Tento později horlivě pracoval pro zřizování „lidových universit“ v pařížských předměstích, a byl jeden z nejhorlivějších stoupenců laické morálky. Po mnohých zkušenostech a studiu lidí dospěl k tomuto přesvědčení: „*Bez Boha ještě jsme nevytvořili žádné působivé morálky*. Kritická filosofie vysušila naše srdce. Vše, co se nám dnes podává jako nezávislá, vědecká, rozumová nebo pozitivistická morálka je pouhou parodií. Je to konec konců vždy náboženská morálka.“ (Citov. u P. Bureau: *La crise morale des temps nouveaux*. Str. 267.)

Tak všudy jeví se potěšující známky obratu na prospěch náboženské výchovy. Význam náboženství pro duši opět je ve vychovatelství v popředí úvah. Laická morálka zklamala. A jest dnes zaostalostí věřiti, že ona dostačí k výchově mládeže a vypěstění charakteru.

JOS. KOBOSIL:

Výsledky vědeckého badání do našich učebnic.

Nedávno byl projeven stesk, že některé naše učebnice církevních dějin zvláště předpřevratové „nestojí na výši nynější pokrokové doby“ a zdůrazněna nutnost obzvláštní pozornost věnovati českým dějinám.¹⁾ Doplnkem k tomu uvedeno, co by se do školní knihy nehodilo.²⁾

Spisovatelé nových učebnic a nových vydání starších učebnic budou se jistě snažiti této potřebě co nejlépe vyhověti. Ale praktičtí katecheté škol národních i středních mohou sdělováním svých poznatků z nejnovějších „výsledků vědeckého badání“ vydatně přispěti, aby žádoucího cíle bylo dosaženo. Bylo by prospěšno a potěšitelné, kdyby v diskusi o této věci v orgánu českých katechetů „Vychovatel“, r. 1924 zahájené, bylo čile a vytrvale pokračováno.

V dějinách českých je dosud „temných bodů“ přemnoho. Zesnulý univ. prof. Dr. Pachta přednášel v r. 1888 v pražské „Růži Sušilově“ bohoslovcům o thematu „Temné body v historii české“ a uváděl posluchače v úžas vypočítáváním toho, co v českých dějinách potřebuje osvětlení. Od té doby zajisté leckterý „temný bod“ byl osvětlen badatelem katolickým nebo i jinověrcem. Ale jest třeba tyto výsledky badání uvést ve známost obecnou, k čemuž mohou posloužiti učebnice více než veliké knihy i brožurky, neboť učebnice jsou v rukou všeho žactva i jeho rodičů.

Tak jest třeba využítovati výsledků vědeckého badání dra *Jana Sedláka* uložených v knize *M. J. Hus*, jeho pokračovatele *P. Aug. Neumanna* a jiných badatelů o husitství.

Na př.: „Otázka vývoje Husova a vývoje husitství nabyla moderním bádáním nové tvářnosti.“³⁾ Že Husovy snahy nesouvisí nijak s *cyrillo-methodějským* a s *pravoslavným*, jakž myslili někteří učenci ruští, netřeba již dnes dokazovati. Ale ani s názorem *Palackého* o té otázce nelze zcela souhlasiti. *Palacký* totiž neznaje spisů *Viklefových*, věřil Husovi, jenž se v *Kostnici* *Viklefa* zřiká a nalézaje u kazatelů na konci XIV. stol. v Čechách některé opravné myšlenky Husovým podobné, usoudil, že Hus a husitství vyrůstá z kořenů domácích. Projevem tohoto názoru jest název „předchůdcové Husovi“, jímž označil *Palacký* *Waldhausera*, *Miliče*, *Janova* a j. Časově jest toto předchůdnictví arci nesporné. Ale *Palacký* míní onen název ve smyslu *příčinném*. A takové příčinné souvislosti, jež jedině by historikovi dávala právo mluvit o vzniku Husově z půdy domácí, nevidíme nikde. Hus se tak zvaných předchůdců nikde nedovolává a na jeho literární činnost neměli téměř žádného vlivu“.

V čem poblouzení Husovo záleželo *určitě* vykládá dr. Sedlák na str. 374: „Nauka Husova byla pravověrna v učení o Bohu, o Kristu, o jeho vtělení (i o P. Marii) o díle vykupitelském, o ospravedlnění člověka milostí Boží, o mši sv. a eschatologii, Také učení o svátostech jest celkem katolické; pouze v nauce o svát. oltářní přál Hus bludu remanentnímu, o svátosti pokání učil, že kněz odpuštění hříchů jenom ohlašuje, o dobrých skutcích tvrdil s *Viklem*, že ve stavu těžkého hříchu jsou hříšny a požadavkem předurčení neb mravného života o přísluhovateli svátostí činil udělování jich pochybným. Bludná však jest nauka Husova

¹⁾ Bohuslav Lipanský: Naše učebnice církevních dějin. *Vychovatel* 1924, str. 6., 24. 33.

²⁾ XYZ. *Vychovatel* 1924, str. 114.

³⁾ Dr. Jan Sedlák: *Mistr Jan Hus*, v Praze 1915, str. 339.

o církvi a její správě, že církev *svatou* prohlašuje *vylučně* za souhrn předurčených a že na tom základě chce budovati i zřízení církevní. Tím jest ovšem viditelná církev bojující i její autorita popřena. Theoreticky Husova nauka o církvi neměla velikého vlivu. Ale prakticky měla význam veliký. Písmo sv. jakožto slovo Boží má býti jediným zdrojem víry. Druhého zdroje víry, tradice, nezavrhuje ani Hus ani Husité naprosto. Velicí učitelé církevní a první sněmy jsou i jim autoritou. Ale zamítají *formální* zdroj víry, *autoritu církevní*, kterouž pražské husitství nahrazuje autoritou *universit*, tábořské pak autoritou *rozumu*. A zde jest kořen nevyhnutelného náboženského *rozkladu*. Lidská autorita *universit* zajisté jest příliš slába, aby i jen ve straně pražské udržela jednotu, a proti Táborům jest úplně bez duchovní moci, ježto, zprotivši se sama legitimní autoritě, nemůže právem žádati poslušnosti od Táborův. Tak jest dokořán otevřena brána *sektářství*, jež svůj výklad Písma majíc za neomylný, kaceřuje každé mínění jiné a své subjektivní nazírání na zákon Boží hledí všem vnutiti ⁴⁾

Tolik jen na ukázkou, pokud jde o výsledky vědeckého badání o Husovi a husitství.

Také o *Komenském* výsledky vědeckého badání opravují mnohé, co o Komenském je napsáno v životopisech, v učebnicích pedagogiky, dějepisu a literatury české. V posuzování Komenského byla a jest posud veliká různost. Píše o tom *dr. Kádner*:⁵⁾ „Úsudky o Komenském již za jeho živobyť a ještě více po jeho smrti často a nápadně se měnily. Proti hlasům nadšené chvály ozývaly se prudké a vášnivé výtky, že spisů jeho nelze v praxi užívat, že jsou bezcenné. ba že i Komenský sám byl podvodníkem a šarlatánem. Po celé století 18. byly jeho spisy téměř neznámy; teprve německý básník-filosof Herder očistil jeho památku, načež v stol. 19. od životopisu Komenského, jež napsal Palacký (1829) a pojednání Gindely-ova (1855) nastal obrat tak příznivý, že jubileum 1892 oslaveno bylo po celém světě a že dnes jmenovitě u Němců jeví se o Komenského zvýšený zájem . . . ale ozývají se i hlasy skepse, varující před přeceňováním a ukazující i na zásluhy předchůdců a současníků Komenského. Přesného a poctivého posouzení ani dnes ještě nelze se dočkati a přeceňování a podceňování Komenského nesplynulo ještě v spravedlivý výsledni dojem“.

Jest litovati, že nemáme posud katolického díla o životě a působnosti J. A. Komenského podobného knize *dra Sedláka* o Husovi. Doufejme, že se podejme některý katolický theolog a pedagog práce podati takové dílo, práce jistě vděčné, byť i těžké, neboť literatura o Komenském jest obrovská.⁶⁾ (Pokračování.)

⁴⁾ V předmluvě, na str. V. případně vysvětluje autor *různost názorů* v historiografii: „V odboji proti autoritě církevní, v nepoddajnosti proti učitelskému úřadu církevnímu vidí katolík v *in u* Husovu, protestant nebo stoupenec směrů, jež jsou dnes zvány pokrokovými, Husovu *z á s l u h u*. Katolický historik lituje, že se dal Hus v ušlechtilé snaze opravné strhnouti Viklefem k revolučním naukám a proudům, jež národ český z veliké části na dlouho odtrhly od jednoty církevní a od víry otcův, a vidí v tom kořen utrpení, jež potom národ prožívá; historik protestantský nebo pokrokový má právě ten průlom do pevné bašty autority církevní za vrcholný význam Husův a velebí Mistra jako předchůdce Luthrova, jako hledatele pravdy a hlasatele svobody badání, jímž Hus nikdy nebyl. Jak patrně není to soud objektivní historie, nýbrž subjektivní filosofie dějin, soud dnešních názorů věroučných a církevních. A stanovisko katolické, tuším, je tu aspoň tak oprávněno jako stanovisko protivné.“

⁵⁾ Kádner, *Dějiny pedagogiky*, v Praze 1923, II. d., str. 361 a *Stručné dějiny pedagogiky*, II. vyd. 1920, str. 34.

⁶⁾ Dr. Čeněk Zíbrt v *Bibliografii české historie*, díl pátý, II. zpracování, uvádí přes 13.000 čísel, od č. 17.324—30.638, a to jen do r. 1912.

JAN OLIVA:

Vyučování náboženství dle psycho-fysické struktury žáků.

Původně jsem chtěl přítomné pojednání nadepsati „vyučování náboženství po stránce subjektivní“. Dosud jsem se zabýval ve svých člancích ve „Vychovatel“ náboženstvím po stránce objektivní čili obsahem (rozsahem) náboženství katolického, jak bylo Bohem zjeveno a v církvi katolické se udržuje. V přítomném pojednání počínám jednati o tom,^{*)} co mohou děti při vyučování náboženství dle své povahy, svých vloh a své zkušenosti (tedy jakožto subjekty při vyučování) z náboženství objektivně podávaného — mysterium je tu hlavní částí!¹⁾ — chápati a co nemohou chápati. Povaha, vlohy i zkušenost mají svůj základ v tom, co mají děti vrozeno po předcích a co dostávají z prostředí, v němž žijí.

Poněvadž by však ze slov v nadpisu „po stránce subjektivní“ mohlo povstati nedorozumění — prof. dr. Ot. Kádner ve svém spise *Základy obecné pedagogiky* 1925 subjektivním prvkem vyučování a vychovávání myslí učitele!²⁾ — volil jsem raději v nadpisu článku slova „dle psycho-fysické struktury žáků“.

Při uvažování o této psychofysické struktuře musíme míti stálý zřetel k oběma momentům výše označeným: k tomu, co každému bylo na těle i na duši vrozeno po předcích čili k dědičnosti, a k tomu, co každému podává prostředí.

O dědičnosti budeme v dalším častěji mluvit, proto zde prozatím o ní pomlčím.

^{*)} Pro úsporu místa uvádím zde zkratky časopisů a knih, jimiž se budu dále častěji dokládati:

C = Gabriel Compayré: *Rozumový a mravní rozvoj dítěte*. Dle 2. vyd. přeložil Jan Mrazík. V Praze 1898.

CBl = *Correspondenzblatt für den katholischen Clerus Oesterreichs*. Vychází ve Vídni, nyní 46. ročník.

Č¹ = dr. Frt. Čáda: *Výzkum žactva*; uveřejněno v *Paedag. Rozhledech* 1910—12, ročník 1910—11 cituji Č^{1a}, ročník 1911—12 Č^{1b}.

Č² = týž: *Rozpravy z psychologie dítěte a žáka*. V Praze 1918.

ČM = *Česká Mysl*, red. dr. Frt. Čáda, dr. Frt. Drtina, dr. Frt. Krejčí. Vychází od r. 1900.

G = dr. Georg Grunwald: *Paedagogische Psychologie. Eine genetische Psychologie der Wissenschaft, Kunst, Sittlichkeit u. Religion bis zur vollen Reife des Menschen*. 2. vyd. 1925. (1. vyd. vyšlo 1921.)

G¹ = týž: *Die Münchener katechetische Methode*, J. Fr. Herbart u. Fr. W. Foerster. 1910.

K = Irwing King: *Duševní vývoj dětský*. Podle 2. vyd. přeložil z angl. Otakar Chlup. V Praze 1912.

LH = *Literarischer Handweiser zunächst für das katholische Deutschland*. Vychází od roku 1863, nyní u Herdera ve Frýburku.

LR = *Literarische Rundschau für das kathol. Deutschland*. Vycházela 1875—1912.

LZ = *Literarisches Zentralblatt für Deutschland*, red. Fr. Zarncke, vychází od 1851.

MPr = *Monatsschrift für die kirchliche Praxis*. Vycházela 1901—1920 red. O. Baumgarten.

Nhl = *Na hlubinu*. Revue pro vnitřní život. Vychází 2. ročník u dominikánů v Olomouci.

NV = *Naše Věda*. Kritický měsíčník. Red. Ant. Beer, Ant. Hobza, Vladimír Ulehla, Vychází 9. ročník.

PR = *Pedagogické Rozhledy*. Nákladem Dědictví Komenského. Vycházejí od r. 1887.

ThL = *Theologisches Literaturblatt*, 1866—1872 red. dr. Reusch.

ThQ = *Theologische Quartalschrift*, vydává katol. theolog. fakulta v Tübingách od r. 1817.

ThR = *Rundschau*, red. dr. W. Bousset a dr. W. Heitmüller. Vycházela 1897—1917.

ThRe = *Theologische Revue*, red. dr. Diekamp z katol. theolog. fakulty v Münsteru i. W. Vych. od 1902.

Ú² = Josef Ulehla: *Listy paedagogické*. I. díl, 2. vyd. 1904. První vyd. cituji U¹ (vyšlo 1899)

V = *Vychovatel*, čtenářům dobře známý.

W = Franz Weigl: *Kind und Religion*. Paderborn 1914.

Časopisy a knihy jen méně častěji citované uvádím vždy plně na svém místě.

¹⁾ LH 1926, 607 das Mysterium, das die stärkste und wesentlichste Seite der Religion ausmacht . . .

²⁾ NV 1926, 58.

O významu prostředí již na tomto místě se zmíním potud, pokud to k dalšímu porozumění je potřebno. Jan Jos. Wolff o tom napsal:³⁾ „Pojem (myšlenka) domoviny je pro vychování a vyučování základní. Ve svém okolí je dítě zakotveno tělesně, duchově, mravně nábožensky a společensky. Vychování a vyučování musejí tedy navazovati na majetek, na myšlenkový a citový svět dítěte, život školní je pak pokračováním, rozšiřováním a ujasňováním toho, co okolí (prostředí) poskytlo dosud na duševní potravě rozvoji dítěte. Princip domoviny musí účinkovati ve veškeré vyučování, a zvláště to platí pro vyšší stupeň, na němž přirostlost dítěte k domovině a k národnosti může býti projasněna a po mnohých stránkách k hlubšímu, láskyplnému porozumění přivedena. . . Učiteli vyrůstá tím povinnost, aby se na místě svého působení domovinsky vžil a se poohlédl, aby mohl v mládeži účinnými učiniti vzdělanostní síly domoviny.“

Po tomto povšechném úvodě přecházím k druhému hlavnímu oddílu svých pojednání, totiž k povaze a vlastnostem subjektů při vyučování náboženství čili k žákům.**)

*

Paedagogika o dítěti je dvojího rázu, starého a nového. Ú² o tom píše:⁴⁾ „Staří paedagogové vyvozovali svá pravidla a své zákony z domyslu, my je vyvozovati můžeme, musíme a chceme ze zkušenosti, která se nám nahromaduje při vlastní naší poctivé práci. Staří paedagogové si počínali jako dogmatictí filosofové, nám nastává úkol, abychom práci svou konali jako poctiví zpytatelé přírodní kde tyto zkušenosti a kdy ony nestačí, tam chceme povstale záhady řešiti dobře uspořádaným pokusem . . . Novější pozorování chorob duševních, přčetné a bezpečně zaznamenané případy o chorobné paměti, vůli a chorobné úsobě, zajištěné doklady o vlivu tělesných chorob na činnost duševní, to všecko dosvědčuje, že projevy duševní vycházejí z prostředí spletitějšího a tajemnějšího, že dítě a jeho duševní rozvoj jest daleko záhadnějším a úžasnějším zjevem, než o jakém mluví filosofie scholastická a herbartovská.“

Tato slova Úlehlova skvěle byla potvrzena článkem Jos. Mayera Biologisches Denken,⁵⁾ z něhož vyjímám: „Augustinián Řehoř Mendel v Brně objevil kolem r. 1865 zákon dědičnosti, nejdříve na rostlinách. Ačkoli objevení jeho dle jistého nového badatele je na roveň dráhu razícím objevením Kopernika nebo Newtona, přece zůstalo nepovšimnuto, až kolem r. 1900 od Corrense, de Vriesa a Tschermaka bylo opět vyhrabáno a na zvířata a lidi aplikováno. Dnes víme, že každý otec a každá matka nosí v sobě určitý počet jednotek dědičností; při zplození rozpůlí se nejdříve tyto dědičné vlohy dle zákonů dosud neznámých, poloviny neodpuzené spojí se jako kaménky mosaiky k novému, živoucímu útvaru, k dítěti, jež touto dědičnou massou rodičů pro celý život ve svém svérázu dokonale pevně je určeno a zároveň již od prvního okamžiku zděděné vlohy jako zárodečnou massu pro nejbližší pokolení v sobě skrývá. Od té doby byly objeveny nové zákony, především zákony variability (dědičné změny) následkem

³⁾ LH 1926, 266.

***) Přehledně dřívější a přítomnou práci označuji takto: A) Rozpoznání stavu: I. stránka objektivní; články o ní: Púdorys a nárys nábož. vyuč. — Vyuč. nábož. po stránce mimologické. — Kulturní stupně v nábož. — Nejvnitřnější jádro nynější krise náboženské.

II. stránka subjektivní; článek přítomný o psycho-fysické struktuře žáků, pak přijdou ještě další články.

⁴⁾ 272—3.

⁵⁾ LH 1926, 87—94.

přizpůsobení. Na jedné odrudě mouchy americký badatel o dědičnosti Morgan studoval zákony mutace, která asi navždy zůstane velikou neznámou v počtech života. Dnes máme zcela jiná tušení o nejhlubších tajemstvích života, než kdykoli dříve bylo možno ovšem nikdy se nezdaří proniknouti všechny taje života. — — Vyprostili jsme se z brutálního životního názoru darwinismu. Nevidíme už bezsmyslný, ničivý boj o život, nýbrž ladně uspořádané společné pracování, společné žití a snažení, symbiosu všeho tvorstva. Slovo Pavlovo (Řím. 8, 22) stalo se nám opět srozumitelným, že všechno stvoření společně sténá a trpí, a my můžeme dodat: bojuje a vítězí, mezi sebou a pro sebe.

Tím celá psychologie a paedagogika dostává zcela nový základ. Dnes nemůžeme si dítě už více představit jako voskovou figurku, která jemnými a silnými doteky prstů — poučením, přivykáním, trestem — dá se přemodelovati dle vůle vychovatele; *dítě je produkt svého zrození a svého prostředí.*⁶⁾ Od narození nosí v sobě pevný počet dobrých a zlých vloh, které můžeme sice vytvářeti resp. potírat, nikdy však zničit a nikdy zcela potlačit. Vychování je jen *jeden* činitel, aby se dítě učinilo zdatným v životě, ale není to činitel rozhodující. Již Alban Stolz měl tušení o dědičných biologických zákonech. Znal již sílu (moc) krve, kterou nejnověji mnichovský badatel o dědičnosti Fritz Lenz popsal před saskými studijními rady a nyní vydal i tiskem (*Über die biologischen Grundlagen der Erziehung* 1925). — — Je třeba ukazovati zde na práce epochální jesuity Muckermanna, které všechny mají za základ biologii a za cíl „život věčný“? Tolik uvádím ze článku Mayerova.

Dr. LUB. PETR:

Mládež a svět jejích hodnot.

1. Cestování a hra, tělocvik a sport.

Za dnešní doby vstupují do popředí *cvičení tělesná*. Jsou to cvičení lidská a tudíž přirozeně zároveň i duševní.

Není nesnadno pozorovati, jak mládež pokračuje v hybněradostném způsobu dítěte, jak dovádí, hlomozí, pere se a běhá. Uspořádanějšími projevy tohoto pudu jest cestování a hra, tělocvik a sport. Uvážíme je nejprve společně v jejich *společných* duševních kořenech a pak obrátíme zřetel ke každému z nich zvlášť.

Tělesná cvičení tak živelně se probíjející musí i vznikat ze živelné potřeby. Lze ptáti se po jejich *příčině* i po jejich *účelu*.

Při rychlém vývoji tělesném, vnitřním i vnějším, vznikají nutně napětí, nadržení, jichž vybití pocíťováno jest za úlevu. Odtud sklon dětí a mládeže k pohybu, t. j. k vyrovnaní a odtoku nadržovaných sil.

Uvykli jsme dívati se na tělesné pohyby, ba na tělo samo, jako na *projevy* duše. Řeč, posunek, držení těla, pohyb rukou a hlavy, změna barvy, rychlejší a pomalejší chůze jsou všechno duševní poslové nebo aspoň mohou jimi býti. Tak mohl Fröbel prvnímu úsměvu kojencovu připsati tak veliký význam: „Jest to především projev blaha, tělesného sebeobjevu. Ale ještě víc! Neboť nejen ve vlastním tělesném sebecitu, ale i v tělesném a ještě vyšším citu společném,

⁶⁾ podškrtnuto ode mne.

nejprv mezi matkou a dítětem, pak mezi otcem a sourozenci, později mezi sourozenci a lidmi a dítětem má tento první úsměv svoje odůvodnění.“ Ba pokud na to navazuje pozdější poznání, že otec, matka, bratři a lidé obecně s Bohem se sjednocenými cítí, jest tento první společenský pocit dítěte i prvním zárodkem vši ryzi religiosity, všeho pravého úsilí o spojení s věčným, s Bohem.

Tak umožňují nám tělesné pohyby *zpětný závěr* na život duševní. A obráceně zase, kdo zná duševní náladu, může předpovědět i určité projevy tělesné; neboť úplně potlačit se nedají.

Kdybychom tudíž o duševním životě pubescentů nic nevěděli, mohli bychom z tělesného neklidu jejich aspoň tolik usouditi, že jejich duševní život jest charakterisován *krajním neklidem*. Skutečně nám to též naše znalost duševního života mládeže potvrzuje. Chybí jí klid, ustálenost. Záznamy v denících bývají již v nejbližších dnech škrtnuty, kritisovány. Stále nové myšlenky, nové plány, nové nálady! Toulání, hry, tělocvik, sport jsou ve svém neklidu, ve své změně místa a ve svém střídání odlesky duševní pohyblivosti a tékavosti. Klidnost a tichost mládeže jest v příliš velké míře nepřírozena, byla by protipřírozeným nátlakem. Byla by i po stránce mravněpedagogické na pováženou, ježto nadřžené vzněty mohou si hledati jiné nevídané cesty odtoku.

Žijící příroda používá přirozených sil *účelně*. Již na *malém dítěti* lze pozorovati, jak často a rádo experimentuje než dovede se vzpřimiti, postavit, jíti. Tak dostávají již jeho pohyby rukou, těla svůj smysl. A zdar v pokusech postavit se a choditi značí již jakýsi triumf duše nad hmotou, jak jej maličci pýchou a radostí v tváři se obřezující také projevují. Fröbel praví: „*Státi* jest nejdokonalejší soubor všeho použití údů i těla: jest to nálež tělesného těžiště.“ Tělesné stání jest na tomto stupni stejně významno jako významným byl úsměv na stupni předcházejícím a jako významno jest mravní a náboženské stání pro poslední stupeň vývoje lidstva.

To platí i o vývojových stupních ve *věku zrání*. Ve všech těchto pohybech tkví bezděčná účelnost: sílení údů a celkového organismu, hybnost, obratnost těla a jeho orgánů ve službě duše. Tu pokračuje duše ve svém úkolu ovládnutí těla, aby dosáhla při tom vyššího cíle vlastního projevu a podstatného svého výtvaru. Neboť v tom jest jí tělo nástrojem, bojištěm, předmětem i prostředkem zároveň.

I *potulný pud* jest jako všechny tělesné pohyby projevem *vnitřního neklidu*. Ale jest ještě víc: V mladém člověku tkví, jak jsme slyšeli, mučivý pocit osamělosti, opuštěnosti a zároveň *touhy*. Mladík putuje a jeho putování jest útěk z osamělosti.

Ale konec konců člověk nikde štěstí nenalézá. A přec musí je hledati. A přece je hledá. A tak v nejsnadnějším základě potulného pudu tkví rys *metafysický*. Peregrinamur a Deo (2. Kor. 5, 6). Jsme poutníci k Bohu: v tom spočívá oblažující prvek. Zároveň však i bolestný: Jsme ho ještě daleci (a Deo). Tak rozumíme toulavému pudu proroků, sibyl, světců a mystiků. Tuto nejhlubší psychologii cestování bystře rozpoznal Alban Stolz. Odposlouchal své duši tento metafysický rys: byl vždy a všude hledačem Boha. Alban Stolz dožíval se blaživých hodin na svých cestách. Jeho protějškem je Bedřich Nietzsche. I on jest stále na cestách a rád dává i svému obrazu, Zarathustrovi, cestovati. Kolikrát

opěvuje poutníka! A tyto vnější potulky jsou projevem vnitřního hledajícího pohybu, hledání v sobě samém. Nutká ho mystický, metafysický rys. Věčně neklidný poznal to sám: „Ze sedmé osamělosti. — Jednou přirazil poutník dvěře za sebou, zastavil se a plakal. Pak pravil: Toho tlaku a sklonu k pravdě, skutečnosti, jistotě! Jak se na něj zlobím! Proč chodí zrovna za *mnou* tento ponurý a vášnivý poháněč! Rád bych si odpočinul, ale nedá. Musím dále nohu sunouti, nohu unavenou a bolavou.“ Poněvadž však Nietzsche zásadně tento podstatný pud člověka k Bohu tíhnoucí popíral a potlačoval, nemohl nikdy býti jako Alban Stolz blažen: Nietzsche prchal vždy a všude od Boha.

Jistě dávají podnět k cestování ještě *jiné popudy*: Hlad po látce, po vidění, po zážitku, po zkušenosti. Projevuje se tím zároveň i smysl pro skutečnost, jehož v mládeži přibývá.

Mluvili jsme již o touze po volnosti v mládeži. I ta se projevuje cestováním. Úzké meze obvyklého místa jsou překročovány: veliká říše volnosti kyne. Naše putování na začátku prázdnin bývalo tak vášné, poněvadž nás lákala širá říše svobody po tísnivém studijním roce. Tak již cestování samo sebou má svůj smysl a cíl, i když nepřihlédáme k určitým účelům, jichž chceme cestováním dosíci. Arci vlastní „poutník bez cíle“, z pravidla jako stálý, věčný poutník, jest typ patologický.

Potulný pud může totiž býti i *chorobného* původu. Uvážené důvody mohou býti upřílišněny a tak státi se chorobnými. V soumraku vědomí, provázeném silným podrážděním, zmocňuje se chorobného člověka touha po potulkách. Není s to, aby jí odolal, utíká, vrací se snad později zase zpět nebo jest domů přiveden a nemůže se toho, co se stalo, vůbec anebo jen nejasně rozpomenouti. Epileptiků hysteriků, lidí depresí trpících, děvčat v cizině dlících, s nimiž jest špatně nakládáno, v době začínající puberty zmocňuje se potulný pud zvláště silně, provázený zhusta i silným steskem po domově. Není pochyby, že k věčným tulákům náležejí velmi mnozí duševně choří všech odstínů. Proto nesmíme je příliš přísně posuzovati. Nemohou často jinak.

Hravý pud vězí nejen v lidech, ale i ve zvířeti a u obou zvláště ve tvorech *mladých*. Karel Groos podrobil hru člověka i zvířete zvláštnímu pozorování a jest celá řada pokusů o výklad její. Jedny postupují *kausálně*, jiné teleologicky. K prvním náleží *theorie o nadbytku síly*. Dokonaleji ustrojení živočichové nespoutěbují všeho času k hledání potravy. Tím docilují nadbytku sil. Ústrojí, jež za odpočinku nabíjejí se energií, napodobují ve hře svou činnost vážnou. Tento Spencerův názor však Karel Groos v podstatných bodech potírá a přidává k tomuto způsobu fyziologického pozorování ještě způsob biologicko-teleologický. Dle jeho mínění usiluje mladá bytost hrou o *sebevýcvik*.

Jsou arci i výklady jiné: Dítě žije ve stálém omezování, stále jest voláno k ruce nebo zástěře matčině. Fantasie ve hře se projevující uvádí dítě do říše svobody a samostatnosti. Toto tíhnutí k volnosti jest zvláště silné v době puberty. Zde jest však mladý člověk zase svírán učením a povoláním. Hra a fantasie vedou do říše svobody a samostatnosti. Tak nabývá hra významu *náhrady a vyrovnání*.

(Pokračování.)

AR. OLIVA:

Dějiny církve dosvědčují její vyšší poslání.

(Pokračování.)

VI.

Církev a život národův.

Křesťanství a rodina. „Království mé není z tohoto světa,“ prohlásil Spasitel ve vážné chvíli před Pilátem. Účel Kristova poslání byl výhradně nadpřirozený, totiž věčná spása lidí. Kristus učil pohrdati světem a jeho statky. *Stejně poslání dal Kristus církvi.* Hlavním cílem církve není starost o materiální blaho a světskou kulturu národů, nýbrž starost o duše, spása těch duší. A přece *křesťanství nejvíce ovlivňovalo veškerý život národů*, jednak přímo mravními zákony, které nemohly zůstat bez významného vlivu v ohledu sociálním, jednak nepřímo ovlivňujíc světské zákonodárství a rozvoj kulturních faktorů křesťanským duchem, který působí na člověka a tedy i na společnost lidskou.

Rodina jest kolébkou občanské společnosti. Podmínkou síly národů jest rozkvět a síla rodiny. Mravní síla křesťanství ukazovala se od počátku vynikajícím způsobem v povznesení rodinného života a v zušlechtění manželství. Jak hluboký úpadek ukazuje manželský život v pohanství a částečně i v židovství v době založení církve! Křesťanským zákonem mravním a prospěšnými předpisy církve byl upraven správný poměr mezi manžely; muž a žena jsou si rovni při zachování přirozených práv muže jako hlavy rodiny. Manželská věrnost jest nejprísnější povinností, její porušení bylo prohlášeno za jeden z nejtěžších hříchů. Otcovská autorita nad dětmi dostala nadpřirozený základ, byla posílena, upravena. Všecka dobrá zařízení u nejrozmanitějších národů starověku a u kmenů nekřesťanských z pozdější doby, vztahující se na otcovskou autoritu, správné postavení muže a ženy, na posvátnost rodinného krbu a udržení pravého smyslu rodinného, křesťanství očistilo od špatných elementů, zušlechtilo je a postavilo na správné zásady. Předpisy křesťanského zákona mravního a jimi odůvodněné předpisy církve zůstaly ve všech podstatných bodech stále stejné za nejrozmanitějších kulturních poměrů a proti nejmocnějším opačným vlivům a byly církví stále zachovávány s onou konsekvencí, jaká vyplývá z pevného držení pravdy. Jednotlivosti vzhledem na právní následky se ovšem měnily, jako na př. o majetkových poměrech, o právu dospělých dětí na výtěžek z vlastní práce, o právu muže volně nakládati s rodinným majetkem atd.; církev stále nezměněně učila a v praxi pevně držela *pouze jedinstvo a nerozlučitelnost manželství, základní vztahy mezi mužem a ženou, mezi rodiči a dětmi.*

Manželství. Když říše římská ve 4. století stala se křesťanskou, ukazoval se — jistě k největšímu dobru národů — stále větší vliv církevních zásad v zákonodárství pokud se týče manželství a rodiny. Na východě byli v rozpacích ohledně nerozlučitelnosti manželství v případě cizoložství, jednak následkem výkladu míst sv. Písma (Mat. 5, 32; 19, 9), jednak pod vlivem státního zákonodárství. I některé galské synody 4.—7. století ukazují jakési rozpaky; jiné současné synody vyslovují se jasně a určitě pro zásadu, která se brzo na západě všeobecně uplatnila, že manželství platně uzavřené, právně trvající a dokonané, může býti rozloučeno jedině smrtí, ne však cizoložstvím nebo jinou okolností. Církev ovšem musela na západě překonati veliké obtíže při uplatňování této zásady. V době

merovejské i karolínské zvláště panovníci a šlechta mnoho se prohřešovali proti čistotě a nerozlučitelnosti manželství; církev nikdy se nevzdala svých zásad a pozvolna upravovala překážky manželství, podstatné podmínky k uzavírání manželství a jiné otázky, týkající se manželského poměru. Papežové sváděli často těžké boje s panovníky a šlechtou, aby hájili a chránili monogamický charakter a nerozlučitelnost manželství. Od těchto zásad neustoupili ani v budoucnosti, čímž nebylo vyloučeno, že bylo prohlášeno manželství v jednotlivých případech za neplatné a proto neexistující z důvodů věčných, poněvadž nebylo uzavřeno předepsaným způsobem a tedy fakticky neexistovalo. Domnělé případy církevního rozloučení manželství, které se připisují k tíži papežům, jako na př. ohledně prvního manželství Napoleona I., nejsou zrušení platně uzavřeného a právního manželského svazku, nýbrž prohlášení, které zjišťuje manželský svazek jako skutečně neexistující a dává volnost k uzavření nového sňatku. Církev tu stojí jako pravý opak společností nekatolických, které se vzdaly nerozlučitelnosti a příležitostně i jednosti manželství. Povolení dvojího manželství lantkraběti Filipu hesenskému od vůdce německého protestantismu 1539—40 vrhá prapodivné světlo na zásady zástupců oposice proti církvi. *Stálým zakročováním pro správné názory o manželství*, které není prostředkem k ukojení chtičů, nýbrž Bohem chtěné zařízení k udržování lidského pokolení, *působila církev stále požehnaně na zdravý, mravní život lidu.*

Církev cenila panictví pro odřikání více než manželství. Tím se nijak nesnižuje manželství, jak dosvědčují četné výroky církevních Otců. Jest nespravedlivé činiti výtky církevním učitelům starověku a středověku jakoby pokládali manželství za hřích nebo čistě sexuální spojení bez každé vyšší stránky ušlechtilosti. Již Tertullian přirovnává svazek manželský ke spojení Krista s církví mluví rozhodně proti tomuto názoru. Rovněž není spravedlivé předhazovati církvi, že předpisy o životě pohlavním potlačuje lidskou přirozenost. Nepřátelé přirozenosti v tomto ohledu jsou právě v táboře proticírkevním: proti malthusianismu a podobným zásadám jeví se církev spíše jako zastánkyně práv přirozenosti ve styku muže a ženy. Domnělé méněcenění ženy ve středověku odůvodňuje se často tím, že synoda Maconská r. 585 odepřela ženám duši. Ze zprávy Řehoře tourského (*Historia Francorum* VIII. c. c. 20.) vyplývá pouze, že jeden biskup tvrdil, že žena nemůže se nazývat člověk (*homo*), byl však o tom kolegy lépe poučen. Každý nepředpojatý člověk musí doznati, že není naprosto možno, aby církev nebo její učitelé snižovali ženu, když přece stále Marii, jež byla pannou a matkou zároveň, představovali matkám i pannám jako nejvyšší ideál a od sv. Iraenea připisovali jí aktivní roli v díle vykupitelském!

Církev za krisí v životě národův. Zvlášť požehnaně jeví se vliv církve v čase velikých krisí v životě národů. Zde se ukazuje nevyčerpatelná síla, hojnost forem, jimiž se dovede církevní vliv přizpůsobiti zvláštním potřebám při věrném setrvání na tradičních základech církevního života. Když stárnoucí říše římská ve 4. stol. odklonila se od pohanství a přiklonila se ke křesťanství, snažila se církev v křesťanském smyslu změnit život ovlivňovaný dosud ještě silně pohanskými názory a mravy. Jak mocně působil náboženský ideál v této době změny, ukázali četní potomci nejbohatších a společensky nejvyšších rodin na západě i na východě, kteří se zřekli všech pozemských interesů. Jak veliká byla horlivost pro věci náboženské za všeobecného hospodářského úpadku v těchto stoletích zaničujícího starověku dokazují četné církevní budovy zbudované v té době ve všech provinciích říše na východě i na západě. V ruinách četných měst severní Afriky jsou velice četné zbytky církevních budov z té doby a rovněž tak v ruinách

Syrie a Malé Asie. Do set čítají budovy pro církevní účely zbudované v celé říši od 4. do 6. století. K tomu přistupují, hlavně na východě a pozvolna i na západě, budovy klášterní, četné špitály, hospice a jiné všeobecně užitečné ústavy budované z náboženského zanícení. Církev dovedla získati interes všech vrstev lidových v takové míře, že tyto vykony byly možny. *Tu vidíme onu velkolepou činnost vykonanou církevními orgány v dobách tak těžkých.*

Totéž poznáváme dále z *centrálního postavení, které bylo přiznáno náboženským věcem v životě veřejném.* Veliké dogmatické spory 4. a 5. století, zvláště na východě, ovládají takřka všeobecný interes. Zdály se býti nejdůležitějšími otázkami ve veškerém životě lidu. Nejvýznačnější osobnosti v dějinách oněch století, velicí biskupové a církevní učitelé, jsou vůdci náboženského hnutí. Literatura dostává převážně ráz náboženský a díla církevních spisovatelů jsou vynikajícími výkony v oboru literárním. Tak si církev osvojila nejvýznačnější duchovní a sociální vymoženosti, využila jich pro své účely a tak je zachovala budoucímu světu jako mocného faktora všeobecného kulturního života. Všecky stránky církevního života v kultu, ústavě, disciplině, askesi; všecky obory theologie a praktického náboženského působení na lid se rozvíjely, aniž by novým postavením církve nastalo přerušení s minulostí. S tohoto všeobecného hlediska posuzována *ukazuje se činnost církve v oné době, i při mnohých málo potěšujících věcech v náboženských projevech života, jako jediný v pravdě velkolepý výkon k pěstění pravé kultury a ku prospěchu veškerého života lidu.* (Pokračování.)

S M Ě S.

Otázka katechismu byla předmětem porad na konferenci rakouského episkopátu za předsednictví kard. Dr. Piffla v list. 22-24 m r.

Daktyloskopování mládeže počínaje 14. rokem, jest návrh, který připravuje ministerstvo vnitra. Za 20—30 let musí býti zhotoven archiv otisků prstů všech občanů.

Následky malého školského zákona smutně jeví se na Podkarpatské Rusi, kde vyučuje se pouze 1 hodinu týdně v oddělení a protože školy jsou vzdáleny a hodiny vyuč. jsou za sebou, zbude katechetovi na vyučování 10 minut. Písemný protest proti této praxi není vyřízen; jest to odkaz éry bývalého školského referenta Peška.

Pensionování 60letých učitelů. Jak se „Tepna“ dovídá, rozhodla zemská školní rada česká koncem školního roku 1927/8 pensionovati všechny učitele, a učitelky, mající plný nárok pensijní, kteří dosáhli 60 let. Okresním školním výborům bylo již uloženo vykonati všechna přípravná šetření v tom směru. Toto opatření bylo učiněno ve snaze, aby se odpomohlo veliké nezaměstnanosti v řadách učitelstva a aby bylo umožněno učitelskému dorostu získati umístění.

Učitelé externisti. Podle vynesení min. školství platného již pro letošní rok školní, budou příště k externí zkoušce učitelské dospělosti na ústavěch učitelských připuštěny jen ti externisté, kteří se vykáží nejméně půlroční hospitací na obecné škole.

Prospěch žactva na školách řeholních je daleko lepší než na školách státních. To se některým nelíbí a rádi by prospěch ten snížili. Překvapuje zpráva, že prý školními orgány bylo vysloveno přání, aby prý žákům a žákyním na řeholních středních školách snižovány byly známky o celý stupeň. To proto, aby velmi dobrý prospěch škol řeholních nebil tolik do očí při sestavování statistik. Ředitelství těch škol, jimž takové přání bylo vysloveno, měla by je uveřejniti, aby mohlo býti zjištěno, kdo taková přání zavádí do školství. Či proti školám náboženským jsou dovolena taková nedemokratická a nepedaagogická přání?

K provádění platového zákona učitelského. U zemské školní rady provádí se v současné době v souvislosti s platovým zákonem učitelským revise platebních výměrů, jimiž byli učitelé převedeni do nových platů. Zároveň bude se prováděti jmenování definitivních učitelů dle paragrafu 4 učitelského zákona.

Školský program pro rok 1928. V ministerstvu školství se pracuje na přehledném programu národního školství od převratu. Práce spojené s vydáním nových učebních osnov pro školy obecné, dostoupily do té míry, že elaboráty jsou předmětem nové redakce, která je zkoumá se zřetelem k jednotlivým dobrým zdáním odborníků, takže lze očekávat, že v nejbližší době, snad již v lednu, bude upravena konečná redakce. Jedná se o unifikaci učebních osnov pro celou republiku. Také bude vypracována učebná osnova a výchovné směrnice pro školy dětí úchylných a osnovy pro školy mateřské. Bude pokračováno ve vydávání učebnic pro děti úchylné. Upraví se poměr pokračovacích škol pomocných k pokračovacím školám živnostenským. Vypracuje se zkušební řád pro zkoušky způsobilosti učitelské pro školy obecné, občanské a speciální. Upraví se předpisy o schválení učebnic a pomůcek. Vydají se nové instrukce pro zakládání a udržování školních zahrad.

Vzrůst německého školství. Přírůstek německých škol v Čechách je značný. Ve školním roce letošním bylo zřízeno 144 nových tříd německých obecných škol.

Profesori češtiny musí prokázat znalost ruštiny, srbochorvatštiny a polštiny. Ministr školství ustanovil, že na příště kandidáti, kteří se přihlašují k učitelské způsobilosti z jazyka československého pro střední školy, jsou povinni prokázat, že alespoň absolvovali s úspěchem dva semestry lektorských cvičení z jazyka ruského, srbochorvatšského a polského. Prvním lednem příštího roku toto ustanovení nabývá platnosti a ti profesori, kteří se podrobili zkouškám před touto lhůtou, budou absolvovati zvláštní krátkodobé kursy, které budou zřízeny. — Tepna.

Schváleného zákona o staropensistech, jimž se zvyšuje pensijní základna o 20 procent, bude účastno asi 70.000 osob. Minimální pense bude činiti 6.000 Kč. Kněžím staropensistům povolen přírůstek ke stávající pensii až do výše 3 000 Kč.

Úplná parita učitelů a učitelek. Zemská jednota učitelek v Čechách předložila vládním a parlamentním kruhům pamětní spis o kompetenci učitelů a učitelek při obsazování míst na národních školách. Žádá, aby nebyl rušen par. 10. malého školského zákona, který o této věci jedná, ježto jeho zrušení by značně poškodilo dobrá práva učitelek. Zásada, vyslovená v par. 10. malého školského zákona, aby při školské výchově veškeré mládeže ná-

rodních škol rovnou měrou se uplatňoval živelný mužský i ženský, dosud není v praxi provedena; učitelky mají daleko od toho, aby jim patřila polovice míst na školách. Podle statistiky je celkem na měšťanských školách 4700 učitelů a 2168 učitelek, takže do poloviny schází 18.46 procent. Na obecných školách je 14.287 učitelů a 8386 učitelek, takže do poloviny schází 13.02 proc. Pamětní spis žádá, aby se přijímalo více kandidátek na učitelské ústavy. V r. 1927 ze 6042 žáků na učitelských ústavěch je 51 67 proc. mužů a 48.33 proc. žen.

Krise výchovy. Ve vánočním čísle „Lidových listů“ (č. 297) píše poslanec a kanovník Fr. Světlík: „Zprávy, že ministerstvo školství chystá předlohy zákonů o postátnění inspektorů a reformě místních, okresních a zemských školních rad ve smyslu demokratizace národního školství, které po převratu k velké škodě školství dáno bylo do rukou zradikalisovaného učitelstva, vyvolaly živou rozpravu o škole státní a náboženské, když právě zástupcové církví mají dostat opět místo ve všech školních radách. Pravím předem, že církve by byly zastoupeny velmi nerovnoměrně, mají-li katolíci dostat po 2 a ostatní církve po 1 zástupci. Počet katolíků oproti ostatním vyznáním je tak převážný, že řečený poměr je pro katolíky naprosto nepříznivý. Zájem o návrhy ministerstva školství je jasným důkazem toho, že u nás je krise výchovy a v důsledku toho otevírá se před námi vysocedůležitý problém školský.“ A dále píše: „Dnes jsme u nás ve školství na tom tak daleko, že četní rodiče posílají děti do státní školy, vydané do bezohledných rukou zradikalisovaného a zbolševišovaného učitelstva, jen s velkými obavami a s nejkrajnější nechuť. Vychovatelská úloha rodičů často se musí vyčerpávat v tom, že rodiče doma potírají to, čemu se dítě učí ve škole, ježto děti přicházejí ze školy ve svědomí zdeptané a popuzené proti tomu, v čem jsou vychovávány v rodinách. Jak za těchto okolností může prospívat výchova, je zřejmo. — Katoličtí rodiče jen s nechuť a odporem posílají děti do dnešní zbolševišované školy, která pěstuje nepřirozenou výchovu, zavádějící koedukaci dospívající mládeže a předčasné poučování biologické. Kam tato nepřirozená výchova vede, ukazují zprávy ze soudní síně.“ Všechno to ukazuje, že krise nemůže být řešena jinak než úplnou demokratizací školy, t. j. školou podle vzoru nejpokrokovějších států, školou svobodnou pro náboženskou a kulturní útvary placenou státem.

VYCHOVATEL.

Vedoucí redaktor: FRANTIŠEK KOŠÁK.

Číslo 2.

Ú N O R 1928.

ROČNÍK XLIII

OS. KOBOSIL:

Výsledky vědeckého badání do našich učebnic.

(Pokračování.)

Komenský jest oslavován jako *zakladatel nové pedagogiky*. — Výsledky vědeckého badání ukazují na *Vivesa* (1492—1540) jako zakladatele novověké pedagogiky.⁷⁾ — Není shody v tom, o které dílo Komenského může se opřít důkaz, že Komenský jest zakladatelem nové pedagogiky. Slávu Komenského založila učebnice *Janua*⁸⁾ a dovršila obrázková kniha *Orbis pictus*.⁹⁾ — Za nejvzácnější pedagogické dílo Komenského považuje se *Didactica magna*. „Dílo to, které Komenský a jeho přátelé velmi cenili, podrobil Hübner (vrstevník Komenského) tak přísné kritice, že z něho téměř ničeho nezůstalo“¹⁰⁾ a v *Clausnitzerově Pädagogische Jahresschau* I. 50 se tvrdí, že má dnes cenu jen historickou.¹¹⁾ O. Wendt v *Reinově Encyklopedii* s. v. *Gymnasium* 803 (2 vyd.) vykládá, že se zásluhy Komenského, zvláště v metodě jazykové přeceňují.¹²⁾ Dokazuje se, že všechny hlavní myšlenky v didaktice Komenského byly dříve podány v didaktice *Ratichiově* až na axiom XXIV.: *Discenti labor, Docenti directio*¹³⁾ a projevuje se snaha vyzdvihnouti *Ratichia*, když Komenskému již dost slávy se dostalo a také obecně se známost vešlo, že vlastně nebyl Němec, nýbrž Čech. — E. Reichel v čl. *Kezerische Gedanken über J. A. Comenius* v *Allg. Deut. Lehrerzeitung* 1911 zve ho scholastickým theoretikem a filosofickým slídilem. — Komenský sám nejvýše cenil své spisy theologické říká, že je rodem Moravan, jazykem Čech a povoláním bohoslovec a pokládá své dílo výchovné za zaměstnání vedlejší a práci *Sisyovu*¹⁴⁾ Nápis náhrobku označuje jej slovy: *theologus, didacticus, philosophus*.

⁷⁾ Berninger J. L. *Vives der Begründer der neuen Pädagogik*, 1894. Dr. August Nebel *Vives, Alsted, Comenius in ihrem Verhältniss zu einander*, Elberfeld 1891, str. 24: V Schmidově *pedag. encyklopedii* nezvratně dokázáno, že až po Pestalozziho stáli skoro všichni pedagogové nyslitelé pod bezprostředním vlivem Španěla; str. 25: v úvodu jeho (t. j. Kom.) 1682 napsaného díla *Physicae ad lumen divinum reformatae synopsis* praví: stalo se, že jsem mezi jiným parazil na Ludvíka Vivesa knihy *de tradendis disciplinis*; str. 31: třeba souhlasiti s názorem *Nychrama*, že vnitřní příbuznost *Vivesa* s Komenským jest větší než s kýmkoli jiným; str. 34: *Vives* ještě daleko není zhodnocen dle svého vlivu a jeví se důkladnější probádání tohoto vlivu vděčnou úlohou. — Kvačala, 28: V Lešně . . obeznámil se K. důkladněji s *Vivesem Campanellou* a *Baconem* V. Více než od všech ostatních mohl se naučiti od španělského humanisty, *Vivesa*, ve Francii zdomácnělého.

⁸⁾ Jsou historikové, kterým se nezdá býti zcela pochopitelným úspěch *Januy* (str. 18 knize) Kvačala-Augenthaler, Jan Amos Komenský. Osobnost a dílo. 1921.)

⁹⁾ *Universal-Konversations-Lexikon*, herausgegeben von Joseph Kürschner, III. Auflage, 1895 (!) u *Comenia* uvádí: Hauptwerk: „*Orbis sensualium pictus*“

¹⁰⁾ Kvačala – Augenthaler, str. 33.

¹¹⁾ Kádner, *Dějiny pedagogiky*, str. 363.

¹²⁾ Kádner, l. c.

¹³⁾ Israel, *Das Verhältniss der Didactica magna des Comenius zu der Didaktik Ratkes*, Monatshefte der Comenius-Gesellschaft 1892, 173.

¹⁴⁾ Kádner, str. 329; II. vyd. 1923, str. 23.

V dějinách filosofie se však neuvádí (Kádner, 330). — A. Denis jmenuje: teolog, moralista, historik, filolog, fysik (Čechy po B. H., str. 200.) (nejmenuje ani pedagoga, ani filosofa). Počíná se zdůrazňovati jeho činnost politická, irenická a humanitní atd.¹⁵⁾ Posléze se tvrdí, že největšího významu nabyl Komenský jako teoretik a organisátor vyučování školského.¹⁶⁾ Ve směsi názorů o Komenském podává pevnou oporu uznaně nejlepší žijící komeniolog prof. Dr. Jan Kvačala, rodem Slovák, protestant. Vydal řadu spisů o Komenském.¹⁷⁾

V knize: *Jan Amos Komenský. Osobnost a dílo*, (jež vyšla nejprve německy v Berlíně 1913, pak slovensky 1914 a česky 1920 překladem Klímy v Děd. Kom. a 1921 překladem Augenthalera), podal „při veškeré stručnosti a malém rozsahu poměrně neúplnější, vědecky nejspolehlivější a kritický přehled všech výsledků, k nimž vlastní i cizí bádání o Komenském a jeho pracích došlo v posledních letech před světovou válkou.“¹⁸⁾ Kvačala v předmluvě odkazuje na německé své dílo vydané r. 1892 v Berlíně, Lipsku a Vídni, (kde probráno všestranně) dodává „známe sice o té věci již více, ale vše tam obsažené jest i dnes spolehlivé a jiné dílo, které by je nahradilo, pokud vím, od té doby se neobjevilo.“¹⁹⁾

Životopis Komenského počíná Kvačala slovy: „Jakkoli veliká až do smrti zůstala Komenského učelivost a schopnost přizpůsobovati se — byla mu ve spisech šetrnosti prostých protivníků dokonce vyčítána — jedna hvězda stála nade všemi jeho kroky a činy od počátku až do konce, to byla společnost víry, již náležel, Jednota bratří česko-moravských. Ta určovala jeho vývoj dle cíle a nejdůležitějších etap, ta o něm rozhodovala, když se něčím stal (hatte, als er etwas geworden, über ihn zu verfügen) a on se pokaždé, ač ne vždy lehko, podroboval jejím rozkazům. Tato společnost, jež mu propůjčila nerozrušitelný rámec pro jeho vnější a nepřemožitelnou sílu pro vnitřní život, jemu, který se v boji celého života za svobodu jednotlivcovu, za jednotu všeho lidstva ukázal jako mírná, ale silná a při tom vnitřně samostatná osobnost, vznikla v následovnictví J. Husa z opozice proti oficiálnímu církevnictví“

Jest zajímavé sledovati v knize Kvačalově, jak Komenský prožil trojí pře-

¹⁵⁾ Dr. Soukup ve spisku: „Komenský jako politik a diplomat, 1920 (příloha Dílny lid-skosti roč. III) dokazuje, že nesmíme v Komenském viděti stále jen pedagoga, nýbrž že musíme jej především chápati jako politika, národohospodáře a sociologa. J. V. Novák, Několik rysů z politické činnosti Komenského. ND. XXVIII., 1920, 14; Dr. Jan Herben, Komenský o státě a národu v Nár. L. 1920 16./11.; Ph Dr. F. A. Soukup, Komenský hlasatelem demokracie, v Nár. L. 1920 15./11.; Posel z Budče 1895 č. 5. Komenský zakladatelem učení svob. zednářů. Dr. Frant. Mašlaň, Komenský a svobodní zednáři, v Nár. L. 1920, 15./11. — Dle Denise stanov, jež jako základ svobodného zednářství r. 1917 napsal theolog Jakub Anderson přejaty v hlavních zásadách slovně z Panegersie. Srv. čl. V. Olivy, o poměru J. A. Komenského k svobodnému zednářství ve Vychovateli 1926, str. 27 a n. (proti). Komenský je ceněn jako pedagog, známá je jeho činnost diplomatická, mnoho se mluví o jeho snahách pansofických a irenických; kdyby se však měla najíti činnost, která dávala všem těmto impuls a subsumovala je v sebe, bylo by — dle mého názoru — nutno říci, že Komenský byl politikem“ Ph. Dr. F. A. Soukup (Š. M. XXII. 425, Ped. roz. 1922, 149).

¹⁶⁾ Dr. Jan V. Novák, Jan Amos Komenský, pracovník o budoucí dobro člověčenstva. Nakl. F. Topič [Duch a svět] 1920, str. 93.

¹⁷⁾ Za jeho redakce vydávaný Ústředním spolkem učitelů moravských. Veškeré spisy J. A. Komenského. Rozvrženy na díla filosofická, paedagogická, náboženská (vědecká a praktická), publikace apokalyptické, díla básnická, historická a politická a korespondenci. K nim druží se Archiv pro bádání o životě a spisech J. A. Komenského.

¹⁸⁾ v úvodu vydání Klímovy; podobně Fr. Pražák: Komenský, osobnost a dílo. Brno 1920, str. 57.

¹⁹⁾ v úvodu vydání Augenthalera.

lom ve víře zůstal od dětství do smrti zevně oddán své církvi²⁰⁾ a neochvějně pracoval pro její blaho. Chiliastické učení v Jednotě dědičné a v Herboně učiteli Altstedem²¹⁾ a Piscatorem²²⁾ vědecky založené,²³⁾ osvěžovalo jej a posilovalo za vydatné pomoci prorocství Kotterových,²⁴⁾ Poniatovské, Drabíkových a j.²⁵⁾ jistou nadějí v krásnou budoucnost církve, vládu beránek Kristových v Čechách i jinde. K dosažení tohoto církevně-politického cíle jen prostředkem byly všechny práce didakticko-pedagogicko-školské,²⁶⁾ pansofické²⁷⁾ a irenické!²⁸⁾

²⁰⁾ Kvačala—Klíma str. 85.: Komenský se působením přepjatých mystiků, kteří v Amsterdamě na blízku mu žili, vždy víc a více vzdaloval od pozitivních církví, tedy nejen od církve reformované, ale zásadně i od Jednoty, a čím více se odvracel od světa, tím více spatřoval hlavní úlohu jednotlivcovu v osobní obnově. I když víme o dosahu tohoto obratu u Komenského bezpečně velmi málo, přece lze se domýšleti, že v tomto roce (1657) prožíval svůj třetí přelom ve víře. Velebil Labadieho (Labadies Jan, teolog-fanatik 1610—1674) vyloučeného z holandské reformované církve, který založil novou společnost, přilnul k Antoinettě Bourignonové (1616—1680), která se sama vydávala za světlo nového zjevení. Na jeho otázku, jsou-li všechny církve pokaženy, odpověděla, že ano; zásadou pro obnovu křesťana může být jen znovuzrození; nikoliv svaté Písmo, ale přímé osvětlení od Boha má být cílem, ona ho již nabyla. Když projevil pochybnost nad tím, ona ho na třetí otázku poučila, že božský původ prorocství možno viděti z toho, vede-li nás k jednotě s Bohem a sebezapření. Takových proroků již není, jediné její prorocství jsou taková. Nalézali-li, že tento znak jejímu působení chybí, nechť ji nechá. Komenský ji nenechal; zůstal sice věrný Jednotě, ale, jak se zdá, vnitřní hluboká rána zranila jeho duši ostřeji než dříve.“

²¹⁾ Alsted J. H. 1588—1638, muž víry přísně kalvínské se zájmem encyklopedickým, byl jen o čtyři roky starší než Kom., ale z učitelů v Herborně nejvíce na něho působil. Velmi pilně spisoval knihy, co rok vydával rozsáhlé svazky obsahující přehledně všechny vědomosti tehdejší z nejrozmanitějších oborů. ale samostatného vytvořil málo. Dožil se jen 50 let ale zanechal 120 spisů. Byl vzorem Komenskému (Novák, str. 19.) Klíma, str. 14., Komenského spisů vypočítal Palacký 92, Zoubek 106, Novák 136, Kvačala 142, Klíma 147.

²²⁾ Piscator (Jan Fischer P. 1546—1626), exeget na slovo vzatý, jenž utužil úctu svého žáka Komenského, k Písmu sv., v Jednotě zděděnou. Za důležitější ještě pro Komenského třeba mít chiliastické zabarvení theologie Piscatora i Alsteda; vysvětlovali zjevení sv. Jana v tom smyslu, že církev bude mít ještě čas klidu a oddechu (sabbatismus) v tisícileté říši boží na zemi, v níž věřící budou žít pod vládou Kristovou v dokonalé blaženosti pozemské. (Kvačala—Klíma, str. 16.). Chiliasmus, u Alsteda pramen ušlechtilých snah, žádá od Komenského boj proti Římu a Rakousku (Kvačala, 124.).

²³⁾ Kvačala—Klíma, str. 16.

²⁴⁾ Zjevení Kotterova byla zdrojem klidu, vyvěrajícího z jistoty vítězství. Kvačala—Klíma str. 20.

²⁵⁾ viz o tom též články V. O. Hložiny, O poměru J. A. Komenského k církvi katolické ve Vychovateli r. 1923, str. 33 a n.

²⁶⁾ „paedagog, který se jako pomocník proroka (Drabíka) zvěstujícího poslední reformu světa jenom nerad zabýval vyučováním a školskými věcmi“. (Kvačala—Klíma, str. 83). Myšlenka, podle vzoru jezuitů utvořit společnost proti těmto. Jeden návrh takové společnosti, Secta heroica, věnuje též výchově svoji pozornost (Kvačala—Klíma, str. 23.) Secta heroica r. 1619 založená, totožná s Collegium lucis, které Komenský dříve požadoval, bude cestou, aby tma byla zapuzena ze škol a z církve. Založení budiž před světem tajeno. Dle Jonstona (lékař † 1675, přinesl 1627 Komenskému španělskou Januu), Jezuité lepší výchovou dobyli mnohých zemí. Secta heroica chce je potírat, ale od nich se učit. Proto psána didaktika česká a navržení krátké o obnovení škol v království českém.

²⁷⁾ Kvačala—Klíma, str. 37.: Luterský teolog Abraham Calov (1596—1650) vyslovil prý podezření, že skrytým účelem díla (pansofie) bude šíření kalvínství; str. 63: Když (ve Švédsku) Komenského pozvali, aby jim reformoval školství, duchovenstvo se smířilo, protože je nikoliv reformovaný, nýbrž husita. Ale v posledních letech se ukázalo, že šel s reformovanými a na proslulém kolokviu v Toruni se postavil proti luteránům . . vznikl odpor proti němu, jmenovitě, když horkokrevný luterán A. Calov z Vitmerberka napsal, že Komenského pansofie chce, všude potutelně všantročit kalvinismus. Po odchodu ze Švédska se doslech, že ho ve Švédsku i na veřejných shromážděních obviňovali z kalvínské propagandy. Josef Hendrych v Ped. roz. 1924 v článku: Jana Amosa Komenského snahy vševědné, všeosvětové a všenašprávné, str. 2: „Byla tedy vševěda od začátku podnikem utopistickým a nutně na scestí vedoucím, a to jak po stránce obsahové sloučením vědy s věrou, tak po stránce metodické uznáním všeobecného paralelismu a důkazů z podobnosti, jakož i rozvržením celého systému v celku i podrobnostech.“

²⁸⁾ Cestu do Londýna podnikl Komenský především v zájmu Jednoty. — Z téhož popudu podjal se práci školských ve Švédsku i v Uhrách. Pozvání do Uher ukázalo, že nejhlubší popud Komenského při pracích v Elblagu nezástal v cizině neznám. Kvačala—Klíma, str. 66.

Věru veškeré pozornosti jsou hodny výsledky badání vědce prof. Kvačaly protestanta, jehož věcný a šetrný způsob psaní měl by sloužiti za vzor leckterému taky ještě katolickému spisovateli životopisu Komenského nebo dějin pedagogiky a české literatury.

Zvláště třeba upozorniti na výsledky bádání prof. Kvačaly o poměru Komenského ku katolické církvi. Kvačala přímo a rozhodně odmítá tvrzení Zoubkovo o náboženské snášelivosti Komenského i vůči katolíkům: „*Chce-li Zoubek dokazovati, že Komenský nestál nepřátelsky proti katolickému náboženství a vůbec byl jen křesťanem, tož odporují prvnímu tvrzení spisy Retuňk, Clypeus contra Antichristum, četné chiliastické spisy, mnohé dopisy, vůbec celý život Komenského od r. 1628, druhému tvrzení pak jeho polemiky, ale nichž byl horlivým přívržencem evangelické církve*“.²⁹⁾

Tím se jeví také pošetilým dovolávání se svědectví Balbínova (Boh. docta II. 314): „Velmi mnoho spisů vydal, avšak pranic, co by čelilo proti církvi katolické. Ano čtoucímu spisy jeho zdálo se mi vždycky, že psal s takovou rozvahou, že žádnému náboženství ani přednost dávati, ani žádné odsuzovati nechtěl“³⁰⁾ Balbín patrně nečetl těch spisů, na které Kvačala poukazuje, anebo nevěděl, že pocházejí od Komenského, nebylyť tištěny (Retuňk) nebo ne pod jménem Komenského (Lux) a neznal tajné činnosti Komenského za tajným cílem.

Vůči názoru v naší mládeži slovem i tiskem jako výsledek vědeckého badání šířenému, jako by *Jednota Českých bratří* byla bývala nejlepší z církví („nejideálnější církev“) bylo by dobře uváděti výsledek badání A. Denise, francouzského protestanta, vědce u nás velebeného, který napsal o Komenském a Jednotě: „Komenský jest v pravdě syn oné Jednoty bratří českých, která nikdy nedospěla k učení konečnému a přesnému, z části zajisté proto, že se starala více o kázeň než o dogma, ale především z instinktivního odporu proti všemu,

Když modlitbu skončil, osvícení se mu dostalo a on uvěřil svému krajanovi a stal se pomocníkem (adiunctus) Drabíkovým poslušným boží vůle oznámené mu z vyššího uložení a ukazující mu jeho povinnost, nezbytnou pro záchranu Jednoty . . . Drabíkova prorocství po vzoru starozákonných proroků jsou bojo vněho obsahu. Sama škola pansofická“ končí se slovy Písma sv., kterými se kníže Zikmund vyzývá k boji. Proti komu, nebylo řečeno, nebylo také třeba říkati . . . Příčiny odchodu Komenského z Uher byly i tajné, související s nadějí na návrat do vlasti . . . Vyjednávání mezi těmito mocnostmi (Anglií a Švédskem), jak z části určité víme, dělo se přes Lešno rukama Komenského. V Anglii byla nějaká svatá liga, spřátelená s Hartlibem a Komenským. Co vše osnovali nevíme, však zdá se, že ve spojení se spolkem švédsko-sedmihradským připravovali čeští vyhnanci novou restituci, ozbrojený vpád do Čech. Irenikovým mecenašem byl L. de Geer, který „dodával vojsku válečné potřeby zejména též děla ze svých sleváren, čímž ovšem značně zbohatl. Z toho pak velmi štědře podporoval zvláště vyhnance nekatolické.“ (Novák, str. 45.) — V dopise k Hartlibovi z 3. července 1654 z Lešna píše: Potřebí veliké opatrnosti, neboť jistý čelný muž uherský asi před rokem se vyjádřil, že císař má tři hlavní nepřátele, jakéhosi Duraea, Komenského a ještě jednoho, jehož jméno nevědí. Korespond. J. A. K., vydal Kvačala I. 1., str. 182. — V obsahu úryvku z dopisu k Hartlibovi 22. července 1654 z Břehu od neznámého pisatele se uvádí: Komenský ze Sedmihrad se vrací byl dne 28. června u pisatele a po 4 hodiny o rozličných novinách s ním rozmlouval. Vyhnanci skládají své naděje na Rusy, kteří chtějí v Polsce katolictvo vykořeniti, na Cromwella a Hollandany. tolikéž na evangelíky v Čechách a na Moravě, kteří očekávají jen nějakou známku života, by ve velikém množství povstali, ba i na Turka a tatarského chána. Komenským jeden přítel (Drabík) ve vytržení prohlásil, že po smrti císařově, která toho roku nastati má, veliké změny nadejdou. Také později bude odňata koruna a sláva Rakouska i papežstva vezme konec. Beránek se svými 144 stane na Sioně a bude záštitou svých věrných. (Korespondence Komenského I. 1. str. 182, vydal Kvačala, 1897. Listy Komenského a vrstevníků jeho).

²⁹⁾ Dr. Joh. Kvačala: Joh. Amos Comenius (Berlin, Leipzig, Wien 1892), Anhang, Belege, und Erklärungen, str. 61, č. 45. — Fr. Zoubek: Život Jana Amosa Komenského, 1871, str. 101.

³⁰⁾ Zoubek. str. 101.; též J. V. Novák: Jan Amos Komenský, pracovník o budoucí dobro člověčenstva, 1920, str. 96.

co se podobá pyše vlastního rozumu, a že opravdu doslovně si vyložila slova Spasitelova: Pokoj lidem dobré vůle. Není v ní neoblomné logiky Kalvínovy nebo vítězí směrnosti Lutherovy; vloudila se do duší, hověla jejich melancholií a naději přiváděla je k odříkání. Učení vznešené a nebezpečné, jímž Čechy málem byly by zahynuly. I za nynější naší vzdělanosti náboženství, jež by se tak široce poddávalo všem vlivům, bylo by ve velikém nebezpečí, že se *rozdrobí na církevní a národ*, který by se oddával všechen všem, obětí jsa předčasněho altruismu, *svou mrtvolou brzo by zatarasil cestu vedoucí ku pokroku*.³¹⁾

Toho druhu výsledky vědeckého bádání patří ovšem v první řadě do učebnic světských, do učebnic dějepisu nebo dějin literatury a do čítanek. Ale v těchto učebnicích nalézáme namnoze „výsledky vědeckého bádání“ více méně katolictví nepřiznivé, kdežto výsledky bádání katolictví příznivé jako by úmyslně byly vynechávány, i když jsou to výsledky badatelů nekatolických; výsledky pak bádání vědců katolických bývají ignorovány. nebo zlehčovány. Již z učebnic lze provést důkaz — a to způsobem nepopíratelným — zda-li škola je opravdu interkonfesijní—simultánní—nestranná, anebo ve službách tajené akce odkatoličovací!

Námítka, že uváděním výsledků bádání katolictví příznivých byl by porušen interkonfesijní ráz škol, platí stejně *proti* uvádění „výsledků bádání“ katolictví nepřiznivých a dokazuje potřebu škol konfesijních všude tam, kde je určitý počet dětí jednoho náboženského vyznání připouští, tedy v městech všude a v menších obcích školních, kde není různověří.

Pokud však neustane ve světských učebnicích protikatolické zahrocování fakt a nenastane uvádění také výsledků vědeckého bádání katolictví příznivých, nepřestane nutnost, aby toho druhu výsledky vědeckého bádání katolictví příznivé hojně byly uváděny v učebnicích náboženských, zvláště v učebnicích dějin biblických, církevních a v apologetice.

JAN OLIVA

Vyučování náboženství dle psycho-fysické struktury žáků.

(Pokračování.)

Tím přecházím k nastínění stanoviska (hlediska), jež nám bude vodítkem pro následující zpracování.

„Didaktika jednotlivých předmětů, chce-li býti vědeckou, musí vycházeti nejen od zvláštní povahy předmětu, ale i od zvláštní povahy osoby, již se předmět určitý traduje.“⁷⁾ Na povahu předmětu kladla se dříve větší váha než na povahu osoby a tak oba tyto momenty nebyly v náležitém poměru. Jednotlivci snažili se o náležitý poměr, ale na hlas jejich se nedbalo, až teprve přítomná doba pracuje o tento poměr. Již r. 1869 napsal inspektor učitelského semináře ve Straubingu Antonín Gmelch:⁸⁾ „Anthropologický základ vychovatelství podán je v díle Karla Barthela Schul-Paedagogik příliš krátce a hubeně, a přece vychovatel musí dítě, člověka, náležitě znáti dle jeho tělesného, duchového a dušev-

³¹⁾ Denis—Vančura: Čechy po Bílé Hoře, díl I., str. 290,

⁷⁾ PR 1911, 160. — ⁸⁾ Th. L. 1869, 921.

ního uzpůsobení, aby mohl pravým způsobem účinkovati na každou jeho mohutnost.* Jiný katolický paedagog, theolog Sägmüller, ačkoli jinak je směru konservativního, napsal r. 1900⁹⁾: „Velká část moderních paedagogů žádá pozorování a jmenovitě experimentální pozorování a pozornost k fyziologii. A musíme rádi doznati, že této methodě v oboru paedagogiky děkujeme za pěkné výsledky a že tudíž každý paedagog musí bystře sledovati tento moderní směr a ve svých pracích s ním počítati.“ A když na slova jeho bylo málo dbáno, opakoval je znova důrazně r. 1906.¹⁰⁾

U nás pěkně vše projádl dr. F. Čáda těmito slovy r. 1911¹¹⁾: „První věcí vychovatelskou, ať jde o jediného chovance nebo dokonce o chovanců více, jest, aby *znal*, koho vychovává, aby *znal individualitu svého chovance, svých žáků*. Jest tudíž nutno, aby určité *povšechné* znalosti o žácích na rozličných stupních (čili v rozličných ročnících) předem do školy si přinášel. aby věděl, kolik slov možno v té a té třídě, na tom a tom stupni věkovém, za těch a těch podmínek očekávati a předpokládati u dětí. Jest známo s dostatek, že bývá tu chybováno od jedněch učitelů a vychovatelů tím, že předpokládají příliš mnoho a stávají se svým svěřencům nesrozumitelnými, od druhých, že zase předpokládají v žáku příliš málo a stávají se žákům svými výklady nudnými.*) Jest nutno... abychom věděli, jak *pravidelně* a „průměrně“ vypadá u žáka určité kategorie na příklad žití jeho intelektuelní, žití citové a volní, jaké zvláštnosti, ať přednosti nebo nedostatky vykazuje, jaké vady a náklonnosti se tu *nejčastěji* objevují, jak se děje pravidelný *vývoj* a postup jeho tělesného i duševního žití. — Liší se děti z rozličných čtvrtí města podle lokálních zvláštností a rázu těchto čtvrtí. — Nejvíce dětmi svými se obírají rodiče *středních* vrstev. — Děti pravidelně nepřinášejí si z domova (při vstupu do 1. třídy) často ani nejobyčejnějších poznatků které dospělému se zdají „samozřejmé a samy sebou známé.“ — „U nás — píše Simonides¹²⁾ — jest studium dětské duše a všeho, co s tím souvisí, teprve v počátcích; v Německu jsou již mnohem dále. Tam již dávno zřízeny na universitách zvláštní stolice a soukromé ústavy, jež se věnují studiu věd, jež směřují k poznání dětské duše.“

Stanovisko moderní pedagogiky právě vyličené začíná se uplatňovati při stanovení látky a postupu učení v jednotlivých učebných oborech: neklade se už jako dříve hlavní váha na látku (na její rozsah), nýbrž na to, aby postup učiva byl ve shodě s rozvojem vloh a prostředím žáka.

Děje se tak i při vyučování náboženství: lépe snad řečeno, uznává se, že by tak mělo se dít i při vyučování náboženství. „Nikoli látka — napsal katecheta učitelského ústavu v Novém Městě Vídeňském P. Bern. Otter¹³⁾ nikoli látka, nýbrž zákony duševního rozvoje dítěte mají býti normou pro začátek a pokračování vyučování; proto má se učivo pečlivě tak vybírat, uspořádati a využiti, aby vhodně podporovalo náboženský vývoj dítěte, při čemž musejí býti harmonicky vyvíjeny všechny mohutnosti ducha a mysle. Nejlepší, tento úkol co nejuspokojivěji lušticí methoda bude tu ta, která požadavky církve dovede spojit

⁹⁾ LR 1900. 310. — ¹⁰⁾ LR 1906, 314. — ¹¹⁾ Č¹ a 515—9, 625—7.

*) Pamatuji se, jak na nás v I. ročníku bohosloví působilo, když jistý pán nám př. diktování vykládal: čtvrtý se píše čtverka a u ní puntík, a ještě jednou to opakoval posluhačům, z nichž tři čtvrtiny měli maturitu s významenáním.

¹²⁾ Vychov. Listy 1922, 12. — ¹³⁾ ČBl. 1892, 251—2.

s požadavky paedagogiky, která tedy podřizujíc se zákonům duševního rozvoje dítěte plní historicko-dogmatický, mravně a církevně vychovávající úkol náboženského vyučování.“

„Jak důležité jest poznání vývojových stupňů dítěte, trefně pověděl univ. prof. dr. Geyser na mnichovském katechetickém kursu r. 1911 těmito slovy: „pojem Boha a pojmy vztahů mezi Bohem, světem a člověkem trvajících vyvíjejí se jako všechny ostatní pojmy ve vědomí, v poznenáhlém pokroku účinností mohutností pojmotvorných a funkcemi lidského ducha. Milost předpokládá tento přirozený vývoj jak svůj základ (podklad) dle známého axiomatu, že milost přírodu předpokládá, ale nenahraňuje. Následkem toho možno učebný úkol v tomto oboru methodicky jen tenkrát naplniti, jsme-li se způsobem, jak pojmy ve vědomí vznikají, nejen theoreticky seznámeni, nýbrž i vlastním cvikem (prakticky) zdomácněni.“¹⁴⁾

Ve stejném smyslu píše prof. dr. Grunwald¹⁵⁾: *Mnichovská katechetická metoda* snaží se v oboru náboženského vyučování, podávajícího nadpřirozený obsah zjevení božího, docíliti pro praktickou mravnost téhož, čeho chce docíliti *Foerster* v oboru přirozeného morálního učiva. V tom spočívá různost, ale i příbuznost obou. Tím je však i dána spojitelnost obou, protože nadpříroda se zakládá na přírodě a je doplněním přírody, a protože zvláště v oboru didakticko-paedagogickém všechno vyučování může *samo ze sebe* jen tenkrát vychovatelsky účinkovati (působiti), umí-li fakticky v dítěti jsoucí směry a tendence duše, a to s ohledem na jich poznenáhlý rozvoj, pro sebe získati a k vyšším drahám řídit. Dobrou psychologickou methodou může i nejlepší vychovatel jenom získati.“ Tendence duše, právě zmíněné, dají se rozlišiti na dvě velké skupiny, tendenci ke skutečnosti, ke skutečným věcem (Realitätstendenz) a tendenci k bájení, básnění a illusím (Illusionstendenz). Mezi oběma je v člověku neustálý antagonismus.¹⁶⁾ Toho třeba stále si dobře všimati při vyučování!

Jen na základě poznatků tuto podaných možno vyhověti velice důležitému činiteli ve vyučování. Je to *zájem*. „Zájem je středem výchovného vyučování“, a jest tedy směrodatným při výběru a uspořádání látky; jen to, co odpovídá duševnímu obzoru a mravně náboženskému stanovisku dítěte, může vzbuditi jeho silný zájem. V popředí stojí tu výběr historicko-humanistických látek (Gesinnungsstoffe). Jde především o to, najíti pro každou třídu vhodnou látku výpravou, jež by děti v tom věku dovedla zaujmouti, ba uchvátiti“, napsal J. Mauer.¹⁷⁾

Úkol, jaký moderní paedagogika nynějšímu všemu vyučování vytyčuje, je jistě těžký, ale není nepřekonatelný, třeba jen odhodlaně dáti se do boje proti všem obtížím. Nebude tudíž na škodu, když obtíží těch podrobněji si všimneme. Již prof. dr. Čáda naznačil mnohé obtíže při provádění úkolu právě dotčeného těmito slovy¹⁸⁾ „Výzkum stránek citové a volní u žáka je mnohem nesnazší než výzkum stránky intelektuální, a zejména než zjišťování představ; vždyť do nedávné doby city a jevy volní ani v psychologii (theoretické) nebyly tak důkladně prozkoumány a propracovány, jako intelekt, a v pedagogice (zejména také herbartovské pedagogice) intelektualismu nebylo dosti čeleno stejně pečlivým respektováním a vzděláváním stránky citové a volní. (Závěr Čádův na konci

¹⁴⁾ W 48—49. — ¹⁵⁾ G 79—80. — ¹⁶⁾ LH 1924, 356. — ¹⁷⁾ PR 1905, 660.

¹⁸⁾ Č¹ a 1075, b 973—4.

práce zní:) Jest na jevě zajisté význam a důležitost výzkumu žactva vůbec. Ačkoli zatím jen povšechně mohl jsem ukázati na potřebu studia individuality žákovské a speciálně mohl jsem probrati tuto jen výzkum jediné duševní stránky žactva, totiž intelektuální (a ani té ještě ne celé, nýbrž jen výzkum zásoby představ, jejich povahy a povahy *myšlení* u žactva), přece již s dostatek vysvitlo, jak s hlediska výchovy právě výzkum onen i výzkum žactva po všech jeho stránkách je neocenitelné důležitosti. Nebudu opakovati tu věci známých. Stačí, když připomenu ještě jednou známé faktum, ale právě výzkumem žactva nejlépe potvrzené, že výchova a výuka kohokoli předpokládá především *vše-strannou a důkladnou znalost* toho, koho míníme (ať již tak či onak) vychovávat i vésti k rozvoji jeho vloh, schopností a sil, k rozvoji a vývoji, majícím cíle ethické (a tím spolu je řečeno i cíle sociální) co *nejvyšší*. Proto také studium žáka jest jediná a nevyhnutelná cesta, kterouž výchova a výuka jeho může dospěti k cíli, dodělati se úspěchů opravdových a zdaru skutečného.“

Od doby Čadovy mnoho se nepokročilo. „Máme o psychologii školního dítěte jen velice málo bádání, o něž by se souvislé podání mohlo opírat. Jinak však jsou problémy ranního dětského vývoje nejvýznamnější a poučnější než problémy pozdějšího období života. Rud. Prantl v díle *Kinderpsychologie* 1923 dovedl mistrně malé dítě učiniti interesantním čtenářům“ napsal dobrý znatel psychologie dítěte J. Lindworsky S. J.¹⁹⁾

Jiné obtíže vznikají při experimentu. Kdežto jedni mnoho na něj dají, druzí mnohé výtky mu činí. Tak Müller-Freienfels čerpá přímo ze života, ježto experimenty v ústavech (školách) podnikané, pracující přechasto s materiálem příliš abstraktním, života vzdáleným mají jen malou průkaznou sílu pro porozumění duševním průběhům ve skutečném životě. V protivě k mechanismu vidí autor v „životě“ nutnou kategorii, bez níž není možno pochopiti organické a vědomé dění.²⁰⁾

Mnohem těžší obtíže než při obyčejném vyučování věcem přirozeným nastávají nám při vyučování věcem nadpřirozeným, (víře ve zjevení boží a co s tím souvisí). Poněvadž právě tyto nadpřirozené věci víry jsou hlavním theme přítomného pojednání, musím o těchto obtížích více se rozepsati. Činím tak dle článku J. Gottharda *Die experimentelle Psychologie und der Glaubensakt. Eine prinzipielle Untersuchung.*²¹⁾ „Je-li přirozený předpoklad náboženství, je-li přirozeně-náboženská přirozenosti lidské odpovídající vloha, ovšem pod nadpřirozenou příčinou a nadpřirozeným cílem, pak je také exaktní badatelská cesta, po níž možno dojíti k podmínkám a primerním důsledkům této subjektivní vlohy. Dle toho moderní experimentální psychologie ve své práci postupné (Etappenarbeit), kterou pod E. Meumannem, Sternem, Dyroffem a Jamesem vykonala, nezastavila se ani při bádání o náboženství — a dodělala se pozoruhodných výsledků.“

(Pokračování.)

¹⁹⁾ LH 1923, 730. — ²⁰⁾ LZ 1925, 115. — ²¹⁾ TH. Q. 1915, 184—224.

Dr. LUB. PETR:

Mládí a jeho smysl.*)

(Pokračování.)

Podle individualní psychologie má hra ještě jeden hlubší smysl. Dítě hledá v ní vodítko pro svůj *fiktivní životní plán*. Při tom buď se povolání ve hře zvolené srovnává se skutečnou mohoucností anebo se vlohám přičí. Tak by bylo lze mluvit o homogení nebo allogení volbě povolání ve hře. Druhá vede snadno k přepínání sil a tak i k onemocnění (neurose, na př. útěku do nemoci.)

Jako menší dítě má ve hře průpravu k práci, tak má mladý člověk v přesných výkonech hry možnost cvičiti se v duchapřítomnosti a bystření smyslů, vlastnostech, jež jsou nesporně velmi důležité v naší době vystupňované techniky a technických povolání odpovědnosti plných; nicméně tkví tento význam především ve sportě, o němž bude řeč níže.

Hry společenské a prodlévání ve spolcích mládeže umožňuje nadto *přechod k životu veřejnému*. Spolek mládeže nebo spolek sportovní jest mostem mezi dětstvím, v němž cizí příkazy vládnou, a mezi životem dospělých ve veřejnosti, kde dospělý sám jest spoluodpovědným a zákonodárným údem.

Theorii výcviku vysvětluje se i *častá změna hry*. I v tom spočívá bezděčná účelnost. Dítě ve hře obklopuje se různým povoláním jako různým šatstvem, aby objevilo, co muhoví. Sehrává mnoho úloh, aby připadlo na tu, jež mu přiléhá. Nezná se ještě. Hrajíc zevně své role, naslouchá uvnitř sebe ozvěně duše.

Není pochyby, že hra má význam ve volbě povolání. To již pěkně dovodil sv. Petr Canisius. Vypravuje ze svého mládí: „Jako hoch hrával jsem si na kněze a napodobil jsem ho ve zpěvu, mši svaté, modlitbě. Nechť se tyto sklony mnohým lidem pouhou dětskou hrou zdají, projevuje se v nich přece někdy příští směr srdce, a prohlédaví lidé spatřují v tom podivuhodnou činnost Prozřetelnosti.“ Také slavný kazatel Jan a S. Facundo († 1479) shromažďoval již jako hoch své spolužáky kolem sebe a rozněcoval je svými promluvami. Ale to byla arci spíše předčasná duchovní zralost nežli hra. O dívčí hře s panenkami sděluje Elsa Cronerová, že jsou dva druhy; jeden představuje pannou matku a dítě, druhý učitelku a žačku. První prozrazuje povolání mateřské, druhý zvolí si povolání jiné. Jak Pavel Kasperczyk správně dí, jest tudíž vskutku hra živelným uplatňováním základní síly duševní, *síly sebeutváření*; hra slouží rozvinu bytosti, sebeprojevu. Jest biologicky nutná a pedagogicky cenná.

Nepodléhá pochybnosti, že hra — totéž platí o závodění a sportu — jest *výpustný ventil*. V době poválečné sport jistě odvedl nebo upoutal síly, jež by byly jinak propadly zločinným štváčům. Rovněž tak jest to i s napětím pohlavním. Hra, sport a cestování odvedly mnohého mladého člověka od horších věcí. Toto poctivé přiznání lze vždy zase slyšeti. Všeobecný ochranný prostředek arci v nich nemáme.

Konečně existuje ještě *theorie zotavení hrou*. Zotavujeme se nejen odpočinkem a spánkem, ale i „zotavením činným“. Člověk nebojí se tu námahy samé, nýbrž jen doléhání práce. Neplatí to arci o malém dítěti, jež jistě nehraje si pro zotavení, ale za to platí to tím spíše o těch, kdo musí konati práce jednostranné,

*) V prvním čísle „Vychovatele“ zaměněn název tohoto článku „Mládí a jeho smysl“ názvem jeho části druhé, která začíná v tomto ročníku. Pozn. redakce.

jednotvárné, namáhavé a spolu neradostné. Právě mladým dělníkům továrním neměla by proto hra býti odpírána.

Tělocvık a sport zůstaly nějakou dobu za cestováním a hrou. Zpětný účinek se dostavil.

Jaká *psychologie* jest podkladem těchto tělesných úkonů?

Vedle tak zvaných všeobecných hledisek přichází tu k svému právu zvláště *snaha o uplatnění*. Zde docilovány a obdivovány jsou „výkony“. Důležité jest rozdílení cen a tiskové zprávy sportovního obsahu jsou mládeží brány stejně vážně jako nejvážnější politické zprávy lidmi dospělými.

Poněvadž při tělocviku a sportu musí býti pracováno přesně, a smyslově, zvláště smysl hybný, musí býti bystření, jsou tyto zájmové obory spolu zase výchovně účelné, ježto jest tím pracováno do rukou technologickým povoláním, podobných podmínek si žádajícím. Ale zároveň tvoří sport v mnohých formách reakci proti technice pouze vnější a přírodě vzdálené, přiváděje zpět k přírodě, k zahlédání do sebe a hlubším zážitkům (na př. lov ryb na udici a alpinismus).

Závody sportovní povahy vycházejí také vstříc sklonu mládeže *k družnosti a společnosti*. A jsou i výchovně cenné: mládež učí se tu vystupovati, uplatňovati se, podřizovati se a míti ohled na druhé.

Ale i jiné výchovné hodnoty uskutečňují se ve sportě. Přísným dbáním sportovního kánonu, fair play, budí se smysl pro *spravedlnost*, pro správný poměr výkonu a odměny (uznání). Dav zažívá tento zákon ve sportě raději než v hlubší formě náboženské.

Kdo tyto mladistvé projevy pozoruje psychologicky, uzná je nutnými. Ba vic. Nezhostí se tu pocitu údivu před přírodou. „Učitel, jenž si uvědomuje tuto souvislost, bude hleděti na reje mládeže nejen se zájmem, ale i s úctou. Neboť v dětské hře staví se mu po bok veliká matka—příroda jako kolegyňe.

Také církevní vychovatel nebudiž nespravedliv! Jeho světový názor právě proto, že jest katolickým, předpokládá přírodu a uznává ji. Nemá-li hra a cestování i v životě dospělých nemalý význam? Vzpomeňme si jen na hru na jevišti. A nemají-li staří myslitelé Plotin a Augustin pravdu, praví-li: Dospělí kárají děti pro jejich hravost a nazývají vlastní hraní vážným zaměstnáním?

Arci tají tyto věci také veliká nebezpečnost, jimž vychovatel musí čeliti. Především bylo by od základů pochybeno spatřovati ve sportovním zdokonalování obecně účinný prostředek výchovný. Stupňovaná výkonnost v některém dílčím úseku neznamená ještě stupňování, silení a lepší duše, a tím i růst ve všech ostatních oborech. Aby z toho celkové výchově užitek vzešel, musíme umět životně včleniti tento podružný obor do řádu hodnot, podříditi jej nejvyššímu ideálu životnímu a mnohým cvikem uvědomovati si tuto souvislost. Proto jest zcela pochopitelné, přijímají-li konfesionalní sdružení mládeže za cíl i prostředek do svého programu i sportovní zdokonalování. Nebyly-li i veliké sportovní podniky řecké náboženskými? A jak znamenitě středověké rytířství, celkem školy prosté a neliterární, stavělo tělesný výcvik do služeb nábožensko-mravného budování charakteru! Rovněž tak činí ještě i ranně humanistický pedagog Viktorin z Feltre, jenž, jak proti Paulsenovi zdůrazniti sluší, byl i v duchu své gymnastiky křesťanem, a nikoli pohanem.

Vedle *zdravotního* nebezpečí z přepínání vzcházejícího mohou snadno vznikati i nebezpečí *mravní*. Neboť oslabené nervy jsou k sexuálnímu vznětu obzvláště vnímavé. Drexel v Heidelbergu žádá pečlivého šetření, pokud sportovní přeúnava může býti pohlavní mravnosti nebezpečnou.

Že tato mravní nebezpečí mohou se některými okolnostmi, zvláště společným cvičením a společným putováním obou pohlaví stupňovati, nepodléhá pochybnosti. Mladí lidé sice tváří se zpravidla tak nevinnými jako Adam a Eva před pádem. Ale smutné zkušenosti, jako s Muckem-Lambertem a jeho „novým zástupcem“, musely po této stránce otevřít oči. Jak Eros a sexus, sportem maskovány, dovedou sport ohrožovati, zdůrazňuje i Giese.

Ale i ve cvicích mládeže téhož pohlaví nejsou mravní nebezpečí zcela vyloučena. Neboť podle Ed. Sprangera nemůže sport a kultura těla již proto býti obecně účinným ochranným prostředkem, protože moderní život sportovní již sám sebou jest erotickými vzněty prosycen.

Největší nebezpečí spočívá v tom, že kultura těla stává se sama pro sebe *cílem*. Co mládež podniká, tomu v důsledku svého citového a obrazivého života a z nedostatku povšechné rozvahy věnuje se cele. Tak může sportovní horečka celou duši vyplňovati a vésti ke „sportovní psychosé“, působíc zakrnění všeho vyššího snažení navždy nebo na dlouhou dobu.

Čeho je tedy třeba? Všechna kultura těla potřebuje míry a cíle. Potřebuje správné tabulky hodnot. Čím více sportu a tělesného cviku, tím víc zapotřebí jest nábožensko-mravního ujasnění a zvroucnění. Jinak jest po všem veta. Ony těchto nenahradí, spíše je předpokládají. Tělesná kultura ve službě vyšších hodnot jako ve starověku nebo ve středověkém rytířství musí býti heslem. Jen theoretické pojení tělesných cviků s vyššími hodnotami toho nedocílí. (Pokračování.)

AR. OLIVA:

Dějiny církve dosvědčují její vyšší poslání.

(Pokračování.)

Církev za stěhování národův. Západní říše římská pomalu dokonávala. Při této katastrofě spolupůsobily výhradně faktory politické a hospodářské. Církev nemá na tom viny, že upadávající říše neměla síly, aby kladla odpor vnikání germánských národů. Má však nepopíratelnou zásluhu, že za stěhování národů zůstala pevnou skalou a shromažďovala síly, které zprostředkovaly vyšší kulturu novým státním útvarům. Křesťanští obyvatelé říše cítili se příliš Římany; nadnárodní, universální směr a význam křesťanského zákona nutil zástupce církve pozitivní činností získati nové národy pro pravou víru a přivlastniti jim dobra vyšší kultury. Zástupci církve snažili se již za času plenění při stěhování národů zmírniti u Románů hrozná následky těchto plenění. Biskupové a klérus byli jediní, kteří v očích nových národů zachovali si dosti autority, aby mohli vystoupiti jako ochránci hrozně utiskovaných Románů. Když nové kmeny trvale se usadily v hranicích dřívějších provincií římských a založily nové říše, byla církev učitelkou a vychovatelkou těchto kmenů a kladla pevný základ pro veškerý veřejný život křesťanských států západních, na němž spočíval dějinný vývoj kulturních poměrů v následujících stoletích. Kostely a církevní ústavy, kláštery se svými ško-

lami byly ohnisky, v nichž se shromažďovaly zbytky křesťanského romanismu; missijní činnosti kléru světského i řeholního byly zachráněné zárodky upotřebeny k pěstění vyššího života u těchto národů.

Vlivem církve překonáno barbarství těchto národů. Když noví obyvatelé přijali křesťanství, přivodila církev smír mezi vítězi a poraženými a oba elementy splynuly. Při tom přirozené dobré vlastnosti barbarských kmenů se udržely, zušlechťujícím vlivem křesťanství byly zlepšeny, a tak skýtaly národům nové, zdatné síly k dalšímu rozvoji. Za hrozných dob stěhování národů jediná církev zachránila vědomí vyšší autority, uznávání povinností k bližnímu, pravou svobodu a elementy vyššího vzdělání v oboru života duchovního i sociálního, vše na podkladě nadpřirozených pravd víry. To zajišťovalo církevním orgánům veliký vliv na všechny projevy veřejného života nových národů a tak *byla církev s papežstvím v čele centrem rodiny západních národů*, vůdkyní obyvatelů zemí románských, slovanských a germánských, pokud byly získány pro křesťanství.

Tím přirozeně mocně se uplatňoval vliv církevních představených i v takových věcech, které v obor církevní nepatřily. Po mnohá století byl klerus téměř jediným nositelem vyššího vzdělání. Proto zaujímali kněží důležitá místa v radě panovníků a u šlechty a rozhodovali nejen v otázkách církevních, nýbrž i politických. Zástupci církve získali ve vládě západních národů vlivné postavení, kterého využívali k zavedení pořádku, k ovlivnění zákonodárství duchem křesťanským, k hájení zásad spravedlnosti, k chránění majetku a osobní svobody a rodiny, k proniknutí všech státních zařízení duchem vyšší kultury. Školy při kostelích a klášterech byly dlouhý čas skoro jedinými místy pro pěstění vzdělání; školství bylo výhradně v moci církve. Tak chránila církev z velké části duchovní produkty z doby římské, udržovala literaturu, vedle theologie pěstovala i vědy profanní a uchovávala nejlepší elementy antického vzdělání. Církevní budovy a jejich výzdoba dávaly podnět k bohatému rozvoji stavitelství, malířství, sochařství a jiným uměním. Bohoslužebné budovy nádherně vybudované a vyzdobené obrazy ze života Spasitele a svatých byly velice důležitým a vhodným prostředkem pro duševní povznesení a vzdělání lidu. Bohoslužba mocně působící na ducha i srdce odpoutávala srdce lidská od materiálních starostí životních a povznášela do vyšších sfér. Zakládáním venkovských kostelů na četných místech a rozvojem systému far v diecésích nalezen vhodný prostředek zatáhnouti celý národ do tolik poženané náboženské a kulturní činnosti církve. Harmonická jednota ve veškerém životě církevním, který zároveň působil na rozum a cit, dávala stoletím středověku vlastní ráz přímým vlivem církve, vychovávala národy k vyšším snahám a dávala jim onen vnitřní klid a onu spokojenost, onu stálost v držení ideálních dober, která tvoří podstatnou část pravého lidského štěstí. Byly sice i tu mnohé obtíže a kolísání byly tu i mnohé stinné stránky, pocházející hlavně ze starých zvyklostí a dřívějšího způsobu života barbarských národů. Byla to jediná církev, která se všemožně snažila závady odstraniti činností kléru světského i řeholního, předpisy koncilů, svým vlivem na světskou správu a příkladem tak mnohých světců. Tak si možno vysvětliti ono centrální a vedoucí postavení, které církev s papežstvím v čele v oněch stoletích na západě zaujímala.

Církev a stát ve středověku. Činnost církve pro blaho národů západních byla kořenem, z něhož vyrostlo úzké spojení církve se státem, které bylo po

staletí směrodatným pro veškerý život oněch národů. Již v křesťanské říši římské vyvinuly se úzké vztahy mezi mocí světskou a církevními představenými, čímž byl přivoděn onen hluboký vliv křesťanských zásad na zákonodárství a správu, který tolik požehnaně na národy působil a byl základem veškeré křesťanské kultury. Při despotismu a cesaropapismu římsko-byzanckých panovníků vyvíjela se v křesťanském Orientu daleko jdoucí závislost církve na moci světské. Mnozí vynikající biskupové sice se ozvali proti zasahování císařů do vnitřních otázek církevních, a bral-li císařský dvůr v ochranu heretické hnutí, jako na př. arianismus, vždycky se našli charakterní pastýři duchovní, kteří celou silou a váhou odporovali těmto snahám. Větší počet biskupů poddával se ve většině případů císařům a tak v říši byzancké dostávala se církev vždy víc a více v poddanost světských panovníků a to k veliké škodě rozvoje života církevního a využití náboženského vlivu.

Na západě, hlavně přičiněním papežů, byly církevní orgány v čele křesťanských národů, spojených ve velikou jednotu; církev jako zástupkyně nadpřirozené pravdy, která byla normou pro všechny životní projevy, *udržela svou přednost před mocí světskou*. Darování Říma a okolí apoštolu Petrovi a jeho nástupcům, papežům, karolínskými panovníky říše francké, stalo se z motivů náboženských. Při tehdejších poměrech politických *bylo nejvhodnější zárukou* pro úplnou nezávislost papežství a zajišťovalo papežům nutnou svobodu k ochraně práv církve a k uplatňování požadavků církevního zákona mravního. Církevní stát byl základem církevně-politického postavení papežů, které jim skýtalo rozhodný vliv proti světským panovníkům. Nové západní císařství vzniklo z onoho pojetí úzkého spojení křesťanských národů pod nejvyšší správou papeže jako nejvyšší hlavy církve a císaře jako ochránce papežství. Oba byli nejvyšší soudci, ochránci práva a spravedlnosti zástupci křesťanského zákona, při čemž papeži, jako zástupci Kristovu na zemi patřila nejvyšší autorita ve výkonu práva, které spočívá na křesťanské spravedlnosti. Tak církevně-politická moc byla zároveň mocnou podporou pro výkon církevního primátu papežů a pro zajištění naprosté nezávislosti církve v oboru náboženském, která má tak eminentní význam i pro zdravý vývoj života národů. Papežové musili často v krutých zápasech chrániti svobodu náboženství i církve proti císařům a jiným světským vládcům. I když — dle objektivního úsudku a pozdějších pojmů o církevně státních vztazích — v jednotlivých bodech byly církevní nároky příliš vysoko vyšroubovány pak se to musí posuzovati na základě tehdejší dějinami vytvořené církevně-politické situace, a dále musejí se při tom uvážiti všechny nesmírně blahodárné účinky, které západnímu lidstvu vzešly z onoho vedoucího postavení papežství a církve. Byly vyrovnány nacionální protivy a podporovány veliké společné interesy národů. Papežové rozhodně se stavěli proti přehmatům tyranských vládců, chránili práva a svobodu lidu, krotili i svou nepodřízenost a získávali oprávněnými požadavky platnost božímu zákonu a tím i autoritě. Mocné zajištění církevní svobody bylo zároveň prostředkem k zajištění svobody osobní a občanské. Duch křesťanského zákona, který byl ve všem směrodatnou normou, ovlivňoval vždy víc a více vztahy jednotlivců i národů. Stát dosud nedokonale vyvinutý podřizoval se církvi jako zástupkyni vyššího řádu a při tom sám sílil a uvědomoval si své úkoly. Církev potírala prostředky duchovními nespravedlivé války a zmatky tak hrozně lid sužující. Tak se rozvíjel, i při mnohých přehmatech, za vedení

církve *vysoký kulturní květ*, vyrůstající z naprosto zdravé půdy bez despotismu a otrocké poddanosti, bez anarchie a mravní hniloby. Jednotný kulturní charakter, harmonické rozvinutí všech vyšších sil národů při správném ocenění přirozenosti a nadpřirozenosti, tohoto a onoho světa, velká mravní síla, která tím byla chráněna a tvořila základ rozvoje evropských národů proti národům jiných dílů světa, to vše musíme v první řadě připsati vlivu církve. *Církev povznesla národy evropské k oné výši kultury*, která je uschopnila, že tito národové mohli vystoupiti proti všem dílům světa jako zástupci vyššího stupně lidského rozvoje a šířiti všude jeho požehnání, jistě ne bez řízení božské Prozřetelnosti, která evropské národy k tomu uschopnila a určila, aby pravou víru nesly ostatním národům zeměkoule a všechny získaly církvi.

Dějinný rozvoj států, kultury, veřejného práva a náboženského života v době od 7.—13. století vysvětluje se úplně postavením, které v křesťanské rodině národů zaujímali papežství a zástupci církve. Není pochyby, že jednotlivé věci státní a politické povahy, které tehdy církvi byly upraveny a řízeny, nenáležely přímo v obor náboženský. Myšlenka nejvyšší suverenity papežské proti světským knížatům, se kterou se shledáváme v době nejvyšší církevně-politické moci papežů, není následek církevního primátu, nýbrž výtvar čistě historický. Tvrzení, že papežové tento cíl sledovali vědomou usurpací, klamem a schytralou politikou z čistě světské snahy po moci a za světskými účely, odporuje naprosto pravdě historické. Papeži sledovaný cíl byl přímo náboženský a sociální; chtěli svou autoritou přivést k všeobecné platnosti křesťanský zákon ve veřejném životě a zajistiti si k tomu nutnou svobodu a nezávislost, zabrániti válkám mezi křesťanskými panovníky, chrániti lid před útlaky, stavěti se na odpor nespravedlivým nárokům světských panovníků, podrobiti zákonodárství i správu vlivu křesťanských zásad morálních, povznést k směrodatné normě náboženství a náboženské věci. To byly, analyzujeme-li jednotlivé akce papežů, skutečné pohnutky jejich snah. Poněvadž život církevní byl co nejúžeji spjat se životem státním a politickým vytvářelo se veřejné právo pod tímto vlivem. Papež jako nejvyšší hlava církve a Bohem ustanovený vůdce věřících byl tím i nejvyšším strážcem práva a spravedlnosti. Tak povstala i mnohá vedlejší věc ve výkonu papežské pravomoci v oboru onoho církevně politického vývoje, která při vnitřním sesílení státního života musela zmizeti a také zmizeti mohla bez poškození podstaty církevního primátu papežů nebo práv, patřících do náboženského oboru. Ve světle čistého, principiálního pojetí práv církve a státu mohou se jednotlivé nároky a snahy papežů oné doby samy o sobě zdáti neoprávněnými; jednotlivé prostředky, zvláště v době bojů, byly jistě pochybeny; soudíme-li objektivně na základě poměrů tehdejší doby a historicky vytvořeného vývoje právního v církvi a státu, pak pro ně nalézáme jisté objasnění. Bylo by proto nespravedливо obviňovati papeže nebo jiné zástupce církve. Jest snadno pochopitelno, že církev nevzdala se hned svých historicky nabytých práv ani proti státu vnitřně sesílenému, tím spíše ne, že nebylo vždy snadno vymeziti hranice. Můžeme a musíme přidati, že jednotliví theologové a kanonisté oné doby a ještě později pronášeli zásady o podstatě církevní plnomoci (*potestas directa* církve ve státních záležitostech) a podávali pro svá tvrzení důkazy, kterých nemůžeme schvalovati.

(Pokračování.)

S M Ě S.

Životní jubileum. Každý účastník krásných velehradských kursů jistě vzpomíná na toho, který kursy ty s mladistvou pružností řídil, s jiskrou v oku a úsměvem na tváři, kořeně jemným humorem tu a tam padlou poznámku a zakončuje přednášku referenta. Vzpomínáme i jeho pohostinosti a ochoty, kterou projevil vůči domácím i cizím kursistům. Překvapením naplnilo jistě všechny, kdo z kursů znají předsedu „Spolku katechetů pod ochranou sv. Cyrila a Methoděje na Velehradě“, katechetu a zatímního ředitele české reálky v Kroměříži *Antonína Jandu*, že 11. ledna 1928 dožil se v plné svěžesti již *šedesátiletí*. Janda narodil se v Beňově, rodišti nezapomenutelného arcib. Stojana a po svém vysvěcení r. 1890 v Olomouci kaplanoval ve Vítkovicích, v Místku, Švábenicích a v Kroměříži, kdež za arcibiskupa Kohna dosazen za katechetu na české reálce, kde po druhé zastává místo ředitele, jsa vážen sborem učitelským a milován svými žáky. Pro své výborné znalosti paedagogické byl po smrti dra Method. Kubíčka († 26. října 1919) zvolen za předsedu katechetského Spolku. Jako předseda spolku počínal si vždy energicky, hájil zájmy školy se stanoviska náboženského a svým taktním jednáním předešel mnohemu zlu. Pod jeho řízením pořádány byly r. 1920, 1921 a 1926 katechetské kursy, z nichž nezapomenutelný je zvlášť první, právě v době vření i v kruzích kněžských, kdy na jeho výzvu na 300 katechetů z celé republiky přísahalo věrnost náměstkovi Kristovu. Bohatý materiál a přečetné náměty těchto kursů uspořádal prof. Janda do tisku. Katechetský spolek jmenoval jej k jeho jubileu svým druhým čestným členem (prvním byl arcib. Stojan). Přejeme mu k jeho šedesátce, aby ho Bůh silil na další dráze života a zachoval jej po mnohá ještě léta!

Ustanovení nábož. inspektorů v arcidiecesi olomoucké. Arcib. konsistoř v Olomouci jmenovala šest katechetů inspektory náboženství na měst. školách, které nebudou již visitovány děkany (vikáři). Konsistoř vyhověla tím požadavku olomouckého katechetského Spolku.

Na bohoslovecké fakultě Karlovy university v Praze byl jmenován řádným profesorem biblického studia Starého zákona řádný prof. C. M. bohoslov. fakulty v Olomouci

dr. Jos. Slabý, mimořádným profesorem pastýřského bohosloví soukromý docent a gymn. profesor dr. Jos. Čihák. V Čes. Zlatníkách u Obrnic zemřel 13. ledna msgr. *Antonín Vřešťál*, děkan kapit. u Věch Svatých a profesor morálky v. v., u věku 78 let. Byl to svědomitý učitel, který za 37 let svého působení vychoval velkou řadu kněžstva. Pracoval literárně a hlavním jeho dílem je třídičná „Katolická mravověda“.

Katechetické museum v Olomouci. Ve výborové schůzi Jednoty duchovenstva arcidieci. Olomoucké jednatel katechetského spolku J. Mlčoch podal krátký referát o katechetickém museu, které bude zřízeno v arcibisk. semináři. Jednota se usnesla museum podporovati a v některé výborové schůzi o něm pojednati. — Dr. Ot. Tauber ve „Věstniku Jednot“ č. 11—12 píše: „Musea Katechetická jsou ve Vídni, v Praze a v Mnichově. V Brně zaniklo.“

Kniha pouťníková. Krásného díla toho, které napsal katech. *Antonín Špale*, vyšel díl II. se 120 obrazy, 5 mapkami a nákresy. V příštím čísle bude o knize té, která obsahuje dobu od rozpadnutí říše israelské a nový zákon obšírněji pojednáno.

Reforma školních úřadů. Pokrokové učitelstvo bouří celou veřejnost proti zamýšlené reformě školské správy. Obává se vlivu církvi v okresních, místních a zemských školních radách. Pražské učitelstvo pokrokářské se sešlo k soudu nad ministrem školství, aby jej pokáralo. Říšský svaz měšťanských škol na schůzi v Praze podal proti zamýšlené reformě rozhořčenou resoluci. Podobně na Moravě učitelstvo bouří veřejnost a všude z řad učitelstva se volá: „Národní škola musí zůstat v rukou učitelstva.“ Na pomoc přispěchal Voj. Beneš brožurou: „Výchova k otroctví či k svobodě?“ a Svaz národního osvobození brožurou: „*Národe braň si svou školu!*“ ve které uveřejnil hlasy významných mužů a žen našeho národa na ochranu národní školy. Proti náboženské škole stavějí se zástupcové církve protestantské a československé, profesori na universitách, představitelé školských úřadů, profesori, učitelé atd. Vládní rada *Zd. Franta* píše: „Laická škola je pro každého z nás, poctivých moderních lidí, už něco tak samozřejmého, jako hodinky, železnice a elektrika — na tu nám ta ruka nesmí sáhnout.“ Podobně ministr. radové dr. Veleminský, Tůma, dr. Lederer-Leda. Přednosta školského referátu v Praze *dr. Jarolímek*: „Zločinu by se dopustil

každý politik bez rozdílu stran, který by zvedl dnes ruku pro konfesijní školu a tímto pohybem opět uvedl v pohyb víko rakve, z které náš národ teprve nedávno duchovně a politicky povstal.“ Proti staví se univ. profesori: dr. Bláha, dr. Chlup, dr. E. Svoboda, dr. Kozák, dr. Verunáč, dr. Rádl, dr. Šaracký a j. Prof. *dr. Mildschuh*: „Braňme se všemožně roztržení dětí podle náboženského vyznání a braňme společnou svobodnou školu proti všem útokům na ni konaným.“ Ministr *dr. Kamil Krofta*: „Pokládal bych za těžké národní neštěstí, kdyby jednotná škola národní byla zatlačena školami rozličných náboženských vyznání.“ Prof. *dr. Pastrnek*: „Odsuzuji s největším důrazem všeobecné útoky na naši národní školu a její učitelstvo, které plní s bezpříkladnou obětavostí svůj vznešený úkol.“ Prof. *Mareš*: „Je třeba chránit školu před vlivy náboženských konfesí a církví, při vši účtě k náboženství.“ — Jinak soudí v Německu: 114 universitních profesorů berlínské university vydalo protest proti vyloučení náboženství ze škol a žádají; „by náboženství zůstalo základem a středem vyučování. *S náboženstvím padá národ, anebo roste.* Vyloučení náboženství z vyučování, znamená převrácení dějiny.“ (Deut. Allg. Zeitung.)

Škola a letectví. Školní správa v Německu se stará, aby školní mládeži byla vštěpována základní pravidla a poznatky letecké v hodinách fyziky, mechaniky a zeměpisu, v nichž jsou probírány některé otázky do těch oborů spadající. Mládež se zabývá též stavbou letadlových modelů.

Pro zachování systému pedagogických ústavů. Sekce učitelských ústavů při Ústř. spolku čsl. profesorů usnesla se na protestu proti úmyslu ministerstva školství, oklestiti učitelské vzdělání na jeden rok po absolvování střední školy a vyslovila se pro zachování nynějšího systému vzdělání učitelstva na pedagogických!

Rozpor ve výnosech ministerstva školství. Výnos minist. školství ze dne 9. května 1919 pojednává o modlitbě, křesťanském pozdravu a j., a praví se v něm, že modlitba (patří k náboženským úkonům dle výnosu z 25. listopadu 1918) jest jak pro žactvo, tak i pro učitele dobrovolná. Dle toho nesmějí tedy učitelé modlitbu žactva zakazovati, zrovna tak nesmí nikdo učitele k modlitbě nutiti. Tomuto výnosu odporuje však výnos min. školství ze dne 17. srpna

1921 č. 37.715, jímž bylo dáno učitelským sborům právo, aby rozhodovaly o výzdobě tříd a činily opatření ve věcech náboženských úkonů, k nimž patří také modlitba. Tím vzniká jen zbytečný chaos, jemuž dalo by se předejiti tím, že bude zrušen výnos Šustův z r. 1921, poněvadž má-li býti modlitba dle zákona dobrovolná pro obě strany, pak je to nesmysl, když o tom rozhodují ještě zvlášť učitelské sbory, které mohou rozhodnout i proti znění původního, dosud platného nařízení z roku 1919.

K návrhu zákona o školské správě. Učitelstvo pražské na schůzi Svazu učitelstva v hl. města Praze usneslo se jednomyslně: Vládní návrh zákona o školské správě zhoršuje dosavadní stav, ruší demokratickou povahu školy a znemožňuje svobodný rozvoj školy. Proto žádáme ministerstvo školství a nár. osvěty, aby vypracovalo nový návrh, ve kterém by byly zachovány všechny pokrokové a demokratické zásady zákona z 9. dubna 1920, č. 292. Dále žádáme ministerstvo školství a nár. osvěty, aby dříve než předloží návrh zákona o školské správě Národnímu shromáždění, vyžádalo si o něm posudek učitelských organizací. Politické strany, jejich správní orgány i parlamentní kluby, jakož i samosprávné sbory žádáme, aby nejen všemi zákonnými prostředky se postavily proti uzákonění reformy školské správy v té podobě, jak byla vypracována, nýbrž aby se přičinily o takovou reformu, jež by byla v duchu naší ústavy opravdu demokratickou a pokrokovou. Svaz učitelstva v hlav. městě Praze.

Beznáboženské církve. Jsou to ony, píše Našinec (č. 1.), které založili lidé a o nichž Kristus mluvil, když pravil, že přijde doba, kdy budou říkati: „Hle, tam jest Kristus, onde jest Kristus. . . , ale nevěřte!“ — Že jsou beznáboženské a protibožské, dokazuje nejlépe odpor jejich proti snaze min. školství dr. Hodži, uvésti naše školy na koleje pořádku. Nechtějí, aby zavedena byla umravená náboženská výchova do škol, protestují proti úmyslům opravným, brání se pořádku, který má nastati ve školách. Tím nejlépe a nejpádněji dokazují, komu slouží. Všechny t. zv. církve, které nechtějí, aby o Bohu ve škole se učilo, aby děti byly vyučovány na základech, kteréž hlásal Komenský, ty všechny slouží zájmům rozvratu. Ministr dr. Hodža prohlásil, že si nedá poroučeti ulicí, ale že reformu školskou provede. —ad—

VYCHOVATEL.

Vedoucí redaktor: FRANTIŠEK KOŠÁK.

Číslo 3.

B R E Z E N 1928.

ROČNÍK XLIII.

JOSEF HANÁK (Bzenec).

Vychovatelské zkušenosti abbé Dibildosa.

Abbé Dibildos se těší ve Francii pověsti znamenitého vychovatele mládeže. Vyniká sice i jako kazatel a conférencier, avšak větší část svého kněžského života věnoval výchově mládeže, jsa přesvědčen o její nesmírné důležitosti jak pro blaho žáků, tak pro blaho rodiny a národa. Založil školu Gersonovu byl ředitelem školy Bossuetovy, dozírá na čtyry externáty pro liceisty. Své vychovatelské zkušenosti, jichž nabyl za svého dlouholetého působení, shrnul v knížce „Patronáže a lyceální externáty“, vydané r. 1924, v níž se obíral jen náboženskou výchovou žáků na nižším stupni. Tím se však nespokojil a jal se pracovat na knize, v níž chtěl podati vůdčí zásady, jež mají řídit náboženskou výchovu celého života, od dětství až po stáří. Knize dal nápis „Une éducation chrétienne en pleine vie“. (Paris, Bloud et Gay, str. 278.)

Recensent její Ch Dupuis napsal o ní v revue la Correspondant, že by se měla státi denní četbou nejen vychovatelů, ale všech katolíků, ano i těch, kteří sice jimi nejsou, pozorují však pokles mravnosti, jenž jest největším nebezpečím pro dnešní společnost, zmítanou bouřemi politickými a sociálními mezi tyranií rozličných efemerních nauk a anarchií.

V knize obírá se autor, jak již bylo poznamenáno, křesťanskou výchovou celého života, dětí, jinochů i mužů. Nás nejvíce zajímají zásady, jež doporučuje pro výchovu mládeže. Pojednám tedy jen o nich. Podotýkám, že školské poměry ve Francii jsou odlišné od našich, že autor má na mysli jen hochy, jež katoličtí rodiči posílají do patronáží a externátů, hochy ponejvíce ze zámožnějších vrstev, čímž jeho program křesťanské výchovy je zúžen. Přes to však nalezneme v jeho myšlenkách leccos, co nepostrádá důležitosti nebo aspoň zajímavosti i pro nás.

Katolický vychovatel mládeže — u nás katecheta — nemá postavení závidění hodné. Působí namnoze jako misionář v prostředí prosáklém náboženskou lhostejností a nevěrou, jsa předmětem kritiky shora i zdola. Společensky a hmotně nestojí u nás ani na úrovni učitele; jest odsouzen po celou dobu svého působení k podřízenosti lidem nižšího školského vzdělání a nezřídka i co do věku mladším, nemůže se státi ředitelem školy a není mu tudíž ani možno dosáhnouti služného, jež je dostupné každému učiteli.

Aby byl zdatným vychovatelem, měl by znáti vše, bohovědu i vědy světské, zvláště dějepis, literaturu, přírodovědu, poněvadž je mu stále improvizovati, stále odpovídati na otázky, jež se za vyučování namanou. Měl by tedy býti všestranným vzdělcem a samo sebou se rozumí i světcem nejen bezúhonného života ale i svatě trpělivosti. A přec jest jen člověkem, jenž jako jiní má nárok na shovívavost. Žije několik hodin denně ve stálém nervovém napětí, jehož vyžaduje kázeň a není divu, že leckdy dá se strhnouti k slovům a skutkům, jež jej potom

samého mrzí nejvíce. Je člověkem, jenž jako každý jiný vždy zůstává za svým cílem, člověkem, jenž dnešními poměry ve škole i mimo školu je srážen s výše ideálu náboženské výchovy, po níž touží. V některé třídě je rád, udrželi za zkoušení a vysvětlování jakž takž kázeň, jsa nucen, co se týká učiva se omeziti na nejmírnější požadavky.

Nynější vychovatel mládeže po stránce náboženské a mravní jest si dobře vědom toho, co by bylo záhodno činiti a co činí méně správně. To mají míti na mysli ti, kdož jej posuzují.

Povinností katolického vychovatele jest, plniti podle svých sil úkol, jež svěřil božský zakladatel své církvi, pečovati o všestranný rozvoj duše svých žáků, jak rozumu, jež třeba vzdělávati, tak vůle, již třeba řídit a posilovati a tím je uschopňovati, aby došli cíle, k němuž jsou stvořeni. K tomu směřuje náboženská výchova.

Vychovatel musí míti zřetel k poměrům, v nichž děti rostou, pocházejíce z rodin rozličného náboženského citění, žijíce v různém majetkovém prostředí, chodíce ulicemi, kde vše vidí, jsouce přítomny vyučování, kde o všem slyší, jen ne o víře. Působí na ně nesčetně vlivů, pozorují zjevy, jež je zarážejí, dokonce i zjevy nemravné, jež je pudí ve škole k otázkám.

Vše to nutí vychovatele, aby mluvil otevřeně o věcech jež by bylo lépe ponechat na pozdější věk. Jest však třeba děti vyzbrojiti vším, co by je posilovalo v zápasech, v bojích proti pokušením, jest třeba vypěstovati v jejich duši *náboženské a mravní svědomí*.

Jest to úkol nasmírně důležitý. Náboženství a mravnost — dvě slova, jež jsou pro nás katolíky nerozlučně spojena — mají původ od jedné, svrchované, osobní bytosti, od Boha. Nenalézáme uspokojivého vysvětlení vzniku života lidského leč v existenci této nekonečné bytosti, nenalézáme bezpečného vodítka pro své skutky leč v absolutním jejím imperativu. Věříme v Boha a jeho absolutní svrchovanost, na níž závisíme a jejíž vůli se musíme řídit. Pokládáme za nemožné — což jest ostatně dnes uznáváno více než kdy jindy — vytvořiti vědeckou nebo filosofickou morálku, která by byla účinná, poněvadž se jí nedostává absolutní závaznosti, jež je nerozlučně spojena jen s vírou v Boha.

Mravouka a víra v Boha jsou těsně tak spojeny, že bez náboženské výuky nelze vypěstiti svědomí, není možná mravnost. Není to snad jen jakýsi theoretický výklad theologický, nýbrž pravda dlouholetou zkušeností potvrzená; systémy morálky mimonáboženské neovládou úplně duše lidské, člověk, jenž povrhl vírou v Boha, může se sice v jakési míře řídit zásadami t. zv. vědecké morálky, dolehne-li však na něj silné pokušení, stihne-li jej nějaká pohroma, klesne, zoufá si.

K vypěstění mravnosti jest tedy třeba náboženských pravd, jež třeba již dětem vštěpovati. První náboženské vědomosti i mravní poučky si přináší do školy dítě z domu, od matky. Jsou ovšem nejasné, neurčité, i jest úkolem náboženského vyučování na nižším stupni je rozšiřovati a prohlubovati. Katecheta má před sebou děti, jež jej pozorují, poslouchají, se diví, chápou jen částečně. Kolik je tu třeba znalosti dětské duše a vyučovatelského umění, aby jim podal látku co nejsrozumitelněji a nejzajímavěji! Není na světě učence, ani básníka, jenž by byl s to, vytvořiti něco přiměřenějšího, přístupnějšího dětské duši, jako jest nauka církve o stvoření světa a člověka, o jeho hříchu, jenž tížil všechno lidstvo, až přišel Vykupitel, proroky předpovídaný, aby je vykoupil. Zrodil se jako dítě v chlévě betlemském, narození jeho opěvovali andělé, klaněli se mu pastýři i krá-

lové. Jakým kouzlem působí na duše těch maličkých vánoční poesie. A potom jeho život plný lásky a zázraků, jeho smrt na kříži, jeho zmrtvýchvstání. Nic tak nedojme duši dítek jako tyto příběhy a pravdy z nich plynoucí. Jest to základ, jest to první setba náboženských pravd do duše dítek, a zanedbá-li se její vzklíčení, jest ohrožen všechn jejich příští duchovní život.

Potom následuje příprava na první sv. zpověď, jež má na dítky velký mravní vliv. Rozhoduje se zde — praví Dibildos, — jaké budou jejich duše, budou-li morální nebo amorální, budou-li se cítit odpovědnými za své skutky před absolutním božím zákonem, před bytostí, jež nás zná až do dna našeho srdce, jež nás soudí milosrdně v tomto životě, vynese však jednou nad námi spravedlivý rozsudek, platný pro vždy, nebo nebudou-li pocílovati za své skutky, žádné odpovědnosti. Člověk je morální, považuje-li přestoupení zákona božího za hřích a jest amorální, neuznává-li hříchu, nýbrž jen chyby a slabosti, za něž mu snad bude hmotně pykati, za něž může býti i trestán opovržením jiných, mstou těch proti nimž se provinil, pro něž může býti i soudně stíhán, jež však mohou zůstat i utajeny nebo omlouvány. Tak soudí lidé amorální. Jest jasno, které svědomí je dokonalejší, zda to, jež se bojí hříchu, nebo to jež se bojí jen chyb a jejich následků.

Katolický vychovatel tím, že vštepuje dětem pojem hříchu, probouzí a pěstuje v jejich duši svědomí, jež se hříchu bojí a touží konati dobro, touží po odpuštění spáchaných hříchů, jež je podmíněno lítostí a upřímnou zpovědí.

Ovšem není radno přeceňovati tyto první zpovědi dítek, již stěží se dovedou vyjádřiti. I zde, jako při jiných partiích počáteční výchovy, jde jen o základní pojmy, jež rok od roku nabývají více jasnosti. Poučování má se dít slovy prostými, laskavými, jež mocně působí na duši dětí. Při tom se má však katecheta uvarovati přílišné důvěrnosti, nechutné naslédlosti v řeči. Má vždy zachovati určitou vzdálenost mezi sebou a dítkem, má vždy projevovati vážnost v řeči a chování, zvláště jde-li o svátost, k níž si mají dítky uchovati posvátnou úctu. Hovoří-li s dítkem před nebo po zpovědi, ať mluví s ním laskavě, aby budil důvěru, při tom však vážně, aby budil úctu. —

Po přípravě na sv. zpověď následuje příprava na slavné sv. přijímání, jež se děje ve Francii na středním stupni, v 10. až 12. roce dítek. Tím se jaksi končí dětství žáků a nastává jim doba mládí se všemi pokušeními, jež je čekají, proti nimž jest jim bojovati, aby v dobrém setrvali. (Pokračování.)

Dr. LUB. PETR:

Mládí a jeho smysl.

(Pokračování.)

Četba a literární tvorba mládeže.

Vše, co dítě projevuje ve hře, hlásí se ke slovu i v literární produkci mládeže duchovně čilé. Proto jest nutno všimnouti si dvou věcí zároveň, totiž četby mládeže a její literární tvorby.

Že i literární zájmy mládeže byly vyšetřeny, přichází velmi vhod vědě, jež se zvláště zabývá mládeží škol pokračovacích a odborných.

Vzhledem ke *množství přečteného* zjistil H. H. Busse, že mužská mládež na řečených školách dosahuje svého normálního maxima v roce 14. a 15. V něm čtou relativně nejpočetnější žáci a průměrně nejvíce. H. L. Köster prohlašuje v této

době přechodu i zuřivou zálibu ve čtení (Lesewut) za typickou. Touto nemocí nejsou daleko všichni stíženi. Kdo jí podlehl, označují svůj stav vlastním přiznáním takto: „Upadl jsem do horečné záliby ve čtení“, „každého večera býval doma před ulehnutím poprask, poněvadž jsem nemohl se čtením přestat“, „šlo-li to jen tvochu, četl jsem potají v posteli.“ Ve studentských internatech s přísným dozorem hoši připadají na kdejaký prostředek, aby při nedovoleném čtení nebyli překvapeni. Mnohý ztrácí při tom smysl pro vážnou práci a škodí tím svému prospěchu. Od tohoto přechodného jevu sluší rozeznávat trvalý druh „knihomolů“.

Jiní kladou typickou dobu náruživého čtení již do let školy obecné, dílem do prostředních, dílem do posledních jejích tříd. Zřejmě veliký význam má okolí.

Podle šetření Bussových klesá křivka množství v 16. roce věku. Za důvod udává, že v tomto věku již říše mladistvé romantiky bledne, že vnucují se nyní již problémy životní a že probouzející se pohlavní pud zájmy k novým cílům upoutává. Jest toho litovati, poněvadž jemnější literární porozumění dostavuje se až po pubertě, v tak zvané adolescenci.

Obraťme nyní svůj zřetel k látce, již mládež přednost dává. Na prvním stupni do popředí vcházejí události denního života, jídlo, nápoj, hra, spaní, samé věci, jež v životě malého dítěte jsou krajně důležité. Dítě vycítuje z této četby silný vztah k svému já. Následuje pak *věk pohádek*, jenž u dětí vyšších stavů spadá mezi čtvrtý a osmý, resp. až desátý rok, u dětí nižších tříd lidových však vyplňuje téměř všechnu dobu školy národní anebo sahá do roku 11. a 12. Rumpf shledal, že pohádkový věk trvá nejen u venkovských dětí o 1—2 roky déle než u dětí městských, ale že i u děvčat o rok déle prodlévá než u hochů téhož prostředí. Pohádkového věku následuje doba dobrodružná, jež od okolnosti, že zvláště Robinson rád čten bývá, věkem robinsonským se zove.

Rumpf ukazuje, jak od pohádkového věku do robinsonského a po něm až do procitnutí smyslu pro dějinné a skutečné náměty vine se řada forem přechodních, v níž Šmídovy povídky po mnohé stránce s pohádkou spřízněné, Spillmannova misionářská vypravování do dalekých zemí vedoucí, Herchenbachovy spíš už dobrodružné příběhy atd. oblíbenou četbou jsou. Obyčejně ztrácejí se tyto literární zájmy již ve věku obecné školy anebo brzo potom.

Jak pak se staví věk škol pokračovacích k těmto a jiným literárním obsahům? Busse našel po propuštění ze školy již málo čtenářů pohádek, a ti, kdo se vyskytli, měli známky pozdního fyzického uzrání. Teprve po 16. roce stávají se mnozí zase vnímavými ke kráse pohádky. Za to poměrně mnoho místa zaujímá pohádka v *aktivní* literární činnosti mládeže. Jest to právě snadno podatelná, dávno známá forma. Zvláště děvčata s oblibou píší ve formě pohádky.

Velmi málo hledána jest mládeží *báj*.

Tím silněji zasahuje však do mladého věku *doba dobrodružství a doba hrdinů*. Mimo Robinsona jsou především hltány povídky *indiánské a detektivní*. Mnohé z těchto oblíbených sešitků patří do literárního braku, jenž se byl zvláště v posledních letech před válkou přímo epidemicky rozbujel. Přiházelo se zhusta, že mládež sestupovala se ve čtenářské kroužky, aby si umožnila opatření co největšího počtu těchto sešitků. Žáci středních škol četli obzvláště rádi napínavé svazky Karla Maye. Ale šetření na středních školách předsevzatá prokazovala, že i zde jen málokterí zůstali vzdáleni četby tenkých, pestřebarevných knížek řečeného braku. Nyní velikou úlohu hrají povídky s cest a cestopisy (Karel May, Sven Hedin).

Podle Köstera po překonaném období dobrodružném uvažuje se ve vládu *román historický*. Hauffův Lichtenstein, Wallacův Ben Hur, Sienkiewičův Quovadis, jsou rádi vyhledáváni. Zvláštní je při tom, že nyní mladí čtenáři nejen hledají potavy pro svou potřebu sensace, ale že se spolu i něčemu učití chtějí. Následují pak *povídky z přítomnosti*. Arci nejsou pro ně mladí lidé tak rychle zralí; jednak chybí tu romantický rys vzdálených zemí, jednak má tu mládež pocit, že se jimi nemůže ničemu přiučiti. „Lícím života chudších lidí nemohl jsem přijíti na chuť, poněvadž v tak velikém městě jako Hamburku vidíme podobné věci denně.“

U děvčat od 12. nebo 13. roku dobývají si duši příběhy mnohdy jímavé, jež Němec nazývá *Backfischgeschichten*. Historické náměty a dobrodružné cestopisy nehovějí děvčatům tak jako hochům, jimž zase méně se líbí poesie a povídka jako stejně starým dívkám. Když se děvče dostalo z tohoto období žabek, začíná se zajímati o věci druhu Stormova. Jest v tom skutečnost a zároveň měkce poetický nádech. I u děvčat uzrává pak smysl pro námět realistický, a to rychleji než u hochů. Zajímavé jest pozorování Rumpfovo, že děvčata častěji zabrousí do revíru dobrodružné četby chlapecké než obráceně hoši sáhnou do knížek pro dívky.

Pokud určuje volbu četby moment *poučný*, přednost dávána jest knihám o technice, obchodě, řemesle a přírodních vědách populárně jednajícím. Též probouzí se smysl pro vlast a národ. V *Americě* jsou zvlášť rády čteny životopisy. Čím blíže má obsah ke vědě a umění, tím větší náskok má mládež *studující*. Naпротив tomu mladé *dělníky* a dělnice zajímá spíše kniha sociálně-politického a politického obsahu. Po válce, v důsledku pronikavých změn v sociálním rozvrstvení, obrací však k těmto knihám větší zřetel i mládež občanská.

Podle Busseho má literární zrání tyto stupně: *po smyslu pro věci skutečnosti cizí* (svět pohádkový) následuje *smysl pro věci skutečnosti blízké* (doba dobrodružství) a po něm smysl pro *věrnou skutečnost*, pro realistiku ve formě vněsociální a vnitřně-psychologické. Srovnává se s tím také Rumpf, jenž vidí v tom potvrzení domněnku Meumannovu, že člověk v době svého dětského vývoje musí znenáhla získávat si postřehovací kategorie lidí dospělých.

V *náboženských* látkách zajímá se podle Busseho mužská mládež méně o trpně-oddanou stránku v náboženství než o aktivně heroickou, hrdinnou. Týž pozorovatel objevuje i u svých katolických zkusných osob zřídka kdy za tohoto věkového stupně zvlášť vyslovenou a vzplálou religiositu po způsobu „Probuzení“. „Nápadným zůstává, že zřídka vyskytují se vysloveně náboženské typy, jev, jenž potvrzuje, že v katolicismu náboženský vývoj ubírá se cestou krise prostého postupu z doby naivní religiosity přes periodu relativní lhostejnosti k letům znovu procitajícího zájmu a vnitřního zvroucnění.“

Podle Küstra jest zvlášť silná poptávka po literatuře *o věcech pohlavních* jednající, a to u děvčat. Ale jeho vývody jsou příliš málo podle věku rozlišený a příliš málo číslicemi doloženy.

Pozorování, že děvčata nezřídka zabíhají do oblasti četby chlapecké, kdežto obráceně se tak neděje, vykládá Rumpf po způsobu Adlerově jako touhu po roli mužské. Ač tento výklad tu a tam se shoduje, nesmí býti zapomínáno, že ženské pohlaví snáze se vcítuje a že má ranný zájem o duševní zvláštnosti pohlaví druhého. Ostatně dobrodružné a historické povídky, k nimž dívky rády sáhnají nejsou do té míry specificky chlapecké jako žabské knížky divčích.

(Pokračování.)

JAN OLIVA :

Vyučování náboženství dle psycho-fysické struktury žáků.

(Pokračování.)

Je beze sporu, že poslední práce náboženské psychologie musí se odvážiti přímo na experiment, aby odtud širý obor nejrůznějších náboženských duševních zábyvů (jevů) přehlédla, projasnila, vědecky rozpoznala a s dosavadními nábožensko-filosofickými- a nábožensko-historickými — jakož i nábožensko-srovnávacími zjištěnými výsledky postavila do parallelu, aby touto cestou vznikla *pravá věda* . . Proto musí individuum pozorovati potud izolovaně, pokud tím nejsou znemožněny vitální projevy života. Vědecké pozorování musí začíti u individua od prvých počátků duševního probuzení k poznávání a chtění. Je evidentní, že již tu se objevují první obtíže pozorování. Jen exaktním pozorováním je tu možno pronikati, až k *prvním hnutím duše* jen odtud možno v ideální práci se zdarem pokračovati.

Faktem lidstva (*Menschheitstatsache*) je, že každé individuum i na nejnižším stupni kultury a individuálního vzdělání projevuje zřejmou náklonnost k osobnímu se podřízení vyšší bytosti .

Je dalším faktem, že duše člověka vedle poznávání a chtění, pokud tyto jsou řízeny na orientování v čase a prostoru, má ještě silně uzpůsobenou náklonnost (*inklinaci*) ku poznávání imponderabilii osobního odvislého života a zkušenosti.

Z těchto fakt vyplývá pro vyučování náboženství toto stanovisko: různé stupně věku vyžadují individuální poučování a přivykání (*Dyroff* a jeho *methoda*)

A další stanovisko: náboženský moment v lidském životě nemůže experimentální psychologií býti v celé plnosti vystižen a zachycen. Jak moderní experimentální psychologie může býti docela velice nebezpečná pro křesťanskou víru, je-li *methodologicky nesprávně* praktikována, ukazuje se na nepřátelském postavení mnohých moderních experimentátorů proti jemným psychologickým požadavkům křesťanské věrouky a mravouky. Proto je časovou nutností, aby nynější křesťansko-katolická apologie vážně se touto otázkou zabývala a to shlediska docela jiného než dosud.

Bádání, o němž zde byla řeč, musí míti zřetel k celému životu individua, od kolébky až k hrobu. Pokud pak život rodičů, jejich nábožensko-mravní smysl, zvláště smysl matky na útlý individuální život dítěte působil a i dále působí, věčný Stvořitel jakožto tajemství nechal si pro sebe.“ — —

Největší obtíží při provádění úkolu, jaký moderní pedagogika vytyčuje nynějšímu vyučování, je základní zlo všech současných krisí. Co je tím základním zlem? B. Poschmann o tom napsal při posudku díla Rademacherova *Religion und Leben* 1926²²⁾: „V rozpoltění přírody a nadpřírody, náboženství a života, jež začalo s ohromným sekularizačním processem renaissance a dnes ukazuje poslední své výběžky ve všech oborech života, vidí Rademacher základní zlo, v němž se všechny ostatní krise přítomnosti sbíhají. Při tom autor má otevřené oko nejen pro hluboké škody beznáboženské kultury, ale i pro bolavá místa v nynějším církevním životě. Poměr náboženství a života je poměrem napětí čili

²²⁾ ThRe 1927, 108—110.

polarity . A přece je cílem naším, krise ty, základní to zlo překonati, tak aby „všechn život byl proniknut náboženstvím“ . Tu stojíme před „tragikou naší doby, vždy více se vzdávající lhostejnosti k náboženství“ . Proto je nejnějnější dnes hlásati kříž,* a to již malým školním dětem. Ale jak? V tom právě je ta veliká obtíž! Celá povaha naší doby je obrácena ke „světu“, k jeho radostem a rozkoším, vášním a náruživostem. Jak to možno „srovnati s evangeliem, které stále a stále hlásá odvrát od světa, sebezapření a kříž?“ A ukazuje-li se na to, že „příkaz Páně o opuštění světa není absolutní nýbrž jen relativní,“ nesmí se zapomenouti, že „Ježíš vzdor všem projevům svým světu příznivým, které se u něho dají zjistiti, přece jen svět prohlašuje za zlý, proto před světem důtklivě varuje a úplné odřeknutí se světa žádá. Dogma o dědičném hříchu je pro to dostatečným vysvětlením. A nikdo nebude jistě tvrditi, že nyní svět má méně nebezpečí než za času Páně. Proto i nyní především je nutno svět „přemoci“, především nutno hlásati kříž.“ V tom právě je, opakují, ta veliká obtíž! —

Je z tohoto velkého a obtížného úkolu, jaký moderní pedagogika vytyčuje vyučování náboženství, již alespoň něco dobře a výstižně zpracováno? Je, ale není toho celkem mnoho, mnohem více třeba ještě vykonati.

Pokud jde o poznání dítěte v letech předškolních, máme dle W. Kahla²³⁾ dobrou práci o rozvoji duševních jeho schopností v díle W. Stern Psychologie der frühen Kindheit 1914, jež jde až do 6. roku, kdežto většina spisů o psychologii dítěte jde jen do 4. roku. — Pro další období života dle téhož Kahla jsou dobré tyto spisy: psychologie žáka zvláště pracemi Meumannovými a jeho žáků již tak dalece je zpracována, že některé oddíly její možno již míti za definitivně hotové. Naproti tomu pro prozkoumání duševního života mládeže od 14 do 21 let třeba ještě velice mnoho vykonati — a jsou to leta pro všechn další život rozhodná! Velmi dobrou pomůckou je tu spis Grunwaldův Paedagogische Psychologie 1921, 2. vyd. 1925, zvláště i proto, že si všímá stránky náboženské, což mnohé jiné spisy úplně opomíjejí, na př. i spis Sternův.

Opomíjení stránky náboženské ve spisech jinak vynikajících snaží se katoličtí badatelé dle možnosti napravit. Zvláště si takový úkol předsevzal mnichovský katechetický kurs v r. 1911.²⁴⁾ Z uložení komitétu vydal o tom zprávu univ. prof. dr. Göttler nákladem knihkupectví Köselova. Dle této zprávy pojednal univ. prof. dr. Geyser o „intelektuálním vývoji se zvláštním zřetelem na náboženské představy a pojmy“, inspektor Schips nastínil vývoj života volního speciálně mravních ideálů a motivů, univers. prof. dr. Wunderle vývoj života citového se zvláštním vytknutím citů náboženských, univers. prof. dr. Krus jednal o thematu „náboženský vývoj a účinky milosti“ a školní lékař dr. Weigl o otázce tělesného vývoje v souvislosti s náboženskou výchovou. V další řadě přednášek byly činné aplikace na rozdělení látky, metodu a kázeň.

Stal se pokus i o kázání pro děti, vypracovaná dle požadavků nové paedagogiky výše vytčených. Autorem jejich je Karel Dörner ve spise Die Stunde des Kindes 1924. Přispěli mu při tom Konst. Brettler, Fr. Jos. Brecht a Frant. Xav. Huber. Povoláný znatel prof. dr. Linus Bopp o pokusu tom píše obšírněji,²⁵⁾ odkudž vyjímám aspoň toto: „Kázání pro děti z mnohých důvodů je těžší než

²³⁾ ThRe 1924, 28.

²⁴⁾ W. 48.

²⁵⁾ LH 1924, 339.

katechese. A přece jest ho nyní nutně potřebl. Autoři vyhnuli se především chybám, do nichž kazatel pro děti snadno upadá: kázání pro děti není jim kratčí forma kázání pro dospělé, nýbrž zvláštní druh kázání; oni neidealizují dále děti — nýbrž staví se oběma nohama na skutečnost a snaží se pak o obtížné vystupování s dítětem k ideálnějším výšinám. Tato kázání vycházejí od skutečného dítěte, jak dnes žije a sebou šije, jak myslí a mluví, jak smýšlí a jedná. Cíl kázání je vědomě nábožensko-paedagogický v širším smyslu. Methoda záleží podstatně v návodu dětí k samočinnosti, k nábožensko-mravnímu sebevychovávání. Jadrně—dětská řeč, která se nevyhýbá ani trpkým slovům, kterou každý lehko pochopí, humor a vtip, šprým a posměšek, ironie a karikatura, obraz a báseň, líčení a povídky, k tomu častěji ne obyčejná umělecká tvořivá síla, která malý rys ze života vnitřního neb zevního, že života svatých nebo ze života obyčejného vytváří k napjatému ději, to a mnoho jiného nutí dítě k spoluúčasti. A hlavní při tom je, že je dítě rádo při tom a veselé při tom. Každý má radostně (a také radost působě) v náboženství vyučovati, zdůraznil důtklivě již sv. Augustin. Poučování bez konání ztrácí cenu. Proto autoři stále nutkají na konání předsevzetí, nepovolují, znova a znova s tím přicházejí. Za tím účelem zřetězuji i „poučení“ v četných asociacích se životem dítěte.

Tuším, jaké pochybnosti budou proti dílu projadřovány: „nezvyklé, nové cesty!“ „nebezpečí pro úctu dětí před svatým místem přílišnou živoucností!“ „sestupování kazatele až k triviálnímu!“ I recensentovi některá kázání zdají se daleko zacházet. Avšak methoda sama je hodně stará. Vždyť i sám bývalý profesor rhetoriky sv. Augustin chtěl používat vulgerní latiny, aby mu spíše rozuměli! A jak bylo veselo kolem jeho kazatelny, vidíme z přípisů, které stenografové přičiňovali k jeho kázáním. Byli to ovšem živí obyvatelé jihu! Ale naši malí „obyvatelé severu“ mohou snad býti tak živí jako velcí obyvatelé jihu. — Kázání doporučuji vřele a důrazně kazatelům, rodičům a učitelům .“ —

(Pokračování.)

KBSL.

Obrana Kindermanna.

Tak asi možno nazvati knihu, která nedávno vyšla pod titulem: Ferdinand Kindermann, Ritter von Schulstein (1740—1801), der Organisator der Volksschule und Volkswohlfahrt Böhmens. Ein Lebensbild nach archivalischen Quellen. Von Dr. Eduard Winter, Privatdozent an der deutschen Universität in Prag, 1926, Johannes Itauda Verlag, Augsburg. — Dem Hochwürdigsten Herrn Weihbischof Dr. W. Frind zum 60-jährigen Priester- und 25-jährigen Bischofsjubiläum gewidmet vom Verfasser. —

V předmluvě oznamuje spisovatel, že tato práce má přinésti dávno potřebný názorný životopis a krátké hodnocení Kindermannova působení, ale mimo to bude ještě podrobněji pojednáno o působení Kindermannově v díle, jež se připravuje.

Spisovatel pojednává o Kindermannovi v 7 kapitolách: 1. mládí a studie, 2. farář v Kaplici, 3. děkan u Věch Svatých, 4. probošt na Vyšehradě, 5. biskup v Litoměřicích, 6. Kindermann germanisátor? 7. charakteristika a závěr.

V úvodě praví spisovatel, že Kindermann byl jedním z nejvýznačnějších a nejvlivnějších mužů na konci 18. stol. Jeho jméno bylo známo daleko za hranicemi otčiny. V Rakousku, Německu i Rusku byl ctěn a obdivován jako organisátor obecného školství, který se dodělal velkých úspěchů. Jádrem působení Kindermannova byla myšlenka národního blahobytu. Z té myšlenky vyrostla školská reforma, organisování industriálního vyučování, pozemková reforma v Čechách a organisace péče o chudé. Kindermann nebyl dosti oceněn. Stín jednak osvěcenství a *státního církevnictví* a jednak *germanisátorství* zahluje jeho postavu. Spisovatel se snaží ji osvětliti a obhájití proti obojí výtce důvodem stejným — „aus Nützlichkeitsgründen!“

Členem lóže „Pravda a jednota u tří korunovaných sloupů“ (spolu s Mayerem, opatem na Strahově a přisedicím zemského výboru) nestal se K. z vnitřního nutkání a přesvědčení, nýbrž „Nützlichkeitsgründe“, — aby nepozbyl vlivu u nejvyššího zemského úřadu, od jehož blahovůle záviselo mnoho pro jeho působení — pohnuly jej, že povolil nátlaku, který vykonával hr. Lažanský, president gubernia, společnosti věd a od r. 1783 spoluzakladatel lóže „Pravda a jednota“.

Výtce germanisátorství věnuje spisovatel zvláštní kapitolu. Definuje germanisaci jako „vědomé odnárodňování českých částí lidu ve prospěch včlenění do německého jazykového a národního společenství“, tvrdí, že národní myšlenka nebyla tehdy vůbec tak mocná, aby z ní mohla vyrůstati snaha odnárodňovati, dovolává se svědectví Hankova, že císař Josef II. byl dalek nepřátelství proti českému jazyku, dovozuje, že u Kindermannova byla toliko snaha „um Hebung des pur böhmischen Bauers“, který „pro neznalost německé řeči mnohého dobrého ekonomického spisu neužívá a průmyslové kraje nenavštíví“; vyzdvihuje jako zásluhu Kindermannovu, že ve školské komisi 26. září 1777 bylo ustanoveno, aby čeští kandidáti učitelství na farní škole u sv. Jindřicha v Praze mohli nabýti předběžného vzdělání v jazyce českém, že r. 1778 získal *F. J. Tomsu* jako dovedného překladatele do češtiny a sekretáře v normálním škol. knihoskladu a že r. 1780 zřídil při normální škole na Malé straně českou učitelskou stolicí se 6 týdenními vyučovacími hodinami, jež byla dána *Pařízkovi*. Při tom spisovatel poznamenává, že Pařízek byl uvědomělý Čech a že by zasloužil také zvláštního životopisu,*) ježto dosavadní práce o něm (Raaz, 1823 a Zelenka, Vychovatel 1894) nedostačují. (V *Pedag. roz.* 1922, 9. Dr. Mašlaň v článku: *Sirotčinec u sv. Jana Křtitele*, píše: „V Čechách prováděli tehdy reformy školské známí germanisátoři Ferd. Kindermann a dominikán Alex. Pařízek“.)

Knihou dra Wintra není o Kindermannovi zajisté promluveno slovo poslední.

Požadovaný životopis dominikána Aleše Vincence Pařízka (a sekretáře Tomsy) poskytne příležitost na základě jiných ještě pramenů objasniti Kindermannovo smýšlení a působení.

*) Obšírný životopis Pařízkův je otištěn v *Čas. katol. duchovenstva* r. 1916 str. 426 a n.: „První profesor katech. a method. v Praze a jeho výklady“. O jeho činnosti buditelské psáno v „*Pamětním spise řádu kazatelského*“ (Praha 1916) str. 206: „Čeští buditelé a kněz Dominikán“. Tam podána obrana Pařízka. (Poz. redakce.)

AR. OLIVA:

Dějiny církve dosvědčují její vyšší poslání.

(Pokračování.)

Význam křižáckých výprav. Zvláštním zjevem v dějinách křesťanských národů západu 12. a 13. století jsou křižácké výpravy. Podnětem těchto velkolepých podniků byla úcta k svatým místům, kde stávala kolébka Spasitele, kde žil a trpěl a slavně i z mrtvých vstal. Hlavní popud dali papežové a ti také tyto výpravy organizovali, *aby uhájena byla křesťanská kultura proti islamu.* Již Řehoř VII. smluvil s byzanckým císařem Alexiem I. Comennusem, že budou volati západní křesťanské národy na pomoc k ochraně řecké říše. Papež Urban II. uskutečnil na koncilu v Clermontu r. 1095 ono dobrovolné nadšení křesťanského západu proti moslemskému východu, které se projevovalo téměř dvě století výpravami křižáckými. Západními knížaty na východě utvořené státy měly dle názorů papežů tvořiti základnu pro boj proti islamu; s vynaložením veškerého svého vlivu zakročovali papežové, aby i nejmocnější panovníci Evropy osobně se zúčastnili obrany a rozšíření malých křesťanských území v Palestině a Syrii. Že přímý výsledek, který se strany církve se očekával od těchto podniků, nebyl trvalý, totiž spojení byzancké říše s církevní jednotou a utvoření mocných západních kolonií v Orientě jako ochrana proti mohamedánským národům, na to papežové viny nemají. Příliš záhy vystupovaly do popředí u západníků interesy dynastické a obchodnické; Řekové byli nedůvěřiví a dobytí Cařihradu r. 1204 ukázalo, že jejich nedůvěra byla zcela oprávněnou; latinské byzancké císařství bylo zdrojem rozmišek a nezdarů. Později snažili se papežové missiemi mezi Mongoly získati novou oporu pro křesťanství v Orientě; missie se dařily, ale výsledky byly zničeny politickými převraty v zemích asijských. Církevně-politické boje 13. a 14. století a sobecké státní snahy evropské úplně překazily každé další, větší podnikání v přední Asii, ačkoliv se naskytaly častěji příznivé okolnosti a papežové vždy k tomu pracovali, aby sjednotili západ proti islamu.

Přes tyto nezdary *mají křižácké výpravy veliký význam pro národy západní a křesťanskou kulturu.* Především byla postavena hráz dalšímu pronikání islamu skoro na tři století. Nebýti křižáckých výprav byla by se dostala byzancká říše mnohem dříve pod panství půlměsíce a tím by byl i celý západ co nejvíce ohrožen. Mohamedáni donuceni v Asii bojovati proti západnímu rytířstvu, nemohli pomýšleti na další výboje. Teprve když se rozpadla ve 14. století veliká idea křesťanské rodiny národů evropských a papežství pobytem v Avignoně a velkým schismatem bylo ve svém postavení seslabeno a přestaly úplně křižácké výpravy do Orientu, teprve potom mohl islam zase postupovati a vztýčiti půlměsíc v křesťanském sídle východních císařů. Zásluha, že po tři století bojovali křesťanská knížata a rytíři západu proti nebezpečí hrozícímu z mohamedánského východu, patří jistě papežům a církvi; jen papežství svým postavením v rodině západních národů mohlo vyvolati tak mocné podniky. Rytířstvu v době nejvyššího jeho rozkvětu byl určen veliký, ideální cíl, který velice lákal přirozené, bohaté síly tohoto tehdy tak důležitého zlomku západního obyvatelstva. Nejušlechtilejšími květy, které vzešly z tohoto nadšení pro křesťanské snahy, byly *veliké duchovní řády rytířské,*

v nichž se spojovalo vysoké rytířské smýšlení s ideály náboženskými. V době rozkvětu byly tyto řády shromaždištěm tisíců pro účast ve službě křesťanské kultury a pobídkou přinášeti oběti pro vznešené cíle. Nejen v Orientě, i na západě, prokázaly rytířské řády veliké služby křesťanským národům, pokud ovšem zůstaly věrny původnímu účelu, jak bojem proti Maurům ve Španělsku tak i šířením křesťanství. Že se i tu mnohdy pochybilo, nedá se popřít. *Stykem s Orientem za křížáckých výprav byly západu přístupny významné kulturní faktory a uvedeny do života evropských národů.* Křesťanským missionářům západním ukázána cesta na východ a hrdinní věrozvěstové jdoucí na východ k Mongolům byli předchůdci velikých missionářů 16. a 17. století. Obchodní styky, které za křížáckých výprav navázala hlavně italská města, daly hlavní podnět k rozkvětu Italie, z něhož později vzešla kultura doby renaissanční, která duševnímu životu a celému rozvoji západních národů přivedla tolik důležitých elementů.

Papežové a turecké války. I při poklesu směřodatného vlivu papežů v politickém životě Evropy obraceli tito stále svou pozornost k východu, aby navázali nové styky s byzanckou říší a řeckým křesťanstvím a aby se postavili na odpor nebezpečí islamu, které dobytím Cařihradu stávalo se vždy větším. Války turecké v 15. a 16. století působily papežům mnoho starostí. Papežové přinesli veliké finanční oběti a všemi prostředky, kterých jim dávalo jejich postavení snažili se urovnati spory mezi západními knížaty a sjednotiti je proti nepříteli křesťanstva. Jak tato prozíravá politika papežů byla oprávněná, ukázalo se, když Turci dobyli větší část Uher a oblehli Vídeň. Tu hrozilo nebezpečí celé Evropě jen proto, že křesťanský západ nedbal varovného hlasu papežův. Právě v tomto mocném po staletí trvajícím zapolení západní kultury s islamem, dusícím všechn lepší život lidu, ukazuje se nejjasněji a nejzřetelněji rozvážná činnost papežů a církve, sledující právě blaho národů.

Nebezpečí pro církev ze spojení se světskými věcmi. Úzké spojení církve se životem státním a kulturním, veliká politická moc papežů a biskupů v době od 11.—13. století, *byly pro církev velikým nebezpečím.* Vyvíjela se z toho v širokých kruzích církevních vládců snaha směřující příliš k zevnějším, pozemským věcem; světské prostředky byly často ve veliké míře naprostým účelem: to mělo za následek *přílišné sesvětštění církve.* I misení záležitostí duchovních a světských musilo působiti zmatek, vyvolávati špatný názor o poměru obou faktorů a často i sám náboženský element připraviti o důvěru pro vztahy k světským věcem, které zaviňovaly zneužívání a tím nepřátelské snahy. I když se církev snažila na jedné straně uplatniti svůj vliv a své postavení vědouc, že tyto sloužily náboženskému prospěchu lidu, a uhájiti svou moc v oboru politickém, zasahovali na druhé straně světští panovníci vždy více do vnitřních záležitostí církevních. Snahy tyto nesměřovaly k přátelskému spolužití, nýbrž chtěly církev úplně podrobiti státu. V jakém stupni se uplatňovaly politické faktory a vliv světských panovníků ve vnitřních otázkách církevních v důsledku tohoto vývoje ukazují zjevně obtíže činěné právě se strany knížat svolání sněmu Tridentského a zabraňující mnohá léta uskutečnění tolik nutného církevního shromáždění. Následky úpadku a shroucení církevně-politické moci ukazovaly se od 14. století všude zvláště v papežství a centrální církevní správě. Pádem jednoty křesťanských národů západních probudily se nacionální řevnivost a malicherné snahy teritoriální. Měšťanstvo

nabylo rozhodného významu proti rytířstvu dříve tak mocnému, boj o nadvládu mezi městy a teritoriálními knížectvími byl nevyhnutelný. Městská kultura se svým peněžním hospodářstvím nabyla vrchu nad naturálním hospodářstvím epochy minulé. Všecky tyto rozkladné faktory zničily jednotu národů, vytvořenou za vedení papežství. Tím velikým schismatem dostali se i sami papežové, zvláště ve 14. století, v závislost světských panovníků. Po obnovení jednoty v nositeli primátu nalézali se papežové jak v Itálii tak i proti císaři a knížatům v úplně změněné situaci. Starosti o neodvislost a církevní stát strhly je do víru politiky italských států, Dynastické interesy vystupovaly příliš do popředí a způsobily ono sesvětštění papežství i kurie v 15. a 16. století. Podobně bylo i v jiných církevních kruzích; světské snahy a pozemské cíle nabyly vrchu v širokých vrstvách kleru a zavinily hrozný úpadek křesťanských mravů. U správců církve ustupovala často do pozadí podstatná, náboženská stránka církevní činnosti.

Humanismus a renaissance. I v této době vykonávali papežové a jiné církevní osobnosti značný vliv na kulturní život Evropy, ale spíše ve směru světském. Pěstování humanismu a renaissance v umění a literatuře našlo první domov právě v Římě a městech italských, odkud se šířilo po celé Evropě. Papežové, kardinálové a jiní vysocí církevní hodnostáři byli po delší dobu nejvýznamnějšími podporovateli renaissance a její snah v druhé polovici patnáctého a v prvním deceniu 16. století. Všichni zástupci nového směru nedali se strhnouti tímto směrem k materialistickému životu, jak bohužel se stalo u mnohých ve vysokých i nejvyšších kruzích církevních. Mnozí dovedli jistě bohaté kulturní prostředky, které hnutí renaissační poskytovalo, postavit do služeb vyššího duchovního a estetického rozvoje a učiniti užitečnými pro široké kruhy, aniž by tím křesťanské zásady životní pozbyly svého směřodátného významu. Pro rozvoj pravého kulturního života bylo velice důležitým, že se vůbec uskutečnilo toto spojení oněch nových faktorů civilisace s teoreticky i prakticky správně chápány, stálými zásadami křesťanské morálky. Celé hnutí mělo znamenati novou epochu církevních dějin bez poškození náboženských dober, která křesťanství přineslo a zužitkovalo. *Jest to opět hlavní zásluha církve a její zástupců, že takové spojení kulturních dober renaissance se zásadami křesťanství se uskutečnilo.* Nutný předpoklad tvořila vnitřní reforma církevní, která nebyla provedena v kruzích heretiků 16. století, ale v církvi samé. Vedoucí mužové na koncilu Tridentském, četní velcí světcové 16. století tolik bohatého na světce, jesuité jako jeden z hlavních faktorů v podpoře církevní obnovy v kléru i lidu, byli zároveň nositeli a podporovateli nové kultury ducha ve vědě, literatuře a umění. Školy jesuitské byly ohnisky klassických studií a velcí spisovatelé románských zemí v 16. a 17. stol. patří často zároveň k nejvýznamnějším klassikům literatury těchto zemí. *Tak se ukázala církev i v těžkých dobách vnitřních a zevnějších bojů nositelkou pravé kultury ducha pro lidstvo.* Nacionalismus doby renaissační ve spojení s moderní státní myšlenkou byl velikým nebezpečím pro blaho celého lidstva. Nejlepším prostředkem proti tomu byl i tu církevní universalismus, neznající nacionálních závor.

(Pokračování.)

S. V.

Nejoblíbenější německý katolický spisovatel pro mládež.

V Německu mají velmi bohatou literaturu všech odvětví pro mládež. Bylo na př. ve Vychovateli r. 1915 psáno o knihovnách pro neokomunikanty, ve kterých literatury zvučného jména získala Helena Pagés, která i jiné spisy pro mládež vydává a pořádá zvláštní sbírky z různých spisovatelů. (Na př. nejnověji vydanou knihu „Unser Weihnachtsbuch für klein a gross“.)

Mládež všude libuje si však ve knihách v nichž může čísti o sobě, kde popisovány jsou příhody*) a zážitky mládeže samé. U nás na př. v nejnovější době veliké obliby došla kniha F. Háje: „Kája Mařík“ vydaná Občanskou tiskárnou v Brně ve třech dílech.

V Německu zajímavým spisovatelem v tomto směru je Neněmec, Islandčan rodem, *Jón Svensson*, jehož spisy v mnoha tisících exemplářích jsou rozšířeny a s dychtivostí čítány. Svensson narodil se na největším dánském ostrově v sev. Atlantickém okeánu jako syn ušlechtilého sedláka na statku Mödruvellir, jen několik stupňů od polárního kruhu, dne 16. listopadu 1857. Svého prvního vzdělání nabyl na ostrově ledu, Islandě, ve své domovině od matky, která v útlém věku svého syna nazývala „Nonni“. V sedmém roce naučil se čísti a pak dlouhé polární noci trávil četbou knih o dalekém neznámém světě po němž brzo zatoužil. Ve 13 roce odplul na lodi do Kodaně a pro válku francouzsko-německou zůstal tam po celý rok. Koncem roku 1871 po různých dobrodružstvích dostal se do Francie a pobyl tam 10 let. V Avignoně přestoupil z luteranství na víru katolickou a po různém běhu života vstoupil k jesuitům a byl dlouhá léta spirituálem ve Feldkirchen v Tyrolsku. Nyní žije jako zámecký kaplan na Rýnu a rád by dokončil své životní dílo, popsatí svůj život se všemi příběhy a zkušenostmi.

První knihu vydal když mu bylo 54 let pod jménem, jímž ho nazývala v mládí matka: „Nonni“. Jsou to: „*Sonnentage. Nonnis Erlebnisse auf Island*“. Líčí tu krásy polárních nocí, krajiny i život na tomto ostrově, různé příhody z mládí. V líčení těchto krajín na ostrovní perle uprostřed oceánu pokračuje i v drobném spisku „*Aus Island*“, kde v druhé části vypravuje o dobrodružství, jež jako malý hoch zažil s kamarády, když se v noci plavili po moři, aby obdivovali světélkování vody. První knihy vyšlo nyní u Herdera ve Freiburgu 25. vydání (34.—43. tisíc výtisků!)

Plavbu svou do Kodaně roku 1870 a příchod tam popisuje v knize „*Nonni. Erlebnisse eines jungen Isländers*“. Živě a napínavě, ale názorně popisuje vše co jako malý hrdina zažil. Knihy vyšlo 30 vydání, celkem 50 tisíc výtisků. Svůj nucený celoroční pobyt v Kodani líčí v knize „*Die Stadt am Meer*“. Co tu krásného a velikého spatřil vše s překvapující živostí popisuje. V páté knize své „*Abenteuer auf den Inseln*“, která nedávno vyšla vykládá o příhodách, které zažil s přítelem svým Valdemarem, když s bafochem na zádech cestoval po obou dánských ostrovech Seelandu a Fünlandu. Kniha rozveselí a poučí a často se z ní ozývá touha po domově.

V těchto pěti knihách popsal Svensson zajímavě a poutavě celé své mládí až do 13. roku. Vylíčil přírodu a krásy její na Islandě, popsal život na lodi i na

*) Srovnej o četbě mládeže v tomto čísle článek „Mládí a jeho smysl“.

ostrovech dánských, vše oživuje příhodami zde zažitými. Přátelé jeho a četní malí i velcí čtenáři se těší, že v dalších spisech svých popíše i cestu do Francie a pobyt tam a své životní příhody. Kéž mu Bůh popřeje zdraví a síly, aby mohl dokončiti tento svůj životopis psaný tak poutavě a zajímavě.

Je nepochopitelné, proč naši katol. nakladatelé dávají si ujíti příležitost vydati spisy Svenssonovy v českém překladu, nalezly by zajisté i u nás hojně čtenářů byt by Island a Dánsko od nás byly vzdáleny. Či čeká se až vydá je některý nakladatel jiný a vyzíská hojně na nich? Nakladatelství Herderovo, které spisy ty vydává s pěknými ilustracemi zajisté by vyšlo vsťíc a i stočky obrázků zapůjčilo. Spisy Svenssonovy přeloženy jsou do španělštiny a portugalštiny a také tam hojnost mají čtenářů.

S M Ě S.

K Svatováclavskému mileniu napsal a vydal pražský katecheta Václav Vajs dramatické zobrazení doby svatého Václava ve 4 dějstvích „*Kníže*“. Básnický podán tu celý životopis sv. Václava, jeho láska k lidu, jeho statečnost a neohroženost. Kniha je pěkně vpravená, ozdobená 4 perokresbami akad. malíře J. Koláře. Cena 12 Kč, brož., v původní vazbě 25 Kč. Možno objednat v administraci Vychovatele, Praha-II, Žitná 26.

Dětská bibliotéka. Jak spisovatel Frant. Sekanina v „Nár. Pol.“ č. 43. sděluje, mají v Paříži zvláštní velikou dětskou bibliotéku, v níž jsou tři bibliotékaři. Čte se tu, píše se tu, studuje se tu. Přístup má mládež od 5 do 16 let; pořádají se tu i umělecké výstavy, dokonce prý každé dva měsíce vychází zvláštní časopis bibliotéky, redigovaný pěti nejmladšími (?).

Škola ve Francii a katolíci. Školský výbor poslanecké sněmovny francouzské přijal v lednu šesti proti pěti hlasům zásadu povinné školní docházky do 14 let. Až dosud byla povinná návštěva školy jen do 12 let. Pařížský kardinál arcibiskup Dubois píše v pastýřském listě 10. února uveřejněném, že francouzští katolíci nemohou býti spokojeni s nynějšími školskými zákonodárstvími, ve kterém není pojata vyučování náboženství. Doufá, že budoucnost přinese v tomto směru změnu.

Velká biblická dějprava pro lid. Dávno už se u nás volalo po česky upravené dějpravě pro lid. Učinil také katecheta Ant. Špale, který vydal loni díl I. (viz Vychovatel 1927 č. 5.) objemné obrázkové dějpravy, již nazval „*Hůl poutníková*“. Nyní vyšel díl II. (Nákladem Zemědělského knihkupectví A. Neubert, Praha-Hybernská), o němž platí vše co

bylo řečeno o dílu prvním. Mluvou básnickou s náležitými a příslušnými vysvětleními podány tu dějiny Starého zákona, od dob zřízení říše judské, zajetí a návrat a poslední doba před Kristem. Autor přihlíží zvláště k jednotlivým prorokům, jejichž činnost krásně vykládá a vysvětluje (Ezechiel). Přesně pak líčí života J. Krista, přidržuje se překladu nejnovějšího prof. Dr. J. L. Sýkory, jako ve St. Z. překladu Dr. Hejčla. Kniha ozdobena 120 vybranými obrazy a 5 nákresey a mapami. Opravdu můžeme býti na knihu tu hrdi a přejeme ji, aby došla zasloužené obliby. — Loni naznačili jsme, že by nám autor mohl napsati dávno očekávanou českou biblickou dějprahu pro mládež. A i dílo to je hotovo! Byla nám dána příležitost pročísti Špalovu dějprahu pro žáky od 3. školního roku a můžeme říci, že vyniká všemi přednostmi a obsahuje všechny požadavky, které v novější době byly požadovány od řádné školní dějpravy. Protože již i nakladatel se přihlásil, možno se těšiti, že snad v dohledné době přece jen se dočkáme biblické dějpravy pro školu českou zpracované a všem novým požadavkům vyhovující.

Gust. Mey a katechismus. V loňském ročníku Vychovatele bylo referováno (str. 95 a 191) o 15. vydání klasických katechesí G. Meye, které k tomuto vydání upravil Tad. Hoch. Mey byl vždy proti jakémukoliv malému katechismu, neboť se obával, že by děti se naučily z něho otázkám a odpovědím, aniž by věci samé náležitě porozuměly. Vydavatel jeho katechesí upravil však zvláštní knížetku, ve které učení katechetovo zhuštěné je podáno: „*Der Religionsunterricht für die beiden unteren Schuljahre der Grundschule nach den Katechesen von Mey-Hoch.* (12° 62 s) Herder, Freiburg im Breisgau 1928. Knížetka určena ne tak pro dítky, ale pro rodiče, aby

tito mohli s dětmi doma opakovati. Knížka rozdělena na tři části: *modlitby*, které pro nižší třídy jsou předepsány (str. 3—11), *věty pamětné* zhuštěně obsahující předepsané učivo (str. 12—53) vybrané z katechismu rottenburského, *otázky k přípravě na první sv. zpověď* a zpov. zrcadlo. Myšlena tu je knížka pro rodiče, ale je tu vlastně to co Mey nechtěl, aby se „list papíru mezi katechetu a děti tlačil“, malický katechismus. Snad právě proto, že Mey neřídil se katechismem pro děti upraveným, došly jeho katechese pro první dva školní roky napsané, tak veliké obliby v Německu.

Velmi dobrá pomůcka k vyučování. Osvícený arcibiskup pražský Arnošt z Pardubic v péči o blaho lidu českého vydal brzy po svém nastoupení katechismus pro kněze, dle něhož by se řídili při vyučování lidu. A jakoby toto vyučování chtěl oživit nařídil arcibiskup, aby ze Zlaté legendy Jakuba de Voragine vybrány byly životy svatých a světic božích, hlavně těch, kteří byli v Čechách známými a aby byly doplněny životy českých světců (sv. Cyril a Metoděj, Lidmila, Václav, Vojtěch) a tak vznikl český Passionál, jehož nejstarší rukopisy jsou z r. 1350 a 1379 v Museu. Dle starého tisku z r. 1495 upravili odborníci novočeský text *Passionálu*, který právě vyšel v nakladatelství Kotrbové, jako díl I. „Nové legendy zlaté“, Dílo, které po staletí bylo pramenem příkladů a předloh k mnohým jiným pracem nepozbylo ceny. I dnes možno z krásných těch legend čerpati příklady a oživovati vyučování. Celý díl je ozdoben pěknými, vybranými obrazy od nejprřednějších mistrů, z nichž velká většina dá se použiti jako názoru při vyučování biblickém, katechismovém i při dějinách církevních. Více než 200 legend a přes 100 obrazů jaká to bohatá klenotnice pro oživení vyučování. Dílo zasluhuje opravdu názvu monumentální.

Omyly dějin. Nedávno se ukázalo, že rodisté Husovo je sporným, neboť se neví vlastně, v kterém Husinci se narodil Hus. Univ. profesor, dějepisec dr. Pekař napsal knihu „Žizka a jeho doba“, která budí všude velikou pozornost. Orgán českých evangeliků „Kostnické jiskry“ č. 51. přiznávají, že Pekař ukazuje, že *táborství ve své podstatě je vlastně hlízou*, která musela býti v zájmu zdravého vývoje národa vyříznuta a že *Lipany jsou jen očistným řezem!* Slova Pekařova vzbuzují ohlas. Profesor dr. Václav Chaloupecký v Bratislavě v časopisu učené společnosti Šafaříkovy „Bratislava“, jako mluvčí hi-

storické školy, vedené Pekařem, nejen s odsuzováním táborství naprosto souhlasí, ale jde ještě dále a i samo *husitství*, spojené s táborstvím jeví se mu *jako vývoj nezdravý*. — Univ. docent dr. Klíma ve slavnostní přednášce konané na Staroměstské radnici pražské prohlásil, že se určitě neví, *kdy Komenský opustil Čechy*; stalo se tak mezi 18. lednem a 3. únorem 1628. Cesta Komenského do zahraničí nevedla pak brankou u Náchoda, jak se dosud tvrdilo, ale pravděpodobně soutěskou žacléřskou. — Tak se ukazuje, že mnohé čemu se učilo a věřilo, není pravda.

Pátrání po hrobě Komenského. Prátele našeho národa v Holandsku ve své snaze zavděčiti se národu českému hledí stanovit hrob Komenského. Byl to hlavně Dr. Oosterhuis, který zájem o hrob vyvolal jak o tom psáno ve „Vychov. Listech“ r. 1926 str. 158: „Hrob Komenského“ a r. 1927 str. 167 „O ostatky Komenského“. Dle zákonů nizozemských má právo dáti svolení, k vykopání hrobu a vzdvižení ostatků starosta města. Starosta Naardenu však loni v červnu svolení k pátrání po pozůstatcích Komenského odepřel (Vych. L. str. 170.). Nyní však se oznamuje v deníčních listech: „Starosta města Naardenu p. van Wettum upustil od svého původního odporu proti pátrání po hrobě Komenského ve valonském kostele, v němž zřízena byla vojenská věznice. Žádá však, aby s pátráním bylo posečkáno do skončení studií p. Oosterhuise a jiných badatelů. Kromě toho vyhrazuje si právo dozoru. Tím ocitla se celá otázka na základně, která umožňuje její uspokojivé řešení. Vyslancem ČSR v Haagu nepřestává věnovati této otázce svou plnou pozornost. (Nár. listy 12. II.)

Duchovní správa školních dětí. V universitní extenzi z pastorálky na Cyrillo-Methodějské fakultě bohovědné v Olomouci dne 19. a 20. dubna 1927, přednášel univ. docent katechetiky Václ. Kubíček o „duchovní správě školních dětí“, kde rozvinul zásady dobré kázně ve škole, náboženského učiva — jak probíráti biblické dějiny, jak katechismus — a jeho metody, a zakončil o sebevzdělání katechety. Velmi pěknou tuto přednášku pojal do obsahu „*Kalendáře katolického duchovenstva ČSR na rok 1928*“ pečlivý jeho redaktor prof. Jos. Hronek. Kalendář získal si za redakce prof. Hronka veliké obliby v duchovenstvu a i letošní kalendář pro svůj bohatý obsah zaslouží širší pozornosti. Kromě již uvedeného článku jsou tu články prof. Hronka (K 28. října 1928), V. Svatohora (Bl. Anežka), univ. prof. Dr. A. Kudrnovskýho

(Do Nového roku), časový článek katechety J. Vachka (O ústřední organizaci katolíků) a m. j. V části organizační podány zprávy o klubu a jiné praktické stati, které všechny dokazují obratnost v uspořádání kalendáře, který jest zdrojem spolehlivých informací v různých odborných otázkách. Katechetům přijde jistě vhod zápisník, kde mají rubriky na seznam žáků (200) a tabulky na počet žáků dle náboženství. Kalendář ten vřele doporučujeme. Cena Kč 16.

Pozoruhodné knihy. Jak oznamuje nakladatelství Československé akciové tiskárny, Praha-II., Panská ul. připravuje se vydání těchto: Melkův překlad Bougandovy knihy: Ježíš Kristus. — Rybákova kázání o Nejsvětější Svátosti Oltářní. — Ar. Olivova kniha: Kristus a dítě. — Čihalův překlad Huouderovy knihy: Ve škole mistrově. II. díl. — JUDr. Jana Rubíka: „Kam vede národ český církev československá — St. Gabriela: „O čistotě.“ — Řada úvah apologetického rázu: „Proč jsem neodpadl a neodpadnu“ Jana Fr. Hrušky. — „Z lékařských zápisů“ Dr. Fr. Kulhavého, řada III.

Vychovatelské články v časopisech redakci zasílaných: *ABC* československý svéráz č. 3.: Dievčanské ústavy. — *Argus* č. 7. a 8.: Škola budoucnosti. Projekt reformy školství v Anglii. Nový druh mateřských škol. — *Duchovní pastier*. Dr. V. Prenner: Činná škola. — *Hlídky* č. 1.: Měření charakteru v amerických školách. Učitelstvo v boji proti opravám školství. — *Slovenský učitel* č. 5.: R. Jaroušek: Slovenská pedagogická spisba po prevrate. Rákoš: Pracuj z idealismu. A. Novák: Dedinské diela a učitel. V. Moravec: Nár. školstvo na výstave súdobej kultúry v Brne r. 1928. — *Selské hlasy* čís. 6.: Mnoho povyku pro nic za nic (školské reformy). — *Školská správa* č. 2.: Dr. K. Mrázek: Reorganizace školské správy. — *Věstník katol. učit. čsl.* č. 5.: Školské reformy. — *Vychovatelské listy* č. 1.: Dr. J. Beran: Několik otázek z pohledu výchovy. Dr. A. Richter: Katecheta a žáci. A. Krejčí: Význam čítanky ve vyučování slohu. Dr. K. Černocký: Rozvrh učiva náboženského na školách středních. — *Život* č. 1.: K reformě učitelských ústavů.

Úprava učebních osnov pro školy dětí úchylných. Meziministerská jednání o přípravě nových učebních osnov škol pro děti úchylné, pokročila již do té míry, že v nejbližší době budou skončena, načež ihned nová osnova bude předložena zákonodárným sborům. Předloha je vypracována podle nej-

modernějších metod pedagogických, takže nová úprava učebních osnov bude znamenati značný pokrok tohoto odvětví školství.

Kvačala—Komenský. Zdá se, že u nás málo jest známa kniha prof. dra J. Kvačaly: *Die pädagogische Reform des Comenius in Deutschland bis zum Ausgange des XVII. Jahrhunderts*, Berlin 1904. *Monumenta Germaniae Paedagogica*, Band XXXII. Je to vzorně upravená kniha. Orientaci v ní velmi usnadňuje „Namen und Sachregister“. Na ukázkou některá hesla z něho:

Alsted, J. H. (1588—1638): Komenskému svému žáku, posílá, ze Sedmikradska častěji pozdrav (str. 33.) — Hübnerem prohlášen za kompilátora, epitomátora (str. 62, 72.) — Jeho vliv na pedagogiku Komenského (str. 19., 130.)

Andreae, J. V. (1586—1654). Mezi rokem 1628—1629 Komenskému v dopisech dává světlo a pobídky (10., 11., 15.) — Jeho vliv na J. A. Komenského více církevní než vlastně pedagogický (II. 7.). Pokouší se utvořiti společnost reformátorskou: *Christianopolis dextra amoris*. Zprávy o ní působí zřejmě v první řadě na Komenského (13. 14.) — Jeho plány o společnosti ústí v Londýně do Komeniánských (36.) — Jeho kontroverze s Komenským pro pansofii (70.) — Jeho reforma výchovy ústí do Komeniánské (159.)

Chiliasmus: U Alsteda pramen ušlechtilých snah, působí na Komenského (II. 15.). Žádá od Komenského boj proti Římu a Rakousku (123., 124.)

Jednota (českých bratří): Její naděje na restituci pramen školských prací Komenského (14.—20.) — Ve službách Jednoty podniká Komenský cestu do Anglie (67.).

Církev: Její blaho jediná myšlenka Jonstonova (2) — Hlavní cíl u Andreae a Komenského (7.)

Jesuité: Dle Jonstona lepší výchovou dobyli mnohých zemí. Polsko od Jesuitů výchovou podrobena (6.). — Secta heroica chce je potráti, ale od nich se učiti (II. 15.)

Secta heroica: Komenský chtěl založiti sektu k duchovní slávě své a vlasti (dle Rave) (265.). — R. 1619 zamýšlena. — O utvoření radil se Komenský se stoupenci v Uhrách před svatbou Zikmunda Rákoczy (283.). — Praeludium k tomu pansofická škola. — Jest tožná s Collegium lucis, jež Komenský dříve žádal (286.) — Založení budiž před světem tajeno. (287.)

Kbsl.

VYCHOVATEL.

Vedoucí redaktor: FRANTIŠEK KOŠÁK.

Číslo 4.

D U B E N 1928.

ROČNÍK XLIII.

JOSEF HANÁK (Bzenec).

Vychovatelské zkušenosti abbé Dibildosa

(Pokračování.)

Mládí začíná tělesnou proměnou, kterou nazýváme dospíváním, pubertou. Je to doba vzrůstu, spojená nezřídka s potížemi mravního vývoje, jenž podléhá jakémusi rozrušení, poruchám. Toto dospívání děje se mezi 13. a 15. rokem a budí zvláště zájem; pokládá se za hlavní zdroj oné citlivosti, sentimentálnosti, jež potom provází člověka po celý život. Někteří lidé se zálibou si vzpomínají na tato první milostná vzrušení, jež daly neoddolatelny sklon jejich pudům.

Pojednati o této době „přirozené anomalie“, kterou jest projiti každému člověku je choulostivé. Mnohé knihy, obírající se výchovou nebo mravovědou, obávají se, aby nedaly pohoršení, pohlédnout na věc přímo a mluvit o ní jasně; jiné však jsou příliš neostýchavé a popisují vše tak, jako by šlo o věci zcela všední, jako by šlo o hygienu pohlavního pudu a jeho ukájení. Nemluví o představách a citech, jež jsou podkladem zjevů, o něž jde, ač třeba míti na zřeteli tělo i duši.

Aby výchova byla náležitá, je třeba rozuměti tomuto věku ze všech nejpodajnějšímu, nejcitovějšímu. Je proto nutno sledovati citový vývoj dítky od 12. do 15. let a je chrániti přílišných mravních nárazů a otřesů. Jest při tom třeba používati všech vhodných prostředků, jako jest práce duševní i tělesná, náboženská cvičení, sporty, hry atd. Vědecky o tom pojednati je nesnadno, za to tím cennější jsou praktické zkušenosti vychovatelů po této stránce.

Dospívání nepadá u každého dítky do stejného věku, jest rozdílné i u dítek rozličných společenských vrstev. Na venkově, kde jsou mravy zachovalejší a způsob života prostší a přirozenější, je pozdější než ve velkých městech, kde erotická obrazivost je více drážděna a uspišuje pudový vývoj. Působí v tomto směru předně knihy a dlouhé sedění u nich, kdy tělo jest téměř nečinné, kdežto rozum a citovost pracuje a vyvíjí se v nepoměru se vzrůstem tělesným. Zvláště po stránce citové se duše zjemňuje a stává se citlivou, reagujíc na každý dojem. Městské děti tak zvané buržoasie na rozdíl dětí rolnických neb dělnických pocíťují intensivněji krásu blankytné oblohy, půvab linií a barev, svůdnost řeči a jemnost slohu. Je-li kniha, jak tomu bývá u největších spisovatelů, prochvěna erotickou melancholií, touhou, opojením, kreslí-li výjevy plné vášně, zanechá to vše v duši hochy dospívajícího v mladíka, jakési tajemné rozechvění, jakýsi slastný neklid. Vrací se k větám a výjevům, jež jej vzrušily, cítí, že jde o něco, co je mu dosud neznámo, co je třeba poznati. Jeho obrazivost se probouzí, hledá vysvětlení. U koho? U soudruhů.

Setká se se soudruhem starším, jenž ví více a pocíťuje radost, že může jiné „poučiti“. Mladší hoch jest bez morální ochrany před starším, poslouchá

pln údivu, s jakýmsi strachem, ale přece s neoddolatelnou zvědavostí a v krátké době se doví mnoho. Ačkoli cítí výčitky, je přec hrd, jako by o hlavu vyrostl. Toto první „poučení“ je nedokonalé, jest třeba je rozšířit, doplnit. A příležitosti k tomu se nalezne dosti v rodině i ve veřejném životě. Jsou to hovory u stolu a za návštěv, obrazy na stěnách, v časopisech, ve výkladních skříních, plakáty, tance. Dítě vidí, slyší, pozoruje nenucenost, mnohdy i nevázanost v hovorech a chování; dospělí myslí, že je to maličkost, že hoch ještě nechápe, hoch však podrží vše ve své vnímavé mysli, ve své obraznosti, jeho vidiny se stávají smyslupnými, neodbytnými, dráždivými, nastává krise mládí.

Krise ta jeví se rozličně; hoch, jenž byl dosud čiperný, vtipný, zleňuje, jeví pojednou nechut k učení, je krisí deprimován; až krisí překoná, opět se vzchopuje. Jiný zase, jehož duch byl jako by zastřen, se krisí probouzí, jeho nové pocity jej vedou k novým obrazům a myšlenkám, k živější řeči, je krisí vzpružen.

A jako je tomu s rozumovým jejich životem, tak je tomu i s jejich povahou. Mnohý hoch stává se zamlklým, zasněným, vyhledává důvěrnosti, přátelství, kdežto jiný, jenž byl jemným a družným, stává se neurvalým, samotářským a sobeckým. Jsou desorientováni, často bez příčiny trudnomyslní; přecházejí do údobí vývoje, kdy, jak pravil kdosi, poslední smích dítěte mísí se s prvními záhadnými slzami mladíka. A právě v této době potřebuje hoch zvláštní péče v rodině i ve škole.

Jak ovládnouti a vésti tuto bytost, jež se vymýká a uniká našemu vlivu a jeví se nám tak komplikovanou a tajemnou? Zde je třeba použití všech výchovných pomůcek a prostředků, jež vedou k ovládnutí jejich mohutností a sklonů; nestačí jen péče jaksi negativní, jež záleží v napomínání, varování, zákazu, nýbrž je třeba vésti k práci duševní i fysické, posilovati city náboženské, city mravní odpovědnosti. Není zde možno podati nějaký přesný, podrobný postup této výchovy, nýbrž nutno se omeziti jen na nástin všeobecné její tendence, jejího ducha.

Vychovatel má předně pěstovati v duši dítěte lásku k dobru a ošklivost před zlem, aby dítě samo rozhodně odsoudilo vše, co je závadné, nemravné. Hoch, v jehož srdci je probuzen smysl pro dobro, je rozhořčen, slyší-li nemravné řeči, čte-li je v knize, vidí-li lascivní obraz, byť i měl snad uměleckou cenu. Jeho idey jsou ovšem ještě nedokonalé, neúplné neodlišuje mravnost od umění, neví ještě o právu umění na neomezenou svobodu, potřebnou k uměleckému tvoření, v jejímž jménu se tvoří díla vznešená i nízká, vycítí však instinktivně rozpor mezi mravností a uměním, jež proti ní hřeší; protože mravnost jest absolutní a vyšší, kdežto umění je relativní, podřádné.

Vychovatel má tento přirozený smysl pro dobro posilovat doporučováním a výběrem ušlechtilé četby a ušlechtilou řečí, má míti sám ducha jemného, kultivovaného, aby působil v tomto směru i na ducha dítěte.

Vychovatel má dále zmírňovat mravní poruchy, jež vznikají u hochů v době krise hlavně studiem dějin. Učitel vypravuje některou choulostivou partii, líčí povahy panovníků, vojevůdců, diplomatů stavu duchovního i světského, jejich intriky, vady i neřesti, jsa snad přesvědčen, že vypravuje věci pravdivé, že je nestranný. Obyčejně opakuje to čemu jej naučili jeho profesori, co vyčetl z knih, nezřídka nekritických, zaujatých proti katolickému náboženství. Mimo to každý učitel má své přesvědčení, náboženské, politické a sociální, jež vnáší bezděky i do historie takže každý má historii. Objektivní historie vlastně není; víme, že leckdy rázem nového dokumentu je nutno změnití úsudek o některé události nebo i o celé době.

Tak slyší žáci rozličné historie, z nichž každá má pečeť toho neb onoho — řekněme — dogmatismu. Učitel bezkonfesní mluví se svého stanovíště o církevních trestech, o exkomunikaci a klatbě, jako učitel protestantský pohlíží zase se svého hlediště na reformaci, na papeže renesanční; učitel socialista nevidí žádné dobré stránky ve středověkém zřízení feudálním jako učitel žid nechápe zase křesťanského asketismu a života mnišského.

Proč by se právě katolickému učiteli mělo zazlívati, má-li katolickou filosofii dějin, zvláště dějin svého národa? Historie našeho národa je nám známa od jeho pokřtění. Idea křesťanská se projevovala v mravech našich předků, v rozličných institucích, v náboženských sporech a bojích atd. Nikdo nemá práva nám brániti, abychom posuzovali jednotlivé události a doby podle svých katolických zásad, abychom opravovali mínění odchylná; musí se tak ovšem díti věcně, klidně, bez snižování autority učitelovy, bez tupení osob jiného náboženského přesvědčení, poněvadž vášnivostí bychom i u žáků spíše narazili a je odpudili než je získali.

Katolický vychovatel nemůže býti lhostejný k tomu, jaké idey se vštěpují ve škole katolickým dětem, nemůže si nevšímati, jak působí vyučování dějinám na jejich náboženské smýšlení. Vždyť historií v duchu protikatolickém podávanou vznikají v duši žáků první náboženské pochybnosti, víra jejich slábne, a nechá-li je katolický vychovatel bez obrany a posily, mizí pomalu úplně. Jde nám jen o katolické žáky, jež jsme povinni vychovávat; nábožensky a tím mravně; jinak je naše poslání illusorním. Jsou ovšem události a doby, v nichž papeži, biskupové a kněží hráli politování hodné úlohy, jež se příčí duchu evangelia a důstojnosti církve. Zde třeba žáky upozorňovati, že církev je božská, co se týká jejího zakladatele, jejího učení, jejich milostí. Jest však také lidská, co se týká osob, jež ji řídí a k ní náleží; jsou to lidé s lidskými přednostmi i slabostmi, ano i vášněmi, jež se jim nepodaří vždy ovládnouti: Odtud duchovní obroda lidstva je tak nesnadná a pomalá. Za různých věků lidstva vyžadovala rozličných prostředků, přizpůsobených poměrům doby. Za prvních dob, kdy národové byli nevzdělaní, suroví, bylo třeba zákonů a trestů, jež se nám zdají nyní tvrdé a kruté a jichž používala, a to v míře daleko větší, i moc světská. Čím více však postupovalo lidstvo ve vzdělanosti, tím byly zákony i tresty církevní i světské mírnější.

(Pokračování.)

JAN OLIVA:

Vyučování náboženství dle psycho-fysické struktury žáků.

(Pokračování.)

Mám za to, že dosavadní *předběžné* vývody poskytují dostatečný vhled, o čem bude jednati vlastní thema tohoto pojednání totiž psycho-fysická struktura žáků. Jadrně a stručně to naznačil již dr. Čáda slovy²⁶⁾: „Výzkum žactva nutně obrátiti jest k celému intelektu žákovu, všímáti si jest také stránky volní a citové u žactva, a všímáti si nejen celé stránky duševní, ale i tělesné a obou jich ve vzájemné jich souvislosti a závislosti.“ Výzkum ten však, z příčin v předběžných vý-

²⁶⁾ Č¹ a 858.

vodech naznačených, musí si všimati a to na prvním místě také věku předškolního, hned od narození až do vstupu do školy v 6 letech. A neomezí se tento výzkum jen na žáky školy obecné a střední, jak obyčejně se děje, nýbrž vezme v úvahu všechny mladé lidi od 6 do 25 let, ať již chodí do školy nebo jsou v praktickém učení nebo povolání. Jen tak možno získati správný totální názor o psychofysické struktuře žáků vůbec. To je tedy program následujícího pojednání.

Mnohému se bude zdáti látka takto vymezená ohromnou, kterou nebude možno dobře ovládnouti. A přece ji ovládneme a pojednání samo nepřekročí rozsah delšího časopiseckého článku, užijeme-li přiměřené k tomu oeonomie (úspor v rozvrhu a nastiňování látky). Proto než přistoupíme k vlastnímu líčení psycho-fysické struktury, musíme si dříve ekonomicky upravit rozvrh látky, kterou budeme ve vlastním líčení probírat. Toto ekonomické upravení látky nazývám *průpravné* vývody. Tyto průpravné vývody půjdou dvěma směry, pro které za nejlepší uznávám označení řada (postup) vertikální a řada (postup) horizontální. Termíny tyto v dalším podání samy sebou se ozřejmí.

I. Řada vertikální a) oddělení všeobecné

a) přehled jednotlivých oddílů věku.

Věk od narození do 25 let různě dělíme v praktickém životě, na př. ro-bátka, děcko, dítě školní atd.; každý celkem ví, co se takovým oddílem věku myslí, ale přesně na den hranici mezi těmito oddíly nikdo nemůže udati. Také badatelé velice se tu různí. Nebudu o tom podrobně psát, pro náš účel posíací úplně, když zde v přehledné tabulce čís. 1. podám výsledky, k nimž dospěl u nás dr. Čáda r. 1918²⁷⁾ v Německu 1914 H. Ruster²⁸⁾ a prof. dr. Linus Bopp r. 1927²⁹⁾. Vybírám tyto 3 autory proto, že každý z nich podrobně prozkoumal odbornou předešlou literaturu a podávají tudíž dohromady dobrý přehled a zdůvodněný základ pro tuto práci.

Zmíněná přehledná tabulka podá tedy v 1. sloupci věk od narození do 25 let postupně rok za rokem, ve 2. sloupci pak podá jednotlivé oddíly věku (někde 1 rok někde více let jako oddíl), jak se nyní většinou oddíly ty v pracích sem hledících ustálily.

Ve 3. sloupci bude vzat zřetel k tomu, jak v jednotlivých letech a v jednotlivých oddílech věku postupuje a se utváří biologický a fyziologický vývoj jedinců (individu), tedy vývoj tělesných ústrojí. Poznání tohoto vývoje tělesného je naprosto nutné každému, kdo chce náležitě vniknouti do funkcí duševních mohutností, neboť projevy duše v normálním životě jsou podmíněny výkony tělesných orgánů.

Ve 4. sloupci podám věkové a biologické skupiny a jich celkové duševní úkony a úkoly. I obsah tohoto sloupce bude nábadný pro každého, kdo chce náležitě seznati poměr, jak celkově se jeví mezi tělem a duší. Tím zároveň tento sloupec bude nám dobrým pomocníkem při řadě horizontální.

²⁷⁾ Č² 165—176.

²⁸⁾ Pharos, časopis vychov. katolický, 1914 str. 418—420.

²⁹⁾ LH 1927. 107.

Přehledná tabulka čís. 1.

Léta života	Oddíly věku	Biologický a fysiol. vývoj jedinců		Věkové skupiny a jich duševní úkony celkové			
0—1. rok	robátko	nabývá vlády nad svaly, spí asi 16 h.	převládají do- jmy smyslové	dětství	(duševní vývoj)		
2.	děcko	mléčné zuby, spí asi 13 hodin			¹⁾ na- cviče- ní fo- rem		
3.		3—6: tělo sílí, stává se obratnější			ducha		
4.	zvláštní mezník	měkké kosti	převládá obraz- nost, hravost		LH 1924		
5.		spí asi 10 hodin			344		
6.	přechod	potrava pevnější	převládá vní- mavost, bez- starostnost		mládí v širším smyslu.	²⁾ zmoc- nění se ze- vněj- šího světa	
7.	dítě školní (věk předpuberty)	7—14 (16) tělo souměrnější,		převládá paměť			chlapec
8.		štíhlejší, údy rostou do délky,					
9.		přibývá obratnosti		mládí v širším slova smyslu			³⁾ zmoc- nění se vnitř- ního světa
10.		a síly,	nižší mla- dý věk: jinoch, panna.		Tölpelj.		
11.		mozek a lebka dorůstá,				ponenáhlu se ustaluje cíl životu	
12.	stagnace	schopnost ku práci se zvětšuje,		mladá žena			
13.	přechod	potrava přizpůsob.	převládá obraz- nost, hravost				
14.	věk puberty pohlavní dospívání	se potr. dospělých.			převládá vní- mavost, bez- starostnost		
15.		14(16)—21(24): velká změna tělesná,				převládá paměť	
16.		změna hlasu u jinocha,					začátek roz- umové činnosti
17.	zvláštní mezník (ranní adolescence)	čmýří pod nosem vyráží,		mládí v širším slova smyslu			
18.		velká popudlivost	nižší mla- dý věk: jinoch, panna.				
19.		u obojího pohlaví,			ponenáhlu se ustaluje cíl životu		
20.	přechod	tělo nabývá svého				vyšší ml. věk: junák, mladík, chasník a ana- logicky u děv- čat. Nachpu- bertät. mladý muž, ml. žena	
21.	věk adolescence vlast. (doba pohlav. dospěl.)	trvalého rázu,					mladá žena
22.		potrava jako		převládá obraz- nost, hravost			
23.		u dospělých.	převládá vní- mavost, bez- starostnost				
24.					převládá paměť		
25.						začátek roz- umové činnosti	

Některé vysvětlivky a dodatky k podané tabulce.

Compagré činí čtvrtý rok věku zvláštním mezníkem; praví o tom²⁰⁾ „Bez rozporu lze tvrditi, že dítě dospěvši 4 let věku dokonalo první svůj vývoj, jenž tam, kde nebylo ničeho, zavedl počátky všeho. Vyjma nové živly, jež vášně po-
hlavní dospělosti přinesou do srdce mladíka, budoucnost jenom sesiluje schop-
nosti, aniž by zmnožila jich počet. Ve 4 letech je duše dítěte skutečně docela
rozvíta. Rozumové rámce jsou hotovy: zbývá jen ještě je vyplniti. Všecky vzpruhy
stroje jsou na svém místě: již jenom zbývá uvéstí je v pohyb . . . jak pravil
již Aristoteles, příroda a první výchova všecka začala, úkolem další výchovy bude
všecko dokonati.“

²⁰⁾ C 480—1.

Věk dítěte školního jmenují někteří předpubertou⁸¹⁾, věk adolescence vlastní dobou pohlavní dospělosti nebo dobou k pohlavní dospělosti se blížící.⁸²⁾

Která je nejlepší doba z celého mládí? „Calderon plně rozvil se ve 20., Goethe teprve v 23. roce; Körnera ve 22., Hauffa v 25. roce vyrvala smrt nejbohatší činnosti básnické“ (Dyroff)⁸³⁾. — „Nejnovější psychologická badání ukázala, že doba mezi 15. a 22. rokem je nejpriznivější k dosažení plného rozvoje a zdokonalení duševních sil; po tomto věku pro většinu lidí se podmínky mění; nejkrásnější doba minula. Avšak mládež se často uspokojuje myšlenkou, že to, co neudělala dnes, udělá zítra, že zameškané nahradí . . . V tomto jest nejsmutnější omyl: to, co se dnes pro duševní proces ztratilo, nelze nikdy navrátiti, nahraditi. Pravda, jest možno prodloužiti svoje mládí: Helmholtz, Chareot i Pirogov byli mládí i v sedmdesáti letech, ale k tomu třeba jest, aby mládí bylo náležitě využito, aby bylo plno vysokého duševního úsilí; takým způsobem lze se státi mladým pro celý život . . . Po mládí nedobře stráveném nastane však duševní staroba. Duševní základy budoucího reakcionáře kladou se v mládí, zůstávají nějaký čas skryty, ale projevují se okolo 25—30 let, kdy někdejší mladík odřiká se svého mládí a začíná uvažovati, že jeho lepší mladické ideály byly blouzněním nezralého ducha, anebo — což jest ještě horší — zůstává na celý čas ve stavu nezralosti, šablony, nepocituje jemného vývoje života.“⁸⁴⁾

Zdali je v mládí stálý vývoj a pokrok? Dr. Čáda o tom napsal⁸⁵⁾: „... „vývoj“ a „pokrok“ není totéž, anebo jasněji řečeno: vývoj není snad neustálý, třebaš povlovňý pokrok . . . v některém dřívějším období dítě bylo na mnohem vyšším stupni vyspělosti nežli v období některém pozdějším . . . kolem r. 12. věku dětského dostavuje se jakási stagnace . . . ve 12. roce paměť pro všechny druhy slov (mimo slova označující city) ztelně slábne, kdežto ve 13. roce jeví se opět vzestup . . . „pedagogie budoucnosti“ bude nucena respektovati určité *periody* ve vývoji dětství, *periody* klesu a *periody* stoupání, a nepokládati, jak arci pohodlně činíme, každý následující rok za — „vyšší“ ročník“. (Pokračování.)

Dr. LUB. PETR:

Mládí a jeho smysl.

(Pokračování.)

Zvláštní zmínka budiž ještě věnována četbě mládeže studující. U mnohých setkáváme se s předčasnou náklonností k literatuře světonázorové, ať již ve formě filosofické nebo básnické. Souhlasně se záporným založením tohoto stupně věkového bývají hledání spisovatelé přímo negativně orientovaní, myslitelé kulturně kritičtí a skeptičtí. Výstraha spíše k nim vede než od nich odvádí. Obzvláště lákají knihy obsahu těžko srozumitelného. Nietzsche a Kant patří k nim. Mnozí spokojující se vědomím, že je čtli a možností se jimi chlubití, spěchají od jednoho ke druhému. Jiní ulpívají na jednom mysliteli nebo básníku, resp. na některé jejich myšlence a zotročí se na nich.

Co vyplývá tedy ze zvláštností četby mládeže?

Radost ze čtení, pilné čtení jednotlivců vyrůstá z téhož kořene jako pud *potulný*. *Vnitřní neklid*, projevující se již v pohybech tělesných, dochází tu svého odvozu v hybnosti duševní.

⁸¹⁾ PR 1905, 253. — ⁸²⁾ PR 1905, 254.

⁸³⁾ PR 1906, 548. — ⁸⁴⁾ PR 1906, 619. — ⁸⁵⁾ Č² 126.

Touha po zážitcích, po dobrodružství, jež mládež k potulkám pudí, vede zde k literatuře dobrodružné.

I *hlad po svobodě* uplatňuje se zde. Čím těsnější jest okruh práce a povinností, tím blaživější jest toulka duševní a neobmezený prostor ve světě knihy. Tak kniha stává se náhradou za hru z úsilí o svobodu se zrodívší.

I zde projevuje se hrdinný, *vůdcovský*, po síle toužící ideal mládeže. Mladý čtenář sehrává úlohu hrdiny, jenž se nikdy neleká, jenž z každého bludiště cestu nalézá, anebo se oddává takovému hrdinovi a vůdci a holduje mu jako silnému a většímu jedinci.

V literárním braku utápí se rys toužného očekávání, romantiky, svobody a síly v žádosti po sensaci, v radosti z nezdravého napínání, v nadšení pro mazaného zločince nebo ještě vykoukanějšího detektiva.

Probuzený smysl pro věci *skutečně, sociální, duševní* vyplývá z pokročilých literárních zájmů o látky sem spadající. A taková četba jest zase prostředkem ke zrání duše. Vedení mládeže všimne si takových nálad, aby na ně navázalo vliv výchovný.

Silný zájem o *světový názor*, vnitřní neklid s ním spojený, vnitřní srovnávání systémů, často negativní vztah mládeže k dětství a ke všemu, co dětství svato bylo, mravní rigorismus, jenž považuje za svou povinnost, aby z „intelektualního svědomí“ byl k vlastnímu náboženství tvrdší a skeptičtější než k názorům opačným, protože srdce nadržuje náboženství po otcích zděděnému, to vše vysvětluje volbu kritické, skeptické, záporné, scestné literatury světovým názorem se zabývající. Spolu tají se v tom teleologická zkouška, který druh světového názoru vlastní duši, vlastní povaze nejlépe hová.

Při šetření, majícímu za účel poznati rostoucí vědomí povinnosti a vývoj motivace v době zrání, shledal M. Ruland, že většinou dívky věří ve vliv četby na *dobro* nebo *zlo* a že označují četbu za podpůrný nebo brzdivý motiv dobrého jednání. Zdá se, že pro obě pohlaví nejvíc motivní síly má četba ve věku od 16—18 let. Arci mládež si zřídka kdy vliv četby jasně uvědomuje. Vliv tento u všech lidí sahá vskutku mnohem dál než to vědomí může postihnouti. Především bývají lidé chorobně založení snadno nebezpečnou četbou na scestí zaváděni. Tak zavraždilo čtrnáctileté, dědičně zatížené děvče svou spící matku, s níž se často nepohodlo, ranami sekery, poněvadž ji četba Dostojevského Raskolníkova, v němž podobný výjev se přihází, k tomu podnět dala.

H. L. Köster činí návrhy, jak by mladí lidé zvláště pomocí škol *pokračovacích* a *odborných* mohli býti ke *zralosti správného čtení* dovedeni. Busseho výsledky vznikly ze snahy působiti výchovně na údy katolického spolku mládeže v oboru mladistvé četby.

Není pochyby, že tu pro školu mládeže a její spolky leží ještě mnoho výchovného materiálu ladem.

Vedle četby přispívá k poznání mládeže též studium její literární tvorby. Týká se to především mládeže studující, ač ne výlučně.

Jako material přichází arci méně v úvahu práce školní, jež jest již svým themeem určena. Více nám pověděti může volná školní práce, pokud žák má skutečně vědomí, že smí svobodně voliti a psáti. Určité meze jsou přirozeně dány školní kázní a výchovným cílem školy.

Čím méně tyto literární výtvořiny mají souvislosti se školou, tím spíše prozrazují objektivní zájmy mládeže. Proto zvláště cenný pro posouzení volby látky jsou *žákovské časopisy* jimi samými redigované. Také *denníky* tvoří část literární tvorby mladých lidí. Kromě toho existuje řada sbírek mladých literárních plodů, zvláště *básní*. Mimořádné pozornosti zaslouží si literární práce z mládí pozdějších velikých básníků a spisovatelů.

K tomu přistupují pak *monografie* o literární tvorbě mládeže.

Některá šetření vztahují se pouze k formálnímu vývoji po stránce literárně-estetické a všímají si metra, délky veršů, rýmu, slokové stavby a literárních forem prosy umělé. Z prosaických forem přiházejí se hojně především zprávy, povídky, pohádky, úvahy, výjimečně i formy dopisu nebo snu.

Důležitější pro poznání mládeže jest otázka, jaké názory dají se získati ze studia literární tvorby dozrávající mládeže o *mladistvých zájmech*. Tu vychází na jevo, že v čele tvorby hochů jsou *filosofie, příroda a erotika*. Tyto předměty tvoří dvě třetiny vsí chlapecké poesie. Při tom zase první místo zaujímají pojednání o filosofických otázkách světového názoru. Vedle filosofie obrací hoši svou pozornost ke vzdálenějšímu, ne městskému okolí a líčí jeho typy v básních přírodních. Konečně jest to láska, jež mladíka ke tvorbě ponouká.

U *děvčat* jest pořadí a složení hlavních předmětů jiné. U nich převahu mají čtyři *themata*: příroda, erotika, zvláštní příležitost a náboženství, jež všecka zase tvoří dvě třetiny spisovatelství dívčího. U hochů převládá rozumové myšlení, u děvčete názor.

Podle Gieseova šetření jest erotických básní větší procento u děvčat. „Ženství jest tedy pod silnějším vlivem erotiky než hoch“. Giese shledává také, že u děvčat „mnohé náboženské pokusy nejsou než zastřenými básněmi erotickými“. Při tom pohoršuje se nad katolickými dívčími skladbami, jež o Kristu mluví jako o „snoubenci“ a nazývá je „odpornými“, „pomazáním kapajícími“. A ví přec, že dívka ve své literární formě jest silně vázána tradicí a že má hojně takové vzory v písničkách kostelních.

Erotické práce otevřeně se ke slovu hlásí kolem roku *šestnáctého*. Před tím skrývají se erotické nálady u děvčete rády za roli mužskou. Tato zvláštnost dá se vysvětliti tím, že děvče rádo by vidělo, že u druhého pohlaví něco platí a a pokud, pro které přednosti něco platí; proto se objektivuje a dává se z mužské role (skrže sebe samu) opěvovati.

Dále schovává děvče podle Gieseho své erotické fantasie za *symbolické výjevy přírodní*, kdežto hoch v té době mlčí, ba přibírá něco nepřátelského vůči druhému pohlaví.

Mladí básní obyčejně *subjektivně*, aby po několika letech přešli k formě *objektivní*.

Že v mnohé práci obsaženo jest hodně *sprostého*, prozrazují doklady Gieseovy i Bernfeldovy. K nejohavnějším náleží poesie hospodská, jak Giese některými doklady ukazuje. O důkaz víc, jak alkohol otupuje smysl pro ušlechtilost a zapuzuje stud, úctu a pietu.

Povšimnutí hodný jest proti Blüherově *inversní hypotéze* poznatek Gieseův: „Pro homosexuelní lyriku v užším slova smyslu — v tendenci Blüherově — ne-nalezl jsem v tvorbě mládeže dokladu“.

(Pokračování.)

JOS. KOBOSIL:

K dějinám Českých bratří.

Ředitel archivu Jednoty bratrské v Ochranově Dr. Jos. Th. Müller, plně, co mu v r. 1901 bylo uloženo synodou k návrhu učitelského sboru bohosloveckého semináře Jednoty, aby sepsal dějiny Českých bratří, jež by mohly býti pomůckou pro přednášky v bohosl. semináři a tudíž by musely vyhovovati všem vědeckým požadavkům, vydal knihu: *Geschichte der Böhmischen Brüder, 1. Band 1400—1528*, Herrnhut, Verlag der Missionshandlung 1922. Již r. 1879 uložila generální synoda Jednoty témuž spisovateli, aby do němčiny přeložil nejdůležitější české prameny k dějinám Bratří, zvláště *Acta Unitatis Fratrum*. Proto konal J. Th. Müller r. 1883 v Praze studia jazyková a dějepisná. V předmluvě knihy v r. 1922 vydané vděčně vzpomíná podpory, kterou mu tehdy poskytli profesori Goll, Kalousek, Masaryk, Rezek, Emler a j. Knihu Müllerovu lze tedy považovati za výsledek nejméně čtyřicetiletého badání o dějinách Jednoty českobratrské.

Vhodně podává spisovatel v předmluvě postup prací o dějinách Českých bratří počínaje dějinami, které zanechal Jednotě jako odkaz poslední její biskup Jan Amos Komenský ve spise: *Ratio disciplinae ordinisque in Unitate Fratrum Bohemorum cum praemissa de Ecclesiae Bohemicae ortu, progressu mutationibusque historiola*. Amsterodami 1660. Tohoto dědictví, odkázaného církvi anglické, k níž důvěru naposledy Komenský měl, ujal se teprve pietismus a Fr. Buddeus r. 1702 je znovu vydal. Prakticky použito bylo dějin těch pro moravské exulanty, jež hrabě Zinzendorf usadil v Ochranově (Herrnhut) a jimž opatřil z vydání Buddeova německý výtah r. 1727. V zájmu pietismu vydal J. J. Enderes r. 1739 německý překlad spisu Komenského k němuž řezenský kazatel Jan Petr Kraft přidal obšírné poznámky. Pietistickému směru náleží také G. C. Riegrovi Dějiny Českých bratří (1734—1740) vydaná spolu s dějinami Valdenských. — Proti příznivému posuzování Českých bratří vydal r. 1742 orthodoxní luterský J. G. Carpzov „Vyšetření náboženství Česko-moravských bratří“, v němž vytýká Riegrovi, že se ukázal tak stranickým, že na jeho dílo třeba hleděti spíše jako na výtah z pisatelů sebeoslavy a sebechvály než jako na spolehlivé vypravování, ba že rozhořčeného nepřítele evangelické církve, Komenského, téměř kanonizuje. Vytýká Zinzendorfovi a Bratřím ochranovským, že se odchýlili od konfesse augsburské, již u Českých bratří chce prokázati. — Když Ochranovští navázali styky s Dan. Arnoštem Jablonskim, biskupem polské větve Českých bratří, dostali od něho r. 1733 pojednání *De successione ordinis episcopalis in Unitate fratrum Bohemorum*. Podobná pojednání o původu Českých bratří, pro patriarchu Cařihradského (1739), à la venerable Compagnie etc. v Ženevě (1741), vypracovali theologové semináře v Marienbornu (od r. 1739) Layritz, Arvid Gradin, Polykarp Müller a j. nepouživše jiných pramenů než Komenského. V semináři Unitatis fratrum trvajícím od r. 1754 poprvé konal přednášky o dějinách Českých bratří bývalý žák Buddeův Bohumír Clemens, jemuž, jak *Scriptores Historiae antiquae Fratrum Bohemorum* svědčí, byli pramenem též: Regenvolscius, Camerarius, Rüdinger, Dubravius a j. Vytýká se mu přílišný ohled na Zinzendorfovy oblíbené ideje. Všecky ty práce konány v domácím kruhu Jednoty.

Teprve více let po smrti Zinzendorfově odhodlalo se ředitelství Jednoty vydati úplné dějiny staré a nové Jednoty bratří. Podal je David Cranz r. 1771 pod titulem: „Stará i nová bratrská historie“. Hlavně vypsány jsou děje nových Bratří,

t. j. od r. 1722. Podobnou práci podal Jan Loretz v *Ratio disciplinae* 1789. V r. 1818 vyšly „pamětní dny Jednoty bratrské“ od Fr. L. *Kölbinga* (6. červenec, den Husův a 1. březen, den založení staré Jednoty). R. 1828 napsal *Plitt* „Stará Jednota bratří“, dosti rozsáhlé dějiny, jež však tiskem vydány nebyly. R. 1831 objevil *Plitt* v Lešně *Acta Unitatis Fratrum*, jež zakoupena byla pro archiv Jednoty v Ochranově.

Zatím v Čechách 1818 založené České Museum a 1819 Společnost národního Musea staly se střediskem zájmů o národní dějiny, jazyk a literaturu. Nicméně z důvodu censurních poměrů Palacký ještě v r. 1841 vydal své vyšetřování o předchůdcích husitství v Lipsku pod pseudonymem P. J. Jordan. Od roku 1848 politické převraty přinesly větší volnost také v tomto oboru. Dějinami Českých bratří počal se zabývat Antonín *Gindely*, tehdy profesor na universitě v Olomouci, nepodezřelý po stránce náboženské. R. 1854 uveřejnil pojednání o dogmatických názorech Bratří (*Sitzungsber. d. Kais. Akad. d. Wissensch. in Wien* XIII.). R. 1857 a 1858 vydané jeho dějiny Českých bratří mají význam epochální. — Současně a neodvisle Palacký ve svých *Dějínách národu českého* přihlížel i k dějinám Českých bratří. — K praktickému účelu z uložení ředitelství Jednoty na základě *Plitta* a *Gindely* napsal r. 1865 a 1866 C. W. *Cröger*: *Geschichte der Alten Brüderkirche*. — Podstatný pokrok přivodily práce Jaroslava *Golla*. V roce 1878 vydal pojednání o stycích prvních Bratří s Valdenskými, v r. 1882 o Petru Chelčickém a jeho učení. V l. 1883—1886 uveřejňoval v *Čas. česk. Musea* články „Jednota Bratrská v 15. století“. — Také v Americe vyšla péčí tamní Jednoty práce Edmunda ze Schweinitz o dějinách Jednoty, nevyhovující pro neznalost příslušné literatury české.

Ze všech těchto pramenů i z nejnovějších pojednání, pokud o nich se dověděl, čerpat a získanou látku zužitkovat snažil se ředitel archivu Dr. Jos. Th. Müller v knize shora uvedené. Posuzuje vše ovšem se stanoviska své církve, ale vůči jinověrectví, též katolictví. neprojevuje se v knize jeho ona vášnivá předpojatost, stranicství a nenávistná útočnost, jaká tak trapný dojem vyvolává při čtení výkladů některých historiků.

První kniha obsahuje děje od vzniku českého viklefismu až do „Nových Bratří“ 1400—1496 v sedmi kapitolách:

1. Český viklefismus a husité.
2. Mistr Jan Rokycana a první bratří.
3. Vznik Jednoty a první pronásledování (1458—1464).
4. Odluka „Bratří“ od římské církve volbou a svěcením vlastních kněží.
5. Zevnější boje 1468—1490.
6. Učení, bohoslužba, ústava a rozšíření „Bratří“.
7. Vnitřní spory. Boj o lepší spravedlnost (1490—1499).

Druhá kniha: Doba bratra Lukáše 1496—1528.

1. Nová organizace Jednoty (1496—1528).
2. Nepřátelství a pronásledování (1500—1504)
3. Pokračování a sesílení pronásledování. Sv. Jakubský mandát.
4. Následky Sv. Jakubského mandátu (1508—1516).
5. Styk Bratří s Erasmem a Luthrem.
6. Utrakvistická reakce proti lutheránům a Bratřím.
7. Rozchod Bratří s různými náboženskými zjevy, zvláště na Moravě. Smrt br. Lukáše.

8. Učení a bohoslužba Bratří za br. Lukáše.

Hned označení obsahu první knihy slovy „od vzniku českého viklefismu“ ukazuje, že spisovatel stojí na stanovisku těch historiků, kteří myšlenkový obsah náboženského hnutí v Čechách v XV. st., činí úplně odvislým od učení Viklefova.

Mravokárci, kazatelé a spisovatelé, Konrád z Waldhausen, Milič z Kroměříže, Matěj z Janova, Tomáš Štíttný, Jan Štěkna a j. nemohou býti označováni jako předchůdci reformátorů, ale jejich kázání o pokání a mravech, v nichž nešetřili duchovních a mnichů, jakož i jejich silné zdůrazňování bible sloužilo k tomu, v lidu připravit půdu pro myšlenky Viklefovy.

Pro porozumění onomu reformnímu hnutí a názorům v něm působícím přicházejí v úvahu v první řadě Viklefovy spisy a v nich obsažené myšlenky a popudy. Jsou ovládnuty v podstatě dvěma hlavními myšlenkami: církev Kristova jest jen společnost všech Bohem k spáse vyvolených nebo předurčených a bible jest jedinou autoritou ve věcech víry.

Že trvalé ovlivňování českého viklefismu anglickým v 15. stol. skutečně bylo, dokazuje souhlas zde i onde se projevujících názorů a nauk, jakož i zprávy o přímých vztazích mezi pražskými a anglickými viklefisty. Počínají se asi na obratu století, když stoupenci Viklefovi v Anglii, Lollardi, byli pronásledováni. Autor uvádí dopisy vůdců lollardských: 1410, 8. září Richard Viche Husovi a současně John Oldecastle Lord Cobham Vokovi z Waldsteina, lollardské letáky (Nová Scocie) českými vyslanci do Prahy přinesené, uprchlíky do Drážďan a do Prahy, zvl. Petra Payne od r. 1413 v Praze činného. O prvních zástupcích českého viklefismu, přátelích a spolupracovnících Jana Husa nevíme dosud o mnoho více než jména.

(Pokračování.)

AR. OLIVA:

Dějiny církve dosvědčují její vyšší poslání.

(Pokračování.)

Vliv církve na život sociální. Činnost církve byla pro národy největším požehnáním i v oboru sociálním. Vlivem křesťanských zásad o lásce k bližnímu a vzájemných stycích byla situace nižších stavů již v pozdější říši římské taková, že pomalu mizely člověka nedůstojné následky služebního poměru mezi majetnými a nemajetnými. *Čím větší byl vliv církve, tím i požehnaněji jevíly se jeho následky pro sociální poměry.* Křesťanští císařové římské říše snažili se zajistiti utiskovaným vrstvám příznivější postavení zákony sociální povahy. Konstantin a jeho nástupci poskytli rolníkům větší svobody a samostatnosti, předpisy ve prospěch chudiny kladli základy k právům chudých. Slabší a chudší nesměli býti při procesu utlačováni; dostali právního zástupce a jednání bylo zjednodušeno. Chudí vytištěni bohatými ze svého majetku, dlužníci utiskováni věřiteli našli jistější právní ochrany proti svým utiskovatelům. Právo zabavovací bylo omezeno, křesťanské manželství a rodina, hlavní faktor sociální obrody, byly chráněny a vydány předpisy proti odkládání a prodeji dětí. Mnohem více ještě než tyto zákony, vydané pod vlivem křesťanství, působili zástupci církve svou činností v duchovní správě a kázáními ve prospěch podstatné změny situace mnohých až dosud utiskovaných skupin obyvatelstva. Církev se snažila prospěti vrstvám niž-

ším nejen podporováním křesťanského smyslu pro obecno, zdůrazňováním povinnosti dávatí almužny, četnými dobročinnými ústavy, nabádáním k vydatné privateční dobročinnosti; i její zásady byly takové, že přímo odstraňovaly sociální škody a podporovaly spravedlivé rozdělení pozemských statků, aniž by utopisticky usilovaly o zrušení přirozených a nutných rozdílů tříd společenských.

Církev zakročovala vždy ve prospěch utiskovaných ať ten útlak prováděl stát nebo jednotlivec nebo jej působily jiné závady. Církevní učitelé ostře kárali nespravedlivé úředníky, lichváře a vysavače lidu. Církev kanonickými předpisy chránila dlužníky a nevolníky před nespravedlivým zacházením. Církevní učitelé zastávali názor o zásadním zákazu práva půjčovního a úroků. Nutily je k tomu veliké přehmaty a zjevná nespravedlnost při půjčování, které byly mnohým lidem zdrojem největší bíd a nejhroznějšího útisku. Mohl pomoci jedině radikální prostředek; úplný zákaz braní úroků, jak i církevní učitelé západní v pozdějším starověku a ve středověku žádali. Tyto zásady vykonávaly požehnaný vliv; byly hlavní zbraní k potírání lichvy ve všech její formách a hlavním prostředkem k vytvoření zdravých sociálních poměrů. Pokud převládalo hospodářství naturální, a při výpůjčkách hlavně převládal kredit potravní, měl tento názor vrch. S rozvojem hospodářství peněžního od 13. století a s významem produktivního kreditu u výpůjček bylo i braní úroků orgány církve prakticky dovoleno a církevními učiteli ospravedlňováno, ovšem za určitých podmínek, vylučujících veškeré zneužití.

Křesťanství a materiální práce. Křesťanství dalo člověku správný názor o materiální práci, základního to faktoru v životě sociálním. Jak známo, byla tělesná práce v pohanském starověku, hlavně v době pozdější, často pokládána za něco nedůstojného, za výkon, který se hodí jen pro otroky. Církevní Otcové ve svých spisech uvažují o práci hlavně s hlediska podpory duchovního života; nebylo to přímým úkolem církve nabádati věřící k pozemské práci a pozemským povoláním. V Písmě sv., hlavně ve vývodech sv. Pavla, jsou i direktně uvedeny zásady o práci. Poukazem, že světská činnost musí rovněž směřovati k věčnosti a brát se jako příprava pro jiný, pravý život, obdržela i obyčejná práce vyšší posvěcení. Ač četní církevní Otcové pohlíželi na těžkou, nízkou materiální práci jako na něco nepříjemného a pro takové práce, částečně vlivem antických názorů, měli jisté opovržení, vidíme zase na druhé straně, jak v jiné spojitosti četní starokřesťanští učitelé označovali práci za štěstí, za povinnost. Aby někdo žil jen z práce druhých, aniž by sám pracoval, pokládali církevní Otcové za bezpráví. Dle příkladu apoštola Pavla, který při své apoštolské činnosti se živil prací rukou svých, mnozí věřící starověku podrželi svá zaměstnání, aby se jimi živili, i když se stali kněžími nebo biskupy. Četní bohatí křesťané rozdali své jmění chudým a v dobrovolné chudobě oddali se vyššímu následování Krista konajíce jako asketé obyčejné práce. Když křesťanství tímto způsobem vrátilo důstojnost práci v každém povolání, varovali církevní učitelé zase před nezřízenou snahou po pozemském zisku, před lakotou, hrabivostí, přemrštěným ceněním světského majetku. Chvat jednotlivců, zbohatnouti co možno rychle, bez ohledu na bližního bez skrupulí ve volbě prostředků, odporuje naprosto křesťanským zásadám a byl učiteli církevními stále co nejostřeji odsuzován. Takový nezkrocený chvat po zisku, spočívající na materialismu, škodí, jak dokazují dějiny hospodářství, zdravému hospodářskému vývoji.

Cenění práce. Příznivý vliv církve na správné cenění a výkon materiální činnosti ukázal se zvláště u germanských národů po shroucení římské říše. Tyto

barbarské kmeny, štítící se každé práce kromě válčení a honu, získávaly si veliký majetek loupením a pleněním při vpádech do římských provincií. Církev vedla je k práci, pobádala, snažila se vzbuditi v nich lásku k tělesné práci v povolání a *tím vytvořila důležitý element pro vyšší civilisaci*. Kláštery se svými pozemky byly ve francké době středem a oporou pravidelné práce a tím zvykaly práci i kolem usazené obyvatelstvo. Jak velikých zásluh získali si Cisterciáci o rozšíření zdravé materiální kultury! Stejně metody používali v 15. a 16. stol. missonáři v krajinách mimoevropských u kmenů ještě barbarských. Nabádáním k práci v povolání dovedli i u těchto národů vytvořiti způsob života, který umožnil vyšší kulturní stupeň. Při tom nebyli tito pionýři pravé lidské vzdělanosti vedeni sobeckými nebo pozemskými ohledy, nýbrž jedině snahou ideální — prokázati svým bližním duchovní a tělesné dobrodiní.

Církev a sociální protivy. S rozvojem kultury měst a s rozkvětem řemesel od 13. století nastaly nové sociální formy životní, které církev rovněž dovedla vhodným způsobem uchrániti falešných směrů. Náboženským svěcením, které společenstvům dávalo vlastní ráz, dána byla jistá záruka, že se tu nevyvínovaly třídní nenávist a materialismus. Ve společenstvech byli spojeni mistři, tovaryši i učedníci, byl tedy vyloučen boj mezi prácedárcem a dělníkem. Byly sice boje — více povahy politické — mezi městskými patricijskými rody a vzmahajícími se zástupci řemesel, mezi šlechtou a městy. Náboženským vlivem a mocí církve byly i zde často protivy zmírněny a rozhodně nenastal nezdravý hospodářský vývoj, který by občany země rozdvojil v sociálním ohledu ve dva nepřátelské tábory. Teprve s úpadkem církevního vlivu a se vznikem protikřesťanského ducha v 15. a 16. století začala často vyrůstati sociální poměry, které vedly k násilnickým, revolučním výbuchům a vydaly veliké massy obyvatelstva vykořisťování zámožných. Tato nezdravá situace se stále přirostovala až k nynější moci velkokapitalismu, který ovládá moderní výdělečný život a vyvolal socialismus k největší škodě zdravého, pracujícím třídám příznivého oekonomického rozvoje. Úplné nedbání nezměnitelných křesťanských zásad v životě veřejném, které se vždy více šířilo, mělo nesporně veliký ba největší díl viny na tomto neblahém vytvoření sociální situace pro veškerý život lidu. I zde církev se snažila uplatniti svůj vliv ve prospěch ozdravení sociálních poměrů. Její zástupci s papežem v čele neopomenuli nikdy v nové i nejnovější době co nejdůrazněji hlásati jediné správné, křesťanské zásady, a věrní údové církve hleděli široce rozvětvenými organisacemi k tomu působiti, aby tyto zásady byly opět uvedeny do praktického života.

Zdá se býti anomálií stanovisko církve k pozemským statkům; na jedné straně učí církev pohrdati vším pozemským a odřikati se světa, na druhé straně v theorii i praksi bohatství pozitivně cení. Dosažení církevních účelů není v mnohém ohledu možným bez pozemských prostředků. Církev musila proto na to pamatovati, aby si těchto prostředků opatřila v přiměřené míře; celé církevní dějiny dokazují, že toho dosaženo bylo. To dokazuje, že křesťanství nestaví se pozitivně nepřátelsky k světskému majetku. Tím spíše přiznává církev věřícím ve světě žijícím právo, ba do jisté míry i povinnost, aby získávali pozemských statků. Již ohled na potřeby rodiny to přikazuje. I právo soukromého vlastnictví vždy církev hájila. Církev svým učením a svou praxí není ani komunistickou ani není nepřítelkyní vzdělanosti, nýbrž varuje jen před škodlivou nemírností v tom či onom směru, a její zástupci zastávají správné zásady jak o získávání tak i o užívání pozemských statků.

(Pokračování.)

S M Ě S.

Koalice a škola. V úvodníku „Našince“ č. 62 píše Hynek M. Růžicka, že při ustavení nynější vládní většiny zdálo se, že i kulturní otázky, zvláště však školská, budou řešeny, tempem rychlejším, ukazuje na potřebu reformy školské, školy náboženské — ale že na školu se zapomíná. Končí: „Za celou dobu nynější, protisocialistické koalice, nebylo učiněno *naprosto ničeho*, co by dnešní stav ve škole změnilo. *Slibů* bylo *dosti*, ale na skutky patrně nezbylo času. Koalice musí sobě býti vědoma toho, že i zde má své jisté povinnosti a mnoho práce. Že i zde — jako v jiných oborech — je třeba nápravy, že i zde socialistická nadvláda napáchala mnohé škody, jako v jiných oborech státní správy a státního hospodářství. A ve školství měla začítí náprava nejdříve. Naše parlamentní delegace měla by neustále připomínati všem ostatním tuto povinnost. Ve školské otázce nás sklámala i nynější koalice, leč i přes to chceme věřit, že má dobrou vůli zjednatí brzy nápravu k dobru samé školy a tím i národa a státu“.

Masaryk a náboženství. Karel Čapek uveřejňuje občas v „Lid. novinách“ rozhovory s prezidentem Masarykem. Dne 7. března byl tam oddíl rozhovorů s nadpisem „Chlapectví“, kde uvádí slova Masarykova: „Já jsem vlastně nikdy neprožil náboženské krise, ani když jsem dospíval . . . Nikdy jsem nezažil otřesu víry, ani hlubší skepse; vždycky jsem byl věřícím, vždycky jsem byl optimista, nikdy jsem nepochyboval o Bohu a Prozřetelnosti. I dnes jsem v tom všem tak klidný, jako když jsem byl dítě“. Překvapuje tento výrok po mnohém z různých stran citování Masarykových výroků proti náboženské víře a o náboženské krizi.

Cikánská škola panu prezidentovi k narozeninám. Zajímavý je dar zasláný žáky první cikánské školy v Užhorodě p. prezidentovi. Je to krásné album, vázané v kůži, obsahující fotografické ukázky ze života cikánských školáků, hlavně z doby před založením školy a po její několikaleté činnosti. Úvodní věnovací list alba má heslo: Osvětou k lidskosti a lidskosti k prospěchu vlasti! Na druhém listě alba jsou podpisy všech žáků a u nich otisky prstů jejich rodičů, kteří se psátí nenaučili.

Úpadek mravnosti. Jest všeobecný stesk na pokles a úpadek mravnosti jak mezi lidem

tak i hlavně mezi mládeží škole odrostlou. To uznávají i ti, kteří v této věci mají sami leccos na svědomí. Známy pracovník o náboženskou školu a pilný spisovatel paedagogický *Dr. Ot. Tauber* vydal v „Časových Úvahách“ pozoruhodnou knížku „*Mravní záhady dneška*“ (Č. Ú. sv. 311 cena Kč 5.—). Rozebírá tu mravní chyby a poklesky dnešní společnosti, ukazuje na příčiny nemravnosti, zvláště na ty, které ohrožují naši mládež a ukazuje správné cesty k nápravě. Knížka podává na 117 stranách hojnost událostí, výroků a příkladů, vybízí k boji proti nemravnosti a jest výborným pramenem ku kázáním, řečem ve spolcích i k poučením ve škole. Příklady jsou z doby nejnovější a dobře poslouží a knížka zasluhuje hojného rozšíření.

Mešní kniha pro děti. V Německu jsou velmi rozšířeny mešní knihy P. Anselma Schotta O. S. B., dle kterých možno lidu sledovati kněze mši sv. sloužícího nejen v myšlenkách, ale i tím, že zároveň tytéž modlitby říká (vedle textu latinského je i text německý). Knihy ty vydává znovu P. Pius Bihlmeyer O. S. B. Aby již dítě školní uváděno bylo v ducha a text mešní knihy a naučilo se později užívati knihy Schottovy, vydal P. Bihlmeyer dvě mešní knihy pro mládež: *Schott — Das Kind bei der heiligen Messe*. Messbüchlein für die Grundschule. Im Anschluss an Schotts Messbücher herausgegeben von Pius Bihlmeyer O. S. B. Mit vielen zum Teil farbigen Bildern. (96 S.; 1 Bild.) Freiburg im Breisgau 1928, Herder. In Halbleinwand 1 M., in Leinwand 1.40 M. a *Schott — Zum Altare Gottes will ich treten*. Liturgisches Messbüchlein für die oberen Jahrgänge der Volksschule. Im Anschluss an Schotts Messbücher herausgegeben von Pius Bihlmeyer O. S. B. Mit farbigen Titelbild und 16 Textbildern. (252 S.; 1 Bild; 34 S. Anhang: Gemeinschaftsmesse für die oberen Jahrgänge der Volksschule.) Freiburg im Breisgau 1928, Herder. Im Halbleinwand 2 M.; in Leinwand 2.50 M. — První knížka obsahuje dvě mešní pobožnosti: pro malé dívky a pro děti třetího a čtvrtého školního roku. V první části je 12 obrázků znázorňujících kněze mši sv. sloužícího s krátkým vysvětlením obrázku a krátkou modlitbou. Druhá část má také tolik podobných obrázků s vysvětlením ale delšími modlitbami. Tyto obrázky zvětšené jsou dobrým názorem pro vyučování a výklad ve škole, jak také mnozí katecheté je vystavovali na katech. výstavkách (Na př. † Václav Červinka z Kralovic). Připojena jest

pobožnost k sv. zpovědi a k sv. přijímání. Druhá modlitební kniha obsahuje poučení o mši sv., dvojitá mešní modlitby dle missalu (pro 5. a 6. škol. rok a pro 7. a 8.), modlitby které se mění při mši sv. dle různých dob a svátků: modlitby k sv. zpovědi a sv. přijímání, při různých příležitostech a litanie. Jsou to sice pěkné modlitební knihy, ale pro mládež školní příliš nejednotné. Malé dítě i větší bude v první knize spíše prohlížet obrázky, než aby se věnovalo modlitbě. Sotva by také u nás rodičové zakoupili dětem v době školní dvojce modlitby, je katecheta rád když mu koupí jednu. Pro naše poměry daleko lépe se zamlouvají praktické a pro všechny roky školní vhodné: „*Modlitby pro mládež*“. Sestavil Ar. Oliva. (Praha V. Kotrba).

Příručky pro vyučování náboženství na pokračovacích školách v Německu. Bylo již ve „Vychovateli“ psáno o tom, že v Badensku jest na základě zákona z r. 1918 zavedeno povinné vyučování náboženství na pokrač. školách. („Vychovatel“ 1927 str. 147 a 173). Arcib. ordinariát ve Freiburgu vydal r. 1921 zvláštní osnovu a po získaných zkušenostech vydal r. 1926 k ní poznámky. Poněchává v nich rozumnému uvážení daných poměrů katechetovi, aby volil máje zřetel k praktickým potřebám vždy to nejpotřebnější čeho jest žákům věděti, ale hleděl při tom zachovávat směrnic dané osnovou. Záhy ukázala se potřeba dáti žákům do rukou knížku, která by to co při školním vyučování bylo vyloženo, krátce shrnula a tak pomáhala žákům vzácné pravdy v paměť ukládati. Badenský katecheta a paedagogický spisovatel Dr. Edm. Jehle vydal loni „*Kirchengeschichte für Schule und Leben*“, drobnou to příručku pro třetí rok vyučovací („Vychovatel“ 1927 str. 47) a když ta se osvědčila další dvě: „*Christliche Glaubenslehren für Schule und Leben*“ (VIII. a 74 str., cena v poloplátně 0.90 M.) a „*Christliche Lebenskunde für Schule und Haus*“ (VIII. a 78 str., cena táž). Kniha vyšly u Herdera ve Freiburgu. Kniha první jest stručnou věroukou, která krátce a jadrně probírá ve třech dílech, v 29 §§. učení: Bůh a náboženství; zjevení a Kristus; Kristus a katol. církev. Spisovatel shrnuje tu vše co u nás probírá se ve IV. roč. školy měšťanské; širěji přihlíží k protestantským sektám, k životu spolkovému, k misím a končí myšlenkami na smrt a život posmrtný. V příručce druhé uvádí do života křesťanského, Také v 29 §§. jedná o sedmi důležitých věcech: základní pojmy života křesť., osobnost člověka, člověk

v povolání, rodina, stát a církev; křesť. život společenský, cíl života v Bohu. Při tom dotýká se celé řady důležitých otázek, na př.: doba pracovní, mzda; alkohol, nikotin; známosti a ženění; přísaha, daně, četba, divadlo, kino, hra a sport, tanec a cestování; kapitalismus, komunismus, socialismus; monarchie, republika a m. j. Vše je podáno krátce a jasně. Jsou to opravdu praktické příručky pro dospívající mládež. Velmi mnoho dalo by se z nich použítí při přednáškách v dorostu, Orlu a j.

Katechetické museum. Ku zprávě v čís. 2. str. 31. dodáváme: Katechetické museum v Brně nezaniklo, ale bylo přeneseno z knihkupectví Občanské tiskárny do spolkové místnosti Jednoty duchovenstva a bude nyní moderními pomůckami doplňováno. U nás je katech. museum spolku něm. katechetů v Chebu.

Sdružení katechetů na Slovensku. Na katech. kursu na Velehradě r. 1920 vyzváni katecheti na Slovensku, aby založili spolek svůj a připojili se ke tvořícímu se „Svazu katechetů čsl. republ.“. Nedošlo však k tomu. Nejdůst. episkopát Slovenský sám připsal ze dne 11. února 1927 vybídl katechety ke společné poradě k povznesení intenzivnější výchovy mládeže. Po přípravách svolána porada na den 29. srpen 1927 do Žiliny, které přítomni byli nejdpp. biskupové košický a spišský. Po projednání stanovených referátů a obšírné debatě podal prof. dr. Bezák návrh na utvoření „*Sdružení profesorov náboženstva a katechetov na Slovensku*“, který přijat. Za předsedu sdružení byl jmenován biskupským sborem dr. Štefan Bezák, prof. náb. na st. reálce v Bratislavě a za každé biskupství zvoleni tři referenti, z každé kategorie škol po jednom. Nejbližším cílem „Sdružení“ je vypracování učebné osnovy pro všechny školy.

Zdraví školních dětí pražských. Nedávno prošla novinami statistika o zdravotním stavu školních dětí pražských. Zazlala úžasným procentem dětí tuberkulosních — v některých okresích pražských dokonce až 70 proc. všech dětí buď ji má nebo inklinuje silně k této chorobě. Redaktor „Nár. Listů“ v č. 62 dobře k tomu připojuje ve svých „týdenních táčkách“: Dříve se chodilo do školy denně čtyřikrát, nyní se jezdí! Celé generace dřívější vyrostly a byly daleko zdravější při velmi jednoduché stravě, kterou však dovedly matky dětem uvařit — dnes se dětem koupí mlsek! Red. Zvloun končí: „Kdyby školní lékaři, konstatující takový úžasný počet chorých dětí v Praze, nahlédli

do domácností jejich rodičů, naráz bylo by jim jasno to úžasné procento nezuživých dětí!"

Laciné náboženské spisy. Již několi kráté referovali jsme ve Vychovateli o sbírce „Životem“, kterou vydává dvakrát za měsíc (à 50 hal.) exerciční dům v Hlučíně. Jsou to brožurky hodící se pro hromadné rozšiřování nejen mezi katolíky, nýbrž i jinde. Je třeba, aby věčné pravdy byly podávány lidu po malých částkách způsobem přístupným. Nekatolíci již to dávno dělají svými traktáty a p. I u nás je tomuto způsobu rozšiřování věčných pravd věnovati větší pozornost. Sbírká „Životem“ činí tak svými brožurkami z nichž vyšly č. 29. „Lék proti smrti“, 30. „Nač se zpovídati“, 31. „Věřiti či nevěřiti“, 32. „Jak se zpovídati“, 33. „Peklo“, 34. „Půst“. Zaopatřování, jak mnohý se poleká při tomto slově, avšak je nerozumno tak důležitou věc odkládati. Poučení o zaopatřování a všechny obřady při tom s českým i latinským textem jsou obsazeny v 36 čísle. Všechny brožurky jsou časové a dobře se hodí k hromadnému rozšiřování.

Nakladatelství V. Kotrby v Praze vydalo: *Em. Žák: Živé hvězdy*. Legendy ze života svatých, díl I. (str. 77, cena 6 Kč). Po legendách vánočních a velikonočních vydává Žák nových 16 legend slohem básnickým. — *Legendy o Ježíškovi* (str. 240, Kč 12). Z knihy „Nová legenda zlatá“ vybrány tu všechny české legendy o Ježíškovi od nejstarších dob až na naše časy, ať byly podány prosou či veršem. — *Martin Krušina*. Obrázek z venkovského života. Napsal V. Špaček. (Str. 168, Kč 8). Zúšlechťující četba lidová vydaná v nové sbírce „Zlaté klasy“. — Pavel F. Sezima: *Symbolická mluva dělnické olympiady*. (Kč 2.50). Spisovatel upozorňuje na nebezpečí, jež olympiada symbolisovala. — Velmi vhodnou četbu pro lid při naší čís. 1. Zábav večerních roč. 45: Prokop Holý: *Setba a žně*, jakož i Ludmila ve svazku 3. roč. 28, K. Waldhauser: *Snítkové*, Václ. Špaček: „*Není Boha?*“ — Všechny spisy doporučujeme.

Nakladatelství Československé akciové tiskárny, Praha II., vydalo: *Lilie Panny Marie — Blahoslavená Bernadetta Soubirousová* v řeholi sestra Marie (str. 84, Kč 7). Spis informující čtenáře blíže o životě dívky omilostněné před 70 lety viděními v Lourdech. — V „Populárně vzdělávací knihovně“, kterou řídí Dr. Alf. Fuchs: Sv. XI. Bougaud E. „*O bolesti*“ (3. vyd. str.

74., Kč 8.). Sv. XII. E. Bougaud: „*Ježíš Kristus*“. „*Důkaz jeho božství*“ (2 vyd. Kč 8). Výbornost spisů dokazuje jejich nové vydání. Sv. XIII. Dr. Alfred Fuchs: „*PanEuropa či Eurasie*“ (str. 32, Kč 4.40) Ukazuje na jevy, které mohou míti vliv na dějiny a osud lidí. Sv. XIV. P. O. Pfüfl T. J.: „*O stigmatisaci*“ (str. 60 Kč 7). Opravdu časový spis, který ukazuje, že překvapující zjev stigmatisace se často opakuje a vykládá názory katol. bohoslovců o něm. — Totéž nakladatelství vydalo v homiletické knihovně „Živé slovo“ sv. XI. P. Jos. Rybák T. J.: „*Eucharistická kázání*“ (str. 20, Kč 3.40). Tři promluvy pronesené na euchar. sjezdu v Třebíči v srpnu 1927. Sv. XII. Stanislav Gabriel: „*O čistotě*“, cyklus promluv k mládeži. (Str. 28, Kč 4). Šest řečí pro dnešní dobu velmi důležitých a časových. Všechny spisy doporučujeme.

P. T. všem milovníkům naší dávné minulosti. Koho by nezajímala otázka dávného Velehradu? Tuto otázku řešiti vykopávkami učinil svým úkolem Archaeologický spolek Starý Velehrad se sídlem na Velehradě. Že okolí Velehradu je důležitým kulturním místem, ukázaly mimo dřívější vykopávky nejnovější objevy ve St. Městě, o nichž arcib. veřejnost dosud nic bližšího nevěděla. Jest naděje, že i na jiných místech v okolí Velehradu, jako v Borsicích, Tupesích atd. se mnohé památnosti najdou. Aby spolek do stál svému úkolu, jest potřeba morální a hmotné podpory veřejnosti. Proto prosíme snažně, abyste se stal členem spolku. Zakládající člen platí 500 Kč jednou pro vždy, činný ročně od 12 Kč výše. Není-li Vám možno stát se členem spolku přispějte aspoň darem na úkoly spolkové. Přihlášky přijímá jednatel Ant. Zelnitius, učitel, Uh. Hradiště. — Na Velehradě v únoru 1928. — Msgr. *Jan Stavěl*, světitel biskup, předseda. *Ant. Zelnitius*, učitel, jednatel. — Stanovy se pošlou na požádání.

Změna v redakci. Protože pro trvalé ochuravění není mi možno vésti redakci „Vychovatele“, skládám jeho vedení. Díky vzdávám p. t. příznivcům „Vychovatele“ za zájem, pp. spolupracovníkům za vzácnou pomoc, kterou mně po sedm roků podporovali v řízení listu. Rukopisy dosud neotištěné odevzdávám nové redakci a přeji „Vychovateli“, aby byl hojně hmotně i mravně podporován.

V Praze-Karlíně, 28. března 1928.

František Košák,
katecheta.

VYCHOVATEL.

Vedoucí redaktor: AR. OLIVA.

Číslo 5.

K V Ě T E N 1928.

ROČNÍK XLIII.

JAN OLIVA:

Vyučování náboženství dle psycho-fysické struktury žáků.

(Pokračování.)

Po r. 25. následuje doba plnoletosti čili dospělosti; dospělost nedělí se už podle let, nýbrž podle jednotlivých tříd obyvatelstva sumárně: dělníci, sedláci, řemeslníci atd. *)

b) poznání prostředí, v němž žáci se nacházejí.

1. o prostředí. Tu především třeba si všimnouti, jak různě působí na dítě život na venkově a život v městě.

A obojí má zase své velké rozdíly, je-li to venkov nebo město u moře nebo v nížině, na vysočině nebo na úbočí. — Vliv prostředí je dále velice různý dle zaměstnání: jiná zaměstnání převládají na venkově, jiná v městě. Zaměstnání venkova dají se utříditi v tyto skupiny: zemědělci (sedláci), dělníci, čeleď — průmysl, obchod, intelligence — kočovníci, komedianti — venkov vůbec. Zaměstnání měst dají se utříditi ve skupiny: průmysl, obchod, intelligence (věda, umění) — státní zřízení, politikové, tisk — proletariát, spodina a ssedlina — město vůbec.

Je samozřejmo, jak mnohonásobně různý vliv působí na dítě v nynější době, a na děti, které střídají pobyt v městě a na venkově, ještě mocněji.

Není možno podrobně všechny uvedené skupiny probírat, poukáži jen jakoby pro názor a pro příklad na několik málo zjevů.

Především na vliv prostředí vůbec. „Předměty, které učitel považoval za zcela dětem běžné, nezřídka byly dětem neznámy; to, co děti četly a čemu se učily na př. v básničkách, bylo aspoň velké části dětí naprosto neznámo (dle J. Trobitzsche) . . . Daleko lépe dovedly děti rozeznávat *skutečné* předměty a jich vlastnosti příslušnými jmény nežli věci *vyobrazené* . . . Dětem bylo z přírody nejlépe známo to, pro co měly *zájem* nebo dokonce zálibu; kde zájmu nebylo, neprozrazovaly děti znalosti, i když předmět vnímání jejich sebe častěji se naskytl . . . Co děti nemohou bráti do ruky a nějak tím samy, vlastníma rukama zacházeti, to jest jim neznámo nebo známo nedokonale, povrchně.“ **)

O vlivu měst uvádím: „Městské dítě ví něco, ale málo, o mnohých věcech a tím se stává sklonějším k povrchnosti, a omyl má u něho volnější pole. Zá-

*) Tu mne napadla zvláštní myšlenka pro kazatele: v kostele je asi $\frac{1}{3}$ posluchačů do 25 let, tedy dle věku, asi $\frac{2}{3}$ dle zaměstnání (tříd). Podle toho by měly uspořádány býti forma a obsah kázání. — Jak tomu asi bylo u posluchačů P. Ježíše? O tom by se dle evangelií dala napsati pěkná práce: dalo by se uhádnouti dle formy a obsahu řeči Páně v evangeliu naskizované, mnoho-li a jaké měl kdy posluchače; předpokládám totiž, že nejlepší Kazatel bral nejlepší zřetel na potřeby posluchačů. Jistě by to bylo vhodné thema pro doktorskou dissertaci nebo habilitační přednášku! Dosud se nikdo o to nepokusil a toho třeba litovat.

**) Číslo 741—5.

roven však je oproti venkovskému dítěti ve výhodě dvojím směrem: zná lépe lidskou přirozenost a vstupuje do školy s lépe vyvinutým smyslem pro rytmus a pro vše, co s ním souvisí.³⁷⁾ „Již Karel Richter pověděl, že hlavu velkoměstské mládeže plní pustá matenice všeho možného (ein wirres Chaos)“ a Höfer ještě správněji a podrobněji ukazuje, jak pro dítě není nic tak *jednotvárné*, jako velkoměsto. „Dítěti velkoměsta nesnadno jest zříti něco vzrůstati nebo dokonce účastniti se na vytvoření něčeho; všechno jest ve výkladcích velkoměstských již *hotové* a ve velkoměstě dítě nenalézá téměř nic „primerního“, původního; všude jen spletilost a dělba práce. Samočinnosti dětské staví hráz na dvorečku domovník, v sadech a jinde hlídači, strážníci atd. Leccos poučného nasbírá si dítě velkoměstské — z ulice, ale za jakou cenu, s jakým nebezpečím mravním! . . . A což teprve děti, které rodiče na ulici nepustí. Žákům velkoměsta je boží příroda málo známa . . . Jest marno vštěpovati jim poznatky věcí, strojů a pod. věcí zašlých a dnes leda již semtam na venkově se udržujících. Höfer na př. ukázal žákům svým ve škole obraz mlýna (kolo mlýnské veselo „klapalo“ v popředí). Žáci jeho dívali se na obraz zcela cize . . . Přes všechny tyto nesnáze a překážky . . . slabikáře, čítanky bývají neustále skládány stejně pro všechny děti, ať městské ať venkovské . . . Pro mládež městskou a zejména velkoměstskou třeba jiné *prvouky* než pro mládež školní *venkovskou*. (Proto v České Mysli VIII. 167 recensuje zdařilou knížku páně Tůmovu, přál jsem si, aby záhy nám někdo napsal podobně pěknou prvouku pro děti pražské) . . . Že totiž jest „psychá“ dítěte velkoměstského vlivem prostředí i jinými okolnostmi jiná, než žáka venkovského, jest dávno známo a potvrdila to také šetření o okruhu představ dětí těch při vstupu jich do školy . . . I když určitý termín není dětem znám, přece mohou příslušnou představu předmětu míti, mohou vyhledávaný předmět znáti. Děti neznaly na př. „tabuli okenní“, ale říkaly „sklo, okno, okno sklo“, neznaly výraz ciferník, ale říkaly „sklo, číslice, aby se vědělo, kolik jest“ . . . Uznáme, že odpovědi ty nesvědčily o nedostatku *představ*, nýbrž pouze o neznalosti výrazu . . . Stinné stránky velkoměsta nijak nemizí s věkem dětským, ale uchovávají se nezřídka i u dospělých lidí. Představy moderních lidí namnoze jsou chudé, nehojné a — co nejhoršího — namnoze jsou jen *vyčtené*, nikoli z vnímání a z vlastního názoru získané. Kolik Pražanů rozezná (zvláště z dále již) smrk od jedle, kolik dovede rozeznati druh obilí, zvláště když jest osením ještě, kolik lidí velkoměstských vidělo (a kolikrát!) na př. východ slunce. Jak častá je neznalost památností a zajímavých míst v městě a okolí u jeho vlastních obyvatelů, zrozených a vychovávaných v jeho středu!³⁸⁾ „Z nevhodné a nedostatečné výchovy domácí, z nepřiměřené lektury a divadel, rozháraného života rodinného, přílišného bohatství dojmů ve velikém městě, a konečně i z přetěžování školního rodí se vlivy, jež činí moderní mládež nervosní, chudokrevnou, předčasně vyspělou i předčasně odkvětlou, mládeží, jež neuznává žádné autority, mluví jen neustále o právu individuality a o povinnosti „se vyžít“, je nakloněna k mysticismu, askesi, ale ovšem především ke skepsi a pesimismu.“³⁹⁾ „Právem soudí Pavel Wolf v díle *Wohnung und Siedlung* 1926, že rozvoj nynějších velkoměst dostává nepopíratelnou podobnost s upadajícím starým Římem. Jako colosseum a circus maximus byly nejvnitřnějším výrazem římanství vstoupilého do posledního stadia, právě tak tvoří v nynějších velkoměstech místa pro dostihy s celým provozem totalisátorství, domy pro shro-

³⁷⁾ Č. 626. — ³⁸⁾ Č. 851—7. — ³⁹⁾ PR 1906, 397.

mažďování mass, vysoké stavby a mocné průmyslové podniky stavební nejvnitřnější výraz naší doby“.⁴⁰⁾ „Pochmurný obraz o náboženském odcizení se velkoměstského obyvatelstva nastiňuje Georg Ströbele v díle Ein Gang durch Grozstadtnot und Wege zur Rettung 1925². I duše venkovského lidu je ve spisu tom posuzována velice pessimisticky. Nouze rodin a veliká nouze duší německého lidu následkem konfesionní roztržičnosti jsou 2 základní zla. Jako tonoucí chytá se každého stěbla, tak hledá moderní duchovní pastýř velkoměsta všechny možné prostředky záchrany. Právem polemizuje autor proti přílišnému počtu a přeceňování života spolkového, jenž, jak nyní jest, nemůže přinést nijaké náboženské obrození“.⁴¹⁾ „Nyní je třeba energického, bezohledného, všeho kompromisování dalekého boje proti 2 nejnebezpečnějšímu základnímu zlu naší doby, jež v první řadě ve městě, ale již také na venkově způsobuje hrozné duchovní zpustošení, totiž změkčilost a mizení rodinného života . . . Hlavní příčinou nevěry naší doby je změkčilost, strach před obětí a odříkáním . . . Rozvrat manželství je jednak neodvratným následkem jednak příčinou změkčilosti moderního lidstva“.⁴²⁾ „Velkoměsto a v něm napěchované, znásilněné lidstvo zavedlo všechnu naši kulturu do stavu trvalé krise, která se projevuje ve všech oborech lidského života . . . Válka a revoluce (převrat) urychlily tempo proměn na kulturní půdě velkoměstské“.⁴³⁾ „Dehn' se projádl: čím občanštější je nějaké povolání, tím blahovonněji chovají se jeho příslušníci k náboženství, čím je povolání proletárnější nebo se takovým cítí, tím více jeho příslušníci odvrací se ode všeho náboženského“.⁴⁴⁾

(Pokračování.)

Dr. LUB. PETR:

Mládí a jeho smysl.

(Pokračování.)

O *náboženství* v literární tvorbě mládeže vyslovuje se Giese takto: „Zbožné písně, chorály a zpěvy přiléhají se u mládeže v krajích katolických . . . Našel-li Dyroff mnoho dokladů religiosity, zvláště u děvčat, spočívá to v tom, že mnohé příklady pocházely z jižního Německa a od Rýna a nadto z části vzaty byly z výchovných ústavů církevních. U většiny bylo thema náboženství projednáváno nanejvýš skepticky. Zvláště v době puberty hemží se to prometheovskými giganty, kteří se Bohu, Kristu a vši církevní tradici neváženě pošklebují a za ně Nietzscheovu pýchu člověka-pána zavádějí. Pro hochy jest to typické. Oddíl náboženství jest tudíž spíše kus skupiny filosofické . . .“ Ve skutečnosti záleží při vývoji náboženských vloh mnoho na okolí a na tom, co poskytuje. A tak objevuje se na poli literární tvorby po stránce náboženské týž rozdíl jako při šetřeních o religiozitě mladého věku. Je divné, že Giese toho nevidí, ač přece Nietzscheův vliv při určitých literárních produktech světonázorového obsahu velmi dobře postřehuje.

Uvážení zaslouží, že Giese objevuje tak silné *tíhnutí filosofické* u mužských pubescentů, spojené s takovou vášnivostí, že až k poesii nutká. Zde prozrazuje se násadní bod pro správnou náboženskou pedagogiku mužského zrajícího věku. A katolické náboženské pojetí, jež jest také světovým názorem a v pouhých citech a irrationalitách se nerozplývá, vychází mladistvé zvláštnosti plně vstříc.

⁴⁰⁾ LH 1927, 360.

— ⁴¹⁾ LH 1926, 283. — ⁴²⁾ LH 1925, 628. — ⁴³⁾ LH 1925, 247, 251. — ⁴⁴⁾ LH 1924, 357.

Na druhé straně dívka nezná tohoto silného filosofického sklonu, jí hovějí spíše směr názorový a citový. Dále celá ženská duše vzlétá do všeho; odtud i jev, že i smyslné může do náboženské sféry veznívati. Z toho plyne pro náboženskou pedagogiku dorůstající mládeže, že ono theoretické náboženské pojetí průměrnému děvčeti méně hovějí. Děvče musí při náboženském poučování dostávat osobní vztahy; u něho musí býti uplatňován názor a cit.

V celku vychází ze šetření literární tvorby mládeže na jevo, že skutečně mládí dává vytryskávati silným zdrojům tvůrčí mohoucnosti. Při tom dívka ve svém vývoji nejprve chlapce předbílá, takže ve dvanácti letech má již nad ním převahu. Obráceně, dle Gieseho, dívka zase ve svém vývoji dříve ustává, totiž asi v 18. roce, zatím co jinoch se teprv nyní do vlastní produkce zapracovává. Podle Elsy Cronrové nastupuje u většiny děvčat v duševním vývoji počátkem dvacátého roku zastavení. Ale malý zlomek žen dožívá se po překonání brzdicích dvacátých let zase druhé zralosti často až v letech třicátých. „Všechna geniální ženská tvorba vzniká proto většinou teprv kolem této doby“.

Mládež a život společenský.

Již Aristoteles uznal sociabilitu za základní součást lidské přirozenosti. Kdy pak se probouzí tato vlohá? Již dítě nechce býti samotno. Zvláště při hře potřebuje druhů, kteří prozatím nejsou arci než spoluhráči.

V mládí, tedy ve věku, kdy já dostává sebevědomím tak ostré osvětlení, kdy vlastní osobnost chce uzrávati, nabývá slovo druh a přítel zvláštního zvuku, zvláštní zvukové barvy a plnosti. Pocit osamělosti, jinocha k útěku a ke změně místa pohánějící, pobádá ho také ke hledání. Hledá přípoj, přátele a přátelství. Potřeba sebedoplňování jest dle Karly Bühlerové základním rysem mládí.

Zde máme zárodek *sociálního* smyslu a sociálního počínání. Nové svazky s jednotlivým nebo mnohými druhy, jež nezřídka zdají se stádovým pudem, zpřetrhávají dost často rodinná vlákna, mladík prchá z rodiny. Rodiče přestávají býti nejdůvěrnějšími přáteli dítěte. Příroda si ostatně žádá stále nového mísení a nového navazování sociálních vztahů.

Věk, jenž se nám často zcela bezúčtívným zdá, chce obdivovati: *úcta* jest mu naléhavou potřebou. Jest to patrné z hrdinného a vůdčího ideálu, jenž mládeži nyní na mysli tane. Co mládeži „imponuje“, bývá otrocky napodobováno. Také zamlouvajícího se spisovatele bývá mládež otrockým stoupencem.

U děvčat jest uctivé téměř nábožné horování pro starší přítelkyně, učitele a učitelky typickým: nutný a spolu nebezpečný rys.

Při tom užívá fantasmie skutečnosti za vůdce, aby pomáhala přeceňováním povšimnutých si předností k utváření *ideálu*. Dříve nebo později dostavuje se rozčarování. Skutečnost nesouhlasí s idealisovaným obrazem. Ale co škodí, upevnil-li se ideál? Po dokončené stavbě strhává se přec i lešení. Zatím probil a uplatnil se smysl pro skutečnost a mladý člověk poznává, že ideál podle Sailera jest cílem v oblacích, k němuž se každým krokem blížíme, ale jehož nemůžeme žádným krokem dosáhnouti.

Sluší si na mysli uvést, že v první době tato přimykavá potřeba nemá u hochů nic povážlivého. Jde o mužská přátelství a následování. Stejně jest tomu i u děvčat.

Že pozdější *heterosexuální* rys také veliký *sociální* význam má, pokud se tu člověk dost často nejnéžnější oddanosti vůči jiné bytosti učí a tím vůbec sociál-

ního rozšíření svého duševního života dociluje, budiž zde zatím jen naznačeno. Předpokládáme arci zároveň i předchozí *duševní* napětí síly, jež by chybělo, kdyby mladíku příliš záhy děvče bylo do cesty vstoupilo jako bytost smyslná a nikoli jako ideální bytost duševní.

To jest však i doba, kdy smysl pro skutečnost sílí a sociální problémy důležitosti nabývají. Tak dostává jinoch zájem na *sociálních hnutích*, na sociální politice a politice vůbec.

Skutečně zkumy mravního vývoje mládeže zjišťují *úbytek ryze sobeckých pohnutek* jednání. Úbytek ten pokračuje zvolna až do 17. roku, rychleji pak a silněji až do 19. Obráceně *stoupala* při těchto šetřeních průměrná křivka *sociálně-ethických* pohnutek u hochů i děvčat zvolna od 13. do 15. roku, podržela tuto výši v roce 16., aby pak rychle dále stoupala, a po nepatrném poklesu v roce 18., dosáhla vrcholu v roce 19. Tkví ve zvláštnosti pohlaví, že celkem tyto sociálně-ethické pohnutky shledáváme častěji u hochů než u děvčat, kdežto u děvčat jest výraznější smysl rodinný. Projevuje se to v lítosti děvčaty zhusta pronášené, že nemají sourozenců, kdežto u hochů se podobné projevy nepřiházejí. Jest pochopitelné, že sociální vědomí odpovědnosti jest tím obsažnější a kladnější, čím bližší jest mládeži předmět, k němuž se ono vědomí vztahuje. Proto přichází v úvahu především sociální okolí přátel a vrstevníků. Čím víc se sociální předmět od svého obzoru vzdaluje, tím zápornější jest odpověď v příčině povinností: víme jen, čeho jim *nesmíme* přát a co jim *nesmíme* činiti. Slovo „společnost“ ve spojení s „povinnostmi ke společnosti“ jest teprv od 17. roku správně chápáno. Naproti tomu roste s léty vlastenecké cítění a přetváří se u žáků vyšších ústavů v *nacionalismus*. S tím shoduje se i vztah k jiným národům. Zvláště žáci vyšších učelišť rádi vůči nim mluví o nenávisti a pohrdání. Křivka tohoto počínání stoupá nepřetržitě do 24·4% ve třináctém roce od 73·1% v roce devatenáctém. S tím souhlasí, že smířlivost vůči někdejšími nepřátelským národům hraje úlohu ponejvíce u dětí venkovských a pak u děvčat vůbec, tedy i u děvčat městských.

(Pokračování.)

JOS. KOBOSIL:

K dějinám Českých bratří.

(Pokračování.)

„Nejznamenitější zástupce českého viklefismu *Jan Hus*, od něhož toto reformátorské hnutí své zvláštní jméno dostalo, byl ve svých myšlenkách skrz na skrz závislý na Viklefovi. (str. 11.). Tato závislost vztahuje se nejen na obsah, nýbrž také na formu, ježto Hus myšlenky Viklefovy nespracoval samostatně, nemluvě o tom, že je dále nevypěstoval aneb dle své individuality nepřizpůsobil, nýbrž většinou doslovně opsal. Jeho spisy pozůstávají v podstatě z výtahů nebo konglomerátů Viklefových projevů a dokonce i v takovém díle jako je česká postila, v níž především slyšeti muže samého by se očekávalo, jsou velké kusy, jež jsou doslovně převzaty z Viklefových Sermones. Jeho samostatnost vůči Viklefovi záleží hlavně v tom, že s jeho spisy zachází eklekticky a neosvojuje si nikterak všechny myšlenky svého mistra. Ve srovnání s jinými (Mikulášem z Drážďan a Jakoubkem) zastupuje Hus mnohem konservativnější stanovisko. Ohledně většiny bodů učení zůstal úplně na půdě katolické církve a na př. nepřijal ani Viklefovo

učení o večeři Páně, nýbrž pevně stál na učení o proměně. Jsou to v podstatě jen obě hlavní myšlenky Viklefovy, učení o jediné autoritě Písma sv. a praedestiniánské učení o církvi, jež Hus od Viklefa převzal, a to druhé v zeslabené formě, aniž souhlasil se všemi Viklešem z toho odvozenými důsledky. V souvislosti s tím není poměr Husův k českému viklefismu takový, že by ve svém učení byl spojoval všechny myšlenky ono hnutí naplňující a ženoucí a mohlo být na něho pohlíženo jako na jeho duchovního vůdce. V tom ohledu může platit za viklefistu jen vedle jiných z části pokročilejších a není nahodilé, že jeho spisy v dalším vývoji husitismu nehrály žádnou úlohu. Co ho postavilo v čelo hnutí, byla jeho praktická, církevně-politická činnost, jeho boj proti hierarchii. Tu mu posloužilo jeho vynikající nadání jako agitátora a lidového řečníka, jež ve svém postavení jako kazatel v Betlemské kapli vydatně uplatňoval. Uměl různých příhod agitatorsky využítovati, při čemž se neštil ani řečí demagogicky pobuřující. Jmenovitě uměl též k svým účelům použít národních citů svých posluchačů. Tak byl způsobivý jako žádný druhý za praktického předního bojovníka viklefismu. Co však posléze propůjčilo jeho osobě v očích přívrženců nadpozemský nimbus a „světcem“ viklefismu ho učinilo, byl největší čin jeho života, jeho mučednická smrt. Nad tím zbledlo jméno Viklefovo v paměti pozdějšího světa a čeští viklefisté stali se husity“. [Husité a Viklefisté již 1416 (Pal. Doc. 639), tehdy však častěji jen Viklefisté.] (str. 12).

Také *Táborství* děkuje svůj původ dle vši pravděpodobnosti učení a činnosti Lollardů, nikoliv Valdenských. Rozšíření Valdenských právě mezi českým obyvatelstvem, jež pro vznik Táborství jediné v úvahu přichází, není dějinně dokazatelné. Co o rozšíření Valdenských v Čechách víme, ukazuje výhradně na německé kruhy (str. 34). Jest pozoruhodno, že současní spisovatelé, kteří stáli uprostřed hnutí, ať přítel nebo nepřítel, Valdenské vůbec nejmenují. Jinak je tomu se styky Tábořských s Lollardy. Skutečně nejen spisy Viklefovy jsou pro Husity nevyčerpatelným pramenem pro jejich kritiku římské církve jako i pro jejich pozitivní požadavky, nýbrž byl dokázán styk mezi Husity a pokročilými přívrženci Viklefovými, Lollardy. Směrodatnými pro učení Tábořů byly názory Jana ze Žatce, který nejlépe se vyznal ve Viklefových spisech prostřednictvím Petra Payne a pak poučoval Biskupce a jiné jako vrchní mistr kacířů. Nejohravnější šířitel učení viklef—lollardského byl Petr Payne (str. 36).

Kolem polovice stol. 15. nezbývalo mnoho z myšlenek a požadavků Viklefových, které si Husité osvojili. K obecné autoritě bible byla záhy připojena autorita první církve a na sněmu v Chebu 1432 byla přibrána také „koncilii a o ně se opírajících doktorů“. Učení o svátostech bylo opět zcela římské, neboť i u Večeře Páně muselo Viklefovo učení o remanenci ustoupiti římskému o proměně. Na boj proti hierarchické soustavě myslelo se tak málo, že se spíše usilovalo o potvrzení Rokycany za arcibiskupa. I se znovu zavedením duchovních řádů se počalo, když 1446 Příbram znovu obsadil mnichy klášter v Emauzích. Jen lidové kázání v jazyku lidu neutrpělo ujmy, ale to pocházelo z doby předhusitské. I když Táboři, Sirotci a jiné menší strany, které v prvních dobách husitství se objevily, politicky, církevně a theologicky byly překonány a neměly již co mluvit, jejich náboženské názory a mínění nebyly tím vyplněny, žily dále, vyvíjely se v tichu dále a právě anarchistické poměry v církevním oboru podporovaly tvoření se malých společností, které se tu a onde řadily kolem kněze zvláště

váženého nebo zvláštní učení zvěstujícího. Bylo tu mnoho náboženského života a zájmu, avšak úplně roztržitého, bez krystalizačního bodu a spojující organizace (str. 45).

Duchovní vůdce utrakvismu, *Rokycana*, měl základní význam pro vznik Jednoty bratří. Jeho vedení utrakvismu nejeví se na poli theologickém, neboť Rokycana nebyl velikým myslitelem, který by vyznání utrakvismu nově formuloval anebo stávající dále vybudoval a theologicky odůvodnil. Jeho silou bylo diplomatické jednání a řečnický boj. Pro to měl potřebnou opatrnost, bystrost, pohotovost a vtip. Nevedl silnou rukou a pevnými zásadami osudy utrakvismu a neprovozoval jej přes odpor, spíše jda se silnými proudy, spokojoval se s tím, co bylo dosažitelné. Nenáhle sblížení utrakvismu s řím. katolickým učením ve svých názorech spolu prodělal. Jen v jednom bodě, v zachování kompaktát, zůstal neochvějným; ona byla pro něho čarou, přes niž neustoupil. (str. 46.)

Samostatnou soustavu myšlenek obsažených v Rokycanových kázáních utvořit nelze; jeví se jako konglomerát trosek z názorů Viklefových a Táborů, jež vloženy jsou do katolického základního názoru. Napětí mezi jednotlivými částmi vyrovnáno snahou všude jíti zlatou střední cestou, jak to výslovně projevil ohledně úcty P. Marie. S touto prostředkující snahou jest v souvislosti vše ovládající pesimismus, nejsilnější to dojem, který zůstávají jeho kázání. Všude, kamkoliv se pohlédne, viděti jen úpadek. Dřívější doby husitského nadšení pro zákon Boží jsou pryč, také vůči kalichu jest lhostejnost, přední, na něž lid hledí, počínají odpadati; kněží stali se svědci lidu, kteří jej vedou k zevnější, bezmyšlenkovité všední bohoslužbě, jež ukazuje jejich hrabivost a pohodlnost. Nikde se nejeví světlý paprsek. Také napomínání, výstrahy a hrozby, v něž namnoze vyznívají jeho žaloby a stížnosti, činí dojem, jakoby sám nevěřil v jejich působivost. (str. 61).

Z nejpozornějších posluchačů Rokycanových byl *Řehoř*, muž ze stavu rytířského, syn nezáměrného šlechtice pojavšího za manželku sestru Rokycanovu. Rok jeho narození není znám, ani jeho mládí. Pravděpodobně byl mezi šlechtici, kteří r. 1446 z popudu Příbramova vstoupili do kláštera na Slovanech v Praze. Zůstal však laikem, neosvojil si učeného vzdělání, jen trochu latiny. Později, když působil ve službě Jednoty, provozoval řemeslo krejčovské, což mu u odpůrců vyneslo příjmení „krejčí“. Brzy potom, když Rokycana se vrátil do Prahy (1448), připojil se Řehoř k jeho posluchačům v Týně a navázal se strýcem osobní styky. Rokycanovými kázáními byl uchvácen Řehoř i mnozí jiní. Společný zájem a společné prožití přivedly lidi k sobě a tu asi osobní styky Řehoře s Rokycanou byly příčinou, že se stal Řehoř středem toho kroužku. Kázání, jež horlivě opisovali, byla v klášteře předmětem rozhovoru a Řehoř asi nabýval od strýce rady a poučení o otázkách a v pochybnostech, jež se naskytaly (str. 62).

Asi r. 1455 doporučil Rokycana přátelům, aby se seznámili s *Petrem Chelčickým*. Rok narození Petra Chelčického není znám (ve 14. stol.) Zdržoval se delší čas v Praze ještě za života Husova a opustil ji brzy po r. 1420. V tomto roce zvedl prudký odpor proti rozhodnutí pražských mistrů, zvláště Jakoubka, že křesťan smí v jistých okolnostech svobodu zákona božího hájiti mečem. Ostatní život († okolo 1456) trávil asi ve vesnici Chelčice u Vodňan, kde kolem sebe shromáždil malou obec stejně smýšlejících přátel a žáků. Byl laik, neměl učeného vzdělání, neuměl latinsky. Své theologické vědění děkoval četbě a osobnímu styku s pražskými mistry. Viklefa, jež uvádí pod jménem Protiva ve své „Síti pravé víry“

znal z překladu, po případě zpracování Jakoubkova. Odešel z Prahy nepřipojil se k žádné ze svářících se stran mezi Husity, nýbrž osvojil si Vikleřův princip Písma a provedl jej s neúprosnou důsledností v různých spisech. S Rokycanou byl již déle ve spojení. Rokycana vážil si jeho spisů. Řehoř a jeho přátelé četli spisy Chelčického a seznámili se s ním, ale nepřipojili se k Chelčického bratřím, protože hledali důvěryhodné vedení k pozitivnímu vybudování svého náboženského života, ale jako výsledek svého styku s Petrem oznamovali Rokycanovi: „Poznali jsme ještě mnohem více zlého u kněží a u lidu, takže bychom i o tobě (Rokycanovi) se pomátli, protože činíš, co za zlé máš“ (70).*)

JOSEF HANÁK (Bzenec).

Vychovatelské zkušenosti abbé Dibildosa.

(Pokračování.)

Pokrok duševní je daleko snadnější a rychlejší než pokrok mravní. Pokrok duševní se týká rozumového poznání, jež se nepotkává s tolika překážkami jako pokrok mravní; pokrok mravní vyžaduje velkého úsilí vůle proti vášním, jež opět a opět vítězí a působí dočasný pokles mravnosti.

Naše filosofie dějin nám umožňuje, chápati pobloudění a vady a jich litovati, ji navádíme žáky, aby hledali ve spleti historických událostí neúpornou touhu a snahu lidstva po dobru, po spravedlnosti, již nenalezneme v plném rozsahu v tomto životě, nýbrž jedině v životě věčném.

Jako tedy v literatuře a umění, tak i v dějepise má katolický vychovatel sledovati též cíl — mírniti náležitým výkladem citové vzrušení, jež budí v duši žáků díla literární, umělecká a některé partie historické a tím působiti v jejich duši, kde je vše měnivé, nestálé, jakousi rovnováhu.

Daleko více zmatků mohou způsobiti v citovém a myšlenkovém životě žáků styky se soudruhy. Již bylo podotčeno, jaký vliv na smýšlení a charakter žáka může míti starší, „zkušenější“ druh. A nemenší vliv má na něj i celá třída. Mluví se o duši davu. Tvrdí se, že dav jest ovládán duší kolektivní, odlišnou od duše jednotlivců, z nichž se skládá. Je-li dav organisován, jeho kolektivní duše má více mravní síly než průměr jednotlivců; duch pluku, zvláště za války, je lepší než duch jednotlivých jeho důstojníků a vojáků. Není-li dav organisován, jeho kolektivní duše je nižší mravní hodnoty než duše jednotlivců; za vzpoury nebo stávkou je dav násilnější a krutější, než by byli jednotlivci ze vzbouřených nebo stávkujících.

Takový dav tvoří i třída. Učitelé, kteří jsou s žáky jen za vyučování, nejsou s to, vytvářeti jejich kolektivní duši; ta se vytvoří sama a vnuká třídě myšlenky, ponouká ji k činům; jsou to vlastně jen nejasné domněnky a neurčité popudy. Jest to duše elementární, rozptýlená, poněkud slepá, jež by nic nepodnikla, kdyby v ní nepůsobily síly, které ji soustřeďují a řídí. A kdo ji ovládne a povede? Nebývají to žáci rozvášní a vynikající.

Tento „dav“ žáků jest jako stádo zvířat, jež chce býti vedeno svými pudry a proto poslouchá nejpudovějších svých jednotlivců. Tito vůdci bývají mladiství, vzpurní, neurvalí, jejichž důvody a rozkazy nepřipouštějí odpovědi a odporu.

*) V hodnocení zjevu Chelčického a vůbec v nazírání na vlivy, které spolupůsobily při vzniku Jednoty, odklonil se Müller od Gollovy základní koncepce, již v roce 1897 ještě plně přijímal.

Jsou to skeptici, posměváčci, jimž se nic nelíbí, kteří vše odsuzují a zesměšňují.

Jak čeliti této „stádovosti“? Vychovatel se má snažiti, probouzeti v jednotlivcích sebevědomí, cit nezávislosti, samostatnosti, z něhož se zrodí touha, osvoboditi se z tyranie třídy; má jim uváděti na paměť, že člověk samostatného úsudku je sice řídký zjev, tím však vzácnější, že jest tehdy opravdu nezávislý, nedá-li se ujařmiti tak zvaným veřejným míněním, nedá-li se zastrašit hrozbou nebo posměchem, řídí-li se vždy příkazy vyšší bytosti, jež vládne lidmi a již musíme za všech okolností poslouchati.

Vytvoří-li vychovatel mezi žáky třídy několik „osobností“ takového smýšlení a citění, nabude vlivu na její kolektivní duši.

Naskytává se otázka, jaké stanovisko má zaujmouti katolický vychovatel k t. zv. výchově sexuální, dnes tak doporučované. Abbé Dibildos nesouhlasí s tím, aby dospívající mládeži se konaly přednášky o pohlavním ústrojí, pohlavních stycích, o nebezpečí z nich hrozícím, o preventivní hygieně a v případě onemocnění o lékařském ošetřování. K těmto přednáškám vedou obyčejně důvody, že není správné, ponechati mládež jen náhodnému poučení o těchto věcech, nezmíniti se jí o nebezpečí, jež jí hrozí z pohlavních styků, nepoučiti ji vážně o prostředcích, jež vedou k vyléčení nákazy; poněvadž vědeckého poučení se mládeži nedostává doma od rodičů, jsou prý takové přednášky v nynější době, kdy pohlavní nemoci povážlivě se šíří, velmi prospěšné.

V přednáškách se bohužel pomíjí mravní stránka problému; pohlavní výchova má býti výchovou k mravní čistotě. Sexuální poučování dospívající mládeže jen s hlediště fyziologického a hygienického více uškodí než prospěje, poněvadž otupí její stud a podráždí její pohlavní pudy.

Představme si lékaře neb učitele, jenž vysvětluje, byť i s náležitou opatrností, anatomii a funkce pohlavních ústrojů. Žáci jej vyslechnou pozorně, velmi pozorně. V duši jejich však bezděky vyvolá představy a vzrušení, jež by bylo záhodno ihned zmírniti a uklidniti vážným a účinným mravním napomenutím. Přednášející bude snad raditi k zdržlivosti, k opatrnosti před nákazou, k léčení pohlavní choroby atd., snad zakončí svou přednášku slovy: Poučil jsem vás o pohlavních stycích, upozornil jsem vás na nebezpečí, jež vám z nich hrozí a jak se ho můžete uchrániti, vybidl jsem vás, abyste v případě onemocnění nezanebali léčení; jste již rozumnými lidmi a sami nahlédnete, co máte činiti.

Co učiní tito hoši rozumu ještě nezralého, nezkušeného, vydaní na pospas vnitřním i vnějším pokušením? Snad na ně bude působiti strach před nebezpečím, před nákazou. Do mladých jejich duší však se bude stále vtírati otázka: Proč je to vlastně zapověděno?

Snad se jim bude mluvit o neslušnosti nedovolených pohlavních úkonů a styků, o účtě k sobě samému, o mravní zvrhlosti. Pomůže to? Sotva. Pomyslí si, že zde nejde o neslušnost, poněvadž se to děje tajně, a že úkon pohlavní jest jako každý jiný úkon. Důvod osobní důstojnosti a sebeúcty odbudou tím, že po soukromém životě nikomu nic není, jak často slýchají na omluvu i lidí vynikajících, spisovatelů, umělců, politiků.

A výtku mravní zvrhlosti odmítnou tím, že je to jen předsudek, konvence, jež mizí čím dál tím víc. Krátce, pohlavní výchova není možná bez náboženské mravouky. Snad se budou dospělejší mládeži uváděti důvody řádu sociálního — účta k ženě, uchování rodiny a národa, láska k vlasti, a tím se bude hleděti na

ni působit, aby se varovala pohlavních výstřelků. Avšak i tyto důvody nebudou mít účinku, nebudou-li podepřeny morálkou náboženskou.

Úcta k ženě má tedy nabádali jinochy k pohlavní zdrželivosti. Ale tato úcta k ženě byla podkopána vynalezením dvojí morálky, jedné pro muže, jež vlastně neexistovala, a druhé pro ženy, jež je měla zavazovati k mravní bezúhonnosti pod ztrátou cti. Avšak ženy prohlédly tuto sofistiku dvojí morálky a žádají tutéž svobodu po stránce mravní jako muži; tím padá tak zvaná úcta muže k ženě, jako není úcty ženy k muži. Ať se každý hájí, jak může.

Či snad ohled na uchování rodiny a národa může chrániti před nedovolenými pohlavními styky? Jest ovšem ještě dosti rodin mravně bezúhonných. Tato mravní zachovalost však spočívá u jedněch na křesťanských ideách, u jiných na jakémsi křesťanském atavismu. Než moderní myšlenky filosofické, jež podmilají tyto křesťanské idey, působí zhoubně i na rodiny. Podobně i literatura, divadlo, umění všeho druhu, ano i zákonodárství, vnášejí do rodin rozvrat a nechť k četným dětem, takže úbytek dětí v rodinách kulturních národů stává se hrozivým. Aby se rodiče vzdali pohodlného života, jež jim skýtá málodětné manželství, aby na se vzali tíži starostí a hmotných obětí, jež vyžadují děti, k tomu je nepřiměje žádný důvod pohlavní výchovy, ani důvod lásky k národu a vlasti, jež hyne úbytkem porodů.

Zde nepomůže, než již mládeži vštěpovati křesťanskou zásadu, že pohlavní styky jsou dovoleny jen za účelem zachování pokolení lidského. Kdo tedy vstupuje v manželství, činí tak proto, aby měl děti. Vše ostatní je hříšné zneužívání pohlavních ústrojů.

AR. OLIVA:

Dějiny církve dosvědčují její vyšší poslání.

(Pokračování.)

VII.

Církev, věda a umění.

Zásadní hledisko. Úkol církve nespočívá přímo v tom, aby šířila a podporovala duševní vzdělání, pěstění vědy a estetickou kulturu. Jejím posláním jest věčná spása lidí. Proto pokládá církev i ve svých zásadách i v praktickém chování vědu a umění za relativní veličiny, které samy o sobě zůstávají za účelem nadpřirozeným, a jako vše pozemské a pomíjející, považují se za prostředek k nadzemskému cíli, proto ve svém vývoji i ve své činnosti nesmějí nikdy býti překážkou snahy po věčných dobrech. Nastává-li toto poslední nebezpečí, pak musí církev tento druh vědy a estetického vzdělání potírati a stejně musí odporovati, vynášeli se věda jakoby ona byla ve všech věcech nejvyšší a poslední normou poznání pro lidského ducha, jako musí potírati každou snahu klásti poslední cíl člověka v to, co je pozemské a pomíjející. Při objektivním cenění vědy a umění staví se církev na stanovisko svého nadpřirozeného poslání; ví, že při omylných resultátech lidského bádání jest nositelkou neomylné, na boží autoritě spočívající jistoty v oněch věcech, které jsou předmětem nadpřirozeného zjevení. Nadpřirozené působí dokonale všeho, co přirozeně jest dobré a krásné. Tyto zásady, které jsou dány podstatou církve jako nadpřirozeného ústavu spásy pro lidstvo, udávají měřítko pro chování církve k vědě a umění v toku její dějin. Jako přirozenost nadpřirozenosti není zničena, nýbrž povýšena a zušlechtěna, tak nalézaly horlivou pod-

poru církve snahy, směřující při pěstění věd a umění k nejvyšším intelektuálním a estetickým hodnotám. Při tom církev nezanedbávala své povinnosti postavit se na odpor v těchto oborech každému způsobu činnosti lidských duševních sil, byl-li nebezpečím pro spásu duší. *Církev prokázala pravě vědě a umění největší služby, zdržujíc je od nesprávných cest a varujíc před chybnými cíli*, nedůstojnými přepínání duševních sil, *ukazujíc zároveň i svým učením i náboženským a bohoslužebným životem nejvyšší úkoly vědy a umění a nabádajíc k jejich řešení*. Rovněž velice se zasloužila o lidstvo tím, že mu ukazovala objektivní hodnotu vědeckého a estetického vzdělání ducha a varovala je přijímat k vlastní škodě falešné výsledky vědeckých směrů a řídit se jimi v praktickém životě.

Vliv církve na vědu a umění závisel přirozeně od jejího postavení v životě národů v jednotlivých epochách. Církev ve většině období svých dějin nejvýdatněji podporovala právě vyšší vzdělání ducha, velice mnoho vykonala pro vědu a umění a při tom stále neporušeně zachovávala svěřené nadpřirozené pravdy víry. *Církev svým postavením k vědě jest jedinečným zjevem v dějinách lidstva*. Staly-li se v tolika stoletích a při tak obtížných otázkách nějaké chyby v praktickém zásahu církevních představených při odrážení bludu a ochraně tradice víry, které se takovými ukázaly teprve pozdějším, jasnějším poznáním dotyčných otázek, nemožno z toho důvodu činiti výtky církvi a církevním institucím, a *tím méně jest oprávněno zmenšovati velikou zásluhu církve o vědu*.

Církev a věda ve starověku. Stanovisko církve k vědě jest jasně vyjádřeno již ve vývodech sv. Pavla, nejvzdělanějšího apoštola. Apoštol mluví ostře proti světské moudrosti, Bohu odcizené vědě své doby, a staví proti ní „bláznovství kříže Kristova“. Nechce dělati dojem slovy lidské moudrosti, káže jen Krista ukřižovaného. A přece ukazují jasně jeho spisy, že ovládal vyšší vzdělání své doby a dovedl ho znamenitě využítkovati. Jeho řeči ukazují vliv rhetoriky a filosofie věku hellenistického. Vědeckých method své doby použil při díle missijním. Podobně si počínali *apologeté* druhého století, kteří do svých spisů mnoho přejali z populární filosofie, aby toho použili k obhájení napadaného křesťanství a k polemice s pohanstvím. Oba velcí alexandrijští učenci *Klement* a *Origenes* jsou vzdělanci v pravém slova smyslu; i v direktně apologetickém směru snažili se církevní učitelé dokázati, že jsou ve vědě právě tak zběhlí jako jejich odpůrci. Duchovní vědy: znalost literatury, rhetoriky, filosofie, které tehdy patřily k vyššímu vzdělání, byly jako takové velice pěstovány křesťany i pohany, hlavně od 4. století. *Eusebius z Caesarey*, *Basilus*, *Řehoř Nysský* a *Řehoř Naziánský* u Řeků, *Jeroným* a hlavně *Augustin* u Latinů, byli nejen velikými theology a apologety, nýbrž i nejvýznačnějšími zástupci učeného vzdělání své doby, jehož vliv všude se jeví v jejich spisech. *Jeroným* ve spise „De viris illustribus seu de scriptoribus ecclesiasticis“ podává první dějiny křesťanské literatury. Tímto katalogem křesťanských spisovatelů chtěl ukázati nepřátelům křesťanství: *Celsovi*, *Porphyriovi*, *Julianovi* a j., jak jest falešné a nespravedlivé tvrzení, že církev nemá spisovatelů a řečníků, mužů vědy. Námitka, že církev jest „nepřítelkyně vzdělání“ jest tedy hodně stará. Dali-li tak vynikající mužové své vzdělání do služeb theologie a ne do služby věd profaních, nemůže je proto nikdo pokládati za méně vzdělané; vždy byly vědy duchovní jádrem a nejvyšším podílem veškerého vyššího vzdělání. Že vynikající zástupci církve ve starověku pěstovali bez obtíží i vědy profanní, dokazují spisy sv. arcibiskupa *Isidora Sevillského* (zem. 636.) Není sice

u něho mnoho originality, ale tím větší píle sběratelská, která musí naplňovati obdivem, uvažujeme-li časové poměry. Jeho „Etymologiae“ nebo „Origenes“ lib. 20 jsou kompendiem veškerého duchovního i světského vědění starověku; pojednává tu o gramatice, disciplinách mathematických, medicíně, zvířatech, rostlinách, kamenech atd. právě tak jako o Bohu, andělech, církvi. Řada jednotlivých spisů obsahu profanně vědeckého rovněž z pera Sevillského církevního knížete připojuje se k tomuto hlavnímu dílu, které na dlouhá století zůstalo vědeckým zdrojem. Tato literární činnost španělského arcibiskupa pro rozšíření vědeckého vzdělání mezi zdivočilým obyvatelstvem v době tak pohnuté, jakou bylo 6. a 7. století, kdy biskupové byli postaveni před nejdůležitější a nejobtížnější úkoly v oboru náboženském a církevním, jest do očí bijícím důkazem, že církev ani tehdy nebyla nepřítelkyní vzdělání, vědy.

Pěstění vědy na počátku středověku. Jako byla církev za plenění při stěhování národů skoro jedinou zachránkyní vyšší kultury, kterou zprostředkovala nově utvořeným státům na západě, tak to byla zase církev, která vědecké vzdělání zachránila, pokud to bylo možno, a pomalu činila přístupným nejširším kruhům. Jako Isidor Sevillský shromažďovali i jiní mužové dokonávajícího starověku, na př. *Boethius* a *Cassiodorus* existující poklady římského vědění a podávali je světu ve svých spisech. V klášteřích Itálie, Gallie, na ostrovech britských pěstovány i světské vědy a tak mohly v době karolínské elementy klassického vzdělání ducha tvořiti základ pro renaissanci (znovuzrození), která vzkvétala v říši Karla Vel., podporována klérem světským i řeholním. Kdysi v římských školách pěstované obory: gramatika, rhetorika, dialektika (trivium), arithmetika, geometrie, astronomie, hudba (quadrivium), byly rovněž základem vyššího vzdělání ve školách Karlem zřízených a klérem vedených. Díla klassických řečníků, historiků a básníků římských byla hodně čtena a rozšiřovala nejen formální vzdělání, nýbrž i větší vědomosti různého druhu. Na tomto všeobecném základě budovala církev své školy theologické, v nichž vedle Písma sv. byly čteny a studovány spisy velkých církevních Otců latinských, hlavně sv. *Augustina*. (Pokračování.)

ANTONÍN VOTKA:

O třídění „východních“ křesťanů.

Dějepisně náboženská stat pro školu i život v zájmu Unionismu.

Politické a územní přesuny, jež udály se po světové válce, zasáhly dosti hluboko také i do života náboženského, a to ve všech směrech. Vždyť již za války, kdy jednotliví národové musili vykliditi bitevní čáru a hledati útočiště v zázemí, octli se nejednou mezi naprosto katolickým lidem schismatické, židé, turci, protestanté a sektáři nejrůznějších směrů a odstínů se svou bohoslužbou, různým bohoslužebným ritem a různou liturgickou řečí. A obráceně zase vojín z čistě katolických krajín narazili na svých pochodech ve válečném území a v nepřátelských zemích na lid jiného vyznání, jiného bohoslužebného ritu a s jinou bohoslužebnou řečí. Událo se tu cosi podobného jako za stěhování národů na počátku středověku. Proto nedivu, že po válce povstala u mnohých schismaticů a částečně i protestantů živá touha po spojení s Římem právě tak, jako po stěhování národů nastal příval pohanů z různých národních kmenů do

lůna církve. Ostatně doposud jsou v živé paměti zprávy, jak na francouzské frontě přes 20.000 Angličanů stalo se katolíky a jak Ukrajinci po válce hromadně hlásili se o přijetí do římsko-katolické církve. Mimo to, lze-li věřit tisku, v Rusku den ze dne vzmahá se touha po spojení s Římem. Proto nedivu, že Unionismus stal se i v kruzích církevních potřebou dne.¹⁾

A právě tato fakta svou důsledností nutí k úvaze, aby zejména v třídění „východních“ křesťanů na různé církve a v přerozmanité sekty, v čemž až posud jak ve školských učebnicích, tak ve vědeckých dílech všech druhů panovala a panuje až příliš veliká rozmanitost, spojená s upřímnou nedůsledností, se poněkud vyjasnilo a dle dějepisného vývoje s hlediska katolické věrouky a dějinného vývoje bylo zavedeno používání správně zdůvodněných jmen, t. j. pojmenování pro přerozmanité nábožensko-společenské útvary na Východě, neboť jenom ten, kdo dobře rozeznává a třídí, také dle staré paedagogické zásady dobře učí. Co ovšem slovy těmito má býti vlastně řečeno, dá se předem tušiti z okolnosti, že na Východě mimo křesťany, kteří vždy s Římem, t. j. s Apoštolskou stolicí zůstali ve spojení a při bohoslužbách užívali a užívají buď latinského anebo i jiného jazyka a obřadu či ritu, byli a jsou křesťané, kteří nezůstali ve spojení s nástupci sv. Petra a také křesťané, kteří odloučivše se na čas od Říma k tomuto znovu se vrátili čili, že mezi „východními“ křesťany sluší rozeznávat: 1. křesťany Římu věrné, 2. křesťany od Říma odpadlé a 3. křesťany k Římu se vracivší, z nichž všickni postupem časů a vlivem různých okolností buď obdrželi, anebo si i sami dali přerůzná a mnohdy i nesprávná pojmenování.

Na dotvrzení všeho toho dá se alespoň uvést i z poslední doby více dokladů. Tak na př. roku 1922 v Irsku vyšla a velmi zdařilá brožurka „Vocations“, t. j. jako bychom řekli „Výzva“, již „Irish Messenger“, t. j. „Irský misionář“ v Anglii volal všesky, kdož posud nepoznali katolické církve, k návratu do jejího lůna a při tom rozepsal se o různých křesťanských vyznáních důsledně čítala Rusy a Ukrajince či Rusíny mezi „řecké katolíky“, ač zmínění národové nejsou vůbec Řeky a ani všickni katolíky, nýbrž prostě jsou, pokud se ovšem nesjednotili s Římem, schismatiky. I nedivu tedy, že katoličtí kněží řecko-slovanského ritu vůbec a dále i ukrajinští kněží s Římem sjednocení, t. j. Uniáti či Uniti byli tímto pojmenováním nemile dotčeni a důrazně domáhali se při novém vydání zmíněné brožurky opravy ve smyslu dějepisně dogmaticky správném.

¹⁾ Toho výrazem jsou unionistické sjezdy na moravském Velehradě, jež z popudu zemřelého arcibiskupa Olomouckého, dra Stojana, od r. 1907 pravidlem se pořádají. Loni, ve dnech 20.—25. července 1927 byl konán již pátý. Sjezdy tyto, jak napsal „Čech“ dne 20. července 1927, „mají zástupcům pravoslavného východu poskytnouti příležitost, aby se seznámili s katolickým západem a studiem sporných otázek připravovaly cestu k odklizení roztržky v církvi“. Hybnou silou jich jsou jesuité právě tak, jako jesuita P. Antonín Possevin koncem XVI. století po celý život věnoval se unionistickým snahám nejen u schismaticů na Východě a zvláště v Rusku, ale i sjednocení protestantských církví na Severu a zvláště ve Švédsku. (Sr. článek Anton Possevin“ S. J. v „Kirchenlexikonu“ Wetzer-Welteově, 2. vyd., X., 236—237; Václav Oliva „Tovaryšstvo Ježíšovo“ z r. 1910, str. 159, nn.) Tomu nasvědčují slova z „Čecha“: „Východní ústav římský posílá na sjezd uznané odborníky profesory, mezi nimi moravského rodáka prof. dra. B. Spáčila. Také známý ředitel tohoto ústavu biskup Michal d'Herbigny, který dvakrát navštívil bolševické Rusko, přednese jeden z nejzajímavějších referátů“. Alespoň jak P. Spáčil, tak d'Herbigny jsou členy Tovaryšstva Ježíšova. O tom svědčí i založení „Papežské koleje Tov. Jež. na Velehradě“ a zvláště článek jesuity P. Jos. Lepky: „Proč záleží jesuitům tolik na Rusku“ ve „Zprávách Velehradských“ v jubilejním čísle, ze dne 28. května 1927 ap. Velikým podporovatelem, jak samozřejmě, snah unionistických je Sv. Otec Pius XI. a arcibiskup Olomoucký Dr. Leopold Prečan s celým československým episkopátem.

Podobně Meyerův „Konversační slovník“ nazývá důsledně patnáctero autokefálních s Římem nesjednocených²⁾ východních církví prostě „Církvi řeckou“ nebo „Církvi řecko-katolickou, jež sama sebe jmenuje církví orthodoxně anatolskou“³⁾ a při hesle „Orientální církev“ uvádí, že slovo toto znamená tolik, co „Církev řecká“. Týž slovník však nemá ani sebe menší poznámky o těch, kdož z církve východní s Římem se spojili či o Uniatech.

Než výraz „Církev řecko-katolická“ je při nejmenším zvukem příliš nejasným, ne-li dvojsmyslným, neboť má-li odpovídati pravdě, pak by musil naznačovati ty, kdož věří křesťansko-katolicky, t. j. kdož římského biskupa uznávají papežem a za nejvyšší viditelnou hlavu církve Kristovy na zemi, ale užívají při bohoslužbách čistě řeckého ritu. Proto, mají-li se slovem tímto znamenati východní církve od Říma odloučené, pak počínání toto jest nesprávným. Vždyť tyto církve, pokud se týče ritu, nejsou všechny řeckými a pokud se týče víry, žádná z nich není katolickou. Je pravdou sice, že ruští schismaticové rádi, zvláště při kontroversích, nazývají se „Církvi řecko-katolickou“, ale není nížádné pochybnosti že nejsou, alespoň v materiálním slova smyslu, „orthodoxními“, t. j. katolicky věřícími, byť většina ruského lidu byla přesvědčena, že víra jeho je pravou. Tolik alespoň jisto jest, že Rusové co do ritu jsou církví řecko-slovanskou, t. j. užívají řecké liturgie se slovanským či lépe řečeno staroslovanským nebo dle jiných starobulharským při ní jazykem, jehož s dovolením Apoštolské stolice počali v říši velkomoravské při bohoslužbách užívatí sv. Cyril a Methoděj, kteří řecké liturgické knihy do staroslovánštiny přeložili a pro tento jazyk i novou abecedu vynalezli.

Stejných výrazů, t. j. stejné nejasnosti a nesprávnosti jako Meyerův „Slovník“ pro nesjednocené autokefální církve východní užívá také Wetzterův a Welterův „Církevní slovník“, když píše o „církvi řecké, jejím od církve latinské odloučení a o dočasném obou spojení“ atd. Za to poněkud správněji počíná si americká „Catholic Encyclopedia“ ve svazku VI. na str. 744, kde ve článku Mr. Andrewa Shipmana: „Řečtí katolíci v Americe“ slovem tímto myslí se vyznačící spojené církve východního, t. j. byzantského či řeckého ritu. Ale přece i tu je otázkou, užívá-li se výrazu „Církev řecko-katolická“ o Uniatech, kam zařaditi by bylo na př. Řeky v Itálii, kteří nikdy k schismatu se nehlásili a nepřetržitě podrobovali se ve všem západnímu patriarchátu v Římě? Dále, kam bylo by zařaditi Uniaty ritu armenského, spojené s Římem Syry, Kopty ap.? Vždyť mezi Armeny, Syry a Kopty mimo schismatiky žije i dosti věrných katolíků hlásících se k Římu.

(Pokračování.)

²⁾ Jsou to: církev cařihradská, alexandrijská, antiošská, jerusalemská, cyperská, karlovická, černohorská, synajská, řecká, sibiňská, bulharská, černovická, srbská, rumunská a ruská. K nim v kratší nebo delší době přibude ještě pravoslavná v Československu a to až bude rozhodnut spor, kdo autokefalii této církvi má dáti, zda patriarcha cařihradský či metropolita karlovický. (Sr. Dr. Václav Müller „Náboženské poměry v československé republice“ Praha 1925, 81. n.; Václav Oliva „Stručné dějiny husitského hnutí v zemích československých“, 8—13.) Pravděpodobně však autokefalie a osamotnění pravoslavné církve československé bude dána z Karlovic. Tomu alespoň nasvědčuje zpráva „Nár. Politiky“ ze dne 24. VII. 1927 pod nadpisem „Podkarpatská pravoslavná očekávají biskupa Ireneje“, říká: „Vedoucí kruhy pravoslavné církve na Podk. Rusi očekávají, že v nejbližších týdnech přijede novosadský řeckovýchodní biskup Irenej, kterého srbský synod pověřil organizací pravoslavní na Podk. Rusi. Biskup už loňské zimy prodlel tu několik týdnů, zorganizoval užhorodskou pravoslavnou kancelář a připravil církevní statuty, které byly předloženy ku schválení pražské vládě. Dle věrohodných zpráv bude ústava pravoslavné církve na Podk. Rusi v nejbližší době schválena, což jest prý také příčinou příjezdu biskupa Ireneje, který chce pokračovati v další organizaci církve. Potěšitelným zjevem jest, že napětí mezi pravoslavnými a řeckokatolíky se zmírnilo. Všude dochází k míru o církevním majetku; pravoslavní dobrovolně bez úředních a četnických asistencí vydávají jimi zabrané kostely, fary a školy a sami se starají o vybudování vlastních. Obvykle si staví jednoduché dřevěné kostelíky, na něž obdrželi už od státu podporu 1 a půl milionu Kč.“

³⁾ Výraz „Církev anatolská“ či „anatolijská“ nepochází od Anatólie, krajiny to v Malé Asii, ale od ruského slova „Anatolij“, což značí tolik jako „Východaň“ či „Orientálec“. „Církev anatolská“ je tedy „Církev východní“.

R Ů Z N Ě Z P R Á V Y.

Msgr. Dr. Josef Hanuš mrtev! Zemřel náhle, raněn mrtvicí, dne 20. dubna. — Narodil se v N. Ohnišanech 6. ledna 1876. Po maturitě vstoupil do pražského semináře, kaplanoval na 3 německých stacích, pět let byl katechetou v Nuslích a po promoci 1906 ustanoven profesorem náboženství na středních školách. Po převratu zvolen kanovníkem a tu začíná jeho přímo obrovská činnost v různých oborech. Známa je z referátů denního tisku, který pochvalně ji registroval.

Hlavní zásluhu má o propagaci zahraniční. Jezdil, psal, pracoval do úmoru, aby cizinu informoval o našich poměrech a vyvracel neoprávněné útoky.

Po resignaci velice zasloužilého pana biskupa Dra Ant. Podlahy, jehož odchodu ze zemské školní rady opravdu jsme litovali, stal se jeho nástupcem a přičiňoval se tu všemožně o nápravu, kde toho bylo třeba. Byl ve stálém styku s katechety, jsa školským referentem v konsistoři. Arcipastýř zastupoval na valných hromadách katechetů, kde vždycky pronesl vhodná slova povzbuzení a uznání. Literárně byl velmi činným a napsal i do „Vychovatele“ několik cenných článků. Byl naším přítelem a odběratelem.

Odešel dobrý člověk a upřímný přítel katechetů, jenž z vlastní zkušenosti znal tu ne-

hlučnou, ale tím záslušnější práci jejich. Katecheté zachovají jeho památku ve vděčné paměti a vzpomenu jistě duše jeho při Nejsvětější Oběti. Lux perpetua luceat ei! A. O.

Za Dürerův obraz „Slavnost růžencová“ nabízí cizina Strahovu 30.000.000 Kč.

Upozorňujeme na zajímavý *propagační leták*, který vydala Česká liga akademická. Možno objednat v administraci Praha II., Spálená ul. 15, za 50 h.

Jubilejní dar ministerstva školství čs. domácí literatuře. Jak se „S. D.“ dovídá připravuje ministerstvo školství a národní osvěty pro letošní jubilejní rok rozsáhlou akci na poli knižní kultury se zvláštním zřetelem na Slovensko. Pro pohraniční obce bez vlastních knihoven a dostatečných finančních prostředků zakoupí ministerstvo 500 *knihoven* s asi 25.000 knihami. Aby se dosáhlo úzkého kulturního vztahu mezi slovenskými spisovateli a českými čtenáři, zakoupí ministerstvo pro české knihovny v obcích, jež mají přes 2000 obyvatelů, 4000 *slovenských knih* nákladem 70.000 Kč. V uznání velkého významu domácí literární tvorby pro kulturní život národa rozhodl ministr školství, aby v jubilejním roce výjimečně kupovala se pro české a slovenské knihovny výlučně díla domácí, což prakticky znamená, že slovenské a české literatuře dostává se jubilejního daru téměř $\frac{3}{4}$ mil. Kč. Dobrá literatura překladová nebude těmito opatřeními postížena, neboť knihovní rady mají možnost opatřit je z prostředků obecních. — Jsme opravdu zvědaví, jaké knihy to budou a kolik katolických spisovatelů bude zastoupeno!

Vzornou českou mateřskou školku postaví město Konice na oslavu desátého výročí naší samostatnosti. Školka svým vybavením vyhovovati bude nejmodernějším pedagogickým požadavkům.

Historické obrazy českým školám. Akc. spol. J. Schicht v Ústí n. L. hodlá v jubilejním roce darovat všem národním školám v republice jako projev věrnosti k republice 120.000 obrazů z historie čsl. národa. Obrazy jsou dílem akad. malíře E. Boháče. Náklad s tím spojený bude činit 2.000.000 Kč.

„Nová tělesná výchova“ má plný úspěch v našich odborných kruzích, na školách, v tělocvičných jednotách, v klubech sportovních atd. V nejbližších dnech bude vydáno konečné číslo I. ročníku a připraven počátek ročníku dalšího. Žádejte na ukázkou (Praha II., Karlovo nám. 18). V každém čísle (dvojčísle) „Nové tělesné výchovy“ najdeme mnoho zajímavých statí a zpráv.

„Časopis Československých Houbařů“ začíná ročník VIII. Právě vyšlo zajímavé dvojčíslo s velmi cenným obsahem a četnými vyobrazeními. Každý, kdo sbírá houby, žádej číslo na ukázkou (Praha II., Karlovo nám. 18).

„Studentský sport a tělocvik“ jest list, zabývající se tělesnou výchovou na školách zvláště vysokých a středních. Jest nezbytný pro každého profesora a studenta. Žádejte na ukázkou v Praze II., Karlovo náměstí 18.

Československá Mykologická Společnost konala v těchto dnech valnou hromadu. Zvolila znovu dřívější výbor s prof. Smotlachou v čele a chystá se k další činnosti příštím rokem. Bude opět pořádati houbařské výstavy, kursy, přednášky v Praze i na venkově. Přátelé hub hlase se za členy na adresu: Československá Mykologická Společnost (Dr. F. Smotlacha), Praha II., Karlovo nám. 18. Všichni odebírejte i Časopis Čsl. Houbařů (adresa stejná).

Na výstavu soudobé kultury v Brně jest přihlášeno 2160 škol se 122.000 žáky.

Žáci jedné měšťanské školy ve Velké Praze nebyli dosud na Levém Hradci, Budči ba ani na Vyšehradě a Hradčanech, ale na výlety jezdí až na Moravu a Slovensko.

Pamětní škola Palackého v Hodslavicích. V těchto dnech bylo započato se stavbou pamětní školy Fr. Palackého v Hodslavicích. Model školy bude vystaven na výstavě soudobé kultury v Brně. Jak se dovídáme, pan prezident v posledních dnech věnoval ve prospěch postavení školy 50.000 Kč.

Školství v republice Československé ve školním roce 1926-27. Zprávy Státního úřadu statistického přinášejí stručný přehled škol za rok 1926-27. Toho roku bylo vysokých škol 17 s 28.825 posluchači, 354 školy střední se 101.998 žáky, 631 odborných škol zemědělských, obchodních a průmyslových s 90.969 žáky, 60 jiných od-

borných škol se 4351 žáky, 2753 škol pokračovacích s 202.406 žáky, 15 894 škol národních, navštěvovaných 1,713.833 žáky, 1584 škol mateřských s 99 134 žáky a 74 ústavů pro děti defektní se 4351 chovanci. Celkem bylo v republice 21.367 škol všech druhů s 2,245 867 žáky, což znamená proti předešlému roku přírůstek 487 škol a úbytek 356.855 žáků. Z úhrnného počtu žáků všech škol bylo roku 1926 27 1,498.513 Čechoslováků, 76.858 Rusů (Rusínů, Ukrajinců), 497.820 Němců, 119.168 Maďarů, 17.124 Poláků, 32.633 Židů, 3751 jiných. Žákyň, resp. posluchaček bylo celkem 1,028.299.

Církev, rodiče a výchova dětí. V proslovu k Národní radě italských katolických mužských spolků poukázal Svatý Otec na to, že jeden z programových bodů svazu týká se práv a povinností rodičů vzhledem k výchově jejich dětí. Papež už vícekrát zdůraznil svou péči v této tak důležité otázce a tuto péči nyní ještě zesiluje. Opětne Svatý Otec prohlašuje, že křesťanská výchova mladým srdcím církve nemůže býti odňata a že ona sama a jediná tímto žádoucím prostředkem, to jest nejlepší výchovou, vládne. Neboť každá morální a duchovní výchova, nechce-li se omeziti jen na tělesná cvičení, může býti v katolické zemi jenom křesťanská. Z toho vyplývá sama od sebe role, která církvi v této důležité věci připadá. Katoličtí mužové musí si tudíž pozorněji a zmužileji, než dosud, této úlohy si všimati.

Papežova slova jsou akutní a důležitá nejen pro Itálii, nýbrž i pro celý křesťanský svět. Neboť jen křesťanská výchova může zachrániti lidstvo od zkázy a zločinu, proti nimž se marně hledá jiný lék.

Knihy a časopisy redakci zaslané (do 20. dubna):

Anděl strážný č. 8. — *Argus* č. 12-13. — *Propagační leták* (Česká liga akademická). — *Časopis čsl. houbařů*. Ročník 8., č. 1.-2. — *Hlasý svatohostýnské* č. 4. — *Hlídka* č. 3. — *Kříž a Maria* č. 4.-8. — *Květy lásky* č. 2.-4. — *Květy mládí* č. 7. 8. — *Orel* č. 4.-6. — *Rodina a škola* č. 4. — *Selské hlasy* (Šamalíkovy) č. 12-17. — *Slovenský učitel* č. 7. — *Šťastná rodina* č. 2.-3. — *Technický sborník* č. 3.-4. — *Věstník jednot duch. Brněnské a Olomoucké* č. 2.-3. — *Věstník katol. učitelstva čsl.* č. 7. — *Život* č. 4.-5.

VYCHOVATEL.

Vedoucí redaktor: AR. OLIVA.

Číslo 6.

Č E R V E N 1928.

ROČNÍK XLIII.

Dr. LUB. PETR:

Mládí a jeho smysl.

(Pokračování.)

Sociální vztah mládeže jest spolu podmíněn *sociálním původem* a osobním chováním *sociálního okolí*. Tu má A. Adler pravdu, dí-li: Dítě, rostoucí v rodině hospodářsky tísněné a slyšící stále nenávislné projevy o společnosti, jest přirozeně vůči této „nepřátelské“ společnosti nevlídně zaujato. Rovněž dítě, jež bylo samo rodinou za novou přítěž přijato a s nímž bylo podle toho jednáno, snadno spatřuje ve svých bližních a v lidstvu moc nepřátelskou.

Do otázek veřejného života přináší si mládí nesmlouvavost, rigorismus a radikalismus. Čeho se jí nedostává, jest především rozvaha a způsobilost spravedlivě odvažovati.

Při tom jest mládež krajně *suggestibilní*, vznětlivá ke všemu, co ve vzduchu visí. I o našich českých poměrech platí, co praví L. Bopp o německých: Po válce a po převratě bylo v mnohých středních školách zřetelně znamenati komunistickou vlnu, o několik málo let však později náladu vlastenecko-národní. Ba není vyloučeno, že i naše mladé průmyslové dělnictvo přikloní se k silnému národnímu hnutí ve smyslu našeho fašismu.

Vedle kouzla extrému (Nietzsche) působí i kouzla romantiky, romanticky rozjímané minulosti. A ježto mládež se ráda věsti dává, docilují pomocí tohoto prostředku i lidé vůdčím darem méně nadaní přece velikého vlivu.

Že pak mládež ráda *nové* slyší, co dětství nepřipomíná, mohou takové národní ideály do pozadí zatlačiti především ideály katolické a náboženské vůbec, samy uspokojení však neposkytující. Zde čekají nábožensko-paedagogické úkoly svého řešení. Přirozeně nesmíme tomuto hnutí upírati všechnu oprávněnost: individuálně výrazná osobnost a národní charakter jsou rovněž cíle Bohem chtěné.

Nábožensko-paedagogicky z této zvláštnosti mládí vyplývá potřeba smířující synthese. A tu zdá se nám mládí ke katolickému náboženství takřka zreformovaným: v katolickém pojetí spojuje se totiž individualismus nebo-li péče o osobnost s duchem hromadným: každý má příkázání pro sebe, a všichni mají příkázání pro svůj celek: buďte dokonalí jako Otec váš v nebesích dokonalý jest. Každý se má opravdu „nadčlověkem“ státi.

Ale tím se nerozumí člověk-pán a člověk-tyran. Treitschke jest zastancem pohanského nadlidství, odpuzujícího individualismu, píše-li: „Muž, jenž chce mocně působiti, musí se svou individualitou tak prudce do světa vyraziti, aby vše obyčejné a všední si o ni rozbilo hlavu.“ Nikoli! Všichni vespolek podle křesťanského pojetí tvoří v Kristu jediné tělo, takže všichni své dokonalosti dohromady skládají a ve společném výsledku mnohem více dokonalost boží se zrcadlí. A skrze Krista, „dokonalého muže“ jest cíl stále dovršeným způsobem dosahován. Toto rozplývání v celku, tato radostná, obětivá odevzdanost

do jeho služeb, jest i dle Nietzsche hrdinstvím. „Ten jest hrdina, kdo některé věci tak sloučí, že jeho osobnost při tom nepřichází již v úvahu.“

V církvi má každý *národ* právo. Ale jako každý jednotlivec, tak má se i každý národ obroditi, každý má vše, co jest jednostranné a jen přirozeně zrozené, setřítí a býti ochoten sloužiti širšímu obcování.

Mládí, práce a povolání.

Náš sociální stav působí starosti. Otázka práce a povolání jest při tom rozhodující. Vzpomeňme jen veliké nezaměstnanosti a stávek. Nebezpečí zpustnutí lidí nezaměstnaných a stávkujících, jejich děti a učeníků, jest obzvláště politování hodno.

Odkud tato bída, tento sociální zápas? Ed. Spranger píše: „Proto musíme si připomenouti, že smysl a hodnocení práce z povolání byly ještě daleko do doby osvícenské v náboženské souvislosti a že za křesťanské kultury každé povolání cítilo se spolupracujícím na říši boží. Tento náboženský rámec drobil se a opadával stále víc a víc se sesvětštěním moderního života. Přesněji řečeno: ustoupil do pozadí vědomí.“

Dnes jest již nemožno poznávati ve své sebe nepatrnější práci onen veliký společný cíl její a uplatňovati sebe v ní. Způsobila to specialisace a mechanisace práce. Dovednost jednotlivcova nedochází uplatnění. Dělník se stal sluhou stroje. Pracujícím, tvořícím, sebe uplatňujícím jest stroj. Jak se člověk může mysliti? Schleiermacher domníval se před 125 roky: „Není větší překážky nábožnosti nad tu, že musíme býti sami sobě otroky, neboť otrokem jest každý, kdo musí konati, co by mrtvými silami mělo býti vykonáno.“

Očekáváme od zdokonalení věd i umění, že nám učiní tyto mrtvé síly služebnými, že nám hmotný svět a z duchovního vše, co se řídití dá, promění v pohádkový palác, kde bůh země jen pronese konečné slovo, jen péro stiskne, aby stalo se, co nařizuje. Pak teprv každý člověk bude svobodným, pak teprv každý život bude praktickým a spolu rozjímavým, nad nikým nebude se zvedati poháněčova hůl, každý bude míti dost klidu a času, aby v sobě pozoroval svět.“

Taková byla velepíseň, takový byl sen o budoucnosti techniky. Schleiermacher byl špatný prorok. Stroj nestal se sluhou, nýbrž tyranem člověka. Kdyby byl Schleiermacher správně viděl, byl by věstil lidské neštěstí. Neboť život bez práce a námahy byl by zkázou lidí. Nepamatoval na zákon dědičného hříchu.

Dnešního dělníka trýzní jednotvárnost a duchamor zaměstnání. Jak se asi cítí jatkář v Chicagu, jenž den za dnem na kole přivázaným prasatům hrdlo prořezává! Nebo obuvník, jenž den za dnem k botkám jen poutka strojem přišívá! Dělník neurčuje také již pracovní rytmus, jenž má na radost z práce tak nesmírný účinek a práci poetický, estetický prvek propůjčuje. Nyní rytmus udává stroj. Jistě má jej i stroj. „Ale tyto nové rytmy práce liší se velmi od starých. Pracující člověk již není pánem svých pohybů, nástroj není již jeho sluhou, jeho sesíleným tělesným údem, nýbrž nástroj stal se pánem dělníkovým; diktuje mu míru jeho pohybů: tempo a trvání práce nejsou již na jeho vůli závisly; člověk jest k mrtvému a přece tak živému organismu přikován.“ Tím způsobem rozumíme i pozvolnému zániku zpěvu při práci. „Co zmohl by lidský hlas proti hukotu kol, bzúčení transmis a oněm neurčitým hlukům, -jež naplňují většinu továren a vyhošťují z nich všechnu útulnost.“

Dělník jest odloučen od svého díla a hrdost z něho nevzchází již v něm. Nechť sebe častěji svou práci opakuje, nevidí nikdy pod rukou svou vznikat celé dílo, nýbrž vždy jen jeho zlomek. Strojová práce jest práce Danaidek a ta starým platila za pekelný trest. Dělník jest oddělen od zákazníka a nezáleží mu pranic anebo pramálo na tom, jak práce dopadne. Jakmile však práce a dílo, t. j. práce ve svém průběhu a výsledku, přestává býti zdrojem radosti, poněvadž přestává býti ukojením snahy o výkon a uplatnění, musí přirozeně člověk hledati mimo práci náhrádku chybějící radosti. Ale každá náhrádka jest méněcenná. „Psychologie starého způsobu práce vrhala by tu oslnivě světelné pruhy na všechno, čeho člověk pozbyl a co s pochybným výsledkem nahražováno jest novými podněty, jako zábavou, tancem, nedělními radovánkami daleko mimo pracovní zájem ležícími a se starým způsobem radosti naprosto nerovnocennými. Bezprostředního zájmu na práci ubývá, práce svádí k řemeslnosti, nekoná se než pro výdělek a takovým způsobem dělník snadno stává se námezdníkem.

Přistupuje k tomu ještě katastrofální vědomí dělnických vrstev, že pracují nikoli pro velikou milovanou společnost, nýbrž pro sobecký, na vši bídě vinný *kapitalismus*. Svědomitá práce zdá se mu téměř podporou kletého společenského řádu, sabotování práce naopak prostředkem k jeho zlepšení. Tak pozbývá dělník radosti a hrdosti z práce, tak pozbývá práce a povolání prvku výchovného a tvořivého. Práce nerovná se žaru změkklé železo si upravujícímu, nýbrž žaru železo tvrdým činicímu a spalujícímu. Nikoli příslušnost k velikému národnímu celku a ještě většímu tělesu říše boží naplňuje dělníka hrdostí, nýbrž příslušnost ke straně, třídě. Také oběti přináší méně ve službách onoho celku než ve službách třídního boje, jenž mu má krásnější země budoucnosti dobyti; jeho hrdost leží tedy mimo jeho povolání.

Tyto věci tvoří největší nesnáz ve výchově povolání u mládeže.

(Pokračování.)

JOS. KOBOSIL:

K dějinám Českých bratří.

(Pokračování.)

V tu dobu asi na jaře 1458 připadá přesídlení Rehoře a jeho přátel do vesnice *Kunvaldu*, jež patřila králi Poděbradovi a na přímlovu Rokycanovu byla jim k usídlení poskytnuta. Zde shromáždili se mnozí věřící z lidu i z rytířstva a kněží, přidržující se faráře žamberského *Michala* (příjmím Brádacius, † 1501), který byl podle jejich přání. S Rokycanou udržovali i dále spojení. Na blízku v Krčíně založil kněz Martin druhou osadu. Jména „bratří“ pravděpodobně již v Praze Řehoř a jeho přátelé mezi sebou užívali. Nebylo tehdy ničím neobyčejným v náboženských kruzích v Čechách ode dnů Táborů. Zvláště Chelčičtí nazývali se „bratřimi“ a Petr oslovuje také Rokycanu „Bratře“. Jistě je napodobením prvokřesťanského mravu, jak se jeví v listech apoštolských a nemá značiti oporu v římském mnišství.

Asi r. 1464 vzniklo jméno, jímž Bratři dle svědectví Komenského sami se jmenovali: „*Bratři zákona Kristova*“. Komenský vypravuje ve své latinské *Historie* (*Ecclesiae Slavonicae ab ipsis Apostolis fundatae, ab Hieronymo, Cyrillo, Methodio propagatae, Bohema in gente potissimum radicatae et in Unitate Fratrum Bohemorum fastigiatae, brevis Historiola*. Amsterdami 1660. § 51),¹⁾ že Bratři

¹⁾ v překladu prof. Bidla, 1893, nákl. Comenia v Praze.

chtěli se zpočátku jmenovati *fratres legis Christi*, aby nebyli zaměňováni s bratřími římských mnišských řádů; později, když jim odpůrci bylo vytýkáno, že založili nový mnišský řád, zrušili toto pojmenování a jmenovali se jednoduše *Unitas fratrum*, společnost bratří. Nápadno jest ovšem, že ve starších spisech Bratří jméno Bratří zákona Kristova se nevyskytá, ale lze to vysvětliti tím, že chyběl každý popud k takovému sebeoznačování, ježto ani jejich podání králi nebo některé vyšší osobnosti ani jejich starší spisy vyznání nemají úředního podpisu. Posléze nalézá je Müller k r. 1535 v českém vydání vyznání, jehož předmluva má nadpis: *Předmluva Starssjch Bratřj zákona Krystova*, kteréž nepřátelé z nenávisti k gegich potupě *Pikharty* nazýwagj a mnozý z omýlenj Waldenskými gmenugj (110). Od r. 1461 dále veřejné z úředních míst užívané pojmenování Bratří bylo *Pikarti* (vzniklo z *Beghardů*). Pak *Pikarty* rozuměli se tehdáž takoví kacíři, kteří přítomnost Těla a Krve Kristovy pod způsoby chleba a vína popírali a zastupovali „čisté učení známky“. Později byli Bratří namnoze jmenováni *Valdenskými* na základě dějinných styků s *Valdenskými*. Luther ve svých dopisech vždy tak *Bratry* jmenuje a *Flacius Illyricus* pokusil se dokazovati oprávněnost tohoto označení (Goll, Q. u. U. 1. 51). Obě jména byla v obecném užívání, takže Bratří viděli se nuceni sami před veřejností jich užívat, byť i vždy s výslovným protestem (112).

Asi r. 1490 přistoupil k Jednotě *Lukáš* z Prahy. Kolem r. 1460 v Praze narozen v utrakvistické církvi a vychován studoval na pražské universitě, kde 2. října 1481 bakalářství dosáhl. Kázání *Poláka*, *Michala*, faráře u sv. Jiljí, jež měla veliký nával posluchačů, otevřela mu oči o „pravdě a svedení“, prokázala mu tedy podobnou službu, jako kdysi br. *Řehořovi* a jeho přátelům kázání *Rokycanova* a vzbudila v něm touhu, poznati takové lidi, kteří pravdy následovali. Poznání pravdy a svedení bylo v něm prohloubeno čtením spisů *Petra Chelického*, jež mu dal přítel *Adalbert*, tajný přítel Bratří, ale tehdy ještě ne člen Jednoty. *Lukášem* získán byl *Vavřinec Krasonický* a oběma značně starší *Mikuláš ze Žatce*, který r. 1458 stal se v Praze mistrem a na universitě do r. 1460 působil; tento zřídil v *Brandýse* první školu Bratří (239). Br. *Lukáš* uložil své myšlenky asi ve 170 spisech, jež Bratří uznali za směrodatné a jejich přesvědčení odpovídající. Nemálo z nich děkuje svůj původ literárním bojům s odpůrci Jednoty, jiné psal jako uvedení do Písma anebo k praktickému vzdělání, v jiných pojednával o jednotlivých bodech křesťanského učení, jiné měly ukojiti liturgické potřeby Jednoty. Ve všech těch spisech nikde nevystupoval *Lukáš* jako reformátor vůči bratrské minulosti, spíše honosil se, že psal jen to, co v Jednotě nalezl (456). Úplnou výstavbu bratrského učení podal br. *Lukáš* v *Apologia sacrae scripturae* (tiskem 1511) a kromě toho probíral jednotlivé části učení v jednotlivých spisech. Ale popud ke všem nedal vlastní vědecký dogmatický zájem nýbrž výhradně praktické potřeby, jež v příslušných předmluvách uvádí. Samostatnou učebnou soustavu Bratří podávati byl dalek již proto, že byl přesvědčen, že učení Bratří s učením církve obecné souhlasí a že oni jen zamýšlejí, odstraniti jisté převrácenosti, jež učení církve během doby Římem doznalo. Onen podstatný souhlas dokázati bylo účelem *Apologie* (Původní latinské vydání *Apologie* z r. 1511 nebylo dosud nalezeno (458). Pojednává nejprve o víře v tři osoby Trojice — jako o *podstatné* pravdě; jako *služebné* pravdy jmenuje učení o církvi, o slovu božím a svátostech. Přidáno: účtování o *případných* věcech, totiž o řádech, nálezcích, zvycích při křesťanské zbožnosti (bez jednotlivostí, jen zásadn

stanovisko Bratří). Závěr tvoří některé krátké věty o odpuštění hříchů, vzkříšení těl a životě věčném (459).

Výklad učení a bohoslužby Bratří ukazuje ve srovnání s římským učením a bohoslužebným řádem mnohé škrtky, zjednodušení dle míry biblické normy, prohloubení a zvnitřnění. Zdůrazněním obecného kněžství všech věřících a jeho uskutečněním ve volbě kněží obcí zrušeny jsou základy hierarchie. Náзор, že svátosti nesprostředkují spasení, nýbrž jsou jen jako symboly a obrazy statku spasení dříve pokáním a vírou dosaženého, znamená zavržení církevní svátostné magiky. Všude se zdůrazňuje smýšlení, „pravda“, naproti formě. Zvláštní učení naproti tomu Bratří nepostavili, neboť i pozdní křest, jenž by nejprve takovým se mohl zdát, spočívá méně na jejich dogmatických názorech, než na jejich praktickém církevním ideálu, který byl od počátku zvláštností Bratří: založení křesťanské *obce*. Předpokmínkou pro vstup do ní bylo osobní obrácení „první pokání za hřích dědičný a jednotlivé hřichy osobní“ a jako symbol odpuštění tímto pokáním dosaženého, zároveň jako znamení přijetí do obce, byl křest udělován. Organizaci a vytvoření této dle prvokřesťanského vzoru shromážděné obce platila její hlavní práce v synodách, v kázání a v duchovní správě jednotlivé. V ní viděl Lukáš počínající „obnovu“ církve! Ale byť i mnohokrát (na př. vůči Amositům) stanovil jako zvláštní statek Jednoty toto spojení k bratrské obecnosti, nebylo to Bratřím přece jako takové tak jasně povědomo, aby toto vědomí je bylo mohlo od toho zdržeti, by se nedali strhnouti do nekonečných naukových sporů příštích století, pro něž si z domu nepřinesli ani porozumění ani uschopnění (516).

Dějiny Jednoty od roku 1528, jež spisovatel také podati slíbil, dosud vydány nebyly.

Do češtiny přeložil Müllerovy „Geschichte der Böhmischen Brüder“ Dr. F. M. Bartoš (Dějiny Jednoty bratrské, 1923). Ale překlad tento jest méněcenný, proto že se v mnohém odchyluje od původního spisu. Zvláště hlava I. jest zkrácena ze 45 stránek originálu na 10 stránek. *Vynechány jsou poukazy spisovatelovy na práce našeho badatele Jana Sedláka!* Ale také další partie nejsou věrně přeloženy. „Bartoš restringuje leckde bezúčelně, vynechává věty, které mají v kontextu svůj význam, bezdůvodným zkrácením znejasňuje smysl některých míst, vsouvá bez označení do překladu svoje mínění resp. korektury, místy spokojuje se ne zcela přesným shrnutím obsahu.“ (ČČH. 1925, str. 651). V tomto článku uvedené ukázky ze spisu Müllerova, jež snad posloužit mohou katechetům při vyučování církevnímu dějepisu, nejsou přejaty z překladu Bartošova, nýbrž jsou z originálu přeloženy.

JAN OLIVA

Vyučování náboženství dle psycho-fysické struktury žáků.

(Pokračování.)

Výše často mluveno o velkoměstu. Jak je tomu s maloměstem? K tomu pěkně odpovídá Vladimír Procházka ve „Varu“ redigovaném univers. prof. dr. Zd. Nejedlým. Z článku Procházka „Rozklad realismu“⁴⁹⁾ vyjímám: „Maloměstáci nejsou vyhraněnou třídou, v tom smyslu jako na př. proletariát, třídou spojenou celkem stejnými podmínkami životními a tedy společným vědomím, nýbrž spíše řadou dosti různých, v sebe zasahujících společenských vrstev, které tvoří

⁴⁹⁾ Var číslo 22 (rok 1922) str. 42—47 a částečně až 54.

na obě strany povlovný přechod. Maloměšťák je často v situaci, že se jeví v jedné a téže osobě na jednu stranu jako vykořisťovaný, na druhou jako vykořisťovatel. Obě hlavní tendence dnešního hospodářského vývoje ohrožují maloměšťáctví stejnou měrou: liberalismus jím hrozí zničením existence vražednou volnou konkurencí (anebo ve vyšších formách monopolem), socialismus hrozí vůbec odstraněním smyslu jejich existence kolektivismem. Výrazem jejich snahy a sebezachování jest snaha státi uprostřed, nad věcmi, zprostředkovati, odstraňovati rozpory dohodou, smířiti nesmířitelné, tvořiti mosty v politice a ve filosofii, stejně jako je tvoří v ekonomice. Odtud zjev, že maloměšťák nikdy přesně neví, na kterou stranu se má v zápasu postaviti. Někdy je až nepřičetně revolučním, aby brzy upadl v náruč zaryté reakci . . . Maloměšťáci nejsou, jak řečeno, vrstvou jednotnou. Jest to největší část sedláků, v městech živnostníci, obchodníci, zaměstnanci všeho druhu a „inteligence“. Společným jejich znakem jest individualismus, avšak krotký, omezený, takový rodinný a domácký v politice tedy jedním slovem „demokracie“. Realisté dovedli nejlépe a nejurčitěji ze všech maloměšťáckých směrů pochopiti svou úlohu . . . dovedli v osobnosti Masarykově vystoupiti k nejvyšším metám lidského ducha, jednoho však nedovedli (a nemohli dovést): vyjiti ze své sociální příslušnosti a nebýti maloměšťáky. Realisté fakticky dnes stojí v dnešním zápasu i s Masarykem tam, kde stojí celé ostatní maloměšťáctvo: na straně buržoasie. A pokud tam snad ještě někteří nejsou, musí tam ještě dojiti. Maloměšťák se od převratu ponenáhlu stále zřejměji stavěl na stranu reakce, pod heslem ochrany pořádku . . . „Socialistický blok“ ve všech důležitých věcech ustupuje buržoasii a zakrývá tak znamenitě její blížící se diktaturu“.

Myslím, že uvedené výňatky zcela jasně nám osvětlují, jakým způsobem jeví se u mládeže vůbec a žáka zvláště vliv města (velkoměsta i malého města), neboť že všechnen ten vyličený život musí se uplatňovati jak na těle tak na duši dětí městských, o tom netřeba dále se rozepisovati — to je tedy „prostředí městské“.

A jak je tomu s „prostředím venkovským“? O tom zde jen stručně něco uvedu, poněvadž jsem v předešlém svém pojednání „Nejvnitř. jádro nynější krise náboženské“ o této věci citoval obšírněji úvahu z LH 1924, 385—394. Zde tedy jen dodávám toto: „K sedlákům musíme dnes mluvit jazyky andělskými, chceme-li je získati pro skutečný selský svéráz, pro jednoduché, přirozené a vždy cenné jejich života. Sedlák se změnil a bude se dále měnit, jako všechno na světě.“⁴⁶⁾ Málo je zemí, kde se zachovávají dosud nezkráceně „zdeděné selské instinkty klidu, usedlosti a volného rytmu práce, instinkty to, které v poslední příčině jsou staticky-vegetativně-ženské“.⁴⁷⁾

Když jsem vyličil zvlášť působení prostředí městského a zvlášť působení prostředí venkovského, nastíním nyní paralelu obojího působení: „V městech a místech průmyslových a ve velkých městech ovšem šetření, pokud jde o přírodu „volnou“, dopadne asi po každé bledě, ale mylně bylo by míti děti ty za „chudé představami“ — naopak takové děti mají také značnou zásobu představ již v 6 letech svého věku, ale představ jiných, a jest tedy třeba dotazník výzkumu žactva sloužící upravit tak, jak toho určité prostředí vyžaduje. Nedostatek představ o přírodě a jejich zjevech u dětí velkoměstských a nedostatek představ o zjevech průmyslu, umění a lidských výkonů, jaký zastihujeme v míře hojnější zase u dětí venkovských, vysvětluje se *prostředím*“.⁴⁸⁾

⁴⁶⁾ LH 1924, 475. — ⁴⁷⁾ LH 1927, 292. — ⁴⁸⁾ Čb 182—3.

Po celkovém popsání prostředí městského a venkovského měl bych podati nyní popis konkrétní, totiž popis venkova, měst (velkoměst) u moře, v nížině, na vysočině a na úbočí, neboť podle polohy a podnebí prostředí hodně se různí a ustupňuje co do svého vlivu. — Dále pak bych měl konkrétně podati popis, jak jednotlivé třídy a zaměstnání jak v městě tak na venkově jeví různý vliv na tělesnou i duševní stránku svých příslušníků dětí a žáků.

Pro oba tyto úkoly nebylo by těžko sebrati zajímavý materiál — ale pojednání přítomné by tím velice vzrostlo, a myslím že bezúčelně, neboť na základě celkového vyličení měst a venkova výše podaného tento konkrétní popis čtenář sám si, bude-li ho to zajímat, upraví. Jen jako na ukázkou, jak by popis ten vypadal, podám zde thema o venkovském prostředí *úbočí*: „Hory jsou školou nejen k vypěstění silných zdravých těl, která se k boji se životem zocelují, nýbrž i školením charakteru, nevysychajícím pramenem čistých mravních radostí ze života.“⁴⁹⁾

Přehledneme-li vše, co o vlivu prostředí na žáky bylo pověděno, dáme jistě za pravdu dru Čádovi, když píše⁵⁰⁾: „Nemůžeme bez mnohých pečlivých omezení přijmouti evolucionistické diktum, že prý duševní život dítěte opakuje vývoj lidstva. Oproti primitivnímu člověku má dítě slabé tělo a působí naň vůkolní vlivy vyšší kultury“.

2. *žáci sami*. Zde přijde k řeči rozdíl dětí dle pohlaví na chlapce a děvčata. Že již v tělesném sestrojení je značný rozdíl mezi tělem a jeho silami u chlapců a u děvčat, je všeobecně známo a postačí jen na to poukázat, aby si každý učitel a vychovatel hned uvědomil, v čem rozdíl ty spočívají.

Avšak i v ohledu duševním je značný rozdíl mezi duševní výkonností chlapců a děvčat, takže někteří docela mluví o různosti psychy chlapecké a dívčí. Od kdy možno tak mluvit? Compayré o tom praví⁵¹⁾: „Teprve ve 4. nebo 5. roce může se jednati o psychologii rozdílné pro každé pohlaví . . . Až do věku 3 neb 4 let není mezi nimi značnějšího rozdílu.“ Pak ovšem je patrný rozdíl, jak každý učitel obecné školy jistě pozoroval: v nižších třídách od 6 do 9 až 10 let předčí dívky duševně chlapce, od 9 (10) do 11 let jsou dívky a chlapci duševně si rovnocenní, od 12 let začínají chlapci vynikati nad dívky. Elsa Cronerova rozeznává ve spise *Die Psyche der weiblichen Jugend 1924* pět hlavních typů duševních u dívčí mládeže: vysloveně mateřský, erotický, romantický, střízlivý a intelektuální typ.⁵²⁾

Čáda ve svém spise *Rozpravy z psychologie dítěte a žáka 1918* zabývá se i tímto rozdílem tělesným a duševním. Vybírám pro náš účel z něho toto⁵³⁾: „Začátek, délka, ráz i průběh „pubertního období“ (období pohlavního dospívání) jest rozličný podle pohlaví (u dívek dříve se začíná a dříve se končí), podle klimatu, plemene, prostředí (na př. městské děti celkem dříve dospívají než venkovské a pod.) i snad podle jiných příčin ještě (strava, snad i různá mravnost atp.) Ve střední Evropě celkem asi léta 13.—17. zabírá pubertní období; v Čechách průměrně hoch v 16 letech, dívka (podle Matiegkových šetření ve „Věstniku král. české společnosti nauk“ 1897) průměrně ve 14.—16. roce dochází pohlavní vyspělosti. Ale to vše jsou data jen průměrná, úchylek a zvláštností jak krajových, tak zvláště individuálních jest veliké množství

(Pokračování.)

⁴⁹⁾ LH 1927, 283. — ⁵⁰⁾ Č¹a 629. — ⁵¹⁾ C 475. — ⁵²⁾ LZ 1924, 1515. — ⁵³⁾ Č¹ 164—176.

JOSEF HANÁK (Bzenec).

Vychovatelské zkušenosti abbé Dibildosa.

(Pokračování.)

Tak přikazuje morálka náboženská, kromě níž není morálky účinné. Jsou to příkazy absolutní, jež zavazují samy sebou, nezávisle na rozumových důvodech. Tato absolutní jejich autorita pochází od Toho, jenž je lidstvu dal, jsa sám Absolutní. Morálka, jež pořádá lidské skutky, může mít svou působivost jedině od Tvůrce a Pána člověka, od Bohu, může být jen náboženská žádáná jiná. Tato morálka, kterou církev od počátku svého trvání vštěpovala národům všemožných kultur a civilizací a jí je mravně ukáznila a povznesla, může jedině blahodárně působiti svou naprostou jistotou a jasností i na moderní společnost tím, že každé lidské bytosti, mladíku i muži, dívce i ženě hlásá: Mimo manželství zachováš mravní čistotu v představách slovech i skutcích. Toto přikázání je neoblomné, nepřipouští žádné výjimky a právě tato jeho neúprosnost a nekompromisnost dodává člověku síly, je přijmouti a plniti a klesne-li, zase se vzchopiti. Právě proto nejsme pro výchovu sexuální, nýbrž pro výchovu k mravní čistotě.

Kdy počítí s touto výchovou? Zajisté již za docházky žáků do školy obecné. Ve vyučování náboženství se nám k tomu naskytne dosti příležitostí, zvláště za přípravy k sv. zpovědi. Jest však záhodno poučiti děti i o tajemství vzniku života, jehož neznají, jež však tuší a jež dřív či později mohou poznati náhodně, od vyspělejšího soudruha, což nebývá, jak již bylo řečeno, bez nebezpečí, bez mravního otřesu. Jak tomu možno zabrániti? Snad opatrným, vážným poučením? A kdo o tom poučí dítko? Otec? Matka? Učitel nebo katecheta? Otec zpravidla odpoví odmítavě: „Dejte mně pokoj; dítě se to časem doví samo! Matka se k tomu hodí nejlépe a odhodlá-li se k tomu, potká se téměř vždy se zdarem.

Co se týká katechety nebo zpovědníka, ať tak nikdy nečiní bez souhlasu rodičů, aby nebyl podezírán z nekalých úmyslů, zvláště jde-li o děvčata.

Abbé Dibildos doznává, že jako vychovatel učinil jen třikrát pokus s tímto poučením a myslí, že s dobrým výsledkem, jak soudí z toho, že žáci, nyní již muži, lnou k němu upřímným přátelstvím. Avšak každý z těchto pokusů zanechal v něm vzpomínku téměř trapnou. Ať mluví o tom sám. „Hoch poslouchal, sedě na židli, zatím co jsem chodil sem a tam ve svém kabinetě, vysvětluje mu, hledaje vhodné výrazy, zarážejí se. Snažil jsem se mluvit nenuceně, s úsměvem. I hoch se usmíval, ale jaksi rozpačitě, stísněně, jen rty, kdežto v jeho očích se zračil stud, cosi jako výčitka. Posadil jsem se tedy, měně tón řeči, snaže se do hovoru vložit co nejvíce laskavosti a vážnosti. Mluvil jsem o tajemství vzniku života jako o tajemství Božím. Hoch chápal, pokud byl s to. A když se hovor skončil, rozešli jsme se, pocítujíce oba ulehčení, já však větší než hoch,“ dodává upřímně abbé Dibildos. — Osobní, přímé poučení není tedy snadné a nelze pro ně stanoviti nějaký obecný návod. Jest jisto, že vychovatel má před sebou žáky, z nichž někteří vědí o pohlavních věcech více, než by se myslilo, jiní zase daleko méně. Někteří jsou zvědaví, živí, smělí, jiní zase bázlíví, zaražení před věcmi, jež se jim zdají býti čímsi nedovoleným, neslušným. Jsou rodiny, v nichž jest jakási mravní útlocitnost až úzkoprsá. Zásada „maxima puero debetur reverentia“ řídí všechny hovory, četbu i volbu soudruhů, celý rodinný život má na zřeteli mravní

výchovu dětí. V jiných rodinách naopak hovoří se o všemožném, obrázkové časopisy a noviny jsou dětem přístupny, což vede k jakési volnosti v myšlení i řeči, k mravní výchově více méně liberální. Není to třeba naprosto zavrhnout, pokud nejde o řeči, obrázky a četbu neslušnou a nemravnou. Má to aspoň tu výhodu, že zjevy pohlavního rázu nebudí přílišné zvědavosti, že zapadají do všedního proudu života, že pozbývají jakési zvláštní tajemnosti, jež svádí k stálému pokoušení.

Přirozený postup sexuálního poučování žáků záleží v tom, že se vychovatel o událostech tohoto druhu, jež se během doby přihodí a budí zvědavost žáků, vyjádří klidně a taktně.

Mezi žáky se na př. vypráví, že některému z nich přibyl sourozenec. Stačí prostě se tázati: „Dopadlo vše dobře? Daří se mamince lépe? Kdy bude křest?“ Tím se ukojí zvědavost žáků, aniž je třeba malicherných fikcí. Nebo se stane nějaká skandální aféra, jež pobouří veřejnost a nezůstane utajena ani žákům. Ať neopomene vychovatel pronést o tom svůj úsudek přímo, beze všeho pokrytectví.

Někdo namítne, že se tím způsobem v duši nevinného žáka mohou vzbudit pohoršující myšlenky a představy, že se zneklidní jeho dosud pokojné svědomí. Jest však daleko lépe, aby se tak stalo vážnými slovy vychovatelovými, než aby žák byl poučen jiným žákem, snad starším, jenž se vysměje jeho nevědomosti a studu a svým vzrušením i jej rozechvěje a pohorší.

Tak během tří, čtyř let dospívání nabude žák o pohlavních věcech poznatků, jež nejsou úplné a souvislé, jež však mu zatím dostačí. Toto pozvolné poučování má stále provázeti pěstování svědomí žáků, jež se děje náboženskou výukou, nedělními promluvami, modlitbou a zvláště svátostmi.

Ve zpovědnici má kněz—vychovatel naváděti žáka k ukázněnosti mysli i smyslů, k ascetismu v myšlenkách, k zdržlivosti v pohledech, k sebeovládání, aby odmítl pohoršlivou knihu, aby přerušil špatnou četbu, aby se uvaroval nebezpečných příležitostí. Je to jakási disciplína preventivní.

Daleko nesnadnější jest vnitřní zápas — potlačiti žádostivost, jež náhle se probudí v nitru a podráždí smyslnost, opanovali vůli, byť i se již přiklonila k hříchu, opanovati ji i po pádu, bez malomyslnosti, s nadějí na vítězství. Právě zde má modlitba nesmírný význam, a to modlitba ustavičná, za práce i za hry, modlitba za mše sv., zvláště pak modlitby zpovědní a modlitby ze všech nejintimnější — k sv. přijímání. Je třeba doporučovati nejen kratičké modlitby prosebné: „Bože, pomoz mi, posilni mne“, ale i prostinké modlitby lásky o oddanosti: „Bože, miluji Tě a chci Tě milovati; Spasiteli, Ty jsi zde a já jsem u Tebe“. Tímto povznášením mysli k výšinám a spojením duše s Bohem se tato očisťuje a posiluje, vítězí nad nízkými pudry a rozvíjí se v lásce k Bohu.

(Dokónčení.)

Oprava.

Na str. 33. místo la Correspondant má být i e C., na str. 50. místo vymýká vymýká, v 2. ř. od spodu po slově historii se doplní svou místo rázem má být o b jevem, na str. 72. v 2. ř. od sp. místo mladiství má být mladiství,

AR. OLIVA:

Dějiny církve dosvědčují její vyšší poslání.

(Pokračování.)

Po rozpadnutí říše Karla Vel. a při úpadku kultury západní byly zase církevní ústavy, hlavně kláštery, zachránci vědeckých pokladů a místem vážné duševní práce. Jednotlivá opatství jako Sv. Havel a j., pak školy církevní v Lutichu, Toursu, Chartresu, Paříži byly shromaždišti vědecké činnosti. Pěstovaly se v nich hlavně obory theologické, ale i studium klassické. Byla započata veliká díla annálová, charakteristické to historické výkony v oněch stoletích. V Itálii zase vzkvétaly školy městské: v Salerně medicinská, v Pavii juristická. Lékař Konstantin, později mnich na Monte Cassino, přeložil asi 1050 medicinských spisů arabských. Styk s řeckým východem přinesl mnohé důležité elementy vzdělání západní kultuře. Jak se zajímali jednotliví učenci o studium věd světských, dokazují spisy učeného *Gerberta*, který nastoupil na stolec papežský r. 999 jako Silvestr II.

Arabská věda středověká bývá často přeceňována. Jest hlavně reproduktivní a spočívá na křesťanské kultuře byzantské říše, v níž byly uchovány a Arabům zprostředkovány poklady starého řeckého a hellenistického vědění. Podobně jest tomu i s arabským uměním.

Rozkvět vědy ve středověku. Veliký rozmach církevního života na křesťanském západě od 11.—12. století přinesl zároveň veliký rozkvět *filosofických a theologických věd*, který nabyl největšího rozvoje během 13. století. Setkáváme se tu s velikými výkony ducha, které musejí vyvolati obdiv historika objektivně soudícího. Vůdcové tohoto duchovního hnutí stále více se odkloňovali od zevnějšího studia spisovatelů starověku, rozšiřovali poznání získaná, shromažďovali bohatější materiál filosofické a theologické spekulace, též přepracovávali samostatněji v onu harmonickou v sobě uzavřenou obrovskou stavbu *jednotné duchovní vědy*, jaká ani před tím ani potom v periodě lidské kultury neexistovala. Téměř veškeré vyšší vědění doby předchozí bylo dáno do služeb této vědecké činnosti; nejen díla latinských a řeckých církevních Otců, nýbrž i spisy velkých řeckých filosofů starověku, hlavně Aristotela a arabských učenců — překlady těchto pořizovali hlavně židé — byly náležitě oceněny. Od 12. století byla střediskem těchto duchovních snah Paříž, zvláště když se tam stávající školy spojily v *universitu* a rozvínovaly — na široce založené organisaci, s velkou svobodou a samostatností — vědeckou činnost. Zde působili koryfeové scholastiky: *Alexander Hallský a Bonaventura, Albert Veliký a Tomáš Akvinský*, k nimž se řadí jiní vynikající muži vědy v Paříži, v Oxfordu a na jiných školách. Při tom nebyly nijak vyloučeny vážné kontroverze vědecké o jednotlivých názorech; církevní vrchnost v tom ohledu popřávala velikou svobodu a zakročovala hlavně jen tehdy, kdy se jednalo o ochranu tradice víry. Pařížská universita byla vzorem, podle něhož jiná města utvořila podobné organisace, hlavně k pěstění filosofie a theologie. Pro jiná odvětví vědecké činnosti byly rovněž znamenité školy: pro medicinu v Salerně a Montpellier, pro práva v Orleansu a Bologni. Není to významným, že král Roger Sicilský v první polovici 12. století dovořil ve své říši

provozovati zdravotnictví jen mužům zkoušeným od profesorů medicíny v Salerně za přítomnosti královských komisařů?

Podporování vědy církví. Církevní vrchnost mocně podporovala vědecké hnutí. Centrální postavení církve v životě křesťanských národů západních působilo, že toto duchovní snažení rozvíjelo se pod přímým vlivem církve. Četní papežové chránili vědecké snahy zvláštními výsadami universitám, které byly podstatným faktorem v nezadržovaném rozvoji vědecké činnosti; papežové i spolupůsobili při zakládání četných universit, když vydávali erekční listiny, jednak sami bez direktního zásáhnutí jiných autorit třeba často i na popud knížat a měst, jednak udělováním privilegií universitám od jiných autorit založeným. Papežové brali často v ochranu členy universit při zasahování v práva universit, udělená jim vrchností církevní a státní. Ve prospěch studujících zakládány nadace; jednotlivé university byly buď úplně nebo z velké části založeny ze statků duchovních. *Církev byla po staletí pěstitelkou a ochránkyní vědecké činnosti a nesmrtelné vědecké výkony v oboru theologie, filosofie, práva, i mnohá, pro onu dobu významná, bádání exaktního směru v oborech přírodovědy a medicíny dokazují, jakými výsledky byla tato činnost korunována!* Se stanoviska náboženského posuzováno, jest i to veliká zásluha církve a její zástupců i učenců samých, že přinesli z děl řeckých filosofů křesťanskému západu tento bohatý poklad vědy, hlavně spekulativní povahy, a v samostatném přepracování za součinnosti mnohých generací učenců zužitkovali pro vyšší kulturu ducha bez nejmenšího zkrácení církevního podání víry. Oni koryfeové duchovních věd ve 12. a 13. století dovedli vystavěti most mezi nejvýznamnějšími výsledky přirozeně — filosofické spekulace a systematicky analysovaným obsahem zjevených pravd. Tím byl dosažen harmonický, jednotný, objektivnímu poměru přirozenosti a nadpřirozenosti odpovídající světový a životní názor, který dává svůj ráz duchovním vědám a veškerému bádání oněch století.

Často se církvi vytýká, že má vinu *na jednostranném směru* středověké vědy ve filosofických a theologických disciplínách, na zanedbání kritického dějepisu a přírodních věd. Veškerý duchovný směr oné doby přinášel nesporně s sebou, že více interesovalo pěstění tak zvaných duchovních věd než věd exaktních. Jest nespravedlivě proto činiti výčitky církvi. Není hlavním povoláním církve nabádati k historickým a přírodovědeckým bádáním a obracet činnost svých zástupců k tomuto světskému oboru vědění. Ona výtku byla by oprávněna, kdyby se strany církve činěny byly zásadní obtíže vědeckému bádání v těchto oborech; to se však nestalo. Vidíme přece, jak jednotliví badatelé, kteří i v theologickém oboru mnoho vykonali, zároveň pěstovali přírodopyt a uložili ve svých spisech mnohá cenná pozorování tak na př. *Albert Veliký*, jenž se vyznamenával vědomostmi přírodovědeckými na tu dobu neobyčejnými, pak *Roger Bacon*, jenž pro neobyčejně veliké vědomosti filosofické a přírodní byl nazván *mirabilis*. Ve spise „*Opus maius ad Clementem IV.*“ podává úplnou osnovu ke studiu optiky, astronomie a matematiky. Jeho empirická metoda vedla k významným výsledkům v oboru přírodovědeckém. Mathematické spisy jsou od Gerberta (*Silvestra II.*). Sv. *Hildegarda* napsala díla přírodovědecká a medicínská, která projevují skutečný interes v přírodopytě a empirickém pozorování, *Vincenc z Beauvais*, dominikán, ve spise „*Speculum maius seu tripartitum (naturale, doctrinale, historiale)*“ podává obsáhlou encyklopaedii vědění své doby. Dílo v 10 foliantech vydané svědčí o obrovské pílí a sčítlosti. Dle přibližného ocenění spočívá jeho encyklopaedie na znalosti více než 450 autorů, více než 2000 z částí velmi obsáhlých spisů v latinské, řecké, hebrejské, arabské a francouzské řeči,*) Jest tu sice mnoho ne-

právního, ale mnoho jest i cenného. Se studiem medicíny na zvláštních školách francouzských a italských pro tento obor bylo spojeno empirické bádání a řeckými a arabskými spisy, kterých se užívalo v Salernu, zprostředkovány vědomosti Byzantínců a Arabů v těchto oborech. Tyto skutečnosti dokazují, že *směrodatný vliv církve v oněch stoletích nebyl překážkou pro pěstění přírodovědy*. Jestliže převládaly vědy spekulativní nad přírodovědou a vědou historickou a nalézaly hlavní interest, byl hlavní důvod toho veškerý duchový směr doby a stav učenců, z nichž většina byli kněží. Indirektně to souvisí s převahou církevních interest; pro tuto skutečnost činiti výtky církvi není správné.

(Pokračování.)

ANTONÍN VOTKA:

O třídění „východních“ křesťanů.

Dějepisně náboženská stat pro školu i život v zájmu Unionismu.

(Pokračování.)

V jinou chybu než prameny předcházející upadl zase „největší orientalista anglický“ Andrian Fortescue, jenž roku 1917 ve článku „The Uniate Churches in Russia and Poland“, t. j. „Uniatské církve v Rusku a Polsku“, uveřejněném v „Dublin Review“, nazývá řecko-katolické Uniaty pouze Uniaty a zdůrazňuje, poněvadž ukrajinští Rusíni či Malorusové, latinsky Rutheni zvaní, jsou samostatným národem, že jich ritus sluší nazývatí rusínským. Než, i kdyby pravdou bylo, že Rusíni jsou samostatným národem, ač vesměs čítají se přece k Rusům, zůstane vždy otázkou, může-li ritus sloužit rusínským? Vždyť mezi Rusíny, kteří užívají řecko-slovanského ritu, jsou mimo katolíky i schismatické a výraz, jímž dochází ohlasu a důrazu některá národnost, neznamená přece ani ritus a ani spojení s Římem.

Tím však zmatku a nejasnosti v pojmenování jednak autokefálních církví východních a jednak východních křesťanů vůbec není ještě konce, ježto pro tyto církve místo výrazu „Řecká církev“ užívá se někdy i slov „Orientální či východní církev“. Tak z pera samého kardinála Hergenröthera „Církevní slovník“ Wetzera a Welteův pod heslem „Východní církev“ dí: „Východní nebo Orientální církev, t. j. Církev orientálních ritů jest oproti Západní či latinské církvi pojmem různých území a věřících, kteří s Římem ve víře jsou spojeni, ale církevními zvyky od ní se různí a kteří náleželi k starým východním patriarchátům a národům a posléze z kacířství Nestoriova nebo Eutychetova či docela ze schismatu k jednotě se vrátili“. (D. c. 2. vyd., IX., 1051) a Herderův „Konversační slovník“ píše: „Východní či Orthodoxní církev východních ritů jest oproti Západní či katolické církvi souhrn ve víře a v uznávání papeže za hlavu církve Kristovy se Západní církvi spojených, ale co do ritů od ní se lišících východních církví. Říká se jí i „Uniatská církev“. „Východně orthodoxní církev“ značí však tolik jako „Řecko-orthodoxní nebo řecká církev“.

I jest otázka: Proč „Východní církvi“ nazývají se v právě uvedených dokladech jenom církve s Římem spojené? Což pak schismatictí Syrové nepatří mezi Orientalce a církve jejich není Církvi východní? Proč ritus má tvořiti pro-

*) Dr. Josef Samsour: Církevní dějiny obecné pg. 625,

tivu a značku různosti v pojmenování? Vždyť při a v téže víře a při a v témž uznávání papeže za hlavu církve máme přece více různých ritů. A obráceně je také možno, že církve s Římem spojené a církve od něho odloučené mohou užívatí jednoho a téhož ritu. Má-li tedy důsledně se psáti a mluvití o církvích různých směrů, dlužno vždy sledovati zásadu: „Ritus nechť staví se proti ritu a a víra či lépe řečeno symbolum, t. j. vyznání víry proti symbolu“, neboť jenom tak bude možno nabýti jasnosti a správnosti.

Dle této zásady zcela správně píše tedy Herderův „Konversační slovník“ pod heslem „Řecká církev“: „Církev řecká obsahuje křesťanské církve, jež při svých obřadech (liturgiích) užívají řečtiny, anebo ty církve, jež užívají sice při svých liturgiích jiných jazyků, ale řecké liturgie. Z těch s Římem spojené církve nazývají se řecko-katolické anebo řecko-uniatské či kratce uniatské církve a od Říma odloučené řecko-schismatické církve. Tyto poslední však samy sebe nazývají církví řecko-orthodoxní či anatolsko-orthodoxní“.

Než neujasněnost a nesprávnost v pojmenování autokefálních církví východních a východních křesťanů přichází nejen v dílech katolických anebo kvasikatolických, ale i ve spisech protestantských. Tak na př. „Konversační slovník“ Brockhausův rázu lutherského ve článku „Řecká církev“ praví: „Řecká či řecko-katolická, řecko-orientální, orientálně orthodoxní nebo orientální církev jest částí katolického křesťanstva, jež r. 1054 ustavila se v samostatnou církev a za normu své nauky, ústavy a kultu uznává usnesení prvních sedmi všeobecných církevních sněmů a některých místních synod . . . K církvi řecké náleží církve v území bývalé říše byzantské či církve anatolsko orthodoxní a církve ruská“. (D. c. 14 vyd., VIII., 348.)

Podobně liberální „Ottův slovník naučný“ ve článku českobratrského reformovaného faráře Fr. Žilky pod názvem „Řekové sjednocení a nesjednocení“ píše: „Třetí z hlavních větví křesťanství vedle římsko-katolické a evangelické jest církev řecká, též řecko-katolickou v širším slova smyslu zvaná rozšířená na východě Evropy a v západní i severní Asii, církve, jež ustrnula na stupni náboženského, dogmatického a církevně právního vývoje církve starokřesťanské, na kterém tato byla v desátém století. Sama dává si jméno východní, orthodoxní, pravoslavná (rusky), t. j. pravověrná církev a podobně jako církev římská prohlašuje sebe za katolickou, t. j. povšechnou a samospasitelnou a náproti římské za pravou dědičku a pokračovatelku původní apoštolské církve jednotné. Vznikla rozštěpením církve prvokřesťanské . . .“ a potom po uvedení příčin rozkolu mezi Východem a Západem a pokusů o odstranění tohoto rozkolu dodává: „Jediným v celku nepatrným úspěchem pokusův o unii čili o sjednocení obou církví jest církev řecko-katolická v užším smyslu. Část příslušníků církve východní usedlých v Turecku, Uhrách, Sedmihradsku, jmenovitě pak v Haliči a Bukovině, hlavně Rusíni, uznala primát římského papeže . . . podrobujíc se jeho vedení. Jsou to Řekové sjednocení, Uniáti. Tito „Řekové“ přijali římsko-katolickou nauku, ale zachovali si vlastní řád a liturgii. Zorganisováni jsou pod vlastními biskupy řeckokatolickými“ (D. c. XXI., 522—523).

Mnoho také zmatenosti o pravém pojmenování autokefálních církví východních obsahuje úvod ku článku Fr. Kattenbusche „Orientalische Kirche“ v reformované „Realencyklopaedie für protestantische Theologie u. Kirche“, jehož tenor

jest: „V předcházejícím (druhém) vydání této Reální encyklopedie byla Církev východní oceněna a popsána pod názvem „Řecká a řecko-ruská církev“, a to v práci Gaszově. V tomto (třetím) vydání správněji však místo právě uvedeného názvu užívá se pojmenování „Orientální církev“, poněvadž první pojmenování stěží dává tušiti, že jedná se o kvalitativně vlastnorodý a samostatný útvar církevní a o jednu z velikých „konfesí“ křesťanských. Pouze o tom mohlo by se snad pochybovati, není-li název „Orientální církev“ příliš plytkým. Loofs ve své knize „Symbolik oder christliche Konfessionkunde“ na str. 117. alespoň doporučuje název „Církev orthodoxní“ a do nadpisu oddílu, jednajícího o této církvi vsunu do závorek slova „Řecko-katolická církev“. Já zase ve své knize „Lehrbuch der vergleichenden Konfessionskunde“ užil jsem označení „Orthodoxně anatolská církev“ a považuji je za nejsprávnější a nejlepší. Jedná-li se však o to, aby jedna ze zemských církví jako taková byla také označena, tu nemůže býti zajisté nevhodno, aby dle své kvality pojmenována byla „orthodoxní“ a protože dále obyčejně připojuje se k jinému tomuto i slůvko „katolická“, aby se říkalo „Orthodoxně katolická církev ruská“ ap. Pouze mluví-li se o veškeré církvi, k níž jednotlivé zemské církve náleží, tu při výrazech „Orthodoxně katolická církev stěží možno vynechati dodatek „východní“ či „na Východě“. Alespoň slavnostní název veškeré církve je: „Orthodoxní katolická a apoštolská církev anatolská“. Proto má-li pro článek, jako jest tento v naší Encyklopedii zvoliti se co nejkratší název, pak mám za to, že nadpis „Orientální církev“ je mnohem správnější než toliko „Církev orthodoxní“. Vždyť v této církvi se stále udržuje vědomí o historické souvislosti i spojitosti s „Východní církví“ staré říše římské. A toto vědomí se vzpomínkou na „Východní Řím“ rozhodně jeví účinky vnější i vnitřní na její podstatu. Církev cítí, že má určitou hranici. Proto ani nechce jako církev papežská býti „Církví světovou“. Její misijní zájmy byly vždy politicky omezeny. Rusko přejalo specifickým způsobem aspirace „východořímské“. Ne ovšem v tom smyslu, aby se nepokoušelo o dobytí rozsáhlých území, jež neměly nic společného s Východním Římem, ale v tom smyslu, že respektujíc starý historický „Západ“, činilo si vzájemně nárok na celý starý Východ, jakožto oblast svých spravedlivých „vlivných sfér“. Tím veliký počet církevních a politických tradicí „orthodoxního“ křesťanstva souvisí stále a bezprostředně s Východním Římem. Tím také určuje se i pojem orthodoxie. Vždyť v tomto směru jedná se vlastně o konkrétně historickou orthodoxii, orthodoxii, jež odpovídá starým požadavkům „Východu“. Tyto požadavky však nemusí bezpodmínečně býti jediné křesťanskými. Že jimi „katolické“ a „apoštolské“ tradice nejlépe jsou chráněny, jest sice pevným přesvědčením této církve, ale jako pouhá církev „Východu“ ukazuje tím orthodoxní církev také určitou míru skromnosti při svém sebepoznání a cíli. Nevystupuje takto zajisté s takovou urputností proti Západu jako tento opačně ve své papežské podobě počíná si proti ní. V Římě alespoň bývá považována Východní církev toliko za konglomerat „schismatických“ útvarů a pod slovem „Východní církev“ nevyrozumívá se tam v oficiální mluvě anatolská církev, jež sama sebe nazývá „orthodoxní“, ale „církev orientálních ritů“, t. j. trosky její a menších posud existujících církví východních, jako Armenů, Syrů ap., jež s Římem se spojily či uzavřely „Unii“.

Oproti tomuto konfusnímu úvodu zajisté mnohem důraznější a pravdě bližší jsou slova jiného protestanta, a to V. Koehlera, jenž ve spise „Die kathol. Kir-

chen des Morgenlandes“ dí: „V dřívějších dobách bylo všeobecným pojmenováním pro východní katolíky a je z většího dílu běžnými dnes „Uniatské církve“ nebo „Unijní křesťané“ či „Uniate“, čehož ovšem neschvalují. Dle mého soudu bylo by nejlépe říkati „Katolické církve východní“ či „Katolické církve na Východě“. Výraz „Řecko-katolíci“ objevil se nejdříve v Uhrách, kde dne 28. dubna r. 1774 vydaným dekretem předepsala jej Marie Terezie místo až do té doby užívaného jména „Řecko uniti“, a to v úvaze, že starší jméno „Řecko uniti“ jen jaksi z povzdálí a až v druhé řadě svědčí, že církev jich je katolickou. Vždyť rozeznávací známkou křesťanů je přece ritus. Ritus pak není ničím jiným než bohoslužebným dědictvím po předcích a v církevním slova smyslu bohoslužebným řádem a kázní. V dogmatech přece a v Jus divinum nepřipouští se ani nejmenší změny, nebo jinak církve přestaly by býti katolickými. Rituelní rozdíly spočívají pak hlavně v bohoslužebných formách a v bohoslužebné řeči.“⁴⁾

(Pokračování.)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Osnova zákona upravující vzdělání učitelstva dostane se — podle novinářských zpráv — do meziministerského jednání. Podstata úpravy má spočívat v tom, že by byly zrušeny učitelské ústavy a předepsáno by bylo všeobecné vzdělání na střední škole. Po maturitě by kandidát učitelství navštěvoval jednorozční kurs. Pro kandidáty měšťanských škol byl by kurs dvouroční.

Nadbytek středoškolských profesorů? Mnoho prý jich jest bez místa, tisíc jich dělá zkoušky a studuje tři tisíce.

Léčebný fond bude poskytovat lázeňské léčení jen v případech nezbytně nutných a to pouze pojištěncům (pojištěnkám) a jejich manželkám (manželům). O povolení lázeňského léčení rozhoduje ústředí v Praze. Žádosti na předepsaných formulářích, doložené lékařským vysvědčením na zvláštním formuláři, jest podati prostřednictvím okresních sborů, pokud možno asi 6 neděl před zamýšleným nastoupením léčení lázeňského. Na léčení napřed nepovolené Léčebný fond zásadně nepřispívá.

Katolická akce na Moravě jest v plném proudu. U nás? Nemáme schopných lidí nebo není chuti či snad brzdí všecku činnost ještě něco jiného? Zdá se, neboť i velké kulturní korporace nedostaly zastoupení!

Reforma reálky od nového školního roku. Podle informací Tepny z ministerstva školství, bude již v nejbližší ministerské radě předložen ke schválení návrh zákona, kterým se provádí reforma reálných škol. Z nejdůležitějších ustanovení návrhu zákona uvádíme: počet tříd se zvyšuje z dosavadních sedmi na osm. Budou čtyři třídy reálky nižší a čtyři vyšší. Vyšší reálka se bude dělit na větev jazykovou a technickou, na větví i jazykové bude vyučováno všem předmětům z reálky nižší, kromě kreslení a psaní, přistupuje však latina, jeden moderní jazyk a filosofická propedeutika. Větev technická bude míti rovněž všechny předměty reálky nižší, kromě psaní, a přistoupí ještě filosofická propedeutika. Předmětům o stejném počtu hodin bude lze na obou větvích vyšší reálky učiti společně. Při reálkách budou zřizovány jednorozční

⁴⁾ Sr. „Die kathol. Kirchen des Morgenlandes“, v Darmštadě 1896. 1—2.

kursy jako přípravy pro žáky měšťanských škol, kteří budou chtít dá'e studovati střední školu. Abiturienti nebudou přijímáni na ty školy, které předpokládají znalost latiny a řečtiny. Nový zákon má vstoupiti v platnost dnem 1. září, což znamená, že musí býti projednán ještě před letními prázdninami v parlamentě.

Vyučování esperantu na měšťanských školách. Jak se Tepna dovídá, povolila zemská školní rada v Čechách, aby počátkem školního roku 1928—29 bylo zavedeno na některých pražských měšťanských školách vyučování esperanta jako nepovinného předmětu. Také moravská zemská školní rada dala v těchto dnech svolení, aby esperantu bylo vyučováno zatím na dívčí měšťanské škole v Olomouci.

Staropensisté domáhají se zrovnoprávnění. Zástupcové pensistů z celé republiky československé odevzdali 8člennému výboru koalovaných stran a všem klubům poslanců a senátorů žádost za zrovnoprávnění pensistů v jubil. roce 1928.

Eucharistické jiskry a Eucharistický zdrávas — vydaly sestry dominikánky v Olomouci-Řepčíně — jsou knížky velmi roztomilé *obsahem i úpravou* a zasluhují tedy nejhojnějšího rozšíření a doporučení. Sestry konají dílo záslužné; kéž by byly všemožně podpořeny!

Deficit Ústřední Matice školské. Správní rok Ústřední Matice školské v roce 1927 končí deficitem Kč 8702.17. K tomu ve zprávě o činnosti Matice čteme, že Matice má místo hotovosti a hodnot, které má míti pohromadě pro všechny možné případy, jen samá pasiva. Pomáhá si vnitřními půjčkami a zálohami, aby vůbec mohla opatřiti nejdů-

ležitější věci. Na delší dobu jest tento stav neudržitelný.

Jest Katolická akce u nás dnes nutností? Jest snad za daných okolností dokonce nutností bezpodmínečnou? A je-li nutna? Jak ji prováděti? — To jsou otázky, které se dnes ozývají v duši každého uvědomělého katolika. Ale zde jest tolik nejasností! — Proto uveřejnila sbírka „Životem“ jako své nejnovější číslo velmi informativní brožuru „Katolická akce“. Nejlépe vynikne její význam, když uvedeme nadpisy jednotlivých odstavců: I. Proč jest Katolické akce u nás dnes nezbytně třeba? — II. Které úkoly musí Katolická akce u nás vzíti nejdříve do rukou. — III. Jak jest Katolická akce organizována, (zde pojednáno hlavně o úkolech a složení farních rad).

Chcete se levně a vkusně obléci? Jest otázka diktovaná dnešními poměry. Redakce ABC luští tuto otázku návody k šetrnosti a přináší předlohy k šití šatů a prádla pro děti i dospělé s návodem. Může si tedy odběratelka snadno vše doma pořídit. Cena čísla Kč 1.80, stříhové přílohy Kč 2.—. V předplacení levněji. „ABC“ vychází v nakladatelství J. Svátka, Praha-Smíchov, Husova 7.

Eucharistické a liturgické hnutí obrozuje celý katolický svět. I náš národ nenalezne jiné cesty k Bohu. Jest tedy třeba rozšířiti úctu a lásku k Ježíši svátostnému do nejširších vrstev našeho lidu. Tomu účelu slouží dvě poslední brožurky sbírky „Životem“, (vydává Exerciční dům v Hlučíně) č. 37. „Svátost oltářní“ a č. 38. „Mše svatá“. Další čísla sbírky jsou: č. 39. „Akce katolická“ (napsal Dr. B. Vašek) č. 40. „Duch svatý“ č. 41. „Sedmero darů Ducha svatého“ č. 42. „Sv. Cyril a Metoděj“ (napsal Grivec-Jemelka).

Knihy a časopisy redakci zaslané

(do 20. května):

Abc č. 28. — *Anděl strážný* č. 9. — *Argus* č. 14. — *Hlasy svatohostýnské* č. 5. — *Hlídka* č. 4. — *Hvězda* č. 3. — *Kříž a Maria* č. 9.-10. — *Květy mládí* č. 9. — *Orel* č. 7.—9. — *Rodina a škola* č. 5. — *Selské hlasy* č. 18.—22. — *Šťastná rodina* č. 7.—9. — *Věstník jednot duchovenstva Brněnské a Olomoucké* č. 45. — *Věstník katolického učitelstva* č. 8. — *Zemědělská politika* r. 27., č. 1. — *Život* č. 6.—8. — *Eucharistické jiskry* díl I. 5.50, II. Kč 6.50. — *Eucharistický zdrávas* 1.60 Kč. — *Mše svatá* — *Svátost oltářní* — *Katolická akce* (Sbírka „Život“) po — 50 Kč. — *Květy lásky* č. 5. — *Museum*, časopis slov. bohoslovců čís. jubilejní, věnováno památce kněží Sušilovců.

Rádi upozorňujeme a prosíme, aby i naše publikace byly tak ochotně registrovány!

VYCHOVATEL.

Vedoucí redaktor: AR. OLIVA.

ČÍSLO 7.—8.

ČERVENEC—SRPEN 1928.

ROČNÍK XLIII.

JOSEF HANÁK (Bzenec).

Vychovatelské zkušenosti abbé Dibildosa.

(Dokončení.)

Zde vidíme opět těsné spojení mravnosti s vírou a tím i důležitost náboženské výuky. Při výkladu i nejvznešenějších a nejtajemnějších pravd, jako o sv. Trojici, Neposkvrněném početí, má se ihned připojit povinnost klanění, čistoty; výklad má nejen poučiti rozum, ale i pohnouti vůlí. Výklad má se díti bez polemisování, se snahou, dojmouti mladé duše, jež se dají ochotně vésti k náboženské pravdě. V tom záleží mravní zušlechťování, jež nás činí opravdu lidmi a odpovídá našim nejintimnějším tužbám.

Dobrou pomůckou mravní výchovy, ale jen pomůckou, jest tělesná výchova, hlavně sport všeho druhu. Není-li sport upřílišený, uklidňuje nervy, nejen baví, ale působí zdravou únavu a tlumí smyslnost.

Tělesná výchova, spojená se vzděláváním rozumovým a zušlechťováním mravním a estetickým, má vypěstovati z dětí lidi pokud možno dokonalé. Tělesná výchova je učí správně choditi, běhati, přemáhati překážky, přepravovati se přes vodu, vzlétati do vzduchu, potlačovati strach všeho druhu, strach před pádem, před ranou, před lesní samotou, strach před protivníkem ve hře, ve smýšlení náboženském a politickém. Toť úkol tělesné výchovy, spojené s výchovou rozumu a vůle.

Pěstování sportu jest tedy znamenitým výchovným prostředkem. Zavrhuje se však přemrštěné pěstování sportu. Všimněme si, co se stává z mladíků, jimž se ponechává neomezená volnost po této stránce. Chtějí se zúčastniti všech matchů fotbalu, boxu a závodů. Ze stadionu přicházejí s hlavou plnou davového nadšení. Druhého dne se vrhají na noviny, komentují jejich zprávy, nemyslí na nic jiného, zvláště ne na knihy. Vyučování je nudí, počíná se jim nelíbiti a proto ani jejich prospěch není valný. Prospívá jim sport? Jen potud, pokud jest rozptýlením a uklidněním nervů. Avšak má-li mladík na zřeteli jen své tělo a jeho svaly, může dojiti k zjevu, jenž jest zcela opačný toho, co očekáváme od tělovýchovy; místo vzpružení duševní činnosti nastává její pokles a zakrnění. Z mladíka se stane pěkné animal. Nemá potíží ani s vírou, ani s vědou, ani s uměním, není ani skeptik, ani estét, není sice zlý, ale jeho mravní hodnota není valná.

A proto jest třeba dopřáti hrám a tělesným cvikům tolik míry, kolik jim v souboru žákovských povinností přísluší. Není správné, když vychovatel zlehčuje vše, co není z oboru činnosti rozumové. Stálé sedění jest zdrojem mnohých vad bývalé výchovy, při níž se nehledělo dosti na tělesnou výchovu, jako jest tělesné zakrnění, nedokrevnost, nervosa, neslušné tlachání i tajné pohlavní neřesti. Jest tedy záhodno, vypověděti boj stálému vysedávání za přestávek a fe-

riálních dnů a to se děje pěstováním sportu a her. Jest nutna rovnováha ve výchově duše i těla; mozek, plíce, svaly potřebují stálého cviku, aby se rovnoměrně vyvíjel celý člověk.

Ještě se zmíním o stanovišti, jaké má vychovatel mládeže zaujmouti ke kinu. Jsou filmy poučné, vzdělávací i umělecké nesporné ceny a krásy. Jsou však i filmy pitomě sentimentální, nezřídka i triviální a lascivní, jež lákají bohužel více než filmy vážné, a před nimiž třeba žáky důrazně varovati. Jest třeba je nabádati, aby místo nezdravého vysedávání v dusné atmosféře kina raději se pohybovali na svěžím vzduchu a pěstovali hry a sport pod širým nebem.

Nelze ovšem ani kino nadobro zavrhovati. Ostatně nic by to nepomohlo, poněvadž se již příliš vžilo, a i ti, kteří na ně pohlížejí s vysoka, rádi si tam někdy zajdou; nestojí to mnoho a pěkný film pobaví. Pro žáky jest ovšem žádoucí co nejpečlivější volba filmů. Není nutno voliti jen filmy poučné. Poučování mají dosti ve škole; chtějí míti i zábavu, již se jim dostane filmy nezavadnými, jež nejen obveselují ale i zušlechťují.

A přece se stává, že se vychovateli přes všechny jeho snahy někteří žáci ve vyšších třídách duchovně odcizí. Jak se k nim má chovat? Abbé Dibildos řeší tuto otázku podle evangelia, maje na mysli zbloudilou ovci, kterou dobrý pastýř neúnavně, s láskou a shovívavostí hledá, až ji snad nalezne. Žádá, aby vychovatel měl pro všechny žáky, pro ty, kteří k němu lnou týmž smýšlením a cítěním, i pro ty, kteří se od něho náboženským smýšlením vzdalují, stejnou péči a lásku. Tím koná účinný apoštolát katolický. Takový žák, jehož víra zakolísala a snad později nadobro zanikla, odnese si ze školy vzpomínku, že jej katecheta miloval jakousi vyšší láskou, přes to, že pozoroval jeho odklon od svého náboženského smýšlení. A tato vzpomínka jej bude vždy plniti podivem, bude v něm budití aspoň sympatií k bývalému katechetu i náboženství, jež mu vštěpoval, což za kritických chvil jeho života jej může přivést k němu zpět.

Končím svůj článek poznámkou, že není možno na několika stránkách vyčerpati z knihy Dibildosovy jeho vychovatelské zkušenosti. Jest to jen neúplný jejich náčrt. Nejsou také ničím neznámým a o některých by se dalo snad i diskutovati. Co činí knihu sympatickou, jest srdečnost a láska k žákům, již jest provanuta a jež i nás má vésti v našem obtížném povolání vychovatelském podle slov velikého učitele národů: Per caritatem ad fidem.

ANTONÍN VOTKA:

O třídění „východních“ křestanů.

Dějepisně náboženská stat pro školu i život v zájmu Unionismu.

(Pokračování.)

Toho všeho, jak ještě třeba poznamenati, byl si asi dobře vědom J. J. Ign. v. Döllinger, když psal svůj spis „Kirche und Kirchen“ a proto týž vyhnuv se opatrně úskalí, jedná nejprve o církvi a papežství a pak o církvích mimopapežských, k nimž čítá církev patriarchátu cařihradského či byzantinskou, církev helenskou, církev ruskou, církev v Anglii, církev ve Skotsku, církev v Holandsku, protestantské církve v Německu, protestantské církve ve Francii, protestantské církve ve Švýcařích, protestantské denominace ve Spojených státech severoame-

rických, protestantské církve v zemích skandinavských a z národních předprotestantských církví: církev perskou, církev africkou či donatistickou, církev francouzskou a církev českou a husitskou.

Za to názory zcela racionalistické o třídění křesťanů vůbec prokmitají z článku „Ottova sl. naučného“, kde o církvi čteme: „Církev v nejširším smyslu všeobecném značí jakoukoli společnost náboženskou, zorganizovanou na základě určitého kultu i zřízení liturgického tak, že potom možno mluvit i o církvi buddhistické, židovské a pod., v užším pak smyslu značí společnost křesťanských věřících na rozdíl od příslušníků jiných vyznání; dále uvádí se jménem tím křesťanské obyvatelstvo určité země neb státu (církev zemská, státní), mající zvláštní zřízení, na př. církev gallikánská, česká, aneb posléze slují tak jednotlivé oddíly křesťanstva, jež věroukou i obřady bohoslužebnými na vzájem se liší, tvoříce zvláštní společnosti náboženské jako je církev římsko-katolická, pravoslavná či východní anglikánská, evangelická augšpurského vyznání či lutherská, evangelická reformovaná či helvetská a od nichž rozeznávají dlužno sekty, ačkoliv i těmto bývá mnohdy přikládán název církve n. př. církev českobratrská, metodistická a p.“ (D. c. V., 391.) I nepřekvapí snad, že Fr. Žilka, universitní profesor fakulty Husovy v Praze ve spise „Dějiny světových náboženství“ do stejné řady klade budhismus, křesťanství a islam.

Panuje tedy, jak z posud uvedeného jasno, v třídění zvláště východních křesťanů úplný zmatek. A přece nejedná se tu o záležitost méněcennou, jak na první pohled snad by se mohlo zdát, anebo o slovíčkářství, jak nerozumný kdos mohl by tvrdit, ale o věc veliké důležitosti, ježto: „Non existit lis de verbo, se de re“. Alespoň v době, kdy myšlenka Unionismu otřásá světem, kdy sám papež věnuje jí péči kromobyčejnou atd., tedy v době, kdy jedná se o návrat od církve Kristovy odříznutých duší do jejího lůna a uznání jimi papeže za nejvyšší viditelnou hlavu svou, aniž by duše tyto musily prostě řečeno se zlatinisolovati a v době, kdy jasnost a jistota ve věcech náboženských, ve vědách a i v životě imponuje všem věřícím i nevěřícím i jinověrcům a i schismaticům více než kdy jindy, sluší se zajisté nejvyšší měrou, aby i v třídění a pojmenování křesťanů a tím zároveň křesťanských „církví“ na Východě zavládly odůvodněná jednota a přesnost. Vzpomeňme jen na Polsku před světovou válkou, kde býti Polákem znamenalo býti katolíkem a býti Němcem značilo býti protestantem a vzpomeňme na dobu husitskou v Čechách, kdy zejména ve třech tak zvaných husitských krajích: čáslavském, chrudimském a hradeckém slovo katolík a Němec jako zase protivou husita a Čech bylo jedno a totéž, čeho všeho tyto názory byly příčinou. Vzpomeňme také, jak by asi pochodil dnes katolický misionář, kdyby na př. Rusům a Ukrajincům, abych o národech mimoevropských pomlčel, bral jich liturgický ritus, v němž Tito národové spatřují svou národnost atd.

Z té příčiny nežli přistoupím k řešení svého úkolu, rozhlédněme se ještě kratičce po liturgických řečech čili jazycích, v nichž a jimiž se mše sv. slouží, dále po bohoslužebných ritech a liturgiích. A tu, co se týče bohoslužebného jazyka, čítá se celkem 9 řečí, v nichž mše sv. se koná. Jsou to jazyk: latinský, řecký, syrský, koptický, armenský, arabský, staroslovanský či starobulharský, georgijský a rumunský. Všecky tyto jazyky jsou dnes již, vyjmeme-li rumunštinu, řečmi mrtvými tak, že bychom správněji měli psát jazyk latinský, starořecký, staroarménský atd. Ritů zase čítá se celkem patero a to: latinský, řecký či by-

zantinský nebo cařihradský, arménský, koptický a syrský. Z těchto ritů opětně některé čítají více liturgií. Tak ritus latinský má liturgii římskou, milánskou či ambrosiánskou, mozarabickou a galskou, ritus řecký liturgii sv. Chrysostoma a sv. Basilia, ritus koptický liturgii alexandrijskou a habešskou, ritus syrský liturgii jerusalemskou či sv. Jakuba, zvanou též prostě syrskou, liturgii syrsko-maronitskou, syrsko-chaldejskou a syrsko-malabarskou. Jedině ritus arménský má liturgii jenom jednu a to armenskou, jež nejvíce podobá se liturgii řecké.

V přehledné tabulce dají se jazyky, v nichž mše sv. se koná, rity a liturgie naznačiti následovně: 1. Latinsky slouží se mše sv. ritem římským a liturgií římskou, milánskou, mozarabskou a galskou po celé církvi „západní“, vyjmeme-li některé krajiny v Dalmacii, kde dle římského ritu a dle římské liturgie, ale jazykem staroslovanským a to hlaholsky slouží se v několika kostelích. 2. Řecky, ritem řeckým a liturgií sv. Chrysostoma slouží se v církvi „východní“. Tamtéž několikrát do roka také liturgií sv. Basilia: v Apoštolské delegatuře v Athenách a v Cařihradě. 3. Syrsky, ritem syrským a liturgií syrskou celebruje se v patriarchátu antiošském se třemi arcibiskupstvími a pěti biskupstvími; liturgií syrsko-chaldejskou v patriarchátu babylonském se 2 arcibiskupstvími a 9 biskupstvími; liturgií syrsko-maronitskou v patriarchátu antiošském v 6 arcibiskupstvích a 9 biskupstvích; liturgií syrsko-malabarskou, zvanou též syrsko-sorianskou, ve Východní Indii ve třech apoštolských vikariátech. 4. Kopticky, ritem koptickým a liturgií alexandrijskou koná se mše sv. v patriarchátě alexandrijském se 2 biskupstvími; liturgií habešskou či ethiopskou v Habeši s apoštolským vikariátem. 5. Armensky, ritem armenským a liturgií armenskou čte se mše sv. v arcibiskupství lvovském, v biskupství artuinském v Armenii, v arcibiskupství sebatském s 13 biskupstvími, v Armenii, v biskupství ispahanském v Persii a v biskupství alexandrijském v Egyptě. 6. Arabsky, ritem řeckým či řecko-melahitským a liturgií sv. Chrysostoma nebo sv. Basilia slaví se oběť v patriarchátě antiošském ve 3 arcibiskupstvích a 8 biskupstvích. 7. Staroslovansky, ritem řeckým a liturgií sv. Chrysostoma nebo sv. Basilia u Rusů; ritem řecko-rusínským u Rusínů v arcibiskupství lvovském, v biskupstvích na Podkarpatské Růsi a v Uhrách; ritem řecko-bulharským u Bulharů v Cařihradě, v Thracii, v arcibiskupství a 2 biskupstvích v Macedonii; ritem řeckým u Srbochorvatů; hlaholštinou, ale ritem římským v některých částech Dalmacie. 8. Georgijsky, ritem řeckým u Georgijců. 9. Rumunsky, t. j. nynější či živou rumunštinou, ritem řeckým u Rumunů v arcibiskupství fogarašském se 3 biskupstvími v bývalých Uhrách.⁵⁾

Dle této přehledné tabulky může tedy mnohý křesťan býti zcela věrným katolíkem a přece nemusí náležeti k latinskému ritu na důkaz, že při třídění křesťanů nezáleží na ritu, ale na víře, t. j. symbolu čili že ritus při lišení křesťanů je věcí vedlejší, ale víra věcí hlavní. Tak na př. ritualistická „mše“ dle ritu anglikánské církve státní anebo dle ritu episkopální církve v Americe podobá se, vyjmeme-li ovšem liturgický jazyk, katolické či naší mši sv. mnohem více nežli mše rusínská, t. j. mše u spojených s Římem Rusínů a přece tato mše je pravou obětí Nového zákona, kdežto ritualistická a americko-episkopální toliko bezcenným nápodobením novozákonné oběti, ježto ani církve anglikánská a ani církve americko-episkopální nemá, jak známo z rozhodnutí papeže Lva XIII. právoplatného svěcení kněžstva.

⁵⁾ Sr. Carolus Kozma de Papi „Liturgica sacra catholica“, 149–158.

Ostatně zrna pšeničné a žitné jsou si mnohem více podobná nežli jejich stébla a ač v obou je stejný životní princip, přece mouka obou se valně liší právě tak, jako jejich vzrůst a vývoj. Podobně schismatikové syrského a koptického či etiopského ritu, ač jsou kacíři, t. j. Monofysity právě tak, jako schismatikové arménské a syrochaldejského ritu, kteří jsou zase Nestoriány, a jako sekty všech ostatních „východních“ ritů nazývají se „orthodoxními“, a přece o pravověrnosti nemůže u nich býti ani řeči, protože popírají nejen neomylnost papežskou, ale i jiné katolické články víry. A právě proto církve jejich nemohou se nazývat „řecko-katolickými“ a oni sami „řecko-katolíky“. Vždyť všichni z nich ani neužívají řeckého ritu a nemají také katolické víry. Nevadí, že sami sebe nazývají „orthodoxními“, ježto ani v tomto pojmenování nejsou důslední. Tak Rusové vzhledem k svému liturgickému jazyku překládají slovo orthodoxní výrazem pravoslavný, ale Rusíni zase vzhledem k tomu, že liturgicky jazyk Rusů, t. j. staroslověnština je jazykem mrtvým, výrazem pravověrný a nechť o příslušnosti k orthodoxní církvi ruské ani slyšeti.

(Pokračování.)

JAN OLIVA

Vyučování náboženství dle psycho-fysické struktury žáků.

(Pokračování.)

... první oddíl puberty (asi do 14.—15. nebo leda do 16. roku u hochů) lze stručně charakterisovati s Marrem jako období „vzestupné“. V něm pravidelně dostavuje se:

1. veliký a rychlý vzestup výšky tělesné: průměrný roční přírůstek délky těla bývá tu asi 8 cm;
2. značný vzrůst váhy tělesné (zejména u hochů);
3. dosti veliký přírůstek v síle svalové;
4. ustalování a výraznější objevování se pohlavních znaků sekundárních.
5. Naproti tomu velice menší se fysická resistance individuí, jeví se v časté nedokrevnosti (u děvčat i chlorotickými chorobami), ve znavenosti, v tělesné „slabosti“, nechutenství, někdy nespavosti, zejména pak „bolením“ hlavy
6. S tím ruku v ruce jde také zmenšená „resistance“ psychická, resp. mravní. Častá těkavost, nepozornost, ledabylost, podléhání rozličným svodům, páchaní rozmanitých poklesků, po případě i zločinů, objevuje se v této době neméně než na př. i projevy renitence, podivínství, ba nejednou i zjevy psychos (dětských).

Vrcholná perioda puberty (od 16 let u hochů, u dívek asi od 15. roku již) znaky pohlavní dovršuje; hlas a vzezření u hochů stávají se „mužskými“, u dívek panenskými, síla svalová (u jinochů) jest stále v postupu a dochází výrazu v chuti k výkonům namáhavějším (na př. k větším pochodům), leckdy vybíjí se jako „bujnost“ nebo v touze a úsilí po hrdinstvích nebo nesnadných výkonech, odvahnostech“ a pod. . . .

S psychologického hlediska zejména citově volní stránka žití individua v pubertě dochází specifického přetvoření a zabarvení. Vyskytují se zvláštní touhy po čemsi neznámém a zase stavy a nálady stísněnosti . . . rozpačitost, ostych, zejména pohlaví před pohlavím, a přece zase tužby, vyhledávání obdivu a přízně druhého pohlaví; u hochů v té době nebývá řídký zjev, že se chovají pohrdavě k dív-

kám Ruku v ruce s tím dochází k citům i snahám erotickým, které podle toho, jaké individuum samo jest a v jakém prostředí společenském vyrostlo a vyrůstá, mohou býti zcela nevinné, naivní jindy však třebas i značně mohou se přičítati mravnosti

Jiný rys chlapectví a jinošství jest náklonnost k „tajemnu“, k tajnůstkářství, k tajným spolkům, sdružením, k romantičnosti (zejména u dívek), i k nerozváženým, fantastickým kouskům a odvážnostem. Sexuální city zvláště mohutnější čím dále, tím více, individuum bývá jimi bouřeno zejména ve dnech menstruace u dívek a za nočních pollucí u jinochů, a není divu, že city tyto nejen vedou k neklidu celého citového žití a myslí vůbec, jak doma, tak i ve škole, ba nezřídka zavedou individuum na scestí předčasného ukájení pudu pohlavního a obzvláště (veliké procento!) k onanii . . .

Pedagog má nejen si býti těchto zjevů vědom, ale má je míti na mysli v příslušných ročnících měšťanské, střední nebo odborné školy, aniž ovšem dá chovanci tušiti, že prohlíží jeho duševní situaci .

Rys, jenž mezi jinými rysy zvláště charakterisuje chlapectví a počátek jinošství, jest jeviti se „velikým“, dospělým člověkem

V období puberty normálně vyskytá se ve větším nebo menším stupni odvracení dítěte od otcovské a mateřské autority. Zjev ten vyskytuje se u děvčat jako u hochů, ale u hochů obyčejně nápadněji. Hoch stává se odmlouvavým, vyslovuje „pochybnosti“ o tom, co otec (nebo dospělý nějaký vůbec) propoví, postihuje mezery nebo opozdění ve vědění „starších“ proti svému vědění školskému, činí rád námitky . . . v křiklavějších případech dochází k projevům renitence, vzdoru, k poučování udílenému „tatikům“ atp. . . A jako k rodičům, tak i k učitelům přirozeně v téže době snadno objeví se větší nebo menší odporovavost

Představové žití a soudnost prozrazují veliké kolísání, ba labilnost, vše jest jakoby pohrouženo ve kvašení K tomu ke všemu pak fantasie nejednou nezkraceně hýří

A nahlédneme-li, jaký speciální obraz v době dospívání pohlavního skýtá nám každé z obou pohlaví, shledáme kromě připomenutých již rysů, společných jim oběma, že *dívky* za této doby (zvláště na jejím počátku) jsou pravidelně velice plaché, ostýchavé, rády vyhledávají samoty, aby se v nich oddávaly svým sněním a přenášely se ve světy a situace, které jim vytvořila jejich fantasie . Často vznícená četbou básní, novell, románů. Veselost střídá se u nich s melancholickou náladou . Nezřídka děvče v té době propuká v pláč, aniž ví, proč vlastně pláče. Touha líbiti se neobyčejně se stupňuje a rovněž tak stupňují svou intensitu rozmanité city: přátelství . náklonnost k malým dětem . obdivu k mužům uchvacujícím fantasii dívenky (k hercům, tenorům, básníkům atd.) . . a také city náboženské se zvroučňují — dívky chtějí často v té době do kláštera — což nevádí nikterak tomu, aby se zase střídaly s city a tužbami ryze „světskými“ . .

Hoch v době dospívání vykazuje zjevy spíše opačné, ač nutno dodati, že . . . i mezi jinochy vyskytují se „ženské povahy“ Avšak pravidelně pohlaví mužské v době puberty vyznačují vlastnosti opačné, především drsnost v hlase i chování, nezřídka v obhroublost, ba i brutálnost přecházející touha po hrdinských činech záliba ve vojenství touha po samostatnosti, odvrhování

jakýchkoli pout, ba vzpurnost, velkomluvnost, radikálníčení, pohrdání autoritami, odmlouvačnost atd. U jiných domýšlivost, kritikaření o všem možném, u jiných konečně snilkářství, básnění, leckdy neplodné, blouznění, lenošení, bohémství atd. . .

V době pohlavního dospívání potřebuje žák daleko větší péče než jindy . tu právě také nejvíce je potřebí součinnosti školy a domova . Nelze požadovati, aby rozličné výbočky (třebas byly podmíněny pochody fyziologickými) žáku se trpěly, nelze toho činiti v zájmu nejen autority učitelovy, ale ani v zájmu žáka sama. Avšak budeme-li míti na paměti, že období puberty, třebas samo nebylo něco „abnormního“, v životě žákově skýtá snadno vhodnou půdu pro rozličné skutečné choroby jak tělesné (tuberkulosu), tak poruchy duševní (nervosy a psychosy), zejména u dětí z rodin zatížených nebo nedosti zdravých, budeme *vždy, ve všem a všudy* s žákem podle toho jednati“. [Nyní autor o jednání tom dává bližší pokyny].

Applikace vývodů o prostředí a žácích na vyučování náboženství. Co uvedeno na předešlých stránkách o vlivu prostředí a o tělesném a duševním rozvoji žáků, třeba využití jak pro *výběr učiva* náboženského tak pro *formu vyučování* samého.

Co do výběru učiva připomínám uvedená pochvalná slova Čádova o prvouce Tůmově a o přání Čádově, by podobným způsobem zpracoval někdo prvouku pro Prahu jakožto velkoměsto. Oba tyto momenty třeba náležitě využití i v oboru našeho náboženského vyučování. Potřebujeme prvouky zpracované analogicky podle principů prvouky Tůmovy pro katolické náboženství pro první školní rok a to ve dvojím zpracování, jedno pro venkov, druhé pro větší města. Obě musejí vycházeti jako prvouka Tůmova z praktického žití náboženského, z toho, co děti náboženského doma a ve svém prostředí skutečně zažívají.

V dalších letech školních bude se řídití výběr učiva náboženského dle toho, co o duševním vývoji hochů a děvčat předesláno, na př. takto: pro leta školní, v nichž hoši projevují dle svého rozvoje ráznost, odhodlanost k dobrému, musí se vybrati učivo, které je v tom posiluje a utvrzuje, a tak podobně při každé dobré jejich vlastnosti. Analogicky musí se vybírat učivo i pro dívky. Kde jsou třídy smíšené z hochů i děvčat, musí učivo míti přiměřený zřetel k oběma. — Proti špatným vlivům a vlastnostem hochů nebo děvčat musí se vybírat učivo a contrario, asi tak, jak si lékař počíná při nemocech, jak to pěkně pověděl sv. papež Rehoř I. v homilii, jež zařazena do breviáře, těmito slovy⁵⁴⁾: „Co starý, co tělesný člověk uměl, než že své věci si bránil, cizí si přivlastňoval, kdykoli jen mohl, a že po nich toužil, když si je přivlastniti nemohl? Avšak nebeský lékař proti všem jednotlivým chybám užil opačných prostředků. Neboť jako v umění lékařském hojí se horečky věcmi studenými, nastuzení věcmi teplými: právě tak Pán náš postavil proti hříchům opačné léky, předepsal totiž nestřídným zdrželivost, lakomým štědrost, zlostným mírnost, pyšným pokoru“.

Co do formy vyučování náboženského připomínám jen tolik, že přednes musí býti přiměřený povaze a schopnostem žáků, živý, živící nejen jejich rozum, ale i cit (fantasii zvláště) a vůli a podaný slovy jednak dětsky srozumitelnými, jednak nábožensky jímavými.

Požadavkům vytčeným u nás v našich poměrech dostáti — plně není možno. Víím to dobře a neostýchám se to veřejně napsati. Požadavky vytčené předpo-

⁵⁴⁾ Comm. unius Martyris, čtení VII.

kládají náležité ukáznění při vyučování, a toho jen na málo místech možno dosáhnouti. Chystám o kázni školní zvláštní nástin, kde vše podrobněji proberu. Zde jen podotýkám toto: malý školský zákon hrozně stížil, někde docela úplně ochromil vyučování náboženské. Odpovědnost za to kněz nenese, nýbrž jiní činitelé. — *Kde poměry dovolují* a kněz je silný, zdravý, ulehčí si velice vyučování, když to udělá, jako dělají všichni učitelé obecné a měšťanské školy: vzdor, hrubost, urážlivé chování exemplárně do živého potrestají a mají pak respekt a autoritu. Pán Ježíš také dvakrát použil této metody při vyčišťování chrámu, a posílil tím svou autoritu.

Řady vertikální β) oddělení zvláštní,

a) dle cíle vyučování. Myslím tím žáky od 6 do 25 let rozdělené do zvláštních skupin školních. Poněvadž věc tato je všeobecně dobře známa, proberu ji jenom letmo.

1. žáci školy obecné a měšťanské, od 6 do 14 resp. 15 let.

2. mládež činná v praktickém povolání zemědělském, řemeslném atd., po ukončení školy obecné (a měšťanské) ať již s pokračovacími krátkými kursy nebo bez nich, od 14 (15) let dále. O významu této praktické činnosti napsal K. Broszmer⁵⁵⁾: „Nic se nezařezává tak hluboko do rozvoje zděděných vloh tělesné konstituce, jako kolem r. 14. počínající pravidelná denní práce povolání, jejíž číslicemi vyjádřené účinky dle tříd povolání: zámečníci, kupci, krejčí, pekaři, číšníci, kováři pomocí měření asi na 5000 mladíků mnichovských pokračovacích škol v knize J. Kaupa *Konstitution und Umwelt im Lehrlingsalter 1922* použitím přísně vědeckých method se probírají Srovnání jednotlivých skupin povolání ukazuje prospěšný nebo škodlivý vliv podmínek práce a prostředí pro vzrůst těla. Neblahé vlivy povolání ukazují se záhy v době učenické. Nadměrné prodlužování těla mladých kupců a podměrné pekařů pokračují stále pro dobu učení. Podobně každé jiné povolání má typická čísla délky tělesné Autor dokazuje, že „3 leta nějakého určitého zaměstnání v konečném období rozvoje již postačují, aby se vytvořily charakteristické rozdíly v rozvoji do výšky a do šířky“ . . . Kaup uvádí též výsledky curyšského badatele Mathiase, které dokazují veliký účinek pravidelných tělocvičných výkonů na poměry vzrůstu.“

3. mládež na školách odborných nižších, odborných vyšších (resp. vysokých), po r. 14. až do r. 25.

4. mládež na školách humanitních, středních a vysokých, od 11. do 25 roku. Při těchto školách třeba zaznamenati stesky učitelů, že obecná (a měšťanská) škola čím dále tím více posílá jim žactvo méně připravené než dříve bývalo. Denník „Čech“ o tom napsal 3. dubna 1927 str. 7.: „Čím dále, tím více se množí stížnosti, že do středních škol přichází mládež nepřipravena a že potom v učení neprospívá . . . Zákon stanoví pro přijetí žáků do střední školy věk příliš nízký. Desítileté dítě je přijato do 1. gymn. třídy a již se učí nesnadnému jazyku, latině; a když je mu dvanáct, učí se ještě jednomu a nesnadnějšímu, řečtině. Je tu možno od takových dětí nadíti se náležitého prospěchu? Jak pak jsme studovali my, staří? Vychodili jsme do 12. roku školu národní, pak jsme chodili rok do školy hlavní a potom teprve, v 13. roce, jsme šli do první třídy školy střední. Pak ovšem nám šlo učení hravě.“

⁵⁵⁾ LZ 1923, 17.

b) dle kvality žáků: děti normální a úchylné.

Poněvadž o této kvalitě žáků budeme mluvit i v řadě II., k vůli celkovému jasnému pojetí podám příslušné body až tam. Přistupuji proto hned k řadě II., horizontální.

II. Řady horizontální a) *všeobecný přehled.*

Všechnu látku sem patřící dělím na následující 4 skupiny:

α. základy, kterými rozumím 2 velké oddíly: dědičnost a základní jevy spojení duše a těla:

β. *jednotlivé vlohy* (mohutnosti), které se třídí do 3 oddílů: *oddíl tělesný, duševní a irrationální*:

γ. celkové útvary vloh, rovněž se 3 oddíly: oddíl tělesný, duševní a irraci-onální:

δ. **výslední celkový ráz (charakter)**, také se 3 oddily: *oddíl tělesný, duševní a irrationální*.

Mezi tyto 4 skupiny vkládám jakoby přechod a mezi nimi a spojení mezi nimi 3 členy tímto způsobem: mezi α a β je člen: *celková vloha*, mezi β a γ je člen: *život* ve zvl. významu, jak bude vysvětleno dále, mezi γ a δ člen: *světový názor*.

Zakončení a jakoby zaokrouhlení všech skupin tvoří hesla: *problem rassy a předurčení* (praedestinance) a hesla *mysterium víry a nepravosti* (mysterium fidei et iniquitatis).

Názorně si to, co právě uvedeno, představíme tímto schématem:

Všeobecný přehled

(Přehledná tabulka čís. 2.)

α		β	γ		δ		
základy	celková vložka	jednotl. vlohy	celkové útv.	vloh	výsled. celk. ráz		praedestinae
dě- spo-		těl. du-	tě-	du-	tě-	du-	probl. rassy
dič- duše		ševní	lesné ševní	irrati-onální	lesný ševní	irrati-onální	mysterium fidei,
nost a těla		"život"			světový názor		"iniquitatis

K tomu něco na vysvětlení:

Co se miní výrazem *irrationální*, vysvětlil jsem ve svém pojednání: Vyuč. nábož. po stránce mimologické, uveřejn. zde ve Vychovateli. K tomu zde podávám krátký dodatek dle literatury zatím vyšlé: z ní vidět, jak význam irrationálního stále stoupá ve vědecké práci. „V přemístění středu zážitků (Erlebniszentrum) z rozumu do citu, jež bylo provedeno od 16. k 17. století, můžeme vidět hnutí od rozumového k irrationálnímu jakožto znamení změněných náboženských představ“. ⁵⁶⁾ „Konkretní náboženský průběh (Vorgang) zavírá v sobě jistě mnohem více irrationálního, než by se dle líčení Przywary (jesuity, v díle Religionsbegründung 1923) zdálo“ ⁵⁷⁾ Martin Dibelius v díle Geschichtliche und übergeschichtliche Religion im Christentum 1927 „ukazuje hluboké porozumění pro irrationální (jev) života a to života jak dějinného tak osobního“. ⁵⁸⁾

Celkovou vložou rozumím v oboru přirozeném t. zv. přirozenost = náuru = typické rozdíly individuí, jak je stanovil Grunwald, totiž *typy nadání* a *typy hodnotní*⁵⁹) a v oboru nadpřirozeném t. zv. *povolání* (výraz to sv. Pavla k Efes. 4, 1–3; německy *Berufung*) = *typy hodnotní nábož.*

⁵⁶⁾ ThRe 1924, 28. — ⁵⁷⁾ LH 1927, 250. — ⁵⁸⁾ LH 1924, 15. — ⁵⁹⁾ LH 1927, 339.

***) myslí se hodnota mravní, ctnost, zdatnost duševní.**

„Životem“ (ve zvl. významu) jest mi zde to, čemu se v obecné mluvě v oboru přirozeném říká *život světský* čili *světácký* (dosti často proti mravopočestnosti jednajících), *ale také* sem patří *nové životní směry* = obrácení přirozené; v oboru nadpřirozeném tomu říkáme *život náboženský* a pak též *obrácení nadpřirozené* (konverse) a v nejnovější době to znamená *vůdčí milost života*.⁶⁰⁾ Budeme o tom na svém místě více mluvit.

Výraz *světový názor* je všeobecně znám, proto netřeba dále ho vysvětlovati.

O *problemu rassy pro vyučování* bude o něco dále více řečeno; *taktéž o obou mysteriích* (víry a nepravosti).

O vzájemné spojitosti celého schematu není třeba zvláště psáti, schema samo mluví jasně; jen jako příklad uvádím zde, jak vlohy se zakládají na dědičnosti. Dle Lina Boppa „rozumíme *vlohou* souhrn duševních sil v dítěti dřímajících, které jsou umístěny v *dědičné* vloze. Se stanoviska nadpřirozeného třeba k tomu počítati i vlitou milost se všemi s ní přidány schopnostmi“.⁶¹⁾

Právě podaný a vysvětlený „všeobecný přehled“ třeba vzhledem k účelu přítomné práce rozšířiti, a to rozšířiti postupně, by *rozsáhlost* látky najednou podaná neztížila nutnou *přehlednost* látky. Rozšíření to provedu proto ve 2 stupních: a') rozšíření podrobnější jakožto „podrobnější přehledy“, a'') rozšíření zcela podrobné jakožto „zcela podrobné přehledy“.

a') podrobnější přehledy:

ad α

dědičnost

tělesná:	obor tvarů	obor složení celého těla	obor výkonů
stránka	stránka	stránka	stránka
přirozená	nadpřirozená	přirozená	nadpřirozená
a b	a b	a b	a b
	duševní		změna poměrů životních
	stránka	stránka	pozměňuje dědičnost
	přirozená	nadpřirozená	po stránce přirozené
	a b	a b	i nadpřirozené.

O stránce přirozené a nadpřirozené bližší vysvětlení podám po předvedení všech podrobnějších přehledů. V násl. přehledech zkracuji takto: str. př. = stránka přirozená, str. nadpř. = stránka nadpřirozená.

Písmena a b znamenají zde a ve všech následujících přehledech různé celkové uzpůsobení dětí školních: a = děti normální, b = děti úchylné (vadné) [abnormální]. Bližší vysvětlení těchto výrazů bude též podáno v celkovém vysvětlení po předvedení všech podrobnějších přehledů. (Pokračování.)

Dr. LUB. PETR:

Mládí a jeho smysl.

(Pokračování.)

Přihlédněme nejprve k *psychologii volby povolání*.

Jisto jest, že *dítě* velmi záhy a myšlenkou povolání zabývá. Již hra to prozrazuje. I to jest jisto, že jinoch, čím blíže konci školy, tím úsilovněji se volbou povolání zaměstnává a zpravidla se již na zvolené povolání těší.

Odkud to, že se mladík pro určité povolání rozhoduje? Dostanete za odpověď: odtud, že náklonnost k němu v sobě objevuje. Ale jakým pak způsobem tato náklonnost se v něm uskutečňuje? Z kterých důvodů má k určitému

⁶⁰⁾ Nhl 1, 257–8. — ⁶¹⁾ LH 1927, 107.

povolání sklon? Především se předpokládá, že jinoch své povolání nějak zná. Ignoti nulla cupido. V tom tkví již jedna potíž. Děti, aspoň městské, vídají již jen zřídka povolání vykonávati. Otec vykonává je zpravidla daleko od svého domova a děti nemívají přístupu k jeho dílně. Souhlasné rozhodnutí propouštěných žáků pro několik málo povolání má jistě příčinu v tom, že jen o těchto známosti nabyli, buď že mohli jich vykonávání pozorovati, buď že sami ve školské dílně je vykonávali. K nim přistupuje pak několik povolání zrovna v „modě“ jsoucích, o nichž kdekdo mluví, jež jsou považovány za epochální, výnosné, povýšené, ale většinou jsou také jen z doslechu známy. Jsou to povolání: elektro-mechanika, radiomechanika, autového strojíka, stenotypistky a komptoiristky.

Doporučovaly by se tudíž *prohlídky* dílen a přednášky se světelnými obrazy. Škole ve spojení s úřady práce by taková příprava k volbě povolání nebyla nic tak nesnadného. Arci ve světelném obraze jest těžko zachytiti skutečnost s jejím hlukem, namáhavostí i nebezpečím. Proto musí jej doplňovati slovo, aby rozptýlilo illuse a klamy.

Dle Sprangra není však dobře, zná-li dítě své povolání příliš dobře. Děti nerady volivají povolání otcovo. Povolání nesmí tedy zraku dítěte ležeti ani příliš blízko ani příliš daleko.

Náklonnost k povolání jest velmi cenna. Co milujeme, to rádi děláme, tomu rádi oběti přinášíme. Ale s náklonností nebývá vždy i *vloha* dána. Musíme znáti pohnutky, jež náklonnost k povolání způsobují.

Tkví-li pohnutky mimo činnost povolání jako na př. ve výnosnosti jeho, v jeho větší vážnosti a pod., pak s náklonností nadání spolu dáno nebývá.

Je-li však s jedné strany nebezpečství, že mladík rozhoduje se pro povolání, k němuž se mu vloh nedostává, bývá s druhé strany nebezpečství i takové, že cenné nadání zůstává utajeno a leží pak ladem. V literatuře setkáváte se často s oblíbeným námětem, jak znamenitý talent byl náhodou některým odborníkem nebo mecenášem objeven a k plnému vzdělání rozvinut. Na správné volbě povolání závislo bývá i lidské štěstí. Jest nebezpečno, zvláště po stránce nábožensko-mravní, jestli spoustu nevyučených dělníků rozmnožují ti, kdo mohli býti velmi dobrými dělníky kvalifikovanými. Příznačno jest, že v kruzích dělnických, byly-li v nich vyšetřovány důvody volby povolání, polovička neudávala vlastní přání za směrodatné; při jiných pokusech klesl počet těch, kdo si povolání z náklonnosti volili, až k šesti procentům, kdežto vůle rodičů rozhodovala u procent dvaceti.

U žen rozhodovala nouze, až do 20% a žádný důvod pro volbu povolání při některých pokusech a skupinách byl téměř polovičkou udán.

Nebezpečství, že cenné talenty *ladem* ležeti zůstávají, jest tím politování hodnější, že vlastně všechno naše bohatství v talentech spočívá a naše hospodářské položení na stoupající míře výkonnosti závislo jest. Přistupuje k tomu i nebezpečství *nesprávné volby povolání*, při spletitém hospodářském životě našem snadno možné.

Tím staly se *poradny povolání* naléhavou nutností. Ne, že by jindy takových porad a rad nebývalo. Sředověcí pedagogové a kazatelé jako řezenský Berchtold podávají již podněty k poradám o povolání. Ranní humanista Viktorin z Feltre zkoušel žáky po stránce rozumové i mravní, než je do svého ústavu přijímal. Humanističtí pedagogové jako Vives a Erasmus rovněž tuto otázku již přetřásají. Pedagogové realističtí jako Komenský následují jich. Od doby osvěcenské jsme

se tímto problémem ještě více zabývali. Ale kdežto dříve bývala veliká péče věnována hlavně povoláním učeným, jest dnes při naší vystupňované a rozvětvené kultuře technické i při neučených povoláních pečlivá zkouška a svědomitá porada nezbytnou. Její předpoklady jsou dvojího druhu. Předně musí býti vypracována *psychologie různých povolání*, t. j. musí známy býti psychofysické a duchovněmravné požadavky povolání. Též zvláštní nebezpečnosti povolání pro tělesné a mravní zdraví musí býti uvážena. Pak žádoucí jsou *metody*, jimiž vhodnost povolání a vlohy k němu mohou býti u kandidátů zjištěny. Psychotechnickými pracemi Münsterbergovými a Sternovými naučili jsme se s úspěchem zkoušet nadání k určitým povoláním technickým, na př. k službě motorových vozidel. Negativně jsou takovými zkouškami neschopní vylučováni a tím ušetřuje se mnoho síly i času a zamezuje se mnohé neštěstí. Positivně dají se dle míry nadání vyhledati nejpopovolanější. Idealem takové zkoušky talentní jest nejmožnější zestejnění zkoušky práce příslušného povolání, na př. necháváme kandidáta nenápadně vykonávati práci, jež s prací usilovaného povolání jest totožna nebo jí příbuzna.

Poměrně snadné jest zjištění *síly tělesné*, bystrosti smyslů, věrnosti paměti a *schopnosti kombinační*; srovnání s požadavky aspirovaného povolání dává snadno po této stránce schopnost nebo neschopnost kandidátovu poznati. V pochybnostech může si poradce jistotu zjednati přibráním lékaře a odborného psychologa.

Méně snadno zjišťují se *mravní* vlastnosti povoláním žádané. Zde musí svým dílem pomáhati dlouholetí učitelé a vychovatelé, rozumní rodiče a známí, snad i knihy rodinné.

Poradami povolání při vši jejich důležitosti není ještě věc vyřízena. Stejně naléhavá jest i výchova k povolání. Mladý člověk má smysl pro nutnost třídění povolání. S chutí přistupuje k povolání zvolenému. Ale při tom směřuje k *celku*, rád by opět poznal smysl celku ve všech dílčích oborech, tedy také v oboru svém; chce míti účast v úhrnu, aby mohl se cítiti tvořivým údem celku.

Velmi brzo jest u mnohých po radosti z povolání. Pochopitelně. Dělník nebo dělnice při stroji nebo pisárně shledávají jednotvárnost práce nesnesitelnou. Nadto i okolí je dost zhusta zbavuje víry v idealismus. I učeníkům v řemesle a obchodě nedařívá se líp. Cítí se ve všem zklamanými, protože vykořisťovanými. Toto jednání s nimi bývá v příkrém protikladu s jejich hodnocením doma, v rodině, kde dotud a snad ještě i nyní mnoho, ne-li všechno platí.

Problem mladých jest spolu problemem dospělého dělnictva a dostává z něho svou posilu. W. Hellpach spatřuje v tomto problemu práce a povolání osudovou otázku Západu. „Podaří-li se zase práci s celkovým smyslem lidského bytí organicky sečleniti, jak to byl ve skrovnějších a osobnějších oborech řemesla a obchodu dokázal katolicismus pozdnějšího středověku, luteranismus a ranný kalvinismus — na tom vskutku závisí osud naší kultury. Americké Taylorovy a Fordovy pokusy řešení Hellpach zamítá, aby totiž krajní racionalisací práce byla pracovní doba na nejmenší možnou míru zkrácena a výdělek za účelem požitku mimo dobu pracovní pokud možno zvýšen. Rozřešení může spočívat ve zmravnění a opětném produškování práce. „A tak se stal dnes pro sama veliká náboženství problem stanoviska ke zmechanisované průmyslové práci centrálním problemem ethickým“. Problem tento jest prý zvlášť palčivým v nábožensko-mravní výchově mládeže: „Mladík chodící do pokračovací a odborné školy, jest již dělníkem, jenž jako učeník velmi záhy sám na sobě postřehuje šedou jedno-

tvárnost, zmechanisovanou a atomisovanou, odosobněnou a tudíž odduševněnou stránku své práce a v němž aspoň podvědomě otázka smyslu takového života kvasí.“

Tak dospívá Hellpach k závěru: „Rozvinouti moderní ethos povolání a vštípit je do duše budoucích dělníků, ba pokud možno dostati je z ní, vypátrati je v jejich temných touhách a vzpourách a přetvořiti je v jasná vodítka: ten jest vznešený úkol, ježž má vůči tomuto věku splniti náboženská didaktika a na němž samy církve podstoupí zkoušku své životnosti. Po tom se pozná, má-li náboženské vyučování při těchto druzích učilišť své oprávnění; má je, splní-li v nich poslání právě naznačené“.

Není pochyby, že toto *ethos práce i povolání* jest vznešeným cílem pracovní výchovy. V čem spočívá? Snad lze říci: konec konců ve světonázorovém pojetí povolání a práce: při tom arci nesmí býti přehlédána blízká a nejbližší hlediska, jež jsou zároveň pohnutkovými hodnotami pracovní horlivosti.

Jest tento *cíl dosažitelný*? Mládež, jak jsme slyšeli, směřuje k *celku*. Proto může býti i v hospodářských a mravních otázkách k posledním hlediskům zpět dovedena. Ale takovéto světozorné pojetí musí býti v životě hluboce zakotveno, musí, v tom má Hellpach opět pravdu, se životem srůstat i a z něho vyrůstat.

Tato zásada zdánlivě odporuje křesťansko-katolickému požadavku života z víry. Ale jen zdánlivě. Tentýž světový názor má zásadu: Milost předpokládá přirozenost. Totéž platí i o pojetí práce a povolání. Proto jsou též vítány všechny pokusy k tomu směřující, aby průmyslová práce a průmyslové kraje byly poesíí a uměním zkrášleny a ideálními hodnotami prostoupeny.

Nuže prozkoumejme *pracovní pohnutky*, z nichž ethos povolání své stavivo bráti musí. Vidíme-li, jak děti otci a matce rády pomáhají, připadáme na myšlenku, že práce shoduje se s touhou po činnosti. Nemocní lidé těší se na chvíli, kdy budou moci zase tvořiti. Rauke razil slovo: Labor ipse sit voluptas. Jest v tom něco správného, co žádá si však určitého omezení. Najdeme správný střed, přiblížeme-li k tomu tato slova Harnackova, jiným směrem příliš daleko jdoucí: „Vždy jsem shledával, že o radosti, již práce poskytuje, hlasitěji ti mluvím, kdo se sami tuze nenamáhají, kdežto ti, kdo jsou v nepřetržité horké práci, bývají v její chvále opatrnější. Není pochyby, že s takovou chválou veze i mnoho tlachu a pokrytectví. Tři čtvrtiny práce, ne-li víc, nejsou než otupující námahou a kdo opravdu tvrdě pracuje, procítuje toužný výhled básníkův po večeru: Hlava, nohy, ruce se radují, že práce jest skončena . . . Ne, nežijeme tolik, kolik pracujeme, nýbrž tolik, z kolika lásky jiných se těšíme a kolik lásky sami osvědčujeme! Práce jest cenný ventil, jehož vůči větším bédám potřebujeme, ale sama sebou není absolutním dobrem a nemůžeme ji s našimi idealy do řady stavěti.“

Na každý způsob trvale nemůže býti radostná práce, omezující se na duchamornou, jen jednostranné pozornosti vyžadující obsluhu stroje, poněvadž tělesné i duševní síly příliš málo rozvíjí; snesitelnou shledávají ji nanejvýš lidé duchovně zaostalí a málo hybní. Jisto jest, že práce sama sebou životu lidskému ještě smyslu nepropůjčuje a že socialistická fráze „Práce jest náboženstvím“ jest příliš daleko zacházející ideologií. Nicméně ukazovaly zkušenosti při komunistických nepokojích v průmyslových krajích, že dělníci jen málokdy vyhovovali heslu rozbíjení stroje a tak pomáhati zmatkům, ne snad pouze ze smyslu pro skutečnost a s ohledem na svůj denní chléb, ale i proto, že přece cítili v sobě

něco jako sympatii, něco jako srůst se stroji, s nimiž tak dlouho takřka jako druhové v práci byli působili. Čím lépe dělník svůj stroj zná, čím více tudíž stroj jeho *duchovní způsobilost podněcuje*, tím větší uspokojení bude pocíťovati při jeho obsluze. Již z toho důvodu měl by býti počet nevyučených dělníků pokud možno omezen.

Jsou *jiné pohnutky práce*? Ježto země sama od sebe životních prostředků neposkytuje a hustoty zalidnění přibývá, jest práce existenční nutností. Musíš pracovati, abys mohl žít. Snadno dá se tato myšlenka povýšiti k socialněmravnímu motivu. Po způsobu Förstrový výchovné moudrosti dá se ukázati, jak již při snídání, cestou k práci, u nástroje, jejž do rukou берeme, z námahy a potu mnohých lidí těžíme. Z toho plyne, že jsme ke vzájemným službám ve formě vlastní práce povinni.

A odtud není již pak tak daleko k náboženskomravnímu pojetí jednotlivých oborů práce a stavů, dle něhož všichni jsou údy velikého těla společenského, údy čelnějšími a méně čelnými, ale všichni nutní, všichni dostávající a všichni zase dávající, sloužící. Dá se ukázati, jak sebe prostší dělník také spolupůsobí ve všem tom velikém, co velikány lidstva a jeho hrdinami v různých oborech jest konáno.

Pohled do *dějín práce* a do pojetí povolání ve středověku, kdy každý cech vědomím tohoto velikého významu svého byl proniknut, kde každý člověk cítil se užitečným a potřebným údem říše boží, mohl by duši učiniti k této myšlence ještě vnímavější.

Motivu nutnosti dotýká se jiná pohnutka. Pilná, dobrá práce lépe se platí. Tento přírůstek může býti upotřeben k ulehčení a k zkrášlení života k získání vlastnictví a jmění. Zde Taylor a Ford viděli správně. Proto musí však dobrá práce vskutku také dávati víc než existenční minimum a doma mladistvému dělníku nesmí býti všecka mzda odebírána.

Tento výdělkový motiv může dostati zvláštní známku socialně-ethického zabarvení, jakmile v mladém dělníku socialní rys procitá. Mzdou může totiž podporovati rodinu rodičů anebo základ položení rodině vlastní. Tento motiv ožívá se již i při volbě povolání.

Škoda, nevidí-li jednotlivec svého výkonu a nevidí-li, jak se mu jiní podivují. Výchovné umění záleží v tom, že vede jednotlivce, aby ve velikém společném díle, ve velikých činech techniky sám se cítil spolupříčinným, aby ve vítězném hymnu technických obrovských výkonů slyšel zníti i svoji chválu. Tak praví i starý vojenský vysloužilce, ač jednotlivý voják přece tak málo se může uplatňovati: „i já jsem byl při tom“.

Toto vědomí dá se snadno i nábožensky zhodnotiti: technika jistě znázorňuje náplň božího přikázání: podmaňte si zemi a vládněte jí. V těchto velikých činech stává se člověk Bohu podobným, osvědčuje své podobenství s Bohem. Tak můžeme i z technické kultury smysl vyvoditi. Křesťanské náboženství svým pěstěním smyslu pro skutečnost, svým vysokým hodnocením přírody podporovalo tyto pokroky. A pokroky ty mohly by zase se své strany podporovati člověka. V tom má Schleiermacher pravdu. Ale technická kultura nesmí jako nezdárné dítě zapomínati na svůj původ z *ducha*, a to z *ducha nábožensky posvěceného*. Ano, čím dale technika kráčí, tím více má zapotřebí, aby pamatovala na svůj původ a na svou duchovní, náboženskou protiváhu. Jinak arci bude člověku kletbou.

Úplně spravedlivé vyrovnání mzdy a výkonu, zaměstnavatele a zaměstnance, jednotlivých povolání a tříd ve velikém mezinárodním styku jest ideál, jemuž se někdy blížíme, někdy vzdalujeme. Tu musí tedy k nezměnitelným nebo těžko změnitelným vztahům přistoupiti nadpřirozený motiv *věčné odplaty a smíření*. Nepracujeme přec výlučně pro tento svět a pro lidi, nýbrž ke cti boží. Život jest, jak sv. Augustin dovozuje, dlouhý den pracovní. A jako od pozemského zaměstnavatele nemá býti mzda před sobotou žádána, tak nemáme ani od Boha očekávat všecku mzdu před životním večerem ve formě pozemských statků. To bylo by dle téhož církevního učitele starozákonné, židovské.

Také na ethické pravdy v práci budiž poukazováno, na to totiž, jak dělník a dělnice v práci své snadno může uskutečňovati základní zákon křesťanství, dle něhož všichni druh druhu sloužiti máme. Při tom budiž znovu a znovu zdůrazňováno: nikoli proto, že jest náboženství užitečno, máme je míti a zachovávat, nýbrž poněvadž jest pravdivo, proto jest i užitečno a pro život úrodné. S náboženským pragmatismem nemá tudíž takováto náboženská pedagogika nic společného.

(Pokračování.)

JOSEF KOBOSIL:

Poslední vzpomínky Komenského.

Střední část výtisku obrany Komenského proti Maresiovi z r. 1669 — *Continuatio Admonitionis Fraternalis de temperando Charitate Zelo. Cum fideli dehortatione a Pantherina Indole a Larvis, Joh. Comenii ad S. Maresium*: . Amsterodami MDCLXIX. — objevil ve veřejné knihovně petrohradské a uveřejnil v Archivu pro badání o životě a spisech J. A. Komenského (r. 1913, seš. 3, str. 7—51) prof. Dr. J. Kvačala jako „*Komenského poslední rozpomienky*“. Český překlad dra Jos. Hendricha vydán jako 500. publikace Ústř. nakl. učit. čsl. v Praze pod titulem „*Jana Amose Komenského — Vlastní životopis* ze spisu „*Pokračování v bratrském napomínání Samuela Maresia o mírnění horlivosti láskou*.“

Nálezce Dr. Kvačala, vysvětluje v úvodních slovech, že Komenský ve spise tom se ohražuje jmenovitě proti obžalobě Maresia, jako by byl užíval „larvu“ náličniu, a na téhož urážlivé poznámky o pansofii odpovídá historií její, jež však jest r. 1657 přetřhnutá, snad se ještě naleznou i následující archy, jest-li vůbec vyšly. Na konci pak dodává: Obmezil jsem se při věrném podání textu na několik otázek a poznámek, které mají na to poukázat, že i tyto paměti, jako i všechny podobné, vyžadují náležitou historickou kritiku. I v mladším věku paměť často klame, a ještě v r. osmdesátém. Těžit z nich budou zvláště vydavatelé spisů filosofických a náboženských, z paedagogických děl jmenovitě *Schola ludus* vystupuje až netušeně. — Některé opravy dra J. Rebra k latinskému textu byly podány ve 4. seš. Archivu pro badání o živ. a sp. J. A. K., str. 14.). — Překladatel Dr. J. Hendrich v úvodu vypisuje vznik a průběh polemik mezi Maresiem a Komenským¹⁾ a ku konci knihy v poznámkách podává vysvětlivky k některým

¹⁾ Samuel Maresius (Des Marets) (1599—1673), od r. 1642 profesor na universitě v Groninkách, kde prokázal Komenskému přátelské služby, čehož Komenský vděčně vzpomíná v § 121. — S. Maresius vytýkal v jakési školské disputaci chiliastům, že pobuřují poddané proti vládě, poněvadž hlásají, že dříve než Kristus zasedne na svůj trůn, ztroskotá všechna světská vláda. Jmenoval také Komenského a přičítal mu snářství, blouznění a bludy. Komenský odpověděl spiskem: *De zelo sine scientia et charitate admonitio fraterna J. A. Comenii*

nístům, předesílaje, že nejlepším komentářem k těmto vzpomínkám jest spolehlivý životopis Komenského, zejména Kvačalův z r. 1892 (něm.) a z r. 1913, 1920, 1921 (německý, slovenský, český), též Novákův (1920—25, nedokončený).

Snad se podaří časem naléztí úplný výtisk této obrany Komenského. V nazečené a uveřejněné části vypsány jsou některé události od r. 1628 do r. 1658 v § 39—128). Jest možno, že nemoc a smrt znemožnily Komenskému obranu dokončiti a jest to pravděpodobno vzhledem k tomu, co Komenský vypravuje v § 70: „Sem když jsem v obraně své dospěl (19. září), ejhle, přepadla mne náhle choroba tenkrát v Holandsku zdomácnělá, prudká horéčka; a porazila mne starce tak, že ztrativ naději na život nahlížel jsem, že jedině o blaženém skonání duši přemítati... Teprve 6. ledna 1670 znovu se chápu třesoucí rukou pera... nusím spěchati, ukonče co nejstručněji náčrtek svého putování (jež Maresius živým líčením cele hanebně zhyzdil).“ A Komenský zemřel dne 15. listopadu 1670

1. S. Maresium 1669. — Maresius vydal odpověď: „Antirheticus čili obrana zbožné horlivosti v obhajování učení přijatého církví reformovanou, zejména proti chiliastům a fanatikům, proti rpké, vědění a svědomí prázdné horlivosti Komenského... Vytýkal Komenskému, že prostřednictvím osoby třetí se snažil u Cromwella vymoci pomoc pro převrat v Čechách a že jest mučičem lidu, že snižuje vážnost Písma, že pravost proroctví uznává, jak se mu hodí a že jest vlažným obráncem víry. „Tak vlažný jest v hájení věci protestantské vůči papežencům, že jen jednou se k něčemu takovému odhodlal proti kapucínovi Valerianovi Magnovi; ale zatajil své pravé jméno a přijal záhadné jméno Ulricus Neufeld, které napsal v čelo onomu dílku jen několik stránek.“ Vytýká mu, že stálými odklady učinil celou svou pansofii vlastně již zbytečnou, přichází-li již skutečně tisícileté králování Kristovo (očekávané na rok 1672 neb 1673). Jest-li že v ně věří, jak může od p. de Geer bráti peníze za práce pansofistické? Komenského kreslí jako domýšlivce, který obdivuje se sobě samu, ale všemi jinými pohrdá a nedovede snést nepříznivého posudku, „jako vůbec tito visionáři, kteří se chlubí, že mají zvláštní styk s božstvem, bývají nejzpuštější.“ „Není divu, že v Komenském se spojuje nejvyšší neoudnost s nejvyššími dary duševními; jest to fanatik, visionář a entusiast ve velkém, mytický žebrák s obchodním smyslem.“ Také „Bratrské napomenutí“, které „brzo chválí, brzo ianí, brzo omlouvá, brzo pomlouvá,“ jest prý vzorem zchytralosti: „zlý, když se tváří dobrým, ehdy jest nejhorší.“ Maresius končí prohlášením: „Stalo se, že jsem ti strhl masku a v tomto divadle světa jsem ukázal celému světu, jakou dosud úlohu jsi hrál.“ — Na to Komenský chtěl sledati ochrany právní, ale nemohl, nemaje v zemi občanského práva. Jal se tedy psati odpověď Maresiovi: Continuatio. Pokračování v bratrském napominání... V Amsterdamě 669. — Již po vydání knihy „Lux in tenebris“, pro kterou činil Komenskému výtky Mikuláš Arnold, profesor theologie v Holandsku, ve spise „Antibidellus“ (také teprve Kvačalou obeveném), psal Komenský „Obranu pověsti a svědomí proti M. Arnoldovi“ (Vindicatio famae et conscientiae) (v Lejdě 1659). Nejbolnější Komenskému byl odsek v předmluvě spisu „Antibidellus“, protože Arnold pocházející z Lešna byl žákem jeho, potom že mu žák dokazoval itesmus a na nejméně že mu připisoval vinu i na pád Lešna, který zapříčinil jeho Panegyrikus. Komenský tím byl ku psaní více apologetických spisů nucen. V „historii těch zjevení“ (anonymní), prvé práci takového rázu Arnoldův spis nejmenuje, ale dost průzračně píše o něm. Zvláštní spis „Vindicatio famae“ však napsal přímo proti Antibidellovi. Arnold naň odpověděl až už v objemné knize a mohl se odvolati i na souhlas svého kolegy, známého zástupce theologie reformátské v Holandsku, Samuela Maresia (Archiv pro badání o... K., sešit 2., str. 4.). — O těchto dvou, dříve přátelích, potom odpůrcích Komenského napsal Palacký v životopise Komenského (ČČM. 1829, III, str. 47): „dva tehdejší známí spisovatelé Arnoldus Arnauld, profesor ve Franekeru a Samuel Maresius (des Marets) ve Groningu, obořili se naň 1. 1659 ve dvou spisech utrhavých, kdež Komenského jakožto člověka ošemetného, nalutého, lstivého, vášnivého, sobězištného a bláznivého představovali, vše, co Kotter a Drapik proti nepřítelům svým i proti císaři a papeži byli prorokovali, jemu zoumysla připsávají, a ej tím vinice, ačkoliv on jen vydavatelem toho byl, nic tam ze svého nepřidav.“ — Novější objevy zvláště prof. Kvačaly („Korespondence Komenského“ a „Analecta Comeniana“), osvětlují mnohé, co Palackému bylo nejasno nebo neznámo. — Nepříznivé posuzování Komenského v slovníku Baylově zakládalo se zvláště na Maresiově „Antirrheticu“; snad B a s e d o w ů v soud, že Komenský přežil svou slávu. Není-li také v souvislosti s tím, o čem píše prof. Kvačala (v Archivu, seš. 8. a seš. 9., str. 42), že z XIX. st. živější zájem o Komenského prokazovaly jen dvě krajiny: Německo a Česko (od r. 1892 zvláště přičiněním Meziúrodní společnosti Komenského v Berlíně, nyní již zjevně zednařské), a že ve Francii jde Comeniologia velikými kroky nazad... vzdor tomu, že A. Denis nespořil Komenskému uznáním? „V celku můž povědat, že Komenskému vo Francúzsku venuju pozornost len slobod. nurari a protestanti.“

(jak se za to má dle nápisu na desce náhrobní).²⁾ S jistotou možno říci toliko, že chybí první část obrany (od začátku do § 39), v níž Komenský snad se obhajoval proti výtce Maresiově, že prostřednictvím osoby třetí se snažil u Cromwella vymoci pomoc pro převrat v Čechách a že jest buřičem lidu, že snižuje vážnost Písma, že pravost proroctví uznává, jak se mu hodí, o kterýchž výtkách ve známé nám části obrany Komenského není řeč buď vůbec anebo ne přímo. O Cromwellovi nečiní Komenský zmínky, ani když vypravuje o svém pobytu v Londýně (§ 51—54) a o jednání tam s Hartliebem, Duryem a j., jako by nebylo šlo o nic jiného, než o plány vševedné u Komenského a irenické u Duryho. „Ale jediný nešťastný den, přinášející zprávu o irském krveprolití a o válce tam vzniklé, rozmetl všechny plány“ (§ 54). Tato slova Komenského zajisté dosti nasvědčují, že šlo také o plány politické neboť plány vševedné a čistě irenické nemusela tak beznadějně rozmětatí, nastala změna poměrů *politických*. A nebylo třeba tajiti v Lešně před ostatními kromě před prvním z dozorců školy, kam Komenský půjde a z jaké příčiny bude nějakou dobu vzdálen (§ 50), ve skrytu zůstávati na lodi i v Londýně (§ 52), o radu se obracetí Durymu u politiků (§ 56) má-li se vyhověti pozvání do Francie, kde bylo zamýšleno zříditi školu pansofickou, kdyby poslání Komenského v Anglii bylo mělo opravdu a pouze cíle vševedné a irenické. Snad v té chybějící části Komenský vyložil, proč nenásledoval příkladu svého příznivce a ochránce Žerotína a naopak se přidržel Bedřicha Falckého, jakou účast měl v povstání českém (na niž ukazuje narážka v „Labyrintu“ [kap. XIX.]): „Vševed mŭj, že se, kdo víc sázeti a tvrditi pomáhal, ptají, mnou trhne, abych prchal také,“ proč za vlády Bedřicha Falckého upravil „Retunk“ s chilastickým výkladem Apokalypse a aplikací proroctví o Antikristu na papeže a církve katolickou takovým způsobem, že censura starších uznala, aby vydání spisu zatím bylo odloženo³⁾, proč právě bratři v největším počtu opustili vlast a j.

(Pokračování.)

²⁾ Osterhuis v Archivu pro badání o ž. a sp. J. A. Kom. 1927, seš. 10., str. 29 a 30: Jest málo velikých mužů, u nichž datum úmrtí a místo jejich hrobu by způsobilo tolik nejistoty, jak jest tomu u Komenského. Jsou zmatené tradice. . . Holanďané neměli tenkrát zvlášť velkého zájmu o Komenského (nebyl pochován v Amsterdamu nýbrž v Naardenu), tradice nebyla podrobena kritickému zkoumání.

³⁾ Dr. J. V. Novák, Jan Amos Komenský, jeho život a spisy, 1920, str. 50. Slova „opus instae molis“, jichž Komenský užil v listu k Montanovi IV. (Patera, korresp. Kom. 1892, str. 234) naznačují, že to nebylo dílo nepatrné ale práce obsáhlá. Latinsky ji spisovatel označil názvem: „Praemonitiones adversus Antichristianas seductiones“, český pouze jako „Retunk“. Staví na spise Gabriele Povala „Disputationum theologicarum et scholasticarum de Antichristo et eius ecclesia libri duo, in quibus certissimis argumentis clarissimisque testimoniis irrefutabiliter demonstratur papam Romanum magnum illum esse Antichristum et papanam ecclesiam ipsissimam Antichristi synagogam“ (v Londýně 1605) Kap. 9.—24. uvádí známky Antichristovy, jež Komenský zahrnul v kap. XXI. (dle rukopisu z r. 1622 zachovaného ve dvorní knihovně vídeňské, o němž zpráva F. Menšíka v Nár. L. 1892, č. 339) spisovatel „Retuňku“ není nikde vyznačen. Několikrát mluví o sobě, ale jakoby již byl starcem a nejmenuje ani církve, k níž náleží. A přece ráz celého spisu i sloh svědčí, že pochází od Komenského. Ježto v kap. XIV. uvádí se jako panující papež Pavel V. (+ 28. ledna 1620), patrně „Retuňk“ vznikl před r. 1620. V této kapitole vykládá, že papežové neprávem dokazují nepřetržitou svoji posloupnost od Krista a apoštolů, neboť Petr nikdy v Římě nebyl, jsa apoštolem Židův a bydle v Jerusalemě a v Antiochii; jen Pavel byl vězněn v Římě. Jinak postup jest přerušen papežkou Johannou, jež podle annálů papežských skutečně byla a při několikerém rozkolu papežství nesnadno dokázati, kdo byl pravým papežem. Následuje důkaz, že Římská církev není Petrovou církví, poněvadž i ze Skutkův apoštolských lze dokázati, že Petr nikdy do Říma se nedostal (kap. XV.). Papež ani nemůže býti nástupcem Petrovým, hledíme-li na jeho život neb učení (kap. XVI.). Jest také velikou všetečností, vyhlašuje-li se papež za plnomocného vikáře božského (kap.

Dr. FR. HERODEK:

Prírodné vedy a kresťanský svetónázor.

Ešte v mladistvých časoch som bol kdesi čítal nasledujúcu drobníčku: Zomiera starý mudrc. Okolo neho stoja vďační jeho učenci. Úpenlive pozierajú na majstra . každý by rád odchytil jednu z myšlienok, ktoré očividome odchádzajú a tratia sa z bystrého umu majstra. Jedon sa ozve a akoby žiadosť všetkých spoluúčencov vyjadril spýta sa: Majstre! ktorá je najzákladnejšia veda zo všetkých vied? keďže s času na čas iná a iná otrasie svetom, zachváti mysle, okúzli ľudstvo. Majster si vzdychne a akoby proroctvo vyrieknul povie závetné slová svojého učenia: Tá veda je najcennejšou, ktorá podmaní život. Tá veda zvíťazí, ktorá dá človečenstvu životné ceny! Starec zomrel, slová jeho žiju a uskutečnenia čakajú.

Každá veda k blahobytu ľudstva musí slúžiť, konečný výsledok každej vedy pokrok musí znamenať k dobrobytu, k spokojnosti, k ustálenosti a k sjednoteniu spoločenstva ľudského. Avšak v našom ohraničenom svete — či mikrokosmos, či makrokosmos vezmeme do úvahy — všetko je subjektívne. Ešte aj vykryštalizované pravdy jednotlivých vied sú len našimi pravdami, sú len pravdy z hl'adiska ľudského ustálené, úplná objektívnosť jejich zaručiť sa nedá. Axiomy priestoru a času — týchto najeklatantnejšie objektívnych pojmov — sú len našim ľudským priestorom a našim ľudským časom. A či hmota — tento každodenný a vôbec nepostradateľný zjav prírody — skutočne jestvuje? Otázka otáziek! V hmote sú zahálené známe i neznáme, objavené i neobjavené prírodné sily. Pri bedlivom skúmaní vidíme, že hmota je len obal; ba do konca aj tento obal sa stratí, všetko len len pohyb a rôzne zjavy pohyblivej sily. Ani jedna veda není schopná k tomu, aby konečný, absolútny svetónázor utvoril, ustáliť bola vstave. Rôzne vedy len spoločnou silou, vzájomnou seba podporou môžu prispieť k tomu, aby svetónázor — toto vodítko a smernica celého a skutočného života — vytvorený a ustálený mohol byť.

Prírodné vedy svojráznym svojim povoláním, že totižto do života v prírode sa javiacého siahajú, najpovolanejšie sú k tomu, aby rukolapne dokázaly neudržateľnosť vo filozofie, v dejepise, v sociológii, v juristike, v politike, ba snáď aj v niektorej theológii náhodile sa javiacého materialistického odklonu. Prírodné vedy statočne a svedomite, jedine a výlučne vedeckou snahou sprevádzané najistejším záchranným prostriedkom sú proti rôznym bludom, najsnadnejšie môžu vytvoriť tak v jednoduchej ako aj v složitej duši ľudskej to isté a praktické presvedčenie, že celá príroda a všetko čo v nej jestvuje je odbleskom tej večnej Múdrosti, od ktorej ako z neohraničeného mora všetko pochádza a k nej sa aj všetko prinavráti. Prírodné vedy majú ten kľúč, ktorým snadno sa otvorí veľ-

XVII.). Nemůžet papež této své moci ani z Písem dokázati, ani jí nemá od Boha. K tomu nebyl nikdy od nikoho zvolen (kap. XVIII. a XIX.). Moci světské, statků a krajin však získal dosti, také lstmi a podvodně (kap. XX.). Z proroctví Písem tedy lze dokázati, že papež jest velikým Antikristem a svůdcem světa (kap. XXI.). Hájení jeho proti tomu jest bezmocné (kap. XXII.). Proto také jest nebezpečno toho Antikrista se přidržovati (kap. XXIII.) Kap. XXXII. končí spis omluvou jesuitům a jiným služebníkům římské církve. — Ze „Retuňk“ jest dílo Komenského, patrně nevěděl Balbín, nedopátral se toho také Koniáš (v „Klíči“ „Retuňk“ uvádějí). Ani Palacký ve svém „rejstříku“ spisů Komenského, který ze mnoha knih bibliografických pracně shledal“ (ČČM. 1829) „Retuňk“ neuvádí, čímž se vysvětluje, že se dovolává Balbínova svědectví v Bohemia docta II. 314).

chrám Boha najvyššieho vo vesmíre postavený, v ktorom ako Stvoriteľovi svojmu všetko sa mu korí.

Kol'ko učbárov sa najde, ktorí v mene prírodných vied a na základe nadvážnosti prírodných vedátorov veľkým hlasom vstúpajú do nerozvinutých myslí mládeže už ako konečne ustálenú skutočnosť: Viera a kresťanstvo sú už odbité veci, prírodné vedy dokázali, že Boh a duša nejestvujú, theismus a spiritualismus je len teória a to neudržateľná a preto pod rumami týchto dvoch balvánov večne a neskriesiteľne je už pohrobená viera a kresťanstvo. Keď sa toto istou sebavedomosťou, určitosťou a snád aj drzou opovržnosťou vypovie, kol'ko a kol'ko ináč dobrej výchovy, dobrého základu majúcich, avšak rozumového rozvahu dosiaľ postrádajúcich chlapcov je stratených pre kresťanský svetonázor a podobnou materialistickou prázdnotou zachvátení prežijú celý svoj život. Každý psycholog vie, že prvé auktoritatívnymi dôkazmi zadovážené dôjmi sú najhlubšie zakorenené, a ťažko preťažko sa dajú trebárs i najrozumnejšími, najvedeckejšími dôkazmi zmeniť. K diametrálnej zmeny mladistvých názorov životné, ba živelné otrasy sú potrebné. Na tomto psychologickom fakte je založené príslovie: Čia mládež, toho budúcnosť.

Nositelia prírodných vied sú tí mužovia, ktorí mená svoje bežistne neúnavnou prácou a svet obohacujúcimi vynálezmi zvečnili. Týchto a jedine týchto sú oprávnení výrok vyniesť a úsudok povedať ohľadom právd v prírode a v jej zákonoch sa nachádzajúcich. To hlboké presvedčenie, ktoré živilo a sprevádzalo, ba riadilo život a vedecké bádanie vedátorov, ako Newton, Davy, Herschel, Gauc, Laplace, Volta, Amper, Faraday, Galvani, Franklin, Foucault, Regnault, Jolly, Pasteur, dozaista sa nestotožňuje s horejšou výpoveďou tých, ktorí silou mocou protivenstvo chcú nájsť medzi kresťanským svetonázorom a prírodnými vedami. Týchto povedomí boli tomu, že ešte nevedia všetko, že závoj prírody a prírodných zákonov úplne ešte neni odhalený. Týchto vedeli, že stále novú fyziku, novú chemiu, novú geologiu máme, vedeli, že tieto tri vetvy stále nové odvetvie tvoria, den čo den pred novými tajomstvami, pred novými dosiaľ neodhalenými prírodnými zákonami stojíme. Kde by bola súveká technika, keby takých predstaviteľov bola mala, ktorí v namyslenosti svojej za vševedúcich sa považujú!

Felix, qui potuit rerum cognoscere causas ustálil už básnik Georgiconu, blažený kto mohol poznať príčiny vecí. Iné príčiny majú prírodné zjavy a celkom odlišné sú konečné príčiny a konečné cieľe života. Jolly, ktorý prvý ustálil váhu našej zemegule, ktorý objavil zákon endozmosis (následky a zjavy slúčenín) a ináč tiež slávny chemik a fyzik prednášky svoje na mníchovskej univerzite stereotypne týmito slovami zaklučoval: Veškerá naša veda je len necenný zdrap, o konečnej príčine a o konečnom cieľu života vysvetlívky podať nevie. Fyzika teda v otázke svetonázoru smerodajnou neni, a keď neni smerodajnou, nemôže ani podvrátiť tie zásady, ktoré čo do svetonázornosti kresťanstvo ustálilo. Dejepis skvelé svedectvo nám podáva o tom, že katakomby a tiché pustovnícké jaskyne o moc viac prispeli k vybudovaniu človeka oblažujúceho svetonázoru, ako skvelé pyramidy faraonov a hrdé slavobrány cisarov. Prírodné vedy neni sú povolané k tomu, aby nové náboženstva tvorily alebo už jestvujúce borily, iný cieľ inú tvorbu, iné bádanie a skúmanie majú za svoj odbor vytýčené. Veľké otázky začiatku a konca, nutnosti a slobody, hmoty a duševnosti, časnosti a večnosti, náhodnosti a prozreteľnosti fyzika nikdy nerozlúšti, keďže je to odbor metafyziky.

Na koho sa odvolávajú tí, ktorí fizikou by chceli vieru a náboženstvo podvrátiť? Je to Darwin, du Bois-Reymond, Häckel, Virchow a Wundt. Marné snahy, čo sa chce dokázať týmito sa to nedokáže.

Darwin nie na jednom mieste svojich diel sám uznal, že on není kontemplatívnou povahou, že do náboženských otázok nikdy sa nevhľbil, že pomer medzi vedou a náboženstvom systematickne nikdy neskúmal. Keď sám uzná, že v náboženských veciach je laikom, nikto není oprávnený, aby v tejto otázke na neho ako na odborníka sa odvolával. Ináč však čo píše Darwin výslovne: „Keď ma aj najväčšia pochybnosť ovládla, ešte ani vtedy som nebol atheistom, aspon v tom slova smysle nie, akoby jestvovanie Boha tajil. Myslím, že svoju duševnú povahu najlepšie označím slovom agnostik.“ (Darwin: Life of Ch. Darwin I. 304.) Sám uzná, že koľko rázi vývin a plodnosť živočíchov skúma, vždy ho ovládne myšlienka, že tu sa musí (prejavovať múdrosť večnej Múdrosti, ale že táto myšlienka ho znovu opustí (u. d. str. 316). Darwin teda nesprávne je postavený za prírodnou vedou presvedčeného neverca, on stále sa kliesnil medzi atheizmom a theizmom. Dobre povedal o ňom France (Wert und Unwert der Naturwissenschaft str. 60): „Keby si byl nadobudnul noetičného vzdelania veriacim sa stane.“ Darwin teda žiadnopádne neposkytuje ani pro, ani contra dôkaz, na neho není sa čo odvolávať.

Karakterističné je na jeho povahu, čím sa len horejšie ustálenie potvrdí: v jednom svojom k nemeckým vysokoškolákom písanom liste (1879) pochybuje (teda netaji) v zjavení Božom a vo večnom živote, teda aj v nesmrteľnosti duše. V druhom tým istým, ale neskoršie písanom liste vyznáva sa za veriacého, ktorý jestvovanie pozitívneho Boha uznáva. Ináč táto váhavosť a vrtkavosť nielen v theologických, ale aj v biologických a to v jeho naskrze a špeciel odborných otázkach sa prejavuje u Darwina. Uznal to o ňom jeho najpovolanejší učenník a najvernejší nasledovník Plate (Über die Bedeutung des Darwinischen Selectionsprincips str. 15.).

Du Bois Reymond čisto-čiste theistického svetonázoru bol začiatkom svojho vedeckého bádania. Sem vzťahujúc sa výpovede Haeckel rád by škrtnut z jeho spisov a preto povahu jeho označí *menom* psychologický metamorfosis. Neskôr vo svojom diele: Die sieben Welträtsel (1882) už ako úplný materialista vystupuje, bez toho však, že by svoje stanovisko aspon len uspokojive, keď aj nie dostatočne odôvodniť vedel.

Du Bois Reymond materialistom sa stal osvojením mechanického svetonázoru. Keď sa do tejto teorie tak hlboko zaplietol, že návrat tak zvane už nemožným sa stal, a keď ťažké avšak očividomé zjavy prírody svojou teoriou nijak nevedel vysvetliť, vesmír hýbajucu silu za Welträtsel-svetozáhadu vyhlásil. Zrejmý mu bol totižto všeobecne uznaný každodenný zjav, že hmota dl'a podstatnej prírodnosti svojej je úplne neúčinnivá. Čo pohýbalo alebo kto priviedol neúčinnive spočívajucu hmotu do pohybu? Samou prírodou vynorená otázka odbornú a dostatočnú odpoveď žiadala. Mechanický svetonázor na predloženú otázku dostatočnú odpoveď dať nie je vstave a preto výhyblive odpovedá. Odpoveď jeho není ani odborná, ani vedecká, nieje ani vedátorovi kladnú pravdu hl'adajúcemu primeraná, znie totižto: Musíme sa zrieknuť veškerého vysvetlenia (takto nikdy nebude napredovať žiadna veda, zrieknuť sa skúmania je uznanie slabosti, ba úplnej ne-

schopnosti umu ľudského), keďže nadprirodzená hýbajúca a pohybná sila nepasuje do nášeho svetonázoru (Die sieben Welträtsel str. 76).

Už aj v tejto odpovedi sa javí akási pochyblivosť ohľadom ním osvojenej teorie. A skutočne du Bois Reymond nevytrval až do konca vo svojom materialistickom svetonázore. Vo svojom poslednom diele (Über Neovitalismus 1894) uznáva, že náhľad dl'a ktorého vesmír je dielom Božím a dielom božskej všemohúcnosti je vedecky dokázaným. Du Bois Reymond asi nasledovne si to predstavuje: Boh všemohúci na začiatku časov ustálil všetky prírodné zákony, do každej stvoreniny vliat a vštepiť moc životaschopnosti, aby všetko stvorené bez novej tvoriacej činnosti rásť, množiť, vyvíjať a účinnive jestvovať mohlo. Čo je toto iné ako uznanie spirituálneho teda kresťanského svetonázoru. Svätý Augustín už dávno tým istým spôsobom bárs aj nie tými istými slovami vysvetľoval tvoriacu činnosť Boha: Boh jediným jedným tvoriacím činom stvoril svet, stvoriac semená príčinnosti (rationes seminales). (Pokračovanie.)

Dr. JOSEF BERAN (Praha):

Fraňa Šrámek »Stříbrný vitr«.

Román.

(Několik poznámek a námětů.)

Není mým úmyslem podati literární rozbor uvedeného díla, jež jsem byl nucen prohlédnouti z referentské povinnosti ve sboru. Článek tento spíše chce upozorniti na nebezpečí, které hrozí mládeži z četby moderních románů. V příručce určené mládeži občanských škol, „České písemnictví“ od Valdemara Vyletala (Hrnčářových Příruček č. 11) se věnuje Šrámkovi na str. 106 a 107 plných 16 řádek a zvláště se doporučuje mládeži (prosím uvážiti — občanských škol tedy do 14 let) román „Tělo“, dílo, v němž dostoupil Šrámek vrcholu svého výrazového kouzla, zpívá o touhách a úkojích žhavého, smyslného těla. To jest odporučováno od vychovatelů mládeže nedospělým dětem!

Nebudu posuzovati knihu po stránce formální. Nečetl jsem také jiného spisu Šrámkova. Nepopírám, že jest velmi obratným stylistou. Chci si všimati jen stránky obsahové.

Všeobecně myslím, že nechybím, jest-liže ho nazvu českým Zolou. Tím už jest řečeno mnoho. Českým jsem napsal ne ve smyslu, že by v českém rouše napodoboval ducha Zolovo, nýbrž že spíše českého ducha odívá v roucho Zolovo. Nezralá duše po přečtení takové knihy, když nic horšího, jest úplně zmatena. A kdo ji z tohoto zmatku vyvede? Snad bude lépe tvrzenému porozuměno po přečtení a promyšlení dalších poznámek zvláštních.

1. Obsahem jest sledování a vylíčení duševního vývoje hochy — Jeníka Ratkina, od jeho dětství až do 18 let. Jeho život studentský jest podán podle vzoru moderních studentů. V podrobnostech libuje si Šrámek v rozpitvání chviliek, kdy vyvíjející se pud pohlavní u dozrávajícího hochy zaviňuje různé krise duševní. Ratkin jest povaha, které nikdo nepochopí leda spolužák jeho sám volně žijící, Zach, jež nechává studii, když jest vyšetřován pro chorobu pohlavní a profesor Ramler také „vyrovnaný s životem“. Záchranou jest Ratkinovi dívka, která první u něho nehle dala jen druhé pohlaví. — Tak alespoň jsem pochopil zakončení románu já. Nejsem si však úplně jist. Jest to tak těžké s těmi moderními romány jako s obrazy moderního impresionismu a subjektivismu.

Látka tedy hodně těžká jak po stránce psychologické tak po stránce morální. Jádrem: řešení krisí zaviněných zráním pudu pohlavního.

I z tohoto hlediska možno si položit otázku, zda jest vhodné takovouto knížku dáti dorůstající mládeži. Zodpovědění otázky bude závislé na názoru na pohlavní výchovu. Šrámek se jistě zavděčil všem těm, kdož v této výchově obhajují jako nejlepší preventivní prostředek podrobné vylíčení všech nebezpečí a příležitostí. Naproti tomu většina rozumnějších vychovatelů zdůrazňuje v první řadě výchovu vůle. A o té v románě ani zmínky! Naopak na několika místech nepřímou se hlásá mládeži lichotící zásada, ovšem že nesprávná, zlo přemůžeš nejlépe, když mu povolíš. A už z tohoto důvodu nelze doporučit román Šrámkův mládeži. Tím méně, že Šrámek až skorem tendenčně obviňuje rodinu a školu z naprostého nepochopení mládeže. A to jest druhá okolnost, pro kterou nemůže rozvázný vychovatel knihu tu dáti do ruky nezkušené mládeži.

2. Ano, autor nepřímou obviňuje rodiče a školu, že svým nepochopením duše dětské vhnání je přímo v hřích. Nechci říci, že by takové případy byly vyloučeny. Mohly by se vyskytnouti a jistě se vyskytly už někdy. Ale líčiti tak temnými barvami zvrácenost výchovy školy a rodiny v otázce pohlavní jest upřílišněné a opakují, působí to dojmem určité tendence. Aby dojem čtenářův nebyl jednostranný, a tím pochybený, měl autor také pozitivně ukázati, jak má výchova postupovati. Jinak výsledek u mladého čtenáře bude týž jako u hrdiny románu — rodiče i škola nestojí za nic, poněvadž mi nerozumí. Ó co mladých duší hyne právě tímto, řekl bych skorem Wertherovským skepticismem!

Tato okolnost, že takové všeobecné obvinění výchovy se stalo by měla oprávněné činitele vésti k upřímnému zamyšlení, pokud co na tom jest pravdy. Léčiti ovšem vychovatelské chyby novými chybami znamená jenom stav chorobný zhoršiti. A to činí Šrámek svým tendenčním negativismem. Ten jest výchovně také nesprávný. Proto rozhodně román „Stříbrný vítr“ mladé čtenáře nevychovává, naopak připraví mnohého o důvěru v autoritu rodičů a školy.

3. Nejvíce ovšem dostává, jak to ani v moderním románě býti nemůže, katecheta. „Podobal se velikému mručivému zvířeti, měl zelené, zlobivé a potměšilé oči a spodní veliký ret zohavený jakousi jizvou . .“ (str. 73.) Jak ušlechtilé a vychovatelské! Ještě k tomu scházejí koniářské ruce a jezovitská kopyta, jak to dovede líčiti jiný český spisovatel a strašák jest hotov. Volná myšlenka v této věci dostala popisem Šrámkova katechety vydatnou posilu. Jest rozhodně odsouzení hodné takové vylíčení kněze i kdyby se to bylo stalo ve skutečnosti. Čtenář má zprvu dojem, že katecheta jednal se Staňkem (jiný hoch to v románě vystupující) úplně nespravedlivě a teprve na dalších stránkách se dovídá, jak byl Staňek prohnáný. Ale dojem první vzburzený již ve čtenáři zůstal a jest posílen i líčením dalším (str. 109 a nn., 275 a nn.).

Doplňkem k tomu jest rozhovor Ratkinův s otcem (str. 289), kde mladý student prohlásí, že náboženství jest nesmírně fádní

Tedy celkový názor Šrámkův jest asi tento: výchova rodiny a školy dosavadní, pokud se týká výchovy pohlavní, úplně selhala, zejména však výchova náboženská, a to zase hlavně katolická. A důvod pro toto tvrzení? — Snad ve slovech Ramlerových (str. 269): „Mládí klesá a trpí, vstává a trpí. Spikli se proti mládí“ (rozuměj — škola, profesori), „zdraví se mrzačí, ranění se neobvazují a zbloudilým neukazuje se cesta —“ dlužno hledati odpověď. Jest to správný názor?

Pamatuji se, že svého času i z kruhů katechetských se ozývaly hlasy, že jest třeba zreformovati metody výchovy a vyučování studující a dorůstající mládeže. Všeobecně se uznávalo, že nebylo vždy vhodné a psychologicky správně postupováno. Čekal jsem, kdy přijdou také další nějaké náměty a podněty, ale hlasy ty zanikly úplně ve směsi jiných otázek a problémů. Neškodilo by však, aby spolek profesorů náboženství na středních školách a spolek katechetský uspořádal třeba jen dotazníkovou anketu o těchto věcech neboť rozumné přeorientování některých dřívějších názorů, jak se to ostatně již sporadicky někde stalo, by jistě i náboženské výchově prospělo. Tím ovšem nechci říci, že výtka Šrámkova jest oprávněna v celém rozsahu jeho tendenčního názoru. Šrámek vytýká dřívější výchově negativismus t. j. nevšímavost k zájmům mládí a nepochopení k jeho snahám. Dopouští se však sám jiného

negativismu tím že negativisticky uvolněním způsobu života (positivní výchovu úplně opomíjí), chce mladou duši převést přes úskalí probouzejícího se pudu pohlavního. Vytýká, že dřívější výchova jak rodinná tak školní stále viděla v mládeži děti (srovnej častější narážky ve slovech Ratkinových), ale dopouští se jiné chyby, dělá z dětí dospělé. Každý extrém jest chybou, nesprávností. Jest-liže, pokud byla extrémní, chybovala per defectum doba dřívější, chybuje — a snad chyby ty budou mít osudnější následky — i doba nová, pokud přechází do extrému — per excessum.

4. Není bez zajímavosti pátrati po příčině moderního názoru na pohlavní výchovu. Především jest to, jak již jsem jindy ukázal v poválečné horečce nesprávně chápáná svoboda. Ta zavinila uvolnění mravů. K uklidnění rozbouřených svědomí byla rozhlášována stejně volná hesla laické morálky. Lidstvo se začíná topiti v rozvášněném rozkošnictví. Cítí však již následky. Příroda se mstí. A co dělá lidstvo? — Počíná si jako nemocný, který bolest zubů chce zahnati tím, že jazykem ještě více zub rozdráždí anebo jako hmyzem poštipaný, který štípance do krve rozedře. Léčí se lidstvo nerozumně prostředky, jež jeho chorobu zhoršují. A tím směrem se ubírá anebo ubírala — jakési alespoň částečné vystřízlivění lze již sledovati — veškerá výchova moderní, založená na názorech Rousseau-ových. (Srov. Věstník společnosti sv. Cyrilla a Metoděje, ročník 1928, č. 1., str. 11) Na pomoc přispěchal jí ještě Freud svou psychoanalysou a k volným heslům, vědecky nijak a nebo málo neopřemým, připojil důvody „vědecké“, z praxe a zkušenosti „čerpané“!

Tedy všeobecné uvolnění, jež s opovržením odmítlo jako něco protipřirozeného, každé ovládání a sebezapírání zkrátka každé ukáznění, dále praktické provádění laické morálky a konečně krajní využití Freudovy psychoanalysy — to jsou prvky, z nichž vytvořila si zásady moderní výchova vůbec a výchova pohlavní zvláště. A každý z těchto směrů vyžaduje značné pozornosti se strany katolické tím spíše, že i v řadách katolických literátů vlivem těchto moderních směrů zavládl určitý chaos. Stačí poukázat na „Pouť do Raveny“ od Jaroslava Hrubana, na spisy J. Durycha a mnohé jiné romány původní i překlady vydávané u Kuncíře. Odvolávají se na slova Písma „čistým jest všechno čisté“, neb oháněti se výtkou, že starší výchova podléhá upřílišněné pruderii, jak to činí oni katoličtí literáti, to může zmásti jen nezkušeného. Důvody tyto rozhodně neplatí v oné všeobecnosti, jak jsou uváděny. A výstraha kdysi veřejně učiněná zesnulým prelátem moravským dr. Pospíšilem, nalézá stále ohlasu ve článcích zkušeného odborníka-vědce, bývalého univerzitního profesora katolické morálky dr. Kachníka, jenž, abych jen příklad uvedl, právě naposled zase na adresu katolických literátů, napsal: „Nikdo netvoří umělecká díla pro sebe nýbrž pro jiné; nemůže nemít zření k tomu, jaký účinek jeho dílo bude mít u vnímatele. Líčí-li někdo erotické scény dopodrobna a plasticky, nemůže nepředvídati, že četba jeho díla vznítí obrazotvornost čtenářovu a tím i jeho žádostivost a ohrozí jeho cudnost.“ (Ve článku „Nedostatek původní katolické belletrie“ v uvedeném čísle Věstníku, str. 12.) A to jest nenapravitelná chyba, jak veřejně prohlásil na II. českém sjezdu pro výzkum dítěte dr. Heveroch v souhlase s předsedou sjezdu prof. Babákem. Jejich slova zasluhují, aby byla častěji opakována. Vždyť to byli učenci, odborníci, lékaři. Tedy autority uznávané nejen širší veřejností nýbrž i vědeckou společností. Dr. Heveroch v debatě po anketě o pohlavní výchově dítěte prohlásil: „Nesmí se zapomenouti na stud, který jest také zjev přírodní. Proto jest ten problém obtížný. U dítěte jeví se již ve 3. roce života. Všichni víme, že otázka studu dělá obtíže. Bojím se, abychom v modnosti sexuálního vyjadřování neutonuli. Stud provází vše nejen pohlavní pud. Dítě, které se stydí, že zalhalo, jest dobré. Člověk, který ukradl prvně se, stydí. — Kdo má dítě poučiti? Když jsem chodil do školy, nepsalo se o pohlavnosti a nelze říci, že to byla škoda. Filmů erotických nebylo. Odciluje se brzy do leva a zas do prava. V pohlavní otázce také. Dříve se o ní nesmělo mluvit; nyní se pořád o ní mluví. Ať jest poměr v rodinách jak chce srdečný, jsou všude věci, které se dětem neříkají nejen o pohlaví. Jsou lidé, kteří chtějí mít všude jasno, skutečno, pravdu ale chceme mít i fantasii, poesii, záhady. Myslím, že by nebylo dobré, aby učitel vykládal hromadně o pohlavním životě. Dobře by se věc leckdy vyfídila, kde jest styk

mezi školou a rodinou, aby lékař o věci poučil jednotlivě ne hromadně. Brožury o pohlavním životě, onanii atd. podporují neurasthenii.“ — Tak mluvil ředitel ústavu pro choromyslné, který z praxe mezi choromyslnými dobře znal osudné následky poblouznění pohlavního. Dr. Babák hned po Heverochovi dodal: „Není dobré, že se u nás celý život sexualisuje. Celá knihkupectví se živí tím, že tisknou a prodávají neslané, nemastné ba i zlé knihy, které šíří zmatek v obecnstvu; vtěluje se to i do filmů a myslí se, že se tak zvedne veřejná mravnost. Myslím, že jistý film u nás zhotovený a tolik velebený jest poblouzněním; nadělá se plno nedobrého, nehledíc k tomu, že tam, jak dr. Heveroch vytkl, urážen přirozený stud, který se v nás vyvíjí i bez zvláštního vychování. Musíme se starati, aby se veřejný život odsexualisoval i literatura; došlo k tomu, že ani krásné písemnictví se nepovažuje za krásné, když v něm není pohlavního rozčilování. V literatuře americké a anglické máme sta překrásných svazků, kde jsou otázky sexuální zcela podřízeny. Pokud se ve škole v přírodopisu narazí na otázku plození, jistě na tom podkladě si dítě mnoho domyslí i bez podrobného výkladu. I jinak jistě vystačí se s prostředky mírnými, netřeba všeobecného sexualisování.“ (Ve Zprávě II. českého sjezdu pro výzkum dítěte, str. 195.) Uvedl jsem výroky oba doslovně. Jsou cenné. Oba nejsou profesory morálky. A přece jejich názory může každý i rigorista podepsati. A znovu připomínám byli to věhlasní učenci ve svém oboru, který s otázkou pohlavní tak úzce souvisí. Snad by neškodilo odvolati se na tyto výroky i v anketě o pornografické literatuře. Nemůže rozhodovati forum vypočítavých nakladatelů a degenerovaného čtenářstva. Odborníci, vědci ať mluví! A jejich výroky mnohého také pedagoga zahanbí. Není tedy třeba se báti. I naše literatura již obsahuje dost projevů, potvrzujících názor náš. Články dr. Petra zde ve Vychovateli z psychologie mládeže studující, poskytnou také mnoho informativního a kritiky dr. K. Vrátného nadhodily již častěji mnohé správné směrnice názoru katolického. Bylo by škoda, aby vše zapadlo v záplavě jiných zbytečných věcí. Shrnutí vše v soustavu a dostalo by se jistě jak katolické veřejnosti tak i katolickým umělcům správných zásad i norem.

AR. OLIVA:

Dějiny církve dosvědčují její vyšší poslání.

(Pokračování.)

Humanismus. Jak církev přála snahám vědeckým vedle scholatické spekulace, ukázalo se jasně při vzniku a rozvoji humanismu od 15. století. Obnova klassického vzdělání prohloubením studia starých řeckých a římských spisovatelů měla působiti stejnoměrnější vzdělání a účast v duchovní činnosti, vědecké bádání na poli literatury svěsti na jiné dráhy, znovu oživiti studium filosofie a theologie a zároveň budit historickou kritiku a hlubší porozumění pro empirický přírodopys. Toto mocné hnutí, vzniknuvší v Itálii, šířilo se dále a často vyvolalo úplnou změnu duchovního a vědeckého života. Jest všeobecně známo, že papežové a vynikající členové římské kurie byli nejhorlivějšími podporovateli humanismu. Mikuláš V. (1447—1457) byl první veliký mecenáš tohoto hnutí, které všemožně podporoval i založením vatikánské knihovny. Podobně četní nástupci jako Pius II. (1458—1464), jeden z největších humanistů 15. století, Sixtus IV. (1471—1484) a později Lev X. (1513—1521) a Klement VII. (1523—1534) byli nejoddanějšími a nejmocnějšími podporovateli humanismu. Italské dvory knížecí ku konci 15. a 16. století byly většinou rovněž středisky humanistických snah, které rychle pronikly i na university a ovládly přes veliké boje mezi zástupci

dosavadní školní metody a zástupci nového směru. Možno-li papežům a jiným církevním osobnostem v době od polovice 15. stol. do polovice 16. stol. činiti výtky pro stanovisko k humanismu, pak jistě ne proto, že by potlačovali vědecké jeho snahy nebo nedostatečně je podporovali, nýbrž spíše proto, že nedostatečně potírali silné výstřelky směru humanistického, které se jevily v pohan-ském užívání života, v protikřesťanském zdůrazňování pozemského blahobytu, v mravní prostopášnosti, v titěrném podkuřování sobě samým, v sesměšňování církevních zařízení, v nedůvěře k náboženství Bohem zjevenému; dále proto, že podporovali muže, kteří byli zjevnými zástupci tohoto protikřesťanského a protináboženského humanismu; dále i proto, že v kléru se uplatňoval v theorii i praxi světský duch humanismu, aniž by sáhli až do koncilu Tridentského k energickým prostředkům proti tomu.

V Čechách mezi staršími humanisty vynikl hlavně kancléř Karla IV. Jan ze Středy, dále Jan z Rabsteina, později Jan Šlechta ze Všehrd, přítel Bohuslava Lobkovice z Hasensteina, jenž mezi českými humanisty zaujímá vůdčí místo. Na Moravě biskup olomoucký Stanislav Thurso byl horlivým podporovatelem a přítelem humanismu, jehož nejpřednějšími zástupci byli jeho kancléř a pozdější biskup olomoucký Jan Dubravius a probošt Augustin Kásebrod. (Dr. Samsour: Církevní dějiny obecné pg. 755.)

Vnitřní církevní obnova, která začala se energicky prováděti od polovice 16. stol. a napravila mnohé škody vzniklé z onoho sesvětštění, nepřekážela nijak vážnému pěstění pravé vědy. Epocha od polovice 16. stol. do polovice 18. stol. byla dobou největšího rozkvětu vědeckého snažení v nejrůznějších oborech právě v Itálii a Francii, kde byla zachována katolická jednota víry a církev stále ještě měla veliký vliv. Přehlízíme-li veliké theology a exegety i vydavatele děl církevních Otců, kteří tolik vykonali, byla v katolických zemích za chvályhodné účasti kléru největší péče věnována klassické literatuře, archaeologii a dějinám s vědami pomocnými. Pro tyto obory byly činností velkých učenců oné doby stanoveny zákony vědeckého bádání prakticky a theoreticky, mohly tedy pozdější epochy jen dále stavěti na fundamentě tehdy vytvořeném. Ve vědě historické stačí poukázati jen na Baronia (z. 1607), Mabillona (z. 1708), Montfaucona (z. 1741), Tillemonta (z. 1698), Muratori (z. 1750), abychom se rozpomenuli na vysoce významné výkony oné doby. Ve filologii bylo stejně kriticko-vědecky pracováno, jak dokazují konvertita Lipsius, Petavius, Jindřich Valois a protestantští Scaliger a Causabonus. Archaeologie pěstována hlavně v katolické Itálii, kde byly dosud mnohé památky z doby klassické. Matematika a přírodopyt byly pěstovány i muži, kteří byli věrně oddáni církvi, z nichž zasluhují zvláštní zmínky Koperník, Galileo Galilei.

Znamenití badatelé 18. a 19. století, kteří se v různých oborech vědy proslavili a při tom zůstali věrnými syny své církve, jsou rozhodným důkazem pro to, že vážná vědecká práce dá se spojití s věřícím přijetím nadpřirozeně zjevených pravd a že církev nepřekážela činnosti v čistě přirozených oborech, nýbrž ji podporovala. Konvertita J. J. Winckelmann, bibliotekář a kustos galerie antiky kardinála Albaniho v Římě, věnoval se vedle své povinnosti studiím umělecko-historickým a archaeologickým a stal se zakladatelem klassické umělecké archaeologie. Bartolomeo Borghesi zhotovil seznam veliké sbírky mincí ve Vatikáně a dal užitečné podněty ke studiu numismatiky a epigrafiky; Gio Battista de Rossi, jeden z nejvýznamnějších archaeologů 19. stol., byl mužem hluboké víry; věrným a přesvědčeným katolíkem byl veliký francouzský přírodopysmec Pasteur, který jako

chemik a bakteriolog empirickému bádání poukázal nové dráhy. Ještě mnozí jiní význační badatelé v oboru věd exaktních velice se proslavili, aniž by jim jejich katolické náboženské přesvědčení nějak překáželo. Jaký význam mělo pro historickou vědu otevření tajného vatikánského archivu Lvem XIII. učencům všech konfesí jest všeobecně známo.

Církev strážkyně zjevené pravdy. Církev pokládala za svou hlavní povinnost svěřené zjevené pravdy božské zachovati čisté a neporušené a věřícím je zprostředkovati. Musela proto zkoušeti výsledky vědeckého bádání, pokud se dotýkaly oboru náboženského a přišly do styku se zásadami nadpřirozené víry, aby případné nesrovnalosti zjistila a upozornila badatele i věřící na bludy nebo nebezpečné závěry k bludům svádějící. Tato povinnost církvi stále konaná vyplývá přímo z jejího poslání a charakteru jako ústavu spásy pro všecko lidstvo. Lidský duch jest omylný, církev nemůže se zmýliti ve věcech náležejících k nadpřirozenému zjevení; následkem toho může zkoušeti výsledky lidské činnosti rozumové, pokud se týkají oboru zjevení, a vysloviti o tom svůj úsudek, zda jsou pravdivé či bludné.

Těmito zásadami vysvětluje se postup církevních představených v těchto otázkách za toku církevních dějin. Od svého založení církev zkoumala učení a výsledky vědecké práce duševní, týkající se čistě oboru theologického, a rozhodovala, zda jsou v souhlase s církevní tradicí; to dokazují celé dějiny církevní od doby apoštolské. Způsob, jak si při tom církevní představení počínali, byl rozdílný podle rozvoje církevních orgánů a časových poměrů. Od zřízení kongregace Indexu v r. 1572 jest péče o čistotu církevního učení svěřena této kongregaci. Ale i v jiných oborech vědy, hlavně filosofie a příležitostně dějin a přírodopytu, museli správcové církve často zkoumati výzkumné resultáty pro možný odklon od obsahu zjevení, a po provedeném zkoumání, prohlásiti je jako víře odporující a bludné. Od velikého rozmachu filosoficko-spekulativních věd ve 12. a 13. stol., pak empirických disciplín v 15. a 16. stol. byli často papežové a odpovědné úřady římské kurie nuceni v tomto směru zakročiti. Počátkem 13. stol., když seznány byly spisy Aristotelovy a jiných spisovatelů, dospěli četní zástupci filosofické spekulace k mylným názorům. Proto byly metafysické a přírodopysné spisy Aristotelovy z počátku papeži zakázány. Zdokonalením správné metody při používání těchto spisů bylo odstraněno každé nebezpečí pro věrouku a tak papež Řehoř IX. uvolnil studium spisů Aristotelových. Od humanismu, kdy spisy starých filosofů byly na západě více rozšířeny a od velikého rozštěpení víry v 16. stol. nastávalo stále se šířící tříštění ve filosofickém myšlení. Empirismus Frant. Bacona, nacionalismus Descartesův, pantheistický monismus Spinozův dávaly často filosofii směr, který zásadami a důsledky ničil předpoklady víry v nadpřirozené zjevení. I když byly získány jednotlivé vědecky oprávněné výsledky, vedl přece celý směr k rozkladu a zmatku v oboru filosofickém. Jest tudíž velikou zásluhou církve nejen s hlediska setrvání na základech nadpřirozené víry, nýbrž i s ohledem na zdravý vývoj filosofického bádání samého, že zakročila proti chybným výsledkům těchto filosofických směrů, které v sensualismu Lockeově, ve fenomenalismu Berkeleyově, v skepticismu Humeově a v kriticismu Kantově dále se rozvíjely.

I proti přírodopytu zakročovali příležitostně církevní představení k ochraně náboženských interesů a volali k zodpovědnosti jednotlivé badatele pro jejich názory. Tak se stalo již Baconovi, učenému anglickému františkánovi; jeho astro-

logické a alchymistické sklony a nepřátelské stanovisko k metodě scholastické v theologii a k zjevům v církevním životě způsobily mu mnoho obtíží a konečně i žalář. Zůstal věrně oddán církevní autoritě učící a nadpřirozenému principu víry. Učení Koperníkovo, že země jest oběžnice a jako všechny oběžnice kolem slunce jako centra obíhá, nepřivedlo před římskou kongregací inkvisice původce systému, ale musil se před ní ukázati *Galileo Galilei*. Až do konce 17. stol. byl světový systém Ptolomejův považován všeobecně za správný a přednášen. Systém Koperníkův byl pokládán za odporující filosofii Aristoteléské a odmítán i od vynikajících astronomův a přírodozpytců, jako byli Tycho de Brahe, Alexander Tassoni, Křištof Screiner, Ant. Delphino a Justus Lipsius. I protestanté obecně soudili, že tento systém odporuje Písmu sv. Odmítal jej učený Melanchton a Luther napsal, že Koperník chce převrátiti celou astronomii, Písmo sv. že však praví, že Josue slunci rozkázal se zastaviti, nikoliv zemi. Na počátku 17. stol. vystoupil však Galileo Galilei, filosof a geniální matematik, a začal hájiti systém Koperníkův netoliko jen jako domněnku pravděpodobnou, nýbrž jako thesi jistou a nevývratnou, zejména ve svých třech listech „O skvrnách slunečních“.*) Byly zkoumány i spisy Koperníkovy a r. 1616 následovalo podmíněčné odsouzení jeho hlavního díla, které r. 1620 bylo omezeno jen na jednotlivé části. Když se později ukázalo, že systém Koperníkův není skutečně jen pouhou hypothesou, nýbrž obsahuje vědecky dokázanou thesi a že není rozporu s Písmem svatým, bylo nejdříve prakticky, pak i výslovně censurování spisů Koperníkových i Galileiho kongregací indexu zrušeno.

Otázka Galileiho. Proti názoru Galileiho povstal odpor v Římě a ve Florencii. Galilei hájil se v listě k svému příteli Castellimu 1613, v němž důvtipně poukazoval na populární způsob mluvy Písma svatého a jeho autoritu jen ve věcech spásy uznával, při bezpečných však výsledcích vědy přírodní jeho zdánlivý odpor odmítal. Důkazy, jež pro své tvrzení uváděl, nebyly dle svědectví slavného astronoma Secchiho dostatečné a také nedovedl Galilei vyvrátiti námitek svých odpůrců. Jeho nauka jako odporující Písmu svatému označena a uložena mu, aby ani slovem ani písmem dál nehájil a nehlásal tuto nauku, což slíbil. Následujícího roku byl dán na index i spis Koperníkův „De revolutionibus orbium coelestium“, v dekretu pak všem universitám zaslaném označena byla nauka Koperníkova falsa doctrina Pythagorica, divinae scripturae omnino adversans. Poněvadž r. 1632 Galilei porušiv slib ve svém „Dialogu“ systém Koperníkův netoliko hypotheticky, nýbrž theticky přednášel, zahájen proti němu druhý proces. Doznal překročení zákazu a systém Koperníkův za bludný. Pro neposlušnost a učení byl odsouzen k vězení, pak propuštěn do Sieny, kde bydlel v paláci arcibiskupském, pak odešel do své vily v Arcetri, kde pokračoval ve svých studiích. Že by Galilei při svém odsouzení pronesl slova: E pur si muove — jest pouhá legenda. Případ Galileiho jest typickým příkladem pro to, jak opatrní jsou církevní úřady při hájení interesů víry v otázkách, které se dotýkají nebo mohou dotýkati víry; ale také pro to, že úřady papeži podřízené ve vědeckých věcech, zvláště dotýkají-li se jen nepřímě oboru víry, mohou se mýlit a dopustiti se nedopatření. Při konfliktech o takových otázkách nebyla vždy chyba na straně zástupců profanních věd, nýbrž někdy i na straně theologů. Takových případů jest litovati, jsou však za jistých okolností omluvitelné a vysvětlitelné, jak jest i v případě Galileiho: dosud ještě naprosto nepřesvědčující důkaz nauky Koperníkovy, starost církve o autoritu Písma svatého, názory theologů, stav vědecké exegeze, ukvapené a neopatrné počínání Galileiho, činí omyl kongregace pochopitelným.

Církev a umění. Jako vědu ovlivňovala církev mocně i umění, poesii, hudbu, architekturu a umění výtvarná: malířství a sochařství. Na celého vnitřního člověka,

*) Dr. Jos. Samsour: Církevní dějiny obecné pg. 1015 a n.

tedy na srdce i fantasii nejmnocněji působí city náboženské. Křesťanství lidi učilo, aby celou bytost dali do služeb božích, všechny své síly věnovali snaze po dokonalosti. Božské pravdě zjevené odpovídá nejvyšší vnitřní krása. I to nejvznesenější a nejdokonalejší, co člověk může svou tvůrčí obrazivostí vymyslet a vytvořit nejvyšším napětím svých schopností, neodpovídá nikdy ideálu Boží dokonalosti. Proto již snaha vyjádřit ideální krásu spojenou s nadpřirozenou pravdou dává podnět k nejvyšším výkonům v oboru umění. Uctívání Boha v kostelích muselo vést k tomu, že básnictví i zpěv byly postaveny do služeb Nejvyššího, že kostely a jejich zařízení a výzdoba byly co možno znamenitě a bohatě provedeny.

Básnictví. Jako ve svatých knihách starozákonních může se poesie vykázt velkolepými výkony k chvále Boží, tak i v jednotlivých částech Nového Zákona jsou básnické produkty jedinečné krásy; budiž uveden jen Magnificat P. Marie a Benedictus Zachariášův. V době poapoštolské byly skládány zpěvy na Boha a Krista Pána, jichž se užívalo při bohoslužbě. Církev hned od počátku postavila básnictví do služeb liturgie. Básníci přidržovali se přirozeně židovské poesie a pomalu i řecko-římské formy umělecké. Významní theologové starověku vedle vědecké práce skládali i nábožné zpěvy, které byly určeny pro bohoslužbu nebo jich církev upotřebila v liturgii. Jedna z nejstarších zachovaných písní jest „Píseň rybářská“ v anapestových verších, připojená k Paedagogu alexandr. Klementa a snad i od něho pochází. Byla by tedy z počátku 3. století. Egyptský biskup NEPOS (polovice 2. století) skládal hymny. Církev již v prvních třech stoletích měla sbírku písní.

Od 4. století vyvíjela se nová a bohatá poetická literatura ve třech hlavních řečech tehdejšího křesťanstva. Jako Methoděj z Olympu počátkem 4. stol. ve svém hymnu na Krista a jeho nevěstu, církev tak později Apollinaris a sv. Řehoř Naz. ve svých četných produktech v řečtině psaných řídili se hlavně anti-klassickými metry. Již u Řehoře nalézají se dva rytmické hymny v nové formě, budované na počtu slabik a akcentu: způsob, který v budoucnosti ovládal bohatě vzkvétající poesii řecké církve a dosáhl v 6.—7. stol. nejvyššího rozvoje. V syrštině napsal svatý pěvec Ephraem (zem. 373) vlastní metrikou velký počet básní různého obsahu. Na západě latinské hymny sv. Ambrože Mil. nabádaly k skládání hymnů, s nimiž mocné Te Deum laudamus jest snad současným. Po Ambrožovi nasledoval největší, nejnadanější a o dokonalou uměleckou formu se snažící básník západní církve starověku: Prudentius Klement (zemřel po r. 405), který zanechal četné sbírky hymnů a jiných básní různého obsahu.

V době karolínské a pokarolínské začal zase mocný rozvoj náboženské poesie ve spojení s liturgií. Byly to hlavně hymny a sekvence, náboženská lidová poesie ale i básně poučné. I tu vytvořila se vedle starých meter rytmická forma spočívající na počtu slabik a akcentu. Jako ve 12. stol. velcí theologové a mystikové Bernard, Adam ze sv. Viktora ve Francii, Hildegarda v Německu, tak vytvořili ve 13. stol. Tomáš Akv. (Lauda, Sion a Pange lingua), Bonaventura, Tomáš z Celana (Dies irae), Jacopone da Todi (Stabat mater) nesmrtelné, nábožensky hluboce jímající a částečně do liturgie přejaté hymny. S humanismem ožívala zase staroklassická metra a povstaly formou dokonalé a obsahově krásné básně dílem pro bohoslužbu dílem pro privátní lektýru. Od svého počátku a po celý čas pěstovala církev náboženské básnictví používajíc ho k bohoslužbě a je-

jím vlivem vznikla nesmrtelná díla mistrovská jako projev nejvnitřnějších náboženských citů.

Hojně překládáno Písmo sv., které ve 12. a 13. stol. bylo oblíbenou četbou lidu; analfabetům nahrazovaly četbu „bible obrázkové“. Ukázky českého básnictví církevního dochovány jsou v posvátných písních. Jest to hlavně Píseň svato-václavská a velmi oblíbená píseň Vítaj, kráľu všemohúci.

Hudba. Paralelně s bohoslužebnou poesíí rozvíjela se i církevní hudba. S textem žalmů přejala církev bez pochyby i zpěvní melodie ze synagogy; později působila řecká hudba na vytvoření liturgického zpěvu (jako poetické metrum působilo na básnictví, který ve zpěvu antífon a hymnů bohatě se rozvinul a vyvrcholil v tak zvaném chorálu. Toto drahocenné umělecké dědictví starověku převzala církev ve francké říši a pěstila v proslavených pěveckých školách. I v křesťanském Orientu rozvínovala se bohatě církevní hudba, navazujíc na hudbu starověku. Se zánikem chorálu od 14. stol. vyvíjel se zpěv vícehlasý, který v komposicích Orlanda di Lasso a Palestriny v 16. stol. slavil největší triumfy. Připojila se řada velkých mistrů hlavně v Itálii a povstala hojnost uměleckých komposicí. Veškerý umělecký směr pozdější renaissance uplatňoval i v církevní hudbě efekt budící, theatrální styl; přece však vznikla velkolepá díla církevní hudby od geniálních Mistrů v říši tónů, jako byli Mozart, Josef Haydn, Michael Haydn, Beethoven a nejnověji Ant. Dvořák, Pavel Křížkovský. Devatenácté století přineslo restauraci starého chorálu a tato, i z uměleckého hlediska vysoce ceněná obnova, nalezla nejmocnější podpory se strany papežů.

Lidová poesie. Cenným květem náboženského smýšlení jest lidová píseň. Již v 8. stol. zpívali ve Francii při prosebných průvodech, veřejných slavnostech a podobných příležitostech písně v jazyku národním. Podobné písně měli i jiní národové. Církev náboženských lidových písní užívala při bohoslužbě. Zvláštním druhem náboženského vlivu na lid byla dramatická předvádění obsahu náboženského, při nichž se uplatňovaly lidová poesie a duchovní píseň lidová. Tak ve spojení s církevním životem vytvářelo se pravé umění zušlechťující mysl lidu. Uvážíme-li, jak mocně na lid působila liturgie v bohatě a umělecky vypravených chrámech, musíme doznati, že dnes tak energicky hláсанé heslo „umění lidu“ církev za dob svého vlivu na veřejný život v nejvyšší míře plnila. A bylo to pravé, čisté umění lidové, které nelahodilo nízkým smyslným citům, nýbrž působilo na city lidu ve směru opravdu ušlechtilém, lid povznášelo a vzdělávalo.

Umění stavitelské. Když křesťanství nabývalo moci a významu ve světě anticko-římském a v říši římské, vstoupila do služeb církve: umění stavitelské a umění výtvarná. Tak zachránila církev i tyto elementy antické kultury před zánikem, dala jim náboženské posvěcení a uchovala je jako užitečné zárodky pro bohatý rozvoj. Veliké důstojnosti církevní bohoslužby měly odpovídati i tvar i výzdoba místností; v nichž se tato konala. V Eucharistii, centru bohoslužby, jest přítomen Kristus se svým tělem i krví, byla tedy místa určená k shromáždění věřících při liturgických slavnostech zároveň příbytkem Boha. Odtud vyplývalo, že dům Boží i svou stavbou i nádherou výzdoby musel se i lidu jako takový jevit. I veliká úcta k mučedníkům z dob krvavého pronásledování byla podnětem ke stavbě nádherných kostelů na jejich hrobech. Od epochy konstantinské stavěny v různých dílech říše velkolepé chrámy. Hlavní formou křesťanské architektury byla *basilika* s klassicky klidnými, majestátními řadami sloupů, které nesly buď vodorovné architravy nebo polokruhové archivoly. Půdorysem byl obdélník. Na straně oltářní nalézá se zpravidla v polokruhu založená a polobání zklenutá apsis. Loď

chrámová, ku které se apsis otvírala obloukem triumfálním, byla rozdělena dvěma nebo čtyřmi řadami sloupů na tři nebo pět lodí, z nichž prostřední byla širší a vyšší než lodi boční. Při bohatších stavbách byly vnitřní stěny vykládány drahokamy, apsis a stěny střední lodi ozdobeny obrazy hlavně však mosaikou. Vedle slohu basilikového vystupuje již v nejstarších dobách na východě sloh *centrální*. Kolem hlavní prostory, kryté kopulí, byly prostory vedlejší, kryté polokopulemi nebo kopulemi. Tyto bohatě členité okrouhlé stavby, bohaté na elementy schopné veliké umělecké výzdoby, pronikly do Itálie; tu jako na východě se spojily obě základní formy a projevovaly se nejen umělecky dokonalými stavbami, nýbrž byly i počátkem mohutného rozvoje stavitelského umění. Ještě dosud existující památníky na př. kostel Narození Páně v Betlemě a Santa Maria Maggiore v Římě základu basilikového, pak San Vitale v Ravenně, Hagia Sophia v Cařihradě jako stavby kopulové, ukazují, jak mistrně dovedli starokřesťanští architekti zmoci svůj úkol, aby pro potřeby bohoslužebné opatřili budovy přiměřené a zároveň umělecky dokonalé a majestátně působící. Navazující na antické umění, mají přece tyto křesťanské památníky tolik nového, což bylo podmíněno jejich náboženským určením, že se skutečně jeví jako samostatné výtvořky umělecké a zároveň jako závěrek bohatého rozvoje předchozího.

Centrální postavení církve v životě západních národů od 9.—14. stol. přivodilo další, velkolepý rozkvět umění, hlavně náboženské architektury. Starokřesťanská basilika s několika modifikacemi vyvíjela se v severo italsko-longobardské stavbě kostelní; touto ovlivněny povstaly při velkých opatstvích a ve městech umělecky harmonické basiliky ranného středověku. Když na jihu Itálie normansko-sicilské umění stavitelské, vlivem orientálně-byzantským tvořilo díla umělecká, z nichž dóm v Montreale jest nejvyšším výkonem, když v ostatní Itálii z dřívější stavby basilikové vyvíjela se jednak basilika se špičatými oblouky jako nosiči hořejších zdí střední lodi, jednak povstávaly byzantským vlivem dokonalé stavby kopulové, San Marko v Benátkách, v té době ve střední a severní Evropě vyvíjela se nejdříve romanská basilika klenutá se svými harmonickými vnitřními prostory a bohatě členitou zevnější architekturou; pak tak zvaná gotická stavba kostelů, kdy vytvořena ona mistrná díla, která vždy zůstanou předmětem obdivu a studia. Ranná renaissance v 15. stol., vkládáním nových klassických elementů v život umělecký, pokračovala v rozkvětu architektury a zanechala rovněž velkolepé výtvořky stavitelského umění. Nesčetné památníky povstaly v těchto dobách středověku vlivem církve a jejích mocných náboženských popudů. Ukazují bohatost umělecké tvůrčí síly a v umění onu harmonii, která charakterisuje duchovní život tohoto období. Když s pokračující renaissancí uplatňovalo se ve větším rozsahu umění profanní, podporovaly nejvyšší kruhy církevní vedle něho i velice činnost uměleckou v oboru náboženském, jak dokazují monumentální stavby v Římě, v ostatní Itálii a ve Španělsku a j.; nejznamenitější dílo této periody, chrám sv. Petra v Římě, jest triumfujícím pomníkem umělecké činnosti, podporované církví. I pozdní renaissance, vlivem náboženského rozmachu ukázala svou schopnost a sílu v četných stavbách kostelů a klášterů. Tento pokračující bohatý rozvoj stavitelského umění v oboru náboženském jest do očí bijícím důkazem, do jakého až stupně mohou působiti estetické ideály, vyrostlé ze základu pravého náboženství.

(Pokračování.)

R Ů Z N Ě Z P R Á V Y.

Upozornění. Vydáváme dvojčíslo (7. a 8.), příští číslo (9.) vydáme 1. září.

Odechod českých učitelů ze Slovenska. Dnem 30. července zproštění budou služby na Slovensku všichni učitelé, kteří byli přikázáni z Čech a Moravy na lidové školy na Slovensku. Na svých dosavadních místech na Slovensku budou ponecháni jen nezbytně potřební učitelé a pak ti, kteří žádali s náležitým odůvodněním, ministerstvo školství o udělení definitivy na Slovensku.

Známý vyrabitel aut Ford jest člověk nevěřící. Od té doby, co mu při návštěvě bohoslužby v kathedrále Detroitské bylo ukradeno auto, přestal úplně chodit do kostela. V jeho osobním chování září od něho zvláštní fascinace neomezené nejistoty, nevypočitatelnosti, jež činí vždy, čeho nikdo nečekal. Ve svém závodu jest Ford nejpřísnější autokrat, jenž chce vše sám ovládati a naprosto nemá zřetele k lidem a jejich svazkům, naopak, když se mu to hodí, své dosavadní spolupracovníky okamžitě propouští. *jv.*

Materialismus špatným vychovatelem světa. Američan Upton Close v zajímavé knize *Die Empörung Asiens*, 1927, poukazuje na účinek bolševické agitace, jakož i sebedrásání bílého plemene ve světové válce na Asii. Cestoval od Japonska do Egypta a všude viděl plameny hněvu proti bílému muži, především proti hamižnému Angličanovi, který již poznává, že ztratil vládu nad Asií od té doby, co v Číně ztratil nenahraditelně svou prestiž, takže nyní se snaží uplatnit se aspoň jako kupec (obchodník). Až i v tom pohoří, zborčí se panství anglické v Asii úplně. Dědictví po něm chtějí se ujmouti Japonsko a Amerika. Nespojí-li se tyto 2 velmoci, naopak dojde-li mezi nimi k boji, ztratí obě všechno. Kritickou otázkou v tomto poměru jest otázka vystěhovalectví asijského do Ameriky. Nepodaří-li se tento problem pokojně řešiti, dojde k veliké válce na Tichém oceáně, k boji obou polokoulí zemských, k zoufalství světa. *jv.*

Hlasy proti koedukaci na středních školách se množí. Proti koedukaci se ozval ředitel karlínské reálky Josef Pithardt, na jehož úvahu byl navázán krátký článek ve školské hlídce „Lidových listů“ (4. května 1928). Článek vyznívá v ten smysl, že poměry po stránce mravní na našich středních

školách jsou velmi povážlivé. A nedávno zase byl to dr. Bartoš, který v článku „Koedukace“ („L. l.“ 24. května 1928) napsal tato víc než pravdivá slova: „A dnes jistě by se nenašel profesor, který by koedukaci mohl zvláště doporučovati. Společné vyučování neprospělo té ani oné straně, jak se očekávalo. Hoši nejsou jemnější a děvčata spíše hrubou. Ovšem v republice šlo se ještě dále. Aby byl zmatek v chlapeckých školách ještě větší, dosazují se do nich dokonce i ženské síly! Všichni vědí o těchto holestech, ale nic se neděje. Jest to otázka poněkud choulostivá, narážející na překážky sociální, hospodářské a jiné.“

O revisi učebnic po stránce obsahové mluvil již dávno ministr školství a národní osvěty dr. Hodža. Ale zatím se neděje nic. Již velmi často bylo poukazováno na naše stranické a protikatolicky zahrocené učebnice dějepisné (Pešek, *Má vlast*) I v jiných učebnicích se protikatolické stanovisko autorovo nezapře. Jsou to středoškolské čítky a dokonce i učebnice němčiny. V učebnici pro IV. třídu škol středních od Hulíka se na příklad praví, že Hus byl mučedníkem víry a že církev československá uctívá Husa jako svatého. Takové „historické“ poučky se předkládají žákům povětšinou katolickým. Proč není tam článek o svatém Cyrillu a Metoději, případně o svatém Václavu? A konečně, co jest katolickým žákům po tom, že „čechoslováci“ ctí Husa za svatého? Dočkáme se konečně splnění slibů Hodžových? Snad i naši poslanci by měli věnovati více pozornosti škole a školským otázkám.

(„*Našinec*“.)

Dobrá rodina napraví více než špatný učitel zkazí. Tuto větu čtu v jistém katolickém listě. Otázka jest kolik těch dobrých rodin máme! Ze zkušenosti víme, že právě katolické rodiny mnoho chybují ve výchově dětí. Do náboženství chodí jen děti katolických rodičů a jaká jest nedělní návštěva služeb Božích? A jak podporují katoličtí rodiče tisk pro jejich děti? A kolik jest katolických rodin, které děti ani do náboženství neposílají!

Duchovní cvičení ve Stojanově pro muže z řad inteligentních (*učitele, profesory, úředníky, akademiky*) jsou od 15. srpna večer do 19. ráno. Poplatek 60 Kč, akade-

mici 50 Kč. — Pro *katolické učitelky* od 22. večer do 26. ráno. Poplatek 60 Kč.

Houbařská poradna. V přírodě i na trzích počínají se objevovati první houby májové. Jsou to smrže, ucháče, destice, kустřebky, májovky, sadovky, hříbky a pod. Kdo chceš některou z jarních hub určití, zašli je redakci „Časopisu Československých Houbařů“, Praha II., Karlovo náměstí 18. (Dr. Fr. Smotlacha.)

Proti překotnému reformování školství. Oznámení, dle něhož v ministerstvu školství chystají se nové předlohy na reformování našeho školství, zejména učitelských ústavů, setkalo se leckdes s odporem. Rozvažné kruhy inteligence a zejména řady profesorské ze starší generace, které jistě mají přehled a zkušenosti nepopíratelné, rozhodně protestují proti takovým metodám, jaké se dnes počínají jevit na poli, na němž vlastně vyrůstá kultura věků budoucích.

Vltava, sborník Jihočeského odboru Zemského spolku katolického učitelstva. České Budějovice 1928. Cena s poštovním Kč 10.80. — Jihočeské katolické učitelstvo, které první po převratu vzhopilo se k založení vlastní katolické učitelské organizace, tímto literárním činem oslavuje jubileum desíletého trvání. Kniha *vyniká obsahem*, majíc články poučné zvláště z paedagogiky, literárních dějin a národopisu, dále reflexivní prósu, i vzácná čísla poetická. *Úprava*, kterou knize dala Čsl. akc. tiskárna v Č. Budějovicích, *jest velmi vkusná*. Mimo dva dřevoryty na japanu a moderní obálku učitele básníka J. Bartušky *jest kniha ručně sázena a vytištěna na výborném papíře*. Sluší radostně pozdraviti toto sympatické dílko jihočeského katolického učitelstva a přátí mu rozšíření co největšího. Při obmezeném nákladu bude kniha brzy hledanou vzácností bibliografickou. Objednávky vyřizuje Československá akciová tiskárna v Čes. Budějovicích, Lannova tř. — Vřele doporučujeme a rádi upozorňujeme na

tento sborník. Jest naší svatou povinností hojnou objednávkou podpořiti snahu katolického učitelstva!

Svatý Cyrill a Metoděj, naši apoštolové patří k největším mužům dějin církve katolické. Naš lid bohužel málo zná své velké dobrodince. Aby tomuto nedostatku bylo od-pomoženo vydal Exerciční dům v Hlučíně ve sbírce „Životem“ (č. 42.) krátký a levný životopis těchto našich světců. (Cena 50 hal.)

„Nová tělesná výchova“ vyšla právě ve svém 8.—10. čísle, čímž dokončila 1. ročník. Na patnácti tiskových arších přinesla mnoho velmi zajímavých článků a zpráv, tak že se stala nepostrádatelnou pro všechny zájemce a přátele tělesné výchovy a sportu, pro školy, knihovny i tělocvičné a sportovní spolky. II. ročník bude organizován stejně jako I. ročník a vyjde v pěti dvojčíslech v pravidelných lhůtách dvouměsíčních mimo prázdnin. Počne vycházeti po prázdninách (v září). Noví odběratelé žádejte na ukázk u dra Smotlachy, Praha II., Karlovo nám. 18.

„Studentský sport a tělocvik“ *jest* název časopisu, který vydává Vysokoškolský Sport v Praze pro studentstvo vůbec tedy i středoškolské. V listě sleduje se veškerý tělocvičný a sportovní život studentský jak na školách vysokých tak středních. Jest záhodno, aby studenti, profesori i školy list odebírali a podávali mu zprávy. Ukázkou žádejte u Dra Smotlachy, Praha II., Karlovo nám. č. 18.

Cennou Houbařskou čítankou pro každého přítele hub a stejně i pro školy *jest* „Časopis Československých Houbařů“. Již v 1. čísle nového ročníku (VIII.), které právě vyšlo, podává 26 článků, které překvapily dosavadní odběratele a čtenáře svou zajímavostí a novostí. Celá řada našich praktických odborných znalců hub zde píše. List není jen přechodnou publikací neboť obsah jeho má cenu trvalou. Na ukázkou možno žádati u redaktora Dra Smotlachy, Praha II., Karlovo nám. č. 18.

Knihy a časopisy redakci zasláné

(do 20. května):

Anděl strážný č. 10. — *Argus* č. 16. — *Časopis katolického duchovenstva* roč. 69 (94) č. 1, 2, 3, 5. — *Duchovní pastier* č. 6. — *Hlasy svatohostýnské* č. 6. — *Hlídky* č. 5. — *Kříž a Maria* č. 10.-11. — *Květy lásky* č. 67. — *Květy mládí* č. 10. — *Orel* č. 10.—11. — *Rodina a škola* č. 6. — *Slovenský učitel* č. 8.—9. — *Šťastná rodina* č. 10.—11. — *Věstník katolického učitelstva čsl.*, č. 10. — *Vychovatelské listy* r. 28., č. 1.—6. — *Život* č. 9.—10.

VYCHOVATEL.

Vedoucí redaktor: AR. OLIVA.

ČÍSLO 9.

ZÁŘÍ 1928.

ROČNÍK XLIII.

Dr. FR. HERODEK:

Prírodné vedy a kresťanský svetonázor.

(Pokračování.)

Jediný Haeckel zostal do konca krajným materialistom, neuznávajúc jestvovanie vyššej bytnosti, menovite jestvovanie Boha. Táto predpojatá zatvrdlivosť jeho má aj svoj neblahý následok čo do jeho vedeckých prác. Z výpovedí jeho jasne vidno, že ateizmus nebol u neho jakési silné presvedčenie, viac pôsobilo na neho nenávisť proti kresťanstvu, ako pozitívne vedecké presvedčenie.

Vo svojich odborných spisoch, ktoré pražiadnu súvislosť nemaly s Bohom, s cirkvou, s pápežstvom, so sviatostiami hrubým spôsobom napáda tieto ustanovizne. Na príklad: jedného Boha veriaci tohoto Boha si plynovite predstavuju . . . ; kresťanstvo je mnohobožstvom a na nižšom stupni stojí ako grécky polytheizmus najčistejší prejav monotheizmu je izlam, ktorý nedotyčne vyššie stojí než kresťanstvo najlepší Spasiteľ je samovražda stav manželský je aj úplne svevoľne rozlučiteľný zavraždenie ťažkonemocných (či dietok, či nedospelých) je povinnosťou cirkev je nepriateľkou umenia papeži sú najväčší závratníci . . atd. (Welträtzel a Die Lebenswunder). Absurdnosť, nerozmyslenosť týchto výpovedí dokazovať je vec zbytočná, výrazy tieto lepšie by se hodily dajakému demagógovi do úst, ako vedáťcrovi do odbornej knihy.

Keď už takto na pranier postavil kresťanstvo, podá svoj návrh na založenie monistického náboženstva. Či toto není pretváranie, či sa takýto postup shoduje s charakterom muža, ktorý si nárokuje vedeckú nadvážnosť? V monistickom náboženstve bude aj trojica, bude aj kostol a síce gotický. Z tohoto návrhu dá sa asi badať, že celé prírodopisťne podujímanie Haeckelovo tam smeruje, aby mohol dať návod k založeniu monistickej viery. Ním vymyslené mechanistické dogmy nemaju totižto nič spoločného s prírodnými vedami, tieto dogmy chceju byť asi podvrátením kresťanských dogmát, nahradením kresťanskej vierouky. Haeckelové dogmy sú medzi inými: pravidlo podstatnosti je neomýlné . . . vesmír je večný, nekonečný a neohradzený všetko je náhoda . . . není sú dva rôzne svety: izičný t. j. hmotný a mravný t. j. nehmotný, najhlavnejšou a základnou dogmou jeho teorie je generatio aequivoca, o čom dnes už každý malý chlapec vie, že je to nemožnosť. A toto je Haeckelov Grundprincip, na ktorom celá jeho teoria je vystavená. On sám sa zmieni, že keď tento predpoklad samoplodenia padne núteným by bol kresťanstvom hlásané zázraky (do tohoto pôjmu je zahrnuté u neho aj stvorenie sveta) uznať.

Podobnej ceny sú aj vedecko-odborné bádania Haeckelové. Není našim cieľom podrobne sa zaoberať s presne vedeckými vynálezmi Haeckelovými, avšak

pozoruhodné je ako sa zmieňuju o ňom odborníci. Ruský Chvolson svetoznámy fyzikus modernej doby kritizujúc Haeckelové dielo Welträtzel povedal: „Všetko, ale všetko čo Haeckel v súvislosti fyzickej pohyblivosti povedal, vysvetľoval a tvrdil: do poslednej litery je nepravdivé, na omyle sa zakladá, alebo poukazuje na neuveriteľnú neznalosť, najelementárnejších otázok“ (Hegel, Haeckel, Kossuth und das zwölfte Gebot 1906 str. 76.) Vedeckú činnosť Haeckelovú celý rad odborníkov ostro odsúdil. Najmä povrchnosť, chytráctvo a odborná nedoučenosť sa mu vytíka. Takrečeno opovrhlivým spôsobom je odsúdená jeho nesvedomitosť, keďže pofalšoval anatomistické kliše len aby svoje cieľe dosiahol a vopred postavenú teóriu dokázať mohol. Dost bude keď z mnohých len Paulsen sa osvedčí pred námi: „Horiacím pírom hanby som čítal túto knihu (Welträtzel). Hanbil som sa ako je možné takúto knihu napísať, vytlačiť, kúpiť. A že takúto knihu všimne si aj ten národ, ktorý Kanta, Schopenhauera, Goetheho uznáva za svojho, to je veľmi poľutovateľné!“

Z našej stránky aj my radosťou prepustíme Haeckela všetkým tým, ktorí ňom ten najvážnejší argument vidia proti kresťanskému svetonázoru; týmto sila, pravda, budúcnosť a sŕchovanosť kresťanstva len potúžená bude.

Virchov a Wundt — na ktorých sa tiež radi odvolávajú ako na úhlavných odporcov kresťanského svetonázoru — v mladosti svojej skutočne boli materialisti, keď však dokonalejšie sa vhlbili do študiumu prírody, keď v celej plnosti poznali zákony vo veľkej knihe prírody uložené, dl'a výpovede samého Haeckela diametralne zmenili svoje náhľady a svoje predošlé spisy medzi mladistvé poklesky vradili (Welträtzel str. 109, 117.)

Dajme tomu, že uvedení skúmaním prírody skutočne boli presvedčení o úplnom materializme a že prírodná veda ich priviedla k tomu, aby tajili jestvovanie Boha ako všemohúceho Stvoriteľa ešte aj vtedy na silnejšom základe stojí kresťanský svetonázor, lebo o koľko väčší počet vážnych, pre ľudstvo a vedu nepostrádateľných prírodopýtcov stojí v opačnom tábore, ktorých práve prírodné vedy presvedčily a potvrdily v tom, že je Boh, že je prozreteľnosť, že je zjavenie a to v katolíckej cirkvi složené.

Berzelius (1848) najvýtečnejší chemik novej doby takto sa vyslovil: „Ne-vyskúmateľná, od neživej prírody odlišná moc vstúpila semeno života do ne-ústrojnej hmoty. Prede mnou je vždy ctihodnejšie, keď sa človek skrúšene pokloní pred tou múdrosťou, ktorá prevyšuje naše pôjmy tvoriace sily, ako pyšne sa domnievať, že nedostatočnými dôkazmi k zdánlivému poznaniu pravdy sme dospeli“ (cit. Kneller: A ker úttörői str. 232). Vieme, že celý útvar modernej chemie na vynálezoch Berzeliusových zvlášť na jeho elektricko-chemickom systeme je založený, že chemická analýza dokonalosť svoju jemu ďakuje, že on bol prvý, ktorý meral váhu atomov, že chemikovia celého sveta do Švédska ku nemu ako ku učiteľovi putovali, teda v učenosti ďaleko prevýšil Haeckela.

(Dokončení.)

Dr. LUB. PETR:

Mládí a jeho smysl.

(Pokračování.)

Povšechný mravní vývoj mládeže.

Cílem této úvahy jest odpověď k otázce: Jak vyvíjí se dále mravní povaha dítěte za mládí z vnitřních sil a vnějšími vlivy? Šlo se několika cestami, aby byly zjištěny základní linie mravního vývoje. Vyšetřovány byly ideály dětí, to jest bylo zkoušeno, komu by děti rády byly podobny. Na závalu bylo to, že bylo nutno tázati se dětí na příčiny, ježto teprv *motivy* mohou vnést světlo do mravní ceny volby ideálu a do mravního vývojového stupně, a tu činěny byly na děti a jejich schopnost pronášení příliš veliké požadavky.

Jiná cesta jest ta, že osobu, o níž jde, postavíme před děj smyšlený a zůstavujeme ji, aby o ději tom theoreticky rozhodla; nebo postavíme ji v duchu před sběhší se poklesk a dáme si od ní poklesk ten *posouditi*. Podobných pokusů s dětmi normálními, slabomyslnými, zločinnými bylo hojně již učiněno. Jest dlužno povšimnouti si, že zde poznáváme nanejvýš zralost mravního úsudku. Naproti tomu skutečný vztah mladistvého člověka k onomu činu není tím ještě nikterak určen, poněvadž skutečnost se svým naléháním, se svým nutkáním vy-
padá docela jinak než theoretický případ. Nicméně mohou jednou podobné pokusy ukázati, pokud jest zralost mravního úsudku na vývoji inteligence závislá, a kromě toho dá se posudek podobných případů, zvláště děje li se ústně, vychovatelsky výborně zužitkovati.

Kdežto zde stavíme mladíka před určitý, konkrétní případ, jiný zkusný způsob snaží se vypátrati úsudkovou schopnost všeobecně, na př. odpovědi k otázce: Proč nesmíme lháti, krásti? Jest na první pohled patrné, že tento způsob otázek může značně přispěti poznání *pohnutkové zralosti* mládeže. Ale ani zde nesmí zase býti zapomínáno, že dítě mnohem lépe pohnutky vnitřně pociťuje než zevně pronáší.

Lau a Dehn používali tří metod: metody tří podnětových slov (zkoušený měl vytvořiti příběh spojením tří pojmů: „Peníze — opilý — detektiv“), metody vyptávací s použitím protokolu a metody vyučovací. *Námítky* jsou tyto: Nemožnost slovně něco formulovati není ještě nedostatek znalosti, nýbrž může prostě spočívat na slovně-logické neobratnosti. Ethika a ethos nejsou ani u filosofa totožny. S výchovného hlediska jest rovněž na pováženu přijímatí pohoršlivé, odmítavé poznámky šetřených osob beze všeho opačného posudku, jako by šlo o věc lhostejnou. Nicméně nejsou výsledky oněch šetření bezcenné. Dávají především intimně nahlédnouti do okolí mládeže, do světa lákání a pokušení, jež velkoměstské mládeži hrozí.

Na první *vnější pohled* vyhlíží to s mravním vývojem za let zrání dost bledě. Již sv. Augustin líčí černými barvami mravní nebezpečnost na tomto stupni věkovém. Ale týž sv. Augustin i poznal, jak v tomto věku nejhlubší touha po nejvyšším ideálu procítá, a i on již zahlédl nebo tušil dobré síly za leckterým „mladistvým kouskem“ skryté.

Jaký jest *hlouběji ležící vývojový pochod* za povrchním obrazem? Dítě vžívá se do objektivní morálky. S přibývajícím věkem má arci dospívati k *vnitřnímu přesvědčení* o mravních zákonech, t. j. má se učiti, aby nahlédlo jejich vnitřní

nutnost, krásu, správnost a závaznost. Tak stává se autorita autonomií, jak se dnes říká, dítě přisvědčuje vnější morálce a tvoří z ní subjektivní ethos.

Že dítě tak snadno mravní přesvědčení svého okolí bez výhrad přijímá, souvisí s tím, že ještě jest ušetřeno těžkých mravních konfliktů, a pak také s jeho suggestibilitou, projevující se v jeho silném pudě napodobovacím; také ta zvláštnost ulehčuje mu přizpůsobování k mravním názorům okolí, že účinkem svého idealisujícího sklonu považuje okolí za dobré a s mravními jeho požadavky souhlasící.

Tento dětský názor v době zralosti snadno zakolísává.

Otřesným bývá pro mládež poznání, že okolí, že samy autority, s *objektivním mravním zákonem*, se svými vlastními požadavky se *neshodují*, že dospělí a všecko okolí jsou ideálu daleko vzdáleni. To pak jest za pokrytectví, za fari-seismus ne právem vykládáno.

Tato zkušenost může vésti k *mravní skepci* a k pochybnosti o všem, co dosud bylo platilo za dobré a svaté. Arci může podobným otřesem docílen býti i opak, t. j. *prohloubené pojetí* mravnosti. Proto může mladík v ideálním okolí vyrostlý býti sice krisí ušetřen, ale snad právě proto musí jeho mravní myšlení postrádati prohloubení: nestává se samostatným a později se snad okolí zcela jinak uzpůsobenému rovněž přizpůsobí. Obráceně může jinoch v okolí výtky hodným nebo i špatným otužit se ve svém lepším citění a ideal může na něho tím mocněji působiti. Již Alban Stolz se domníval, že objevil mezi rodiči a dětmi zákon polarity.

Stejně otřásti může i jiný mravní zážitek. Pravda, již dítě poznává *dva hlasy* ve svých prsou. Ale pubescent dřív neb později vidí v době mnohem větší propast než mezi nebem a zemí. Nad sebou zří hvězdy ideálu a pod sebou nízké, zvířecké pudy dravé síly. A kdežto v dětství bylo mu samozřejmým, že vedle říše rostlinné a živočišné existuje ještě zvláštní boží říše proti lidem se zvláštními nábožensko-mravními povinnostmi, nyní není si jist, zda vskutku člověk v podstatě jest více nežli zvíře.

Klasické líčení tohoto pudu nahoru a dolů zmítajícího s jeho účinkem mladou duši drásajícím obsahuje kapitola „O stromě na vrchu“ v Nietzeschově *Zarathustrovi*.

Vychovatelsky jest nanejvýš důležité, aby jinoch v tomto položení nezůstal sám sobě zůstaven, nýbrž aby měl zralého vůdce. Ten nesmí zavírat oči před temnými hloubkami lidské bytosti, ale s druhé strany musí míti pohotově rozvážné „a přece“, neochvějnou víru ve vyšší statky v člověku.

Odklon od mravních příkazů může vzniknouti ještě z *třetího pramene*. Byla-li mravní příkázání dětem nepedaagogicky rodiči neb školou vštípena, padají nyní snadno za oběť pokusu, nemilé dětství zatlačit do pozadí. Neboť mladý člověk nemiluje všeho toho, co mu příliš dětství připomíná. K tomu přistupuje, že příkázání znějí tak přísně heteronomně, kdežto mládež jest tak sebevědomě autonomní.

(Pokračování.)

ANTONÍN VOTKA:

O třídění „východních“ křesťanů.

Dějepisně náboženská stat pro školu i život v zájmu Unionismu.

(Pokračování.)

Je tomu asi tak jako se slovem „americký“. Vždyť mluvíme-li na př. o americkém konsulátě, nevyrozumíváme jím konsulát některé z jihoamerických republik, ale vždy konsulát severoamerických států a vystěhovalci, byť ubírali se do Kanady ap., vždy prostě k dané v tom směru otázce odpovídají, že jedou do Ameriky. Proto zcela správně uvádí Mervin Porter Snell v časopise „America“ z r. 1918 na str. 579, že užívá-li se o církvi „východní“ a východních schismaticích slov „Řecko-katolická církev“ a „Řecko-katolíci“, děje se tak neprávem, a to z nesprávně kacířské theorie,⁶⁾ dle níž rozvoj církví podobá se mohutnému stromu o třech větvích, stromu, jenž pro všechny tyto tři větve má stejný kořen a stejný peň a jenom větvemi, svým vzrůstem a směrem se liší. Tím jsou prý církve římská, řecká a anglikánská „církve sesterskými“ či „rodnými sestrami“ na jednom stromě církevním.⁷⁾

A tato okolnost byla hlavní vzpruhou, že Svell pro východní schismatiky navrhl pojmenování fociniánů po hlavním jich strůjci a zakladateli Fociovi. Při tom zdůraznil, že všechny schismatické sekty, ač jich je řada dosti dlouhá, vyjmeme-li bulharské Fociniány, tvoří nesporně jakýsi celek a společnost stejnorodých prvků. Největší z nich, ruskofociniánská sekta, jež ovšem oficiálně se nazývá „Svatou orthodoxní církví ruskou“ není vůbec řeckou, ale řeckostaroslovanskou a někteří její členové hlásí se k ritu armenskému a jiní zase k syrskému.

Výrazem Fociniané však zmatek v pojmenování „východních“ křesťanů by se, jak nesporno, nejen nezmenšil, ale spíše ještě zvýšil. Docela jinak počíná si v těchto okolnostech Římská kurie. Ta prostě východní křesťany dělí dle ritů. Tak na př. ritus řecký rozděluje ve více oddílů, jako v „čistě řecký“, „řecko-melchitský“, „řecko-bulharský“, „řecko-rumunský“ ap. dále ritus syrský v „čistě syrský“, „syrsko-maronitský“, „syrsko-chaldejský“, „syrsko-malabarský“ atd., čímž nabývá přehledu, jasnosti a ucelenosti. Při tom však třeba upozorniti ještě na jednu okolnost. Po rozpadnutí se říše ruské přemnohé obce v Ukrajině navrá-

⁶⁾ Theorie tato je velmi oblíbená zvláště u amerických protestantů všech směrů, odstínů a denominací. Říkají jí „Branch Theory“, t. j. „Theorie větvová“.

⁷⁾ P. Jan L. Aszmann S. J. ve článku: „Katholisch oder schismatisch“ k tomu dokládá: „Sesterské církve“. Jak krásně se to poslouchá! Vzpomínám, jak často při mých potulkách po Americe zvali mě američtí kazatelé nejrozmanitějších sekt slovem „Bratře!“ K tomu jsem vždy s úsměvem namítal: „Jsme bratry, ale nevlastními. Máme sice jednoho Otce, ale různou matku“. Ba v Americe jsou i liberální sekty, jež jinak katolické církvi ani neříkají než „Sesterská církev“, ač měly by správně mluvit o „Církvi mateřské“. Starší sekty tamnější pravidlem samy sobě říkají „Církev katolická“, kdežto opravdové církvi katolické říkají buď „římsko-katolická“ či také jen „římská“ nebo „papežská“ a katolíkům přezdívali „Římané“ nebo i potupněji „Římáci“ a „Papeženci“. Z toho ovšem slabomyslní by snadno mohli se rozhněvati. Než, tomu není tak, podotýkám k slovům právě uvedeným dále, jenom v Americe, ale i v Čechách. Tak známo, že i v Pánu zesnulý ndp. biskup Brynych často v žertovném hovoru nazýval evangelické pastory „nevlastními bratry“ a že na nábožensky smíšených osadách výrazy: papeženci, římáci, římané o katolicích nejsou vzácností. Ostatně tato pojmenování jsou tak stará v ústech kacířů jako kacířstvo samo. Alespoň první začali tak katolíkům přezdívat již ve IV. století ariáné, což zase někteří tehdejší katolíci spláceli jim slovem „paganí“ ve významu špatných katolíků a hrubců či nevzdělaných kacířů a venkovských (selských) chámů. Tedy nic nového pod sluncem spílali-li v naší době „Čechoslováci“ katolíkům „Římáci“.

tily se totiž do katolické církve. Ritus svůj si podržely a tak staly se Unity řecko staroslovanského ritu, t. j. katolíky ve vlastním slova smyslu.

Církev alespoň nemívala a nemá posud ani nejmenšího úmyslu, aby ty, kdož do lůna jejího se vrací, latinisovala právě tak, jako nechce pohanské obyvatelstvo v Indii při jeho vchodu do pravého ovčince Kristova „evropeisovati“, a to z důvodů zcela vážných, ježto podobné snahy by jen církvi škodily a rituální úzkoprsořst by se nesrovnávala se světovým jejím posláním právě tak, jako národnostní zaujatost anebo národně církevní šovenství. Ponechatí však pro tyto obce jméno Unitů, ač samo v sobě zdá se velmi případným, stěží by bylo vhodné zejména tehdy, kdyby jim měli se označovati katolíci východních ritů. Vždyť na př. Italští Řekové, kteří užívají čistě řeckého ritu ani nikdy ve schismatu nebyli a někteří Armenové řídili se vždy římskou obediencí. A naopak zase církevní provincie benátská po několik století žila ve schismatě za lžipatriarchů a přece říká se jejím duchovním dítkám dnes katolíci a neužívá se o nich výrazu „Sjednocení latiníci“ anebo „Latinsko sjednocení“.

Proto praví Snell: „My, kteří v jednotě a společenství s Apoštolskou stolicí žijeme a členy jedné katolické církve jsme, v nejprísnějším slova smyslu jsme také Unity. V prvním století alespoň katolíci nazývali se svatými, protože náleželi k církvi svaté, měli se svatými státi a žili uprostřed sekt svatosti postrádajících. Potom nazývali se katolíky, protože hlásili se ke katolické církvi a neměli nic společného s malinkými sektami, jež nazývaly se křesťanskými. V době velkých věroučných sporů rádi si dávali přídomek „orthodoxních“ naproti kacířům. Ve středověku sluli prostě křesťany, tedy tak, jak původně žáci sv. apoštolů v Antiochii byli nazýváni. Za našich časů nazýváme se katolíky na rozdíl od protestantů. V budoucnu snad přijmeme jméno Unitů na rozdíl od nejrůznějších separatistů, kteří od církve odpadnou a nekřesťanských „křesťanů“. I bylo by tedy snad nejlépe kdyby všickni členové katolické církve sluli prostě katolíky, nekatolíci jinověrci a schismatici, při čemž by toto poslední pojmenování bylo užíváno o těch, kdož na Východě zřekli se římského papeže“ a připomenutý již jesuita L. Aszmann připojuje „K bližšímu označení schismaticů mohl by se snad připojiti ještě ritus, jako na př. schismatické řeckostaroslovanského ritu u Rusů právě tak, jako u katolíků tak, že na př. sjednocení Rusíni by se nazývali katolíci řeckostaroslovanského ritu. Tím samozřejmě symbol a příslušnost k Římu vstoupily by do popředí a naplnilo by se Unitas in varietate či Ve víře jednotě ale v ritech různost.“

Bohužel, že ač v theorii dle právě uvedených návrhů při pojmenování východních křesťanů a církví mohlo by snad při dobré vůli dojít se v několika desíletích k všeobecnému souhlasu, v praxi přece stěží bude tomu asi tak, poněvadž mimo jiné překážky v době, kdy na národnost klade se větší důraz, než na cokoliv duševně jiného a kdy vydáno bylo libivé a vábívé heslo „Sebeurčení národů“ bez jakéhokoliv omezení, tedy i v ohledu náboženském, národnost a to národnost nesprávně pochopená, t. j. národní šovinismus zbortí i nejvznešenější a nejčistší theorii. Vždyť, ačkoliv jedině správně mělo by se psáti a jednati o českých, slovenských, moravských, polských, německých ap. katolicích, neboť víra má vždy a ve všem míti přednost před národností, raději se psává a mluví o katolických Čechách, Polácích, Němcích atd. na důkaz, jak přesvědčení náboženské považuje se za věc zcela vedlejší a národnost za první a hlavní. Napsal

sice také básník Boleslav Jablonský: „Já jsem sic rodem ryzý Čech, — však především jsem katolík!“ — Tak otec Koniáš prohodil, — když se s ním hašteřili. — „Já jsem sic také rodem Čech“ — řek’ Filip „a též katolík — však dříve jsem se narodil — a pak mě teprv křtili“ — ale to bylo v dobách, kdy i mnozí duchovní žili ještě duchem josefinských osvícenců, a aniž by o tom věděli, hověli názorům francouzských illuminátů. Dnes něco podobného je již holou nemožností, neboť v otázkách víry, byt’ národnost a řeč a ritus byly v zásadě ideály starobylými a krásnými, ba ctihodnými, symbol přece nutno klásti nad ně a určití mu místo nejpřednější.

(Pokračování.)

JOSEF KOBOSIL :

Poslední vzpomínky Komenského.

(Pokračování.)

V nalezené části obrany Komenský především čelí výtce Maresiově o průtahu s vydáním slibované Vševědy nebo Brány věcí, vypsav stručně vznik a ne-
tušené úspěchy Brány jazyků — i v zemích východních. K § 58 dojemně poznamenává: „Když si na to vzpomínám, mé srdce ve mně tluče, věř mi, p. Maresie, že jsem se nedovedl lépe uchopiti příležitosti a že jsem tehdy si nepospíšil ihned jakýmkoliv způsobem upravití Bránu věcí. Snad by tak bylo bývalo možno připravití duši i těchto národů (Mohamedánů a j.) k příštímu jejímu obrácení lépe než pouhým názvoslovím. Jest-liže jsem se nějak provinil zanedbáním této příležitosti, odpustiž mi Bůh! Avšak vina nebude na mně jediném; vždyť jsem byl s různých stran tak rozptylován nejen tehdy a potom, ale až dosud, že to může sloužiti za příklad. Co dělají všichni, nedělá nikdo, poněvadž jedni druhé pletou. Já jsem toho zakusil tolika způsoby, že jsem kdysi Hartliebovi napsal: „Jest-liže vůbec kdo způsobil průtah ve studiu vševědném, jsi to ty, příteli; neboť Ty jsi mne nenechal ukončiti v tichu mé práce, tolik jsi mne nutil na světlo, v tak velké zmatky jsi mne mísil atd.“ Bylo by zbytečno přiti se o to, zda-li více zdržovaly Komenského povinnosti povolání anebo práce školské, na něž naléhal zvláště Geer a Oxenstierna anebo činnost politická, již vyžadovala touha po vládě věcí ve vlasti, když zobecnělo již poznání, že „byla vševěda od začátku podnikem utopistickým“, jak obšírně dovozuje dr. Josef Hendrich: Jana Amosa Komenského snahy vševědné, všeosvětlné a všenápravné, Ped. rozhl. 1923 a 1924 a zvl. ot. — Pak skládá Komenský Maresiovi poněkud účty z podpor, jichž se dostalo jemu a souvěrcům.

Aby se obhájil proti výtce Maresiově, že „jest vlažný v hájení věci protestantské vůči papežencům,“ Komenský obšírněji a s podrobnostmi překvapujícími a částečně neuvěřitelnými vypravuje v § 73–93 o svém jednání s Nigrinem, s kapucínem Valerianem, Magni a o kolokviu v Toruni. Tato část obrany Komenského vyžaduje důkladného rozboru se strany katolické s použitím též polské katolické literatury o kolokviu v Toruni (1656).⁴⁾ V tomto článku budiž jen upo-

⁴⁾ Doklady v Korrespondenci Komenského, již vydal Patera a Kvačala a v Annalech Comeniana. — Fr. Jacobi, Das liebreiche Religionsgespräch zu Thorn 1645 v Zeitschrift für Kirchengeschichte XV. (Gotha 1895). — O Valerianovi Magni A. Gindely v „Geschichte der Gegenreformation in Böhmen.“ — Polsko stalo se rejdištěm všech sekt: českých bratří, kteří se od r. 1548 hlavně ve Velkopolsku rozšířili, lutheránů, kalvinů, kteří hlavně v Malopolsku a Litvě se rozmohli a protitrojičníků. Působením Jana Saského sjednotili se lutheráni, kalvini

zorněno na tuto obranu Komenského vůbec a právě uvedenou část její zvláště. Přijde snad vhod čtenářům „Vychovatele“ doslovný text jednoho paragrafu z počátku (v českém překladu) (74), a jednoho z konce části obrany vztahující se k jednání o smír (90), (zároveň ukázka Komenského latiny).

§ 74. Tento Nigrinus byl rodem Slezan, náboženstvím lutherán, ale později byl vyhnán z vlasti a byl kazatelem reformovaných v Gdánsku; byl to muž učený, velmi břitký v disputacích a proto si ho p. palatin Dönhoff vysoce cenil. Tak zejména vydráždil p. palatin výčitkami Nigrina k tomu, aby se odvážil utkat s kapucínem Valerianem Magnem. (Tento vydal před tím knihy o katolickém a nekatolickém pravidle víry a zpuště triumfoval nad protestanty, poněvadž již nikdo se neodvažoval vystoupiti proti němu; tak činil i v Gdánsku, kde za svého pobytu s králem Vladislavem našel jednoho ze svých protivníků, p. Botsáka, a marně jej vyzýval.) P. palatin prohlašoval, že právě naši theologové budou zrádci náboženství pro tak nevčasné mlčení a strach. Tedy pod záštitou královskou byla ohlášena slavnostní disputace a po celé čtyři dny (za přítomnosti předních mužů s obou stran) bylo v ní pokračováno s takovým zápalem (na obou stranách zapisovali písaři všechno do protokolů), že na rozkaz králův, když mnich ztrácel půdu, byla disputace přerušena a odložena na jinou dobu, aby věc katolíkům nepodlehla; bylo nařízeno, aby obojí protokol byl opatřen pečeti předních mužů a aby byl pro příště uchováván v radnici gdánské. Ale den na to král, poslav Nigrinovi (za to, že se statečně držel) v pravdě královský dar devět tisíc zlatých, docílil, aby protokoly byly raději zničeny. Však mnich každodenně navštěvoval Nigrina a usiloval o pokračování v rozpravě; říkal, že nikdy neviděl nikoho, kdo by dovedl lépe vyřknouti podstatu sporu a statečněji stát na své thesi. „Nemáš ukrývatí této hřivny, Nigrine, nýbrž jí dáti do oběhu, aby získávala úroky Pánu svému. Až já se vrátím do Říma (říkal), budu hájiti před papežem i před svatým kolegiem, že protestanti nejsou heretikové ve vlastním slova smyslu, poněvadž dovedou své názory hájiti z Písma, z koncilů a z otců, nýbrž že jsou schismatické a to naší vinou, poněvadž naskytlé chybné kroky neopravujeme a pohoršení od jejich zraků nevzdalujeme.“ Dodával: „Nedomnívej se ty, Nigrine, nebo někdo jiný, že církev římská neuznává svých vad, nejenom v životě a obřadech, ale i v učení, jde jen o to, jak se má se ctí dojít k reformaci.“ Jest prý tedy lépe, aby Nigrinus přispěl svými dary k uzdravení ran celé církve, než jen jedné části, odtržené od celého těla církve atd. Zkrátka: Valerianus jednal s ním tak, že se Nigrinus pro toto vnadidlo nejdříve vzdal kazatelského úřadu v Gdánsku, pak odešel do Varšavy a radil se s biskupy, konečně se odebral s Valerianem až na Moravu, ale boje se jej následovati až do Říma, vrátil se a usadil se v Ublagu, zakoupiv si tam dům.“

Při tomto odstavci poznamenává prof. Dr. J. Kvačala: „Tu treba mnoho zjistit!“ (Archiv. pro badání o životě a sp. J. A. Kom., seš. 3, str. 26). A prof.

a čeští bratři na valné synodě sandoměřské v květnu 1570 (sandoměřský consensus) a postavili vlastní všeobecné vyznání polské, které bylo neurčité a k vnitřnímu spojení stran nevedlo. Z politických ohledů propůjčil král městům Gdánsku, Toruni a Elbingu r. 1557 a 1558 náboženskou svobodu až k budoucímu říšskému sněmu. R. 1573 ve Varšavě sjednán náboženský mír (par dissidentium). Působením výborných biskupů a kněží zvláště jesuitů četní bludaři vrátili se do církve. Tím popuzení dissidenti vcházeli v zemězrádné spojení s cizinou a pokoušeli se o vzpoury. Král Vladislav IV. (1632–1648) snažil se náboženskou rozmluvou v Toruni napnutost náboženskou mezi katolíky a dissidenty odstraniti a své říši vnitřní žádoucí mír zjednati.

dr. J. V. Novák (Jan Am. Komenský, jeho život a spisy, 1923, seš. 5, str. 360) o tom píše: došlo před vznešeným posluchačstvem, v němž byl i říšský kancléř polský, vyslanec francouzský u polského dvora, mnoho šlechty a předních měšťanů, k šestidennímu (!) hádání o víru katolickou a evangelickou. Jako ochrance stál Valeriánovi po boku kníže Ossoliński, Nigrinovi hrabě Dönhoff. Výpovědi obou protivníků zaznamenávali písaři za účelem vydání tiskem. Na konec Nigrin přece podlehl a byl dokonce zviklán ve svém přesvědčení náboženském, že zůstal v písemném styku s Valerianem, r. 1638 navštívil ho v Brně a již tehdy rozhodl se přestoupiti ku katolictví, což i provedl r. 1643. (Viz A. Gindely, Über des J. A. Comenius Leben und Wirksamkeit, p. 41.) (Pokračování.)

JAN OLIVA

Vyučování náboženství dle psycho-fysické struktury žáků.

(Pokračování.)

Základní jevy spojení duše a těla

život pudový		život počitkový		záliby		zájmy	
str. př.	str. nadpř.	str. př.	str. nadpř.	str. př.	str. nadpř.	str. př.	str. nadpř.
a b	a b	a b	a b	a b	a b	a b	a b

Jsou 2 základní operace všeho duševního rozvoje: dráždivost (z venčí), spontánnost (z vnitra). Jak v životě pudovém, tak v životě počitkovém, tak v zálibách a zájmech tvoří základní složky. Ano již před narozením (v životě matčině) se projevují. — Před dráždivostí (vnějším popudem) jde instinkt, který je vrcholem dědičnosti. *Vlastní* duševní činnost se slučuje na všech stupních s činností *dědičnou*.⁹²⁾

ad β.

jednotlivé vlohы tělesné

obor smyslů		obor smyslovosti	
str. př.	str. nadpř.	str. př.	str. nadpř.
a b	a b	a b	a b

jednotlivé vlohы duševní (spontánní, samočinné)

obor pocitů		obor rozumu		obor snah (vůle)		obor citů		jak reaguje duše	
str. př.	str. nadpř.	str. př.	str. nadpř.	str. př.	str. nadpř.	str. př.	str. nadpř.	na přiroz.	na nadpřiroz.
a b	a b	a b	a b	a b	a b	a b	a b	a b	a b

jednotlivé vlohы (jevy) irrationální

obor bezvědom.		obor podvědom.		obor suggesce		obor nápodoby bezděčné (místa a prostředí.)		jak reaguje duše irrationál.	
str. př.	str. nadpř.	str. př.	str. nadpř.	str. př.	str. nadpř.	str. př.	str. nadpř.	na přiroz.	na nadpřiroz.
a b	a b	a b	a b	a b	a b	a b	a b	a b	a b

ad γ.

vloh *celkové* útvary *tělesné* mají zcela stejně znějící rozdělení jako *jednotlivé* vlohы *tělesné*; proto není třeba zvláště to zde klásti; stačí toto upozornění, aby se oddíl ten nepřehlédl.

⁹²⁾ C 28. 60. 34.

vloh celkové útvary duševní (spontanní, samočinné)

obor pocitů		obor rozumu		obor snah (vůle)		obor citů		jak reaguje duše	
str. př.	str. nadpř.	str. př.	str. nadpř.	str. př.	str. nadpř.	str. př.	str. nadpř.	na přír.	na nadpřir.
a b	a b	a b	a b	a b	a b	a b	a b	a b	a b
celková reakce :									
m y s l l i d s k á									
str. př.		str. nadpř.		str. př.		str. nadpř.		str. př.	
a b		a b		a b		a b		a b	

vloh celkové útvary (jevy) irrationalní

obor organické duše		obor sil zmocněného ducha		jak reaguje duše irrationalně	
str. př.	str. nadpř.	str. př.	str. nadpř.	na přiroz.	na nadpřiroz.
a b	a b	a b	a b	a b	a b

výrazu „organická duše“ užito poprvé v časop. Na hlubinu 2 (1927) 178, výrazu „síly ducha zmocněného“ užito poprvé tamtéž str. 179.

ad δ.

výslední celkový ráz (charakter) *tělesný* má zcela stejně znějící rozdělení jako oddíly *tělesné* u β a γ, proto není třeba zvláště to zde klásti; stačí toto upozornění, aby se oddíl ten nepřehlédl.

výslední celkový ráz duševní (spontanní, samočinný),

obor pocitů		obor rozumu		obor snah (vůle)		obor citů		jak reaguje duše	
str. př.	str. nadpř.	str. př.	str. nadpř.	str. př.	str. nadpř.	str. př.	str. nadpř.	str. př.	str. nadpř.
a b	a b	a b	a b	a b	a b	a b	a b	a b	a b
celková reakce : n á l a d a stránka p o v a h o v á									
str. př.		str. nadpř.		str. př.		str. nadpř.		str. př.	
a b		a b		a b		a b		a b	

výslední celkový ráz irrationalní

obor osobnosti		obor pospolitosti		jak reaguje duše irrationalně	
str. př.	str. nadpř.	str. př.	str. nadpř.	str. př.	str. nadpř.
a b	a b	a b	a b	a b	a b

To jsou tedy „podrobnější přehledy“, vzniklé rozšířením „všeobecného přehledu“, všech hlavních vloh a jevů duše lidské, tedy i duše jednotlivých žáků.

Kdo srovná tyto podrobnější přehledy s přehledem všeobecným (= s přehlednou tabulkou čís. 2), vidí, že t. zv. přechody a spojivky mezi hlavními 4 skupinami (α β γ δ) nebyly podrobněji rozšířeny. Tyto přechody a spojivky — celková vlna, „život“, světový názor — nemohou se rozšiřovati v oddíly (obory), u nich možno rozlišovati jen stránku přirozenou a nadpřirozenou, na což zde zvláště upozorňuji. Také výsledná konečná hesla: problem rassy a praedestínace, jakož hesla mysterium víry a nepravosti jsou jednolitě útvary a nelze u nich tvořiti oddílů (oborů).

α β γ δ oddíly (obory) *tělesné* mají stejné označení, teprve při „zcela podrobných přehledech“ ve druhé části této práce ukáže se, jak se dále zcela samostatně rozvětvují.

Slibil jsem, že po předvedení „podrobnějších přehledů“ podám celkové vysvětlení některých výrazů, jichž výše mnohonásobně použito. Slib tento tuto splňuji. Pojednám postupně, pokud možno stručně a přehledně: o stránce přirozené a nadpřirozené u jednotlivých hlavních skupin (α β γ δ) a u jich výplní (celková povaha, „život“, světový názor) — o dětech normálních (v přehledech na ně ukazuje značka a) a dětech úchylných (značka b) — o problemu rassy a praedestínace — o mysterium fidei et iniquitatis. Tím budou předběžné a průpravné vývody čili prvá část této práce ukončeny.

Stránka přirozená a nadpřirozená u žáků. Jak jsem již výše připomenul, je o nadpřirozené stránce dětí a žáků úplnějších prací velice málo, proto v přítomném pojednání na tuto stránku беру zvláštní zřetel a to tak, že jednak hodlám sebrati, co dosud o tom vědecky zjištěno, a sebraný takto materiál co možná zaokrouhliti, náležitě prohloubiti a pro praxi přizpůsobiti. Stane se tak po výtce ve druhé části tohoto pojednání — na tomto místě podám jen tolik, co patří do průvodních vývodů, připravujících na druhou část.

Mám za to, že zde je nejdůležitější, abychom zaujali *správné hledisko* (čili stanovisko) ku stránce nadpřirozené u žáků. Toho hodlám docílití tímto postupem:

dítě nějaký čas bez pomoci rodičů (resp. jiných lidí) nemůže vůbec udržeti se při životě: všechnu potravu, čistotu tělesnou, ochranu zdraví . dávají mu rodiče (resp. pěstouni) dítě to svými ústroji přijímá a zpracovává Později již samo shání se po potravě, jeví samostatnější činnost Osamostatňuje se pak vždy více, aspoň v některých botech . Posléze může se samo bez rodičů úplně vyvíjeti a uživiti — Kdyby rodiče a okolí dítě neučili mluvit, pracovati, pořádku, slušnosti samo by k tomu nepřišlo, anebo jen mnohem později a jen částečně.

Ještě více je odkázáno dítě na rodiče a okolí, pokud jde o rozvinování milosti Boží dítěti ve sv. křtu udělené. Milost Boží jde podobným směrem, jak jde tělesný vývoj dítěte, ale nevyvinuje se ve svých jevech hned tak patrně, jako tomu je u přirozené stránky. Ve všech předešlých pracích jsem opětovně ukazoval na zásadu scholastickou: *gratia praesupponit naturam*. Zde k vůli většímu zdůraznění a zároveň podepření dalších vývodů uvádím o tom aspoň tyto doklady: „Živočišná část v nás byla podkladem pro přirozenost rozumnou, přirozenost rozumná zase slouží za podklad účastné božské přirozenosti“ čili milosti posvěcující.⁶³⁾ „Nadpřirozené složení člověka vyzařuje nebo lépe řečeno přijímá způsob jeho složení přirozeného božská přirozenost v nás vyvíjí svou činnost zvláštními principy obdobnými přirozeným schopnostem.“⁶⁴⁾ „Božský vliv na proroky má za předpoklad přirozenou duševní disposici proroka.“⁶⁵⁾ „Nadpřirozený charakter víry spočívá na rozumovém podkladě.“⁶⁶⁾

Milost křtu je na podstatě duše, nejví se v mohutnostech duševních bez přičinění dítěte resp. jeho okolí; u malého dítěte z počátku vůbec ne, pak jen pomalu se ukazuje. Nepřímý vliv má tu ovzduší nábožné rodiny . Později (v 2. roce) rodiče dávají přímý impuls náboženský (ukazují dítěti, kde je Pán Bůh .), dítě reaguje na to Ještě později začíná dítě samostatnější život: napodobuje pobožnosti velkých asi v 6.—7. roce, svaté dívky ovšem dříve . . . Posledně (hodně pozdě), asi v 10—12 letech může dítě žít samostatným životem náboženským. Weigl vypravuje,⁶⁷⁾ jak jistý chlapec v těchto letech, jemuž otec úmyslně po celý jeho život nezmínil se o Bohu a nepřipustil ho nikde k náboženskému nějakému rozhovoru nebo úkonu, začal se spontánně klaněti a modlití ke slunci.

(Pokračování.)

⁶³⁾ Nhl 2, 141. — ⁶⁴⁾ ib. 14. 16. — ⁶⁵⁾ ThRe 19:7, 95. — ⁶⁶⁾ ib. 119.

⁶⁷⁾ W 43—46. — ⁶⁸⁾ 1922, 106.

AR. OLIVA:

Dějiny církve dosvědčují její vyšší poslání.

(Pokračování.)

Od 8. století počíná se v severní Itálii vyvíjeti sloh románský. Jméno má odtud, poněvadž jeho vznik a trvání v celku v jedno spadá s vývojem řeči románských. Koncem 10. a počátkem 11. století překročiv Alpy rozšířil se příčiněním duchovenstva hlavně řádů po celém západě. Nejpřednějšími památkami tohoto slohu jsou chrám sv. Václava ve Staré Boleslavi, sv. Jiří v Praze a chrám v Doksaněch. Sloh románský s počátku jednoduchý nabyl postupem času značné bohatosti a lesku. Ponenáhlu vnikaly do něho cizí součástky, ve Francii již ve 12. století, v Německu od počátku 13. století. Tím vznikl sloh přechodný. V Čechách po době přechodní, která trvala téměř do konce vlády Přemysla Otakara II., nastala gotika přesná a setrvala v ryzech svých tvarech až do časů Karla IV. Za panování Václava IV. objevují se již rázovité příznaky pozdní gotiky; největšího rozkvětu dosáhla za Vladislava Jagailovce, pročež sluje slohem vladislavským. Nejkrásnější díla přesné gotiky zničena byla v bouřích husitských. Na chrámu sv. Víta jeví se směry cizí. Z pozdní gotiky nejznamenitější stavbou jest chrám sv. Barbory v Kutné Hoře. Renaissance byla v Čechách méně plodná v oboru stavby chrámové. Určitě vystupují tvary renaissanční na chrámu sv. Salvatora v pražském Klementinu a zvláště na poutnickém chrámu Panny Marie ve Staré Boleslavi. Rozkvět renaissance vyspěl netrval dlouho. Úpadek počíná před koncem 16. stol. Místo dosavadních přísných pravidel slohových nastoupila libovůle; místo ušlechtilé, velkolepé jednoduchosti nastalo nevkusné přeplnění. Tak povstal sloh barokní, který ve svém úpadku nazývá se rokokem. Barok byl horlivě pěstován i v zemích našich, jak svědčí nádherný chrám sv. Mikuláše v Praze III., vystavěný Křištofem Dinzenhoferem, kostel sv. Michala v Olomouci atd. (Dr. Jos. Samsour: Církevní děj. obecné pg. 630—1, 764—5, 1018).

Malířství. Nejstarší výtvary křesťanského malířství ukazuje dekorace podzemních pohřebišť, zachovaná v římských a jiných italských katakombách. Tyto obrazy technicky a formálně spočívající na současném umění dekorativním ukazují, jak v obsahu tak i v provedení nového ducha křesťanství, vycházejícího z náboženského ideálu. Mnohem větší úkoly nastávaly uměním výtvarným, když byla povolána, aby vyzdobila stěny chrámové mosaikou a freskami a oživila jednotlivé architektonické články skulpturami. Zálibu v barvě z klassického starověku církev neodstranila, nýbrž použila ji, aby působila bohatou výzdobou na cit lidu, pobuzovala jeho náboženské smýšlení a zároveň ducha poučovala obsahem obrazů. Starokřesťanské mosaiky, zachované lépe následkem technického provedení ukazují nám znamenitý, bohatý, majestátním klidem dojímající opravdu náboženský a zároveň umělecký způsob vnitřní dekorace. Ukazuje se sice ve formálním zpracování figur často všeobecný úpadek umění, zaviněný úpadkem římské říše; a přece malířství vykonalo umělecky mnoho ve výzdobě chrámů v dobách křesťanského květu umění v Itálii ve 4.—6. století, v říši byzantské v 6.—9. stol. a v následujících stoletích na západě. Když umění výtvarná v 13. stol. počala samostatně tvořiti začala i doba rozkvětu pro náboženské umělecké výtvary, jak dokazuje skulptura, hlavně sochy, a ukazují produkty malířství; nejvyšší vrchol dosažen v nesmrtelných dílech Raffaelových. I mnozí jiní Mistři rané i pozdní renaissance vytvořili mistrná díla náboženského obsahu. Při tom nutno zvláště zdůrazniti, že *činnost umělecká vlivem církevní podpory byla zcela všeobecná*, že i jednoduché venkovské kostely byly vyzdobeny a vymalovány. Tato mocná pod-

pora výtvarných umění církvi a jejími zástupci musí se tím více oceniti, že *dávala umění naprosto duchovně ideální, nadsmyslný směr*. Toto umění působilo esteticky, vzdělávajíc a povzbuzujíc mysl bez nebezpečí, že bude porušena mravní čistota. Odtahovalo mysl lidu od smyslně nízkého a nečistého, obracelo k duchovním ideálům a tím i podporovalo nábožensko-praktický život, který jest jedině pevným základem zdravého života lidu. I když jednotliví sesvětštělí zástupci církve podporovali v době renaissanční pohanský, pro lid zhoubný směr, bylo to naprosto proti duchu církve, který vždycky theoreticky k tomu směřoval a prakticky také chtěl dosáhnouti toho, až na řídké výjimky oné jedné epochy, aby umění právě tak jako věda nebyly ke škodě nýbrž jen k podpoře „jednoho potřebného“ — křesťanského vedení života. Tak jest církev konsenkventní zástupkyní pravých zásad, pokud se týče umění a jeho uplatňování se. Vlivem církve v různých epochách dějin, posuzováno i s hlediska uměleckého, povstala velkolepá díla mistrovská, důkaz to, že *nábožensko-církevní faktory nijak nebránily pravému, ideálům sloužícímu umění, nýbrž naopak je podněcovaly a všemožně podporovaly*.

V Čechách jako umělec a zvláště řezbář proslul opat sázavský Božetěch. — Malířství bylo na mnoze spojeno s plastikou. Ve značném počtu zachovaly se různé *miniatury*, kterými pilní mnichové zdobili knihy bohoslužebné a jiné. Z českých památek nejpověstnější jsou Kodex vyšehradský a Legenda o sv. Václavu. — *Plastika*, jež v prvním tisíciletí zůstala téměř úplně z křesťanských chrámů vyloučena, používána byla již častěji v periodě slohu románského. Daleko větší měrou používáno plastiky při stavbách gotických. V Čechách zasluhuje zmínky Petr Parléř, a na počátku 16. stol. řezbář Jakub z Kutné Hory. — Malířství ve středověku povzneslo se ke skutečnému umění. V Čechách povstala tak zv. škola pražská, jejíž nejpřednějším mistrem za Karla IV. byl Dětřich, proslulý svými obrazy v kapli sv. Kříže na Karlštejně. Práce české školy vynikají důstojnými, mohutnými postavami, z nichž přese všechn klid vyniká duševní vroucnost. V nejnovější době v látkách náboženských zdárně pracovali u nás Josef Hellich a Felix Jenewein (Dr. Jos. Samsour: Církevní dějiny obecné pg. 632 a n., 768, 1186).

VIII.

Církev, heretická hnutí a nekatolické náboženské společnosti.

Postavení staré církve k heresím. Církev vědouc, že má božská poslání a plnomoc k zachovávaní pravd veroučných, odmítala a odsuzovala od počátku falešné nauky, které mýlící se její členové hlásali jako zdánlivě křesťanské pravdy. Nepodrobili-li se zástupci bludných nauk poučení a soudu církve, pak byli z církve vyloučeni a nepokládáni více za její údy. Církevní představení zároveň se přičiňovali, aby zabránili šíření bludných nauk mezi věřícími a proto je varovali před svody heretiků. Již apoštolové netrpěli heresí. Svatý Pavel prohlašuje anathema nad každým, kdo by Galatům jinak kázal: „Avšak i kdybychom my nebo anděl s nebe kázal vám proti tomu, co jsme vám kázali, buď proklet.“ (Ke Gal. 1, 8.) Tentýž apoštol píše svému žákovi Timoteovi: „Někteří ztroskotali se ve víře, k nim patří Hymeneus a Alexander, kteréž jsem vydal satanu, aby se naučili nerouhati se.“ (1. Tim. 1, 19.) Tytéž zásady vyslovuje i svatý Jan: „Jako jste uslyšeli, že antikrist přijde, tak nyní vskutku antikristů mnoho povstalo.“ (1. list sv. Jana 2, 18): „Přichází-li kdo k vám a nepřináší-li tohoto učení, nepřijímejte ho do domu, ani ho nepozdravujte“ (2. sv. Jana 10). Jako apoštolové jednali i jejich žáci a nástupci, biskupové, se stejnou autoritou a ve stejném smyslu. Kdo vystoupil

jako přívrženec a šířitel falešných nauk, jako rušitel církevní jednoty, a nechtěl se svého bludu vzdát, byl vyloučen z obce věřících. Mohl být do obce znovu přijat jen po kajícím obrácení a podrobení se církevní autoritě učitelské. Svatý Ignác, biskup antioch., varuje ve svých listech co nejdůtklivěji před kočujícími heretiky a doporučuje věřícím jako jediný prostředek k uchránění se bludu, aby se přidrželi biskupů své obce.

Potírání herese v křesťanské říši římské. Jako církev neužívala zevnějších donucovacích prostředků k přijetí křesťanství a takové donucování odsuzovala, spočívá víra na vnitřním přesvědčení a milosti Boží, tak také neužívala, pokud byla odkázána na své vlastní prostředky kázeňské a svou sílu, fyzické síly proti bludařům. Jednotliví církevní učitelé doby předkonstantinské zdůrazňovali, že neposlušnost k církvi nesmí se více trestati smrtí jako ve Starém Zákoně, nýbrž že neposlušní, jak to odpovídá duchu křesťanství, mají být usmrcováni mečem duchovním, vyloučením z církve (tak Cyprián, Epist. IV, 4). Konstantin Veliký příkloniv se ke křesťanství pokládal to za svou povinnost uplatnit svůj vliv ve službě pravého náboženství a podporovati jeho rozšíření. Zároveň příležitostně z moci římských imperátorů, která se vztahovala i na obor církevní, osoboval si právo zasahovati v náboženské spory uvnitř církve. Donatisté severní Afriky spor s katolíky předložili císaři, který pak svolal synodu západních biskupů, aby otázku tu rozhodli. Ariánský spor opět přiměl císaře, aby zasáhl k obnovení církevní jednoty a po poradě s jednotlivými biskupy svolal koncil do Nicee. Když koncil heresi odsoudil poslal císař biskupy, kteří dekret koncilu odepřeli podepsati, do vyhnanství. V následujících nyní těžkých vnitřních bojích církve zasahovali vždy císařové světskými prostředky. Dlouhou dobu podporovali zvláště v řecké polovici říše, oposici proti nicejskému koncilu; na základě formulí víry více nebo méně proti koncilu namířených snažili se obnoviti jednotu víry chtějice přiměti biskupy k přijetí formulí nátlakem. Zároveň vydali nejprísnější zákony proti pohanům, aby je pohnuli k přijetí křesťanství. I proti Manichejským, proti nimž již Diokletian vydal edikt, byly vydány trestní zákony, v nichž hrozeno i smrtí. K obnovení církevní jednoty v severní Africe vydány různé císařské výnosy proti Donatistům. Svatý Augustin, snažící se s tak velikou horlivostí poučováním pohnouti tyto schismatiky ke spojení s církví, dlouho odmítal používatí proti nim zevnějších prostředků. Když zasáhnutí světské moci — odňala jim kostely a církevní statky a tvrdošíjně trestala peněžními pokutami — mělo příznivé výsledky a mnohé obce k jednotě se vrátily, když biskupové ve většině s tímto zasáhnutím světské moci souhlasili a když násilnosti circumcellionů — plenili, loupili, katolické kněze týrali a usmrcovali, katolické kostely pálili — mohly být potlačeny jen světskou mocí, tu i tento veliký církevní učitel africký souhlasil s použitím světské moci k obnovení církevní jednoty ukládáním peněžitých pokut a odnětím statků a vypovězením tvrdošíjných buřičů. Ve sporu se španělskými Priscillianisty zase někteří biskupové dovolávali se světské pomoci a Priscillián sám na rozkaz císařův roku 383 k smrti odsouzen a popraven. Tento postup vynikající zástupci západního episkopátu, jako svatý Martin Tourský a Ambrož Mil., co nejostřeji odsuzovali.

RŮZNÉ ZPRÁVY A LITERATURA.

Staropensistů bylo roku 1924 v republice 117.437, roku 1926 již jen 58.747 a bude-li opět taková úmrtnost mezi nimi, dá se pravděpodobně očekávat, že asi r. 1930 budou vládní výkazy vydané za toto období čisté.

Hroby slavných stavitelů Petra Parléře a Matyáše z Arrasu objeveny v chrámě svatého Víta.

Horník maturant. 31letý horník J. Ministr z Kunčic pracoval na dole jako každý jiný, nehledaje úlev pro své studium, jemuž se mohl věnovati pouze ve volných chvílích po celodenní dřině. V některých obdobích měl i noční směny.

Nový rektor vídeňské university. Rektorem vídeňské university pro rok 1928—1929 jest dr. Theodor Innitzer, profesor biblických věd Nového zákona na theologické fakultě vídeňské.

Mezinárodní kongres pro kreslení, první po válce, konán v Praze za velké účasti delegátů, zastupujících 26 států. Mezi delegáty byl i značný počet žen. Protektorem byl ministr školství a národní osvěty Dr. Hodža, sjezd zahájil předseda mezinárodní federace pro kreslení prof. Specker z Curychu. Před válkou byly konány čtyři kongresy a to: Paříž, Bern, Londýn, Drážďany.

Maďarsko reformuje obecní školství. Maďarský ministr kultu a vyučování hr. Klebelsberg nařídil zemskému senátu pro záležitosti školní, aby vypracoval návrh zákona o postupném zavedení osmitřídních obecních škol. Uskutečnění 8letého vyučování na obecních školách má být provedeno tím způsobem, že dosavadní 6třídní obecné školy mají být až do roku 1930 doplněny fakultativně a poté závazně dvěma dalšími třídami, takže roku 1940 veškeré obecné školy budou mít 8 tříd. V 7. a 8. třídě bude vyučováno dle povahy obce buď průmyslovým neb zemědělským předmětům.

Akademie věd v Budapešti stala se jednou z nejbohatších akademií na světě odkazem, který jí učinil hrabě Fr. Vigyazo. Odkázal jí několik paláců v Budapešti, zámků na venkově, uměleckých sbírek a 40.000 jiter pozemků. Jen umělecké sbírky mají cenu přes 3.000.000 pengö.

Třímilionový dar universitě v Manchesteru odkázal tamní kupec Golders na

studium a potírání migrény. Jiné země, jiní lidé!

Cesty k Bohu. Duch vane, kde chce. Ale přece můžeme připravit cesty Pánu, pomoci duším, aby našly pravou cestu. Různé cesty, po kterých kráčeli lidé naší doby k Bohu, ukazuje číslo 46. sbírky „Životem“ Brožurka povzbudí a poučí nejen ty, kdo sami Boha hledají, ale i ty, kdo chtějí urovnat cesty k Bohu jiným.

„Časopis Československých Houbařů“ počíná právě vycházeti v VIII. ročníku a přináší ve svém dvojčísle (3.—4.) řadu pozoruhodných článků o houbách jedlých a jedovatých a mnoho pěkných vyobrazení, takže každý přítel hub nalezne zde mnoho zajímavého a poučného. List tento stává se tak učitelem houbařství u nás a jest nezbytnou pomůckou ve školách, knihovnách, čítárnách, výletních centrech, studentstvu, učitelstvu a všem přátelům přírody. Žádejte na ukázkou na adresu: Dr. F. Smotlacha, Praha II., Karlovo nám. č. 18.

Dr. Otakar Tauber: Otázky cyrillo-methodějské. Nakladem Nového národa v Přerově. Stran 140, cena neudána. Velmi pracovitý a svými pracemi chvalně známý prof. Tauber podává katolické veřejnosti opět knížku obsahově velmi bohatou a cennou. Práci rozděluje ve tři díly: I. Svatý Cyrill a Methoděj — pojednává o účtě a významu svatých bratrů, o ideji cyrillo-methodějské a husitství, o slovanské liturgii; II. Unie — o snahách unionistických a otázkách s nimi souvisejících; III. Velehrad — vyjde samostatně. Sneseno tu hodně různého materiálu, který svědomitě zpracován a náležitě osvětlen a vysvětlen. Doporučujeme všem, kdo se o otázky cyrillo-methodějské zajímají! *ab.*

Moderní knihovna Napsal Ladislav J. Živný, ředitel Universitní knihovny. (84 str., 8 obr. příl. Cena Kč 13.50.)

Příručka, kterou nakladatelství Kramerius vydalo, liší se od posavadních, v praxi běžně používaných v nejednom směru. Klade především váhu na dokonalé zařízení a uspořádání knihovny, v přesvědčení, že přívětivé, moderně bezvadné a technicky účelné zařízení místnosti daleko spíše přivábí čtenáře, nežli interiér nevládný, hygienicky a esteticky

nevýhovující. Ke vkusnému zařizení druží se organicky program a vnitřní organizace knihovny, jež příručka stručnými rysy načrtává a které v části technické detailně rozvádí. Spis jest sličně vypravený ilustracemi, které text názorně objasňují a mimo to řada krásných příloh na křídě ukazuje, jak vzorně a přes to nenákladně lze zařídit každou, i nejmenší knihovnu veřejnou, školní i soukromou. A. V.

Alex. N. Tolstoj: „**Dětství Nikitovo**“. Pověst o mnohých výtečných věcech. Z ruštiny přeložil A. Vrzal. Nakladem Československé akciové tiskárny v Praze. Stran 126, cena Kč 12.—.

Starý potomek drobné šlechy ze Závolsi vypravuje tu v kaleidoskopických obrázcích drobné i velké události ze svého mládí, jak je prožíval na vesnici před vstupem do gymnasia. Vracejí se tu originelní situace specificky ruské, ale objevují se i vzpomínky, jaké mají na své mládí děti celého světa; těmito reminiscencemi chytí i českého čtenáře, který nad knihou prožije kus svého mládí.

Celá kniha jest jako kytky bílých a bleďe růžových růží, orosená krystalovými krůpěmi, právě přinesená ze zahrady a hluboce vydechující svou sladkou vůni.

Autor patřící k nejmodernějším spisovatelům dnešního Ruska, zaujme jistě plně českého čtenáře.

Adresář církve římsko-katolické r. 1927—28—m. 8°, str. 844, cena Kč 50.—.

Vydalo Nakladatelství Československé akciové tiskárny v Praze II., Panská 1.

Letošní ročník Adresáře církve římsko-katolické vychází mnohem zdokonalený. Obsah: Svatá Stolice, kurie papežská atd., Abecední seznam arcidiecézní a diecézní, Abecední seznam řeholí mužských a ženských, Statistika církve katolické v ČSR, Abecední seznam far, řeholí a sídel jejich, Abecední seznamy duchovenstva. Dodatky. — Adresář jest vázaný, plně vyhovuje.

Doporučuje se farním úřadům, dobročinným ústavům, spolkům atd.

Katolický muž. (Katolického muže den, týden, měsíc, rok a poslední hodinka.) Podle P. J. Abela upravil P. František Tomeček T. J.

Život se skládá ze dnů, týdnů, měsíců a let. Nuže, aby byl celý život dobrý, musí být dobrý každý den, každý týden, měsíc a rok, zvláště však poslední jeho hodina. Čeho k tomu potřebí? Mužové nemilují dlouhých výkladů. Chtějí slyšet krátce, ale jasně, co jest jim činiti, aby žili jako řádní křesťané, otcové a občané. Takovou stručnou a výstižnou odpověď z pera zkušeného přítele katolických mužů vám podává úhledná knížka, která právě vyšla nakladem „Hlasu svatohostýnských“. Jest kapesního formátu a pevně v plátně vázaná. Pro svou neobyčejně levnou cenu se hodí k hromadnému rozšiřování. Při větší objednávce sleva.*)

*) Na str. 29. uvedeny jsou časopisy pro katolické rodiny, ale postrádáme tu „Vlast“ i „Vychovatele“ a všechny sbírky, vydávané družstvem Vlast. — V dětských časopisech neuvedena „Vzdělávací četba katolické mládeže“, která právě dokončila XXI. ročník!

V „Našinci“ zcela právem poukázali a odsoudili, že se přehlíží snahy a práce „Družiny literární a umělecké“, stejným právem můžeme naříkati i my, neboť družstvo Vlast a jeho publikace jsou soustavně přehlíženy a umlčovány redakcemi katolických listů. Dosud jsme k tomu mlčeli, ale dále mlčeti nebudeme! Svědčí to jistě o malé lásce, ba přímo o nepřátelství, když se ani neoznámí publikace, která redakcím jest zdarma zaslána! Družstvo Vlast bylo a jest dosud mnohým trnem v oku, ač vykonalo a koná pro věc katolickou nesmírně mnoho!

Knihy a časopisy redakci zasláné

(do 20. srpna):

Argus č. 17.—20, — *Blagověstník* č. 7.—8. — *Časopis českých houbářů* roč. VIII. č. 1.—4. — *Duchovný pastýř* č. 7.—8. — *Hlas svatohostýnské* č. 7.—8. — *Hlídky* č. 6.—7. — *Kříž a Maria* č. 12.—17. — *Museum* č. 5. — *Orel* č. 12.—15. — *Selské hlasy* č. 23.—35. — *Slovenský učitel* č. 10. — *Šťastná rodina* čís. 12.—15. — *Věstník jednot duchov. Brněnské a Olomoucké* č. 6.—8. — *Vzájemnost* (Ljubljana) č. 7.—8. L. J. Zivné: *Moderní knihovna*. P. F. Tomeček: *Katolický muž*. A. Žampach: *Památce našich obětí pro čsl. samostatnost*. Alex. Tolstoj—A. Vrzal: *Dětství Nikitovo*. St. Beneš: *Adresář církve katolické v rep. čsl.*

VYCHOVATEL.

Vedoucí redaktor: AR. OLIVA.

ČÍSLO 10.

ŘÍJEN 1928.

ROČNÍK XLIII.

ANTONÍN VÓTKA:

O třídění „východních“ křesťanů.

Dějepisně náboženská stat pro školu i život v zájmu Unionismu.

(Dokončení.)

Ostatně také dějinný vývoj potvrzuje, že třídění východních křesťanů a tím i církví dle národností, anebo dle územních příslušností není správné. Alespoň historicky vzato až do vystoupení Aria r. 318 po Kristu Pánu celý křesťanský svět na Západě, na Východě a i v Africe vyznával jednu toliko víru, a to katolickou, jak obsaženo je v Apoštolském vyznání víry slovy: „Věřím v svatou církev obecnou“. Vznikala sice i tehdy různá kacířstva, ale ta týkala se více církevní praxe a kázně nežli věrouky a teprve Arius započal řadu kacířů v pravém slova smyslu, t. j. těch, kdož upírali některý článek víry. A poněvadž Arius dovedl si získati nejen císaře Konstantina Velikého, alespoň tento panovník na smrtelném loži byl pokřtěn od ariánského biskupa Eusebia, ale i veliké množství východních biskupů, byť učení jeho bylo na prvním sněmě nicejském r. 325 slavnostně odsouzeno, stal se přece a vlastně východiskem rozkolu, jenž za Michala, Celeraria r. 1054 „definitivně“ nadešel. Proto, byla-li až do r. 325 mezi křesťany jediná víra, a to víra katolická, o čemž vůbec nelze pochybovati, a sluli-li v této době všickni křesťané dle své katolické víry katolíky o čemž také nelze pochybovati, byla církev jich a tím pravá církev Ježíše Krista vším právem nazývána církví katolickou či také římsko-katolickou, ježto její nejvyšší viditelná hlava, papež, sídlil v Římě. Byli tedy tehdy také i všickni křesťané na Východě členy římsko-katolické církve či sami „římskými katolíky“, abych užil všem pochopitelného výrazu. Vyloučením ovšem Aria r. 325 z církve a tím všech jeho stoupenců se poměr tento sice změnil, a to do té míry, že mimo katolíky existovali i křesťané z církve vyloučení či Ariané, ale jinak ti, kdož víru katolickou podrželi, zůstávali vlastně i na Východě stále římskými katolíky přes to, že při svých bohoslužbách užívali, jak bylo v krajinách těchto hned od časů apoštolských zvykem a právem, buď řeckého nebo hebrejského jazyka i ritu. Po prvním sněmě nicejském byli tedy na Východě katolíci či dle nynějšího běžného názvosloví římsští katolíci a nekatolíci či kacíři.

Než na tom nebylo dosti. Po „definitivním“ vytvoření schismatu r. 1054 k východním katolíkům a nekatolíkům přibyli ještě schismaticové, t. j. ti křesťané či vlastně katolíci nebo římsští katolíci, kdož vymkli se z obediencie římského papeže, ale při svých bohoslužbách podrželi si řecký nebo i jiný ritus a počali při nich také užívat po příkladě Ariánů svých národních jazyků. Později ovšem někteří z těchto schismaticů vrátili se zpět do lůna katolické církve a stali se tedy opět katolíky nebo římskými katolíky, chceme-li užiti moderního našeho

názvosloví, podrževše si s dovolením Apoštolské stolice svůj bohoslužebný ritus a bývalou národní bohoslužebnou řeč. A tak povstala na Východě celá řada katolíků či římských katolíků celkem se čtverým různým ritem a osmerým různým bohoslužebným jazykem.

I jest tedy jasno: 1. že vlastně pravá církev Kristova nikdy se nerozpoltila ani ve dvě, ani ve více částek, ale že zůstala vždy, a to od založení svého Synem Božím až po naše dny, jednou a jednotnou; 2. že tato církev právem nazývá se katolickou či římsko-katolickou;⁸⁾ 3. že členové církve katolické všickni bez rozdílu, tedy nejen ti, kdož vždy a po celý život svůj k ní se hlásili a hlásí, ale i ti, kdož ze schismaticů anebo z různých kacířstev v lůno její se vrátili, jsou katolíky⁹⁾ a vším právem katolíci slují; 4. že ti, kdož od katolické církve odpadli anebo poslušnost římskému papeži odepřeli, měli by se správně nazývati odpadlíky a schismaticy; 5. že ti, kdož v odpadlických a schismatických církvích se zrodili, mají jméno po svých církvích tak dlouho, pokud do lůna katolické církve se nevrátí či dokud nestanou se katolíky; 6. že pro „východní“ křesťany oprávněna jsou jen tři pojmenování, a to jméno katolíků, schismaticů a odpadlíků či mírněji řečeno, protože výraz odpadlík má v češtině poněkud nevhodný či vlastně nemilý zvuk a že mnozí ani nemohou za to, že v odpadlických církvích se zrodili, nekatolíků (akatolíků); 7. že pro katolíky na Východě, hlásící se k různým ritům je velice případno po příkladu Římské kurie přidávati i jméno tohoto ritu a někdy i jméno jejich vlasti, jako na př. katolíci řeckého ritu v Rusku ap.

Proto opakem není správně nazývati církev schismatickou ani církví východní či orientální, ani církví řecko-katolickou, ani církví řeckou, ani církví řecko-východní, ani církví orthodoxní a ani církví pravoslavnou. Podobně není správně církev římsko-katolickou nazývati církví západní. Není tedy také správně schismaticy nazývati orthodoxními, pravoslavnými ap., nebo konvertity ze schismaticů řeckými katolíky, uniáty atd. Vždyť všechna tato pojmenování mají svou příčinu buď v poměrech politicko-státních, nebo v pýše a zaslepenosti lidské. Alespoň na př. pojmenování církve „východní“ a „západní“ povstalo působením rozpadnutí se imperia římského v císařství východní a západní a pojmenování schismaticů pravoslavnými ze snahy ruské hierarchie, aby jich „církve“ byla oblita září pravosti oproti církvi katolické, nebo pojmenování schismatu církví řeckou a řecko-katolickou z národní pýchy Řekův atd.

Nezbývá tedy nic jiného, než dle zásady Pia IX. vrátiti slovům jich pravý význam, aby mezi křesťany vůbec zavládly jasnost, upřímnost a láska, neboť jenom tak bude možno se zdarem pracovati o Unionismu,¹⁰⁾ jemuž sám Kristus

⁸⁾ Zdůrazňuji slovo církev. Víra však není římsko-katolická ale křesťansko-katolická. Totéž platí i o náboženství. Zemřelý probošt vyšehradský vdp. dr. Lenz, psal alespoň o tom svého času velmi důkladně ve „Vlasti“.

⁹⁾ Toho dokladem jsou slova Josefa Helberta ve spise „Die Rechte u. Verfassung der Akatoliken in Oesterreich“, z roku 1827, kde na str. 230 čtu: „Sjednocení Řekové nejsou akatolíky, ale katolíky, kteří od římsko-katolických věřících se liší pouze ritem a kázní.“

¹⁰⁾ O této práci velmi výrazně zmínil se bělehradský katolický arcibiskup Msgre Rodič ve zvláštním interviewu za pátého (letošního) unionistického sjezdu na Velehradě v tato slova: „Nesmíme očekávati úspěchů bezprostředních a počítati s davovými konversemi. Unionistická práce musí býti velkorysá a snést i měřítek sekulárních. Jde především o to, aby byly překonány vzájemné předsudky mezi katolíky a pravoslavnými a byly získány pro myšlenku unio vúdčí osobnosti. Agitace a dělání proselytů by způsobilo jenom nepokoje. Vědecká práce, klidná apologetika bez vášně jest to, čeho je nám třeba. Vzájemným poznáváním mohou obě strany získati. Na poslední unionistické konferenci v Lublani byli někteří srbsko-pravoslavní

Pán dal do vínku překrásna slova: „Pater sancte, serva eos, ut sint unum!“ Jan 17, 11.) A až z vůle Boží Prozřetelnosti Unionismus na Východě i Severu vtělil se ve skutek, zajisté později dojde ještě k unionismu i v ritech, jež jsou mnohem starší schismatu, ježto již existovaly, kdy Východ a Západ či dle jesuity P. Aszmanna kontemplativní Maria a aktivní Marta v lásce žily ve společném domě poslušnosti, t. j. v katolické církvi i s odpadlými protestanty na Severu . . .

Dr. LUB. PETR:

Mládí a jeho smysl.

(Pokračování.)

Jiná ještě okolnost zasluhuje povšimnutí. Mládeži s jejím ideálem síly znějí mnohé mravní požadavky a ctnosti jako trpělivost, povolnost, mírnost, ochota trpěti, lítost, pokání atd. slabošsky, ano šzenštile. Nietzsche, jenž na tomto vývojovém stupni ustrnul, zastavil se při tomto hodnocení křesťanství a jeho nauky o ctnosti. Tu jest důležité, nábožensko-paedagogicky podati Krista jako silného muže zdůrazniti sílu, hrdinnost ctnosti a světců i ukázati, že právě v lítosti obsažena jest věrnost k sobě, návrat k vlastnímu mravnímu Já.

Z pověděného není lze nesnadno pochopiti, že v mládí může dojít ke *kritickým otřesům*. Mladý člověk stojí na rozcestí. Řekli jsme již, že konec může býti úplný skepticismus a immoralismus, ale i prohloubené přesvědčení a s ním silný pokrok ve mravním vývoji.

K takovému *prohloubení* může dojít i bez vážnějších otřesů; ale s jmenovanými zážitky vypořádati se musí každý. A jest to tak dobře.

Arci i *praktické konflikty* s mravním zákonem nejsou nic vzácného. Probouzející se pohlavní pud a silná smyslnost nabádají k požitku; tak dochází zhruba k pohlavním výstřednostem, k nestřídmosti a krádeži, při čemž *tyto* bývají často jen dráždidlem a prostředkem k *oněm* požitkům. Touha po uplatnění, vypínavost a chvástání silou, negativní postoj ke všemu, sklon k nepředloženým krátkým vypořádáním vodívají k hádce, rvačkám, násilnostem a mstivým činům. Někdy jen negativní vztah k ideám pořádku, zákona, mravnosti státu a církve, rodiny a školy může sám již vésti k přestupkům. Augustin odpovídá k otázce, čeho chtěl dosáti svou krádeží hrušek v šestnáctém svém roce vykonanou: ovoce ne, neboť měl mnohem lepší v zahradě svých rodičů. Ale čeho tedy? „Chtěl jsem tajně a lstně podniknouti něco protizákonného, poněvadž jsem neměl moci zákonu se otevřeně opřít; zajatec, jenž si klamně přikouzluje falešnou svobodu.“

„Lehtalo nás do smíchu, že jsme ty obelstili, kdo toho netušili.“ Augustin domnívá se, že se tu uplatňuje touha po moci a vládě nad dospělými. Ale *sám* by byl Augustin ovoce nevzal, jak si sám doznává. Ne, přistupovala k tomu společnost. Sami se nesmějeme snadno. Zde tají se tedy touha po uplatnění: „Stydíme se, že nejsme bez studu.“

Za odpuzující a odmítavou stránkou věku zralosti nesmíme však přehlížeti

profesoři bohosloví z Bělehradu. Jsem přesvědčen, že by někteří z nich byli navštívili jistě i Velehrad, kdyby byla bývala pozvána bělohorská pravoslavná fakulta theologická. My, katolíci, musíme sledovati pečlivě pravoslavný tisk a všechny námitky ihned zodpovídat, o čemž bylo již mluveno i na biskupských konferencích. Celkem však platí pro obě strany při unionistické práci heslo: „Caritas omnia vincit“. Sr. „Čech“ 24. VII. 1927.

kladný mravný růst. Především roste ve vědomí jinochově objem poznání kruhu povinnosti. O vývoji náboženském bude ještě řeč na jiném místě.

Vědomí povinnosti zdokonalovati se vystupuje v 15. roce, roste zvláště silně v roce 17. a dozrává ještě jednou v roce 19. a 20. rychlého vzestupu.

Vyzrání *sociální povinnosti* jest zvláště silné v 16. a 17. roce, postupuje však dost silně i v letech následujících.

Ježto mravní cena lidského jednání jest podstatně závislá na jeho smýšlení a smýšlení zase podstatně jest určováno pohnutkami, jest výzkum motivačního vývoje, rostoucí zralosti motivové obzvláště cenný.

I zde nejprve nepřehlídíme k náboženské motivaci. A tu slyšíme, že od 15. roku motivy mladistvého jednání pozbývají egoistických forem a stávají se *altruistickými*; současně přibývá i schopnost a ochota vmýšleti se do jiných lidí a spravedlivě je posuzovati.

Z trvalých osobních pohnutek vrchu nabývají *idealy budoucnosti*, touha něčím řádným být a něco řádného vykonat. I u děvčete upřen jest zrak do šťastného, spokojeného života v budoucnu. To jsou duševní stavy, jež vybízejí vychovatele k paedagogickému zužitkování.

Kdežto *životní ideál* mezi 6. a 11. rokem jest vzat hlavně z okolí, z rodiny a příbuzenstva, dávají dospělí s rozšířením svého obzoru přednost velikým postavám, s nimiž se setkávají v dějinách, četbě, divadle nebo ve veřejném životě současném. V době adolescence vystupují pak volné idealy, od konkrétních osobností odbavené.

Mravnost pohlavní.

Sexualita mládeže vyžaduje si zvláštního projednání nejen z toho důvodu, že se o ní mnoho píše, ale i proto, že jest s ní ve výchově mládeže nemalá potíž.

Není pochyby, že již v dětství mohou se vyskytovat sexuální pocity a úkony; u malých dětí jest to však výjimka, u mladších žáků předčasnost nebo svedení.

Psychologické nebezpečí se všeobecně objevuje výjimky a dělají z výjimky pravidlo, jest obzvláště veliké u lékaře, poněvadž přichází do styku jen s případy chorobnými. To jest asi důvod, proč psychoanalýza, jež jest původu lékařského, tak všeobecně o dětské sexualitě a dětské erotice mluví.

Příklad! Hug-Hellmuthová ve své knize o dětství ráda za dětskými projevy objevovala libido. Činila to na základě pozorování svého malého synovce.

Časem byla však tímto příbuzným zatím dorostlým, mravně zrůdným a asi i psychopathickým, zavražděna. Považovala tedy, jak s jistotou lze za to mít, projevy abnormálního dítěte za měřítko normy.

Podobně byl i velmi silně eroticky zabarvený deník zpola dorostlého děvčete, touž Hug-Hellmuthovou uveřejněný, brán za typický pro děvče vyššího stavu (na př. S. Freudem); ale lepší znalkyně dívčí duše jako Bühlerová a Cronerová považovaly to za projev výjimečný.

Vlastní pubertě předeseílá V. Stern stupně předchozí, jež klade mezi rok 13. až 15.

Jeden z takových předchozích stupňů (ranných forem) nazývá Stern *erotici-*

kou rodinnou. Vztahy dítěte k rodičům mohou dostávat erotickou známku náklonnosti nebo odporu; ale tyto známky jsou již za hranici normalnosti.

Jen zdánlivě asexuálním nebo antierotickým jest podle Sterna vztah, jež byl Schiller opsal slovy: Von Mädchen reisst sich stolz der Knabe. Stern spatřuje i v tom rannou formu erotiky. Pohlaví tuší již svoje určení, poznávají dvojí pohlavnost lidí. Ale poznání vlastní zvláštnosti činí je plachými, nejistými ve vlastním úkolu svého pohlaví, jedno pohlaví pocituje ve druhém něco nemilého. Odtud útek od druhého pohlaví nebo míjení jeho. Ustrne-li člověk na této fázi, pak vyvíjí se z toho trvalá nenávisť k muži nebo ženě (misogynie nebo misoandrie).

Sem jest přibrati i *psychoteleologický* výklad Kasperczykův. Podle něho vyvíjí se nyní duševní různost pohlaví. U pohlaví mužského vstupuje do popředí spíše uvažující, aktivní a rozsáhlejší způsob, u ženy spíše intuitivní, pasivní a ošetrovatelský. Duševní zvláštnost považována jest každým z obou pohlaví za lepší a cennější; tak nerozumí již jedno pohlaví druhému a pohrdá jím zpočátku. Jest v tom mnoho účelnosti: předně jest tím umenšeno nebezpečí předčasného zneužívání pohlavní síly. Neboť příležitost dělá zloděje. Spolu jest však tím sníženo nebezpečnoství příliš časného uváznutí ve vývoji duševním. Tím způsobem nabývá dále každé pohlaví možnosti, aby zůstávajíc ušetřeno vlivu pohlaví druhého, dovedlo svoji duševní zvláštnost k ostrému vyhranění, vši polovičitosti prostému.

(Pokračování.)

Dr. FR. HERODEK:

Prírodné vedy a kresťanský svetónázor.

(Dokončení.)

Veľký nemecký chemik Liebig (1873) vedu k výžive ľudskej a k zvýšeniu plodnosti ornej pôdy chcel uplatniť a takto vynášiel umelé hnojivo. Počas mnohých nezdarných experimentoch sa vyslovil: „Prehrešil som sa proti múdrosti Stvoriteľa a preto hodný som bol trestu. Dielo Božie chcel som dokonať a v zaslepenosti svojej som si myslel, že ja mám nahradiť jedno ohnivo v tej refaze zákonov, ktoré život dávajú a udržuju. Avšak o tomto sa už postaral Stvoriteľ a to takým podivným spôsobom, že ľudský rozum ani len k možnosti jestvovania takého zákona nedospel“ (t. j. lúhovú kyselinu zem tak pridržava, ako magnet železo, iba koreňky rastlín ju môžu vylúdiť. Tento zákon Liebig objavil a na tomto sa zakladá pôsobivosť umelého hnojiva). Die Chemie in ihrer Anwendung auf Agricultur und Physiologie str. 69.

Nikomu neni neznáme meno Galvani, ktorý bol členom III. rádu sv. Františka. Bez Galvaniho terajší vedecký, hospodársky, socialný, ba ani materialistický svet ani pohnuť sa nevie. Čo by bol ešte prekonal, ako by bol ešte svet obohatil nevedno, keďby nebol býval svojej anatomistickej professúry pozbavený len preto, že nechcel štátnym úradníkom predpísanú, ale svojemu náboženskému presvedčeniu sa protiviacu revolúčnú prisahu složiť. Zomrel v utiahnutosti, v biede chudoby, ale s bohatstvom Bohu naklonenej veriacej duše r. 1798.

Volta (1827) meno svoje zvečnil vynálezom galvanizmu, dal podnet k najmodernejšej premávke vzduchoplavby, on je zakladateľom elektroforu a elektro-skopu a vôbec veškerej modernej električnosti, vynálezcom plýnového osvetlenia atd. A tento Volta, ktorý svedomite prebral každú stranu tajuplnej knihy prírody, každodenne sa modlil ruženec, nabožne slyšal sv. omšu, ba trebárs to v tom čase nebezpečne bolo účasť bral na verejných cirkevných sprievodoch, verejne vyučoval mládež v kostole katekizmu a koniec koncom verejne vyznal vieru svoju: „Nerozumiem ako môže ktosi pochybovať v úprimnosti a v stalosti viery mojej. Vyznám vieru moju, ktorá je katolícká, apoštolská, rímská, v ktorej som sa narodil a v ktorej som bol vychovaný a ktorú súkromne a verejne vyznávam“ (Grandi: Alessandro Volta).

Neni menší od Voltu Ampère, ktorý objavením elektro-dynamiky zvečnil si meno. Vzdelanosť jeho bola všestranná, priekopníkom sa osvedčil byť v obore fyziky, matematiky, filozofie, botanike a v metafyzike rovnak. Tieto všestranné vedomosti ho predsa neodstránily od Boha Stvoriteľ'a, ale ho ešte lepšie pritiahly k nemu. Obvyklé slová Ampèrové boli: „Jak veľký je Boh a jak nepatrné sú naše vedomosti! Najlepší jeho priateľ Ozanam píše o ňom: „Bez výhrady sa pokoril pred tajomstvami viery. Pred tým istým oltárom padnul na kolena, pred ktorým sa modlil Descartes a Pascal, chudobná vdova a nevinné dieťa, a nebola väčšia pokornosť jejich, ako jeho“ (cit. Kneller: A term. úttörői str. 154)

Du Bois Reymond za najväčšieho skúmateľ'a všetkých časov považuje výtečného fyzika a chemika irov Faraday-a, ktorý mimo magnetizmu a diamagnetizmu — čo výlučne s jeho menom je spojené — skoro celé pole električnosti zreformoval a zdokonalil. Faraday do tej hlbky duše svojej bol kresťanom a to zbožným a praktickým: „V prírodnosti učinené diela Božie žiadnopádne nemôžu do protivy prinduť s dielami v nadprirodzenom svete sa javiacími, všetko čo jeho ruka chráni k slávy Božej musí slúžiť“, boli jeho slová (Kneller A term. úttörői str. 159.)

V menoslove pokračovať by sme mohli stále a stále. Bez vynálezov Fraunhofer, Fizeau, Linné, Pasteur-ových ani jedna veda sa nevie zaobiť. Bez teorie antropopitecus a generatio spontanea tým istým krokom bude pokračovať svet, ako dosiaľ. Praktické ustálenie stiahnuť je ľahké. Ktorí boli veľkí v učenosti veľkí boli aj v pokore oproti Bohu Stvoriteľ'ovi.

Uvedení vedátori dostatočne nám dosvedčujú, že kresťanský svetonázor je oprávnený, životaschopný a jedine správny. Kto nepredpóate hl'adi na vesmír všade musí zbadáť poriadok, súlad a cieľ'uprimeranosť, toto tvorcu mať musí. „Pravda, ty čistá pravda za tebou túžim z tej hlbky srdca a duše mojej“ praví sv. Augustín Conf. 3./6. Túto pravdu hľadať prvou povinnosťou je prírodných vied. Tí zastupcovia, ktorí túto čistú pravdu bezžistne a nepredpóate hl'adajú vidia a presvedčia sa, že svet (entropia) a život (biogeneza) je dielom toho najvyššieho správcu, ktorého meno je Stvoriteľ'. Romanes veľký anglický prírodopýtec povedal: „Len moderní biologovia vedia jak nekonečne prevyšuje mechanizmus prírody tie najväčšie diela umu ľudského“. Keď presahuje príroda ľudský um, musí sa v tej prírode skrývať odlesk večnosti a absolútnej dokonalosti božskej.

„Kto je ten pán, ktorý mi rozkazovať môže“ povedal pred 3400 rokami fárao Amenhotep II. Moižišovi. Mentalitu fáraonovú rozumiem, bol on Amon-Re synom božím (srv. Tut-Anech-Amun t. j. živý obraz boží). Čo má byť mentalitou muža, ktorý prírodu skúmajúc pravdu hľadá? Pravda a nie zavádzanie, život hľadať a život naísť! Sláva fáraonov staro- i novodobých pominula a pominie, ale tie piramidy a mumie akoby dýchaly zo seba túžbu: žiť, na veku žiť.

JOSEF KOBOSIL :

Poslední vzpomínky Komenského.

(Pokračování.)

V § 75 vypravuje dále Komenský, že Nigrin chtěl jej získati do služeb krále polského slibováním většího důchodu, v § 77, že mu předložil dopis poslaný Valerianem z Říma a smlouvu s ním uzavřenou, v § 78, že mu svěřil tajemství o mírových snahách králových, v § 79, že král pro Komenského pošle; obdržev Nigrin od Komenského písemný náčrt nedávné rozmluvy, odevzdal mu Valerianovy knihy o pravidlu víry naléhaje: „Zapřísahám tě, abys je četl; a nebudeš-li čísti, volám tě na soud Kristův. Takový jest váš mrav, odsuzovati katolíky jako modloslužebníky atd., ale spornou věc a klouby sporu poznati nechcete,“ v § 80, že přečetl Kom. knihy Valerianovy nejdříve zběžně, později opravdově, z čehož vznikla dvojí odpověď Valerianovi, v Gdansku pod jménem Ulrych Neufeld,⁵⁾ později otištěna v Amsterdamu pod pravým jménem, v § 81, že Nigrin se otevřeně přihlásil k vyznání římskému (ne odpadnutím, ale sjednocením), v § 82, že Dönhoff zaplašoval Kom. obavy pro onen náčrt rozmluvy Nigrinovi odevzdaný, má-li jen srdce opevněné před známým: Toto všechno tobě dám, jest-liže padna budeš se mi klaněti, v § 83, že vyšly listy zvoucí k mírné rozpravě v Toruni a nastaly porady evangelíků o jednomyslném postupu, v § 84, že kníže Radziwill s Komenským vyjednával, aby se usadil na jeho hradu Luboku nad Hronem a tam pracoval na díle vševědném, což Komenský odmítl pro závazek již jinde (u Geera) učiněný, v § 89, že Nigrin odepřel odpovídati na útoky

⁵⁾ V Archivu pro bad. o . . . K., seš. 1., str. 22, píše prof. Kvačala: Komenský už dříve znal některé spisy jeho. Ale nejhlubší pohnutku pro napsání spisu Kom. proti Valerianovi súvis jeho s předstojícím kollokviem torunským dosud nejsme v stavu vyložit. Práce Kom. patří k nejlepším jeho teolog. dílům a měla svého času zasloužený úspěch. Počul i Mersenne v Paříži o ní, ale i o odpovědi Valerianově (Analecta, str. 83). Tato odpověď vyšla už v násl. r. (1646) v Krakově pod titulem: Echo Absurditatum Ulrici de Neufeld Blesa, demonstrante Valeriano Magno, Mediolanensi Capucino. Komenský již nechtěl odpovídat. „Je ale zajímavé, že se Mersenniovi jakožto Ulrik Neufeld neprozradil. (Sr. odpověď jeho tamže, str. 10) . . .“ Valerian i dále bojoval a i s úspěchem proti protestantismu a jest zajímavé, že už r. 1654 vydal (Straubinger) pod titulem „Lux in tenebris“, čeho vzpomíná (Kvačala) k vůli pozdějšímu celkem jinakému spisu Komenského pod podobným titulem. Túto a jednu druhú polemickú knihu Valeriána podvrátil známý protivník Komenského, Maresius r. 1654, dajúc jej v titule nazov v pozdějších polemikách apokalyptických Felinom proti Drabíkovi použitý: „Ignis fatuus.“ Maresius svůj spis věnoval Alžbětě, dceři zimního krále Fridricha Falckého. Ve věnování vzpomíná i dřívější spis Valeriána proti protestantismu a i odpověď Komenského na ňu: „cujus grandioris operis brevem, lenemque admodum sed caeteroquin nervosam valde refutationem publicavit anno 1644 sub nomine Ulrici de Neufeld Doctissimus ac Celeberrimus Comenius, quam inscripsit „Judicium de Judicio . . . sive Absurditatum Echo . . .“ Komenský svoje dva spisy proti Valerianovi v Amsterdamě znovu vydal a sice v súvisi, který jasno ukazuje, že spis ten byl v nějakém spojení s kollokviem torunským. Toto vydání v Anal. Com., str. 142) je zajímavé, lebo práve tento súvis sa nepozdal mnohým přátelům, tak že se ostatní 3 spisy kollokvia torunského se týkající, vynechaly a se nám nezachovaly anebo jen ve velmi málo exemplářích.“ (!)

pro změnu víry i přes úsilí Komenského, v § 90, že Komenský později navštívil Nigrina na vzkaz, že jest u něho kněz Schönhof, zpovědník královnin, jenž touží seznámiti se s Komenským a konečně v § 91, že biskupové Nigrina měli na posměch a neposkytovali mu prostředků k udržování jemného (*delicata*) způsobu života (v nějž doufal). Tedy zemřel v největší nouzi a bídě v září 1646, v 54. roce svého života, v druhém roce svého odpadlictví. — Pozornost upoutávají slova podškrtnutím označená: „neque pro sustentanda *delicata* vita (quam sperabat) nervos suppeditantibus“ a následující: „In *extremo* igitur vilipendio ac *egestate* vitam finiit . . .“ — Skutečnost, že přátelské styky Komenského a Nigrina dále trvaly a že Komenský navštívil ještě Nigrina na vzkaz, že jest u něho známý je-suita Schönhof, vyžaduje objasnění. Snad v souvislosti s tím byla pověst tehdy dosti rozšířena, že také Komenský stal se katolíkem. — Jemné zaopatření hmotné Komenskému nabízel tehdy kníže Radziwill, ale více — mimo Polsko — zaručoval Geer. — Pozoruhodno jest, co soudí prof. Dr. Kvačala o dvojnosti v duši Komenského.⁶⁾

„§ 90. Factum vero postea (altero ane Thoruniense Colloquium mense) ut Nigrinus per Secretarium suum mihi nuntiaret, Patrem Schönhoffium Reginae Confessarium sibi adesse, notitiamque mecum desiderare et, ut se salutarem rogare. (Archiv II. 30). — Adii, ibique simul P. Claium Collegii Brunsbergensis Rectorem reperi, blandissimeque ab utroque exceptus, varia ex illis audivi. Laudes imprimis Januae Linguarum, quam illi quoque Discipulis suis explicarent. Et desiderium Januae Rerum, seu Pansophiae, cujus Prodromum vidissent. Tandem de instante Thoruniensi Colloquio, frustra Evangelicos insidias metuere, sincere animo veritatis cognitionem, et in pace evaluationem optari. Rogare autem (postquam ex D. Nigrino quo loco apud meos essem, intellexisset), ut nos quoque homines pacifico eo mittere vellemus, non suspicaces, non rixosos, non obstinatos etc. De quibus dum loquimur, ecce quidam ingreditur miris gestibus apud PP. Jesuitas sese insinuans (inter alia enim dicebat, Religiosissimi Patres, quos ante hos ut incarnatos Diabolos intueri solebam, nunc ut Angelos Dei intueor) Quaerunt illi ex Nigrino Quisnam esset? Ille. Theodorus Simonius. Tum illi ad Simonium conversi, de patria, vitae genere, causisque mutatae religionis etc. inquirunt (me facite quid hic fiat, et an scena haec mea forte causa sic adornetur cogitante). Narrat ille: se natione Holsatum esse, in Lutheranismu educatum, varia tamen in Religione tentasse, neque Conscientiae quietem nisi in Ecclesiae Catholico Romanae gremio reperisse. Quaerunt, qua occasione consilium aggregandi sese Ec-

⁶⁾ V Archivu pro bádání o ž. a sp. J. A. Kom., 1927, seš. 10: Príspevky k spoznaniu Komenského učenosti a vzdelanosti . . . str. 14: dvojnost v duši Komenského potahom na theologicko-náb. stanovisko jeho vůči snahám své doby (poukázáno v přednášce „Komenský a reformácia“). Tou dvojnostou bolo umožnené pri pridržaní sa starého, porozumenie novému a byla vyžadovaná snášenlivost a irenické práce. Bylo přirozené, že v době rozzurených náb. bojů také práce skrývaly v sebe nemálo povážlivého i pro osobu jeho i pro jeho církevní hodnost. Následkem toho se stalo, že Komenský byl přinucený nejen hotové práce skrývat ve psacím stolku, musel i raz vytlačené, čo aj len nepriamo, vziať z obehu (1658). Sprítomnili mu jeho biskupskú povinnosť a horlivosť, ktorú veď v pozitívnej práci celý svuj život preukazoval. Tým svojim držaním dal ostrú zbroj do ruky svojim protivníkom . . . to vedlo k polemiam s Zwickerom: *Irenicum irenicorum* . . ., Komenského odpoveď: *De irenico irenicorum* . . ., Zwicker: *Irenicomastix perpetuo convictus* . . ., Komenský: *De iterato soci-niano irenico* . . ., poslední dvě práce Zwickerovy: 3. *Irenico-Mastix posterior, iterato victus et constrictus imo obmutescens seu novum et memorabile exemplum infelicissimae pugnae Dn. Jo. Am. Comenii contra Irenici Irenicorum autorem*. 4. *Irenico-Mastigis pars specialis, seu finalis confutatio Comenii, Hornbeckii et aliorum* .

clesiae cepisset? respondit: Haereticos Amsterodamenses, qui se Reformatos vocant, intellecto se in Patribus praesertim Graecis, bene versatum esse, conduxisse operam suam ad colligendum ex antiquitate, quidquid adversus Papatum faceret. Se igitur (usitata haereticis temeritate) opus aggressum, triumque saeculorum Patres emedulasse. Quae illi mox ad prelum promoverunt (protrahitque libellum in octavo): sibi autem pergere volenti obstitisse conscientiam, cum quo ulterius iret, eo plura pro Papatu testimonia reperisset, ut tandem apud Catholicos consilium quaerens reperiret eí a RP. Hondio Hollandiae Episcopo ab haeresi absolutus, et in praesentia Episcopi a Sacerdote Catholico eucharistia usus, membrum Ecclesiae factus esset, securitatisque causa Hollandia excessisset. Nunc ergo consilium petere quid de infelici isto factu suo (iterum ostentans libellum) faciendum sibi suaderent? refutandus ne sibi esset an silentio res haec transmittenda? ibi P. Claius, refutandum esse *Κατα πόδα* omnino, per omnes minut. P. Schönhoffius, Non nisi obiter, vel folio uno, Ego NN Fateor me libelli NN authorem esse, nunc autem non agnoscere meum; quia etc. Nigrino prorsus silentium suadente. Tum P. Schönhoffius: Audiamus quoque Clariss. Comenii sententiam: conversusque ad me ut mentem aperire vellem meam orat. Simonius vero ad Nigrinum: Quid Comenius adest? proripiensque se ad me, temeritatis culpam deprecatur, quod Januam LL. me authore incolsuto in Graecum transtulisset, (prodierat enim eleganti Atticostylo) Respondi, Nullum esse crimen, beneficium potius in Juventutem, quo nomine me illi agere gratias etc. etc. Considerantibus rursum nobis, illisque sententiam meam poscentibus, respondi, Casum illum et quaestionem insperata mihi esse, nec ad me spectare. Instantibus tamen dixi: Mihi si Religionis mutandae causae essent hodie, cras vellem id scire omnes: ut si qui me fuerint secuti errantem, occasionem haberent etiam sequendi poenitentem. Id autem ideo dixi, quia me illa Nigrini hypocrisis, cauteriatae conscientiae character evidens, vehementer offendebat etc. etc.“

(Dokončení.)

JAN OLIVA :

Vyučování náboženství dle psycho-fysické struktury žáků.

(Pokračování.)

Dříve při růstu života nadpřirozeného v duši žáka napomáhala škola. To po převratu čím dále tím více se omezuje — *i vinou kněží!**) „Vychovatelské Listy“ o tom napsaly^{6a)}: „Svěcení zrušených mariánských svátků s katech. hlediška. Že se u nás na komando kulturního výboru a ministra Šrobára ve školách vyučuje o svátcích mariánských . . . má zřejmě protikatolický osten, protikatolické zahrocení. To je pravý úmysl kruhů dočasně vládnoucích, tak chápe věc věřící lid . . . Vyslovil-li souhlas s krokem kulturního výboru pražský Ordinarius, odvolává-li se až do omrzení lidový tisk na dekret Pia X. . . není to ani lidové, ani katolické. Místo episkopátu a lidové strany jest v této otázce jen a jen po boku katolického lidu. Naprosto neprozřetelné jest v revolučně úpadkové

*) o všem kněží v duchovní správě! Katecheté vlastní jsou státními úřady ustanovováni, musejí poslouchati státních nařízení — a jíti tedy učit v ony dny, kdežto kněží v duch. správě jsou tu úplně volní. Jak mnohý katecheta by rád ty svátky světil, ale nemůže, ježto jde o jeho existenci!

^{6a)} 1922, 106.

době . . . souhlasiti s tím, aby tradice se podmílaly, zbavovaly kořenů i tam, kde ještě žijí. To znamená podtínati větve, na níž sedí i církev i lidová strana, podrazovati životní katolický princip u nás . Pražská nebo brněnská předměstí nejsou celý národ, tím méně věřící lid . Kdyby lidová strana byla důsledně a energicky lidová vždy a všude, za všech okolností, nikdy by nepřistoupila na to, aby protikatolickou didakturou . byl znásilňován katolický lid, katoličtí rodiče a katolické děti . To jistě nezamýšlel Pius X. svou reformou. U nás za zvláštních okolností stal se dekret Pia X. místo dobrodiním důtkami, karabáčem na katolíky^{*)}. A co by řekl pisatel ve Vych. L., že našli se faráři, kteří přímo s kazatelnou nařizovali dětem, aby místo do kostela v ty dny šly do školy, posílali i ministranty do školy (ministroval za ně kostelník!) a sami služby B. tak zařídili, aby mohli do školy jít učit!

Z udaných příčin náboženský život z víry = z milosti Boží musí se vytrácet z řad žáků, jelikož milost Boží se u nich náležitě nerozvinuje proto, že rodiče a okolí nevedou děti k náboženskému životu z víry. Kněz při náboženství a v kostele nemůže to sám dohonit, zvláště když mnohé děti, i když se náboženství ve škole učí, do kostela nejdu a ku svátostem nepřistupují.

Co právě řečeno, chci podrobněji doložit. Častěji citovaný katecheta Fr. Weigl se o tom zmiňuje na více místech; z nich uvádím: „Mnichovská pracovní společnost pro experimentálně-paedagogické bádání v tamních katolických paedagogických spolcích předsevzala si prozkoumati otázku: z jakého podnětu nebo při jaké příležitosti představili si žáci jako malé děti poprvé, milého Pána Boha. Bylo takto z 25 tříd prozkoumáno 617 dětí 10–15 letých, hochů i děvčat, z jižního i severního Německa. Když písemné odpovědi jejich na danou otázku byly všestranně probrány a seřazeny, vynikl především neobyčejně veliký význam domácího (rodinného) prostředí. Vliv otce a matky, náboženského domácího života, příležitostné poučení otce, matky, rodičů, bratří a sester, děda a babičky tvořily podnět, že dřímající náboženská vloha byla probuzena. Mnohem řidčí jsou podněty, které leží mimo rodinu, při čemž hrají roli návštěva kostela, procesí a pod. Nápadno je, že poměrně často byla tu podnětem i silná bouře . . . Také vážné doby života mohou poskytnouti zvláštní podnět k prvnímu náboženskému probuzení, jako jsou případy úmrtí, nemoc, neštěstí a požár.“⁶⁹⁾ Konkretní příklady skutečné uvádí pak Weigl na str. 14., 15. Zvláště jímavý jest příklad na stránce 17–23; ličí se tu dle knihy O. Funkea Aus der Jugendzeit silný vliv matčin na jeho náboženské probuzení. U nás máme podobný krásný doklad ve spise V. Kosmáka: Vzpomínky na mou matku. Na základě podaných příkladů praví pak Weigl⁷⁰⁾: „Jest přímo zločinem na dítěti, když rodinný dům, když zvláště matka, která je stále u dítěte, nedává podnětů, aby útlé poupě se rozvílo a rozkvétlo.“ Na str. 77–81 porovnává poměry v předměstích mnichovských s poměry, které ličí Emlein z Mannheimu a Felden z Brém, a praví, že „poměry mnichovské jsou lahůdkou pro věřícího paedagoga. Pro poměry v Brémách a Mannheimu jest jen jedno vysvětlení: vliv rodného domu. Příklad o tom, že fakticky moc (vliv) domova jest silnější než všechno náboženské vyučování, vypravuje Schreiber v brožuře Der Kinderglaube . . . Že ovšem i opačně vychování k náboženské lho-

^{*)} I redakce upozorňuje, že tak psaly katolické „Vychovatelské Listy“, vydávané Paedagogickou akademií v Olomouci.

⁶⁹⁾ W 8–9. — ⁷⁰⁾ ib. 25.

stejnosti školou může působiti po celý život, vypravuje biskup von Ketteler ve svém posním pastýřském listu z roku 1874, když byl proboštem v Berlíně.“

S katolickými autory souhlasí v této záležitosti úplně protestantský časopis MPr. Uvádím z něho aspoň toto⁷¹⁾: „Katecheta — o tom neponechává i Th. Zieglera Allgemeine Paedagogik 1901, 64 a n. nijaké pochybnosti — vidí se odkázán ve škole i v kostele na předběžnou práci domova. Bohužel odpovídá zkušenost vždy méně tomu, že domov takovou práci koná. Škola a kostel nařikají vždy více, že domov tu čím dále tím více selhává. Že by dítě samo ze sebe, beze všeho popudu z okolí, po Bohu se tázalo, těžko možno tvrditi. Domov musí učiniti přípravné kroky k náboženskému vzdělání dětí.“ Podobně mluví i jiný protestantský list ThR; uvádím opět jen něco málo⁷²⁾: „Vlastní náboženské *vychování* považují za věc rodiny a dávám za úkol škole více jen náboženské *vzdělání*. Že náboženské vyučování není totéž jako náboženské vychování, může nyní platiti za paedagogicky všeobecně uznaný názor... Vlastní vychování má poskytovat domov, škola jej *jen podporuje*. Podporuje jej *přímo* modlitbou, službami božími a návodem k mravnému jednání: *nepřímo* ideálním podáváním náboženského učení a pomocí ostatních učebných oborů.“ — Mluvil jsem letos s jedním učitelem měšťanské školy o tomto thematicu, a ten mi řekl: škola vychovává nanejvýš 10%, ostatní procenta ovládá domov. Jest tomu skutečně tak, pokud jde o dobré cíle a směry vychování — mnohem větší vliv má škola, pokud jde o cíle a směry nedobré: protináboženské, komunistické a pod., to proto, že zlo se ujímá geometrickým postupem a dobro jenom arithmetickým. Tím všechny předešlé doklady dobře se dají sharmonisovat.

Z dokladů těch viděti, že domov, rodina má rozhodný vliv, škola jen podporuje. V tom však jest zřejmá tragika nynějšího náboženského vyučování u nás. Rodiny naše vždy více ztrácejí všechn náboženský ráz, oddávají se úplně hmotě a hmotářství, vedou zcela materialisticky své děti — a škola? ta nepodporuje náboženské vyučování ani přímo ani nepřímo. Nepřímo tak činila již za Rakouska, přímo tak činí od převratu: výnosy Habrmanovými a Šustovými přímo zakázána všeliká podpora náboženství školou. Od převratu vystřídal se již několik ministrů vyučování, ale duch ministerstva jest stále stejný jako na počátku. Kam povede taková praxe? Profesor Masaryk častěji ukazoval k tomu, že věda předvídá budoucnost. Zde z podaných dokladů také může každý vědecky předvídati, jaká budoucnost nastává pro katolickou církev v Čechách. Oddanost hmotě v rodinách kvapem vzrůstá, škola církev nepodporuje, někde i úmyslně působí proti církvi, proto vlastní víra musí klesati a bude klesati, nemajíc opory v myslích a zřízeních, jsouc úplně izolována a protichůdná celému časovému směru. Víra týká se věcí neviditelných, budoucích, jest dle svatého Pavla k Žid. 11, 1 argumentum non apparentium, proto naší hmotářské době jeví se něčím odporným, při nejmenším něčím lhostejným.

Tento úpadek víry jest velice škodlivý. Na důkaz toho uvedu, jaký význam má pravá nadpřirozená víra *při poznání* a jaká škoda tedy plyne pro toho, kdo při poznání jest zbaven vlivu a pomoci této víry. — Že je vedle oboru přirozeného také obor nadpřirozený nedá se přese všechno opačné úsilí popříti. Poznání tohoto nadpřirozeného oboru jest jistě nezbytnou potřebou každého, komu

⁷¹⁾ MPr. 1902, 266, 268, 271.

⁷²⁾ ThR 1909, 408.—411.

záleží na úplném poznání jsoucna, aby dle toho pochopil smysl svého života. A tu musí uvážit, že „nadpřirozené ve vlastním smyslu nemůže nikdy býti pochopeno pouhým rozumem, nýbrž jenom vírou plynoucí z milosti Boží.“⁷³⁾ — Dle poznání často se řídí život: kde poznání má vady, působí škodlivě i na praktický život: „O mladické lehkomyšlnosti mluví všechny doby a všechny země! Mládež nezná ctnosti! Vždyť jest plna životních sil; radost ze života měla mládež vždy, radost ze života má i nyní a bude mítí vždycky. Musím však poznamenati, že životní radost nynější naší mládeže tu a tam nemá svůj základ jen ve fyzických silách, které v ní přetékají, nýbrž již i na venkově v náboženském indiferentismu, ba docela v pochybnostech víry. Není to namnoze již ona tradiční, poetická mladistvá bujarost, která nic neví o zlobě, spíše setkáváme se i na venkově nezřídka s notnou dávkou korrupce a mravní zvrhlosti mladého dorostu.“⁷⁴⁾

(Pokračování.)

AR. OLIVA:

Dějiny církve dosvědčují její vyšší poslání.

(Pokračování.)

Když křesťanství ve 4. století stalo se náboženstvím státním, propůjčil římský stát církvi svou moc proti pohanství i proti heresi, vycházející ze zásady, že stát má povinnost chránit jak majetek občanů tak i statky duchovní a náboženské, tedy jednotu pravé víry; herese jako vzpoura proti božskému Majestátu má se právě tak přísně trestati jako vzpoura proti císaři. Tak Valentinian I. a Theodosius I. vydali četné zákony proti heretikům, které obsahovaly jako trestní ustanovení konfiskaci statků, odnětí práva požívatí závěť a vyhnanství. Zástupci církve v zásadním stanovisku proti těmto opatřením kolísali; v praxi byla tato opatření pokládána za oprávněna při římské státní onnipotenci a cesaropapismu byzantských vládců. Přece však vždy opět a opět vynikající biskupové napomínali k mírnosti, poukazující na povinnost získávati heretiky hlavně poučováním a napomínáním. Musíme rozeznávati: zabráňování rozšiřování bludy mezi lidem a tělesné tresty proti heretikům. Že jest oprávněno brániti v rozšiřování bludů a že k tomu cíli možno používati i zevnějších prostředků donucovacích uznávali církevní učitelé od konce starověku skoro všeobecně, podle toho se řídili biskupové i synody. Šlo o to, aby nevědomý a často svých instinktů poslouchající lid byl chráněn před svedením, když by obratní svůdcové mohli lichotiti jeho náruživostí a svého vlivu bez překážky používati k šíření bludů. Jinak tomu jest s ukládáním těžkých trestů tělesných a zvláště trestu smrti heretikům. Proti takovým trestům ozývaly se vážné hlasy v církvi za pozdějšího starověku i v době pozdější a jest to význačné pro církevní smýšlení, že i v pozdějších stoletích zástupci církve nedovolovali trest smrti vynésti nebo provésti, nýbrž tvrdošíjně kacíře předávali státu. Udrželo se vědomí, že církev má plně využití svých vlastních duchovních prostředků trestních, že může užiti eventuálně i zevnějších prostředků k ochraně věřícího lidu před sváděním a proto jest oprávněno brániti původcům heretických nauk v šíření bludů; že však ukládání trestu smrti není v jejím poslání, že naopak musí se snažiti bloudící, i zatvrzelé, získati k přijetí pravdy pů-

⁷³⁾ LH 1923, 409. — ⁷⁴⁾ CBI 1904, 695.

sobením duchovním. Postup vydání zatvrzelé heretiky k potrestání rameni světskému i smrti, měl své obhájce a byl později středověkými theology, za tehdejšího úzkého spojení života náboženského a státního, právě tak uznáván jako dříve za byzantských císařů.

Potírání herese ve středověku. Úzké spojení věcí světských s církevními, částečně úplné proniknutí obou oborů v životě křesťanských národů západních, přinášelo s sebou, že podobně jako v křesťanské říši římské používalo se proti zatvrzelým zástupcům heretických nauk i světských prostředků donucovacích. Kněží Aldebert a Klement, blouzniví heretici, byli synodou Soissonsou (744), mnich Gottschalk pro falešné učení (848) v Mohuči odsouzeni do žaláře. Světští panovníci i lid viděli v potrestání bludařů jako buřičů proti Bohu a jeho nejvyšší autoritě něco zcela samozřejmého; od 11. století odsuzovali světští vladaři bludaře, církvi označené, častěji k smrti, tak na př. král Robert francouzský dal upáliti 1022 v Orleansu 13 heretiků, císař Jindřich dal pověsiti 1051 četné bludaře. Lid sám vykonával justici na př. 1114 v Beauvais, když za porad synody vnikl do domu, v němž byli heretici držáni, násilně je vyvedl a upálil. Církev podobné počinání odsuzovala; rozhodně se proti němu vyslovili biskup Wazo z Lutichu, svatý Bernard a jiní, kteří neschvalovali usmrcování heretiků; nanejvýš smělo se uzavřením kacířů brániti v šíření bludů.

Když ve 12. a 13. století šířily se různé gnosticko-manichejské sekty, shrnujeme je pode jménem Kataři, a svými naukami a činy ohrožovaly nejen jednotu víry, nýbrž i veškerý sociální základ křesťanských národů, použily k jejich potlačení církev a stát společnou akcí donucovacích prostředků. Jednotliví papežové v druhé polovici 12. století, jako Alexander III. a Lucius III., vyzvali vladaře, aby církevními úřady odsouzené bludaře, kteří v bludu setrvali, potrestali žalářem a odejmutím statků. Tento postup byl Innocencem III. kanonicky tím odůvodněn, že odpad od pravé víry jednou poznán jest zločinem proti Majestátu božím a proto zasluhuje potrestání; koncil Lateránský 1215 upravil postup proti heretikům i pokud se týče zakročení světských panovníků. *Nikde se nemluví o trestu smrti.* O několik let později, roku 1224 císař Bedřich II. vynesl trest smrti nad kacíři lombardskými, a roku 1231 nařídil vyhledávati heretiky jako jiné zločince, postavit je před církevní soud a kdyby tímto soudem byli usvědčeni a přece v bludu setrvali, potrestati smrtí upálením. Tento postup opírá se jednak o staré právo římské jednak o právo normanské. Papež Řehoř IX. schválil tyto prostředky, hleděl zásady ty rozšířiti a zároveň zorganizovati postup, ustanoviv místo biskupských úřadů, které dosud heresi zkoumaly, *papežské inkvisitory* pro jednotlivé kraje, aby pečovali o čistotu víry, z herese podezřelé zavírali a soudili. Doznal-li obžalovaný svou vinu, bylo mu uloženo přiměřené pokání; zapíral-li a byl-li usvědčen, byl vydán úřadům světským, které ho odsoudily k vězení nebo smrti. Jako při soudním řízení užívalo se i při sporném řízení pro heresi skřipce.

Inkvizice. Celé inkvisiční řízení spočívá na tehdejší názoru, vlastně názoru římské křesťanské říše, že světská moc má povinnost pečovati o udržení pravé víry poddaných, poněvadž toto dobro jest vyšší každého jiného dobra pozemského a trestati heresi jako zločin proti Majestátu božím a tím proti autoritě vůbec. Organizace inkvisičního řízení byla ve 13. a 14. století provedena vlastně jen v zemích Hohenstaufů, ve Francii a Aragonii. Když první inkvizitor Konrad roku 1233 byl zabít, přestala v Německu činnost papežských inkvizitorů. V Anglii vydávali císařská

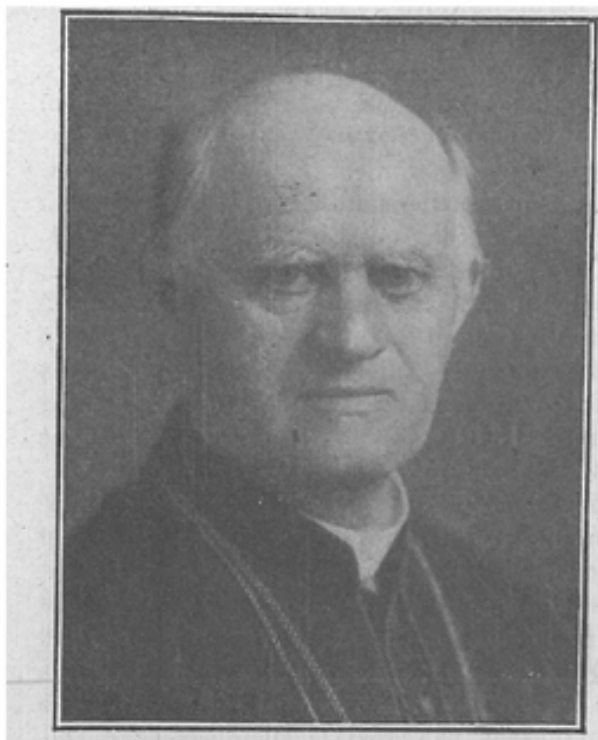
nařízení proti kacířům bez zásahu papeže. V severních státech nebyla rovněž provedena inkvisiční zařízení. Ve Španělsku za směrodatného vlivu světských vládců organisoval inkvisici Torquemada ku konci 15. století. V čele říšské inkvisice byl velkoinkvisitor králem jmenovaný a papežem potvrzený. Velkoinkvisitor volil členy inkvisiční rady, které král potvrzoval. Tomuto nejvyššímu tribunálu podléhali ostatní inkvisitoři. Činnost tohoto soudu směřovala hlavně proti Židům a Maurům, kteří jen na oko se obrátili, ale i proti jiným osobám z herese podezřelým. Počet k smrti odsouzených a popravených světským soudem v různých zemích následkem inkvisičního jednání není tak veliký, jak se obyčejně udává; jest rozhodně menší počtu těch, kteří byli odsouzeni a potrestáni žalářem. Základní názor, na němž spočívá používání vnějších prostředků trestních při náboženském zločinu, zastávali v 16. století i protestanté; kde měli moci používali i v praxi stejných zásad proti odpůrcům svých názorů.

Postup proti bludařství od 16. století. Následkem dalšího rozšíření herese za velikého rozkolu na západě v 16. století byla nutnou nová organisace k ochraně interesů víry. Tato byla uskutečněna v římské kongregaci kardinálů všeobecné inkvisice či *Sacrum Officium*, která byla uvedena v život roku 1542 a nově organisována roku 1588. Její soudní kompetenci byly podřízeny všechny delikty proti víře a vyvíjela velice požehnanou činnost. Jejímu zásahu a činnosti inkvisitorů děkuje z větší části na př. Itálie, že tam jednota víry byla zachována a země ušetřena hrozných škod, které byly způsobeny Francii v 16. století válkami náboženskými, Anglii a Švýcarsku válkami občanskými, Německu válkou třicetiletou.

Obecný názor *světské moci* o heresi jako zločinu, který patří i před její forum, počal se měnit teprve v periodě tak zv. osvěty v 16. století, v níž velice se rozšířila theorie o náboženské toleranci. Tímto vývojem byl podstatně změněn nejen praktický postup Církve, který již zařízením Svatého Officia k ochraně víry dostal jiný směr a organisaci, nýbrž i theoretické stanovisko bylo vyjádřeno jasněji a objektivněji. I když církev se zřekla používání zevnějších kárných prostředků, musela přece jako nedotknutelné právo požadovati soudcovskou moc trestní ve svém oboru a svobodné používání duchovních trestů, kteréhož práva se nikdy zřici nemohla a nemůže. Církev dále musí, u vědomí svého poslání jako zástupkyně zjevené pravdy, vysloviti se proti modernímu pojetí svobody svědomí ve věcech náboženských v tom smyslu, jakoby lidský duch byl ve věcech náboženských autonomní a nebyl povinen podrobiti se božskému zákonu církvi hlásanému. Od svého počátku ve všech periodách svých dějin církev hlásala sobě svěřené zjevení za jediné pravou a nefalšovanou náboženskou pravdu a každé odporující učení prohlašovala za blud a falšování pravdy. *K bludu byla církev vždycky intolerantní*; nemohla ani jinou býti, nechtěla-li se vzdáti své nejvyšší povinnosti býti svědkyní božského zjevení. Církev musí si osobovati právo tuto pravdu hlásati zcela svobodně, výchovnými prostředky působiti na lid pro své udržení a rozšíření a potírati odporující bludy. Vyplývá to z toho, že *má missi učiti všechny národy a vésti všechny lidi k cti nadpřirozenému*. Aby církev mohla jako vychovatelka v lidu působiti pro pravdu a proti bludu a tak řídit svědomí jednotlivců, musí časovým rozvojem lidovýchovy a lidového vzdělání poskytnuté prostředky požadovati jako k svému působení podstatné a nutné.

(Pokračování.)

RŮZNÉ ZPRÁVY A LITERATURA.

Prelát dr. Jan L. Sýkora zemřel.

Ač již delší dobu churavěl, přece překvapila nás zpráva, že v neděli v časných hodinách ranních dne 26. srpna t. r. v jičínské nemocnici zemřel náš drahý příznivec a vzácný přítel *prelát Dr. Jan L. Sýkora*, o němž možno v krátkosti opakovati plně vystihující slova ndp. arcibiskupa Msgre Dra Kordače, že vysoký hodnostář tento velmi mnoho vykonal pro čest a slávu Boží a nevšední zásluhy sobě získal nejen jako svědomitý učitel, vzorný vychovatel a otcovský rádce kněžského dorostu, ale jako hluboký myslitel, plodný spisovatel a štědrý podporovatel všech slechetných snah.

Prelát Dr. J. L. Sýkora byl výborným katechetou a katechetickým spisovatelem. Řada jeho prací uložena nejen ve „Vychovateli“, ale i ve starších časopisech katechetických a homiletických. Samostatně vydány „Katechese o svátostech“. V zesnulém ztrácí katolická theologická literatura česká jednoho z nejlepších svých představitelů v nové době.

R. I. P.

Katolická akce jednoho chce docílit i musí toho dosáhnouti: Dáti katolickému lidu vůdce, kteří by všude tam, kde kultura, hospodářství a politika zasahují do náboženství a mravnosti, stáli pevně na půdě katolického

světového názoru. Z řeči apoštolského nuncia Pacelliho na říšském sjezdu katolíků německých v Magdeburku. *ab.*

Katolická státní universita ve Frýburgu švýcarském měla v letním semestru 642, v zimním 622 posluchačů. Ze Švýcar byli 394, z cizozemská 248 posluchači, z toho z ČSL 2. *ab.*

Do pražských obecných a měšťanských škol zapsáno letos 53.474 dětí, o 2567 více než roku loňského. Obecné školy mají 1107 tříd (+ 93), měšťanské 492 (— 47).

Školní kniha musí se bez výjimky vystříhati jakéhokoliv osobního byzantinismu, který jest s demokratickou formou státní neslučitelný a pro vlasteneckou výchovu ne-li škodlivý, tedy jistě bezcenný. (Věstník ministerstva škol a národní osvěty, str. 301.) *ab.*

Papež Pius XI. a klasické řeči. Sv. Otec v listě *Officiorum omnium*, zasláném kardinálovi Bialeimu, předsedovi kongregace pro semináře a university, označuje vyučování kleriků a seminaristů v klasických řečech a hlavně v latině za nejvznešenější povinnost. Církev, určená svým trváním pro všechny věky, má za povinnost přijímati za své členy všechny národy a k tomu potřebuje nezměnitelné řeči, stojící mimo denní potřebu. Prozřetelnost zvolila k tomu řeč latinskou. Svatý Otec s bolestí sleduje různé reformy, jejichž cílem je studium klasických řečí úplně vymýtití nebo zredukovat na nejmenší míru, aby spojitost s církví byla co nejvíce podkopána a laický svět tak byl vychován k lhostejnosti a k bezzájmovosti ke katolické církvi. Znalost latiny je požadavkem náboženského citu a v druhé řadě předpokladem světského vzdělání a vědy. Žádná reforma středního vzdělání namířená proti klasickým řečem nezůstává bez zhoubných následků pro všeobecné vzdělání a univerzitní studie vůbec. — Příliš daleká reforma v tomto směru ukázala i u nás zhoubné přetížení žactva a nedostatečnou přípravu jak pro technické vědy tak i pro univerzitní, takže se dnes u nás volá po zavedení původního dvojího typu středních škol a to gymnasií a reálků a po zrušení reálných gymnasií, žactvo všeobecně přetěžujících. „Našinec.“

Jak se má psáti slovo Bůh, o tom poučuje „Naše řeč“ následovně: „Slovo „bůh“ píšeme podle Pravidel českého pravopisu s velkým začátečním písmenem ve smyslu křesťanském, s malým ve smyslu pohan- ském (bůh — bohové). To jest zásada, kte- rou se řídí pravopis francouzský. Dělati roz- díl mezi obojím způsobem psaní podle toho, věří-li kdo v Boha či nic, jest zásada, která by se v praxi asi stěží osvědčila. To by lidé psali možná do 15 let velké B, od 15 do 30 malé a od 30 třeba zase velké. Židé by psali křesťanského Boha s malým b a svého s velkým a křesťané zase naopak. Zkrátka, vedlo by to k směšnostem.“ — Proto, aby- chom neupadli ve smích a zmatek hloupého ateismu, budeme psáti vždy dle křesťan- ského zvyku a křesťanské civilisace velké B.

Poslání německé školy na Sloven- sku. „Deutsche Presse“ přinesla článek o národním poslání německé školy na Slo- vensku, ve kterém zdůrazňuje, že *konfesijní katolická škola* má největší zásluhu na udržení němectví na Slovensku, které bylo ohroženo v poslední generaci odnárodňovací maďarskou politikou. Náboženský život ná- pomáhá udržení národnosti.

Z kroniky staroslavného města Fulneku, působitě J. A. Komenského. St. V. Oppel, lékárník a spisov. ve Fulneku.

Autor, výborný znalec kraje fulneckého a dějin jeho, pracuje již řadu let na obšírném díle vlastivědném kraje a města Fulneku. Z tohoto díla vybral autor nejzajímavější ka- pitoly, které upravil v samostatný celek jako pietní vzpomínku, věnovanou památce J. A. Komenského.

Jubilejní vzpomínka vyjde v úpravě biblio- filské v nákladu 2000 výtisků, z nichž 400 budou tištěny na domácím japonu a číslo- vány a 1600 na krásném dřevaprostém an- tiku rýhovaném. Tištěna bude ve chvalně známé knihtiskárně Kryla a Scottiho v No- vém Jičíně.

Veškeré výtisky rozesílány budou autorem cestou závazné subskripce. Cena výtisku či- slovaného na japonu obnášeti bude Kč 40.—, na antiku Kč 30.— mimo poštovného.

Vydání knihy bude pánům subskribentům v čas oznámeno a lístek složní přiložen.

A. Žampach: Památce našich obětí pro československou samostatnost. Rozpravy legionářů katolíků svaz 3., cena 5 Kč, stran 30. Z čistého výtěžku bude vy-

budována pamětní deska padlým a zemře- lým legionářům v legionářském museu na Velehradě.

Komenského „Via lucis“. ČČH. 1928, v seš. 2, str. 282 podává zprávu (Komen- ský a londýnská „Royal Society“) o výtisku „Via lucis“ zaslaném roku 1668 Komenským Královské společnosti nauk v Londýně s li- stem, v němž Komenský prosí, aby společ- nost nezanedbávala studií metafysických (v Kvačal. Korresp. Kom. I. č. 281, č. 284, II. p. 206). Tajemník společnosti oznámil, že list ten v archivu se již nenalézá, nýbrž jen opis ze 17. května 1668; a v její knihovně není ani původního výtisku „Via lucis“ Komenským darovaného, ač katalog z roku 1840 ještě jej uvádí. Spis byl patrně asi kolem roku 1860 odstraněn spolu s ji- nou jako „non scientific“ označenou litera- turou, když se Royal Society ze Somerset House stěhovala do Old Burlington House. — O tomto spise praví dr. J. V. Novák v životopise Komenského: „Počátkem r. 1642 zůstavil v Anglii rukopis: *Via lucis vestigata et vestiganda*, jehož tendence byla vysoko povznesena nad obvyklé cíle obyčejného spi- sovatelství“ (str. 326). Také dr. J. Kvačala jej vysoko cení: „V Londýně Komenský na- psal pro přátele, kteří chtěli poznati souhrn, sumu jeho myšlenek a cílů, rozpravu nade- psanou „Via lucis“ (v překladě Klímově str. 46). „Via lucis“ jest nejvýznamnější reformní dílo Komenského, dílo jeho mužného věku, opravdové zrcadlo jeho šlechtetné, vysoko se snažící osobnosti“ (str. 49), „byla načrtnuta pro blízký konec světa“ (str. 50). — *Na učení Kalvinově a na bludném výkladu bible založená víra Komenského, že brzy již naplní se počet lidí Bohem určený, zvláště počet vyvolených božích a že blízká jest tisíciletá říše Kristova* (kteráž víra se uplatňovala také již při spisování české di- daktiky = *Paradisus ecclesiae renascentis*), plně působila při tvoření, ideální obce kře- stánské ve „Via lucis“. K. dospěl k tomu, že přípravné nápravy neúčinnějším prostřed- kem bylo by *všeobecné světlo*, jaké se před koncem světa objeví v *panharmonii*, která má podávati všecko všem způsobem univer- sálním, k čemuž jest třeba: 1. universálních knih, 2. universálních škol, 3. universálního kollegia, 4. universálního jazyka. — V střizlivé Anglii nebylo a není nadšení pro Viklefa a Husa; jak zpráva ČČK. nasvědčuje, není ho také pro Komenského. Kbsl.

VYCHOVATEL.

Vedoucí redaktor: AR. OLIVA.

ČÍSLO 11.

LISTOPAD 1928.

ROČNÍK XLIII.

JOSEF KOBOSIL :

Poslední vzpomínky Komenského.

(Dokončení.)

V překladu dra Hendricha: Později však se stalo (druhého měsíce před toruňskou rozpravou), že mně dal Nigrinus svým sekretářem vzkázati, že jest u něho kněz Schönhof, zpovědník královnin, jenž touží seznámiti se se mnou a prosí, abych jej navštívil. Došel jsem k němu a našel jsem tam zároveň p. Claia, rektora koleje brunsberské; od obou jsem byl přijat velmi lichotivě a slyšel jsem od nich různé věci, zejména chvalořeči své Brány jazyků, kterou prý také oni svým žákům vykládají; dále o touze po Bráně věci čili vševědě, jejíhož Předchůdce viděli, a konečně o rozpravě toruňské; zbytečně prý se evangelíci bojí úkladů; jest prý upřímná touha po poznání pravdy a po sjednocení v míru. Žádali pak (jakmile se dozvěděli od p. Nigrina, jaké místo u svých zaujímám), abychom také my tam chtěli poslati lidi mírumilovné, nepodezřívavé, nesvárlivé, nezatrzelé atd. Zatím co jsme o tom mluvili, ejhle, vstoupí kdosi, jenž se podivným chováním lísal k otcům jesuitům (neboť mezi jiným říkal: Nejzbožnější otcové, kdežto dříve jsem na vás hledíval jako na vtělené ďáblы, nyní na vás patřím jako na anděly boží). Ti se táží Nigrina, kdo jest to? Odpoví: „Theodor Simonius.“ Tu se obrátí k Simoniovi a dotazují se ho na jeho vlast, na způsob života, na důvody pro změnu náboženství atd. (zatím co jsem já mlčky uvažoval, co se to děje a zda se snad toto divadlo tak nestrojí k vůli mně). Ten vypráví, že jest rodem Holštýňan, že byl vychován v luteránství, že však přes to zkusil různé směry v náboženství a nemohl nikde nalézt klidu svědomí, leč v klínu katolické církve. Táží se jej, při jaké příležitosti pojal rozhodnutí připojit se k církvi? Odpověděl: „Kacíři amsterodamští, kteří se nazývají reformovanými, poznali, že jsem velmi sběhlý v Otcích, zejména řeckých, a najali mne, abych sbíral ze staré doby, cokoliv mluví proti papežství. Já tedy (s nerozvážeností u kacířů obvyklou) dal jsem se do díla a pořídil jsem výpisky z Otců tří století, jež oni brzy vydali tiskem (ukázal osmerkovou knížku), ale když jsem chtěl pokračovati, postavilo se na odpor mé svědomí, poněvadž čím dále jsem šel, tím více svědectví pro papežství jsem nacházel, takže jsem konečně u katolíků radu hledal a také našel. Od důstojného otce Hondia, biskupa holandského, dostal jsem rozřešení z kacířství, v přítomnosti biskupově jsem přijal od katolického kněze svátost oltářní a stav se členem církve odešel jsem k vůli bezpečnosti z Holandska. Nyní tedy prosím o radu, co mi doporučujete stran tohoto mého nešťastného skutku (a znovu ukazoval knihu); mám ji vyvracet, či mlčky tuto věc pominouti?“ Tu soudil pan Claius, že třeba ji rozhodně vyvrátiti κατὰ

πόδα, ve všech podrobnostech; pan Schönhof míní, že jen povšechně, třeba jen jediným listem: „Já N. N. vyznávám, že jsem původcem knihy N. N., ale nyní jí neuznávám za svou, neboť atd.“ Nigrinus radil vůbec mlčet. Tu pan Schönhof: „Slyšme také mínění slavného Komenského“ a obrátiv se ke mně, prosí, abych laskavě odhalil své mínění. A tu Simonius Nigrinovi: „Jak že, Komenský jest přítomen?“ A vrhaje se ke mně, prosí za prominutí své nerozváženosti, že přeložil Bránu jazyků do řečtiny, nedotázav se mne, spisovatele (vyšla totiž v uhlazeném attickém slohu). Odpověděl jsem, že tu není viny, spíše dobrodini vůči mládeži, a že jemu vzdávám díky jejím jménem atd. atd. Když jsme znovu usedli a oni se dožadovali mého náhledu, odpověděl jsem, že ten případ a otázka jsou mi neočekávané a že se mne netýkají. Ale když přes to naléhali, řekl jsem: Kdybych měl dnes příčiny změnění náboženství, chtěl bych, aby již zítra to věděli všichni; aby, jest-liže někteří mne následovali v bludu, měli příležitost následovati mě v pokání.“ A to jsem řekl proto, poněvadž mne velmi uráželo Nigrinovo pokrytectví, zřejmý to znak znamenání svědomí atd. atd.).

S touto poslední sentencí budiž srovnáno, co Komenský vypravuje v § 82: biskupové si dobírali zejména p. palatina pomořanského, že jeho patriarcha (totiž Nigrin, přihlásivši se otevřeně k vyznání římskému) již dal příklad, že již má jíti (palatin) v jeho stopách. Ten odpovídal: „Nerozumně jste jednali, pánové, takovýmto postupem. Byli byste mohli déle tímto nástrojem nepravosti nás voditi za nos a způsobiti nám více posměchu a škody, kdybyste jej byli ještě dále ponechali pod škraboškou; ale nyní, jakmile se tento Jidáš prozradil, vaše úskoky nic více nezmohou“, Komenský to uvádí jako sentenci palatina Dönhoffa, ale bez projevu nesouhlasu, tedy jakoby byla též jeho sentencí.

O celé této části zajisté platí, co poznamenal prof. Dr. Kvačala k § 74, totiž, že tu třeba mnoho zjistit — podle zásady: Audiatur et altera pars!

JAN OLIVA:

Vyučování náboženství dle psycho-fysické struktury žáků.

(Pokračování.)

V praktickém životě mládeže, i školní, jak o něm právě byla řeč, jde o *ctnosti* přirozené a nadpřirozené. Proto musíme k tomuto bodu obrátiti svou plnou pozornost. Učiním tak dle článku H. D. Noble-ho O. P., *Vzájemný vztah ctností*⁷⁵⁾: „Můžeme rozdělit ctnosti na 2 velké třídy, na ctnosti přirozené a nadpřirozené. — Přirozené ctnosti samy dělí se na více druhů. V prvé řadě máme ctnosti *rozumu hledajícího* (ratio speculativa). Tu máme nejprve všeobecná vědění, jichž všichni nutně potřebujeme. K tomuto vědění připíná se poznání jednoho každého, které není u všech stejné. Rozlišujeme znalosti odborné v jich theoretickém zhodnocení. Vedle znalostí čistě spekulativních jako theologických a filosofických máme znalosti z věd tak zv. exaktních.

V řadě *rozumu praktického* jsou to znalosti řemesel, umění. Konečně přicházejí schopnosti mravní, které se zahrnují do základních ctností zdrženlivosti, síly, spravedlnosti a moudrosti. Nesčíslný jest počet ctností v řadě mravních.

Proti ctnostem přirozeným stojí ctnosti nadpřirozené, které dělíme na 3 řady.

⁷⁵⁾ Nhl II 444 a n.

Prvé místo zaujímají tak zv. ctnosti božské neboli theologické: víra, naděje, láska.

Za druhé vlité ctnosti mravní, které odpovídají základním ctnostem přirozeným.

Konečně dary Ducha svatého, které nám pomáhají ať v řádě rozumu hledajícího či jednajícího, to jest v řádě nazírání a v řádě nadpřirozené mravnosti.

Přirozené ctnosti získává člověk svým přičiněním. Hodně mu pomáhá prostředí, ve kterém žije. Každý člověk má své určité vlohy a okolnosti zase mají větší nebo menší, dobrý či špatný vliv na ony schopnosti.

Všeobecně se může tvrdit, že člověk má více vloh a možností snáze si získati ctnosti rozumové než ctnosti mravní. Nacházíme méně obtíží k získání vědomostí než k získání mravních ctností. Mravní ctnosti setkávají se v nás s hroznými překážkami: s vášněmi, sobectvím, pýchou, smyslností.

Ctnosti nadpřirozené naproti tomu jsou nám dány, vlity. Jejich původcem jest Bůh. Dostáváme je milostí.

Ctnosti přirozené vyrůstají našim přičiněním — ctnosti nadpřirozené rozmnožuje Bůh, dle toho, jak jich dobře užíváme — čím více křesťansky milujeme.

... zdrželivost přirozená i nadpřirozená mají tentýž předmět, umrtvování a krocení žádostivosti, zásadně se však navzájem liší východiskem, pohnutkou. Zdrželivost nadpřirozená činí vše pro Boha, zdrželivost přirozená jest vedena pohnutkou zdraví, veřejného mínění, přirozené lidské čestnosti.

... rozumové ctnosti jsou neodvislé od ctností mravních. . . . Bývají hlubocí myslitelé, kteří jsou při tom lidmi mravně velmi nízko stojícími. Podobně může někdo býti mravně velmi ctnostným a přece nebýti nijakým světlem církve.

... možno úmyslně špatně užítí svých rozumových ctností, nemůžeme však špatně užítí ctností mravních v jich úkonu samém.

Mravní ctnosti jsou navzájem spjaty, jdou společně, doplňují se, prolínají se. . . . Tato spojitost se rozumí o ctnostech již ustálených, které nekolísají. . . . Jsou-li ctnosti teprve ve stavu tvoření, není mezi nimi této jednoty.

Tato spojitost ctností jest naprosto nutná. Neb i vášně, které bojují proti ctnostem, jsou nejčastěji spojitě. Jeden čin bývá obyčejně výsledkem více vášní. — Všechny ctnosti spojuje moudrost, ona dává jednotící hledisko (dle svatého Tomáše). — Tolik praví Noble.

Ku konci úvahy o stránce přirozené a nadpřirozené u žáků dlužno se zmíniti o některých jevech, které nám přinesla ve školství popřevratová doba, na př. o dětech, které chodí sice na náboženství, ale po celou dobu školní nepřijdou do kostela, svátostí vůbec nepřijímají; nebo o dětech pokřtěných, ale od rodičů odhlášených z víry (jsou „bez vyznání“) a pod. více. Otázky sem spadající chci zahrnouti v přehledný obrázek, aby vše tím lépe a názorněji vyniklo.

Stav *novorozeněte* po *křtu svatém* jest tento:

stav	n a d p ř i r o z e n ý			přirozený
	přímo na duši	v mohutnostech duševních		
sub- strát jevů	milost posvěcující	ctnosti nadpřirozeně vlité:	zlá	
			žádostivost	
	nezrušitelný znak svatého křtu	božské: víra se svým průvodem		
		naděje se svým průvodem	možnost budoucího pokušení	
		láska se svým průvodem		
	? mravné:	vliv	dědičnosti	
		právo na milosti aktuální	vliv	prostředí

otazník u ctností nadpřirozeně mravních znamená, že někteří theologové popírají, že by s milostí posvěcující vedle ctností božských se vlívaly do mohutností duševních i ctností mravních, při lásce se průvodem myslí hlavně nadpřirozené milosrdenství tělesné i duševní.

S postupným probouzením se rozumu jeví se stav dítěte takto :

stav	n a d p ř i r o z e n ý		přirozený
	přímo na duši	v m o h u t n o s t e c h d u š e v n í c h	
sub- strát jevů	mil. posv. nezruš. znak	ctnosti nadpř. vlité : božské : 1. víra . 2. naděje . . 3. láska ? mravné : milosti aktuální	zlá žádostivost pokoušení Δ vliv dědičnosti ▲ vliv prostředí
			*ctnosti přirozeně získané : rozumové : víra, nad., láska přirozené mravné :
jevy : a) vzrůst- stu	rozmnožuje se mil. posv.	rozmnožují se pomocí milosti aktuálních ctnosti božské : ctnosti mravní : poslušnost, plnění povinností získáv. se nadpř. zásluhy	modlitbou, kostelem, dobr. skutky, pouč. náb. později přij. svátostí ▲ jako výše
b) ocha- bová- ní po všed- ních hří- ších : hned	počínaje 6.-7. rokem přichází všedními hříchy do duše : vina (skvrna) + trest, vždy jenom vzhledem k jednotlivému všednímu hříchu zvlášť.	uvolňuje se : nezřízená přilnulost k věcem stvořeným získává se : dispozice k opakování hříchu sesilují se : dříve získané hříšné náklonnosti seslabuje se : milost posvěcující ve své energii a síle chce-li, může si získati znovu zásluhy, může pokušení přemáhati	proti tomu se nabízejí od Boha milosti aktuální. napravují se uvedené škody : mod- litbou . . . ▲ jako výše
: po delším trvání všedních hříchů se, co dobrého jest, seslabuje dále, a čím déle to trvá, tím rychleji, co zlého jest, sesiluje se dále, a čím déle to trvá, tím rychleji nabídky od Boha někdy se sesilují, někdy			

Vylíčený stav trvá do té doby, než by dítě se dopustilo objektivně i subjektivně těžkého hříchu. Důraz jest na slovech *objektivně i subjektivně*, neboť co samo sebou (objektivně) jest těžkým hříchem, není ještě u žáků subjektivně (pro jich osobu) těžkým hříchem, poněvadž nemají jednak dostatečného věku a hlavně dostatečné životní zkušenosti, jednak podlehají příliš vlivům okolí, školy, četby, ulice . .

Tak to trvá v našich krajinách jistě do 10, někdy do 12 let⁷⁶⁾ : do té doby nemají těžkých hříchů. (Srovnej ještě, co bude dále řečeno „o vlivu duševních chorob na zločinnost“.

⁷⁶⁾ CBI 1904, 698.

Dopustí-li se dítě po 10—12 letech těžkého hříchu proti lásce — vyjímají se tedy prozatím hříchy, proti víře a naději — ale modlí se, chodí do kostela, chodí na náboženství, přijímá svaté svátosti, pak jest jeho nadpřirozený stav tento :

stav	n a d p ř i r o z e n ý		přirozený
	přímo na duši	v mohutnostech duševních	
sub- strát jevů	— nezruš. znak	ctnosti nadpř. vlité : božské : 1. 2. — milosti aktuální	↑ zlá žádostivost pokušení Δ vliv dědičnosti Δ vliv prostředí * ctnosti přirozeně získané : rozumové : víra, naděje, láska, mravné :
jevy : a) vzrů- stu	—	rozmnožují se pomocí milostí aktuálních : ctnosti božské : 1. víra čím? viz výše u vzrůstu! 2. naděje — — — — — ctnosti mravné : — — — — — zásluhy : — — — — —	↑ Δ *
b) shrou- cení těžk. hří- chů : hned	přichází za těžký hřích do duše : vina (skvrna) + trest a to úplná (absolutní) — : k tomu za malé hříchy viz výše, k tomu první řada těžkých hříchů : acedia, egoismus, duritia cordis	uvolňuje se : žádost těla, nezřízená přilnulost . . . zmenšuje se : náklonnost k ctnosti, ochotnost k vlivům milosti získává se : dispoice . . . sesilují se : dříve získané . převládá : škodlivá fantasie, chce-li, může si získati znovu zásluhy, může přemáhati pokušení.	proti tomu ↑ se nabízejí od Boha milosti aktuální : elevans, sanans. Δ napravují se uvedené škody jenom nadpř. lítostí a zpovědí *

po delším trvání těžkého hříchu proti lásce uplatňuje se analogicky, co výše řečeno :
co po shroucení zůstalo dobrého, zeslabuje se dále... (viz u předešl. schematu),
k tomu přistupuje ještě, že do duše přichází druhá řada těžkých hříchů proti
lásce : odium Dei, odium sui, odium proximi.

V našich poměrech může se objektivně a subjektivně dopustiti těžkého hříchu proti víře a naději teprve ve (12 —) 14 letech.

Když se dopustí těžkého hříchu *proti naději*, nemodlí se, do kostela nechodí, svátostí nepřijímá — proti víře však těžce nehřeší — jaký potom jest u takového žáka nadpřirozený stav, pozorný čtenář lehko si představí dle podaného schematu, a proto podrobně to zde nepodávám.

Když se dopustí žák těžkého hříchu *proti víře* — na př. když *stane se bez vyznání* — nemodlí se, do kostela nechodí, svátostí nepřijímá, jaký jest pak jeho nadpřirozený stav, opět dle podaného schematu snadno se upraví schema pro tento případ. — Dopustí-li se někdo těžkého hříchu proti víře dříve než hříchu proti naději, pak se ztrátou víry ztrácí i naděje a schema podle toho zase lehko se upraví.

Když dítě katolicky pokřtěné odhlášeno jest z náboženství hned při vstupu do školy, v církvi sice zůstane, ale vůbec se nemodlí, do kostela nechodí, svátostí nepřijímá — anebo doma se modlí, do kostela chodí, svátostí však nepřijímá — i tento dvojí případ lehko dle udaného schematu se znázorní.

Když dítě katolicky pokřtěné chodí na náboženství, modlí se aspoň ve škole při náboženství, do kostela však nechodí, svátostí nepřijímá, jak tu vypadá duše jeho v ohledu nadpřirozeném snadno se pozná, vezme-li se zřetel k údajům stáří, jak výše jsou podány. — Totéž platí o tom případě, když dítě chodí po delší dobu na náboženství, modlí se ve škole při náboženství, chodí do kostela, přijímá svátosti, pak ale najednou odhlásí se z náboženství, do kostela někdy však přece zajde (a snad i svátosti přijímá).

Jak viděti, doba naše přinesla více rozmanitých forem dříve neznámých, jichžto znalost kněží dnes je nutna, aby dovedl správně posouditi stav mládeže v naší době.

Dospělí žáci kolem 21–25 let mohou se dopustiti *hříchů proti Duchu sv.*, o nichž Kristus Pán řekl, že se neodpouštějí ani zde ani na věčnosti — zde jsme již velice blízko tomu, co sv. Pavel nazval *mysterium iniquitatis* a o čemž budeme mluvit o něco dále. —

Zde jen ještě přičiním něco málo poznámek k podaným schematům.

Při velkých hříších proti lásce nadpřirozené uvolňuje se úplně *žádost těla*, při velkých hříších proti naději uvolňuje se *žádost očí*, při velkých hříších proti víře *pýcha života*. Třeba však při tom dobře pamatovati toto: ačkoli tyto 3 žádosti jsou v těsném styku se zlou žádostivostí, přece nemají vliv na všechny přirozené skutky lidské, jako zase opáčně láska také nemá vliv na všechny skutky lidské.

Když pokřtěný člověk tak hluboko klesne, že nadpřirozený stav u něho jiným lidem naprosto nijak není patrný, přece jedno spojení ještě ho drží při církvi třeba v daleké vzdálenosti: jest to *nezrušitelný znak* ze sv. křtu. O důležitosti tohoto znaku v ohledu nadpřirozeném praví katol. theolog dr. Oswald toto⁷¹⁾ Poněvadž křesťan, jenž upadne do těžkého hříchu, pro nezrušitelnost svého křestního charakteru zůstává vždy v jakémsi, byť i momentaně přerušeném, organickém spojení se životem milosti v církvi, má to za následek, že věčný trest, jaký si zaslouží, přechází pro něho de facto v odpovídající trest časný, jestliže ono přerušení je odstraněno, jestliže ono živé spojení s Kristem v církvi, jež bylo v křestním charakteru nezrušitelně zavedeno a jen momentaně přerušeno, opět je znovu zřízeno; a to se děje při odpuštění hříchu ve svátosti pokání“. CBl. k tomu dodává⁷²⁾: „Milost B. může působiti i v duších, jež se zdají býti terra arida, inaquosa“.

Z uvedených dokladů zároveň vidíme, že jsou *různé stupně milosti u jednotlivých lidí*, a to je pro praxi velice důležité vodítko, důležité i pro názor na život žáků. Breviář nám to jasně praví 8. prosince ve 4. a 5. čtení, a 15. prosince v 6. čtení. Kladu sem výroky jeho v originále, jen přehledně upravené:

in Christo est plenitudo totius gratiae;

in Mariam vero totius gratiae, quae in Christo est, plenitudo venit, quamquam aliter;

⁷¹⁾ ThCh 1857, 479.

⁷²⁾ CBl 1908, 788.

in sanctis patribus et prophetis gratia fuisse creditur, *non tamen eatenus plena, ceteris gratia per partes praestatur.*

O Panně Marii se to pak vysvětluje takto: Et ideo inquit (angelus ad Mariam): Benedicta tu in mulieribus, id est, plus benedicta, quam omnes mulieres. Ac per hoc, quidquid maledictionis infusum est per Hevam, totum abstulit benedictio Mariae quidquid in ea gestum est, totum puritas et simplicitas, totum veritas et gratia fuit, totum misericordia et justitia, quae de coelo prospexit: et ideo immaculata, quia in nullo corrupta Virginem Mariam in primo instanti suae Conceptionis fuisse *singulari* omnipotentis Dei *gratia et privilegio* intuitu meritorum Christi Jesu Salvatoris humani generis, ab omni originalis culpae labe praeservatam immunem . .

Obyčejným lidem dle hořejšího výroku uděluje se milost B. *per partes*. To možno vyložit buď takto: po částech, ne najednou, nýbrž postupně, anebo po částech, ne tolik, jako na př. otcům a prorokům. Při obojím výkladu je zřejmo, že obyčejní lidé dostávají milost B. od Boha v nestejně míře, ten více, onen méně, ten nyní více, později méně, onen nyní méně, později více, a pod. Jistě to nějak souvisí s předurčením (praedestinací), o kterém dále něco uvedu.

K obyčejným lidem patří velká většina, ba snad nyní všichni žáci katoličtí. Platí tudíž i o nich, že dostávají milost B. *per partes*. Když výklad těchto slov každý kněz jakožto učitel náboženství bude mítí náležitě na paměti a při tom si vždy uvědomí, co jsem se snažil v hořejších schemech znázorniti, pak jistě, vezma na pomoc dosavadní svou zkušenost z praktického vyučování náboženství, porozumí hodně duševní struktuře svých žáků a zařídí dle toho obsah i formu svého vyučování!

Žáci úchylní = abnormální. „Obraťme nyní — abych mluvil slovy Čádovými⁷⁹⁾ — pozornost svou ke skupině obtíží a nesnází ze školy neodčinitelných, totiž k faktu, že naše všechny školy i jejich osnovy jsou zařízeny a vypočteny pro žactvo normální, že však ve skutečnosti ani ve školách obecných, ani měšťanských, ba ani na středních nemáme vesměs jen žáky normální; mimo to i u žáků normálních vyskytují se chvíle, ba dny, v nichž jako by přestali býti normálními a projevují některé „úchylky“ od obvyklého svého prospěchu i chování při vyučování. Druhá věc tuto vzpomenuť jest poněkud méně závažná (právě pro svou pomíjivost) . ale za to první vyžaduje bližšího výkladu . . . Poněti „abnormní“ má mnohem širší a mnohem i kvalitativně jiný smysl, než se slovu tomu obyčejně dává ve všedním životě. Předně slovem „abnormita“ rozumíme nejen úchylky v životě *duševním*, nýbrž i po stránce *tělesné*, a pak nesmíme mysliti, že *jakákoli* „abnormita“ již sama sebou znemožňuje, aby žák ve škole prospíval . . . *některá* churavost *pouze tělesná* nejen nevylučuje dobrého prospěchu v předmětech vyučovacích, nýbrž, jak dávno si toho povšimli jak lékaři, tak pedagogové, dokonce u žáků takových *nezřídka* bývá jakoby spřežená s úspěchy v prospívání školním. Děti *rhachitické*, *tuberkulosní* a pod. často jevívali veliké nadání, znamenitou chápavost a skutečnou čilost. Anebo bylo pozorováno (a uvádějí se jako doklady tak slavní muži, jako byli Liebig a Helmholtz!) že po lehké *hydrokefalii*, v dětství překonané, objevilo se neobyčejně vynikající nadání! (Pokračování.)

⁷⁹⁾ Č² 177—180.

Dr. LUB. PETR:

Mládí a jeho smysl.

(Pokračování.)

Čím silněji bylo však toto vyhranění docíleno, tím hlasitěji ozývá se pak touha po doplnění duševními přednostmi pohlaví druhého. A právě toto minulé a ještě trvající vzdalování druhého pohlaví dodává mu spolu půvab tajemna, půvab něčeho zvláště cenného, ideálního. Jest to důležité pro jinochovo pojetí pohlaví ženského. A toto vznešené pojetí působí *vychovatelsky* i na děvče. Víme již, jak rádo se děvče očima druhého pohlaví pozoruje, aby vidělo, co u tohoto „do očí bije“. Tento vychovatelský účinek působí arci i obráceně. Již Rousseau mluvil: „Muži budou vždy tím, co se bude ženám líbiti. Chcete-li, aby byli velcí a ctnostní, pak uče ženy, co jest velikost a ctnost.“

Jen arci nesmí toto rozpětí mezi idealisovanou představou a skutečností býti příliš silné, neboť pak by bylo příliš velké i zklamání. Proto nedoporučuje se příliš přísné oddělování obou pohlaví. Takové opatření mohlo by v důsledku upřílišněných představ obrazivých vyvolati předráždění pohlavního pudu.

I když jest tudíž neobmezená koedukace zavržení hodna, mohlo by úplně odlučování obou pohlaví býti stejně záhubné.

Třetí rannou formou erotiky jest dle Sterna tak zvané „horování“. Touha po doplnění a po konkrétisovaném ideálu splývá s láskou v jev vzájemně se prostupující. Horování pro určitou ctěnou osobu jest rys po výtce ženský. Projevuje se již ve škole. Děvče jest ve škole mnohem více osobně zaujato než hoch; hoch může se o předmět více věčně zajímati, kdežto žačka potřebuje spíše osobních vztahů. „Ve chvíli, kdy horuje děvče pro učitele literatury, horuje i pro literaturu.“ Ale existuje nebezpečnost duševního svazku hloub jdoucího a tíže se rozvazujícího, a toto nebezpečnost nesmí při vši psychologické nutnosti býti přehlíženo.

Dnešní pohlavní věda nebo pohlavní psychologie většinou ostře rozlišuje *erotiku* a *sexualitu*. V manželství mají se obě spojití, splynouti a k choti směřovati. Mohou však vystupovati i odloučeně.

Vzhledem ke zmatku, především z psychoanalýzy vzešlému, bylo by ostré logické rozlišení obou pojmů velmi záhodno; bylo-li již vykonáno, jest otázkou.

Jistě může erotika cílit především k duševnímu světu, kotví však přece nějak ve smyslu. Rudolf Allers vystihl věc asi nejsprávněji, vyměřil-li pojmově erotiku takto: „Erotikou zovou se zřejmě všechny ony způsoby, sexuální sféře náležející nebo nějak k ní přiřazené, jež se těmito známkami vyznačiti dají: somatické vzrušení sexuální zůstává pod jakýmsi prahem a zakalené vědomí s tím související v sexuálním afektu chybí.“ Existence a forma erotiky považuje se za *kulturně podmíněnou*, kdežto sexualita zdůvodňuje se *biologicky*. Proto mění se erotika ve své formě a síle dle času a pásma a v témž čase od poměrů k poměrům; sexualita naproti tomu uchovává si stále svou přirozlost a tím i určitou násilnost.

Erotice připisuje se veliký význam ve *vytváření ideálu*. Kde příliš záhy a bez zasahující erotiky upokojujání pohlavní nastupuje, tam duše ráda zakrňuje; jest jí brán vzmach do výše.

Že první erotická hnutí a sklony u lidí zcela nezkažených opravdu duševně-esteticky probíhají a sexuální zakořenění pod prahem vědomí zůstává, a že při

tom předmět erotiky jest mimořádně silně idealisován, dokazuje vždy opět zkušenost se zrajeícími žáky činěná; zakročovati zde neobratnou rukou a zlým podezříváním, mohlo by míti nejhorší účinky, muselo by vnucovati nízké pojetí vzájemného vztahu pohlaví k sobě a způsobovati tudíž opak našeho sexualně-pedagogického úkolu, obracelo by snad teprv pozornost k temným věcem, jež do vědomí dosud nebyly vstoupily, a snad dlouho ještě by mimo vědomí zůstávaly. Že toto idealisování může býti cenným vývojným činitelem, dá se souditi z Dantova zážitku s Beatricí.

Jisto jest, že ústrojné vjemy a základní pocity jsou důležité pro nejvyšší život duchovní. Poznáváme to na různém zabarvení duševního života obou pohlaví.

Tyto ústrojové vjemy slouží jako *citová posila* duši k probuzení ke vze-stupu; jsou jejím materialem, aby pronášela své duchovní obsahy, jsou jí lešením oporou, podmínkou a vzpruhou, nejsou však její vnitřní podstatou, nýbrž musí spíše sloužiti duši a jejímu směru.

Hirscher očekává od katechety: nebude smyslnou a sobeckou stránku srdce pozvádati, nýbrž ji stále a stále ve vyšší citový život přijímati, a nejen přijímati, ale i opravdu proměňovati, t. j. *k části vyššího organismu zvedati*. Takové projevy jakož i učitelské stanovisko církve k pohlavnímu životu (svátost stavu manželského, úcta k panenství) prozrazují, jak nesprávné jest slovo Nietzscheho: „Křesťanství dalo Erosu napítí jedu: Eros jím sice nezemřel, ale zvrhl se v neřest.“ Arci křesťanství nemělo příčiny, aby zvedalo Eros k nejvyšší hodnotě, a aby přehlíželo jeho smyslné kořeny, od toho chránil křesťanství jeho smysl pro skutečnost.

Z oprávněného rozlišování erotiky a sexuality ve vztazích pohlaví a z jejich vystupování zpočátku odděleného nenásleduje však, že by erotické jevy byly prosty nebezpečnosti. Hráti si s nimi bylo by hráti si s ohněm.

Také Spranger poukazuje na to, jak Eros zmocňuje se celé nedílné bytosti člověka jím dotčeného. Jsme nejen duševně zachvácení, ale i do posledních nitek tělesna otřeseni. A není divu, že pak v nás i plodivá schopnost spoluzní, t. j. že ve stránce duševně-erotické spolu i sexuální žádost se přihlašuje.

Mluvívá se o sexualním a erotickém *hladu* mládeže. A ten dochází potrawy a stupňování v kultuře přespříliš sexuálně a eroticky zdůrazňované. Neboť není pochyby, že tyto jmenované rysy v umění, literatuře, modě, společenském životě, sportu, hygieně byly nezdravě přeceněny.

Přistupuje k tomu též *bytová nouze*, jež zhusta již před dětmi pud pohlavní ve vši jeho brutalitě odhaluje. Věc zhoršuje se tím, že mladý člověk zpravidla mnohem dříve pohlavně dozrává než jest hospodářsky způsobilý, aby si rodinu založil.

Také *alkohol* a *nikotin* zvětšují vznětlivost nervové soustavy. Právě požitky alkoholu ve stadiích, jež vlastní opojení předcházejí, vydražďuje tento pud a vyřazuje ve fyziologickém průběhu dráždění a vybíjení brzdivou sílu uvažujícího rozumu. Tak vznikají ukojení a skutky, za něž se člověk ve stavu znovu nabyté rozvahy stydí a jichž následky trpí snad po všechen život nejen sám, ale i žena a děti.

(Pokračování.)

AR. OLIVA:

Dějiny církve dosvědčují její vyšší poslání.

(Pokračování.)

Vznik heresí. Při všech kriteriích pravdy, kterých má církev k důkazu své nadpřirozené autority, a při zmíněných prostředcích k zabránění náboženského rozkolu, povstaly přece *veliké náboženské krise* v křesťanstvu, celé kraje byly od jednoty církevní odtrženy a tvořily se křesťanské náboženské společnosti heretické. Ranné výtvořky tohoto druhu z epochy předkonstantinské: Gnostikové, Marcionité, Novatiáni, po kratší nebo delší době opět zmizely. Podobně jednotlivé výtvořky doby pokonstantinské a pozdějších epoch, jako Arianismus v říši římské, Donatismus v Africe, Priscillianismus ve Španělsku; z doby pozdější Kataři a Albigenští 12. a 13. století ve střední Evropě. Dnes ještě jsou tři velké skupiny křesťanských náboženských společností mimo církev, aniž by v dohledné době byla oprávněná naděje na spojení s církevní jednotou. *Nestoriánské a monofyzičské společnosti v Orientě*, jejichž vznik datuje se od dogmatických sporů v 5. století o osobě boholidského zakladatele křesťanství; *řecko-schismatická církev* staré byzancké říše, která se v 11. století odtrhla od církve římské a zahrnuje skupinu nacionálních církví; *různé protestantské výtvořky*, které povstaly v 16. století ve střední a severní Evropě za velikého západního odpadu od církve a z nichž se vytvořila v toku času celá řada dalších sekt.

Příčiny a charakter heresí. Nepřihlížíme-li k lidským vášním a bludům spolupůsobila při tvoření schismat a heresí celá řada historických, kulturních a sociálních faktorů; při tom často vykonávaly směrodatný vliv snahy světské politiky. Při zkoumání náboženského základu heretických společností vystupuje společný charakteristický rys: všechny přehnaně zdůrazňovaly jednu stránku křesťanské pravdy, tuto výlučně prohlásily za pravdu základní a tím zfalšovaly její pravý charakter; jiné o sobě rovněž podstatné pravdy spásy zavrhlly, muselo tedy nutně nastati znetvoření božského zjevení. Ukázala se tedy hereze v jednom či druhém směru vždy extremem, jak v učení tak i v náboženském životě; protivy nevyrovnány jsou vedle sebe, poněvadž chybí sjednocující páska plné pravdy. V církvi naproti tomu je harmonie ve všech částech zjevení, plné přijetí celého obsahu téhož, a proto i vyrovnání zdánlivých anomálií, které se jeví při povrchním, zevnějším pozorování. Vše, co jest nábožensky pravé a dobré, všechna zařízení církevní, odpovídající lidské přirozenosti, která mají jednotlivé společnosti nekatolické, má i církev. V církvi však nejsou extrémy, jednostrannosti různého druhu, jaké jsou v bludařství, ale vše jest harmonicky uspořádáno, bez trhlin, bez jednostranného zdůrazňování jednoho či druhého směru. *Toto pozorování nutí již k závěru, že jediná církev má pravdu plnou, nedělenou a neseslabenou.*

Jediná církev má plnou pravdu. Heretické společnosti trvají buď ztrnule na historicky vyvinutých, ukončených formách určité epochy a vylučují každý vývoj daný pokrokem času, jaký se děje v církvi beze škody nadpřirozeného zjevení, nebo přijímají z protivného směru nová hnutí v oboru duchovním tak, že tím jest ničen sám nadpřirozený základ zjevení a místo nezměnitelné autority náboženského zjevení nabízí se pouze lidská autorita, založená na omylném přirozeném poznání. Jen církev vyhnula se oběma těmito falešným extrémům, když zastává i božskou inspiraci Písma sv. i autoritu všeobecných koncilů v rozhod-

vání o věcech víry, aniž by těmto dala charakter mrtvé formy ukončené s určitým obdobím nebo první odtrhla od živé církevní tradice. Stálou činností učitelského, v živém styku s vnitřním i zevnějším vývojem života lidstva, ve věcech zjevení chráněna před bludem neomylnou autoritou apoštolské stolice, přizpůsobila se církev právě tak střídavým potřebám a pokročilému životu národů, jako se vyhnula každé změně obsahu zjevení sobě svěřeného. Proto ona jednota v církvi a onen vnitřní souhlas vůči rozkolům, které nastávaly v každém heretickém hnutí a nastati musely následkem falešného principu, z něhož vyšlo při odloučení od církevní jednoty. Konsekvence odpadu od celé nadpřirozené pravdy jsou tím hojnější a osudnější pro křesťanský základní názor, že podržené, ale jednostranně zdůrazňované a falešně vyložené základní nauky nebo principiálně zavržená učení, zasahují hlouběji ve veškerý život náboženský. Tyto účinky ukazují se ve formě více nebo méně výrazné u všech křesťanských společností náboženských mimo církev stojících.

Heretické společnosti Orientu. Odloučení velkých částí orientálního křesťanstva od církevní jednoty bylo podporováno hlavně nacionálními protiklady Arménů, Syrů a Koptů proti byzanckému řectví a částečně i izolováním od obecného vývoje církve v učení i zařízeních. Podnět daly spory o boholidské osobě Kristově v 5. století; dalšími pobádajícími, faktory hnutí byly osobní snahy jednotlivých vůdců a rivality orientálních patriarchů, zvláště stále rostoucí moc patriarchy cařihradského byla jim velice nemilou, pak politické vlivy východořímských císařů. Křesťanské obce v Mesopotamii, pokud toto území patřilo k říši perské, tvořily vlastní skupinu, která sice úplně patřila k církvi obecné, ale neúčastnila se přímo rozvoje učení církve římské ve 4. století. Rozšířil se tu jako v říši byzancké Nestorianismus se svým falešným učením o dvou osobách v Kristu. Když byzancký císař Zeno r. 489 vypudil přívržence nestorianismu z říše římské, usadili se v říši perské. Stálé boje Peršanů s Byzancí podporovaly odtržení od církve řecké; křesťanské obce v perské říši utvořily vlastní heretickou církev národní. Tak povstala společnost *Nestoriánů*, která hroznými pronásledováními ve 4. století byla velice omezena. Proti Nestoriánům namířená definice víry koncilu Efeského, že Kristus jest jediná osoba božská, byla četnými zástupci a obhájci extrémně zdůrazňována a prohlašována tak, že dle nich jednota osoby má za následek i jednu přirozenost (monofysité) jiní zase tvrdili, že obě přirozenosti i po spojení v jedné osobě zůstávají každá pro sebe a nesmíšená s druhou (dyofysité). Církev římská a její nejvyšší hlava, papež Lev I., zastávali správné učení, varující se obou extrémů, které na koncilu Chalcedonském bylo za církevní dogma prohlášeno. To byl začátek odtržení *monofysitských Koptů* egyptských a jejich patriarchy v Alexandrii od církevní jednoty, při čemž velice působily nacionální protivy s Řeky a stanovisko patriarchů alexandrinských k patriarchovi cařihradskému. Řečtí obyvatelé Egypta drželi se definice Chalcedonské a zůstali v jednotě s církví obecnou (Melchité). Křesťanské obce v *Abessinii*, jejichž nejvyšší biskup byl posvěcen patriarchou alexandrinským, byly strženy k odpadu. I v obvodu patriarchátu antiochejského vzniklo mocné hnutí ve prospěch monofysitismu horlivě podporované horlivým mnichem Jakubem, který byl posvěcen za metropolitu v Edesse syrskými monofysitskými biskupy. Tak povstala i v *oblasti syrštiny* široce rozvětvená společnost monofysitů, jejíž hlavou byl monofysitský patriarcha antiochejský; dle vůdce Jakuba slují Jakobité.

Boje mezi Armenii a Persií zabráňovaly biskupům oné země držeti se pevně učení církve proti monofysitismu. Když dogmatické rozhodnutí chalcedonské bylo v *Armenii* známo, vzbudilo nedůvěru, domnívali se, že jest ve prospěch nestorianismu. Počinání byzanckého císaře Zenona posílilo tento směr a na četných synodách armenských byl koncil Chalcedonský zavržen. Tak i Armenie přijetím monofysitismu oddělila se od církve obecné a byla v náboženském ohledu úplně izolována. Pokusy spojití opět monofysity v říši byzancké s církví katolickou vyvolaly *monothelitismus*, že v Kristu jsou sice dvě přirozenosti, ale jen jedna vůle. Po delších bojích bylo

zasáhnutím Říma i toto bludné učení církví řeckou zavrženo. V 7. století dostalo se ke kmenu *Maronitů* na Libanonu a udrželo se tam po více století, byla tedy i církev maronistická v té době samostatně organisována.

Řecké schisma. Církev říše řecko-byzancké zůstala v jednotě s církví obecnou až do polovice 11. století i za velikých bojů o víru a cesaropapismu byzanckých císařů, kteří nezasahovali vždy ve prospěch směru pravověrného. Církev řecká získala si velikých zásluh o vývoj církevního učení a zakotvení věroučných definicí, pokud se týče učení o boholidské osobě Kristově. Přeložení císařského sídla do Cařihradu mělo dobré následky pro svobodu a nezávislost papežství na moci světské; ale tím zároveň bylo vytvořeno středisko pro stále se vzmahající politickou a kulturní odluku Východu a Západu jakož i základ pro mocenské nároky biskupů „Nového Říma“, které byly nebezpečny pro jednotu víry, když byly podporovány císaři, kteří měli veliký vliv i ve věcech víry.

Opírajíce se o císařskou moc, kterou tito opět rozhodně uplatňovali ve věcech víry, dosáhli biskupové Nového Říma na koncilu cařihradském r. 381 „přednost cti“ po biskupu římském, na sněmu chalcedonském r. 451 patriarchální jurisdikci nad krajinami, které patřily k říši východní na Balkáně a v Malé Asii. Právně tedy zaujímali na východě totéž místo jako Řím na západě. Přes protesty papežů proti takovému povýšení sídla byzanckého byla tato usnesení prakticky provedena a tak se vyvíjelo převládající postavení patriarchy cařihradského nad ostatními patriarchy byzancké říše. Poněvadž od Theodosia r. 395 nastalo trvale i politické oddělení obou říší, začala brzo rivalita byzanckých patriarchů proti papežům, která byla velikým nebezpečím pro církevní jednotu. Nebyl sice usneseními koncilu cařihradského a chalcedonského popírán primát římského biskupa nad celým křesťanstvem a ve sporech věroučných v 6. a 7. stol. i proti církvi řecké v praxi jasně vystupoval. Oposici zotřila ta okolnost, že patriarchové byzanští jako zástupci falešných nauk byli papeži i koncily řeckých biskupů odsouzeni.

Politické události na západě, které vedly k zničení římské říše západní, stále theologické zmatky v Orientě, boj jednotlivých byzanckých panovníků proti účtě obrazů, příklonění se papežství k říši francké, korunovace císaře Karla Vel. a rozvoj velké francké říše — všechny tyto faktory uvolňovaly stále víc a více pouto mezi Východem a Západem. Při stoupajícím odcizování se byzanckých patriarchů byly papežům vyčítány — jako podstatné a neoprávněné změny — jednotlivé věci církevního vývoje na západě, které se věroučných pravd vůbec netýkaly nebo z dosavadní dogmatické tradice vyplývaly. K tomu přistoupila i ctižádost mnohých patriarchů cařihradských, kteří se chtěli ve všem vyrovnati římským biskupům, a pokládali se za zástupce vyšší kultury proti barbarskému západu. Těmito tendencemi byla na východě vždy více zatemňována idea primátu římských biskupů, která tak jasně vystupovala v minulých stoletích. Tak byla připravena půda, na níž začal boj s římským stolcem vysoce vzdělaný, ale ctižádostivý a pletichářský patriarcha Fotius, když se stal patriarchou r. 857 po nespravedlivém sesazení Ignatiově. Na základě nadsázek v ohledu dogmatickém (zavedení Filioque ve vyznání víry) jakož i v ohledu disciplinárním (ustanovení postu v sobotu, coelibát kněží) obvinil římskou církev z „herese“ a „porušení apoštolské tradice“. Koncil cařihradský po sesazení Fotiově sice obnovil církevní jednotu a žaloby proti církvi odmítl jako nespravedlivé a neodůvodněné, ale Fo-

tiovi podařilo se r. 878 opět dosíci patriarchátu a tak mohl pokračovati ve snáhách separastických. Definitivní rozkol, jemuž za záminku i prostředek sloužily žaloby Fotiem vedené a celý zvláštní směr jím požadovaný, jehož pravé příčiny však spočívaly v celém vývoji předešlých století, nastal za patriarchy Caerularia, který r. 1054 přerušil jednotu s Římem.

Charakter východních heresí. Všecky odtržené orientální společnosti církevní vykazují, že původem herese jest ve zvláštním případě zneužívání nejvyšší církevní autority učitelské, s čímž jest spojeno popření církevní centrální moci římské Stolicе jako nosičky katolické jednoty. Nestoriáni, různé monofysitské skupiny a Armeni zavrhnli dogmatický výrok jedné obecné synody a utvořili samostatné náboženské společnosti. Konsenkventně musili by odepřít autoritu učitelskou vůbec všem obecným synodám; toho však neučinili. Podrželi rozhodnutí o víře i disciplinární usnesení dřívějších koncilů, dali těmto koncilům docela přehnaný význam v tom smyslu, že je pokládali za jedině autoritativní projev církevní moci učitelské. Ony církve nepopírají tím učící a řídící moc církve v principu, nýbrž zavrhnly jen jednu definici touto mocí učitelskou ve zvláštním případě a tím legitimitost obecné synody, která ji odhlasovala. Podržely víru v pravé božství i v pravé člověčenství Kristovo, ve vykoupení, v nadpřirozené prostředky milosti ve svátostech, v obcování svatých, podržely církevní hierarchii s kněžskou mocí, eucharistickou liturgií a různé formy bohoslužby, křesťanské zásady o odřikání a dobřích skutcích a mnišství. Tak si skutečně zachovaly základ nadpřirozeného života pravé církve a bylo by třeba jen konsekventnosti v základních principech, aby našly spojení s katolickou církví. Održením od jednoty církve způsobené izolování oněch církví mělo špatný vliv na jejich další rozvoj. Nejen nebraly podíl na dalším vývoji věrouky, čímž vystupovaly nové rozdíly v učení mezi nimi a katolickou církví, nýbrž rozvíjely samy jednotlivé nauky ve směru falešném, vytvořily jednotlivé projevy života náboženského (ocenění liturgie, částečně úcta sv. obrazů, konání askese) v extrémním a jednostranném způsobu, trvaly s příliš velkou ztrnulostí na daném i ve věcech vedlejších tak, že živé spojení s praktickými potřebami a tím správná duchovní správa, směřující k vnitřnímu osobnímu posvěcení, z většího dílu ztracena. *Ve svém celém jevu jsou tyto odtržené církve orientální skutečně historickou apologií římsko-katolické církve.* Srovnání této s nimi dokazuje nejjasněji, že církev má neporušeně celý základ a celý výtvar církevního života, jak se dál ve čtyřech prvních stoletích v přímé souvislosti s apoštolskou tradicí, a že se pevně držela učitelské autority. Římsko-katolická církev konsekventně podržela a provedla bez přerušení se starou církví zásady nejstarších jevů křesťanství. V tom zároveň nalézala popud, aby církevní život utvářela ve všech stránkách podle potřeb lidu a plna životní síly, snažila se plnit své božské poslání ve stálém spojení s minulostí a přítomností.

Katolická církev vždycky se snažila odstraniti překážky a obnoviti plnou jednotu víry i církve. V prvních dobách po odtržení učiněny nejrozmanitější kroky z Říma i Cařihradu za tím účelem, ale bez výsledku. Za křížáckých výprav byly hledány prostředky i cesty s největší vytrvalostí se strany papežů k odstranění roztržky vysláním missionářů i navazováním direktních vztahů s patriarchy, biskupy i světskými vládci. Tato činnost nebyla bezvýslednou. Maronité se připojili k církevní jednotě. U ostatních orientálních církví byl výsledek přechodně rovněž veliký; neudrželi se v tomto rozsahu, přece aspoň části z těchto církví

trvale se k Římu připojily a mají vlastní hierarchii, která jest ve spojení s centrem katolické církve, aniž by byly zkráceny zvláštnosti různých církví v kultu a disciplině. V tom se jeví, jak dokazují Lvem XIII. zahájená opatření, *srdečnost a opravdové porozumění katolické církve pro všechny životní projevy oněch církví, které neuvádějí v pochybnost jednotu víry a mají své historické oprávnění.*

Řecké schisma. Na podobném základě spočívá theoreticky uvažováno i odtržení církve řecké od jednoty víry. Základem rozkolu bylo hlavně neuznání primátu církve římské, jehož existenci církev řecká po staletí fakticky uznávala. V historickém vývoji této církevní roztržky ukazuje se ještě více než u ostatních církví orientálních působení faktorů, které nemají co činiti s náboženskou stránkou. Tento rozkol nenastal zavržením dogmatu, prohlášeného obecným koncilem, nebo odmítnutím základní dogmatické definice římské autority učitelské, nýbrž pozvolným faktickým odtržením církve v byzancké říši od jednoty s Římem. Bylo vyvoláno a hlavně podporováno nepřátelským smýšlením Řeků proti Západu a pýchou byzanckých patriarchů, kteří v Orientě chtěli míti stejné postavení, jaké měli papežové v Římě, a proto neuznávali naprostou nutnost a nadpřirozený základ jediného střediska celého křesťanstva v církvi římské. Zdánlivé dogmatické difference, které církvi římské vyčítali Fotius a pozdější patriarchové jako odklon od starého učení, spočívají jen na nedorozumění, a různosti v liturgii a disciplině jsou jen v těch věcech, které nemají zásadního významu pro apoštolské podání. Všecky žaloby byly skutečně jen záminkami, které by nikdy nebyly vedly k rozkolu náboženskému za jiné situace mezi Západem a Cařihradem.

Řekové, neuznávající primát římské církve, pohrdli nejen fakty vlastní historické minulosti, nýbrž přišli i do sporu s orientálními církevními Otci v nejvíce zdůrazňované dogmatické diferenci, v popírání vycházení Ducha sv. od Otce i Syna. Učení jejich velikých theologů starověku a praxe jejich biskupů oné doby odporují stanovisku schismatických Řeků.

Po rozkolu povstaly přirozeně u izolované řecké církve odtržené od živého pramene jednoty víry, *falešné názory* v oboru dogmatickém, hlavně v takových otázkách, které teprve později daly podnět k zevrubnějšímu objasnění a dogmatické definici. Konsekvence v zachovávaní zásad, které jsou v podstatě Kristem založené církve, a rovněž logika historických fakt mluví při objektivním posuzování i zde naprosto ve prospěch církve římské. *Tak i řecká církev v celém svém jevu, a zvláště ve svých dějinách, které nám ukazují utvoření četných nacionálních církví, jimž chybí každé vnitřní a živé spojení, jest rovněž historickou apologií římsko-katolické církve ve stejném smyslu jako odtržené orientální náboženské společnosti.* (Pokračování.)

RŮZNÉ ZPRÁVY A LITERATURA.

K 28. říjnu 1928. Ve válce získali jsme svobodu jen tím, že jsme všichni, Češi i Slováci, za hranicemi i doma, všechny lidové vrstvy bez rozdílu sjednotili své síly v bratrské shodě a svornosti. Kdyby národ ztratil smysl pro shodu, znovu by mu hrozila ztráta svobody. Proto, i když máme názory různé, musíme býti k sobě vzájemně věrni a proniknutí bratrským porozuměním. Nebudeme se

mezi sebou potírat ani pro třídní ani pro náboženskou příslušnost, nýbrž odmítáme každého, kdo by nás proti sobě podněcoval. Jsme národ malý, proto musí býti veliká naše vnitřní síla a bratrství. (Dr. Milán Hodža ve Věstník min. š. a n. os.)

Jubilejní výstava soudobé kultury v Brně uzavřena po 140 dnech trvání v neděli dne 14. října za přítomnosti náměstka vlády. Návštěva celková 2,700.000 osob. *ab.*

Z exposé ministra školství a národní osvěty: Takřka všechny předlohy v oboru školském jsou již v ministerské radě a jen o některých není dosud plné dohody. Nepochybuje, že se podaří překonati i poslední obtíže a bude možno předlohy ty projednati parlamentárně v nejbližší politické sezoně. — Pokud jde o *reformu školství* týká se tato veškerého školství československého. Nelze reformovati střední školu bez reformy celku. — Pokud se týká *vysokého školství* je zejména nutno naléztí správný vztah university k technikám a speciálním vysokým školám. O *reformě právnického studia* pracuje zvláštní komise. — *Školní plat* v národním školství znamenal by mravní škodu. Nutno tu míti také na mysli moment sociální; v národní škole musíme děti různých sociálních tříd zbližovati. Tento mravní moment je vyšším momentu hospodářského. Národní škola má vychovati k určitému sociálnímu solidarismu.

Požadavky učitelstva. Širší výbor Zemského ústř. spolku jednot učitelských v Čechách rokoval o událostech poslední doby a usnesl se domáhati nápravy resolučními požadavky: a) budiž zvýšeno úměrně k drahotě základní služné aktivního i pensionovaného učitelstva národních škol a zrušena IV. třída činovného; b) definitivně ustanovené učitelstvo nebudiž překládáno bez předchozího disciplinárního řízení. Buďtež zřízeny disciplinární komise; c) školští úředníci a školní inspektori buďtež vybírání a jmenování jen se zřetelem na pedagogickou, školskou a mravní kvalifikaci bez uplatňování politických vlivů; d) náklad na národní školství buď uhrazován z rozpočtu ministerstva školství a národní osvěty s vyloučením autonomních svazků; e) svoboda školy, zaručená základními státními zákony, budiž neochvejně a v plném rozsahu zachována; f) budiž přikročeno k provádění nezbytných školských reforem; g) budiž novelisován zákon o finančním hospodářství územních svazků samosprávních tak, aby místním školním radám vrácena byla úplná samospráva hospodářská; h) budiž všem učitelům-vojákům započtena presenční služba vojenská do pense i do postupu. Učitelstvo očekává, že

jeho spravedlivé požadavky budou v 10. výročí osvobozeného státu splněny.

Otázka křížů ve školách před nejvyšším soudem. Jak oznamuje „Čsl. republika“, zabýval se dne 9. října nejvyšší správní soud v Praze otázkou výzdoby školních místností, mezi něž se čítá i zavěšení kříže ve školních učebnách. V Kamenici nad Lipou usnesl se učitelský sbor o konferenci na tom, aby nebylo vyhověno přání místních příslušníků lidové strany, aby kříže v učebnách byly trvale vyvěšovány. S usnesením tímto projvila souhlas i místní školní rada, když jí bylo oznámeno. Proti tomu podali tři členové učitelské konference námítky okresnímu školnímu výboru a po jejich zamítnutí odvolání k zemské školní radě i k ministerstvu školství. Oba školní úřady potvrdily zamítavé stanovisko okresního školního výboru. Nejvyšší správní soud pojednává o stížnosti, jež proti rozhodnutí ministerstva školství podali titíž členové konference (Mašát a spol.), obíral se nejdříve otázkou legitimace a uznal, že členové konference učitelské nemají legitimace, aby proti usnesení konferenčnímu stěžovali si před nejvyšším správním soudem. Paragraf 147 řádu školního a vyučovacího dává členům učitelské konference právo, aby pokud nesouhlasí s usnesením, dali své odchylné mínění do protokolu a žádali, aby protokol byl předložen okresnímu školnímu úřadu. Tímto postupem vyčerpávají právo, dané jim zákonem a nemohou býti ve svých subjektivních právech dotčeni (jak vyžaduje podaná stížnost k nejvyššímu správnímu soudu), jestli jejich námítky úřad zamítne. — Jak zřejmo, podotýká „Československá republika“, nejvyšší soud nerozhodoval o meritu věci, nýbrž jen stránkou formálně-kompetenční a svým rozhodnutím potvrdil pouze dosavadní praxi. (Našinec.)

Světová katolická charita vydržíže 15.700 ústavů, pečujících o zdraví lidské, se 752.000 lůžky a 135 ošetřovateli nebo ošetřovatelkami; 13.400 ústavů vychovatelských se 668.600 lůžky a 70.000 vychovateli; 96.300 útulků, jestli atd., které denně navštěvuje 2,389.600 osob; 140.000 poraden, kanceláří nejrůznějšího druhu atd. — dohromady 265.400 institucí s 1,420.000 lůžky. V katolické charitě je činně z povolání 502.000 sil, z toho 350.000 klášterních sester a 32.000

řádových bratří. Katolíků, kteří dobrovolně, z lásky a milosrdenství účastní se charitativní práce bylo napočítáno 6,650.000. Světová katolická charita obětuje ku zmírnění lidské bídy ročně skoro 7 miliard Kč! *ab.*

Jana Amose Komenského poslední útulek a hrob (Holandsko a Naarden). Napsal R. A. B. Oosterhuis Med. Docts. Arbs., Amsterdam. Z rukopisu přeložil Dr. Jakub Šebesta. Vydalo v dubnu 1928 nakl. „Orbis“ v Praze. Cena 60 Kč. — Spisovatel vytkl si za cíl: „především dokázati, že ostatky reformátorovy (!) stále ještě odpočívají pod podlahou starého kostela, aniž se jich po pohřbení dotkla vůbec ruka nějakého člověka a za druhé zjistiti, kde je nyní ono malé místo, kam byla jeho mrtvola před více než 250 léty pochována“ (str. 30). V doslovu vybízí Čechy: „Netrpte už dále, aby po popelu Komenského šlapaly hrubé boty vojáků!“ (str. 392). — Starý kostelík valonský s částí kasáren, v níž hrob Komenského jistě byl, nechť tam ostatky dosud jsou nebo nejsou, měl býti od státu získán a upraven za pomník s museem Komenského přičiněním Mezinárodní společnosti Komenského s odbočkou holandskou a naardenskou za přispění z Čech, místo zřizování balvanu v r. 1892, druhého pomníku v r. 1920 a najímání „Španělského domu“ pro museum v r. 1925. Šlo by tedy o to, aby napraveno bylo co bylo obmeškáno. — Dr. Josef Hendrich „Úvodem“ ke knize vysvětluje zájem Holanďana, pana Oosterhuise o hrob Komenského: Čeští uprchlíci dlejší za světové války v Amsterdamě, jimž pan Oosterhuis s velkým zájmem přicházel vstříc, seznámili jej s Komenským; bylo snad příčinou toho zájmu i trochu slovanské krve, o níž mluví rodinná tradice? „Buď jak buď, utvrzení tohoto zájmu přinesly nové svazky rodinné, neboť chotí paně Oosterhuisovou se stala naše krajanka“ (str. 5). „Tradice reformace jsou silné v Holandsku a jsou živé v protestantské rodině Oosterhuisové“ (str.

6). R. 1926 vydal Oo. holandský překlad Labyrinthu. Od r. 1925 pracoval o díle, které nyní vychází česky. „Že tomu tak jest, k tomu přispěl na prvním místě zájem pana presidenta republiky“ (str. 6). — Autor hned z počátku (str. 10) odbývá domněnku, že na jeho „pátrání“ působila ta nebo ona osoba, ta neb ona korporace; k tomuto pátrání nedal mi nikdo ani podnětu ani rady ani pokynu.“ Kniha obsahuje mnoho nesrovnalostí, předsudků a předpojatostí proti katolictví a proti katolíkům. *Kbsl.*

„Nová tělesná výchova“ vyjde v nejbližší době ve II. ročníku ještě zdokonalena. Přihlásila se řada nových přispívatelů a sjednáno spojení se zahraničními odbornými kruhy. List jest nepostradatelný pro každého přítele tělocviku a sportu, pro učitelstvo, tělocvičné jednoty, skauty atd. Žádejte na ukázkou. Praha II. Karlovo nám. 18. (Dr. F. Smotlacha.)

Vysokoškolský Sport v Praze jest organizace školská, připojená k ústavu pro tělocvik a sport (tělesné výchovy) při universitě Karlově a českém vysokém učení technickém v Praze. Cvičí se zde ve všech důležitějších odborech sportovních i v tělocviku. V celku jest zapsáno za členy ústavu na 6000 studentů vysokoškolských, z toho značné procento žen. K tomu přistupují dorostenci středoškolské a hosté. Také z ostatních příslušníků vysokých škol, profesorů, docentů a asistentů zúčastní se mnoho ve cvičení V. S. Tato konají se v 6 tělocvičnách, na 15 hřištích (dvorcích), v několika plovárnách, střelnicích, jízdnárně atd.

Vřele doporučujeme všem, kdo chtějí tiskovým apoštolátem pracovati pro království Boží, aby hojně rozšiřovali drobné brožurky sbírky „Životem“. Jejich účelem jest, buditi v nejširších vrstvách lidových zájem o Boha, o sv. víru a o život podle víry. Roční předplatné na 1 serii 24 č. 13 Kč.

Račte si opatřiti též starší čísla. Jsou v nich vzácné věci, které připravují půdu pro další apoštolátní práci.

Knihy a časopisy redakci zasláné

(do 20. října):

Anděl strážný roč. 48. č. 1.—2. — *Argus* č. 18.—23. — *Blagověstník* č. 9.—10. — *Časopis českých houbařů* č. 5. — *Časopis katol. duchovenstva* č. 7. — *Duchovný pastier* č. 9.—10. — *Hlasý svatohostýnské* č. 9.—10. — *Hlídky* č. 8.—9. — *Hvězda* č. 4.—5. — *Kříž a Maria* č. 18.—21. — *Květy lásky* č. 8.—10. — *Květy mládí* roč. XI. 1.—2. — *Orel* č. 16.—18. — *Rajská zahrádka* roč. 38. č. 1.—2. — *Rodina a škola* č. 7.—8. — *Selské hlasy* č. 36.—44. — *Slovenský učitel* roč. X. č. 1. — *Šťastná rodina* č. 16.—19. — *Věstník jednot. duch. Brněnské a Olomoucké* č. 9. — *Věstník katol. učitelstva čsl.* roč. VII. č. 1.—4. Vychází letošním ročníkem dvakrát měsíčně. — *Vychovatelské listy* č. 7.—8.

VYCHOVATEL.

Vedoucí redaktor: AR. OLIVA.

ČÍSLO 12.

PROSINEC 1928.

ROČNÍK XLIII.

Redaktoři »Vychovatele« a jeho příloh děkují velmi srdečně všem P. T. spolupracovníkům i odběratelům a snažně prosí o zachování přízně a podporu i v ročníku příštím! Pán Bůh zaplať!

Administrace prosí o laskavé doporučení listu v kruzích známých.

Redakce.

Vydavatelstvo.

Administrace.

AR. OLIVA:

Dějiny církve dosvědčují její vyšší poslání.

(Dokončení.)

Církev řecká měla veliký význam jak počtem členů tak i důležitostí vztahů k staré byzantské říši, baště proti islamu, a rozšířením křesťanství z Cařihradu mezi velikými kmeny slovanskými. Starali se tedy papežové všemožně o odstranění rozkolu. Od druhé polovice 11. století skutečně nikdy nepřestaly pokusy Říma o spojení. Někdy měly úspěch; ale když k unii ponoukaly hlavně politické ohledy a vůle byzantských panovníků, aniž by se dosáhlo vnitřního sblížení celého řeckého episkopátu s Římem na jasnějším dogmatickém výkladu, neměly tyto smířovačky činěné v 13. a 15. stol. trvalého výsledku. Jednotliví vynikající zástupci řeckého křesťanstva zůstali unii věrni; podařilo se také jednotlivé skupiny přivést k trvalému spojení s církevní jednotou a dát jim hierarchii spojenou s Římem. Všeobecnému spojení s centrem církevní jednoty bránil hlavně vývoj politický a kulturní, ač zde ještě více než u orientálních společností nutí s logickou důsledností ke katolické jednotě konsenkvence vlastních základních názorů a fundament církevnictví.

Západní herese ve středověku. Docela jiný charakter mají heretická hnutí na západě. Různé skupiny Katarů, kteří vystupovali a rozšířili se v Lombardii jako Patareni, jako Albigenští v jižní Francii ve 12. a 13. století, byly obnovením pohansko-manichejských snah proti křesťanství. Hlásali nové zásady ve věrouce i morálce, zavrhovali Krista jako pravého boholidského Vykupitele, nechtěli ničeho vědět o církvi a její hierarchii, bohoslužbě a prostředcích spásy a zavrhovali veškerý, na křesťanském základě spočívající řád církevní i státní té doby. Církev i stát musely proti nim hájiti svou držečnost. Vystoupení *Viklefa* v Anglii a jeho žáka *Husa* u nás znamenalo souhrn theologického odporu nepřátel církevních nauk a revoluční opozici proti veškeré vládní moci církve a církevní hierarchii.

Na pantheistickém základě přednášel Viklef řadu falešných nauk o Bohu, Kristu a jeho díle vykupitelském, o stvoření, o lidech. Jedinou nadpřirozenou autoritou byla mu Bible, zavrhl církevní podání, živé působení Ducha sv. k zachování božského zjevení, celou učící moc církve. Svátostné prostředky spásy a milosti byly mu pouze zevnějšími znameními bez vnitřních účinků. Pod záminkou, že chce církev vrátiti ideálu doby apoštolské, zavrhl papežství i episkopát, požadoval od církve, aby se vzdala všeho majetku a užívání každého zevnějšího prostředku, zavrhoval i mnišství. Církev byla mu vnitřní, duchovní spojení všech předurčených k věčnému životu, ne-

může se tedy mluvit o vládní moci a hierarchické organizaci k vedení věřících. Hlavní věcí při bohoslužbě bylo kázání evangelia, přirozeně dle zásad viklefismu. Částečné sesvětštění hierarchie a církevního života a počínající reakce světských vlád proti politickému a sociálnímu postavení ve 14. století dávaly těmto snahám hojnost potravy a duch viklefismu udržel se u nás i přes prostředky, kterých se použilo k jeho potlačení.

Bludy 16. století. V míře daleko větší obnovovalo se z podobných zásad vycházející opoziční hnutí náboženské a církevní v bludech 16. století, které vedlo k tak nešťastnému a politování hodnému rozštěpení západního křesťanstva. Jest nesporno, že náboženský život, jak jsme výše uvedli, potřeboval v mnohém směru reformy. Autorita papežství a tím i veškeré hierarchie od 14. století, hlavně od papežského rozkolu, hrozně utrpěla a vliv světské moci ve věcech církevních silně vzrostl. V mravním životě mnohých členů kléru, až k místům nejvyšším, byly mnohé závady. Mohla tedy snaha, směřující k vážné vnitřní reformě církevního života, počítati na uznání v nejširších kruzích. Hnutí, navazující na vystoupení zakladatelů protestantství Luthera, Zwingliho a Calvina a na náboženský převrat Jindřicha VIII., nebylo reformou, nýbrž převratem, kterým mnohé kraje a země byly od církve násilně odtrženy a který zanechal křesťanství v tak zmrzačené podobě, že v toku času musely z něho víc a více mizeti nadpřirozený obsah a zbytek božské autority zjevení. Učení o Bibli jako jediné autoritě víry a zavržení učitelské moci církve a její představených vedlo k odstranění hierarchie a tím k zničení základního pilíře apoštolského poslání, na němž církev spočívá. Písmo sv., odtrženo od živé nosičky učitelské autority, neskýtalo jako jediný pramen víry žádnou jistotu pro neporušené udržení v něm obsaženého obsahu zjevení. Svobodný výklad Bible vedl nutně k náboženskému subjektivismu, omylný lidský duch byl nejvyšším soudcem při rozhodování o obsahu božského zjevení. Vůdcové hnutí heretického přivlastnili si sice bez každého důkazu autoritu, že jejich výklad nutno považovati za jediné správný, každé odporující mínění potíratí a jeho zástupce pronásledovati; ale takové vystoupení nemohlo docíliti trvalého účinku, poněvadž zřejmě postrádalo vnitřního oprávnění. Nebylo tomu lépe ani s výnosy světských knížat a s autoritou úřadů jimi dosazených. Mohli sice zavést zevnější církevní pořádek při podržení jednotlivých forem z doby katolické a donutiti poddané mocenskými prostředky k jeho uznání; ale takové instituce nemohou si žádným způsobem osobovati skutečnou, odůvodněnou autoritu učitelskou k zprostředkování obsahu nadpřirozeného zjevení. Tak jest historie všeho protestantismu vyplněna bojem a sporem o nejpodstatnější otázky křesťanského učení a z Bible byly odůvodňovány náhledy nejvýš si odporující. I s porušením podstatného principu zakladatelů těchto bludů postavená zásada o autoritě určitých vyznání (symbolů) nemohla docíliti všeobecné a trvalé jednoty, neboť tu rovněž nebylo autoritativního poslání těch, kteří ji postavili, a jednotlivá vyznání (symboly) děkují za uskutečnění hlavně zásahu světské moci. Rychlé rozšíření protestantské reformace vysvětlují vyličená shora situace církevního života, osobnosti vůdců v hnutí odpadovém a zásah světské moci, které boj proti církvi přinesl mnohé pozemské výhody.

Učení Lutherovo o nesvobodě vůle, o ospravedlnění člověka jediné věrou v Boží dobrotu a zásluhy Kristovy a tím zavržení pokání a vnitřní záslužnosti dobrých skutků vůbec, odňalo Lutherovu křesťanství mravní sílu. Podobně tomu bylo u Zwingliho, zatím co Calvin učení o naprosté dvojí praedestinati —

k věčnému životu jako k věčnému zatracení — a zdůrazněním panovnické moci boží zavedl na venek přísné mravní pravidlo, při tom však, poněvadž i tu vládl subjektivismus a chyběla každá autorita učitelská mimo Bibli, vedl extrémním zdůrazňováním mravnosti k falešné mystice a k pyšnému puritanismu. K tomu ještě přistupuje, že němečtí reformátoři při šíření svých převratných ideí náboženských obraceli se na nejnížší lidské instinkty pamflety a karikaturami na papeže, biskupy a mnichy, spolčovali se s revolučními elementy humanistického loupeživého rytířstva, sesměšňovali sliby řeholní a potírali církevní pobožnosti a každou snahu po vyšší dokonalosti nejsprostšími výrazy. Tak musily v mravním ohledu nastati veliké nepřístojnosti, které by byly bývaly ještě horšími, kdyby mnozí vážně nábožensky smýšlející stoupenci obnovy víry nebyli se pevně drželi starých katolických názorů ohledně dobrých skutků a světské vrchnosti nepečovaly o zevnější mrav a pořádek. Ohavnosti při obrazoborectví a novokřtěnství dokazují k jakým konsekvencím mohlo vésti nové náboženské hnutí, kdyby své názory praktikovalo do důsledků.

Nadvláda státu v protestantismu. Zavržení církevní hierarchie u všech forem náboženské novoty, s výjimkou anglické dvorní církve, mělo za následek, že všude, kde blud opanoval, Anglii nevyjímaje, dosáhla světská vláda plné moci v oboru duchovním a církevním. Byl to jen nutný důsledek oné zásady; neboť vůdcům heretického hnutí chyběl — Calvina vyjímaje — potřebný rozhled, aby vytvořili církevní řád na státu nezávislý; a tak byli vládcové nuceni, když hlavně z důvodů politických a finančních podporovali náboženskou novotu, vzít mocně do rukou úpravu církevních poměrů ve svých zemích. Přivlastnění si dosavadních církevních statků dávalo státu ještě větší moc. *Tak náboženská novota byla hlavním faktorem ve vývoji knížecího a státního absolutismu*, který potom vždy více rozšiřoval svůj vliv ve věcech církevních. Heretické společnosti staly se všude církvemi zemskými, které tvořily orgán státní správy, a v nichž panovníci světští přisvojovali si nejvyšší moc i ve věcech čistě náboženských a dogmatických. Další následek toho byl, že náboženského hnutí všude, i ve Francii, používalo se k účelům politickým a přineslo ony hrozné země pustošící války, které v 16. a 17. století působily nevýslovné bědy v různých krajích.

Pravá vnitřní církevní reforma. Jak zcela jinak jeví se církev ve své jednotě a při věrném setrvání na celém nadpřirozeném zjevení za velkolepé činnosti k provedení pravé vnitřní reformy v 16. století! Zásady, podle nichž Otcové výsoce důležitého sněmu *Tridentského* v rámci církevních norem, bez přerušení s náboženskou minulostí, učení církve stanovili, rozhodnutí k energickému potírání existujících nepořádků vydali; jeví se každému objektivně soudícímu duchu proti počínání novotářů jako pravé křesťanské a po staletí věrně zachovávané nadpřirozené principy náboženského života. Velké postavy tehdejší a následující doby: Karel Borromejský, Ignác, Filip Neri, papežové Pius V., Řehoř XIII. a mnozí jiní zástupci církevního života jeví se veškerou svou činností jako praví reformátoři, kteří ve víře, v osobní činnosti a v příkladě ctnostného křesťanského života dali do služeb vnitřní obnovy kléru i věřícího lidu náboženské faktory celého a pravého křesťanství.

„Oportet haereses esse“ praví Písmo svaté. Pokud lidský rozum může chápati spočívá důvod, proč Bůh připouští rozštěpení křesťanstva heresemi, v tom, že bludy jsou zkouškou pro víru církvi věrně oddaných členů, ale také pobídkou zástupcům církve, aby zůstali věrni svému vysokému poslání, chránili se vnitřní hnilobou a plnili

své poslání s vynaložením všech sil. Také se tím projevuje úplná svoboda lidské vůle v osobní religiositě. Boj s heresemi mnoho přispěl k podpoře rozvoje církevních nauk a ke zkoumání pravdy. Nesmíme také zapomínati, že četní stoupenci heresí jsou v bezelstnosti a vážnou, vědomou snahou plniti zákon Boží, pokud ho poznávají, mohou dosíci ospravedlnění s Boží milostí.

Pokračující odpad protestantismu od křesťanství. Účinky falešných základních principů náboženských, na nichž spočívají novoty víry 16. století, jevíly se v celém historickém vývoji různých forem protestantismu. Mnozí údové náboženských společností protestantských vedli osobně vážný křesťanský život v subjektivním připojení své osobní religiozity na zásady Písma svaého. Ale protestantské církevnictví samo, v důsledku zásad, muselo býti dějištěm stále pokračujícího tříštění. Tak se také skutečně vývoj utvářel. Směry si odporující, vyskytující se již za života vůdců náboženského odpadu, vykonávaly i dále svůj vliv. Proto rozpadly se všechny protestantské výtvořky v různé sekty, které nejen nemají mezi sebou vnitřní náboženské souvislosti, nýbrž i rušivě působily na původní ještě částečně zachovalý křesťanský základ. Protestantismus upadl ve zkostnatělý orthodoxismus, dusící všechny duchovní život, v mrtvou fiduciální víru a nesnášlivou tyranii u víře. Lid stálými polemikami na kazatelně unaven, vyhýbal se bohoslužbě a nevědomost a nemravnost se šířily. Církev reformátorů potřebovala reformy. Této úlohy se podjal *pietismus*, jenž se snažil mrtvé orthodoxii dáti vnitřní život obnovou a prohloubením života náboženského. V různých formách vytvořil vlastní organizace (Herrnhuti, Swedenborgiáni), ale sám se zvrhl v nábožensky citové blouznění, když chyběla dogmatická základna. Mnohem četnější jsou různé denominace, které vyrostly z calvinismu, poněvadž tu nebylo symbolu a od počátku se šířilo mystické blouznění. Z tohoto směru vyšli Puritáni, Quakeri, Metodisté, Irvingiáni atd. až k Mormonům a Armádě spásy. Charakteristické jest při všech jevech v protestantismu, že snahy směřující k vážné křesťanské činnosti životní pojí se na katolické zásady a normy. Právě, křesťanské náboženské dobro, které má protestantismus, pochází z církve a stává se pro náboženský život plodným snahami a zařízeními, která jsou paralelní s oněmi katolického vývoje. V této skutečnosti jest pro historika neodbytné ospravedlnění církve jako jediné zástupkyně nadpřirozeného křesťanského zjevení.

Nedostatek každé pevně odůvodněné autority učitelské u protestantismu vzal tomuto schopnost klásti odpor útoku nevěry. Perioda osvěty přinesla *racionalismus* ve věcech náboženských. Tím padla i autorita Bible jako inspirovaného slova Božího a protestantismus vyvíjel se vždy více v náboženství *čistě naturalistické*, které každý nadpřirozený vznik a obsah, ba i možnost nadpřirozeného popírá. Protestantismus jest úplně bezmocný proti racionalismu a moderní nevěře a snahám, které s opravdovým fanatismem potírají každý vliv nadpřirozený a hledí jej vytlačiti z veřejného i privátního života. V protestantismu způsobil onen směr veliké rozštěpení; jediné, co zástupce jednotlivých skupin protestantských ještě spojuje, jest oposice proti církvi.

Ve světle nejnovější fáze vývoje, který prodělávají křesťanské společnosti náboženské od církve v 16. století odtržené, *jeví se církev jako jediná neotřesitelná bašta víry v nadpřirozeno, jako jediná zástupkyně neporušeného křesťanského náboženství a kultury, v níž lidstvo nalézá jediné správné, přirozenosti lidské plně odpovídající normy náboženského života a v ní má zároveň Bohem dané prostředky, aby dosáhlo věčného cíle.*

Dr. LUB. PETR:

Mládí a jeho smysl.

(Dokončení.)

Také nešťastné *zpravodajství* tisku nemálo přispívá ke stupňovanému pohlavnímu dráždění mládeže.

Špatně vedené a špatně střežené školy a internáty rovněž přímo epidemicky tuto nepravost šířívají. Mnohdy bývají již děti nebo dospívající mládež služebními osobami sváděny, jak řada vlastních doznání dosvědčuje.

Takovým způsobem upadá naše mládež v širokých vrstvách do sexuální bídý. Takovým způsobem došlo k tomu, že mnozí z mládeže propadají neřesti onanie a nemravného obcování.

Jak jest však nespolehlivo budovati v té příčině na *statistických údajích*, vyplývá z odporujících si výsledků. Tak shledal lékař, že z mužské mládeže 99% propadalo onanii, jiní (Weygandt) počítají 95—98%, jiní opět 75—80%. Jakub Hoffmann dotazem došel výsledku, že jen třetina jest ušetřena pokušení a těžkých znepokojení. — Z udaných číslic vidíme, že situace podle místa a poměrů může býti velmi rozdílná.

Hygienicko-mravní následky těchto hříchů bývají jedněmi zveličovány, druhými zase tak oslabovány, že se zcela nevinnými zdají. Martin Jäger praví naproti tomu správně: „Nevzchází z toho určitá nemoc, za to však další nanejvýš škodlivý postup podrážděnosti všeho pohlavního života. Nastal tu průlom, v duši na každý způsob, a pravděpodobně i v mozku. Síla odporu proti vracejícímu se pudu se zmenšila, každá nová povolnost kuje okovy pevněji“.

Jaká tu pomoc? Nechť v našem kulturním životě pracujeme výchovně sebe silněji k umenšení pohlavní vznětlivosti, úplně potlačití se její prameny nedají, tím méně, že jsou částečně immanentní, že v mládí samém spočívají. I když jest na př. požitek alkoholu míjen, pravdou zůstává, že mládí jest opojením bez vína. Proto jest nutno nabádati mládež, aby překonávala dráždění na základě správné psychologie pokušení. Působí-li s dostatek silné popudy na smysly, postupují způsobená tím nervová podráždění až k ústřední soustavě nervové, přeskakují tu na motorické dráhy a podněcují k vybití. Při tom mohou tyto popudy přicházeti buď zvenčí, na př. zrakem, nebo z nitra, na př. automaticky nastalým napětím pohlavního ústrojí. Potud děje se všecko fyziologicky. Ale mozkem stávají se při dostatečné síle a za bdění tyto vzněty vědomými. A tu přistupuje nyní stránka psychologická. Ba vědomé pochody, příslušné představy mohou i samy ze sebe podnítiti shodné nervové dráhy a tak onen fyziologický postup zahájit. A tu musí zasáhnouti *výchova*. Mladý člověk musí se učit *ovládati své myšlenky*, mysliti jen na věci, jež před mravním soudem obstojí; musí se učit při nedobrovolných vznětech vsunovati brzdivé představy a tak ony podněty schytávati a od jejich smyslově-motorické dráhy odváděti. To předpokládá arci, že mladý člověk má po ruce příslušné protipředstavy, idealy motivové síly, t. j. takové představy, jež jsou způsobily, aby jeho pozornost zaujaly a tak jeviště vědomého představitivého života cele obsadily.

Arci musí se také učit vyhýbat se všem nepotřebným pramenům dráždění.

Že mnohá duševní práce oslabuje erotickou vznětlivost, všeobecně jistě není pravda. Ba je-li s duševním napětím spojena úzkost (na př. před zkouškou) nebo pokárání, zdá se, že u mnohých roste nebezpečí zneužití, jednak proto, že

obecné vzrušení též na pohlavní nervy přebíhá, jednak snad i proto, že ve zneužití hledána jest náhrada za onen nelibý pocit. Již sama neradostnost a nudnost studia ať předmětem ať učitelem zaviněná, může k nedovolené rozkoši nabádati, jak již P. Jais před víc než sto lety byl dovedl. Že přílišná únava tělesná podráždění nebo vybití způsobuje, jest rovněž sporno nebo pravdě nepodobno.

Léčivým prostředkem není erotické otupování. Navyklým pobytem v dráždivém okolí může býti docílena jakási nevnímavost, ale výsledkem může býti i opak její přílišná vnímavost. Přesycování může vésti i k choutkám perversním. Neboť dle základního zákona psychologického a dle zákona citového otupování musí člověk hledati nesmírných stupňování dráždivosti, aby zakoušel tutéž sílu požitku nebo docela i její rozmnožení. Nebezpečí této zrůdnosti vyslovil již Shakespeare:

Přetížená žádost,
v přesycení ještě nenasycená,
tekoucí, však vždy plný sud,
pohlcuje nejprve jehně a pak
cítí chuť na vnitřnosti. (Kymbelin).

Nesprávné jest i mínění, že *částečným ukojováním*, požitkem příslušného „umění“ nebo volným stykem s druhým pohlavním se uklidnění dostavuje. Obecně to jistě není pravda. Příroda jest důsledná a nerada se na půl cestě zastavuje. Smyslnost podobá se šelmě. Krupěj lidské krve činí jí krvežíznivou. Při tom zůstává pravdou, že i upřílišněná uzavřenost může sexualitu přepínati. I to je pravda, že za pruderii může se tajiti ukrytá žádostivost, nebo že přepínání stydlivosti vznětlivost nepřirozeně a chorobně zvyšuje a že se mstí, opouštíme-li přirozenost a nenucenost v životě i umění. I o pohlavní výchově může platiti báj o obru Anteoovi, jenž pouze ve styku se zemí zdravým a silným zůstával.

Také *pohlavní poučování a vědění* není neomylným léčivým prostředkem. Vědění není ještě ctností. Tu jde především o mravní sílu. Ovšem mohou pohlavním poučováním býti zprostředkovány i představy a motivy brzdivé. Ale již tím jest řečeno, že pouhá znalost pohlavních věcí sama sebou nepomáhá, nýbrž že tu přistupovati musí výchova, jiných od malička, vlastní na pozdějších stupních věku. I z jiného důvodu může předčasné poučování býti záhubno, jak Spranger ukazuje: „Neboť i když nehledíme ke známé skutečnosti, že fyziologické znalosti a lékařské výstrahy nedovedou sílu pudu jinam odvésti, tkví vždy v poučování neodstranitelný nedostatek, že může sice vnější pochody učiniti intelektuálně přístupnými, ale že nedovede spolu dáti čisté a hluboké zážitky, jež tyto pochody vnitřně oduševňují a je ideálním smyslem a ušlechtilostí nejvyššího obsahu životního naplňují. V nejrannějších letech puberty nedovede mládež obojího pohlaví tuto hloubku ještě tušiti. Proto zůstává její pouze intelektuální zápas s tímto problémem beznadějný a vždy nebezpečný. Není to však zápas pouze intelektuální. Přiměšují se silné momenty citové a doplňují souhrn této otázky.“

Podle Sprangra vůbec nedá se tento pud tělesně a lékařsky projednávat. „Kdo jej zmoci chce, musí pracovati na výstavbě celé duše, na výstavbě idealu a mravnosti. Jen pevný tvar duše, v němž všechny síly dle jejich hodnoty a ceny ve vázanou soustavu uspořádány jsou, chrání před sexuální bídou. To není věta ethiky, nýbrž ryzí psychologické zjištění“

To jest hledisko *katolické pedagogice sexuální* zřejmě se přibližující,

Jak nutno jest přiřčení pohlavní výchovy k úhrnné výchově nábožensko-mravní, jak důležitá jest tato vestavba do křesťanského názoru světového, vyplývá z tohoto: Psychoanalytická a ještě více individualně psychologická pozorování zdají se vypátrávati, že neřest onanie u hochů i děvčat, sebezahazování u děvčat jsou založeny na nevážném chování k nim, na sklamané důvěře nebo i na potřebě trestu. Dle toho byla by ona sexuální provinění mstivou odezvou, symbolickým zpečetěním zkušeností: Nestojím za nic, nikdo si mne neváží, nejsou vůbec žádné hodnoty, není nic ideálního, pryč s tím! Nesmíme takové případy sevšeobecnovati. Zlá žádostivost vysvětluje sama dost často poklesky, dost často není třeba na pomoc bráti snahu msty nebo uplatnění. Jestliže však v mnohých případech přece tomu tak jest, a jestliže dále považíme, že i nedostatek vyšší radosti k těmto kalným zdrojům rozkoše nutká, pak musí křesťanská výchova, jež člověku důstojnost, platnost před Bohem, možnost odpuštění a tolik radostí a blaha uštěďřovati umí, býti i sexualně-pedagogicky nanejvýš cenna, jak výstražně tak léčivě.

Náboženský vývoj mládeže.

K otázce typického náboženského vývoje v době puberty jest velmi těžká odpověď. Proto se tu setkáváme s názory tak protilehlými. Tak pro tuto dobu žádají mnozí náboženského šetření anebo aspoň církevního šetření. Nutnost toho vyplývá prý z náboženské nevnímavosti a zarputilosti tohoto věku; vnucujeme-li přes to mládeži náboženství, že činíme jí je povždy znechuceným nebo nenáviděným. Jiní upírají dítěti vlastní náboženství a tvrdí, že náboženství teprv s věkem mládí začíná. Hellpach a Spranger shledávají v těchto letech spontání náboženské potřeby; Goldbeck spatřuje i v mladých hereticích hluboko náboženské lidi, kteří byvše jednou získáni, mohou se státi nejvěrnějšími stoupenci.

Odkud vzniká tento zmatek? V popředí těchto potíží není ani tak okolnost, že zpracování této látky naráží na docela zvláštní překážky jako spíše ta, že náboženská věda neposkytuje nám všeobecně uznaného *pojmu náboženství*. Spranger zachází tak daleko, že myslí: „Že někdo jest úplně bez nábožnosti, považujeme za tak vyloučené jako život bez — sebe primitivnějšího — životního smyslu“. Jiní jako náboženští psychologové američtí spatřují, jak se zdá, nábožnost v citových výlevech více nebo méně uměle vypěstovaných. Kupky upírají dítěti náboženství „v pregnantním smyslu“, poněvadž dětská religiozita, t. j. to, co tak vypadá, „egocentricky“ uzpůsobena jest.

K tomu arci přistupuje velmi silně jiná nesnáze obsahového zjišťování. Lau a Dehn vyptávali se žáků a žákyň berlínských škol pokračovacích a odborných, jichž výpovědi jeden z obou současně zapisoval. Nehledíc k náboženskomravnímu cenění, že totiž takové nábožensky úplně neinteresované vyptávání žactva na nejsvětější věci škodlivě na vyptávané osoby působiti může a úplnému odstavení, ne-li zapření vlastního přesvědčení se rovná a tím pro mládež pohoršení znamenati může, jest tu na pováženou, že takové vyptávání mládež překvapuje, jeho myšlenkový směr suggestivně ovlivňuje a tím jej zkřivuje. Klidné rozmyšlení jest vyloučeno.

Této nesnázi chce se čeliti *písemným* výkladem ve formě malých článků. Titíž autoři dali proto napsati 2400 pojednání, aby nahlédli do vnitřního náboženského života mládeže řečených škol. Používali při tom systému tří hesel; vedle

toho udali za předmět článků otázku náboženských dětských vzpomínek; povážlivěji zní již jiné thema: „Mé myšlenky o Bohu a náboženství“. Ale i zde jest nutno přihlížeti ke vlivu na směr myšlenek a k suggestivní vázanosti. Vedle toho mnohý tázaný neuvaruje se pocitu, že vlastně tázajícímu po těch věcech nic není, a tento pocit spolu s náboženským ostychem súžuje výsledek. Právě ti, kdo by nejlepší sdělití mohli, stávají se v důsledku vysokého hodnocení náboženství mlčelivými nebo zdržlivými. Děvčata jedné třídy berlínského lycea zdráhaly se zpracovati takovéto náboženské thema, jež jim Dehn dáti chtěl, aby zjistil jejich názory a srovnal je s projevy dívčí mládeže dělnické. Sluší mítí zření i k tomu, že méně nadaní žáci mají malou způsobilost pronášeti se o těchto věcech.

K. Girgensohn vypytał se za týmž účelem *dospělých*, aby zjistil jejich náboženský vývoj. I nad tím se Spranger pozastavuje a to tím spíše, že Girgensohn obracel se většinou k osobám, jež byly s vědeckou filosofií náboženskou obeznámeny.

Také oběžník dospělým osobám švédčící, t. j. rozeslání dotazníků s prosbou, aby dotázaní sdělili své náboženské vzpomínky, z dětství a průběh svého náboženského vývoje, není prost námitek. Neboť zpravidla nedá se vůbec zjistiti, jaký smysl jednotlivec se svými slovy spojuje. I zde brzdivě působí jakýsi plachý ostych, jenž nevědomky může skutečnost skreslovat. Také životní zkušenost, četba, filosofické názory mohou vzpomínky pozměňovati a nesprávně podávati. Tak na př. v Kellerově líčení vlastní dětské víry jest zřetelný vliv Feuerbachův.

Deník, jenž bývá z vlastního popudu mládeží veden, zdá se prostředkem nad jiné vhodným. Ale i zde není vyloučeno nebezpečí sebeklamy; a pak ani zde nesmí býti zapomináno na malou schopnost pronášení a na nezpůsobilost psáti právě v dobách kritického napětí. Teprv uvolněné napětí dává tuto možnost. Jenže pak kritický zážitek zatím dozněl a nemůže již býti ve svém původním zabarvení podán. Účel deníku jest spíše sebeujasňování než sebedávání.

Tak zbývají ještě *autobiografie*, jež však nejsou rovněž prosty nebezpečství neuvědomělého zkreslování vzpomínek a rationalisace života; často spolupůsobí i tendence apologetická. Že při tom mohlo býti použito deníkových záznamů z doby zrání, jest cenné, neodstraňuje však z důvodu právě řečených všech námitek.

Všecky tyto prostředky jsou cenné, i když nikoli dokonalé. Proto správně dí Walter Hoffmann: „jen bezprostřední spolužiti může nám poskytnouti pohled do hloubek i mělkostí mladického života duševního“.

Jakých pak *výsledků* v příčině náboženského vývoje dopracovali jsme se těmito způsoby?

Není správně, že tento věk jest nenáboženský a že by tudíž potřeboval náboženského nebo aspoň církevního ušetření.

Správně jest, že G. Dehn u berlínské mládeže proletářské dopracoval se smutných výsledků v příčině jejího náboženského vývoje a jejího náboženského stavu. „Zjistiti nějakou vzestupnou vývojovou linii u mládeže nebylo mi možno... Ostatně dalo by se téměř říci: co se tu projevuje, jest chorobný obraz, obraz rozkladu zděděných náboženských představ v duši dělnické mládeže“. „Pro tuto mládež jest naprosto samozřejmo, že náboženství přestalo býti mocí život v jeho úhrnu určující“.

Zcela jiné byly však výsledky, jež obdržel M. Ruland v Bavorsko, ve městě i na venkově. Z osob, jež zkoušel, jsou velmi mnozí žáci obecných a pokračovacích škol mnichovských. Při tom mají katolické osoby obého pohlaví na venkově i v městě a při všech typech škol ve srovnání s nekatolíky značný náskok. Uvádím tu výsledky aspoň některé.

U hochů venkovské školy stoupá počet těch, kdo spontánně náboženské povinnosti jmenují, od 12. do 15. roku z 15·8% na 75%, načež počet poněkud klesá. Také u venkovských děvčat dosahuje křivka v 15. roce s 75% svého vrcholu, aby pak značně klesla. Kdežto tu pozorování o nejbližších letech chybějí, sahá šetření ve městských školách obecných a pokračovacích dále. Křivka klesá tu od 13. do 15. roku u hochů s 53·3% na 14·6%, ale v nejbližších letech zase značně stoupá. Podobně jest tomu u děvčat. Zde sestupuje křivka v 15. roce s 58·6% na 20%, aby v nejbližších letech dosáhla téměř zase výše bývalé. Týž průběh křivky, ač ve výši poněkud jiné, znamenáme u žáků a žaček vyšších učelišť. U hochů v 17. roce stoupá křivka k 38·1%, u děvčat až k 47·8%. V 18. roce jeví se opět sestup, pak zase vzestup, jenž v letech dvacátých znovu klesá. K žačkám klášterním, jichž křivka mezi rokem 16.—20. stále se mezi 90—100% pohybuje, nebyl brán zřetel. „Náboženská průměrná křivka protestantů probíhá na výši mnohem nižší, ba její vrchol nedosahuje ani nejnižšího bodu katolíků“.

Dívky vždy jsou lépe na tom nežli hoši.

V příčině *náboženských motivů*, jež jsou mládeži při zkoumání jejího mravního vědomí uváděny, pozorujeme tentýž křivkový průběh jako v příčině jejího vědomí náboženských povinností, jenže ku podivu vrcholné body nejsou v 15. a 18. roce, nýbrž asi o rok později.

Dojem z těchto čísel dává Rulandovi podnět k těmto vývodům: Není obor povinností, na něž by náboženské motivy neměly účinku. Nejsou-li dítěti altruistické nebo vyšší osobní pohnutky ještě přístupny, pak jsou to již dávno náboženské. Jaká chudoba podnětů v mladších letech, kdy ctižádost, sebeúcta, soucit a tím méně motivy socialně ethické ještě neprocitly, jaká chudoba bez podnětů náboženských! Nezbývá-li zhusta pouhý egoismus? Nemůže proto ani býti řeč o tom, aby náboženské vyučování nahrazeno bylo mravním; pro beznábožensky vychovávané děti bude to arci náhrada “

Dojem, že jest nutná *doba* náboženského nebo církevního *šetření*, může získati ten, kdo spatřuje podstatu náboženství v silném citovém otřesu, ve zvláště cituplných zážitcích. Pro rozplihlé city určitých pietistických forem má tvrdý věk puberty málo porozumění.

Zato sílí však *schopnost myšlení a vůle*. A tak dá se náboženská povinnost z rozumové úvahy vypracovati a náboženským idealem hrdinným (Ježíš Kristus, mučienici, misionáři) získávavější učiniti.

Nábožnost mládeže má vůbec něco *tápavého, zkusného* a tím i *nejistého*. Ráda by se z dětské formy důvěřivého přejímání propracovala k vyzkoušenému mužnému přesvědčení. „Kde okolí přiblížilo dítěti náboženské podněty, i sebe chladnější a sebe opatrnější, tam počínají vlastní leta mládí vážnou periodou, charakterisovanou pokusem vžítí se osobně do dochovaných náboženských mínění a zvyků. Probouzí se specificky náboženský zájem zhusta promísený touhou po theoretickém vysvětlení světa“. (Spranger, *Jugendalter* 289).

Tato snaha mládeže leží úplně, ve směru *katolického názoru světového a církev* proto ráda této zvláštnosti mládeže *vsříc vychází*.

Jen theoreticky dá se mysliti *krise prostý přechod* od dětské nábožnosti do nábožnosti zralé. Stačí theoretická pochybnost, aby víra byla ve svých rozumových základech zkusena. Není k tomu třeba pochybnosti praktické, t. j. přechodného zřeknutí víry jako není třeba zbořiti věž k vyzkoušení nosnosti jejich základu. *Ve skutečnosti* dochází však dost zhusta k náboženskému otřesu, a psychologové jako W. Stern, W. Hoffmann, Ed. Spranger považují takovýto kritický stav za přechodnou nutnost.

Pro *krisi víry* dají se snadno shledati důvody endogéní i exogéní. Síla myšlení není ještě vyvrálá, světónáborové problémy jsou mládeži ještě příliš nesnadné. A přece ovládá ji zhusta „*zuřivost rozumění*“. Mládež nerozpoznává rozdíl matematických a náboženských pravd a důkazů. Tak přichází do nebezpečí skepticismu.

Rozmnožují se *antiidealistické zážitky* těchto let. Mladý člověk žije dvoji duší. A zážitek pudový, tělesný, hmatatelný, ba živočišný působí, že věci duchovně-ideální připadají mu jako neskutečný sen. Tak projevuje se u „mnohých mladých lidí v určitých dobách, sklon k materialismu“. Nepříznivé vnější vlivy jako četba materialistických spisovatelů (na př. Haeckla), mohou tento směr sesilovati.

Také *touha po samostatnosti* může při náboženské krisi spolupůsobiti. Neboť snaha setřítí všechno dětské zahrocuje se snadno proti všem autoritám, jimž dítě podléhalo. K nim patří i náboženství. Touha po samostatnosti a sebevědomí trpí tím více, že mladý člověk nyní zřetelně poznává, jak by musel různé skořápky dětské víry odházet, aby docílil úplného přetvoření: nikoli Bůh jest tu k vůli nám, nýbrž my k vůli Bohu. Tak dostavuje se každému kritický bod rozhodování mezi luciferovým stanoviskem. Non serviam a mezi heslem Michaelovým Quis ut Deus. U Nietzscheho vidíme, jak křečovitě ulpění na sebevědomí může býti rozhodujícím. Paní Overbeckovou zrazuje, aby se zříkala víry v Boha. O sobě samém prohlašuje, že vidí zkázu, do níž se tímto názorem vrhá; „chci však nové tvořiti; nechci a nesmím již zpět“. Tato touha po osamostatnění roste pocitem síly. Náboženství prostý volnomyslitel cítí se v úloze siláka, hrdiny, jako se volnomyslitelé minulých dob esprits forts — „silnými duchy“ zvalí. Ježto náboženství a mravnost úzce spolu souvisejí, ježto mravnost dle křesťanskokatolického pojetí jest známkou a projevem náboženství, ba samu část bohoslužby tvoří, musí se i zde uplatňovati zákon citového přenášení. Proto nevážnost k zákonu mravnímu vede znenáhla k odklonu, ba k nepřátelství vůči náboženství, na každý způsob však k určitému konfliktu s ním.

Tento pochod má ještě své *zvláštní důvody*. Co milujeme, v to rádi věříme. Nikoli však, čeho se musíme báti. Nemůžeme milovati víru, s jejíž mravními požadavky v rozporu jsme. Ke předmětu bázně pocítujeme však odpor, hněv, ničivou vůli. V pochybnostech a popírání může ničivá vůle býti maskovaně účinnou.

Od dob osvěcenských dožadujeme se znovu a znovu *mravního vyučování* na náboženství nezávislého. Za pohnutku uvádí se od oněch dob vždy tato myšlenka: velmi mnozí později víry odvrhují; kdyby mravnost v ní podstatně byla spojována, odvrhli bychom i morálku. Pro tento nepříznivý případ náboženského odpadu jest nutno předem zavést samostatné vyučování mravní. Dnes přizná-

váme, že mravnost nestojí pevněji než náboženství. Ba ve velmi mnohých případech nestává se konflikt s náboženstvím morálce záhubným, nýbrž obráceně mravní krise vede i ke krizi náboženské.

Odloučeny však obě byti nemohou, poněvadž k sobě náležejí. Mravnost vyžaduje náboženského zdůvodnění a náboženství dožaduje se osvědčení v mravnosti. Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj.

Vnější příčiny náboženské krise bijí do očí patrněji.

Jest zcela zřejmo, jak mládež, tak autonomisticky se tvářící, jest ohlasem svého okolí. A tu přicházejí bohužel naši mladí dělníci a nezřídka i naši studující do okolí nevěreckého. Ještě pořád ovládá široké kruhy *plochá populární filosofie*, výhonek idealistické filosofie a přírodních věd, z nichž tyto podle Jana Reinkeho vlastně nikdy nebyly nevěreckými; a toto ploché vzdělání působí podle Dehnových šetření pořád ještě ohromné škody. Tak vysvětlují se věty, jež v pojednáních mládeže Dehn obdržel: „učení o Bohu jest jen ohlupování lidu Bůh volně přeloženo jsou peníze“. „Bůh jest deset prstů, jimiž pracuji“.

Pudový a živočišný život posiluje zvenčí i *nesprávná věda přírodní*, jež člověka od zvířete odvozuje.

Podnět k náboženské krizi může mládeži dávat i *rozpor*, jež mládež ve svém náboženském okolí objevuje *mezi náboženstvím a životem*, nebo o němž čítá a slýchává. Hledí pak na náboženství jako na licoměrnost a zavrhuje je jako něco pohrdavého. Dítě idealisuje, mládež kritisuje. U Dehna za důvod nevěry zhusta se vrací *nespravedlivost ve světě*, nedostatek patrné prozřetelnosti v osudu jednotlivců, potlačovaných tříd, lidstva (válka). U národně orientované mládeže německé po válce byla zhusta příčinou nevěry německá *porážka*. I tam tudíž, kde bychom se rádi s dětskými formami rozešli trvá dětský způsob představ. Tu bylo by nutno tudíž zdůrazňovati: slabost jest nevěrcem, neboť podobá se dítěti, jež domnívá se, že Bůh jest pro ně. Silně myslící, mužně myslící ví: já jsem tu pro Boha.

Dítě jest ve svém náboženství, jak se správně říká, *egocentrické* t. j. nechává všecko, Boha i svět, ve větší nebo menší míře podle míry své duchovní a mravní zralosti kolem sebe kroužiti, domnívá se naivně, že Bůh a svět jest tu *pro ně*. Proto bez rozmyslu modlí se i za zázraky. A nebyla-li modlitba vyslyšena, byla tato okolnost podle hojných svědectví i příčinou náboženského pochybování. Kdo by tu nevzpomněl kalhot páně Habrmannových?

Zdá se však, že tu spolupůsobí zvláštní sklon a že pochybovačnost jest posilována jinými staženými důvody. Vždyť ve svém vývoji všichni jsme zakusili, co zakusil sv. Augustin a přece tato zkušenost neměla týchž zhoubných účinků.

Jiní ve svém rigorismu se pohoršují zase *modlitbou*, že prý jest sobecká; ty jest třeba poučiti, že nejlepší výsledek modlitby spočívá v odevzdanosti do vůle boží.

Tím dotýkáme se dalšího důvodu: *nesprávného náboženského poučování a nesprávné náboženské výchovy*. August Messer a jiní vytýkají svým náboženským učitelům, že neměli porozumění pro duševní potřeby svých žáků a že jim náboženské vyučování učinili obtížným břemenem. Vskutku za všech časů, Jeronýmem a Augustinem počínajíc, přes středověké vychovatele jako Huga ze sv. Viktora do novějších, do Viktorina z Feltre, Ludvíka Vives, Fenelona, Rousseau, Salzmann a Jana Paula, byla laskavost požadována za zá-

kladní známku náboženské výuky. Jest třeba míti na mysli zákon citového přenášení, dle něhož nepříjemným způsobem přednášené nauky trpí nauka sama. Případná jsou slova zmíněného Fenelona: „Tvoří-li si dítě o ctnosti smutně pochmurnou představu, zatím co volnost a bezuzdnost se mu jeví v postavě příjemné, jest ztraceno všecko a všechna práce jest marna.“

Zhusta selhává náboženská výchova již v *rodině*. Z Boha bývá dělán strašák, jehož není lze milovati. Psychoanalýsa označila též význam *obrazu otce* nebo obrazu rodičů za důležitý kořen chybné náboženské výchovy. Dítě totiž přenáší obraz otce na *Boha Otce*. Tak Hebbel a Otto Ernst dle vlastních doznání nějakou dobu ztotožňovali Boha a svého otce. Takovým způsobem může nechuť vůči méně sympatickému otci snadno býti přenesena na Boha a může přispěti k náboženské krizi. Náboženská výchova dětí ve škole i rodině musí takový jedovatý kořen umrtvovati tím, že láskyhodnost boží z jeho slov, děl i tváře zhusta vyvozuje a na paměť uvádí (Sailer). Neboť v Kristu se nám Bůh viditelným stal.

Tak tedy ze stoku vnějších i vnitřních podnětů může docházeti k silným náboženským krisím. Souvisejí s tím, že duševní síly nezrají současně, nýbrž napřed jedna víc, pak druhá. Vyrovnaná katolická nábožnost předpokládá však harmonii. Duševní zrající mohutnosti neuvědomují o sebe menším svým přírůstkem; rostou uvědoměle nebo jen nejasně uvědoměny jako tráva v noci a projevují se pak zpětně při určitých příležitostech. Tak dívá se pubescent najednou na mnohé věci *úplně novými očima*. To způsobuje však vnitřní neklid, silné negativní nebo i pozitivní výkyvy, úchyly od dosavadního náboženského chování, od dosavadní vývojové linie.

Podle *Starbuka* 79% mužských a 53% ženských osob prožívají období skepse. *Hoffmann* a *Weiger* při poptávce mezi katolíky obdrželi příznivější výsledek: Dvě pětiny všech odpovědí doznávají v pubertě mravní boje spojené s pochybnostmi ve víře, jedna pětina mravní boje bez pochybností, jedna sedmina pochybností bez mravního zneklidňování, jedna pětina zůstala obého prostá. *Hoffmann* dodává k tomu: „Jen při malé části našich zpravodajů udál se přechod od dětského náboženství do náboženství dospělého člověka bez jakéhokoli zápasu, takže mravní nájezdy a pochybnosti zůstaly stranou“. Zvláště pochybnostmi ve víře prošla víc než polovina dotázaných ($\frac{2}{5} + \frac{1}{7}$). Weigrovo šetření, dospělo k výsledku, že u kandidátů učitelství zůstalo bez pochyb nebo aspoň bez mnohých pochyb 43·8%, kdežto 56% se s nimi utkalo. Při starších dotázaných podle vlastních jejich údajů prošlo věkem mládí 53·9% bez pochybností a 46% s pochybnostmi. Ve venkovských a klášterních (dívčích) školách neobdržel *M. Ruland* vůbec žádných skepticko-kritických odpovědí. Málo takových odpovědí dodaly i městské školy obecné a pokračovací: z katolických hochů mezi 13. a 15. rokem nebyl ani jediný pochybnostmi ve víře znepokojován, z katolických děvčat jen dvě patnáctileté.

Na vyšších školách počíná dle *Rulandových* šetření kritická doba u hochů patnáctým rokem. V 19 letech počet záporných odpovědí zase klesá. Také zde jest u katolických dětí výsledek *lepší než u jiných vyznání*.

Rozumí se, že při velikém významu vlivů prostředí nemůže býti žádný jednotný obraz pro všechny časy, země a vyznání zjednáno. Zdá se však, že jakési kvašení, jakýsi tlak *všeobecně* nadchází, i když tento jev až k pochybnosti nebo

zapírání víry vždy nepokračuje. Na žádný způsob však katolický jinoch nemusí býti na některém vývojovém stupni *bezbožným*.

Proč nemusí tento případ nastati? Právě proto, že katolický světový názor jest katolický, t. j. nejen všechny časy a národy zahrnuje, ale i všechny typy a všechny duševní způsobilosti. Nechť si kterákoli mohoucnost právě v popředí vývoje stojí, katolický názor světový může na ni navázati.

Náboženskopedagogicky vyžaduje si tato doba obzvláštní trpělivosti, důvěry a jemného porozumění. Jinak jest vše ztraceno. Mladí zoufají dost zhusta již sami o sobě; kdyby i jejich vůdcové o nich pochybovali nebo zoufali, na kom by se měli zachytiti? Alban Stolz se jednou pronáší: „Znenáhla stává se mi zjevným, že náboženství v mládí musí míti docela jiný ráz než v pozdějších letech“. Týž Stolz znovu a znovu se povzbuzuje, aby byl k mládeži „tolerantním“.

JAN OLIVA :

Vyučování náboženství dle psycho-fysické struktury žáků.

(Pokračování.)

Jinak tomu však jest, jde-li u žáka o nějakou abnormitu *duševní*. Předně takováto choroba má po každé nejen podkladem nějakou chorobu nervovou, nýbrž i pravidelně bývá přidružena k ní chorobnost tělesná (buď určitá nebo povšechná). Po druhé jest důležité, že se chorobná úchylka duševního žití nemusí jeviti zřetelně a dokonce nikterak jeviti oku laikovu. Nadto nemusí úchylka duševního života jeviti se jako vada intelektuální, nýbrž může chorobně uzpůsobeno býti žití citové a volní a odtud teprve, tedy nepřímo, zasahovati může škodlivě abnormita také ve školní prospěch žákův. K tomu všemu přistupuje, že úchytky podobné nemusí dosahovati — samy sebou a hned v počátcích — velkého stupně, takže následky jejich mohou se mylně považovati za „trestuhodnou liknavost“, „nedbalost“, „lenost“, „nepořádnost“ a pod. zjevy, které arci vyskytují se občasné a někdy i u žáků normálních z rozmanitých příčin a kterým nutno čeliti prostředky kárnými, disciplinárními nebo aspoň klassifikací . . .

Pedopathologické zjevy, třebas v nevelkém množství, vyskytnou se i na střední škole . . . nelze nevšímavě pominouti existence těchto abnormních žáků (třebas na štěstí jich nebyl na našich školách značnější počet), již proto, že i jediný takový „exemplář“ ve třídě dovede ztížit veškeré vyučování a působení učitelovo měrou nemalou, o tom ani nemluvě, že tu někdy bývá i nebezpečí „duševní epidemie“ pro žáky jiné anebo že v některých případech i bezpečnost osobní učitelova nebo spolužákův bývá ohrožena existencí takového, třebas jediného individua v třídě“. Tolik z Čády jakoby úvodem.

Roztřídění duševních chorob (psychós) je velice nesnadné. Kuffner o tom praví⁸⁰⁾ „Neznalost podstaty duševních nemocí překáží snahám založiti roztřídění jejich přerozmanitých tvarů na pevný a spolehlivý základ, na jakém spočívají klassifikace nemocí tělesných. Všecky posavadní rozvrhy jsou nespokojivými, výpomocnými, prozatímními pokusy“. Podobně se projadřuje Čáda: „Největší nesnáz je s *utříděním* těchto abnormních individuí. Pracovníci v pedopathologii i v psychiatrii vůbec značně různě v klassifikaci jich si vedou a neméně různě

⁸⁰⁾ Ottův Slovník naučný pod heslem duševní choroby z r. 1893.

počínají si i v označování jich. Terminologie jest tu dosud velmi neustálená.⁸¹⁾

PR 1905, 102 uvádí *jednotlivé typy* dle dr. Heverocha nejčastěji se vyskytující u dětí školy obecné, totiž: 1. děti nervosní, 2. odchylně citlivé, přecitlivělé, 3. ustrašené, 4. rozpačité, 5. indolentní (s nedostatkem citu), 6. s citovou zvráceností, 7. chorobně lhavé, 8. toulavé. — Ib. 112 je uvedeno *roztržďení slabomyslných*: 1. idioti, kteří jsou prázdní každého mravního citu; 2. lidé, u nichž vedle vad tělesného vývinu cit poměrně jest dobře vyvinut; 3. slabomyslní, kteří intelektem jsou normální, ale mravně perversní a proto nejnebezpečnější. — Ib. 246 je uvedeno *roztržďení nervosy u studujících*: 1. na nervově degenerované, 2. hysterické, 3. neurasthenické, 4. fyziologicky nervosní (nostalgiky), 5. mající strach před zkouškou nebo choc po propadnutí, nervosní z intoxikace, 6. epileptické. V první skupině etiologicky nejdůležitější jest dědičnost. Čistá neurasthenie a histerie jest řidká, nejčastější jest epilepsie. Ve skupině páté nejčastější příčinou jest alkoholismus.

Dle ČM, 1908, 66 dr. O. Chlup třídí takto: morální slabomyslnost, alkoholismus, lhavost, pověřčivost, zločinnost, sebevražednost, pohlavní nemravnost. — O jedné příčině pohlavní nemravnosti u studentstva pojednal lékař Kleefisch: „chce především shromážďiti nová fakta o vnitřní sekreci žláz semenných (Keimdrüsen) a předložit je theologům, aby je tak podnítil o tom uvažovati; i laik (v lékařství) vidí tu jasně mnohé biologické a klinické základy pohlavních pudových zrůdností.“⁸²⁾

Pro náš účel hodí se *nejlépe roztržďení Čádkovo*,⁸³⁾ které je více pro školy střední sestaveno, ale dá se lehce doplniti tím, co právě uvedeno z jiných třídění. Čáda píše: „Zvolím tu třídění, které pro praktické účely se snad nejlépe doporučuje, totiž podle toho, která stránka psychického žití vykazuje nejvíce úchyly, ač arci jsem nucen hned připomenouti předem, že také ostatní stránky psychické skoro pokaždé bývají nějak (a leckdy velmi podstatně!) porušeny . . .“

Počneme *abnormitami v okruhu intelektu*: shledáváme tu: *blbost* (idiotii), *slabomyslnost* (imbecillitu) a *nedoumnost* (debilitu) skuteční idioti a skuteční imbecillové stěží se objeví ve vyšších třídách školních. Naproti tomu žáci debilní nejsou nikterak vzácní ani na škole střední, ač nutno hned dodat, že pravidelně také výše než do sekundy nebo tercie se nedostanou . . . debila laik nejtíže pozná, poněvadž není neschopen své nedostatky psychické dovedně skrývati.

Mnohem častější a arci mnohem povážlivější zjevy paedopathologické zastihneme, jakmile se obrátíme k *úchyлкám v oboru života citověvolního neboli ve sfěře „mravní“*.

Nejhorší výstřelky mravní zvrácenosti, t. ř. „*mravní šílenosti*“ (moral insanity, razzia morale) na štěstí jsou na naší škole „bílou vranou“, ale přece se sem tam vyskytnou . . .

Hysterie nepostihuje snad jen ženy, nýbrž i muže, a proto i na chlapeckých školách (středních) setkáme se někdy s hochy hysterickými . . .

Zato jest poměrně nemalý počet . . . žáků, kteří překvapují i laika prudkostí, výbuchy nebo jinými nepravidelnostmi svého života citového, takže laik označuje je, nevěda jinak, jako žáky „*nervosní*“. Naproti tomu odborníci francouzští lépe vystihli ráz jejich pojmenováním „*des équilibrés*“, u Němců pak ujal se termín, zavedený psychiatrem J. Kochem „*psychopathische Minderwertigkeiten*“.

⁸¹⁾ Č² 181. — ⁸²⁾ LH 1927, 589. — ⁸³⁾ Č² 181—194.

Dalším však studiem se ukázalo, že v této veliké skupině dětí „psychopathicky méněcenných“ a „abnormních charakterů“ nutno rozlišovati několik menších, ale od sebe značně se lišících skupin:

1. „snílky“ nebo děti „blouznivé“, fantastové jsou buď passivní nebo aktivní (impulsivní),
2. nervosní s melancholickou náladou = psychasthenikové,
3. nervosní = dráždivou slabostí nervů se vyznačující (neurasthenikové, neposední = psychicky instabilní),
4. epilepsií stížení (posunčina, rozličné tiky (tics), chorea minor (tanec sv. Víta).

To by byly asi *hlavní* zjevy psychopathologických abnormit —

Zbývá, abych několik slov věnoval zjevu, že i u *žáků normálních* vyskytují se *období a chvíle*, kdy jako by byli „vyměnění“, jako by na čas stali se jinými, než dosud . . . Takovými úchylkami provázeno jest více méně u každého žáka období pubertní . . . v tomto období vyskytnou se i některé psychosy, objeví se (ač jen zřídka) u některého žáka na př. juvenilní demence . . . Kromě období pubertního vyskytují se i u normálních žáků dny a chvíle, kdy učitel jest jejich chováním a nepospěchem překvapen . . . celá třída . . . jako by byla najednou „zabedněná“ . . . jako by u všech žáků zahalila vědění a soudnost jejich jakási mlha . . . takováto „mlha“ nebo „akutní odchylka“ právě tak zase sama sebou zmizí, jako se vyskytla . . . — Do tohoto oddílu patří i žáci „dočasně instabilní“ nebo „zdánlivě nervosní“, kteří skytají obraz žáků „nervosních“ a psychicky slabých, aniž žák sám vskutku byl snad nějaké abnormní individuum nebo psychopathicky zatížen! Jsou to žáci pro studium se nehodící, od rodičů do studia zbytečně vnucení . . . u nich často se vyskytuje přetěžování — ale domovem (když rodiče přimějí děti k množství nepovinných předmětů, dávají je učití řečem, hudbě atd., šermu, sportům . . .). Tolik o roztrídění Čádově jeho vlastními slovy.

Jak jsou asi duševní choroby rozšířeny? Pro srovnání uvedu i tělesně zmrzačené. Celkem lze odhadnouti u 57 milionů Němců 320 000 osob zmrzačených a to 253.000 dospělých a 67.000 dětí s nepřekročeným 14. rokem . . . Není nijak přemrštěno, řekneme-li, že scházejí v Německu pro 50.000 mrzáčků zvláštní, jim přízpůsobené školy a ústavy.⁸⁴⁾ To bylo r. 1905. — „R. 1902 bylo v Německu soudně trestáno 50.966 osob nedokončivších 18. roku: o 15. proc. více než r. 1896! Mezi nimi jest úžasné číslo školních dětí, jež byly trestány pro tuláctví, žebrotu, podvody, krádež, poškození majetku, tyrání zvířat, žhárství a j. Příčiny zla sluší hledati v patologické povaze, jež bývá následkem alkoholismu a vůbec hříchů rodičů. U epileptiků shledáváme se často s bezohledností, bezcitností a sklonem k násilnostem a tuláctví. Hysteričtí, plni žhavé fantasmie, jsou náchylni ke lži a podvodu. Slabomyslní jsou eticky tupí, bez vůle, nebo chorobně dráždiví a dají se strhnouti k impulsivnímu jednání. Nenormální sklony a pudy, zaviněné duševními nedostatky, ještě posilují se špatnou výchovou. Rozhárané poměry rodinné, nedostatečný dohled, příliš slabá kázeň a nerozumnost rodičů jsou příčiny získaného nedostatku mravního. Z 509 zpustlých dívek 284 (t. j. 56%) nedostalo se požehnání spořádané rodiny: buď osiřely, nebo se zrodily nemanželsky, nebo byly z rodičů rozvedených.⁸⁵⁾ — R. 1925 dle prof. Ziehena „v Německu bylo při nejmenším 6—7% duševních chorob u mládeže mezi 6. až 18. rokem věku.“⁸⁶⁾ — R. 1900 na školách v Londýně prozkoumáno 470 případů epileptických dětí. Z nich 17% jevílo se schopných, aby pokračovali v normálních školách, 25·5% potřebovalo vyučování ve speciálních třídách pro choré děti, 40% vyžadovalo zvláštního léčení v ústavě pro epileptiky, 15·5% bylo vůbec vzdělání neschopných.⁸⁷⁾

(Pokračování.)

⁸⁴⁾ PR 1905, 717. — ⁸⁵⁾ PR 1906, 694.

⁸⁶⁾ ThRe 1926, 287. — ⁸⁷⁾ PR 1906, 198.

RŮZNÉ ZPRÁVY A LITERATURA.

Úhrnná potřeba celého státního hospodářství na pense jest 1.668,000.000 Kč. Pense učitelské činí přes 300,000.000 Kč. Potřebuje tedy stát na pense 2 miliardy Kč.

Bude nová úprava pensí? V rozpočtovém výboru senátu prohlásil senátor dr. Fáček: Počet osob, které požívají pensí civilních, činí 41.000, počet osob vojenských 29 000. Velký počet pensistů a velký náklad na pense ztěžuje každé zlepšení pensí, i když uznává se žádoucí unifikace. Mezi státními aktivními zaměstnanci rozšířily se v poslední době pověsti, že státní správa se chystá k nové úpravě pensí a že má býti stanoven pevný limit pro pense a že všeobecně pensijní požitky nemají se rovnati aktivnímu služnému, nýbrž mají býti o něco nižší. Informoval jsem se v ministerstvu financí a dostalo se mi ujistění, že na těchto pověstech není slova pravdy.

Jubilejní spisek, vydaný ministerstvem š. a n. o. a doručený všem školám v republice, aby jej rozdaly žactvu, označil křesť. soc. poslanec německý Petersilka za „ránu pěstí do tváře Němců a katolíků, ježto tam husitism veleben nad katolicism.“ Zároveň — poslanec vládní strany! — zakročil energicky proti rozdávání tohoto spisku. A čeští katolíci? Nazvou to někteří páni malicherností a maličkovostí, zapomínajíce, že malá kapka stálým dopadáním mnoho zla způsobí.

V Berlíně je 828 škol s 11.751 třídami a 372.204 žáky. *ab.*

Ve Spojených státech amerických zapsáno bylo loňského roku přes 30,000.000 žactva ve všech možných vzdělávacích ústavech, z těch asi 21,000.000 žáků navštěvuje elementární a obecné školy. *ab.*

Revue „Nová tělesná výchova“ vyšla právě ve II. ročníku číslo 1.—2. Obsahuje řadu vědeckých i praktických statí a referátů, jež ji činí nutnou pro každého, kdo se zajímá větší měrou o tělocvik a sport, skauting a tělesnou výchovu vůbec. Také žádná škola ani tělocvičná jednota, sportovní klub, knihovna atd. neobejdou se bez tohoto časopisu. Pozoruhodné zejména jsou články univ. prof. Bělehrádka, Štáfla, Hrabovce, Firsta a redaktora listu Smotlachy, referáty o tělesné výchově v cizině, řada krásných a poučných obrazů atd. Žádejte na ukázkou v ústavu pro tělocvik a sport, Praha II., Karlovo nám. 18.

Časopis „Studentský sport a tělocvik“ vychází již v V. ročníku a přináší v 1.—2. čísle zajímavé články z tělesné výchovy, jakož i mnohé zprávy z Vysokoškolského Sportu v Praze, Brně, Bratislavě a ze sportu na středních školách. Krásná, četná vyobrazení doplňují dobře jeho obsah. Nikdo, kdo se zabývá tělesnou výchovou a sportem, stejně jako žádný student, profesor atd. se bez tohoto listu neobejdou. Žádejte na ukázkou v ústavu pro tělocvik a sport Praha II., Karlovo nám. č. 18.

Revue-revui „Argus“ poví Vám, co jest ve světě nového v oboru techniky, věd přírodních, lékařství, zemědělství, školství atd. Jest to nezbytná pomůcka pro toho, kdo nemá čas pročitati spoustu různých novin a časopisů. Předplatte si proto časopis „Argus“, který Vám přinese výtahy zajímavých a populárně vědeckých článků z různých oborů. Vychází jednou měsíčně na Smíchově, Smetanova 2. Čtvrtletní předplatné Kč 9.—. Jest to nezbytná pomůcka pro každého inteligenta.

Knihy a časopisy redakci zasláné

(do 20. XI.):

Anděl strážný č. 3. — *Argus* č. 23.—24. — *Blagověstník* č. 10.—11. — *Časopis českých houbařů* č. 6.—7. — *Duchovní pastier* č. 11. — *Hlasy svatohostýnské* č. 11. — *Hlídka* č. 10. — *Kříž a Maria* čís. 22. — *Květy lásky* čís. 11. — *Květy mládí* č. 3. — *Orel* čís. 19.—20. — *Rajská zahrádka* čís. 3. — *Revue-revui Argus* roč. 5. č. 1. — *Rodina a škola* č. 9. — *Selské hlasy* č. 45.—48. — *Slovenský učitel* č. 2. — *Šťastná rodina* č. 20.—21. — *Věstník jednot duch. Brněnské a Olomoucké* č. 10. — *Věstník katol. učitelstva čsl.* č. 5.—6. — *Vychovatelské listy* č. 9. — *Cesty k Bohu II.* Sbírka „Životem“ č. 48.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ.

Příloha »Vychovatele«.

Ročník XXXI.

1928.

Redaktor
Arnošt Oliva.

V PRAŽE.
KNIHTISKÁRNA »DRUŽSTVA VLAST«

OBSAH :

	Str.
<i>Er. Arbor:</i> Vyučování náboženství a disciplína	35
Cena rozjímání pro práci katechetovu	55
<i>A. B.:</i> Vybrané učivo střed. katechismu	69
<i>D. K.:</i> Rozlišení věřících i dětí na 4 skupiny pobožnosti	56
<i>D...ký:</i> Důležité upozornění pro vyučování dějinám .	33
<i>O. Hora:</i> Akt lítosti u neopoenitentů	43
Promluva na konci školního roku	44
Vyučování náboženství a právní poučování	57
Náboženské vyučování a pěstění života modlitby	87
<i>Frant. Jedlička:</i> O posvěcující milosti Boží	25
<i>n—n.:</i> Nynější mystická literatura.	84
<i>Arnošt Oliva:</i> Slovo úvodem	2
Příprava na první svatou zpověď	3, 9, 20, 28, 37, 45, 59, 71, 75
Co bych rád slyšel na příští valné hromadě	19
O činnosti katechetských spolků	. 30
Dr. Fr. Kordač	49
Měsíční svaté přijímání	50, 67, 89
<i>Jan Oliva:</i> Výklad písně: Nesem vám noviny, poslouvejte	12, 17
Aby se naplnilo, což povědino jest...	. 27
Přirůstek zpovědního zrcadla—mikado?	. . 70
<i>Jan Ptáček:</i> Misie ve školním vyučování náboženském	65, 73, 81, 92
<i>Ant. Rakytník:</i> Z minulých a přítomných časů	12, 18
<i>J. V</i> Moc a síla Tradice v Církvi	. 42
Jak církevní dějiny mohou býti učitelkou života křestanského	53
Valná hromada katechetského spolku pod ochranou sv. Cyrilla a Methoděje	78
Prohlášení	1
Různé zprávy. — Osobní. — Úmrtí. — Konkursy v každém čísle.	

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XLIII. ročníku.

Redaktor: AR. OLIVA.

ČÍSLO 1.

LEDEN 1928.

Ročník XXXI.

Prohlášení.

Družstvo »Vlast« vycházelo Spolku katechetů velmi ochotně vstříc a proto *byl vždy* mezi Družstvem a Spolkem *přátelský poměr*. Družstvo platilo redaktora Věstníku a *honorovalo články* ve Věstníku, aniž by vykonávalo nejmenší vliv na redaktora a obsah Věstníku. Propustilo i poznámky přímo Družstvo poškozující. Přátelský poměr začal se kaliti teprve v poslední době, když výbor prohlásil, že »nelze již s Věstníkem při Vychovatele počítati, hlavně z důvodů finančních, *mimo jiné věci*.« (Věstník katechetský čís. 7.)

Před počátkem nového ročníku žádali jsme zvědět, jaké návrhy chce výbor předložiti valné hromadě a na to jsme dostali přípis vldp. předsedy Ant. Bendy, s datem 22. XII. 27, že Spolek z důvodů *ryze finančních* nemůže za členy dále Věstník s Vychovatelem platiti, že však se nepomýšlí na vydávání jiného listu a členové budou vyzváni, aby si sami předplatili Vychovatele s Věstníkem a že dosavadní redaktor přestává býti redaktorem Věstníku.

Prohlásili jsme již dříve, že Družstvo bude Věstník vydávati i tehdy, kdyby Spolek za členy platiti odřekl, neboť **pokládáme to za morální povinnost udržeti stavovský orgán** tak významného činitele, jakým je stav katechetský, v době tak vážné a kritické pro sám katolicismus.

Jsme o tom pevně přesvědčeni, že *naš krok bude vděčně uznán všemi katechety dobré vůle a že zvláště budoucnost ocení oběti, které tím přinášíme*. Každý stav *chce míti svůj naprosto nezávislý orgán* a stav tak vysoce inteligentní, jakým bezesporu je stav katechetský, vzdává se svého orgánu z důvodů *ryze finančních*!

Za Vychovatele i s Věstníkem platil Spolek Družstvu za každého člena 27 Kč. A tolik že nemohli členové Spolku zaplatiti? Co tomu řekne valná hromada? Nerozhodovaly tu i ty *»jiné věci«*?

Očekáváme, že *naše dobrá vůle bude odměněna tím, že nebude jediného katechety, jenž by Věstník neodebíral!*

Za Družstvo »Vlast«

Ar. Oliva,
t. č. jednatel.

Ant. Suchoradský,
t. č. předseda.

Slovo úvodem.

Byl jsem pověřen redakci Věstníku. Přejímám redakci zatím, odstoupím ihned, přihlásí-li se nebo najde-li se redaktor schopnější. Mám svých prací velmi mnoho, ale chci svědomitě plnit povinnost redaktora a vynasnažím se podle slabých sil svých učiniti z Věstníku *list všech kněží i laiků ve škole náboženské a vyučujících*. Chci tedy, aby základna byla rozšířena a obsah upraven tak, aby vyhovoval potřebám moderní katechetiky a paedagogiky.

Přirozeně, že volám k spolupráci všechny ve škole působící — profesory, katechety z povolání, kněze duchovní správy i laické katechety a katechety. Na svých cestách, když jsem ještě jezdil na politické schůze a kázání — bylo těch cest velmi mnoho — rád jsem začínal rozhovor o náboženské výuce za nových poměrů. Seznal jsem, že mezi duchovenstvem kurátním jest hodně výborných katechetů a mužů neobyčejně praktických, kteří by celku mohli prospěti svými vzácnými zkušenostmi. Prosím všechny, aby sdělili nám ze svých zkušeností a ze svého pokladu vše, čeho můžeme potřebovati a zač budeme i vděční.

Profesoři středních škol dostávají žáky z různého prostředí a různého kraje a různých škol. Kolik vzácných pokynů mohou nasbírat a jak svým kolegům na školách národních mnohou radou přispěti! Ať nenechávají svých zkušeností jen pro sebe, ať s námi taktéž sdělí, co nám může prospěti.

Počítám i s katechety národních škol, kterým Věstník zůstává k dispozici. Více ovšem bude se věnovati otázkám katechese a paedagogiky, než otázkám materiálním. O těch už psáno tolik, že to mnohého až zaráželo — jakoby nebylo mezi katechety idealismu a ideálů!

Budeme-li všichni pracovati svorně a jeden ulehčovati břemena druhému, bude práce ve škole i při všem tom nezdaru prací radostnou a přinese pak i užitek. Každá práce poctivá musí býti viditelná, ne-li hned, tož jistě v budoucnosti a každá musí přinést užitek.

I nepatrná mnohdy poznámka může býti velmi cenná, může druhého přivést na nové myšlenky a může tedy býti velmi prakticky zůžitkována. Pojednání nemusí býti dlouhá, učená. Každý podej své zážitky, jak dovedeš.

Kdo odebírá *jinojazyčné knihy a publikace*, ať také na redaktora laskavě pamatuje. Jak krásná jest mosaika! Čím více zpráv, tím zajímavějším i list. Jak výborně dá se na př. použití při vyučování náboženství mnohého zjevu z přírody, z biologie rostlin, ze života ptactva atd. Jak pomáhají krátké sentence světců, význačné rysy jejich povah! I dobrých příkladů z jiných oborů dá se velmi vhodně použiti.

Prosím, velmi snažně prosím: *podporujte moji snahu a vytvořte laskavou spolupráci z listu věrného tlumočnicka našich snah a naší práce*. A budme k sobě upřímnými. Nebude-li se vám něco líbiti, nebude-li hned všecko tak, jak jste očekávali, upozorněte redaktora, neboť *list není listem redaktora, nýbrž odběratelů*. Upozorněte, které otázky Vás zajímají, o čem by se mělo pojednati, co u Vás nejvíce náboženské výuce a pastoraci dětí překáží atd. Nesmíme zapomínati, že různá prostředí a různé kraje mají své zvláštnosti, kterých i při katechesi zrovna tak jako při kázáních nutno si všimati. Nejde všude všecko narážeti na jedno kopyto.

V mnohých otázkách názory se různí. Tak na př. kdy vésti děti k první svaté zpovědi a k prvnímu svatému přijímání. Někteří začínají snad příliš brzo, jiní snad pozdě. I tu jistě budou nutny ohledy na různé faktory. Pronesené názory posuzujme stříživě, kriticky. Neptejme se, *kdo to píše, nýbrž co píše!* Nelíbí-li se nám názor přednesený, sedněme a napišme námítky a názor svůj!

Jiná jest otázka učebnic. Nevím, jak tomu jest jinde, ale pozoruji u nás, že se děti velmi často stěhují. Víme, jak rodiče neradi kupují dětem náboženské učebnice. Tak se stává, že máme v jedné třídě několik různých učebnic. Nastává zmatek. Nedalo by se o podobných otázkách pojednat na schůzích duchoven-ských a zaujmouti tu nějaké určité stanovisko? Nebyl by ku prospěchu upřímnější styk mezi katechety a kněžstvem kurátním?

Podle Zpráv statistického úřadu bylo ve šk. r. 1925/6 na měšť. a obec. školách v republice československé 7.650 učitelů náboženství. Odečteme-li jiné konfese a učitele náboženství národnosti německé a maďarské — zůstává několik tisíc učitelů katolického náboženství. Kolik by se dalo dokázat při dobré vůli a jak by musel náš Věstník vypadati!

Náš Věstník má býti zrcadlem naší práce a dokladem naší inteligence! Ukažme, že pracujeme a pracovati dovedeme! Jen práce vynutí nám respekt a uznání. Chlubí-li se učitelstvo prací svou, pochlubme se i my prací svou!

Přijď království Tvé! Šířit království Kristovo, upevňovat je v dětských duších jest našim úkolem. Úkol nesmírně vznešený, ale v nynějších dobách velmi těžký. Vyprošujme si vzájemně Boží pomoc a Bůh, jenž vždycky pomáhal, pomůže i nám!

V první řadě spoléhám na pomoc Boží a v druhé řadě, bratři, na pomoc Vaši.

Ve jménu Páně do nové práce v Novém roce!

Ar. Oliva.

Příprava na první svatou zpověď.

Ar. Oliva.

Poznámky. 1. Význam vyučování. Svátost pokání a nejsvětější svátost oltární můžeme a máme přijímati velmi často v životě. Pokání, svátost ustanovená na odpuštění hříchů, hojí nemoce a rány duše a dává ztracenou milost. Nejsvětější svátost jako pokrm duše živí a rozmnožuje, sílí a udržuje drahocenný a nutný život milosti posvěcující. Obě svátosti mají jako prostředky posvěcení a milosti mimořádný význam v životě každého katolíka. Má-li život katolíka vytvářeti se v život prakticko-náboženský, nadšený pro Boha a jeho čest, má-li katolík konati své spasení s bázni a třesením, pak jest nutno, aby dovedl čerpati z tohoto dvojího zdroje milosti a milosti Boží také pro svou duši náležitě využití.

Z uvedeného samozřejmě vysvítá důležitost poučování mládeže i li du o těchto svátostech, především pak důležitost prvního poučování. Nejlepším, co může katecheta dáti dětem ze školy vystupujícím, jest důkladné poučení, jak mají v životě používatí obou těchto prostředků milosti s pravým porozuměním, svatou horlivostí, opravdovou svědomitostí a radostným nadšením. Plně souhlasím s názorem mnohých, že nejlepším katechetou jest ten, kdo naučil děti ve škole náležitě se zpovídati a důstojně přijímati.

Poučování o svátosti pokání a oltářní musí býti zařazeno do vyučovacího plánu na nižších i vyšších stupních. První poučování kladě solidní základy, omezuje se tedy jen na to nejnutnější. Na pevném základě buduje se pak stále dále ne stejnými otázkami ani stejným postupem — aby netrpěly zájem a pozornost větších žáků. Materiálu jest dosti, může se tedy s různých hledisk doplňovati a prohlubovati asi podobně jako se děje při křesťanských cvičeních a kázáních. Vyžaduje to ovšem svědomité přípravy a vážného studia.

Nemusím podotýkati, že neobyčejně veliké svědomitosti a zvláštní pozornosti zasluhuje první svatá zpověď a první svaté přijímání. Jest to sice dosti obtížné, ale jistě nejvděčnější, neboť čím dítě menší tím i větší zájem a přístupnější srdce. Obtíže, naskytou-li se, nutno považovati za zcela přirozené; dítě v tom věku nemůže hned vše chápati. Obtíže dají se snadno odsíraniti láskou, trpělivostí a náležitým pochopením dětské duše.

2. Kdo má toto poučování udělovati? Přirozeně, že poučování o první svaté zpovědi i o prvním svatém přijímání uděluje kněz. Nikdo v osadě nemá většího zájmu, jak se mládež zpovídá a přijímá. Duchovní jako pastýř duší nesmrtelných bude a musí se starati v první řadě a především ostatním o to, aby duše i nejmenších osadníků byly náležitě připraveny ke kroku tak důležitému pro celý život i pro věčnost, neboť pravidelně se člověk zpovídá, jak se v mládí naučil.

Kde náboženství vyučují laici musí kněz aspoň několik hodin věnovati k o n e č n é přípravě. Co se zanedbá nebo pochybí, to se pak těžko napravuje. Nejlepší theorie jest jen teorií, chybí-li zkušenost.

3. Náhledy o tom, kdy mají jíti děti k první sv. zpovědi mohou a budou se různiti. Věsti děti ve druhém školním roce k sv. zpovědi a k sv. přijímání jest snad možno jinde, u nás rozhodně ne. Naše poměry náboženské jsou zcela jiné, naše katolické matky v tomto směru zcela lhostejné, náboženský život ospalý. Nejlépe snad ku konci třetího školního roku. Podle osnovy jest ve třetím školním roce katechismus, mají tedy děti v otázkách katechismu jakousi pomůcku; příprava sama předpokládá jistou znalost biblických článků a základních náboženských pravd.

4. Jak postupovati? Vyučování musí se omeziti na nejnutnější míru theoretického vědění. K náležitému porozumění nutno zopakovati nebo vysvětliti pojmy o hříchu, milosti, svátosti. Příkázání se vysvětlí při zpytování svědomí. Jako jest nutné vzdělání rozumu tak jest nutno k prvnímu sv. přijímání i vzdělání srdce. Toho se dá dosáti připojením na část theoretickou (základní) a praktickou. Dítě musí chápati stav ubohosti a hříšnosti. Pokora a lítost srdce musí býti co nejvíce možno účinné (působivé). Milost a synovství Boží budou zvlášť zdůrazněny, aby si jich dítě velice cenilo a po nich toužilo.

Jako třetí hlavní cíl, který se může s prvním a druhým spojit, ale z důvodů praktických jej oddělujeme, jest poučení o jednotlivých částech nutných k svátosti pokání, můžeme říci: návod k zpovědní praxi. Tento cíl a druhý, vzdělání srdce, jsou nejdůležitější. Dítě může se zcela dobře zpovídati, neví-li, co znamená zpytovati svědomí, co jest lítost, ale ví-li, jak svědomí zpytovati, jak lítost vzbuditi a srdce při tom se účastní.

Použito knížky far. Bittera: Erstbeichtunterricht.

A. Vysvětlení pojmů.

1. hodina. Přestoupení přikázání. Brzo půjdete k svaté zpovědi. Pán Bůh chce vám odpustiti hříchy. Jistě se už těšíte a já se těším také, že vám mohu při tom pomáhati. Budu vám povídati, jak se hodné děti mají zpovídati, přijdete tedy na každou náboženskou hodinu, budete pozorně poslouchati a rády se naučíte tomu, co vám řeknu.

Řekl jsem, že vám Pán Bůh chce odpustiti hříchy. **Co jest hřích?** Koho stvořil Bůh naposledy? Jak se jmenovali první lidé? Kde bydleli první lidé? Kdo dal lidem tu krásnou zahradu? Co přikázal Bůh prvním lidem? Toto přikázání nebylo příliš těžké, mohli je tedy Adam a Eva snadno zachovati. Ale první lidé přikázání ono nezachovali. Co pravil had k Evě? Had pravil: Proč vám zakázal Bůh jísti se všech stromů rajských? Žena odpověděla: Z ovoce stromů, které jsou v ráji, jísti smíme; z ovoce stromu však, který jest uprostřed ráje, zakázal nám Bůh jísti, ano i dotýkati se ho, abychom snad nezemřeli. Z této odpovědi všimněme si dvojího.

1. Eva zná zcela přesně přikázání Boží. Myslí také v tom okamžiku na zákaz Boží. Ví, že neposlušnost Bůh potrestá a ví také, jak ji potrestá. To všecko Eva ví a přece přestoupila přikázání Boží. Eva věděla, že přestupuje přikázání Boží, věděla, že dělá něco nedovoleného, věděla, že bude potrestána; kdo dělá něco, o čem ví, jedná vědomě, má o tom vědomost.

2. Had s Evou mluvil, sváděl ji, ale nenutil ji, netáhl ji k tomu stromu, neporoučel jí; ty musíš jísti. Pohlédla na strom, zdálo se jí, že jest strom ten k požívání velmi dobrý, oku krásný a zraku lahodný, vzala tedy z jeho ovoce a jedla. Učinila tak ze své vůle, bez nucení, dobrovolně.

Jak přestoupila Eva přikázání Boží? Vědomě — dobrovolně. Kdo vědomě a dobrovolně přestupuje Boží přikázání — hřeší. Čeho se Eva dopustila? Kdo hřeší? Hřích, kterého se dopouštíme sami, naše osoba, sluje osobní.

Proč nás Pán Bůh stvořil? Kolik nám dal Bůh přikázání? Kolik přikázání nám dala církev? (Naučiti!) Všecka ta přikázání musíme zachovávat. Čeho se dopouští, kdo vědomě a dobrovolně některé z těchto přikázání přestupuje? Kdy přestupujeme přikázání Boží vědomě? kdy dobrovolně? (Některé příklady! Děti uvedou mnohé příklady samy.)

S vědomí. Hřích jest veliké neštěstí. Hřích jest nejhorší zlo. Jak nešťastní byli Adam a Eva! (Vysvětlí se). Máme se modliti denně a Pána Boha prositi: raď mi zemřít nežli hřešiti. Pán Bůh nám dal hlas do našeho nitra, který nás varuje před zlým a chválí za dobré. Jest to svědomí. To svědomí nám poví, co je dobré a zlé. Musíme se toho svědomí ptáti, zpytovati je.

Jednoho dne přinesli čtyři muži k Pánu Ježíši nemocného člověka, aby ho uzdravil. Pán Ježíš ho uzdravil. Ten muž potřeboval spíše uzdraviti duši než tělo. Kdy jest duše nemocná? Co jest cennější duše či tělo? Proto Pán Ježíš řekl ochrnulému nejdříve: Buď dobré mysli, synu, odpouštějí se tobě hříchové tvoji. Proto nejdříve uzdravil jeho duši. Někteří lidé z přítomných, fariseové to byli, mysli si: Tento Pán Ježíš se rouhá; rouhá se Bohu, jest to rouhač. Pán Ježíš jest vševědoucí — co to znamená vševědoucí? kdo jen jest vševědoucí? — věděl tedy, co si myslí ti zlí lidé a proto jim řekl: Proč myslíte zlé věci v srdcích svých? Proč je Pán Ježíš káral? Hřešili! Jak hřešili? Mysli zlé v srdcích svých! Zlé myšlenky jsou hříchy. Čeho se dopouští, kdo

myslí zlé v srdci svém? Čím můžeme hřešiti? (Příklady!) Kdy hřešíme myšlením? Když si něco myslíme, co se Pánu Bohu nelíbí!

Ke králi Herodesovi přišli tři mudrci. Koho hledali ti svatí králové? Jak mluvili k Herodesovi? Co jim odpověděl Herodes? Herodes jinak odpověděl než smýšlel. Nechtěl se Ježíškovi klaněti, chtěl ho zabít. Herodes si myslil: já ho zabiji; chtěl ho zabít, měl touhu ho zabít. Herodes měl špatné myšlenky a špatnou touhu, žádost. Čím hřešil Herodes? Dítě vidí krásné ovoce v zahradě. Chce to ovoce mít, touží po něm, ale nemůže do zahrady. Čím hřeší to dítě? Kdy hřešíme žádostí? Zlí lidé svědčili proti Nabotovi, že se rouhal Bohu a králi. Mluvili co nebylo pravda, soudcové jim uvěřili a Nabot byl ukamenován. Čeho se dopustili ti zlí svědkové? Čím hřešili? (Příklady!) Kdy hřešíme slovy (řecí)?

Bratři prodali Josefa, Jidáš prodal Pána Ježíše, Kain zabil Abela, lidé kradou. Ti všichni hřeší skutkem, dělají něco, co je hříšné. Čím možno ještě hřešiti? Kdy hřešíme skutkem?

Co jest hřích? Čím hřešíme? Kdy hřešíme myšlením? žádostmi? slovy? skutky?

Jak zní III. přikázání Boží? Jak zní II. přikázání církevní? K čemu nás zavazují tato přikázání? Ještě jiné závazky, povinnosti máme. Na př. modlit se. Kdo vynechává v neděli a zasvěcený svátek mši svatou, kdo se pravidelně nemodlí, zanedbává to, co jest dobré, hřeší opomenutím dobrého. Kdy hřešíme opomenutím dobrého?

Čím hřešíme? 1. Myšlením, žádostmi, slovy, skutky.

2. Opomenutím dobrého, které máme konati. (Napiši na tabuli hned při vysvětlování pojmu a dám jednotlivě i sborově odříkávati několikrát).

Všecky hříchy nejsou stejně veliké. Někdo ukradne korunu, jiný stříbrné hodinky, jiný zlaté hodinky. Kdo z nich má největší hřích? I Spasitel sám rozeznává hříchy menší a větší; menší přirovnává k třísce, velké k trámu. Jsou hříchy těžké a lehké. (Vysvětlí se rozdíl!) Těžkým hříchům říkáme také smrtelné. Proč říkáme těžkým hříchům hříchy smrtelné? Hříchem ztrácí duše milost. Dokud má duše milost, žije pro nebe, nemá-li milost, je pro nebe ztracená. Těžkým hříchem ztrácí duše milost, ztrácí blažený život, propadá peklu — smrti duchovní. Lehké hříchy jmenujeme hříchy všední, že jsou časté, denně se jich dopouštíme. Můžeme se jich také snadněji a lehčeji zbaviti. Těžkých hříchů se zbavíme jen ve svátosti křtu a pokání. Z těžkých hříchů se musíme zpovídati. Lehkých hříchů se zbavíme dobrými skutky, modlitbou, postem, almužnou, návštěvou mše sv. atd.

Kolikrát jest hřích? Který hřích jest těžký? lehký? proč říkáme hřích smrtelný? všední? Jak se zbavíme hříchu těžkého? jak všedního?

Kterého hříchu máme se chrániti? I malý hřích jest zlem, velikým zlem, proto se chráníme i malého hříchu. Hodné dítě utíká i před malým hříchem jako zlým psem, jedovatým hadem. Každého hříchu máme se varovati jako největšího zla na zemi. Některé děti si myslí, že mlsati, rodiče neposlušati, nemodlit se ráno atd. nejsou těžké hříchy a že se jich tedy nemusí varovati. To není správné. I malý hřích Pána Boha hněvá a uráží.

Proč je hřích velikým zlem? Urážíme hříchem Pána Boha. Bůh nám dal přikázání. Přikázání nám praví, co smíme dělati a co nesmíme dělati. Člověk, který hřeší, říká Pánu Bohu: to dělat nebudu. To je vzpoura proti Bohu. Představte si dítě, které by řeklo rodičům do očí nebo učiteli: co mi poručíte, neudělám, nemáte právo mi poručeti. Jaké jest to dítě? Budou k tomu rodiče nebo učitel mlčeti? A neposloucháme-li Pána Boha, nebude ani Pán Bůh k naší neposlušnosti mlčeti. Znáte co řekli pyšní andělé. Jak se jim vedlo? Bůh jest nejvyšší spravedlivý. Co znamená: Bůh jest nejvyšší spravedlivý? Potrestá tedy hříšníka, jak zasluhuje. Vzpomeňme si na potopu. Jak potrestal Bůh hříšné lidi? Z velikých trestů, jimiž Bůh hříšníky trestal a trestá, poznáváme, jak velikým zlem jest hřích!

Těžký hřích trestá Bůh peklem. Co jest peklo? Jak dlouho trvá trest v pekle? Proto, že trest v pekle trvá věčně, říkáme **trest věčný**. Hříchy lehké netrestá Bůh tak přísně a ne tak dlouhými tresty. Tresty za lehké hříchy trvají jen na čas, proto jim říkáme tresty časné. Časný trest trpíme už na tomto světě. (Jmenujte mi nějaký časný trest. .) Časné tresty trpíme i po smrti. Kde trpíme po smrti časné tresty? Co jest očištec? I ten trest jest veliký a dlouhý.

Kolikery jest trest za hříchy? Kde trpíme tresty věčné? kde časné?

Co jest největším zlem? Proč jest hřích největším zlem? Atd.

2. hodina. O milosti. Pán Bůh nás stvořil, abychom ho poznávali, milovali, jemu sloužili a spaseni byli. Kdo Bůh jest a jaký jest učí nás svatá víra naše. Nestačí jen věřit, co Bůh zjevil, musíme také zachovávat jeho přikázání, milovat ho. Pán Ježíš to řekl jednomu bohatému mládenci. Bohatý mládenec se tázal Pána Ježíše: Mistře dobrý, co dobrého mám činiti, abych obdržel život věčný? A Pán Ježíš mu odpověděl: Chceš-li vejíti do života, t. j. do nebe, zachovávej přikázání. — Kdo zachovává přikázání, miluje Boha a slouží mu. To řekl sám Pán Ježíš: Kdo přikázání má a zachovává je, ten jest, který mě miluje. Cesta k nebi jest milovati Pána Boha a zachovávat jeho přikázání.

Není to snadné a lehké. K víře i k zachovávání přikázání potřebujeme pomoci. Kdo nám může pomoci? Kdo nám musí pomoci? Tuto pomoc Boží jmenujeme milost.

Chlapec táhne vozík naložený různými věcmi. Jede po rovině, jde to dobře, silnice jest pěkná. Musí sjet ze silnice na polní cestu, nerovnou a rozmoklou, namáhá se, jde to pomalu a najednou se zarazí, nemůže vozík utáhnouti. Napne všechny síly, nejde to. Přiskočí jiný chlapec, zatlačí, pomáhá mu a spojenými silami dojedou domů.

Cesta k nebi není pohodlná, jest úzká, obtížná. Každý den musíme po té cestě jíti, každý den věrně Pánu Bohu sloužiti, dobré konati a zlého se varovati. Vůle jest slabá, dobré se nám zdá těžkým, zlé lehkým. Ďábel a četní jeho pomáhači — zlí lidé, spolužáci někteří — svádějí ke zlému a brání v dobrém. Na cestě k nebi hrozí nám i mnohá nebezpečí. K překonání jest nutná silná vůle. Poněvadž naše vůle sama nestačí, potřebuje pomoci, zatlačení, aby věrně Bohu sloužila. Pomáhají hodní rodiče, pomáhá velebný pán, ukazují vám svým příkladem, co máte a co nemáte konati. Poučují vás, napomínají, varují, trestají.

Daleko více pomáhá Pán Bůh svou milostí, abyste stále dobré konali a stále zlého se varovali. Jak vám pomáhá?

Jest neděle. Hlasy zvonů volají ke všem katolíkům: pojďte na mši svatou. Venku si hrají děti. Jedno z nich vstane. Kam jdeš? Půjdu do kostela. Jiné dítě

řekne: zůstaň tady a hraj si s námi dále. Když jednou vynecháš mši sv., to nic není. Hra jest pěkná, dítě to láká, cosi mu praví, že to není tak zlé jednou vynechat, už si chce hrát dále, když slyší vnitřní hlas: Je neděle, Pán Bůh přikazuje býti na mši sv., nepůjdeš-li na mši sv. budeš mítí hřích. A dítě jde. To jest paprsek milosti. Milost jest světlo. Milost osvětluje náš rozum. Pomáhá nám, že poznáváme dobré a zlé.

Mnohý zcela dobře poznává dobré a přece je nekoná. Ono dítě poznávalo v tom okamžiku zcela správně: nepůjdu-li na mši sv., budu mítí těžký hřích, musím tedy na mši sv. Může ještě váhati, ale milost pomáhá dále. Ona dítě táhne: Pán Ježíš na oltáři na tebe čeká. Opět milost. Prve to bylo světlo milosti, teď jest to síla milosti. Milost pobádá vůli, aby se zlého chránila a dobré konala.

Taková milost jest milost pomáhající. Proč pomáhající? Pomáhá nám, když chceme dobré konati a zlého se varovati. Jak nám pomáhá milost pomáhající? Osvěcuje náš rozum, pomáhá naší vůli!
(Pokračování.)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Kněze vojiny upozorňujeme na vládní nařízení ze dne 15. září 1927, jimiž se vy dávají nové branné předpisy.

Práce ve Věstníku jsou honorovány a sice stránka 6 Kč, překlad 3 Kč. Není to mnoho, ale dáváme, co můžeme. Jest potěšujícím zjevem, že mnozí pracují rádi i za malou odměnu, nebo docela zdarma.

Kdo nám napíše pojednání o pastoraci školní mládeže?

Co soudíte o bromadné sv. zpovědi? Není lépe nabádati děti, aby v adventě a čase velikonočním přistupovaly k svatě zpovědi s dospělými v neděli a ve všední dny?

Jaké jsou vaše názory o Biblické dějepřavě? Která se vám nejlépe zamlouvá? Nemá

býti v Biblické dějepřavě jen a jen slovo Boží? Nezdá se vám, že v duši dítěte nastává rozpor, slyší-li v neděli jinými slovy jisté příběhy, než jsou v Biblické dějepřavě?

Jak byste si představovali nový katechismus?

Máte někdo vypracované katechese na př. o mši svatě, o milosti, o dobrých skutečích? Nemohli byste nám je poslati?

Který církevní dějepis pro měšťanské školy se vám nejlépe zamlouvá? A proč?

Co soudíte o Modlitebních knížkách pro děti? Co jest lepší: po celou mši svatou jen zpívati, či střídati modlitby se zpěvem? Nebo někdy děti nechat jen modliti z Modlitebních knížek?

Prosím velmi snažně: Podejte nám své úsudky! Čím víc, tím lépe. Mnoho lidí i mnoho ví, názory se tříbí, list oživuje a čtenáře zajímá.

Konkursy: Na středních školách obsadí se s platností od 1. 1928 volná systemisovaná místa profesorů katolického náboženství: Praha-II. (reálné gym.), Plzeň (první státní reálka s předností pro žadatele schopného vyučovati jazyku něm.), Jihlava (ref. reál. gym.) Jevíčko (reálka), Mor. Ostrava (s pov. vyuč. tomuto předmětu i na jiných stř. škol. tamtéž). — Na měšť. školách: Klatovy (chl. s pov. vyuč. i na jiných školách) žádosti do 12. ledna, Ústí nad Orli. (chl. a dív.) žádosti do 7. ledna. Na menš. škol. národních: Jihlava (chl. I.), Nový Jičín, Šternberk, Mansberg, Žatec. Žádosti do 14. ledna.

Redaktor byl pověřen redakcí dne 28. XII., měl tedy na vypravení čísla málo času a nemohl opatřiti články jiné, chtěl-li, aby číslo vyšlo včas. To budiž omluvou, nevyhovuje-li úplně toto číslo. Přičiňte se laskavě všichni, aby další čísla stále byla lepší. Čtenářům přeji do Nového roku hojnost milosti Boží a stálého zdraví.

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XLIII. ročníku.
Redaktor: AR. OLIVÁ.

ČÍSLO 2.

Ú N O R 1928.

Ročník XXXI.

Příprava na první svatou zpověď.

Ar. Oliva.

(Pokračování.)

Jest ještě jiná milost. Když jsme přišli na svět, měli jsme na duši hřích. Jaký hřích má každý člověk? Proč říkáme hřích dědičný? Sami jsme se toho hříchu nedopustili a přece ten hřích jako každý jiný poskvňuje duši. Taková duše se Pánu Bohu nelíbí, člověk s hříchem dědičným na duši není dítkem Božím a jeho miláčkem. Takový člověk nemůže přijíti do nebe. Ani malé děťátko s hříchem dědičným nepřijde do nebe. Aby i malé děti mohly přijíti do nebe, dávají je rodiče pokřtiti. Na křtu sv. Pán Bůh duši očistí, duše jest krásná, čistá, Pánu Bohu milá, člověk jest dítkem a miláčkem Božím. Duše dostala drahocenné nebeské roucho. Říkáme, že duše, která nemá hřích, má milost posvěcující. Jest to duše svatá.

Kolikerá jest milost Boží? proč milost pomáhající? proč posvěcující?

Kdo nám dává milost? Pán Bůh dobrotivý! Nemusí nám ji dáti, dává ji z lásky k nám. Dává-li nám někdo něco, co nám dáti nemusí, jest to dar. Milost jest dar Boží. Kdy nám dal poprvé Pán Bůh milost posvěcující? Proč jsme tu milost neměli hned při narození? Kdo tedy nemá milost posvěcující? Čím se ztrácí milost posvěcující? — Milost posvěcující neztrácí se hříchem lehkým. Hřích lehký drahocenné nebeské roucho jen poskvňuje a znečišťuje. Ztratíme-li milost posvěcující, můžeme ji dostat jen ve svátosti pokání. Dostáváme tedy odpuštění hříchů ve svatých svátostech (křtu a pokání). I pomáhající milost dostáváme ve svatých svátostech. Svátosti jsou prostředky milosti, jsou to prostředky, kterými dostáváme milost.

I modlitba jest prostředek milosti, zjednává nám milost pomáhající. Spasitel řekl: prostě a bude vám dáno. Bůh nám rád dává milost, když za ni prosíme. Čím dosahujeme milost Boží? Zvláště sv. svátostmi a modlitbou.

Když máme milost, máme veliké bohatství. Každé bohatství se může zvětšiti nebo umenšiti. Má-li někdo korunu a je šetrný a přidává k té koruně, rozmnožuje, zvětšuje svůj majetek. Má-li korunu a něco si za několik haléřů koupí, zmenšuje svůj majetek; utratil-li celou korunu, nemá už nic, ztratil svůj majetek. Milost boží rozmnožujeme zase novou milostí, umenšujeme lehkými hříchy a ztrácíme úplně hříchem těžkým.

Važte si milosti boží, zvláště milosti posvěcující. Jest to dar Boží, platí víc než všechno zlato a všechny poklady světa. Pozor na těžký hřích! To jest lupič, který nás přepadá a okrádá o to nejdražší. Ale pozor i na hříchy všední, i ony tu krásnou duši poskvňují. Modlete se za milost, poproste rodiče, aby se za vás také modlili, já se za vás také modlím. Ani jednou večer a ráno nezapomeňte na modlitbu, především teď, když chcete k sv. zpovědi.

Co jest milost? kolikerá jest milost? atd.

*

*

*

3. hodina. O svatých svátostech. Sv. svátosti jsou prostředky milosti, skrze ně dostáváme milost.

Kterou svátost jste už přijaly? Když jste se narodily, dali vás rodiče pokřtiti. Donesli vás do kostela a tam vás velebný pán pokřtil, když vaši kmotrové za vás slíbili, že budete podle svaté víry žítí, ve svaté církvi až do smrti setrváte a varovati se budete ďábla a jeho skutků. — (Stručně vysvětliti, jak se kněz táže, co odpovídají kmotrové) — Velebný pán lil vám vodu na hlavu třikrát v podobě kříže a říkal: já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.

Když vám velebný pán lil vodu na hlavu a říkal ta slova, v tom okamžiku jste přijaly svátost křtu. Duše byla očistěna od hříchu dědičného a dostala milost Boží posvěcující. Staly jste se dítkami božími a dědici nebeského království.

Ta slova kněze můžeme slyšet, vidíme, jak leje vodu, dítě to cítí, že mu leje vodu na hlavu. Co můžeme svými smysly — (kolik jest smyslů?) — chápati, slyšet, vidět, hmatat, chutnat, čichat to jest viditelné znamení. (Znamení něco znamená, ukazuje. Myjeme se vodou, voda čistí, voda křestní znamená, že se očišťuje duše). Svátost jest viditelné znamení.

Co se dalo v duši vaši, když vás křtili, když kněz dělal toto znamení? To nikdo neviděl, neslyšel, vy jste toho necítily; Pán Bůh vám odpustil hřích, dal vám milost. Říkáme neviditelná milost. Jest tedy svátost viditelné znamení, kterým dostáváme neviditelnou milost. Kdo ustanovil toto znamení? kdo na ně připojil milost?

To už víte. Než Pán Ježíš vstoupil na nebesa, zjevil se 40. dne svým apoštolům v sále jerusalemském a řekl jim: Jdouce do celého světa, hlásejte evangelium všemu stvoření. Kdo uvěří a pokřtěn bude, spasen bude. — Kdo tedy ustanovil to znamení? kdo na ně připojil milost? Jako při křtu i při ostatních svátostech ustanovil Kristus viditelné znamení, aby naznačovalo neviditelnou milost. Jest tedy svátost viditelné znamení ustanovené Kristem Pánem k udělení neviditelné milosti.

Každá svátost musí mít tyto tři části: 1. viditelné znamení; 2. neviditelnou milost; 3. ustanovení od Krista Pána.

Kolik svátostí ustanovil Kristus?

Maminka vás chce poslati na venek. Všecko vám napřed připraví. Tatínek jde v neděli do kostela, vezme si nedělní šaty, připravuje se. Ve škole máte odříkávati básničku, doma se učíte, připravujete se. Ke každé vážnější věci se připravujeme.

Přijmouti některou svátost jest jistě velice důležitá věc, musíme se tedy připraviti co nejlépe. Svaté svátosti smíme přijímati jen po náležité přípravě.

Od dnešního dne se budeme již připravovati. Každý den večer ke svým modlitbám přidejte ještě tuto prosbu: Bože, pomoz mi, abych se na svatou zpověď náležitě připravil a řádně se vyzpovídal.

B. Část theoretická.

4. hodina. O pokání.

Co jest svátost? kolik částí jest třeba ke každé svátosti? kolik svátostí ustanovil Kristus? jak smíme přijímati svaté svátosti?

Budeme se učit o svátosti pokání. Říkáme také svatá zpověď, že se z hříchů zpovídáme, vyznáváme, na sebe je knězi žalujeme. Kolik částí má tato svátost?

1. Pán Ježíš v neděli ráno vstal z mrtvých a ukázal se mnohým osobám. Komu se Pán Ježíš ukázal? . Kde byli apoštolové v neděli večer? Kolik apoštolů bylo v sále jerusalemském? Kde byli ostatní apoštolové? Proč apoštolové zavřeli dveře? Kdo stál najednou uprostřed apoštolů? Co jim řekl Pán Ježíš?

Apoštolové se báli, mysli, že jest to duch. Z hlasu i obličeje poznali, že jest to Pán Ježíš. Měli Pána Ježíše rádi a byli smutni, když v pátek na kříži umřel. Teď ho viděli zase živého. Proto se radovali. Jak zpívali andělé při narození Páně? Co praví Spasitel po svém z mrtvých vstání? Pokoj vám! t. j. vykonal jsem, co mi Otec můj nebeský uložil, přinesl jsem lidem pokoj, smířil jsem je s Bohem. Čím ztrácíme pokoj s Bohem? Hříchem! Hříšníci nemají pokoje. Spasitel smrtí svou na kříži nás vykoupil, od hříchu vysvobodil. Nyní chce ustanoviti svátost pokoje, která nám má vrátiti pokoj, který hříchem ztrácíme; to jest svátost pokání. Apoštolové mají v této svátosti lidem odpouštěti hříchy. Pán Ježíš jim k tomu dává moc.

2. Ustanovení svátosti pokání. Jak pozdravil Pán Ježíš apoštoly? Potom na ně dechl. Co znamenalo to dechnutí? Chce apoštolům něco dáti, co sám má, ale apoštolové nemají. Co to jest, povídá sám: Přijměte Ducha svatého! Od Ducha svatého mají přijmouti moc. Jakou moc mají přijmouti? Komu hříchy odpustíte . Tato slova jsou jasná a určitá. Každý jim rozumí. Dvojí moc dává Pán Ježíš apoštolům; apoštolové mohou hříchy odpouštěti a hříchy zadržovati (neodpouštěti).

Kdy ustanovil Pán Ježíš svátost pokání? kterými slovy? kolikerou moc dal těmi slovy apoštolům?

Moc hříchy odpouštěti nedostali apoštolové jen pro sebe. I jejich nástupci dostali tu moc. Dokud budou lidé, budou i hříchy, proto musí býti i svátost pokání. Kdo jsou nástupci apoštolů? Jen biskupové a kněží církve katolické mohou hříchy odpouštěti, neboť jen na biskupy a kněze katolické církve přešla ta moc od apoštolů. Dokud žili apoštolové odpouštěli sami hříchy. Kdo odpouští hříchy nyní?

Pokání jest svátost ve které se odpouštějí hříchy. Jaké hříchy se odpouštějí ve svátosti pokání? Kterých jsme se dopustili sami. Každý hřích, i ten nejtěžší, bude odpuštěn.

Vypravuje se podobenství o synu marnotratném.

Otec viděl jej z dálky, šel mu naproti, objal ho a políbil. Dal mu pěkný šat, prsten na ruku a boty. Dal vystrojiti i hostinu.

Od koho odchází hříšník? Od Boha, opouští otecký dům Boží. Utrácí vše, co mu dal nebeský Otec. Co dostal každý člověk od Pána Boha na křtu sv. ? Co tedy utrácí člověk hříšný? Komu slouží hříšník? Jaká jest duše hříšníková? Duše hladová po pokoji a štěstí a nemůže hlad ukojiti. Musí činiti pokání se synem marnotratným.

1. Šel tedy do sebe. Co to znamená? Poznal svou bídu, přemýšlel o svém smutném postavení. I hříšník musí poznati svou bídu, přemýšlet o svých hříších, poznati svůj nešťastný, hříšný stav. Říkáme musí svědomí své zpytovat, zkoumat, přemýšlet, kdy a kolikrát a kde hřešil. Zpytování svědomí jest první krok, první část.

(Pokračování.)

Výklad písně: Nesem vám noviny, poslouvejte.

Vyučování náboženství se hodně oživí a učiní účinnějším, když se občas vysvětlí některá kostelní píseň. Dospělejší děti obecné školy a zvláště pak děti měšťanské školy při liturgice dovedou to dobře pochopit.

Podávám zde výklad vánoční písně: Nesem vám noviny, jak jsem jej ve škole s dětmi probral. —

Nejdříve jsem dal ze zpěvníku celou píseň přečísti, potom přezpívati, aby tak děti měly dostatečný vhléd, co píseň obsahuje a mohly sledovati výklad.

Výklad: a) 1. verš zní: Nesem vám noviny poslouvejte, — z Betlémské krajiny, pozor dejte; slyšte je pilně a neomylně — rozjímejte.

Když přečteme nebo poslechneme první verš, poznáme, že se nám tu ohlašuje něco nového, co máme poslechnouti = noviny, že ty noviny jsou z Betlémské krajiny (od nás daleké), že máme na ně dáti dobrý pozor, plně jim věřiti a o nich uvažovati = rozjímati. Co však je to nové, tak důležité, o tom se dočista nic v tomto verši nepraví, jenom se napíná pozornost a mysl posluchačů k tomu, co dále přijde. Je to tedy *úvod* k dalšímu vlastnímu obsahu. Toto napínání ještě se prodlužuje při zpěvu tím, že slova: „slyšte je pilně a neomylně“ se opakují.

Podobným napínavým způsobem si počínali potulní zpěváci (obyčejně žáci vyšších škol) v dobách, kdy nevycházely noviny tištěné, spojení mezi městy a mezi vesnicemi bylo obtížné, zdlouhavé, jenom o jarmarcích, poutích, posvíceních scházivalo se více lidí ze širšího okolí. Tu často přicházeli takoví zpěváci (žáci) a přinášeli lidem noviny = zprávy o událostech zajímavých nebo důležitých (vojny, úmrtí panovníků...) zvláště z cizích krajů. Napínali zvědavost posluchačů.

FEUILLETON.

Ant. Rakytník:

Z minulých a přítomných časů.

Desatero příkladů o katechizačních principech.

1. Ještě na přelomu minulého a našeho století nebylo vzácností slyšati i z úst nejpopovlanějších za účelem roznícení náboženské horlivosti ve školách hesla: „Škola je naše politika“ anebo „Katechisace školní mládeže je mnohem důležitější nežli kázání.“ Moderní doba však se tím již nespokojila. Pokročila vpřed a školu prohlásila tiše sice, ale přece důrazně za politikum. Mimo to uvolněním školní kázně, zdobrovolněním „náboženských cvičení“ a p. téměř znemožnila zdárný postup a vývoj náboženské výuky. O tom možno ovšem býti různých názorů a mínění, ale nesporným faktem vždy zůstane, že *nebývá to nejlepší známkou svědomitosti*, přichází-li kněz ať již z duchovní správy nebo katecheta či katecheta z kruhů laických do náboženské hodiny kteréhokoliv školy *nepřípraven* v doménce, že dlouholetá jeho práce je dostatečnou zárukou také jeho schop-

ností anebo, že okamžitá jeho lucida, či správněji řečeno nápady, budou zejména u menších dětí blahodárně působiti. Právil sice Kristus Pán: „Dabitur vobis in illa hora“, ale to neplatí o *každé* hodině.

2. Sv. Bonaventura vícekrát zdůraznil, že kněz má vystupovati na kazatelnu s takovým rozpoložením mysle i duše, s jakými přistupuje k oltáři před výkon nejsvětější oběti. A totéž platí o vstupu katechetové do školní světnice. Proto bez hněvu a rozmrzelosti, ale s klidem a nebeskou missí, ba do jisté míry s ohlasem nebeských dálav a jako opravdoví apoštolové nebeského přítele dětí máme za vykonávání úřadu katechetského mluvit k dítkám i k dospívající mládeži. Vždyť ti to na první ráz vycítí, mluví-li kdo k nim oddanně a srdečně a nedivu, že uzavrou srdcí svých před tím, kdo neumí si jich získati anebo o duše jich nestojí. Vzpomeňme jen, jak dovedli na př. sv. Filip Nerijský, Don Bosco, biskup Brynych a jiní přemnozí mladistvá srdce mládeže si nakloniti a tak ji pro Boha, pravdu, krásu, dobro a věčnost nadchnouti. *Alespoň „spiritalis unctio“ byla, je a vždy zůstane hlavním momentem všech katechesí.*

Tohoto způsobu využil skladatel této písně a tím pozornost posluchačů velice napial.

b) Když tak učinil, pak to nové = ty noviny rychlým spádem za sebou vyprávěl a to v 5 verších (ve verši 2. až 6.). Tu skladatel ukázal velkou obratnost, můžeme říci mistrovství, nejen rychlým spádem vypravování, ale ještě více *obsahem* toho vypravování, jak vám to nyní ukážu.

Pan biskup Brynych,*) když nás učil v semináři, ukázal nám, jak 3 mše sv., které slouží kněz na Hod boží vánoční, jsou krásně sestaveny, aby z každé z nich bylo vidět, že Kristus Pán v Betlemě narozený je *pravý Bůh* a *pravý člověk*. Pan biskup ukázal tu na myšlenku, kterou i v breviáři kněžském po celou dobu vánoční máme provedenou a kterou zvláště jasně proslavil papež Lev I., jak viděti ze čtení v breviáři v době vánoční.

A právě tuto myšlenku provedl skladatel této písně pro obyčejné věřící: stále a stále ukazuje, že Kristus Pán je pravý člověk, ale ještě něco vyššího než člověk, že je z nebe, Syn Boží, náš Pán. Ukazuje to v *každém verši*, ale *po každé jiným obratem, jinými slovy, jinými obrazy*, takže je tu *krásná rozmanitost*.

Aby to vše názorněji nám vyniklo, podškrtnu v textu stránku božskou jinak (*ležatě*) a stránku lidskou těž jinak (*proloženo*):**)

2. Syna porodila čistá Panna, — v jesličky vložila Krista Pána;
— jej ovinula a zavinula — plenčičkami. 3. K němužto andělé s nebe

*) výklad byl podán v diecési královéhradecké.

**) to se děje v tisku, při výkladu ústním, kde měly děti text před sebou, se na to ukázalo při 2. a 3. verši, při dalších třech schopnější děti již samy to dovedly rozpoznat.

3. Methoda nesmí nikdy při katechesi býti pouhým slovem. Převýborný německý paedagog O. Willmann, zvaný mistrem paedagogiky, napsal v „Paedagogickém slovníku“, že rozbor textu vedle moderních method má vždy svou oprávněnost a že jenom krátkozrakost moderní doby vyčítává tomuto způsobu vyučování „suchopárnost“. Ostatně tak zvaná suchopárnost dle téhož arcipaedagoga je vlastně chybou učitelů, ale není chybou method. Proto nelze odsuzovati toho, kdo má za to, a také v praxi se tím řídí, že některé věci při náboženství dají se lépe vyložit analyticky a jiné zase synteticky, ježto řídit se při vyučování stále jednou a toutéž methodou svádí velmi často k paedagogickým úmělnostkám. Jest totiž nesporné, že vždy jedině slovo Boží jakožto zjevení Boží má se při náboženském vyučování jasně a zřejmě zdůrazňovati a vykládati. *Skrýti Ježíše v srdce dítěte*, toť vrchol všech katechesí. Tak učil nejen biskup Brynych, ale i proslavený německý biskup a později kardinál Alexandr von Hohenlohe a j.

4. Před více lety mladičský řeholník, jenž již dávno se ocitl in coelestibus regnis, ačkoliv toliko dva roky působil ve venkovské duchovní správě, vydal tiskem své katechese

pro poučení druhých. Kritika ovšem je zcela přirozeně v pravém slova smyslu „strhala“. Ale religiosissimus se domníval, že mu bylo ukřivděno. I bránil se tedy a za hlavní oporu své obrany zvolil důvod, že plná dvě léta každodenně ve školním roce vyučoval náboženství ve školách a že tedy nabyl zcela dostatečné praxe. Zkušení katecheté z duchovní správy i z povolání se ovšem tomuto důvodu v nitru jen pousmáli, poněvadž jinak religiosissimus byl opravdu religiosus, t. j. kněz svatého a příkladného života. To však nemohlo zachrániti jeho katechese, ježto jenom *poeta nascitur, sed catecheta fit*. I nutno tedy, aby katecheta až do šedin, ba až ke hrobu studoval, zase studoval a opět studoval. Jest sice z dějin paedagogiky známo, že někteří učitelé již záhy v mládí ve svém oboru i neobyčejně vynikli, jako na př. J. A. Komenský a j., ale exceptio confirmat regulam.

5. Kaplan Jocosus byl od Pána Boha obdařen dvěma příjemnými dary: jemným humorem a paedagogickým talentem. Proto dovedl dítky nejen znamenitě vyučovati, ale i baviti. Časem ovšem toto „bavení“ propukalo až salvou smíchu. Nebylo tedy nic zvláštního, že v hodinách náboženských, zvláště

přišli, — i také pastýři jsou se sešli, — jeho vítali, jeho chválili, — dary nesli. 4. *Anděl Páně* jim to sám přikázal, — když se jim na poušti všem okázal; — k Betlemu jíti a neprodlévati — hned rozkázal. 5. Ejhle při Kristovu narození — stal se *dív veliký* v okamžení; — nebo noc tmavá se proměnila — v světlo denní. 6. *Andělé v oblacích* prozpěvují, — narození *Páně* ohlašují, — že jest narozen, v jeslích položen — oznamují.

c) Když byl skladatel sdělil své zvláštní, napínavé noviny, pak se snaží, aby posluchači všechno to *zužilkovali pro svou duši*, aby, jak říkáme, *vše duchovně prožili*. Činí tak rovněž v 5 verších (ve verši 7. až 11.): vede duchovně posluchače své k jesličkám (ve verši 7.), tam s nimi vítá narozeného Ježíška a nabízí mu dary ode všech posluchačů (ve verši 8.), ví, že Kristus Pán přišel na zemi z pouhé lásky k lidem, aby se za ně obětoval (ve verši 9. a 10.) a prosí, by Kr. P. za tu svou lásku dary posluchačů milostivě přijal (verš 11.).

I zde nezapomněl skladatel na to, že narozený Kr. Pán je pravý Bůh a pravý člověk, jak opětně uvidíme, když v textu názorně naznačím stránku božskou a lidskou:

7. I my též, křesťané, nemeškejme, — k těm svatým jesličkám pospíchejme; — *Ježíše svého, Pána našeho* — přivítejme. 8. Vítej nám, Ježíšku, *s nebe daný*, — jenž jsi se narodil z *čisté Panny*; — pohlédni na nás a přijmi od nás — tyto dary. 9. *S nebe* jsi sstoupil k nám z pouhé lásky, — krásné Jezulátko, *kvítku rajský*; — jak jsi spanilý a ušlechtilý, — celý krásný. 10. Tak jsi svůj lid sobě zamiloval, — žes i pro něj nebe nelitoval, — *sstoupil jsi s nebe*, abys i sebe — obětoval. 11. Přijmi ty nábožné dary od nás, — milostivý *Králi a Pane náš*; — Tvoje poddané, Tobě oddané — Ty dobře znáš.

(Dokončení.)

byl-li P. Jocosus ve svém živlu, smích stíhal smích. Ale děti měly svého velebníčka rády a také rády se učily. A přece nemělo tomu tak býti. Vždyt *vyučování náboženské má vždy podržeti důstojnost slova Božího*. Kdo z katechetů je veselejšího, sanguinického temperamentu, má sice nesporně cenný dar z nebes, ale týž právě pro slovo Boží, jež hlásá a vykládá, má hleděti ponořiti se hluboko ve své nitro, aby nezašel na scestí, jehož důsledkem by byla jakási povrchnost při nesmírně důležitém jeho úřadě.

6. *Mnohem nepříjemnějším* však nežli veselost, bývá u katechety *ztrnulost*, t. j. objevuje-li se týž při vyučování před dětmi v póse necitelně natrpkle, čemuž Němci velmi výrazně „Leichenbittermiene“ říkají. Takový ani sám nepocítí radosti ze svého povolání a ani radosti nedodá svým světcům. Příčinou toho pravidlem je buď povaha dotyčného učitele, za kterou přece nemůže, anebo životní dráha, za kterou obyčejně také nemůže. Tu radí proslavený Mey: „Es wäre aber dann besser g wesen, das Feld einem andern

Landmann zum beackern zu überlassen.“

7. Katecheta Diligens připraviv se velmi důkladně k výkladu katechismového oddílu o Bohu jal se s ohnivostí sobě vlastní vysvětlovati v druhém školním roce svým světcům pojem Boha, tedy otázku snad ze všech nejtěžší. Mluvil vážně, dojímavě, slovem šťastně. Po výkladu otázal se žáka Filipa: „Co jest Bůh?“ A Filip radostně odpověděl: „Ježíš Kristus je Bůh.“ Toho ovšem Diligens nečekal a poněvadž byl povahy prchlé a vznětlivé, potrestal Filipa tím, že postavil jej mimo lavici. Malý vyznavač božství Kristova těžko asi chápal, proč za svou odpověď má trpěti. Vždyt takovéto katechisování neznamená nic jiného, než náboženství a jeho vyučování dítkám znechutiti a znehodnocovati. Alespoň vždy tu naskytá se otázka: Mohou při takovémto způsobu katechese posilniti se školní dítky v lásce k Bohu, k církvi a k náboženskému životu, když pro vyznání své víry jsou trestány tím, jenž má jim zvěstovati poselství věčné spásy? Platí tedy pro *tresty* při katechesích: *Festina lente!*

(Dokončení.)

Spolkové zprávy.*)

Prohlášení. Výbor Spolku katechetů v Čechách ve schůzi dne 21. prosince 1927 jednomyslně se po důkladné rozvaze přiklonil k vážným důvodům předsedovým a jedině ryze z důvodů finančních, spolku se týkajících, rozhodl, by v příštím roce 1928 „Vychovatele“ si odebíral každý člen Spolku sám přímo z družstva „Vlast“ a také si ho tam sám předplatil. „Věstník katechetský“ bude družstvo samo dále vydávat. Spolku zaplatí každý člen v aktivitě pouze členský příspěvek ročně 10 Kč., pensisté platí 6 Kč. Nový člen zaplatí zápisné jednou pro vždy 5 Kč.

Benda.

VI. členská schůze konána 30. XI. za účasti 16 členů. Předseda oznamuje úmrtí vldp. Frant. Dvořáka, katechety a prof. v Chrudimi. Přítomní uctívají jeho památku povstáním. Každý člen odslouží za něho mši svatou. Přijímá se návrh předsedův, aby nejd. ordinariát byl požádán, by theologové v 5. roce svých studií mohli složit zkoušku katechetskou pro měšť. školy na theol. fakultě, která by jim sama vydala vysvědčení způsobilosti, aby mohli ihned býti ustanoveni zatímními katechety na měšť. školách.

Starým katechetům do 1. ledna 1926 ustanoveným není třeba efektivních 10 let do pense skutečně započitatelných, nýbrž počítá se do pense i doba započtená.

Probrán byl prováděcí výnos min. škol. a n. osv. k učitelskému zákonu č. 104 z r. 26. Veškerá naše práva jsou zachována. Předseda upozorňuje zvláště na důležitý čl. 26 tohoto prov. předpisu a pak na čl. 90. Splněno i přání, aby každé místo systemisované a volné bylo obsazeno zatímně.

Kga Vlasák žádá o přesné zapisování členských i výborových schůzí a kga Fr. Dvořák z Mnichovic budiž požádán o zprávu, jak se věc má s katechetickým museem v arcib. semináři.

Benda.

III. výborová schůze za účasti 8 členů konána 7. XII. Předseda sděluje, proč nemohla býti provedena změna názvu Spolku a podá v té příčině nový návrh valné hromadě, což se přijímá.

Projednána situace „Věstníku“ a podána zpráva předsedovi družstva Vlast, který požádal o definitivní rozhodnutí do vánoc. Předčítá dopis kgy Fr. Dvořáka o katech. museu. Kga bude požádán, aby o této věci přednášel na některé členské schůzi. Budou pozváni všichni duchovní z V. Prahy.

Ze Spolku vystoupil kga V. Hernych z Červeného Kostelce — přijati byli do Spolku: Jos. Baštýř, Dobrovice; K. Hrouda z Merklína; Al. Kratochvíl z Prahy XIII. a V. Chaloupecký z Volenic.

Přiznání k důchodové dani pro rok 28 musí býti podáno do konce února. Blankety k dostání v trafikách.

IV. výborová schůze dne 21. XII. Definitivně rozhodnuto stanovisko výboru ve příčině „Věstníku“ a podána o tom zpráva předsedovi družstva Vlast.

Ve příčině Katolické akce usnáší se výbor jednomyslně podle § 6. lit. a, že předseda Spolku bude jednat podle pokynů Episkopátu nebo jeho zmocněnců v KA. — K bodu 2. doporučil tyto své členy: Dra V. Hrudku, Ar. Olivu, Jos. Pěkného a V. Vajse.

Ve příčině § 23. učit. zákona č. 104 z r. 26 poslal Spolek petita min. škol. a n. osv. jež výbor přijímá a předseda sděluje, že táž petita podává i spolek katech. něm. a spolky katech. jiných vyznání. Zastoupení Spolku a hájení petit s nevšední ochotou ujal se vldp. kanovník dr. Jos. Grüner, který sdělil, že bylo dosaženo příznivého výsledku. Kgoví. Slavičkoví, jenž byl redaktorem Věstníku 20 let, vzdán dík.

Benda.

XXX. valná hromada

Spolku katech. v Čechách koná se s obvyklým programem dne 1. února (ve středu) odp. ve 2 hodiny v Praze II., Pánská ul. čp. 1 přízemí v levo.

*) Zprávy tyto došly opožděně pro ochuravění předsedy, nemohly tudíž v l. čísle býti uveřejněny. R.

R Ů Z N Ě Z P R Á V Y.

Profesor vldp. Ant. Janda dožil se 11. ledna šedesátky. Narodil se v Beňově — tamtéž narodil se i miláček moravského lidu tatiček Stojan — a jako kněz od r. 1890 kaplanoval na různých místech, posledně v Kroměříži, kdež za arcib. Kohna ustanoven katechetou na české reálce, kdež působí až dodnes a již po druhé na přání prof. sboru zastává místo správce reálky. Prof. Janda jest *výborným učitelem a znamenitým paedagogem*, jak se všeobecně uznává. Jest od roku 1911 předsedou Katech. spolku, který ho jmenoval pro veliké zásluhy svým čestným členem v den šedesátin. Byl duší katech. kursu na Velehradě, v r. 1922 účastnil se i prvního katechetského vědecko-apologetického kursu v Praze jako předseda říšského Svazu katech. spolku v republice. Byl zvolen do čestného předsednictva. Tu jsme poznali jeho milou povahu a široký rozhled. Přejeme mu do nové šedesátky hojně milosti Boží a stálého zdraví. r.

Hlavní překážkou náboženské obrody lidu je bezbožecký a socialistický tisk. Tato slova vyjímáme ze zprávy Nejd. Arcipastýře o vykonané visitaci v minulém roce. Už bylo upozorněno v tomto listě, abychom co největší péči věnovali katolickému tisku pro mládež a všemožně ho šířili i za velkých finančních obětí. Při dobré vůli dá se snadno docílit velkých úspěchů. Máme zprávy spolehlivé, že jeden katecheta v místě, kde působí více katechetů, rozšířil velmi hodně katolický tisk, druzí ani jediného exempláře! V stejných poměrech a za stejných okolností! Kež by nám horlivost nepřátel byla příkladem! Kolik oni věnují na svůj odborný tisk a na tisk pro mládež! Udělejte si statistiku a zhrňte se co čtou katolické děti! Má svědomí a cit ten, kdo k tomu pohlíží lhostejně? Přčtete něco krásného dětem a ony samy se přihlásí za odběratele.

Stálý úbytek katolických dětí dokazuje statisticky Dr. B. Vašek v „Našinci.“ Už před dvěma lety ukázal jsem na tento smutný zjev v „Křesťanské škole“ s podot-

knutím, že percentuelně přibývá jinověrců, které rozmnožují ty rodiny, které neposílají děti do náboženství. To bývá první krok k odpadu.

Vyučování náboženství na školách. Deutsche Presse akcentuje nutnost vyučování náboženství na školách a žádá, aby vyučování náboženství nebylo odsunováno na pozdní hodiny vyučovací. Převážná majorita rodičů posílá své děti do vyučování náboženství. Proto nedemokratické, nesvobodomyslné a zpátečnické, když se nebere zřetel na tuto vůli majority. (Lid. listy 31. XII. 27). — Vládní nařízení v § 9. ze dne 4. IV. 25 stanoví: „Vyučují-li se náboženství některého vyznání po třídách, budiž zpravidla položeno v rozvrhu každé třídy na hodiny krajní, t. j. první a poslední každého půldne vyučovacího.“ Tento § nutno odstraniti, neboť mnozí ředitelé a ředitelky dávají náboženství na hodiny krajní, ač by při dobré vůli dalo se to dobře zařídit jinak. Rozhodně však by se nemělo nikdy a nikde připustiti náboženství od 4 do 5 hodin.

Úmrtí. Jan Truxa, farář, Mokropsy. Nar. 1860, vysvěcen 1888. — V. Nepokoj, farář, Ostřetín. Nar. 1865, vysv. 1891. — Jan Kavan, katech. v. v. Jilemnice. Nar. 1862, vysv. 1887. — Dr. Ant. Vřešťal, děkan kol. kap. u Všech svatých a univ. prof. v. v. Nar. 1849, vysvěcen 1878. — Jan Lonský, katech. v. v. Nar. 1874, vysvěc. 1898. — R. i. pace! Mementote, fratres, animae eorum.

Osobní. Defin. katech. ustanoven Fr. Tomášek na obč. chlap. v Kelči. — *Trvale pensionováni:* Jan Sokol ve Vys. Mýtě, Theod. Forst v Praze-Břevnově, Fr. Dovrtěl v Mor. Ostravě, Fr. Pálenský v Jaroměřicích a Tomáš Sojka v Třebíči.

Konkurs vypsán na chl. měšť. v Hodoníně a na měšť. školách v Poštorně do 28. února.

Prosíme P. T. pány spolubratry o laskavé oznámení úmrtí kněží ve škole náb. vyučujících, s kratičkým životopisem a charakteristickými vlastnostmi, abychom jim věnovali vzpomínku v našem listu. Za přetěžkou práci na roli školské si toho jistě zaslouží.

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XLIII. ročníku.

Redaktor: AR. OLIVA.

ČÍSLO 3.

B Ř E Z E N 1928.

Ročník XXXI.

Výklad písně: Nesem vám noviny, poslouchajte.

(Dokončení.)

d) Tím skladatel vyplnil svou vlastní úlohu a spěchá ukončit ve verši 12. a 13. Ukončuje rychle, ale přece při tom opakuje hlavní myšlenky předcházející: ve verši 12. se zmiňuje o narození a vykoupení: slovem narození opakuje verše 2. až 6., slovem vykoupení opakuje verše 7. až 11. a přidává myšlenku, že celé pokolení lidské na to čekalo = přibírá celý Starý zákon. Názorně to vypadá takto: 12. Děkujem ti za tvé **narození**, — které nám přineslo **vykoupení**, — na které jistě čekalo lidské — pokolení. — Posledním veršem 13. přednáší poslední prosbu k Ježíškovi. prosbu ze všech nejdůležitější, vrcholnou, ale také upřímně zkroušenou a tím P. Ježíši obzvláště milou (zkroušeným dává svou milost): výrazem na věčnosti a slovem amen velmi krásně, opravdu po katolicku, ukončuje. Názorně to zase vypadá: 13. Žádáme s srdečnou skroušeností, — *bysi nás uvedl* do radosti, — tam, kde přebýváš, slávy požíváš — na věčnosti. Amen.

Přehlédneme-li uspořádání celé písně, máme obraz:

úvod 1 verš (první)	Závěr má 2 verše, čekali bychom,
obsah novin 5 veršů (2. až 6)	že bude mít jako úvod 1 verš.
duchovní prožití 5 veršů (7. až 11.)	Ale skladatel docela dobře vytvo-
závěr 2 verše (12. a 13.)	řil na ukončení 2 verše: noviny,
	které podává, jsou tak vznešené,

že se s nimi těžko loučí, proto ještě jednou krátce si vše opakuje (verš 12.) a pak již končí tklivou prosbou, by obsah těch novin jeho i všechny posluchače přivedl do radosti na věčnosti. Je tu tedy krásný parallelismus, který mocně působí na každou duši opravdu křesťanskou. Na dobrém konci vše záleží, praví stará osvědčená zkušenost. —

Nyní se vše opakovalo, abych věděl, jak děti vše pochopily — při tom jsem jim poukázal na začátek vánoční písně: Narodil se Kristus Pán, aby poznaly, že některé církevní písně mají úvod, pomalu připravují posluchače, kdežto jiné prvním slovem řeknou to nejhlavnější, oč jim jde.

Vidíme, že píseň Nesem vám noviny, pokud máme na zřeteli slova, text, je dílo opravdu básnické, mistrně sestaveno, že skladatel byl nábožensky vzdělaný a tu svou hlubokou nábožnost že dovedl tak krásně a srozumitelně (*populárně*) projádríti. A co při tom zvláště váží: úplně biblicky, nikde nepřekročil ústní církevní podání a písmo svaté, nepřidal nic z prostonárodního názoru, který dosti často odporuje názoru biblickému; a přece podal píseň opravdu velice lidovou, lidu zvláště milou a oblíbenou. —

Co jsem posud napsal, pověděl jsem dětem 2. ročníku měšťanské školy v Krouně před vánocemi r. 1925. K tomu zde dodávám: bylo by záhodno,

kdyby některý hudebník dle směrnic, které jsem tu podal o textu, probral také zpěvnou stránku této písně (melodii, přízvuk).

Na Hod Boží vánoční 1925 užil jsem látky výše podané, po přiměřeném úvodu a způsobem dospělým přiměřeným, při kázání před velkými službami božími. Úvod zněl v hlavních rysech takto: slavíme radostné vánoční svátky. . . Ještě radostnější byly našim předkům, protože měli živější víru . . . Důkazem toho jsou památky po nich: betlemy, často pracně a skvostně vypravené . . . vánoční zvyky . . . vánoční písně a koledy . . . Zvláště v těchto písních ukázali, co o vánocích v srdci svém prožívali . . . Chci vám to znázorniti na písni všem vám dobře známé a oblíbené: Nesem vám noviny, poslouchajte!

A nyní jsem podal zmíněný výklad***) . . . Po výkladu jsem přidal tento epilog pro dospělé: Píseň tato je dílo básnické, z víry živé . . . obsahuje krásně podané *noviny božské* . . . Teď mnohý i křesťan více věří jiným novinám, *novinám lidským* . . . Kdyby věděl, jak se často klame! . . . Dle Němce Rathenaua 300 lidí vládne celému světu . . . Ti řídí i noviny jistě pro své zájmy, a přemnohý takovým novinám vše věří, ale novinám božským věřiti nechce. Kam se my postavíme? Víme, komu jsem uvěřil, praví sv. Pavel, jehož sochu zde u oltáře vidíte. Věříme i my jako sv. Pavel P. Bohu a pak se na nás vyplní slova písně: žádáme s srdečnou skroušeností, bys nás uvedl do radosti, tam, kde přebýváš, slávy požíváš na věčnosti. Amen!

Jan Oliva.

***) Že věřící rádi si občas poslechnou v kázání výklad některé jim známé kostelní písně, poznal jsem ve Svatce: Vykládal jsem první neděli v červenci (památky Krve Páně) píseň: Když v myšlení usmrceni Kr. P. rozjímám, vzal jsem z té písně za podklad slova: Spasitel můj, Pan a Bůh, splácí na kříži můj dluh — kopí srdce proniká, tak nám nebe odmyká — vítěz krví přesvata, ty jsi naše výplata — tak nás všecky pokropil, kdo tu lásku pochopil? . . . pak přišli věřící ke mně, že se jim to moc líbilo, abych to opakoval i násl. neděli, aby to slyšeli i ti, kteří na kázání nebyli.

FEUILLETON.

Ant. Rakytník:

Z minulých a přítomných časů.

Desatero příkladů o katechizačních principech.

(Dokončení.)

8. Katecheta Benignus zase i nejrozpustilejší žáky, z jichž „kousků“ pouze nečpěla, ale přímo „řvala“ zlomyslnost, mával v obyčejí na nejvýše vinníka plesknouti přes ruce, t. j. vlastně lehounce klepnouti přes prsty. Žákům působilo to opravdovou „legraci“, jak říkali, a „špás“. Benignus ztratil tak ve škole všecku autoritu. Ba nezřídka se stávalo, že žáci, jež Benignus „pleskl“ křičeli, plakali a řvali jako by na nože je bral a katecheta třískal do nich jako do železa. Vyučování se nedánilo. Žáci před katechetou poskakovali, tahali jej za kabát atd. Musil zakročiti ředitel a konference. Takový cirkus má teď mnohý československý katecheta. *Medio tutissimus ibis*. Tomu, kdo je příliš shovívavým, dobrým a mnohdy i slabochem, odepře mládež co nejdříve nejen poslušnost, ale i úctu právě

tak, jako zase tomu, kdo vládne „po prusku“, t. j. přísně uzavře srdce i duši, chvějíc se před ním strachem. Žák, jenž byl nespravedlivě potrestán anebo jen zahanben, nezapomene toho nikdy ani ve věku mužném. Tak z *přátel stávají se nepřátelé, z věřících odpadlíci*.

9. Vyučování náboženství bylo z dobrovolné. Žák může na náboženství chodit, ale nemusí. Může z něho vystoupit. Katecheta Timens vyučoval velmi pilně. Přehlížel „nezbednost“, netáhal se žáků na nic, dal na vysvědčení samé jedničky a jen málo dvojek. Jinou známku napsati ani se neodvážil. Báť se, aby se mu děti „neodhlašovaly“. A přece se odhlašovaly, poněvadž nejlacinějším zbožím bývá nejvíce pohrdáno a ten, kdo dává zdarma, dočká se i doby, kdy lidé ani zdarma od něho ničeho nechťí. Nedávejte svatého psům a neházejte perel před prasata. Čiň dobře a právě a neboj se ni císaře, ni krále. *Nebát se a nekrást* zvolil si heslem president Masaryk.

10. Jiří Mey ve spise „Vollständige Katechesen“ napovídá, že chlapcům možno

Co bych rád slyšel na příští valné hromadě.

1. Přednášku odborníka o časově důležité otázce a vážnou debatu o pronesených názorech. Jest hodně velmi zajímavých otázek, které by přilákaly hodně členů i hostů.

2. V jednatelské zprávě hlavně a především zdůraznění práce kulturní a směrnice pro práci další. Dotazníkovou akcí dá se snadno zjistiti a) Kolik přednášek nábožensko-vzdělávacích a poučných členové vykonali, hlavně o nutnosti náboženské výuky a potřebě katolické školy, jak pěstován styk s rodiči, jak šířen katolický tisk mezi mládeží (zjistiti, kolik časopisů katolických a protikatolických nebo bezbarvých katolické děti odebírají), kolik katolických dětí nechodí do náboženství a jak pracováno získati je pro náboženskou výuku; b) Kolik odborných a vědeckých časopisů českých a jinojazyčných členové odbírají, zda a v kterých otázkách literárně pracují, aby mohli býti získáni odborníci pro jednotlivé otázky, kolik svazků vědeckých a odbor. knih a časopisů má spolková knihovna, ve kterých kulturních spolcích pracují, jaké funkce tu mají; c) Kolik dětí přijímá mimořádně svaté svátosti, jaká je návštěva služeb Božích, jak se mládež při nich chová, co podniknouti k nápravě, jaké mimořádné pobožnosti pro děti konány (na př. tridua před I. sv. přijímáním), jak se pracuje k zachycení mládeže ze školy odcházející; d) Kolik vybráno mezi dětmi na missie, zda jsou někde misijní spolky dětské a jak se osvědčují; e) Zda a jak se pracuje na nových učebnicích, pomůckách, osnovách atd.

Pracovníky nutno seskupiti, zvoliti stálé referenty, kteří by práci připravovali. Referenti-odborníci by poukazovali i na nejnovější literaturu o časových otázkách, čímž by mnohemu kolegovi velmi posloužili, neboť nemůže jeden člověk vše obsáhnouti, čeho potřebuje k úspěšnému vykonávání velmi důležitého a svízelného svého povolání. Dražší knihy by mohl Spolek zakoupiti pro svou knihovnu a za mírný poplatek zájemcům půjčovati.

Jsem přesvědčen, že bilance bude ke cti našemu stavu a podá nezvratný důkaz, že katecheté plní svědomitě své poslání. Taková bilance bude i imponovat! Proti práci — práci! To jest nejlepší odpověď!

Ar. Oliva.

ve třídě dáváti jakousi přednost před začkami. Ba na str. 43. svého díla, kde dává pokyny o výuce vytvoření sv. kříže u dětí nejmenších, radí, aby katecheta vyvolal nejprve chlapce, by tento opakoval, umí-li již sv. křížem se žehnati a pak totéž, aby opakovala i některá žačka. To vše jest ovšem v pořádku a má tomu vždycky tak býti. Někteří však katecheté ve třídách, kde se vyučují obě pohlaví společně, poněvadž žáčky předstihují chlapce rychlou chápavostí, lepší pamětí, živější letorou, tělesnou hbitostí atd. Dávají žačkám ve všem přednost, častěji je vyvolávají a p. To ovšem není správně. Škola v demokratickém státě má býti demokratickou v nejlepším a to v tom smyslu, že všem patří stejná práva a stejné povinnosti. A totéž platí o třídách, kde mimo katolíky zůstávají snad při vyučování náboženství i jinověrci, nebo děti bez vyznání. Čiňte všem dobře, ale zvláště domácím vřít.

Poznámka. Biskup Brynych říkával: „Katecheta, který se do školy pilně připravuje a horlivě svůj svatý úřad zastává, dočká se určitě mnohých radostných chvil. Škola vynahradí mu mnohonásobně různé nepříjemnosti života

a společenských poměrů. Než, modlí-li se ještě vroucně při tom zvláště za své žáky a doufá-li v pomoc Boží, pak setba jeho přinese nesporně hojnou žně, ne-li hned, tedy alespoň v průběhu jednoho lidského života“. Slova tato jsou zajisté *slovy zlatými*. A přece v posledních dobách zdá se, jako by úřad samostatných katechetů kněží byl již na vymření. Vždyť nyní ve školách za změněných poměrů, jak jde jeden hlas, není radostno a kněží nedostatek. I není daleká doba, kdy vyučování mládeže bude obstarávat zase, jak již tomu na některých místech jest, jen duchovenstvo kurátní. Z té příčiny bylo by opravdu *časovým a praktickým*, aby na *měsíčních rekolekcích duchovenstva*, jež v jednotlivých diecésích byly zavedeny, jednalo se také o otázkách katechetických a aby občas byla předvedena v místní škole těchto rekolekcí vzorná katechese. Kritiky přítomných bratří netřeba se nikomu strachovati, vždyť ti, kdož kritisují, chybuji také. Tím by vyučování náboženské dostalo jistě *nového vznětu k dosažení svého cíle*.

Příprava na první svatou zpověď.

Ar Oliva.
(Pokračování.)

2. Marnotratný syn **srdečně litoval**, že otce dobrého opustil a sám zavinil svou bídu. Myslil si: já bláhový, kdybych byl zůstal doma a poslouchal otce, jak jsem se mohl míti dobře! Jak jsem ho zarmoutil, když mě zdržoval. Kéž bych byl zůstal doma! I hříšník musí litovati, že svou neposlušností hněval nebeského Otce. Litost jest druhá část.

3. Syn marnotratný si **umiňuje**, že se vrátí, odprosí otce, bude ho stále poslouchati a radost mu činiti. Čini **předsevzetí**, že se opravdu polepší, má opravdovou vůli býti **hodnější**. Opravdové předsevzetí jest třetí část.

4. Syn nezdárný přichází k otci a **vyznává se mu**: Otče, zhřešil jsem proti nebi a před tebou. Doznává svou vinu, žaluje na sebe, vyznává své chyby. Vyznávati se z hříchů znamená zpovídati se. Zpověď jest čtvrtá část.

5. Syn nehodný chce konati nejtěžší práce, chce býti jedním z dělníků. Má **dobrou vůli vše napraviti**. Takovou dobrou vůli vše napraviti musí míti i hříšník. Musí za vše dosti učiniti. Pátá část jest **dostiučinění**.

Kolik částí patří k hodnému přijetí svátosti pokání? které jsou to části? co se nám odpouští ve svátosti pokání? proč tedy přijímáme svátost pokání?

Koho urážíme hříchem? kdo nám může hříchy odpustiti? Pán Bůh ustanovil své zástupce, kteří na jeho místě, jeho jménem nám hříchy odpouštějí. Komu nejdříve dal Pán Ježíš moc hříchy odpouštěti? na koho přešla ta moc od apoštolů? kdo tedy odpouštějí hříchy na místě Božím? co tedy dostáváme ve svátosti pokání? Pokání jest svátost, ve které kněz na místě Božím odpouští nám hříchy

Pán Ježíš řekl: komu hříchy odpustíte . . . Kdo chce dostati odpuštění hříchů, musí se sám o to přičiniti. Musí jich litovati **srdečně**; litost musí míti v srdci a nejen snad říkati slova, srdce musí cítiti bolest, hřích si oškliviti. Musí také se z nich **vyzpovídati**; ze všech a **upřímně** tak, jak se staly. Musí míti **pevnou vůli**, že se skutečně polepší a udělá vše, aby zase získal lásku Boží.

Pokání jest svátost, ve které kněz na místě Božím odpouští hříšníkům **osobní hříchy**, když jich **srdečně litují**, **upřímně se z nich vyzpovídají** a mají opravdovou vůli se polepšiti a za hříchy **dostiučiniti**. (Část po části, jak se vyvozuje, **poznámenati na tabuli!**)

Co jest pokání? kdo ustanovil tuto svátost? kdy ustanovil Pán Ježíš tuto svátost? atd.

* * *

5. hodina. Zpytování svědomí

Co jest pokání? kolik částí patří k svátosti pokání? které jsou to části?

Nezdárný syn, o kterém jsme si vypravovali, měl velikou bídu. Pásal a krmil vepře nemaje ani šatu, aby se chránil před zimou, ani dosti jídla, aby zahnal hlad. Nouze naučila Dalibora housti, nouze dohání člověka k práci, ale také k modlitbě. Myslím, že i ten syn se modlil. Máme li hřích, jsme v největší bídě, protože hřích jest největší zlo, je horší než hlad, zima. Musíme se také modliti. Modliti **hodně, často, zbožně**. Zač se budeme modliti? ke komu se budeme zvláště modliti? K Duchu svatému, neboť Duch sv. nám dává milost. Ducha sv. budeme **prositi**, aby nám pomáhal, bychom se dobře připravili a dobře vyzpovídali. —

(Naučiti modlitbu k Duchu sv. Nemusí to býti slovy katechismu, uzpůsobíme chápavosti dětí.)

Kain vyzval bratra Abela na pole a tam jej zabil. Běhal pak z místa na místo, neměl nikde klidu, stání. Všude viděl bratra, svědomí stále mu vyčítalo: cos to učinil! Každý člověk má svědomí. Kolikrát tatínek četl v novinách, že vrah dohnán výčitkami svědomí po několika letech sám se přiznal. Někdy jste něco špatného nebo nedovoleného provedly, nikdo z lidí vás neviděl, nikdo to tedy na vás nemohl říci, a přece svědomí vyčítalo, bály jste se, byly jste neklidny. Svědomí vám nedá pokoje. To svědomí to jest hlas Boží v nás. To nám povídá, co je dobré a co je špatné. Před zlým nás varuje. K dobrému nás povzbuzuje. Svědomí také odměňuje a trestá. Dítě, které se modlilo, práce své svědomitě konalo, rodičů nezarmoutilo, nikomu neublížilo, jest večer spokojeno a šťastno. Proč jest spokojeno a šťastno? Svědomí jeho jest klidné, chválí a odměňuje. Takové dítě i klidně spí. Dítě, které něco provedlo, jest neklidné, nešťastné, bojí se, špatně i spí. Svědomí mu vyčítá, nedá mu pokoje.

Přemýšlíme-li, kdy svědomí bylo klidné a kdy neklidné, poznáme, kdy jsme hřešili. Svědomí nám to poví nejlépe. Proto musíme před sv. zpovědí svědomí zpytovat, zkoušet, hledati v něm, vyptávati se, kdy a proč bylo neklidné. To se děje pomalu, vážně. Vzpomeneme si na všechno od té doby, kdy jsme začali choditi do školy. Nesmíme při tom mysliti na nic jiného, jen a jen na hříchy. Měly byste se naučiti článek z biblické dějeprovky nebo otázky z katechismu. Jedno dítě vezme si knížku, nedbale si to přečte, poslouchá, kdo co mluví, pozoruje, co kdo dělá a za chvíli knížku odhodí a hraje si. To dítě se učilo nepozorně, nedbale a nenaučilo se tomu. Jiné dítě ničeho si nevšímá, pomalu a pozorně si vše přečte, vzpomíná, co o tom ve škole slyšelo, ještě jednou si to přečte. To dítě se učilo pozorně, pracovalo vážně. Když si vzpomínáme na hříchy, činíme tak pomalu, opatrně, vážně. Hodně přemýšlíme, rozpomínáme se, kdy a kde jsme byli, jak jsme se chovali, zda jsme někomu ublížili atd.

Proč zpytujeme svědomí? Čím hřešíme? co jest hřích? Musíme tedy projíti jednotlivá přikázání Boží a církevní a při každém se ptáti, zda jsme se dopustili něčeho proti tomu přikázání myšlenkami, žádostmi, slovy, skutky, opomenutím dobrého.

Která jest první část svátosti pokání? co znamená svědomí zpytovat? kterak zpytujeme svědomí? a dle potřeby, zopakovati i minulé.

* *

6. hodina. O lítosti. (Zopakujeme dosud naučené zcela stručně.)

Nejdůležitější při sv. zpovědi jest lítost. Kdo nemá lítosti, nemůže dostati odpuštění hříchů.

Pán Ježíš byl pozván na hostinu do domu farisea Šimona. Když seděl za stolem, přišla tam Magdalena, která byla známá ve městě jako hříšnice. Padla k nohám Ježíšovým a hořce plakala. Slzami smáčela nohy jeho a stírala slzy vlasy svými. Libala nohy Ježíšovy a mazala vonnou, drahocennou mastí.

Židé nosili sandály. Cestou se nohy zaprášily a proto při příchodu do domu hostitel pozvaným dával vodu k umytí, což Šimon opomenul.

Magdalena byla velká hříšnice, ale i velká kajčnice. Od ní můžeme se učiti opravdové lítosti. Proč Magdalena hořce plakala? Je hříšnice, mrzí ji to, je proto smutná, oškliví si hřích, ví, že urážela Pána Boha, kdykoliv se hříchu dopustila. Slzy její ukazují, že má v duši bolest, velikou bolest nad svými hříchy. Bolest v duši nad hříchy jest lítost.

Magdalena hřešivala, hřích jí dělal radost. Když slyšela učení Pána Ježíše, poznala, jak hřích je ošklivý, zlý, jak škodí duši, zhrozila se toho, zanevřela na hřích, zošklivila si ho. Ošklívíme si něco, co je ošklivé, škodlivé, protivné, nebezpečné. Trháš li v lese jahody a najednou uvidíš jedovatého hada, ošklivíš si ho. Proč si ošklivíš jedovatého hada? Je nebezpečný. Horší, ošklivější a nebezpečnější jest hřích. Proto mám hřích v ošklivosti, nemám hřích rád, nenávídím ho.

Lítost jest bolest a ošklivost duše nad hříchy.

Jest to bolest v srdci, bolest duše, ne bolest těla. Upadneš-li a hodně se uhodiš, bolí tě to, pláčeš. To jest bolest těla, tělesná. Někdo z příbuzných umře, pláčeš, máš bolest. To jest bolest duše, duševní. Bolest tělesná, bolest těla, to není lítost.

Ale ani každá bolest duše, bolest duševní není lítostí. Byli jste někteří na feriálních osadách nebo u babičky a příbuzných, stýskalo se vám první dny, plakali jste. To nebyla lítost. Umřel vám bratříček, plakal tatínek, maminka, plakali jste i vy, měli jste bolest v duši, ale nebyla to lítost.

Petr vyšel ven, když zapřel Pána Ježíše, a plakal hořce. Spatřil pohled Pána a rozuměl mu. Dospělý muž hned nepláče, Petr pláče jako malé dítě. Proč plakal Petr tak hořce? Bylo mu to moc líto, že zapřel třikráte Pána Ježíše a že mu tím způsobil velikou bolest a urážku. To byla lítost, to byla bolest v duši nad hříchy.

Co jest lítost? Kolikrát jest bolest? atd.

Magdalena vrhá se k nohám Pána Ježíše a pláče. Slova nepromluvila, jen plakala, nohy Páně líbala, drahou mastí mazala. To nebyla přetvářka. Magdalena ošklivila si hříchy, měla v srdci hroznou bolest, že hřešila a Pána Boha urážela. Ta hrozná bolest jí vynutila slzy. V srdci, v duši to pálilo a bolelo, jak nevděčná byla k Pánu Bohu. Při tom si myslila: neměla jsem hřešiti. Její bolest byla uvnitř, v srdci, v duši. Myslila jen na Pána Boha, svou duši a své hříchy. Její lítost byla vnitřní. Kdy jest naše lítost vnitřní?

Můžeme mít lítost, velikou lítost a nemusíme plakati. Řeknu-li, abyste se smáli, budete se všichni smáti; řeknu-li, abyste plakali, nedokážete toho. Slzy nemáme v moci. Někteří lidé pláčí snadno, při maličkosti, někteří nemohou plakati ani při veliké bolesti a lítosti. Některé dítě pláče nad svými hříchy, jiné nepláče a má také lítost. Pláče není třeba, stačí, máme-li v duši bolest, ošklivost a nenávisť k hříchu.

Lítost může býti jen povrchní. Někdo si myslí, že už má lítost, říká-li slova lítosti povrchně, bezmyšlenkovitě. Pán Bůh jedenkrát prohlásil ústy proroka o židech: Lid tento ctí mě ústy, ale srdce jeho jest daleko ode mně. Židé se modlili, ale povrchně, bezmyšlenkovitě, modlili se jen ústy, rty říkaly modlitbu, ale srdce bylo chladné. Taková modlitba rtová se Pánu Bohu nelíbí; modlitba musí vycházeti ze srdce. Říkáme-li slova lítosti, modlíme-li se modlitbu lítosti jen rty, jen ústy, a nemyslíme-li na to, co říkáme, a necítíme při tom opravdu bolest v srdci, v duši, taková slova, taková modlitba nemá před Bohem žádnou cenu, nelíbí se mu, nám není nic platná. Říkáme-li slova lítosti pomalu, myslíme na ně, srdce při tom pociťuje bolest, pak jest lítost opravdová, Pánu Bohu milá.

Magdalena měla veliké hříchy, mnoho hříchů. Spasitel jí řekl: odpouštějí se tobě hříchové tvoji. Kolik hříchů Spasitel Magdaleně odpustil? Všecky! Proč Spasitel odpustil Magdaleně všechny hříchy? Magdalena všech svých hříchů

litovala! Všecky nenáviděla, všecky měla v ošklivosti. Její lítost zahrnovala všecky hříchy, na všecky se vztahovala, byla obecná. Kdy jest lítost obecná?

Musíme litovati všech hříchů těžkých. Kolik hříchů bude odpuštěno tomu, kdo některý těžký hřích nelituje? Ani jediný! Nemusíme nad každým hříchem zvlášť vzbuzovati lítost, stačí, zahrneme-li do lítosti všecky najednou, žádný nevyloučíme, každý nenávidíme, každý máme v ošklivosti, žádný těžký hřích nemáme v lásce, žádný se nám nelíbí, všecky jsou urážkou Boha.

Dítě je neposlušno, rodiče je potrestají. Trest mu působí bolest a proto je mu to teď líto. Ono nelituje své neposlušnosti, že jest to hřích, že tím Bohu způsobilo zármutek a rodičům bolest, ono lituje té neposlušnosti, že dostalo trest, že bylo případně bito, což mu působí bolest tělesnou, hanbu před jinými. Kdo lituje hříchů ne z lásky k Pánu Bohu, ne pro Boha, ale proto, že následkem toho hřichu má tělesnou bolest, hanbu, škodu, nemoc, ten lituje hřichu z pohrutek, z důvodů, z příčin přirozených — lítost přirozená. Taková lítost k sv. zpovědi nestačí. Některý muž něco ukradl a byl chycen, souzen a zavřen. Teď ho to mrzí, že jest zavřen, že má hanbu. Jaká jest to lítost? Jiný dopustil se nějakého ošklivého činu. Není zavřen, ale všichni slušní lidé jím opovrhují. Dříve byl čestným mužem, teď ztratil čest i dobré jméno. Teď ho to mrzí, že se takového činu dopustil. Proč ho mrzí takové jednání? Jaká jest to lítost? stačí taková lítost k sv. zpovědi?

Co jest lítost? jaká má býti lítost? kdy jest lítost vnitřní? atd.

(Pokračování.)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Restrikce personální není omezena časem a lze restrigovati nuceně i po r. 1925. Tak rozhodl nejvyšší správní soud.

Pojednání o pastorační školní mládeže potřebujeme jako soli. Potřebujeme i praktického pojednání o pastorační mládeži škole odrostlé, která většinou holduje pohanskému heslu: Panem et circenses. Přesvědčení náboženské u nynější mládeže velmi skrovné, vědomosti náboženské skoro žádné, uvědomění náb. nepatrné a nadšení pro věci uslechtilé též takové. Kam se takto dospěje? Nejvíce bychom potřebovali pojednání o pastorační rodičů, kteří namnoze se starají jen o tělo svých dětí, mají k nim nepravou, opičí lásku. V. B., farář.

Katechetský spolek pro arcidiecési olomouckou ve výborové schůzi, konané dne 2 listopadu v Přerově, pojednal o pořízení obrazů pro vyučování církevním dějinám a o úpravě nového katechismu a kancionálu. S radostí zaznamenáváme! Prosím předsednictvo o podávání zpráv, které velmi rád uveřejním.

Dnes, kdy je nedostatek kněžstva, bylo by dobré dáti katechety na neobsazené fary a místo nich katechety laické. Tak jeden referent na pastoračním kursu. Katecheté konají úřad kněžský, ale jsou kněží, kteří ne-

konají úřadu kněžského. Proč ty neposílal pan referent na neobsazené fary?

Z církevních dějepisů nejlépe vyhovuje požadavkům nynější doby Wolfův nákl. Seraf. díla lásky v Čes. Budějovicích. Fr. J., katech.

Napsati pěkné a dětem srozumitelné a milé Modlitební knížky — jest velice nesnadno, ano pravým uměním. Malé perličky dětských modliteb obsaženy jsou ve Wolfově: Přípravě k I. sv. zpovědi a k I. sv. přijímání. Vydalo Seraf. dílo lásky v Čes. Bud. Ale jsou to malé kvítečky proti celému lesu dětských Modlitebních knih. Fr. J., katecheta.

Jsem plně spokojen s Modlitbami pro školní mládež od Olivy, jichž používám já i pan katecheta i jako vhodné pomůcky při vyučování. Modlitby jsou srozumitelné, praktické. J. N., farář.

Modlití se celou mší sv. dovedou jen děti dospělejší, velmi dobře nábožensky založené a zbožné; jiné po několika minutách tiché modlitby oddají se tékavosti. — Děti rády chodí na pobožnosti, při nichž si mohou zazpívati koledy. Proč? Protože naše koledy — až na malé výjimky — jsou skutečně milé zpěvy dětské, lehounké a dětem srozumitelné, při nichž se mohou děti modlití zpěvem a to modlitby, které prýští přímo z dětské nevinné duše. Fr. J., katecheta.

V 1.—4. třídě užívám s velmi dobrým vý-

sledkem **Jedličkovy** malé učebnice katolické. Dávám jí přednost, že tu jsou připomenuty lehké dolohy katechismové. V 5. tř. **Jedličkův** malý katechismus. Velké bibl. dějep. pravdy používám při dogmatice a morálce jenom k objasnění katechismu, na více času nezbyvá. Katecheta.

Smutné zjevy. Ze 49 dívek přinesly si na vyzvání katechetovo jen tři růženec. V ostatních rodinách vůbec nemají růženec! — Z 58 žáků první tř. měst. školy bylo pouze 9 hochů ve svém životě na křížové cestě! — V první třídě přes 80% dětí nedovedlo udělati kříž!

Co soudí lid o nových kostelních písních. „Upadá chrámový zpěv, a k tomu ještě se zavedly nové písně a my starší ná- vštěvníci, kteří jsme ony písně milovali a uměli již nazpamět, máme se učit novým a mladé pokolení do kostela nejde jen mizivá men- šina. Škoda těch starých písní, ty byly vypra- vováním všech těch událostí ze života Kri- stova, Panny Marie a svatých, plné nábožen- ského citu, ale ty nové — ty jsou jen mo- derně složeny a zejí citovou prázdnotou, jako bohužel ta nynější kázání“ . Z dopisu, zaslaného našemu Arcipastýři venkovskou ženou a uveřejněného v Lid. listech 12. II. 28.

Kde jest ve školách dosti místností, doporučovalo by se požádati správu školy, pří- padně místní školní výbor, o zvláštní míst- nost pro vyučování náboženství. Tato míst- nost by se vhodně upravila, což by bylo výhodou pro vyučování náboženství, ale i pro správu školy, neboť by děti do náboženství necho- dící mohly zůstat ve svých třídách a dal y se i snadněji dělali rozvrh a nemuselo by náboženství býti v pozdních hodinách.

Novou Biblickou dějep. pravu pro ná- rodní školy má v rukopise hotovou dp Ant. Špale, která bude radostným překvapením. Je originální a bude naše, česká! Tak sdě- luje dp. Jos. Posp. šil v Lid. listech.

Kníže. Dramatické zobrazení doby sv. Vá- clava Napsal J. Vajs. Práce velmi krásná a psaná po důkladné přípravě s opravdovou pietou k velikému světcu našemu. Kollega Vajs jest známý poeta a literát, jehož práce za- slouží plného uznání pro ušlechtilou tendenci a přísné katolické stanovisko. Jsme povděční panu autorovi, že k oslavě milenia našeho svateho knížete přispěl prací hodnotnou i člen naší katechetské obce. Úprava jest velmi pe- člivá, můžeme tedy knížku v každém ohledu jen vřele doporučiti. Autor vydal svým ná- kladem. Možno objednat i prostřednictvím naší administrace nebo přímo u autora Praha- II., Na Skalce, Vyšehradská 26.

Vychovatelské listy přináší zajímavý článek Dra Al. Richtera: Katecheta a žáci a článek Dra K. Černockého: Rozvrh učiva ná- boženského na středních školách. — Dopa- ručujeme pozornosti čtenářů. Dnes jest mravní povinností všech ve škole vyučujících odebí- ratí odborný list paedagogický.

Do katolických rodin katolický ob- rázkový časopis „Šťastná rodina“ Vy- chází každých čtrnácte dnů za předplatné 20 Kč v Praze—II., Spálená ul. 15.

Referát o XXX. valné hromadě Spolku katechetů v Čechách do redakční uzávěrky dne 20. II. nám dodán nebyl, ač redaktor na valné hromadě znovu prohlásil, že Věstník jest k dispozici pro všechny zprávy spolkové úplně zdarma.

Osobní. Ustanovení *definitivně*: Jar. Šorejs v Kobylicích a Viktor Ruppert v Mor. Ostravě. Trvale *pensionováni*: Bonaventura Hruška v Mostě a Jan Smitka v Soběslavi.

Konkurs na místa *prof.* náb. řím. katol. s platností od 1. září 28: na reál. gymn.: v Košicích; Báňské Stávnici Nových Zámčích, ná ref. reál. gym. v Báň- ské Bystřici a na učit. ústavě v Modré.

Druhý katechetský kongres bude v Mnichově ve dnech 6.—10. srpna 1928. Protektorát převzal Jeho Em. kardinál Dr. M. Faulhaber. Program: Die kate- chetische Bewegung 1912—1928; Wertlehre und Religionspaedagogik; Das Ar- beitsprincip im katolischen Religionsunterricht; Alte und neue Unterrichtsstilisuk; Liturgische Bewegung und religiöse Erziehung in Volks- und höherer Schule; Firmungsalter; B. blische Geschichte und Katechismus auf der Oberstufe; Körper- kultur und relig. ös-sittliche Erziehung; Katechetische Bibliographie; Lexikon der Katechetik. Referenty jsou vesměs vynikající odborníci. Co tu praktických a čas- ových otázek bude luštěno. Proto také v Německu v ohledu náboženském to vypadá trochu jinak než u nás, kde na podobné akce nemáme času!

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XLIII. ročníku.

Redaktor: AR. OLIVA.

ČÍSLO 4.

D U B E N 1928.

Ročník XXXI.

Fr. Jedlička.

O posvěcující milosti Boží.

Katechese pro maličky.

Jakou musí mít duši, kdo chce přijít do nebe? Kdo chce přijít do nebe musí mít duši čistou, nesmí mít na duši hříchu.

Co má v duši dítě křesťanské, které nemá těžkého hříchu? Takové dítě má v duši posvěcující milost Boží.

Kdy jsme dostali posvěcující milost Boží po prvé? Na křtu sv. Kdo ztrácí posvěcující milost Boží? Kdo se dopouští těžkého hříchu.

Kdy se dopouštíme hříchu? Hříchu se dopouštíme, když vědomě a dobrovolně děláme, co Bůh zapovídá, nebo neděláme co Bůh poroučí, t. j. když schválně děláme něco zlého.

Všecky hříchy nejsou stejně veliké, některé jsou malé, jiné jsou velké. Velkým hříchům říkáme těžké nebo smrtelné, protože duše v hříchu smrtelném je pro nebe mrtva. Malým hříchům říkáme všední, protože se jich člověk dopouští snadno — skoro každý den.

To všecko si vyložíme na malém podobenství. Nejvyšší pán v naší republice se jmenuje prezident v jiných zemích mají krále nebo císaře; také naši předkové v dávných dobách mívali krále, na př. sv. Václava, Přemysla Otakara, Karla IV. Králové bydlívali v hlavním městě v královském hradě, ale v létě odjížděli na pobyt s rodinou na venkov do letního zámku. Letní zámky bývají ve zdravé lesní krajině uprostřed velikých zahrad. Představme si hodného krále, jenž s celou rodinou bydlí v krásném venkovském zámku. Kolem zámku je rozkošná zahrada plná vzácných stromů a libezných květů. Za zahradou jsou pole, louky a lesy.

Jednoho rána přihnala se prudká bouře s mírným krupobitím. Po bouři jasně zazářilo slunce, vzduch byl čistý, plný vůně; květiny radostně pozdvihly hlavinky kališkovité a v každé z nich perlila se krůpěj deště. Ptáčky vesele poletovali a radostně prozpěvovali. Všecko vábilo ven do Boží přírody. I král se synem vyjeli si na procházku. Jeli královským parkem a kvetoucími lučinami do blízkého lesa. V lese bylo chladněji. U cesty pod mohutnou jedlí spatřil princ sedět malé děvčátko. Bylo bosé, prostovlasé, v chudičkových šatečkách úplně promočených. Bylo i skřehlé a plakalo. Princ je lito děvčátka i prosí otce: Dovol, otče, aby sluha posadil děvčátko k sobě na kozlík. V zámku dáme mu čisté šatečky, něco teplého k jídlu, zde by zahynulo. Otec miluje syna, vyhoví tedy rád jeho prosbě. Doma nařizuje král sluhovi: Umyj děvčátko a dej mu pěkné bílé šatečky z královského šatníku. A dej mu i jísti.

Když sluha dítě umyl a nakrmil a tvářičky mu zčervenaly, každý by myslel, že je to královská princezna. I králi se děvčátko líbilo; vyptává se, či jest a jak se jmenuje. Ví jen, že se jmenuje Boženka a je maminkina. Chodila s maminkou, maminka nechala ji u studánky na louce a šla do blízké vesnice vyprosit něco k jídlu; nežli se matka vrátila, přihnala se bouře s lijákem, Boženka utekla se schovat do lesa, zbloudila a sedla si pod jedli u cesty, kde ji král se synem našli. Král lituje dítěte a praví: Budeš-li, Boženko, hodná a poslušná, dáš-li si

pozor na pěkné bílé šatečky, můžeš zde s námi zůstatí stále a jednou, až se vrátíme do města na hrad královský, půjdeš s námi a budeš jako dcera královská, všechno naše bude i tvým.

Božence se v zámku velice líbí, pobíhá v zahradách a na život venku ani nevzpomene. Jednou zašla až na konec královských zahrad a zaslechla křik a smích venkovských dětí. Měla přísně zakázáno vycházeti ze zahrady. Boženky se zmocní veliká zvědavost a rozběhne se po blátivé silnici za skotačícími dětmi a nedbá toho, že bláto jí stříká na bílé královské šatečky.

Doběhla. Hejno kluků a rozpustilých děvčat skáče přes strouhu, kterou protéká ošklivě páchnoucí špína z nedaleké továrny na thér. Pojď si také s námi skočiti. Boženka váhá, váhá, ale neodolá. Přeskočila jednou, přeskočila po druhé, po třetí sklouzne a válí se ve špině. Všichni se smějí a z bílých šateček kape ošklivě páchnoucí špína. Co teď? Stydí se, ví, že chybila, neposlechla, vyběhla ze zahrady. ráda by se tam zase vrátila, ale neví jak; v šatech tak špinavých nemůže býti v královském zámku. Co má činiti? Musí ke králi a poprositi za odpuštění a za nové bílé šatečky, nebo aspoň ke královskému služebníkovi, aby se za ni přimluvil u krále a vyprosil ji odpuštění a nové šatečky.

Celé vypravování je malé podobenství. Kdo jest onen král, kdo princ královský, co značí zahrada s královským zámkem, kdo se podobá malé ubohé Božence a kdo královskému služebníkovi?

Král v podobenství jest král nebeský — Bůh Otec v nebi; královský *princ* jest Pán Ježíš, Syn Boží; *krajina* venkovská celý svět; *zámek* a *zahrada* královská jest církev katolická, pravé náboženství; *malé ubohé Božence* podobá se duše každého dítky: když se narodí — má na duši hřích dědičný — ušpiněný promoklý šat; *služebník* nebeského krále zde na zemi jest katolický kněz; krásný, *běloskvoucí šat královský*, jest posvěcující milost Boží.

Zásluhou královského prince ujal se král Boženky, zásluhou Ježíše Krista, Syna Božího, odpouští nám Král nebeský dědičný hřích na křtu svatém a dává nám posvěcující milost Boží. Král poručil služebníkovi, aby Boženku umyl a oblékl do čistých šatů z královského šatníku. Nebeský král poručí svému služebníkovi zde na zemi, katolickému knězi, aby novorozené dítko pokřtil: na křtu svatém duše dítky jest očištěna od dědičného hříchu a dostává nebeský duchovní šat — milost posvěcující. Taková duše jest čistá a krásná jako anděl, je podobna Pánu Bohu.

Jak dlouho zůstává duše tak čistou a krásnou? Dokud se nedopustíme těžkého hříchu!

Boženka běžíc po blátivé silnici potřísnila krásné běloskvoucí šaty, ale ty šaty nebyly ještě zničeny, blátivé kapičky se dají vyčistiti. Kdo se dopouští malých hříchů, zatemňuje duchovní krásu své duše, posvěcující milost Boží není sice ještě úplně zničena, přece však je zatemněna, jako prachem a sazeni pošpiněný běloskvoucí šat. — Když Boženka spadla do strouhy, plné špinavých odpadků thérových, byly bílé šatečky královské úplně zničeny, co se vyválelo v théru, nedá se vyprati. Co je thér na krásných bílých šatech, to je těžký hřích na duši dítky — posvěcující milost Boží je hříchem úplně zničena.

Co má činiti dítko, když ztratilo milost posvěcující? Boženka poprosila královského služebníka, aby se za ni u krále přimluvil a odpuštění a nové šaty jí vyprosil. Kdo jest služebníkem nebeského krále na zemi? Katolický kněz! Půjde tedy ke knězi, vyzná se z hříchů a bude prositi za odpuštění a milost. A kde a jak se to děje? Děje se to ve svaté zpovědi.

Aby se naplnilo, což povědíno jest

Výklad starozákonních proroctví je velice důležit při vyučování náboženství zvláště u dospělejší mládeže ve středních školách. Musí však odpovídati správnému vědeckému poznání. Nejnovější stanovisko katolické v tomto směru podává J. Fischer v Theologische Revue, 1927, 319—325 při obsáhlé kritice díla dr. Frant. Feldmanna: *Das Buch Isaias* (vyd. 1925—26). Uvádím zde z této kritiky hlavně jádro slovně.

„Zvláštní důležitost třeba přikládati messiášským proroctvím 7, 14; 8, 23b—9, 6; 11, 1—9. Nejspornější místo je 7, 14. I dle mého přesvědčení je Emmanuel Dítětem-Messiášem, které přichází na svět porodem panenským. Bez tohoto předpokladu přišlo by jásání prorokovo 9, 5 („Dítě narodilo se nám . . .“) úplně neočekávaně a bylo by nesrozumitelným. Avšak jedna nedokonalost vězí na tomto (a na většině messiášských) proroctví: tato proroctví jsou propletena soudobými událostmi, válkou syrsko-efraimskou a assyrskými nájezdy, jak z 7, 15. 16 „mléko a med jísti bude“ nade vší pochybnost patrné. Nejen zde, i ve verši 9, 3 jasně proniká toto soudobé propletení. Je faktem, že tu Messiáš a assyrské jho jsou uvedeny do souvislosti. Jesuita Knabenbauer místo o jhu assyrském vykládá o jhu Satanově. Jistě že vítězstvím Messiášovým nad satanem a Bohu odpovnými mocnostmi pozemskými proroctví se naplnilo a podnes se naplňuje. Avšak prorok nepovznesl se nad představy své doby. V tom spočívá nedokonalost proroctví. Pavlova slova „Ex parte cognoscimus et ex parte prophetamus“ (1 Kor. 13, 9) platí nejen o novozákonních, ale i o starozákonních proroctvích.

Jiná nedokonalost messiášských proroctví spočívá v silném národním jejich zabarvení, tu a tam se projevujícím. Národní zabarvení vystupuje 9, 1—6, a ještě mnohem zřetelněji 11, 13. 14., kde se přislíbují, že Efraim a Juda v době Messiášově budou tvořiti opět jednotný stát, který bude plniti Filistínské u moře, Edom a Moab na východě, a synové Ammonovi, že budou jejich poddanými. Knabenbauer vykládá vše duchovně a odkazuje se na to, že Messiáš bude králem pokoje a jeho říše říší pokoje. To však dle názoru prorokova bude teprve tenkrát, až nepřátelé říše boží budou vyhubeni (9, 3; cf 10, 27; 14, 25). Výklad Knabenbauerův je exegeticky nemožný. Dle mého názoru musí se připustiti, že prorok i zde líčí dějiny Messiášovy dle představ své doby a že nad ně nepokročil — i zde tedy nedokonalé prorocké poznání. Proroctví nenesou na sobě jen božské, nýbrž i také silně lidské rysy; odkazují ještě na 14, 2—3 kde se přislíbují, že pohanští národové židy v rozptýlení žijící přivedou do své země, načež se jich Israelští zmocní a učiní si z nich své otroky a otrokyně. Výklad Knabenbauerův „servitus illa quam Dei lex et scientia omnibus imponit“ je exegeticky nemožný. Jako učedníci Ježíšovi nemohli se hned od počátku vyšvihnouti k duchovnímu pojetí říše Messiášovy, právě tak ani proroci nepronikali vždycky k duchovnímu pojetí říše Messiášovy.

Při každém kroku naskytá se modernímu exegetovi, kterýž není nakloněn všechno allegorizovati a obracet na duchovní stránku, *problem o naplnění proroctví*. Uvažme 11, 15. 16. kde speciálně assyrské Gole (později v kap. 40 a n. babylonské Gole) je přislíben východ na způsob východu (exodu) z Egypta. Čistě duchovní výklad Knabenbauerův je tu rovněž nemožný. Proč ten přislíbený východ nenastal? O tom je dle mého mínění jen jedno vysvětlení: jak proroctví o trestu, tak proroctví o odměně (spáse) jsou zpravidla podána *podmínečně* t. j. ona se vyplní nebo se nevyplní, nebo se vyplní v jiné době a jiným způsobem, vždy dle chování se adresátova. Bůh tu jednal s lidem israelským, jako moudrý paedagog si počíná u dětí se svými přislíbeními. Kdo zná proroctví, ví, že s formulí: „jak předpověděno, tak naplněno“, nelze vystačiti; v mnohých případech dle mého mínění se musí říci: „tak by se to bylo vyplnilo, tak by to bylo přišlo, kdyby adresáti, ku kterým proroctví bylo řízeno, byli vyplnili podmínky“. Dám o tom příklad: Na přechetných místech u Isaiáše a jiných proroků vždy znovu se zdůrazňuje, že *Sion bude středem říše Boží*. A přece to dopadlo jinak. Jerusale

svou nevěrou ztratil čest, býti středem říše Boží. Vidíme, že toto ústřední zaslíbení, že Sion bude středem říše Boží, bylo ve svém naplnění vázáno na *chování* lidu židovského, dáno tedy *podmínečně*. Není ostatně vyloučeno, že Jerusalema na konci časů bude ještě jednou středem říše Boží. Musíme při výkladu proroctví vždy bráti v úvahu, že *dějiny říše Boží ani zdaleka nejsou ještě u konce*. Problem naplnění proroctví je od encykliky „Spiritus Paraclitus“ nesnadný ale zároveň akutní; problémy přímo křičí po rozluštění. Mé dlouholeté obírání se biblickými proroctvími poučilo mne, že církev a církevní věda při přemáhání obtíží, které moderní exegese navalila, zvláště co se týká problemu naplnění proroctví, nestojí na konci, nýbrž *teprve v samých počátcích*. Zcela úplné rozluštění problemů nebude vůbec nikdy možné.

Nad míru obtížné problémy potkávají exegetu zvláště ve 2. části knihy Isaiášovy v kapitolách 40—66. Již otázka autora těchto kapitol působí speciálně katolickému exegetovi nemalé obtíže. Na katolické straně jsme Feldmann a já jediní, kteří problemem tím jsme se podrobněji obírali, kdežto na straně protestantské je o tom veliká literatura. Ku problémům již uvedeným přidružuje se i v této 2. části Isaiáše *problem o naplnění proroctví*. Nemožno nijak popírat, že v Is. 40—55 je slíben *nový exodus*, ještě vznešenější než byl východ z Egypta (sr. zvl. 43, 16—21; 48, 20—21; 49, 9b—13; 52, 7—12; 55, 12—13), Proč skutečný exodus po zajetí dopadl tak uboze? Dle proroka Ebed (služebník Boží) ukáže se při tom *jako druhý Mojžíš, jako vůdce nového exodu*. Speciálně dle 49, 8 připadne Ebedovi úkolem „*zemí obnoviti, zpusťšené části dědičné rozdělit*“ jako učinil Josue. To vše se nestalo. Proč? Dle mého mínění mají se věci takto: Co prorok viděl pohromadě, ve vyplnění se rozvolnilo na části. Co do vysvobození z Babylonu a vysvobození Messiášem je toto rozvolnění od exegetů všeobecně uznáno. Podle toho ve vyplnění přišlo rovněž nejdříve vysvobození skrze Šešbazzara, Zerubbabela, Ezru, kteří byli typy onoho Mojžíše (= Messiáše), jenž měl přinést duchovní exodus a dokonalé vykoupení. Prorok však to, co ve vyplnění bylo rozděleno na *více rolí, viděl pohromadě v jednom obrazu Ebeda, aniž by si byl vědom pozdějšího rozčastění*; vždyť i vykoupení z Babylonu a vykoupení Messiášovo viděl pohromadě. Obraz Ebeda našel teprve v Kristu dokonalého uskutečnění.

Prorok očekává jako připojení k zázračnému exodu skvělé *znovu vybudování Jerusalema a chrámu* (sr. 45, 28; 55, 11—17). Proč i v tomto ohledu šlo to tak těžko a dopadlo tak uboze? Doby, kdy v podobných případech bralo se útočiště k allegorisování a k čistě duchovnímu výkladu, naprosto již minuly.

Další problem týká se *pádu Babylonu*; prorok očekává, že Cyrem bude provedena nad Babylonem *zničující katastrofa* (sr. 43, 14; 45, 2; kap. 46 a 47.) Proč to tak nepřišlo? proč katastrofa přišla teprve mnohem později? Pokud nyní vidím, je pro podobné obtíže jen jedno poněkud přijatelné rozluštění, uvedené již výše; největší část proroctví o trestu a odměně byla dána *podmínečně*, a podle toho jsou proroctví vždy dle chování adresátů vyplněna buď zcela, nebo zcela nic, nebo jen částečně.“

J. O.

Příprava na první svatou zpověď.

Ar. Oliva.

(Pokračování.)

7. hodina. O lítosti nadpřirozené. Opravdové předsevzetí.

Co jest lítost? jaká má býti lítost? Kdy jest lítost přirozená? stačí přirozená lítost k odpuštění hříchů? proč nestačí přirozená lítost k odpuštění hříchů? z jakých pohnutek litujeme hříchů při lítosti přirozené?

Musíme litovati hříchů z jiných pohnutek než přirozených. (Jmenujte některé pohnutky přirozené!) Proč Magdalena tolik plakala a litovala svých hříchů? Snad proto, že jí lidé pohrdali? že měla hanbu a ostudu? Jistě z těchto důvodů ne!

Když se tolik ponížila před celou společností žena tak krásná a bohatá, pak to byly důvody, pohnutky vyšší, lepší. Magdalena přemýšlela o učení Pána Ježíše, poznala, že její život je špatný, že svým jednáním hněvá a uráží Pána Boha, nejlaskavějšího a nejdobrotivějšího Otce, věděla, že zasluhuje trest, že ztratila nebe a duše její zasluhuje peklo. O tom přemýšlela a z lásky k Pánu Bohu toho teď litovala; litovalo toho všeho jen pro Boha, jen k vůli Bohu, jen proto, že Boha hněvala a urážela. Litovala tedy svých hříchů z pohnutek vyšších, nadpřirozených, její lítost byla nadpřirozená. Kdy jest naše lítost nadpřirozená? z jakých pohnutek litujeme svých hříchů?

Někdo lituje svých hříchů z bázně před Bohem, jiný z lásky k Bohu. Litujeme-li hříchů z bázně před Bohem, myslíme hlavně na to, že nás spravedlivý Bůh potrestá za naše hříchy, že hříchy ztrácíme nebe a zasluhujeme peklo a jiné tresty. Litujeme-li hříchů z lásky k Bohu, pak myslíme jen na Boha, jak jest dobrotivý, naším laskavým Otcem, největším naším dobrodincem, nejvyšším, lásky nejhodnějším dobrem. Nikdy nám neublížil, nikdy nás nezarmoutil, vše nejlepší nám dává, všecko máme od něho, a za všecko to působíme mu bolest a zármutek, hněváme jej a urážíme.

Lítost z bázně: Ninivetští; lítost z lásky: Petr a Magdalena.

Která lítost jest nejlepší? Na vysvědčení máte různé známky. Kdybychom chtěli dávat známky z lítosti, pak by lítost z lásky byla jednička, lítost z bázně čtyřka, lítost přirozená pětka.

K odpuštění hříchů jest potřebná lítost nadpřirozená, ať jest to lítost z bázně nebo lítost z lásky. Lítost máme vzbuzovati po každém těžkém hříchu každý večer před spánkem, před svatou zpovědí než jdeme do zpovědnice nebo než dostaneme rozhřešení. Litovati hříchů po rozhřešení bylo by pozdě. Kdo se zpovídá bez lítosti, zpovídá se špatně. Kdy máme lítost vzbuzovati? Jak se vzbuzuje lítost budeme se učit později.

Jaká lítost jest potřebná k sv. zpovědi? kdy jest lítost nadpřirozená? kolikrát jest lítost nadpřirozená? atd.

Opravdové předsevzetí. Dítě, které až dosud bylo hodné, poslušné, dělalo rodičům radost, dalo se svěsti a vzalo rodičům peníze, koupilo si různé věci a všechny peníze utratilo. Rodiče to zpozorují, že se jim ztratily peníze, hledají a ptají se služebné, druhých dětí: kde jsou ty peníze? Nikdo neví. Ptají se i toho dítěte, které peníze vzalo. Dítě se začervená, odpovídá nejistě, neklidné svědomí je prozrazuje. Otec hněvivě řekne: tys to udělal! Pověz, kde jsou peníze! Dítě s pláčem se přizná a dozná, že si za peníze leccos koupilo.

Rodiče zármutkem a bolestí nevědí, co mají říci. Dítě dosud bylo hodné poctivé. Teď je hanebně oklamalo a lehkomyšlně peníze utratilo. To je moc mrzí, jsou zarmoucení, mají velikou bolest. Dítě nahlíží, že dobré rodiče rozhněvalo, bolest jim způsobilo, urazilo je. Pláče, lituje toho, má bolest v srdci pláče hořce. Co jest tato bolest? Lítost!

Otec má radost z lítosti dítěte. Vidí, že pláč je upřímný, bolest opravdová, je mu líto dítěte, které dosud bylo hodné, a proto se otáže: neučiniš to už nikdy? Dítě odpovídá: už nikdy, tatínku, nikdy už to neudělám! Ta slova jdou ze srdce, jsou opravdová, upřímná, dítě si to umiňuje, má pevnou, opravdovou vůli, že už nikdy nevezme peníze. Otec řekne dítěti: poněvadž si umiňuješ, že už nikdy nic nevezmeš a budeš vždycky poctivým a hodným, odpouštím ti to.

Dítě se chce polepšiti, umínuje si to, má pevnou, opravdovou vůli splniti, co si umínilo, chce svůj život skutečně, opravdu polepšiti, nikdy nekrásti, nehřešiti. Pevná vůle nikdy už nehřešiti a život svůj polepšiti jest opravdové předsevzetí. Viz i marnotratný syn!

Co jest opravdové předsevzetí? co si musíme umíniti? jak si to musíme umíniti? atd.

Opravdové předsevzetí jest úzce spojeno s lítostí. Kde jest opravdová lítost jest i opravdové předsevzetí a kde jest opravdové předsevzetí jest i opravdová lítost. Jsou jako dvě sestry, patří k sobě a nedají se odloučiti. Opravdové předsevzetí musí míti takové vlastnosti jako lítost. Jaká má býti lítost? Kdy jest lítost vnitřní? Kdy jest opravdové předsevzetí vnitřní? Nestačí říci: chci se polepšiti, musím to mysleti vážně, opravdově, poctivě. Pán Bůh vidí do srdce, Pán Bůh ví, co si myslíme, Pána Boha nemůžeme oklamati, před ním se nemůžeme a nesmíme přetvařovati. Předsevzetí musí býti obecné. Musím si umíniti, že se budu opravdu varovati všech těžkých hříchů. Každý těžký hřích jest urážkou Boha. Raději zemřiti nežli zhřešiti. Předsevzetí musí býti nadpřirozené. Kdy jest lítost nadpřirozená? A kdy jest předsevzetí nadpřirozené? Varovati se všech hříchů z lásky k Bohu! K tomu jest potřeba pevné, opravdové vůle!

Jaké má býti předsevzetí? kdy jest předsevzetí vnitřní? atd.

Musím i život svůj polepšiti, varovati se zlých kamarádů. Rodiče měli hodného chlapce, který se často stýkal s chlapcem nezdárným, lehkomyšlným. Rodiče ho varovali, aby s ním nechodil; marně. Chlapec si myslil, že toho zlého chlapce napraví. Otec přinesl mísu s krásnými jablky. Doprostřed dal jablko shnilé. Pak řekl chlapci: odnes ta jablka, o vánocích si na nich pochutnáme. Chlapec odpovéděl: do vánoc všechna shnijí. Neshnijí, řekl otec, ta dobrá, zdravá jablka způsobí, že i to shnilé bude zase zdravé. Chlapec tomu nechtěl věřiti. Tu mu řekl otec: také tomu nevěřím, chtěl jsem ti jen ukázati, že dobrý chlapec se vždy zkaží od chlapce zlého, jako dobrá jablka se nakazí od zkaženého.

Jest nutno se varovati i zlých lidí a společností. To patří také k opravdovému předsevzetí.

Musíme i doufati, že nám Pán Bůh odpustí. Pán Bůh odpouští rád každému, kdo činí opravdové pokání. Jidáš také litoval svého skutku: zhřešil jsem zradiv krev spravedlivou. Nedostal odpuštění, myslil si, že jeho hřích jest tak veliký, že mu Pán Bůh ani nemůže odpustiti. Pán Bůh může odpustiti každý hřích, i ten největší, o tom nesmíme nikdy pochybovati, vždycky musíme doufati v milosrdenství Boží.

(Pokračování.)

O činnosti katechetských spolků.

Podávám několik myšlenek A. Volkmera z 1. čísla Katech. Blätter s některými doplňky. Práce spolková trpí malým počtem pracovních schůzí. Doporučuje se častější styk s praktickými přednáškami. Práci spolkovou sice řídí výbor, ale jsou tu i mnozí, kteří pocítují potřebu impulsu i od jiných řečníků a praktiků, i když nejsou členy spolku. Takové nutno získati a dáti tak členstvu příležitost poznati jejich názory a jejich zkušenosti. Jest třeba zaujmouti stanovisko k velmi důležitým otázkám (na př. paedagogické hnutí, pacifismu, hnutí mládeže, hnutí missijní, exerciční, liturgické, eucharistické) a promluvit o tom, při které partii je možno nejúspěšněji o tom pojednati. Theoretická pojednání mohou a také

jistě přinesou mnoho užítku pro praxi. V debatě naskytá se příležitost poukázati na obtížné poměry místní, vymění se názory, sdělí ze zkušenosti, což vše bude pro mnohého velmi užitečným.

Nutno počítati i s praktickými výstupy. Schůze bude mnohem plodnější, spojí-li se s praktickým výstupem. Tato vnitřní jednota jest proto cennější, že debata bude potom pozitivnější. V mnohých případech právě praktický výstup poskytne důležitou otázku, která může býti předmětem příští schůze.

Jindy zase možno účastníkům dáti otázku k zpracování, aby o ní přemýšleli, pak se o ní pojedná a praktické výsledky zužitkují. Doporučuje se nejtěsnější styk s katolickými spolky učitelskými, aby kněz a učitel pracovali společně a sdělovali si své zkušenosti.

V každé schůzi musí býti pamatováno na to, aby členové mohli pojednati o vlastní práci ve škole nebo učiniti ji předmětem rozhovoru a ukázati na zvláštnosti, kterých pozorovali. Taková výměna názorů utužuje i pospolitost členstva. I nezdary nutno poctivě doznati; klidné a taktní pojednání takového nezdaru naplní člena uspokojením, vidí-li živou účast členstva a přátelskou ochotu pomoci a povzbuditi. Velmi cennou bude taková rozmluva, vrátíme-li se později znovu k tomuto případu a zjistíme, zda rady a pokyny byly prospěšny.

Ve schůzích mají býti sdělovány pomůcky (knihy, časopisy, obrazy, modely) a pokud možno i ukázány. K tomu třeba stálých referentů, kteří uvedou přednosti knihy a časopisu, podají věcnou kritiku a sdělí, jakých zkušeností nabyl při používání té které pomůcky. Jeden referent by podával zprávy o literatuře pro katechety a ocenil její význam, jiný by sledoval dětskou literaturu a poukazoval, které knihy a časopisy nutno šířiti, proti kterým nutno bezohledně vystupovati i za pomoci katolické veřejnosti, jiný by měl na starosti obrazy a pomůcky atd. Všecky zkušenosti a sebraný materiál by se uveřejňovaly v orgánu katechetském, který by pak pro svou praktickou cenu docílil i velkého rozšíření, neboť by byl hledaným a potřebným listem pro každého, kdo náboženství vyučuje.

Jsou nutny i častější kursy, aby výsledky úmorné práce mohly býti sdělovány širší veřejnosti a prakticky i zužitkovány.

Tyto názory v mnohém souhlasí s tím, co jsem uvedl v minulém čísle a doplňují můj článek. Dovoluji si ještě podotknouti, že nutno navázati styky se Sdružením katolických rodičů, aby theorie spojila se s praxí. Nejlepší theorie bez praktických zkušeností jest prázdným slovem. I styk inspektorů náboženství se Spolkem i jednotlivci měl by býti živější — inspektoři náboženství jsou jistě muži v ohledu paedagogickém i katechetském nejvzdělanější a nejpraktičtější, mohli by tedy velmi svým rozhledem a praktickými pokyny prospěti v mnohém ohledu. Ani docent katechetiky a paedagogiky nesmí státi mimo. On má býti ohniskem, které zahřívá okolí. On přece musí sledovati světovou literaturu a katechetská hnutí, jest tedy nejpovolanějším rádcem. I to se osměluji navrhnouti, aby inspektoři náboženství po vykonané inspekci svolali katechety svého obvodu a tu veřejně tecto nomine posoudili, co našli dobrého, kde třeba nápravy a podali pokyny a připustili debatu.

Názory ve Spolku nebo písemně projevené — věcná kritika musí býti jen vítána — nesmí nikdo pokládati za projevy osobní nevraživosti a upírání zásluh. Pracujeme pro celek. Zabraňovati v projevu jiných názorů není demokracie, nýbrž tyranie. In dubiis libertas!

Ar. Oliva.

R Ů Z N Ě Z P R Á V Y.

Názory moje o Bibl. dějepřavě. Jen Bibl. dějepřavě lze nyní vyučovati pouze první dva roky, v dalších jest nezbytně nutno k dějům bibl. přibírat katechismové doložky věro a mravoučné, těch však nemá ani jediná z dosavadních dějepřav. Sloh jejich jest pro malické děti těžký a doslovný sloh Písma sv. na mnoha místech nesrozumitelný; co jest dětem těžké a nesrozumitelné, tomu se nerady učí. Doslovný text Písma sv. chápou — při výkladu katechetově — teprve děti větší.

Fr. J., katecheta.

Katechetské hnutí v Německu nabývá neobyčejného rozmachu. Centrální spolky zakládají skupiny podle diecézí a práce se velmi daří. I duchovenstvo kurátní podporuje tyto snahy a spolupracuje na prohloubení náboženské výuky. Jest to zcela na místě, neboť z mládeže budou dospělí katolíci, musí tedy především duchovní správě na tom záležeti, aby mládež dostala pevný nábožensko-mravní základ.

Němci mají celou literaturu o přípravě dětí k I. sv. zpovědi a k I. sv. přijímání. V 1. č. Christlich paedagogische Blätter, orgánu katech. spolku vídeňského, jest inserováno přes 20 knih o těchto tematech. A u nás?

Katechetische Blätter v Mnichově mají 10.000 odběratelů. Kdybychom spočítali všechny odběratele katol. listů paedagogických u nás, nedosáhneme ani čtvrtiny toho čísla! Není to smutným zjevem?

Knížky pro neokommunikanty místo obrázků docilují neobyčejného úspěchu zase — v Německu. U nás pokusy v tom směru nedopadly podle očekávání. Nerozumíme době a nechceme jí rozuměti! Podle toho jsou i výsledky.

Katechetský spolek vídeňský měl valnou hromadu dne 12. ledna za přítomnosti kardinála Dra Piffa a několika církevních hodnostářů. Zemský školní inspektor dvorní rada Dr. Güttenberger přednášel o Účincích nového školského zákona. Dr. Kallus pozdravil a přál spolku zdaru za ministra vyučování, jenž nebyl právě ve Vídni přítomen. Spolek má 932 členů, předseda přijal a vyřídil 4651 dopisů! Příjem spolkového orgánu činil 10.725 šilinků, příjem spolku 4 288 šil. Přebytek 795 š. Při předplatném 4 š. má spolkový orán asi 2680 odběratelů.

Korutanský spolek konal valnou hromadu dne 8. března v Celovci za velmi četné účasti katechetů z povolání i z duch. správy. Spolek má 227 členů. Předseda referoval na 25 konferencích o otázkách katechetických. Podána obšírná zpráva, jak pokročila otázka náboženských učebnic. V debatě vedle otázek stanovských pojednány i otázky nábož. vyučování a nábož. cvičení a nové osnovy v důsledku reorganisace školství. Detailní vypracování svěřeno zvolenému komitétu, které před odevzdáním elaborátu církevním úřadům dá možnost katechetům zaujmouti své stanovisko. — **Solnohradský spolek** konal valnou hromadu dne 26. ledna. Počet členstva klesl, byli vyloučeni všichni, kteří do 1. ledna nezaplatili člen. příspěvků. Čistý zisk 280 š. věnován k podpoře chudých dětí školních a na nákup nových knih pro spolkovou knihovnu, která jest členstvem hojně vyhledávána. Dr. J. Spatzenegger přednášel, O rozvoji tělocvičného hnutí. Zaujato přesné stanovisko k tomuto hnutí. — **Štýrský spolek** jednal o diecésních modlitebních knihách a zpěvníku.

Vychovatelské listy č. 2—3. mají zase dva zajímavé články: V. A.: Katechismus pro školu a Boh. Simonides: O nesnadné výchově některých žáků.

Osobní. Ustanovení definitivně: Ad. Odvárka v Náchodě, Vincenc Konícar v Brně, Jan Pořícký v Polné. — *Tivale pensionování:* V. Chalupecký ve Volyni a Jos. Suchý v Žižkově. — *Revoluční medaili republiky Čsl.* s příslušným diplomem dostal Fl. Fencel ve Vodňanech.

Konkurs. Na místa prof. nábož. řím. katol. při I. stát. reálce v Praze—II., stát. refor. reál. gym. v Praze—XIX., při stát. reál. gym. v Užhorodě a při stát. ústavě učit. v Slezské Ostravě. — Na školách nárož.: v Černém Kostelci, v Králově Dvoře, v Terezíně, v Bělé p. Bezd., ve Volyni, v Jaroměřicích, ve Vev. Bytýšce a v Lazích.

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XLIII. ročníku.

Redaktor: AR. OLIVA.

ČÍSLO 5.

K V Ě T E N 1928.

Ročník XXXI.

Důležité upozornění pro vyučování dějinám.

V 1. čísle 34. ročníku „Českého Časopisu Historického“ právě vyšlém, posuzuje B. Mendl spis Jana Slavíka: „Základy carismu. Historicko-sociologický úvod do studia osvobozenských snah v Rusku“, 1927. V posudku tom na str. 183—186 uvádí z knihy Slavíkovy některé všeobecné maximy metodické, které jsou velice odchylné od běžného mínění u nás — proto se o nich zmiňuji tím způsobem, že jádro tohoto nového názoru Slavíkova slovně z posudku Mendlova zde otiskuji; zdůraznění některých slov a vět podškrtnutím jest ode mne.

Slavík na str. 22. vytýká „jako nesplněný postulát moderní historiografie“ potřebu přesného či přesnějšího vymezení a ujasnění sociálně-historických pojmů. — Jinde vytýká Slavík nedostatek běžného historického líčení, které vidí sice vývoj poměrů, ale *neuvědomuje si s dostatek, že mění se i psycha lidská*. „Vkládáme do starých hlav myšlenky a zvláště city, které tam býti nemohly“: konkrétně na př. vkládáme do duše středověkého panovníka moderní panovnické starosti, a co pro vlastní thema Slavíkovo je důležitější: představujeme si příliš moderně středověkého sedláka, vkládáme do duše sedláka 16. a 17. stol. touhu po svobodě, lásku k práci a pod. Slavíkovi ke cti slouží, že nedostatky ostře postihl a že učinil pokus o nové řešení, které by se běžných nedostatků vyvarovalo. Pokus slouží mu ke cti, třeba že s některými soudy nelze prostě souhlasiti.

Přiznávám: Chybujeme v sociálních dějinách tím, že líčíme vývoj hlavně jako vývoj poměrů, a nedbáme dosti toho, že mění se i psychický postoj lidí k poměrům. Konkrétně: vykládající původ osvobozenských a reformních snah osmnáctého věku, vycházíme od neblahých poměrů selských, které volaly po nápravě. Slavík přistupuje k otázce jinak: „Zde není hlavní příčinou tlak břemen, ale velická proměna v duších těch, kdož břemena nesou.“ Proměna způsobena jest novými myšlenkovými proudy 18. věku. „Nespokojenost, vyrostlá z nových představ dokonalejších řádů, prohlásí za tyranství to, co četné generace bez reptání snášely“ (str. 56 a násl.). Aby nové pojetí své přesně charakterisoval, popírá Slavík i běžné nazírání na vývoj poměrů selských před abolicí (zrušením poddanství). Běžné mínění jest, že právě v 18. století musil sedlák snášeti největší břemena vrchnostenská i státní, běžné mínění jest, že právě v posledních stoletích před abolicí se poměry selské horší. Naproti tomu soudí Slavík: „Staré řády, necháme-li stranou krátkodobé, zpětné, v celkovém proudu bezvýznamné fluktuace, se nehoršl, ale přežijl se, to jest nevyhovujl již pokročilejším požadavkům kulturním.“ „Fakticky poměry se nezhoršily“ (str. 55, 56). Slavíkovi jest arci známo, že vzrostla břemena selská, platy i robota, statistickým datům o tom nepřikládá však valné váhy. „Není tu rozhodujícím, kolik sedlák musil dáti, ale kolik mu zbylo,“ „těžko bylo by dokázati, že sedlák 18. stol. těžil ze své půdy méně než jeho předchůdci“ (str. 56, 57). Slavík totiž předpokládá, že teprve vrchnostenská břemena naučila sedláka intensivnějšímu hospodářství, předpokládá, že právě proto rostl výnos selského hospodářství a to rychleji, než rostla břemena . . . „je mimo veškeru pochybnost, že sedlák 18. stol. (stejně v Rusku jako u nás) měl se mnohem lépe, konkrétněji řečeno, měl mnohem více do úst, než kdykoli jeho předkové. Tehdejší, nikdy před tím nebývalý vzestup populace jest toho neklamným důkazem. Obyvatelstvo nebylo by bývalo tehdy vzrůstalo tak nápadně, kdyby to byla opravdu nejčernější perioda v dějinách selského stavu“ (str. 56, 57).

Pokud uvedené nové názory Slavíkovy odporují běžnému mínění, výše naznačenému, polemizuje proti nim B. Mendl ve svém posudku, doznává však na konci své polemiky, že jest tu mínění proti mínění, že rozhodnutí může přinést jen podrobné studium pramenů a výklad Slavíkův že může býti plodným podnětem k tomu, abychom některým otázkám věnovali ještě větší pozornost než dosud.

Mendl ukončuje svůj posudek slovy: R. 1900 vyšel Sombartův *Kapitalismus* a Below psal o něm odmítavou kritiku. Sombart vykládal nové kapitalistické období především z *nového kapitalistického ducha*, Below výklad ten popíral a tvrdil, že není zvláštního kapitalistického ducha, ježto touha, obohatiti se, byla odjakživa a rozdíl že není v lidech, nýbrž v poměrech. Zasluhou Belowovou, Ed. Meyera a j. vyzněl spor v neprospěch novotářů (Sombarta . . .). A přece vrátíme-li se po letech k tehdejšímu sporu a tehdejší literatuře, dojem se změnil. Uvědomíme si, jak podstatně změnily se od 20 let nároky a principy hospodářského dějepisu, že stává se nezbytným požadavkem, abychom při výkladu přihlíželi nejen k tomu, co při určité pili snadno lze z pramenů seznati: k hospodářské struktuře, nýbrž i k (celkem daleko méně postižitelné) *psychické struktuře doby*. Že spis Slavíkův *energicky zastává toto nové stanovisko*, dodává mu v naší historické literatuře významu, který přesahuje speciální titul a nevelký rozsah knihy.

Tím končí B. Mendl svůj posudek. — —

Považuji za vhodné a účelné *přičiniti* k novým názorům Slavíkovým *doplňk po stránce náboženské*. Pokud názory Slavíkovy obsahují „všeobecné maximy metodické“, dají se jistě aplikovati i na jevy života náboženského. Pravi-li Slavík: „vkládáme do starých hlav myšlenky a zvláště city, které tam býti nemohly,“ tu každý, kdo zná, jak někteří učitelé vykládají dětem o *Husovi*, *Husitech*, *Českých bratřích*, musí doznati, že někteří učitelé vkládají do starých, husitských a českobratrských hlav myšlenky a zvláště city, které tam býti nemohly, jinak řečeno, někteří učitelé promítají do těch husitských a českobratrských hlav myšlenky a city nejmodernějších lidí. *A to je přímo falšování dějin*. Pozastavíme se nad tím, že ve středověku byly podvrhovány bully papežské, listiny královské od jednotlivých klášterů, biskupství a pod. proto, aby takový klášter, král . . . dodal si vážnosti nebo právního nároku na určité majetnosti a výsady. V uvedeném 1. sešitě „Českého Časopisu Historického“ jest na str. 171 podán důkaz, že „teorie o zvl. apoštolských právech králů uherských opírá se o bullu papeže Silvestra II. prý z r. 1001, již král Štěpán zároveň s královskou korunou dostal, neobyčejně rozsáhlá a zcela nezvyklá práva nad církví uherskou. Jak prof. V. Chaloupecký podrobně ukazuje, uznává i maďarská věda historická dnes tuto bullu skoro obecně za *padělek* z poloviny 17. stol. Moderní historická kritika německá i maďarská dokázala její podvrženost zcela nesporně.“ Odsuzujeme-li právem takové podvržené bully, musíme odsuzovati i promítání myšlenek a názorů našich dob do dob husitských a českobratrských. Obojí způsob se v podstatě kryje, neboť při obojím jde o přenášení názorů a zřízení dob pozdějších do dob dávno minulých.

Abychom nesoudili jednostranně, nýbrž objektivně, musím k tomu dodati, že *podobné přenášení* našich nynějších názorů do dob dávno a dávno minulých *děje se od některých katolíků v oslavách sv. Cyrilla a Methoděje a sv. Václava*, proto oslavy ty se stanoviska opravdu historického leckde dostávají příměsek strojenosti a tím i minou se tu a tam se svým účelem místo rázu vlastní náboženského dostávají jakýsi ráz politický a nacionalistický, a to jest jistě ku škodě vlastní náboženské idee jmenovaných světců!

A ještě něco. Známo, co nadělalo hluku Jiráskovo „Temno“. V názorech Slavíkových je argumentace Jiráskova v principu a základech *odmítnuta jako nehistorická!*

D. — Ký.

Vyučování náboženství a disciplína.

Er. Arbor.

Katecheta v hodině vyučovací má dvojí úkol: vštěpovati v paměť dětí určitou látku a udržovati disciplínu. Udržovati disciplínu jest mnohdy těžším, než vyučování samo. Dítě dostává z chování a pilnosti dvě zvláštní známky podle posudku všech ve třídě vyučujících, katecheta dává dítěti známku pouze z náboženských vědomostí. Jest tedy dítě ve svém chování a v náboženských vědomostech odděleně posuzováno a není tudíž mezi známkami z chování a náboženských vědomostí nejmenšího vztahu. Jest jistě na místě o tom promluvit. (Vide článek far. Fr. Felbera v Christlich paed. Blätter).

Cílem náboženského vyučování jest život z víry. Žák má se učit, žítí podle víry, žítí z Boha a v Bohu, žítí podle božích pravd a přikázání. Kdy se tak má státi? Když přijde do života — praví většina — škola jest totiž přípravou pro život; non scholae, sed vitae discimus. Učíme se pro budoucí život. Odtud požadavek vštípit do paměti náboženské pravdy, aby se na ně člověk v životě upamatoval, proto i napomenutí a výstrahy pro „pozdější život“.

Co jest v podstatě pozdější život křesťana? Boj mezi dobrem a zlem. Přerozmanité úkoly a poměry v životě domácím, hospodářském, společenském a veřejném staví stále člověka před volbu, zda se má dáti vésti přirozenou žádostí po cti, majetku a rozkoši, či nadpřirozenou touhou po spravedlnosti, pravdě a lásce. Život člověka utváří se docela různě podle toho, zda *přirozená* či *nadpřirozená* touha více nebo méně ho ovládá. Na jeho rozhodnutí mají v první řadě vliv poznatky a zkušenosti, jichž nabyl svým jednáním; dále poučování a výstrahy oněch lidí, jejichž vážnost, životní zkušenosti a láska mu imponují; a konečně — zvláště pro jeho chování na venek — bázeň před zlými následky, při čemž zase přijde na to, kterých následků se zvláště bojí, zda následků pro svou čest, pro svůj majetek, pro své pohodlí či trestu od lidí nebo od Boha. Vše, co nespadá nějak pod tato tři hlediska, nemá rozhodného vlivu na chování člověka; tudíž i každé pouhé vědění o Bohu a jeho přikázáních, i když rozum jasně je chápe a paměť si je osvojila. Poslední a trvalé rozhodnutí závisí na životních poznatcích a zkušenostech člověka, poněvadž vážnost lidí a bázeň velmi snadno ztrácejí svůj vliv, ba v opak se mohou proměnit. Bázeň a donucování jsou nejnebezpečnějšími pomocníky v životě podle víry a nejčastěji ho úplně ničí.

Tak se ukazuje v podstatě život dospělého člověka. Jaký rozdíl jest nyní mezi životem v době školní a pozdějším? Podstatného rozdílu není, neboť žák jako dospělý člověk leckdy stojí před otázkou, zda má následovati *přirozené* či *nadpřirozené* touhy, i když rozporu v nitru ještě jasně nerozpoznává. Foerster praví, že všechna pokušení a konflikty, se kterými dospělý člověk v životě se setkává, přistupují již ke školnímu dítěti. Již školní dítě často vidí obtíže životní — zřící se vroucího přání, v pravý čas mlčeti, respektovati bližního, podříditi se pořádku, skloniti se před povinností, krotiti žádost po jídle a pití, za všech okolností zůstatí čestným, pravdy se přidržeti za nebezpečí pro čest a blaho, spravedlivým býti k vlastní škodě, zůstatí klidným v rozčilení, býti svědomitým a přísným v práci atd. Ve škole odehrává se život právě tak jako venku ve společnosti lidí dospělých. Dospělí rádi si namlouvají, že tehdejší konflikty proti nynějším byly jen dětskou hrou a že tedy ve skutečném životě nemají se bráti vážně. Ve skutečnosti jest život pro děti v jejich poměrech často právě

tak těžký jako pro dospělé. (O této otázce důkladně pojednává Foerster v knize: Škola a charakter.)

Život dětí ve škole jest tedy pro náboženský obor skutečným životem. *Náboženské vyučování musí tedy míti na zřeteli skutečný život.* Čeho bude potřebovati dospělý katolík, toho potřebuje právě tak i katolík nedospělý; čemu se dítě nenaučí pro život nynější, bude postrádati i v životě budoucím. Přirozeně, že i mimo školu možno nabádati a vésti děti k životu podle víry; hlavně rodina tu může působiti, rozumní přátelé a představení, často také „škola života“, která v jednotlivých případech leckterého člověka v pozdějším věku přivedla k uznání „pravd katechismu“; to ovšem není úspěchem a ziskem náboženského vyučování. *Ukolem náboženského vyučování jest vésti již žáka* tak, aby v různých obtížích životních měl zcela jasno, zprostředkovati mu v životě vnitřní spojení s božským Mistrem, aby sám ze své vůle za všech poměrů životních správně jednal a si počínal.

Co skýtá dnešní vyučování náboženství dítěti pro jeho život? Skoro nic. Náboženské poučky jsou prakticky jen cvičení paměti, „naučení“ jsou pouhá napomenutí a přívěsky pouček bez veškerého cílevědomého vztahu k zvláštním obtížím dětského života; disciplína má čistě účel obranný, má co nejvíce možno zajistiti nerušené vyučování. Skutečný život žákův, jeho případné duševní obtíže a boje, nalézají jen při zvlášť nápadných „projevech“ vedle vyučování čistě nahodilého pomocníka, jestliže právě taktní a moudrý učitel „případem“ náhodou se zabývá. V jiných případech jest žák i od katechety opuštěn a odkázán sám na sebe v tom, co ho k jednání ponouká, láká nebo brzdí. — Připojované výstrahy a napomenutí na konci náboženských pouček a ještě více požadavky kázně jsou nanejvýše nastavené překážky na nesprávných cestách žakových, nikdy však návodem, jak sám má správnou cestu hledati a správně si počínati, aby ji našel. Chybí-li tento návod úplně, pak pokládá žák ony výstrahy a předpisy za ztížení svého přirozeného snažení a učiní si životním úkolem s nimi se co nejdříve vypořádati. Tak běře s sebou ze školy snad právě jen tento „zisk“ do života, že autorita a zákon jsou mu překážkami.

Dosud jest málo naděje, že naše náboženské vyučování v krátké době změní se v plánovité uvádění do života podle víry; chybí tu nutné předběžné práce a všeobecné přesvědčení, že dnešní postup při vyučování náboženství nemůže vésti k cíli. O jedno možno již dnes podle možnosti usilovati: spojení hlavních nauk křesťanství, pád a vykoupení, se životem žakovým, zvláště včlenění disciplíny do náboženského vyučování. Žák má na př. následky hříchu dědičného na sobě poznávati v různých utrpeních, která ho již stíhají, v obtížích, které mu často působí učení a školní pořádek; při určitých přáních a jednáních má si býti vědom, že pocházejí z vrozené pýchy nebo lakoty nebo z touhy po tělesné rozkoši. A rovněž tak má se učiti poznávati při určitých sklonech a zkušenostech své dobré sklony a vlohy k spravedlnosti, pravdě a lásce, které jsou kouskem dědictví z ráje a činí člověka, ovládají-li ho, dítětem božím. Žák musí z pokroku těchto dobrých vlastností míti radost a v určitých obtížích životních ve škole i doma viděti žádoucí příležitost, aby nesprávné náklonnosti seslaboval a posiloval dobré, na př. kde nesmí mluvit, hrát si, mlsati, kde se od něho vyžaduje přesnost, pořádek, čistota, trpělivost. *Žáka musíme vésti tak, aby z vlastní zkušenosti poznal, jak ho přemáhání zla činí niterně šťastným a volným.*

Z toho samo sebou vyplývá nutnost, že žák musí v Kristu především viděti vítěze, jenž každou slabost lidské vůle ve svém životě, hlavně na kříži, úplně přemohl a tímto příkladem jakož i svým učením i nám dává sílu k vítězství. Dětem nutno život Ježíšův a jeho učení tak předváděti, aby v životních zápasech k němu pohlížely jako učenící k svému Mistru a skutečně v něm viděly Spasitele, jemuž jsou povinny vzdávati díky za své pravé štěstí.

Stane-li se takto vyučování náboženství vyučováním pro přítomný život žákův podle víry, pak jest kázeň jen cvičnou školou pro to, čemu se při vyučování učí. Žák od první hodiny má poznati, že v předpisech školní kázně má přímou příležitost naučiti se náboženství. Dohled a trest jako pohnutky pro píli a dobré chování mohou pomalu zcela odpadnouti, poněvadž náboženství místo nich dává popud mnohem silnější. Výsledek práce katechetovy nemožno pak posuzovati podle toho, co dovedou děti při zkoušce nebo návštěvě náboženského inspektora, nýbrž podle pokračující snahy dětí po životě podle víry, kterou možno seznati z jejich celého chování. Proto by měli inspektoři náboženství přesvědčiti se, jak se děti zpovídají, jak se v kostele chovají, jak žijí atd. *) Budeme-li klásti větší důraz na život podle víry než na to, zda dítě dovede z paměti tu či onu formulku, kterou snadno zapomene, vyzbrojíme mladé katolíky náležitě pro vnitřní boje v budoucím životě v novém prostředí za plné svobody.

Zdá se to cílem dalekým, nedostižitelným; musí tu býti aspoň *cíl*, který musí míti každá reforma náboženského vyučování. Makavý výsledek může se dostaviti jen tehdy, postavíme-li plánovitě vyučování bezprostředně na výchově žáků k životu podle víry. Žákům hned v první hodině nutno vštípit do paměti že při náboženské hodině musí se slušně a správně chovati.

Příprava na první svatou zpověď.

Ar. Oliva.

(Pokračování.)

Jak máme vzbuditi lítost a opravdové předsevzetí? Představte si nebe! Uprostřed andělů a svatých sedí Bůh na překrásném trůnu. Andělé a svatí ustavičně zpívají: Svatý, svatý, svatý, Pán Bůh zástupů. Pán Ježíš sedí na pravici Boží, jest tam i Panna Maria nevýslovně šťastna. Tam máme i my přijíti. S hříchem se tam nedostaneme, hříchem to krásné nebe, věčnou blaženost ztrácíme. Proto se modlíme: Bože můj! Lituji všech hříchů svých z celého srdce, že jsem jimi nebe ztratil . .

Představte si peklo. Hrozná bída, nářek, bolest, skřípění zubů stále, bez přestání, věčně, žádná naděje na vysvobození. Tam přijde každý, kdo umírá v hříchu těžkém. Proto se modlíme: Bože můj! Lituji všech hříchů svých z celého srdce, že jsem jimi nebe ztratil a peklo zasloužil.

Bůh už zde na zemi trestá hříchy. Všecka zla na zemi jsou trestem za hříchy. Na to musíme myslet, když se modlíme: Bože můj! Všechny hříchů celého života lituji z celého srdce, poněvadž jsem za ně zasloužil spravedlivého trestu zde i na věčnosti. (Lítost z bázně.)

*) Školní inspektoři sledují učitelské časopisy a není vůbec myslitelno, aby je neodbírali! Jest tomu také tak u inspektorů náboženství a pánů vikářů?

Kdo nám dává život? kdo dává zdraví rodičům? nám? kdo nám dává pokrm? od koho máme vše? kdo jest tedy naším největším dobrodincem, nejhlavňším Otcem?

Jak nevděčným jest každý, kdo toho dobrého, laskavého Pána Boha uráží! Na to musíme myslet, když se modlíme: Bože můj! Všeoh svých hříchů lituji, že jsem tebe, Otce svého nejhlavňššího urazil, k tobě, největšímu dobrodinci, byl nevděčný. (Přechod k lítosti z lásky.)

Představte si trpícího a umírajícího Spasitele! V zahradě getsemanské potí se krví! Volá úpěnlivě k Otci, Otec neodnímá utrpení od něho, musí trpět. — Jest hrozně zbičován, od hlavy až k patě nohy samá rána, není na něm místočka zdravého. — Jest trním korunován! — Nese těžký kříž na Golgotu, posmívají se mu, rouhají, plivají na něho, na kříž jej přibíjejí, umírá na něm za hrozných bolestí pro naše hřichy! Za nás tolik trpí, za naše hřichy umírá. Na to myslíme, když se modlíme: Zvláště svých hříchů lituji proto, že jsem tebe, své nejhlavňší a lásky nejhodnější dobro urazil. (Lítost z lásky.)

Teď následuje opravdové předsevzetí: činím opravdové předsevzetí .

(Z katechismu přečteme jednotlivě a sborově slova lítosti a předsevzetí a vy-zve me děti, by se jim naučily).

Co jest opravdové předsevzetí? jaké má býti opravdové předsevzetí? jak vzbuzujeme lítost? atd.

* *

8. h o d i n a. O z p o v ě d i .

Kolik částí jest třeba ke svátosti pokání? Co znamená zpytovati svědomí? co jest lítost? jaká má býti lítost? kdy jest lítost vnitřní, obecná, přirozená, nadpřirozená? co jest opravdové předsevzetí? jaké má býti předsevzetí? jak vzbuzujeme lítost?

Spasitel vypravoval jednou, jak dva lidé šli do chrámu, aby se tam modlili; jeden byl fariseus, druhý celník. Oba otevřeli Pánu Bohu svá srdce, ale každý jinak. Celník pokorně a lítostivě, fariseus hrdě a nekajícně. Jak se modlil fariseus? Postavil se hrdě s hlavou vztýčenou na takovém místě, aby ho všichni viděli, jak se modlí. A říkal: Děkuji ti, Bože, že nejsem jako jiní lidé, lupiči, nespravedliví, aneb jako i tento celník. Co si myslil těmi slovy? Myslíl si: jsem lepší všech ostatních. Nemám hříchů, dělám mnoho dobrého. Postím se dvakrát za týden, desátky dávám ze všeho, co vytěžím.

Taková modlitba nemohla se Pánu Bohu líbiti. Teď si povíme, co praví Spasitel o celníkovi. Celník stál zdaleka. Pokládá se za nehodna jíti dále ku předu, blíže k svatostánku, ví, že jest hříšník. Nechtěl ani oči pozdvihnouti k nebi, nýbrž bil se v prsa a říkal: Bože, buď milostiv mně hříšnému!

Celník vyznával Pánu Bohu své hřichy. Litoval jich. Bije se v prsa a myslí si: mám mnoho hříchů, těžkých hříchů, jsem opravdu velikým hříšníkem, lituji toho, mrzí mě to, bolí mě to, Bože, buď mi milostiv, odpust mi hřichy mé! Celník se zpovídal. Byla to zpověď úplná a upřímná. Byla to zpověď dobrá a taková má býti i vaše sv. zpověď.

Co jest zpověď? Zpověď jest skroušené vyznání spáchaných hříchů knězi . Fariseus se zpovídal špatně, vlastně se ani nezpovídal, nevyznával své hřichy skroušeně, počínal si jakoby hřichu neměl. Byl pyšný a říkal Pánu Bohu jen to, co dobrého vykonal a jaký jest dobrák. O celníkovi řekl Spasitel: odešel do svého domu ospravedlněn t. j. Pán Bůh mu odpustil hřichy, dostal

milost posvěcující, stal se spravedlivým a svatým, fariseus nikoli, ten šel domů se všemi svými hříchy.

Celník se zpovídal dobře, vyznal skroušeně své hříchy. Komu vyznal celník své hříchy? Bohu! I vy vyznáváte své hříchy Bohu. Pán Bůh má zástupce, těm dal právo a moc, aby jeho jménem, na jeho místě hříchy lidem odpouštěli. Tuto moc a toto právo dal Spasitel nejdříve apoštolům. Kterými slovy dal Pán Ježíš apoštolům moc hříchy odpouštět? Kolikerou moc dal Pán Ježíš těmi slovy apoštolům? Na koho přešla od apoštolů moc hříchy odpouštět? Apoštolové a jejich nástupci, biskupové a kněží, na místě Božím, jménem Božím, odpouštějí nebo zadržují hříšníků hříchy.

Biskupové a kněží nejsou vševědoucí jako Pán Bůh, ti nemohou vidět do srdce, nemohou vědět, zda se někdo opravdově a skroušeně zpovídal, zda jest hoden nebo není, aby mu hříchy odpustili nebo zadrželi. Proto musí hříšník knězi své srdce otevřít, ze svých hříchů knězi se vyznati, aby dostal rozhřešení. Tak to určil sám Spasitel, při ustanovení svátosti pokání. (Pokračování.)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

O novém svátku Krista krále. V Theologische Revue 1928, 5 je sděleno, jak v Německu někteří laikové nejsou srozuměni se zavedením tohoto svátku z obavy, že království Kristovo je prý jen prostředkem, aby se obnovila všechna středověká nadvláda církve nad státem a kulturou a tak se odstranila samostatnost kulturních oborů (státu, vědy, hospodářství), a ukazuje se, že třeba proti této námitce zdůraznit, že jak dle úmyslu Páně tak dle encykliky „Quas primas“ království Boží rozumí se tu podstatně ve smyslu duchovním. — *arský.*

O starém rakouském katechismu praví v Korrespondenzblattu für den katholischen Klerus 1928, 19 kooperátor Leopold Göszinger, že obsahuje zjevné omyly (Irrtümer) a rozpory; „ve své práci“ — tak píše autor doslova — „zaslané 1925 k ordinariátu důrazně jsem projádl, že rakouský katechismus pro hrubý (krassen) laxismus v jednom bodě patří na index, proto že v otázce 848 praví, že „ustavičná čistota“ jest pouze „evangelickou radou“, kdežto přece 6. a 9. přikázání Boží ustavičnou čistotu (die ewige Keuschheit) prohlašují za přísné přikázání, a to pro svobodné úplnou čistotu a zdrželivost a pro manžele manželskou čistotu. Ani Písmo svaté ani Codex J. C. neznají ustavičnou čistotu jen jako „evangelickou radu“, nýbrž mluví se v nich vždy o castitas perfecta nebo virginitas perpetua; proto Pichler ve svém výteč-

ném Religionsbuch-u užívá správného výrazu, že evangelickou radou jest „ustavičné panictví“ a „panenství“. . . Říkají tedy, že „ustavičná čistota“ jest „evangelickou radou“, jest z gruntu falešná. . . Proto všechny exempláře velkého a středního katechismu rakouského patří na index librorum prohibitorum a mají být zničeny. To jsem žádal výslovně ve své pastorální práci v r. 1925. Od té doby ani se strany ordinariátu ani se strany censora nebyl mi projeven žádný odpor proti mému tvrzení.“ — *arský.*

V kulturním výboru senátu prohlásil bývalý ministr školství G. Habrman, že, ač nevěrec, nezná *vznešenějšího symbolu* nežli je Ježíš na kříži a přeje si, aby byl všude zachován. — Co tomu říkají zbrklí kantoři, kteří kříže ze škol vyhazovali?

Katechetská literatura jest stálou a bohatou rubrikou v odborných listech katechetských spolků německých. Podle informací jsou tam katechetští pracovníci velmi podporováni. U nás snahy a práce katechetů se namnoze podceňují a přehlížejí.

Potřeba přesné terminologie při vyučování náboženství. V revui „Na hlubinu“ II. ročník, 2. sešit četl jsem článek dr. Krlína „intelligence a víra“. Shledal jsem, že autor užívá v něm výrazů: víra, naděje, láska, promiscue hned o stavu přirozeném, hned o stavu nadpřirozeném bez přesného rozlišování, což vadí porozumění a může být

příčinou i nedorozumění. To mne přivedlo na myšlenku, že by bylo záhodno, aby katecheté obrátili svou pozornost k této věci a pracovali o přesné ohraničení pojmů a výrazů řádu přirozeného a řádu nadpřirozeného. Tím by se vyučování jistě hodně usnadnilo a stalo pro praktický život účinnější. Příkladem objasním, co mi tane na mysli.

Řeknu-li hřích, soud soukromý, nebe, peklo, očištec, předpekli, mše svatá, skutky záslužné, odpustky, ctnosti božské, znovuzrození, nezrušitelný znak a pod., ví každý hned, nač má mysliti. Řeknu-li však: víra, naděje, láska, ctnosti mravní, dokonalost, lítost, vyznání, předsevzetí, slib, dobré skutky, sebezapření a pod., neví posluchač, o jakém řádu (zda přirozeném či nadpřirozeném) to myslím. Nejvíce nedorozumění tu asi působí slovo láska, které jest tak široké a mladým lidem známé po výtce po stránce hodně přirozené. — Katechetské spolky měly by tu pro své schůze vděčné a užitečné thema. Kdyby výsledky takových debat (porad) se uveřejňovaly, bylo by to zároveň podnětem i kruhům mimokatechetským (kněžím v duchovní správě) pracovati v tomto směru dále. — *arský.*

Důležité upozornění o vyučování Páně. Nikde v *evangelích*, pokud jde o vlastní vyučování Páně, nesetkáme se se slovem „milost“ — toho slova Pán Ježíš při svém vyučování nikdy nepoužil; kde v *evangelích* slovo to přichází, jest od sv. evangelisty. Tato okolnost jistě zaslouží si bedlivého povšimnutí při vyučování náboženství dětí, zrozených v podobných poměrech, jako byli posluchači Páně. — *arský.*

Kristus a dítě. *Arnošt Oliva*: (Hornická knihovna „Živé slovo“, sv. XIII. Cena 4.50 Kč.

Osobní. Docentem paedagogiky a katechetiky, jak se dovídáme, jmenován byl vldp. *Jos. Hronek*. — Ministr školství určil za trvalé působiště *Ant. Brandovi* druhé st. reál. gym. v Praze II. a *Jos. Limpouchovi* st. reálku v Plzni. — *Definitivně* ustanoveni: M. Vilhelm při I. měšť. chl. Vinohrady, Boh. Ševčík v Třebíči. — *Trvale pensionován* Ant. Vančura v Hořicích, *dočasně* Boh. Vařák v Kopřivnici.

Úmrtí. Prof. katechetiky a paedagogiky Ant. Hora, nar. 1859, vysvěcen 1883. Byl i předsedou komise pro úpravu katechismu.

Konkursy: Polička (do 5. V.), Hronov, Soběslav (10. V.). Kouřim a Týnec n. L. (18. V.).

Uvedená sbírka obsahuje celkem 10 časových promluv k rodičům a to: Co vypravují jesličky. — Osmého dne. — Zjevení Páně. — Útěk do Egypta. — Obětování Páně. — První velikonoce. — Přítel dítek. — Nebudete li jako děti . . . — Pohoršení a záchrana. — Chvála boží z úst dítek. — Ví-táme tyto stručné a velice obsažné promluvy dneš, kdy právě nepřátelé církve usilují o to, aby náboženství bylo vypuzeno ze škol, ač vyučování jemu jest již značně omezeno. Čím méně ho bude ve škole, tím více bude ho třeba v domově dítěte, v rodinách a hlavně v srdcích otců a matek. Oliva velice pěkným způsobem a pádnými přesvědčujícími, slovy hledí pro tuto základní zásadu získat rodiče a proto mluví nejen o jejich povinnostech, nýbrž i o jejich nezadajných právech, dávaje jim pokyny, kterak mají vychovávat své děti, aby náboženství záhy a hluboko zapustilo kořeny v mladých duších a z nich už potom nevymizelo, provázejíc je celým životem. Řeč Olivova jest jadrná, bohatost myšlenek předností. Každá věta má jádro a každý odstavec celkový smysl, těsně se přimýkající k hlavní myšlence promluvy. Tím značně bude ulehčeno zapamatování celé exhorty tak, aby bezvadně mohla býti přednesena v kostele či v shromáždění rodičů, ano i ve spolcích křesťanské výchovy. Pokud víme, není podobných pomůcek mnoho. Klidný, rozumný tón a logické uspořádání a rozvedení látky jest další předností těchto exhort, které jistě nezůstanou bez užitku. Proto srdečně je doporučujeme dle zásluhy.

Julius Košnář.

Z redakce. Dotazy rázu politického zásadně nezodpovídám. Náš list jest nepolitický, cíl a účel jeho mnohem vznešenější: prohloubení a utvrzení víry mladých katolíků a skrze ně i dospělých.

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XLIII. ročníku.
Redaktor: AR. OLIVA.

ČÍSLO 6.

Č E R V E N 1928.

Ročník XXXI.

Msgr. Petr Ciriaci.

Nový apoštolský nuncius Msgr. Petr Ciriaci přijel do Prahy dne 5. května a byl slavnostně přivítán zástupci Církve i vlády. Nástupní audienci vykonal dne 11. května. — Nuncius Ciriaci jest z nejmladších nunciů papežských. Narodil se v Římě dne 1. prosince 1885, na kněze vysvěcen 1909. Jest doktorem theologie, filosofie a církevního práva. Víťame nového pana nuncia jako zástupce Svatého Otce co nejsrdečněji a přejeme mu zdraví a sílu v těžkém a velmi zodpovědném úřadě! R.

Moc a síla Tradice v Církvi.

Jaký jest význam sv. Tomáše Akvinského v Církvi Páně, jest všeobecně známo. V poslední době tento význam ještě stoupá — postačí připomenouti, že nynějším sv. Otcem byl označen jakožto *doctor communis*, jako bychom řekli typický učitel církevní. Proto i nauka jeho jest předepsána oficiálně v ústavech církevních.

Sv. Tomáš jest zároveň prohlášen za patrona všech katolických škol. Tím dán jest všem, kdož vyučují náboženství katolickému, jasný pokyn, aby při svém vyučování měli stálý a bedlivý zřetel na učení sv. Tomáše.

Význam sv. Tomáše jest tedy nesporný i v naší době. A přece, jest-liže bedlivěji a podrobněji přihlédneme k tomu, co v Církvi Páně nyní se děje, vidíme, že vývoj církevní jde nad sv. Tomáše. Sv. Tomáš jistě ovládl Písmo sv. tak, že z této stránky nemůže býti nijak zvláště předstížen — ale jest zde ještě jedna stránka, církevní ústní podání čili Tradice, a právě v této stránce jde vývoj nad sv. Tomáše. Církevní Tradice od dob sv. Tomáše v mnohých bodech se stala jasnější, než byla za jeho doby. Jak církevní Tradice se ujasňuje, ozřejmuje rozvojem Církve, o tom pěkně píše prof. dr. Karel Adam ve své knize: *Das Wesen des Katholizismus*, 4. laciné vydání 1927, str. 147—152.

S tohoto hlediska si snadno vysvětlíme 2 věci, na první pohled zarážející:

a) že přes všechno odporučování učení sv. Tomáše samými papeži zachovali si theologové k některým bodům toho učení kritické stanovisko: tak zvláště si počínali a počínají theologové řádu Jesuitského, jistě povýšení nad všeliké podezření nějaké schvální oposice protipapežské. Sv. Tomáše vybral si řád Jesuitský hned ve svém počátku za vůdce a učitele, avšak *cum prudenti libertate*.¹⁾ Této volnosti používali theologové řádoví často a vydatně až do naší doby. — Akutní záležitostí stala se tato výhrada v naší době²⁾ kanonem 1366 § 2. církevního zákoníku, který přímo předepsal katolickým školám učení svatého Tomáše. Výkladem tohoto kanonu obírá se Redemptorista J. B. Raus 1926 a přichází k výsledku, že výrazem *theologiae studia* onoho kanonu rozumí se jenom vlastní systematická theologie totiž dogmatika a morálka, a že učení svatého Tomáše pouze jako celek, ve svých principech a konstitutivních základech, jest předepsáno, nikoli však ve všech svých jednotlivých částích a důvodech. Dále poukazuje Raus k tomu, že výrazu *thomismus* (učení svatého Tomáše) užívá se v nynějších spisech theologických ve dvojím zcela různém významu, aniž by theologové byli si toho vždy náležitě vědomi: *thomismem* rozumí se 1. právě vlastní učení sv. Tomáše, 2. učení svatého Tomáše pozměněné v některých podstatných bodech theologem Baněsem a jeho přívrženci; tento druhý směr (tak zv. *baněsianismus*) uváděný v následujících vývodech s uvozovkami jakožto „*thomismus*“ převládá dosud ve většině theologických spisů, první směr (vlastní pravý *thomismus*) jenom pomalu se uplatňuje. Na základě tohoto přesného rozlišování Raus pak dovozuje, že co v učení o milosti sluje „*thomismem*“ jest vlastně *Baněsianismus*, náhledy Dominikánského theologa Baněsa, a že proto tato „*thomistická*“ škola nemá práva, předpis kanonu 1366 § 2. vykládati si v ten smysl, že pouze její učení jest církevní a předepsané pro katolické školy. Rovněž svatý Alfons Liguori potírá v učení o milosti *baněsianismus* důrazně, právě učení svatého Tomáše však všude přijímá. Svatý Alfons ctil velice svatého Tomáše, to mu však nijak nevadilo, aby hlavní zásady *baněsianů* (= „*thomistů*“) totiž *praemotio physica* a zvláštní výklad o *gratia sufficiens* co nejdůrazněji zavrhoval. Místo *praemotio physica* učil svatý Alfons *praemotio moralis* a výrazu *gratia sufficiens* navrátíl správný význam.

b) že některé body učení svatého Tomáše ukázaly se nesprávnými; uvedu z nich aspoň 4:

1. sv. Tomáš, podobně jako všichni velcí scholastikové, byl zásadně proti učení o neposkrvněném početí Panny Marie — škola Františkánská a hlavně její

¹⁾ Theolog. Revue 1928, 107.

²⁾ Viz o tom Theolog. Revue 1928, 45—46.

znamení theolog Duns Scotus zase neochvějně hájila neposkvrněné početí. Výsledek jest znám: škola Františkánská zvítězila. Tato škola ve více bodech zastávala učení starší, tedy tradiční, svatý Tomáš zastával učení tenkrát zvané moderní. Tradice byla silnější!

2. sv. Tomáš byl toho náhledu³⁾, že prositi dušičky v očištcí za pomoc (přimluvu u Boha) nic neprospívá, protože naše prosby zůstanou jim úplně neznámými. Nynější stanovisko církevní jest zcela jiné, opačné: duše v očištcí dostávají zprávy o osobách na světě, které jim byly blízké, a zvláště vědí o všech prosbách, které jim přednášíme. Vývoj tu pokročil nad svatého Tomáše. — Svatý Tomáš učil dále, že dušičky se za nás nemohou přimlouvat (modliti) k Bohu, protože jsou vzhledem k trestům, jež trpí, nižší než my. Nynější názor jest zase právě opačný, dušičky mohou se za nás k Bohu modliti: toto učení jest theologicky jisté. Zase tu tedy vývoj církevního učení pokročil nad svatého Tomáše. Málo jasná Tradice v době svatého Tomáše později ozřejměla!

3. sv. Tomáš popíral, že by někdo mohl věnovati svaté přijímání dušičkám v očištcí⁴⁾ (patet, quod laici sumentes eucharistiam pro his, qui sunt in purgatorio, errant. In Joan. c. 6., lect. 6.). Dnes jest všeobecně v Církvi rozšířen zvyk, obětovati svaté přijímání za dušičky. Vývoj církevní i zde šel nad svatého Tomáše. Jednu dobrou stránku však odpor jeho měl: zabránil mnohým nepřesným výrazům a nesprávným názorům.

4. sv. Tomáš učil, že Pán Bůh vládne světem prostřednictvím (službou) andělů (1. q. 110 a. 1) omnia corporalia reguntur per angelos dicit enim Augustinus: unaquaeque res visibilis in hoc mundo habet angelicam potestatem sibi praepositam. . . Projďeme naše učebnice náboženství, nikde tento názor již nenajdeme, jest opuštěn.

Těchto několik myšlenek budiž dokladem pro to, že je potřeba při vyučování náboženství více si všimati Tradice, než se dosud děje. Tradice životem církevním pomalu sice, ale vytrvale se vyjasňuje, ozřejmuje, a tím zatlačuje názory méně přesné, theologicky méně zdůvodněné. Na to se zapomíná více než zdrávo. My stále máme hlavní zřetel k Písmu k bibli. Jest to ještě ohlas z dob, kdy všechno učení se opíralo o Písmo, poněvadž protestanté uznávali jenom Písmo a byla tudíž snaha, potírati je jejich vlastní zbraní. V naší době vždy jasněji vystupuje význam druhého a bohatšího pramene naší víry, ústního podání čili Tradice. J. V.

Akt lítosti u neopoenitentů.

Přirozeně nemožno vysvětlovati důkladně všechny pojmy se stanoviska theologického. Jasnost a (relativní) úplnost pojmů jest úkolem katech. vyučování na vyšším stupni, kdy znovu a to důkladněji pojednává se o svátosti pokání.

Všimněme si nejdůležitějšího výkonu poenitentova — *lítosti*. Jest jistě docela něco jiného mluvit o lítosti s theologickou důkladností lidem dospělým a něco docela jiného nabádati devítileté děti ku *skutečné* lítosti. V přípravě na první svatou zpověď není hlavním úkolem, aby děti dovedly o lítosti mluvit, nýbrž *pravou lítost skutečně měly*. Formuláře lítosti, které jsou v katechismech nebo modlitebních knížkách, nevyhovují, jsou pro děti velmi těžké jednak pro množství slov a jednak pro nesrozumitelnost. Řeč dětská jest prostá, proto musíme v srozumitelné a prosté řeči dětem podati slova lítosti, aby jim rozuměly a lítost opravdu pocítovaly. Citlivá dětská duše jest dojata utrpením Kristovým, proto nejlépe slova lítosti spojit s utrpením Páně.

Tak učinil farář dělnické čtvrti mnichovské, jehož návrh takového formuláře lítosti (přizpůsobený našim dětem) zde podávám:

³⁾ Theolog. Quartalschrift 1922, 63 a n.

⁴⁾ ib. 1927, 339 a n.

„Nejmilejší Ježíši, proč máš na hlavě tak hroznou korunu trnovou? — Já jsem vinen, já jsem často *myslíl* na to, co se ti nelíbí!

Nejmilejší Ježíši, proč trpíš tak hroznou žízeň a musíš pít ocet se žlučí? — Já jsem vinen, já jsem často *mluvil* to, co se ti nelíbí!

Nejmilejší Ježíši, proč máš hroznými hřeby probodené ruce i nohy? — Já jsem vinen, já jsem často *konal* to, co se ti nelíbí!

Nejmilejší Ježíši, bolí mě to, že jsem ti ty bolesti způsobil. Odpust mi! Chci se opravdu polepšit. Amen!“

O. Hora.

O. Hora.

Promluva na konci školního roku.

Když Spasitel naposledy jedl podle předpisů starozákonních velikonočního beránka a ponejprv slávil novozákonní oběť, vytryskla z hlubin jeho boholidského srdce dojemná slova na rozloučenou. Odcházel od svých, zanechával je samotny ve světě, ukázal jim tedy znovu svou velikou lásku a svou péči o ně i starost.

I my se dnes loučíme. Mnozí z vás snad se nemohou ani dočkat, až opustí školu a neuvědomují si starost, jakou pocítují při loučení o jejich nesmrtelné duše. Láska nás spojovala, starost o vaše duše sílila a pobádala mě varovati vás všeho zlého. Víte, že jsem tak činil a každý duchovní tak činí z lásky k vám. Ujišťuji vás, že moje láska a starost o vaše duše provází vás i do života.

V tomto vážném okamžiku uvádím vám na mysl slova, která božský Spasitel mluvil k svým miláčkům a osměluji se modlit se Spasitelem:

„Otče, přišla hodina . . . Oznámil jsem jméno tvé lidem, které jsi mi dal ze světa. Tvoji byli, a mně jsi je dal . . . Slova, která jsi mi dal, dal jsem jim, a oni je přijali . . . a uvěřili, že ty jsi mě poslal. Já za ně prosím. Neprosím to za svět, nýbrž za ty, které jsi mi dal, neboť tvoji jsou . . . Otče svatý, zachovej je ve svém jménu . . . Neprosím, abys je vzal ze světa, nýbrž abys je ochránil od zlého . . . Posvěť je v pravdě; slovo tvé jest pravda . . .“

Nemá tato moje modlitba býti i vaší modlitbou a vaším slibem? Otče svatý, zachovej nás ve svém jménu, aby nikdo z nás nezahynul! Jméno Boha, znamení Boží bylo vám vtisknuto do duše, když jste se stali dětmi Božími. Patříte k veliké rodině Boží. Jak bychom všichni museli truchlit, kdyby jen jediná duše byla ztracena!

Věrnost jest jistě něco neobyčejného a zároveň zvláštního. Jak často lidé slibují věrnost a jak málo jest té věrnosti ve světě mezi lidmi! My lidé jsme hrozně nestálí, vrtkaví — zvláště jedná-li se o ctnost, která nemá pevných základů.

Nevěrnost vedrala se i do nejbližší blízkosti Spasitele. Sám Ježíš musel bolestně doznati: „Ochránil jsem ty, které jsi mi dal, a nikdo z nich nezahynul, leč jen ten člověk záhuby hodný, aby se naplnilo Písmo“. Známe onoho *člověka záhuby*, který za třicet stříbrných prodal a zradil hanebně svého Pána a Mistra? Nezradili jste i vy někdy svého Pána a Mistra? Neučinili jste někdy to, co se podobalo tomu hroznému zločinu? Je-li někdo mezi námi, kdo tak jednal, ať nezapomíná, že na něho všichni myslíme, za něho se modlíme, aby se vzpamatoval a nesdílel osud Jidášův.

Spasitel požaduje věrnost nejen ve slovech, nýbrž i ve *skutcích*. Stačilo to, že Petr na cestě do zahrady getsemanské sliboval Spasiteli věrnost: „Bych měl umřít s tebou, nezapru tebe?“ Bylo to něco platno, že tasil meč k ochraně Spasitele, když za několik hodin před pochopy a děvečkami zapřel svého Mistra? *Bázeň před lidmi a věrnost nedaří se vedle sebe*. Nedbejte řečí a mínění lidí, nejděte za příkladem světa, nechcete-li při útoku na církev, náboženství a víru i vy říci: nejsem z nich, neznám jich.

Hledáme-li věrnost, musíme jíti na Golgotu! Tu stojí jeden věrný, *věrná duše Jan*, jenž neopouští svého Mistra a ukládá ho do hrobky Josefa z Arimatie,

Jan nám vysvětluje tajemství věrnosti. Jest to čistá, nežistná *láska k Bohu*, která odpouští a zapomíná na vše jiné. V Janovi není sporu mezi láskou k Bohu a lidem, onen nešťastný rozpor, který už mnohého odvrátil od Boha a církve. Milujte Boha z celého srdce a bližního pro Boha a podle vůle Boží a zůstanete věrni až k smrti!

Hledáme-li věrnost, musíme jít na Golgotu! Tu stojí *věrná matka*. Nadávky, posměch, utrpení a muky nemohou jí zabránit následovati milého syna až na místo popravné. Stojí tři hodiny pod křížem, v klíně má mrtvolu toho, který jako dítě spočíval v její náručí. I Maria nám vysvětluje tajemství věrnosti. Jest to *víra*, nebojácná, skálopevná víra v božského Syna a jeho poslání. Nepotřebovala důkazu poutníkovu na cestě do Emaus, jenž proroky dokládal a vysvětloval, že to vše státi se muselo. Jak snadno se ničí víra v mladistvých duších! I kdyby někdy ve vašem životě nastala tma jako na velký pátek na Kalvárii, nedopuste, aby vám zhaslo světlo víry a věrnost vaše zakolísala!

Hledáme-li věrnost, musíme jít na Golgotu! Stojí tu ta v rouchu kajícnice, která se oblékala dříve v nádherný šat světáctví. Nehýbá se odtud, aby celý svět viděl její pokání za hříchy života. *Magdalena* vysvětluje nám tajemství věrnosti. Porušená věrnost může býti odčiněna jen *opravdovým pokáním a pravou lítostí*. Dopustíte-li se někdy nevěry, nesetvejte v ní! Hřích vás stále víc a více od Boha vzdaluje. Lítost není hanbou. Upřímné doznání, i kdyby se zdálo těžkým, neza- hanbuje. Pokorná lítost vede opět k nové věrnosti. Lítost a věrnost neškrtejte ze životního programu.

Apoštolové, vyvolenci Páně, nebyli uchráněni nebezpečí světa a pronásledování, musili proti nim bojovati, budete tedy i vy nuceni bojovati proti nevěře a hříchu. Nezapomínejte, co jest vaší povinností. Budu se za vás modliti: Otče nebeský, zachovej je ve svém jménu! Zachovej je ve své víře a milosti. Modlete se podobně i vy a Bůh vás neopustí a zůstanete věrni až do smrti, abyste dostali korunu slávy. („Paed. Blätter.“)

Příprava na první svatou zpověď.

Ar. Oliva.

(Pokračování.)

Co jest zpověď? kdy se zpovídáme zkroušeně? komu se vyznáváme? kdo jest na místě Božím? proč musíme knězi hříchy na sebe povídati? kdo to tak nařídil?

I rodiče i učitelé žádají, aby se dítě vyznalo poctivě, upřímně a skroušeně, když pochybilo. Přizná-li se upřímně, skroušeně a má dobrou vůli se polepšiti, jsou ochotni mu odpustiti. I syn marnotratný skroušeně se vyznal otci. Jak to řekl otci marnotratný syn? To byla dobrá zpověď.

Jistě chcete všichni vykonati dobrou zpověď. Dobrá zpověď musí míti tři vlastnosti, právě tak jako lítost a opravdové předsevzetí. Jaká musí býti lítost? jaké musí býti předsevzetí? Předsevzetí má tytéž vlastnosti jako lítost. Vlastnosti zpovědi jsou jiné.

Zpověď musí býti *úplná*. Zpovídati se znamená povídati na sebe hříchy. Jaké hříchy musíme na sebe pověděti? kolik hříchů těžkých musíme říci? Hříchy lehké nemusíme na sebe povídati, ale jest to radno a užitečno. Zpověď i bez doznání lehkých hříchů jest úplná a dobrá. Jest ovšem lépe, když i lehké hříchy na sebe povíme. I lehké hříchy jsou skvrny na nebeském rouchu posvěcující milosti. Nezpovídáme-li se z hříchů lehkých, nejsou nám ve zpovědi odpuštěny, nedostáváme tedy ani tolik milosti, kolik bychom jí dostali, kdybychom se vyzpovídali upřímně a srdečně litovali i lehkých hříchů.

Nikdy nesmíme vědomě, z úmyslně zamlčeti hřích těžký. Ani jediný nesmíme zamlčeti. I kdybychom jen jediný vědomě, zúmyslně zamlčeli, byla by sv. zpověď neúplná, neplatná, proto by nám také ostatní hříchy nebyly odpuštěny. Kdo by tak jednal, měl by naopak ještě nový, velice těžký hřích, dopustil by se svatokrádeže.

Jaká má býti sv. zpověď? kdy jest sv. zpověď úplná? kdy jest sv. zpověď neplatná? jakého hříchu se dopouští, kdo se zpovídá neúplně? proč se máme zpovídati i z hříchů lehkých?

U každého těžkého hříchu musíme také říci, kolikráte jsme se ho dopustili, čili nutno říci počet těžkých hříchů. Chlapec by řekl ve sv. zpovědi: nebyl jsem v neděli na mši svaté vlastní vinou. Onen chlapec vynechal mši svatou v neděli vícekrát. Zpovídal se úplně, když neřekl, kolikráte mši sv. vynechal? Proč se nezpovídal úplně? Musíme udati počet, tedy třikrát, desetkrát, ap. Nestačí říci u těžkého hříchu často, někdy; to stačí u hříchů lehkých.

Někdo z vás si myslí: nevím počet přesně, nemohu to ani přesně vědět, co mám tedy činiti? Pán Bůh nežádá více od tebe než co můžeš. Hledí hlavně na dobrou vůli a jest spokojen, máš-li opravdu dobrou vůli. Budeš-li vážně přemýšlet, pak těžké hříchy, jako jest svévolné zanedbání mše sv. v neděli, pojídání masa v den postní atd. snadno spočítáš. Při lehkých stačí říci několikrát v týdnu, měsíci atd.

Musíme také udati nutné okolnosti hříchu. Musíme říci: kdy, kde, s kým jsme hřešili, čili říci to, co hřích činí mnohem horší.

Podle morálky musíme udati 1. okolnosti měnící druh hříchu pokud se jedná o hříchy těžké; 2. takové okolnosti, které z hříchů lehkých činí hříchy těžké. Nemusejí se uvádět takové okolnosti, které mění stupeň hříchu. Výrazu, „co hřích činí mnohem horší“ budiž v tom smyslu rozuměno. Theologicky není snad výraz ten správný, ale maličkým jest těžko učiniti to srozumitelnějším.

Někdo se zpovídá: kradl jsem. To není správné, musí říci: kolikráte, kde a kolik ukradl. Zda doma, nebo v kostele; zda menší či větší částku. Jiný by řekl: ublížil jsem někomu na těle. To není správné, musí říci: jak se to stalo, zda to bylo ublížení lehké či těžké, zda zanechalo následky atd.

Co jest zpověď? jaká má býti zpověď? kdy jest zpověď úplná? atd.

* * *

9. h o d i n a. O z p o v ě d i II. (Zopakujeme otázkami o sv. zpovědi). Při sv. zpovědi musíte udati: 1. všechny těžké hříchy, 2. počet těžkých hříchů a 3. nutné okolnosti hříchu.

Vyvolal bych některého žáčka, který se měl naučiti zpaměti některé otázky katechismu. Chlapec neumí. Pověz mi upřímně: učil jsi se tomu doma? Neučil! Proč jsi se tomu neučil? Šel jsem raději na hřiště! Tak tomu skutečno bylo. Chlapec otevřeně a poctivě řekl, jak to bylo, mluvil upřímně, byl upřímný.

Jiný chlapec se také neučil. Musí zůstat po škole. Když odchází, dá mu pan učitel dopis, aby jej odevzdal panu X., bydlicímu blízko nich. Chlapec přijde ze školy a na otázku matčinu: kde jsi byl tak dlouho? odpoví: musel jsem nésti dopis od p. učitele. Nesl ten chlapec dopis od p. učitele? Ano! Odpověděl ten chlapec matce upřímně? Neodpověděl! Byl ten chlapec upřímným? proč nebyl upřímným? proč byl po škole? Ten chlapec tedy to hlavní zamlčel, nemluvil otevřeně, upřímně, nebyl upřímný.

V té neupřímnosti pokračuje. Jeho sestřička řekne mamince, že byl po škole proto, že neuměl. Chlapec ve své neupřímnosti řekne: učil jsem se, všechno ostatní

jsem věděl, jen tu jednu otázku ne; myslel jsem, že se jí nemusíme naučiti. To jest zase neupřímné. Chlapec se sice učil, ale sotva několik minut a přitom ještě myslel na vše možné, neuměl toho víc než jednu otázku, a věděl, že se má tomu všemu naučiti. Chce býti lepším než jest, chce svou chybu omlouvat. Upřímným jest ten, kdo poctivě vše řekne, otevřeně ke všemu se přizná, nic neomlouvá a na jiného nesvaluje, nic nezamlčuje i kdyby mu to škodilo.

Dítě zpytuje svědomí. Pomodlilo se zbožně, přemýšlí pomalu, vážně, vzpomíná na počet hříchů, okolnosti. Hříchy, které by mohlo zapomenouti, poznamená si na papír. Teď se musí z nich upřímně vyzpovídati. Co to znamená upřímně se zpovídati? Pověděti na sebe všechny hříchy tak otevřeně, poctivě, jak jsme se jich dopustili. Nesmím tedy 1. nic zamlčeti. Musím říci: všechny hříchy těžké, počet těch hříchů a nutné okolnosti. Lehké hříchy mohu zamlčeti, ale upřímný člověk nezamlčí ani lehkých hříchů, i z těch se upřímně vyzná. Nesmím 2. nic omlouvat, jakoby snad hřích nebyl tak špatným, nebo jakoby má vina nebyla tak veliká, nesmím to sváděti na někoho jiného. Děvče vynechalo v neděli svévolně mši sv. a omlouvá to ve zpovědi: já jsem chtěla jít, ale bylo už pozdě, neměli jsme včas snídání, maminka zaspala atd. Při jiném hříchu: já bych to neudělala, ale jiná mě svedla atd. Jen všechno poctivě, otevřeně, upřímně doznati. Pánu Bohu se zpovídáme a ten to ví, jak to bylo, tomu nemůžeme nic vymlouvat. Kdy jest zpověď upřímná?

Některé dítě při první svaté zpovědi se bojí nebo stydí. Vynechalo dvacetkrát v neděli svou vinou mši sv., teď se to stydí říci zpovědníkovi a myslí si: řeknu méně nebo ten hřích vynechám. Jen to ne! Jen žádný hřích nezamlčet, ani jejich počet! Taková sv. zpověď by byla neplatnou, protože byla neupřímnou, měli bychom o jeden těžký hřích více, byli bychom mnohem nešťastnější, dopustili bychom se svatokrádeže a pak by nám bylo ještě obtížnějším při nejbližší sv. zpovědi z toho se vyznati. Zamlčovati stále nemůžeme. Jednou se přece musíme poctivě doznati, nebo věčně v pekle se trápit. Žádný strach, žádný stud! Nestyděli jsme se hřešiti před Bohem vševidoucím, nestydíme se z toho vyznati před knězem.

Říkáš-li na sebe hříchy i ošklivé a máš-li těch hříchů snad i hodně, myslí si kněz: to jest hodně, poctivé, upřímné dítě, a jak jest statečné, malý hrdina! Proto tě nebude kněz hubovati, naopak on má z tebe radost, když jsi upřímným, má s tebou soucit, má před tebou úctu. Kněz ve zpovědnici nehubuje, on sám se také musí zpovídati a byl by nerad, kdyby se s ním jiný kněz vadil, on všechny děti laskavě a přátelsky přijímá, jen když mají dobrou vůli a chtějí poctivě a upřímně se vyznati.

Některé dítě se bojí, že kněz to poví rodičům nebo někomu jinému. Kněz nesmí nikomu ze zpovědi nic říci, i kdyby ho zabili. Lidé všelijak hubují na kněze, na schůzích i v novinách je napadají, leccos jim vytýkají, ale dosud nikdo se neodvážil říci, že by kněz něco vyzradil ze zpovědi. Mnozí kněží byli pro zpovědní tajemství i usmrcení, žalářování, ale nikdy nic neřekli, z čeho se lidé zpovíдали. A kdyby jim někdo sliboval miliony, zase nic neřeknou, nesmějí, velice těžce by zhřešili a přísne by byli trestáni. Co si má pomysleti, kdo by se styděl z některého hřichu se zpovídati?

(Pokračování.)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Jednotný římský katechismus. Tyrolský biskup Waitz, předseda rakouské katechismové komise, po návratu svém z Říma sdělil, že jednotný římský katechismus pro všechny díly světa se připravuje. V důsledku toho usnesli se rakouští biskupové na biskupských konferencích zaujmouti ohledně vydání nového rakouského katechismu stanovisko vyčkávací.

Byly nám přislíbeny články o pastorační školní mládeži, o misiích a charitě.

V Německu zavádějí biskupové katechetské konference — přístup mají i laičtí učitelé — s praktickými výstupy ve škole.

Náboženské uvědomění mládeže stále klesá. Nedoporučovalo by se zavést opakovací hodiny? Ve větších městech uplatnili by se velmi dobře kandidáti a kandidátky laických katechesí, venku by se snad také někdo našel, kdo by v neděli dětem se věnoval. Nemohly by se farní sály propůjčiti k tomuto účelu?

V katechetském spolku pro Čechy přednášel Fr. Dvořák: O katechetském museu. V *solnohradském* kooperator Dr. J. Struber: Religionsunterricht in den Elementarklassen — ve *vídeňském* katecheta Voks: Stillbeschäftigung im Religionsunterrichte a koop. J. Balcarek: Richtlinien zur Behandlung der Alkoholfrage im Religionsunterrichte. — *Říšský svaz katechetských spolků v Rakousku* svolává spolkové shromáždění do Celovce ve dnech 2.—4. července. Program: Kanovník Jos. Minichthaler: Unsere Stellung zur Volksliturgie a prof. Dr. Otto Etl: Die Gestaltung der Schulmesse. — Ve spolku *rakouských středoškolských profesorů náboženství* přednášel univ. prof. Dr. Os. Menghin: Urgeschichtliches im Religionsunterricht im allgemeinen und die Primitiälopfer und Sepulturen im besondern (se světelnými obrazy).

Na valné hromadě přednášeli: Prof. Dr. S. Grill: Die katech. Behandlung der Wunder des A. T. in der Mittelschule a prof. Dr. H. Peichl: Stellung der Mittelschuljugend zum Reichsbund der katholisch-deutschen Jugend Oesterreichs.

Znamení doby. Matka chodí ročně na Svatou Horu — dcera její nechodí do náboženství. Matka jiná byla na pouti v Lourdech, všude se tím chlubí, dcera měla civilní sňatek s úplným nevěrcem. Jak nutná jest i pastorece dospělých!

Křesťansko-sociální strana německá žádá, aby byly odstraněny ominosní Habrmanovy výnosy vládním nařízením, aby byla provedena revize učebnic, aby vyučování náboženství i náboženským úkonům dostalo se místa, které jim patří, mají-li býti základem školské výchovy.

Jako citelný nedostatek v biblické dějeppravě třeba uznati, že zřídka se v ní setkáme s výňatky z listů svatých apoštolů a ze Zjevení sv. Jana. Co je v těchto listech vhodného materiálu jak dějpravného tak parenetického, a Zjevení přímo v naší době jest velice časové, neboť nyní se vyplňuje, co tam na jednom místě bylo předpověděno. — Ecker ve své dějeppravě požadavku zde uvedenému hodně vyhověl — jen by si bylo přáti, aby byl zařadil listy sv. Pavla přímo do jeho dějin, známých ze Skutků apoštolských, neboť tím by význam těch listů mnohem lépe utkvěl dětem v paměti, než když všechny listy uvádí za sebou mimo život sv. Pavla. — arský.

Patří politika na kazatelnu a do školy? K tomu odpovídá znamenitý moralista dr. O. Schilling (Theolog. Revue 1928, 68) takto: Nepatří, pokud jde o otázky čisté politické. Kde však přicházejí v úvahu politické otázky zásadní, ethické povahy, musí farář a katecheta o nich mluvit ve škole i v kostele. — arský.

Osobní: Definitivně ustanoven Jos. Chrobok v Petřvaldě.

Úmrtí: Petr Doležal, katecheta, Plzeň. Nar. 1864, vysvěcen 1912.

Konkursy: Na středních školách při reál. gymnasiu v Hlučíně; na měšť. školách: chlap. v Dol. Kounicích a dívčí ve Zlíně (do 30. VI).

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XLIII. ročníku.

Redaktor: AR. OLIVA.

ČÍSLO 7.—8.

ČERVENEC—SRPEN 1928.

Ročník XXXI.

Dr. Fr. Kordač,

první arcibiskup v samostatném státě na prestolu sv. Vojtěcha, slavil dne 15. června padesátiletí svého kněžství.

V době velmi zlobně naladěné proti Církvi, kdy tak mnozí zbaběle se krčili a i kněží v houfech zrádně prapory naše opouštěli, dala nám Prozřetelnost Boží bystrého a neohroženého vůdce, jenž pevnou a šťastnou rukou za pomoci Boží a několika věrných rádců a pomocníků přemohl veliké obtíže, neustoupil zlobě a hrozbě zbloudilých a neohroženě hájil církevní autoritu, žádaje bezpodmínečnou poslušnost ve věcech víry a mravův.

Všecky projevy písemné i ústní u příležitosti tohoto vzácného jubilea dávají plně za pravdu těm kněžím, kteří zvolení Dra Fr. Kordače za pražského arcibiskupa uvítali s velikou radostí, neobyčejným nadšením a pevným přesvědčením, že on jest v tak vážné době nejvhodnějším a nejschopnějším hodnotářem k vedení a řízení Církve v naší vlasti.

S vděčností uznáváme veliké zásluhy vznešeného Arcipastýře, s obdivem oceňujeme jeho vytrvalost, píli, energii a krajní obětavost a skláníme se v hluboké úctě před jeho životním dílem.

Mluvím jistě ze srdce všech spolupracovníků i čtenářů našeho Věstníku, projevují-li vznešenému Arcipastýři hlubokou úctu a oddanost s ujištěním, že chceme a budeme neohroženě hájiti zájmy Církve a Kristovy, že budeme vychovávat děti nám svěřené tak, aby i ony vždycky ctily a milovaly svou dobrou Matku.

Děkujeme Pánu Bohu, že nám dal tak dobrého Otce a v pokoře prosíme a modlíme se, aby milovanému Arcipastýři dopřál ještě dalších let života a všechny kroky i činy jeho provázel svou milostí a svým požehnáním.

Ave et salve! Ad multos annos!

Ar. Oliva.

Ar. Oliva:

Měsíční svaté přijímání.

Eucharistické hnutí v naší vlasti začíná utěšeně zapouštět hlubší kořeny a přibývá i rozsahem. V některých osadách zavedeno, v jiných se zavádí měsíční svaté přijímání dětí. Jest to zcela přirozeno, že se začíná s dětmi, neboť první svaté přijímání zanechává hluboký dojem, možno tedy snadněji dále budovati než u dospělých. Kde jednou zavládla lhostejnost, tam se těžko probouzí láska a horlivost.

Nejlépe jest začít hned po prvním svatém přijímání, dokud ještě jest náležitě zkypřena a připravena půda dětských srdcí.

Bylo projevono přání, aby náš Věstník přinášel vhodné promluvy pro měsíční svaté přijímání. Redaktor slíbil všem přáním podle možnosti vyhověti — uvádí tedy několik takových promluv podle faráře Jana B. Knora, jehož pedagogické spisy jsou velmi ceněny. V předpokladu, že první svaté přijímání bývá o Bílé neděli, začínám květnem.

* * *

*Květen: Láska k Panně Marii. *)*

Milé děti! Před několika nedělemi přistoupily jste po prvé k svatému přijímání. A opět vás zve Pán Ježíš a zvátí bude stále, neboť chce, abyste mu zůstaly věrnými. To není v naší době snadné. Jest mnoho nevěrců a ti chtějí i jiné o víru připraviti. Ztráta víry jest hrozným neštěstím a nebezpečí jest veliké. Nejbezpečnějším prostředkem proti velikému nebezpečí ztráty víry jest svaté přijímání. Ve svatém přijímání spojujeme se co nejtěsněji s Pánem Ježíšem, našim přítelem a pomocníkem. Tohoto prostředku musíte pilně používat.

Nestačí zůstatí Pánu Ježíši věrnými ve víře, jest nutno přičiňovati se stále mu dělati větší radost, pokračovati ve svatosti. Nebeský zahradník chce viděti ovoce.

V srdci Ježíšově jsou nezměrné poklady pravdy a svatosti — „Srdce Ježíšovo, v němž jsou všechny poklady moudrosti a umění, Srdce Ježíšovo, zdroji života a svatosti.“ — Nebeský Otec vložil vše dobré, co máme mít, do srdce Ježíšova.

1. Co jest v srdci Ježíšově? Dnes chci ukázati jen na jedno, na velikou lásku srdce Ježíšova k Marii, matce své.

Ježíš miloval Marii na zemi, miluje ji i v nebi.

Miluje ji, že jest jeho matkou. Prokázala mu mnoho dobrého jako dítěti, jinochu, i na kříži.

Miluje ji, že jest čistou. Maria by byla raději vzdala se důstojnosti mateřské Syna Božího, než by přestala býti čistou pannou.

Miluje ji, že jest pokornou. Věděla, že jest povýšena nad lidi i anděly, ale zůstala vždy skromnou, tichou, pokornou dívkou Páně.

2. I v srdcích světců hořela velká láska s důvěrou k P. Marii. Sv. Jan Nep. zvěděl, že brzo má zemřít, putoval do Staré Boleslavi a prosil tu P. Marii o dar síly. A neprosil marně.

3. Spasitel řekl při poslední večeři: „Když však přijde onen Duch pravdy...**)“ oslaví mě, neboť z mého vezme a zvěstuje vám.“ On vás bude učiti, jak jsem svou matku miloval a jak vy ji milovati máte. I vy, děti, musíte Ducha svatého vroucně prositi, aby do srdce vliil něžnou lásku k P. Marii. Máte ji milovati z téhož důvodu jako Ježíš.

1. Jest matkou Ježíše, našeho Spasitele, tedy i naší matkou;

2. jest nejčistší pannou a matkou;

*) Jsou tu nadhozeny jen hlavní myšlenky. Úprava jest snadná.

**) Jest jistě vhodno dětem stále připomínati i Ducha svatého, dárce milosti.

3. jest velice pokornou.

Co činiti, aby láska k P. Marii ve vašem srdci rostla? Prositi Ducha svatého, konati nábožně májové pobožnosti doma nebo v kostele, přináseti častěji malé oběti, sebezpřemáhání a umrtvování.

Červen: Tichost a pokora Ježíšova.

Letnice jsou svátky Ducha svatého, kterého Spasitel apoštolům přislíbil, který jim dal mnohem více, než sami očekávali. On chce i vám k svatosti pomáhati.

Červen jest zasvěcen božskému srdci Páně. Nutno, abyste byly poučeny o tomto srdci. Jaké jest srdce Ježíšovo, praví nám sám: „Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem“.

Duch svatý musí pomáhati, abyste tomu náležitě rozuměly.

I. 1. *Ježíš byl tichý.* Sv. Jan nazval ho Beránkem Božím. Beránek jest mírné zvířátko. Ježíš ukázal svou tichost ve styku s lidmi.

a) Apoštoly mírně napomenul, chybili-li. „Vtas svůj meč na jeho místo“.

b) Lid, který ho často obtěžoval a klidu mu nepopřál, nikdy hrubě neodmítl.

c) Proti fariseům, kteří ho často těžce uráželi, hájil se s klidem a mírností. Jak byl klidný, když ho poličkovali!

2. Světci v této ctnosti Ježíše následovali — sv. Alois, sv. Pavel, sv. Josef z Kupertina.

I vy musíte Ježíše následovati v této ctnosti. Hrubost jest ošklivou, vše se dá říci jemně, klidně. Ublíží-li vám někdo, nemstí se, nepřátí mu zlého, naopak podle možnosti ukázati mu laskavost. Jen tak budete miláčky Ježíše a Marie. Každý si vás oblíbí, nebe vás za to odmění.

II. 1. *Ježíš byl pokorný.*

1. Třicet let žil ve skrytosti jako syn tesařův. Prosté rybáře vyvolil si za apoštoly. Rád se stýkal s lidmi opuštěnými, opovrženými.

2. Připomeňte si, jak umýval apoštolům nohy.

3. V utrpení byl posmíván, tupen, vše trpělivě snášel. Jaká jest jeho pokora v nejsvětější svátosti!

2. I v této ctnosti světci ho následovali. Sv. Pavel píše, že není hoden slouti apoštolem, Petr dává se ukřižovati hlavou dolů, Jan Křtitel volá: „On musí růsti, já se menšiti“.

3. Ježíš žádá pokoru i od vás. Pyšné sesadil s trůnu, pohrdl jimi. Vychloubá se někdo bohatstvím, chlubí se svou postavou, vědomostmi, šaty a klenoty — to všechno nemá před Bohem ceny! Jemu se líbí pokora.

Proste Ducha sv. o pomoc, abyste se ozdobovaly těmito ctnostmi Ježíšovými. Prohlédněte si náležitě obraz božského srdce Páně, uvažujte o tom, co jednotlivé věci znamenají, a modlete se: Ježíši, tichý a pokorný srdcem, učiň srdce mé podle srdce svého.

Červenec: Horlivost pro spásu duše.

V tomto měsíci připadá památka svaté krve Kristovy a proto i celý měsíc jest zasvěcen zvláštní úctě drahocenné krve. Hodně často máme si připomínati předrahou Kristovu krev. Ne nadarmo ustanovil Pán Ježíš mši svatou pod dvoji způsobou. Zdvihá-li kněz kalich, máme si připomínati svatou krev Ježíšovu, to jest výkupné za naše vykoupení.

1. Krev Ježíšova připomíná celému světu *jeho horlivost pro spásu duší*. Kdyby nemiloval lidské duše, nebyl by pro ně dal kapku potu, tím méně svou krev. Celý život horlil pro spásu duší, každé příležitosti použil, aby duše získal a zachránil. Vzpomeňte si na jeho rozmluvu u *studnice Jakobovy* na počátku veřejného úřadu učitelského. Jak se potěšil, když k němu přicházeli obyvatelé Sichemu, aby je poučil! „Pozdvihněte oči svých a podívejte se na krajiny, že jsou již bílé ke žni“, řekl apoštolům. Nemínil tím obyčejná pole, ale pole Boží, kde každá duše jest stéblem na tomto poli. — Když ho obyvatelé jednoho města chtěli déle zdržovati, nedal se zdržeti: „I jiným městům musím hlásati evangelium.“

2. *Světci* tuto horlivost Pána následovali, horlili i oni pro spásu duší. — Sv. Ignác z Loyoly, sv. František Xaverský, sv. Vincenc z Pauly.

3. I vy, *děti*, máte horliti pro spásu duší. Jistý chlapec měl otce, který se již delší dobu nemodlil a o Bohu nechtěl ani slyšeti. Chlapec onemocněl, ale nemodlil se a neprosil o své uzdravení, nýbrž chtěl život obětovati, aby se otec obrátil. Bůh tu obět přijal. Chlapec zemřel, otec se obrátil.

4. *Jak můžete tuto horlivost ukázati?* Podporujte horlivě modlitbou i almužnami a dobrými skutky práci missionářů.

Proste Ducha svatého, aby ze srdce Ježíšova jiskřičku horlivosti vložil do srdce vašeho.

Proste dobrého pastýře za prominutí, že jste dosud v tom ohledu byly ne-
tečnými.

Srpen: Ošklivost hříchu.

1. V evangeliu čteme předpověď Ježíšovu o zkáze Jerusalema. „A když se přibližoval a město spatřil, zaplakal nad ním, řka: Kdybys bylo poznalo i ty, a to alespoň v tento den tvůj, co jest tobě ku pokoji!“ Z toho poznáváte ohavnost hříchu a jeho zlobu. Ježíš nesmírně lidi miloval, svatým mu byl Jerusalemský chrám Boží, ale nemohl ho zachrániti ani jeho lid, pokud setrval v hříších, nekajícnosti a zatvrzelosti.

Jak hrozným jest hřích, poznáváte mnohem lépe z toho, co Ježíš za několik dní v Jerusalemě *vytrpěl*. Vzpomeňte si, jak se krvi potil, jaká hrůza a úzkost se ho zmocnily. Všecky hříchy celého světa, hříchy pýchy, nečistoty, nenávisti a závisti, rouhání a pohrdání Bohem, bratrovraždu Kainovu a všecky vraždy, loupeže, ohavnosti sodomských a gomorrských až na naše doby viděl a vzal na sebe. Tak veliký byl jeho zármutek a jeho opovržení, že pot krvavý zbarvil jeho obličej.

Ježíš často ve svém životě ukázal, jak se mu *oškliví hřích*. Když apoštolům předpovídal své utrpení, přistoupil Petr a řekl: „Odstup to od tebe, Pane, to se ti nestane“. Ježíš velmi rázně, což nebylo jeho zvykem, odbyl Petra: „Jdi mi s očí, satane! Pohoršením jsi mi, neboť nemáš na zřeteli věci Boží, nýbrž věci lidské“. Co chtěl těmi slovy říci? Jest vůle Boží, abych trpěl a zemřel. Této vůli nemohu a nesmím odporovati! Mám snad i já přestupovati příkazy Boží jak tak mnozí lidé? Petře, ty ani nechápeš, jak Bůh jest lidmi urážen, nevíš, jak hrozným zlem hřích jest, jinak bys mě nezdržoval, abych svým utrpením za hříchy — urážky Boží — dostiučinil.

2. Později to *Petr* sám nahlédl a svůj hřích, zapření Pána, do smrti hořce oplakával. I *jiní světcí* oplakávali hříchy své. Sv. Alfons býval advokátem, vzdal se raději tohoto povolání, aby mu nebylo příležitostí ke hříchu. Blanka, matka sv. Ludvíka, fíkávala často svému synovi: Raději bych tě viděla mrtvého, než abych měla zvědět, že jsi těžce zhřešil.

3. *Kdo hřeší, bičuje a znovu křičuje Krista*. Máte-li chuť hřešiti, svádí-li vás někdo ke hříchu, budí-li pokušitel hříšnou žádost v srdci — představte si Spasitele na hoře Olivetské! Představte si Krista u sloupu uvázaného, ranami posetého! Představte si ho, jak se potácí ulicemi jerusalemskými s těžkým křížem! Můžete pak hřešiti!

Pamatujte, jak *Bůh hříchy trestá*! Kdybyste viděly člověka stavěti hranici dříví a na vaši otázku, proč tak činí, by vám odpověděl, že se na ni chce upáliti, co byste si pomyslyly? A kdybyste viděly, že zapaluje svůj domek a vrhá se do plamenů, řekly byste, že nemá zdravý rozum. Nejednáme podobně, když hřešíme? Bůh nám nepřipravuje peklo, to si připravujeme sami svými hříchy a hloupostmi. Zavržení musí doznati: Boha a nebe a duši jsme ztratili vlastní vinou.

Proste Ducha svatého, aby ze srdce Ježíšova vzal ošklivost k hříchu a vložil ji do srdce vašeho. Proste ho, aby osvětlil váš rozum, abyste náležitě poznávaly zlobu hříchu i nevěd, jakého se dopouštíte hříchem, aby posílil vaši vůli hřích přemáhati. Maria, útočiště hříšníků, oroduj za nás!

(Pokračování.)

J. V.:

Jak církevní dějiny mohou býti učitelkou života křesťanského.

1. Které osoby biblické zvláště se často připomínají v kázání, v modlitebních knížkách, při exerciciích a podobných případech? Jest to Máří Magdalena, kající Petr, marnotratný syn, bohatec a lazar, milosrdný samaritán, lotr na pravici — David král a kajcíník . .

Proč se právě tyto a podobné osoby připomínají? Poněvadž zvláště mohou působiti na mysl a život posluchačů. A odkud zase to? Jest to *na základě psychologického zákona o kontrastu* (contraria iuxta se posita magis elucescunt): hřích a ctnost, nebe a peklo, bohatství a chudoba, milosrdenství a neláska.

Zákon psychologického kontrastu není nic jiného než *obměna dualismu*, který v životě lidském hraje tak vynikající úlohu, jak již vícekrát v těchto listech o tom byla řeč.

Kde se něco děje, odehrává v *jedné přímé linii*, neobráti na sebe tak mocně a trvale mysl jiných, jako děj kontrastový. Život svatého Pavla apoštola docela jinak působí na většinu lidí než život svatého Antonína poustevníka. Srovnajme v tomto směru dále život svatého Štěpána, prvního mučedníka Páně, a život svatého Aloisia.

Možná, že namítne někdo proti těmto vývodům život Pána Ježíše, Panny Marie, svatého Josefa, kteří všichni žili v *jedné přímé linii* ctnosti a dobra bez hříchu a přece tak neskonale mohutně působí na mysle naše. Námitka tato lehce se vysvětlí.

I život Páně jest řada velkých, grandiosních kontrastů. Největší kontrast: tak dobrotivý, laskavý, milosrdný učitel a divotvůrce takřka mžikem oka zahynul nejpotupnější smrtí — a opět: takovou potupou přímo zasypaný slavně vstává z mrtvých, vstupuje nu nebesa, podmaňuje si lidstvo, zvláště kulturní lidstvo . .

A co při tom zvláštního: jest to jen epizoda z jeho života, ze 33 let jen 3 leta, ostatní velkou většinou (vyjma narození jeho a útěk do Egypta a pobyt v chrámě ve 12 letech) zahaleno rouškou neproniknutelnou. Není-liž to zvláštní kontrast. Ale právě tu vidíme mistrné působení Ducha svatého při skládání Písma svatého. Kdyby ten život Páně den ze dne byl zapisován, jistě by to tak nepůsobilo na nás jako tento kontrast 3 let známých a 30 let neznámých.

Na to zapomínají nynější paedagogové: všechno možné chtějí dětem podati, všemu je naučiti, na všechno v životě napřed připravit, a z rukou jejich vycházejí děti blaseované . . , které si myslí, že všechno nejlépe umějí, všemu nejlépe rozumějí . . Schází nynější paedagogice poznatek, jak důležitý jest pro život význam kontrastu mezi tím co víme a co nevíme.

Jako se životem Páně, podobně tomu jest se životem Panny Marie. Grandiosní kontrast v jejím životě: taková byla její vznešenost, důstojnost jakožto matky Páně a při tom sedmery měč bolesti pronikal stále její život.

O svatém Josefu již každý sám si řekne, co bych dle předešlého o něm říci měl.

2. Je-li předpoklad můj o významu kontrastu, o jeho působení na mysl lidskou správný na základě toho, co jsem tu uvedl o osobách biblických, pak z toho plyne i návod, *jak čerpati z dějin církevních, které v podstatě nejsou nic jiného než pokračování dějů biblických ve velkých rozměrech*, poučení pro náboženský život dětí a lidí.

Třeba vyhledávati z dějin církevních a náležitě dětem i lidem předváděti zvláště ty partie, kde jest mocně projádřen nějaký hluboký duševní kontrast, ně-

jaký dualismus. Pak život jejich, *jehožto základní rys jest taky dualismus (polarita též někdy zvaný)*, dostane z takového vyučování mocné duševní podněty k úvaze a posilu ku konání skutků dle toho.

Kdo vyučoval církevním dějinám na měšťanské škole, ví, že na děti mocně působí následující události, *v nichž se projevil velký dějinný kontrast*: obrácení Šavla — zkáza Jerusalema — pronásledování křesťanů od židů a pohanů (zde možno ukázati na nástroje mučednické, mnohé a ukrutné .) a konečné vítězství křesťanů — Konstantin, Julián odpadlík — sláva a úpadek ariánů — život sv. Athanáše — obrácení sv. Augustina — nebezpečí islamu — křížové výpravy — pokání císaře Jindřicha v Canosse — zásluhy mnichů o kulturní rozvoj Evropy — některé události mystického života ve středověku, zvláště svatý František z Assisi — řád Jesuitský — osud Napoleona (konflikt s papežem) — vliv židů a zednářů za naší doby.

Méně již působí na děti souvislé události nebo osoby bez takových velkých kontrastů: založení církevního státu — Karel Veliký — boj o investituru — kompaktáta — reformace a protireformace (jenom kde jest osada nábožensky smíšená, jest o to větší zájem).

Docela chladně zůstanou děti při popisu různých slohů stavebních, při vypočítávání různých spisovatelů církevních, při uvádění různých starých bludů [v těchto bodech hlavně kniha Dvořákova přináší velkou spoustu takového materiálu] — pouze při zmínce o bludech Viklifa a Husa projeví děti živější zájem.

Nevyjmenoval jsem v uvedených 3 odstavcích všechny partie, uvedené věci jsou jen jakoby příkladem, nač při tom myslím.

Je-li správné mé pozorování o tom, které látky z církevních dějin mocně působí na děti školní, které méně, které nic, pak jest i správný můj výrok výše uvedený, že církevní dějiny jsou v podstatě pokračováním dějů biblických, jenom ve velkých rozměrech, dle výslovného příslibení Páně: já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa, pak jest však také správný můj požadavek, který z toho vyvozují, že dějiny církevní mají býti *sestaveny názornou konkrétní methodou biblické dějeprawy*, t. j. jako dějeprava vybírá z Písma určité osoby a slovy Písma o nich uvádí konkrétní události, výroky a idee, a tak nám je plasticky předvádí, právě tak církevní dějepis má z historických pramenů a dokumentů, zvláště z pramenů Tradice, zkrátka z pramenů inspirovaných Duchem svatým, říditelem Církve Páně, předváděti určité osoby slovy těchto pramenů a ne slovy moderního některého autora.

Snad o tom něco více časem svým povím. Zde prozatím poukáži jen na 2 věci: v dějepravě se vypravuje o osobě Ježíše Krista, o zjevném jeho životě fyzickém, v církevních dějinách se má vyprávěti o pokračování tohoto života Kristova v jeho mystickém a ethickém těle, jímž jest katolická církev.

Kristus Pán působil *přímo* svým učením, svou přítomností . . . ale také *nepřímo* (lidé o něm mluvili široko daleko, že je Eliášem, Jeremiášem . . .), právě tak působí Kristus Pán v Církvi přímo (zvláštní mystická zjevení určitým osobám, zázraky přímo od něho . . . hierarchie hlavně však přítomnost v nejsvětější Svátosti), ale také nepřímo (o katolické církvi musí mluviti i ten, kdo ji nenávidí, kdo ji chce zničit, zednáři a jejich pomocníci na ni myslí dnem i nocí . . .).

Er. Arbor:

Cena rozjímání pro práci katechetovu.

„Slyš, Israeli! Tato slova, kterými ti dnes přikazuji, nechať zůstanou v srdci tvém, vypravuj je synům svým, a rozjímej o nich sedě ve svém příbytku i chodě cestou, léhaje i vstávaje . . . Uložte tato slova má ve svých srdcích i myslích . . . Vyučuj syny své o nich přemýšleti.“ (5. Moj: 6, 6—7. a 11., 17—18.).

Katechetická moudrost Písma svatého! Není tu zmínky o postupu a metodě, ale o proniknutí božské pravdy rozjímáním se strany vyučujícího i naslouchajícího. Vypravuj je synům — rozjímej o nich — vyučuj syny své o nich přemýšleti.

Vím a jsem si toho plně vědom, že *mezi hodinou vyučovací i s celou přípravou k ní a rozjímáním je rozdíl*. V hodině vyučovací musíme prohlubovati náboženské vědomosti, učití náboženským pravdám, neznámé věci vysvětlovati a nové vědomosti dětem vštěpovati, látku podle jistého plánu či programu probírat. Ale ještě více: dítě má *náboženskou pravdu zažítí*, vůle praktická rozhodnutí pro život vyvoditi. V tom se právě jeví obratnost a dovednost katecheta. Z knih a různých pomůcek se tomu nenaučíme, to jest umění, které katecheta získává vytrvalou prací za spolupůsobení boží milosti.

Rozjímání jest pravlastním osobním zážitkem. K rozjímání není třeba zvláštních velikých vědomostí ani nemusíme překonávati příliš těžkou látku. Duše se nenasytí hojností vědění, nýbrž vnitřním procítěním a zažitím těch pravd, o kterých rozjímáme. Stačí zastaviti se u jedné myšlenky — a to se také doporučuje — pokud v ní nalézáme něco nového a poutá cit i vůli. Jediná myšlenka, hluboce procítěná a promyšlená a pochopená, může vyvolati největší účinky, jak často vidíme v životě světců, na př. svatého Františka z Assisi.

A přece katechese a rozjímání mají i mnoho společného. Uvedl-li jsem, že katechetická moudrost Písma sv. nezná postupu a metody, neznamená to, že při rozjímání má místo bezmyšlenkovitost, rozháranost a libovůle. Není úkolem těchto řádků předkládati metody rozjímání, chci jen upozorniti, že i rozjímání řídí se logikou a má svou metodu.

Hlavní principy rozjímání jsou katechetům známy, nemusím tedy o nich mluvit ani je rozváděti. Předpokládá se znalost tu, mohu dedukovati.

V psychologickém procesu rozjímání vidím velkou cenu pro katechesi ve *zkypření látky*, kterou chceme probírat. Již tím jest mnoho vykonáno pro katechesi. Čas rozjímání věnovaný jest věnován i přípravě na hodinu vyučovací, tedy jistá úspora času. Přirozeně, že se nemůžeme na každou hodinu vyučovací rozjímáním připravit, když musíme učití celá dopoledne a případně i odpoledne. Jistě však během let častým rozjímáním nashromáždíme si veliký poklad pravd, které při náboženském vyučování mohou nám prokázati cenné služby.

Při vlastním rozjímání nepřipravujeme se přirozeně zcela pro katechesi. To by škodilo nám i katechesi. Po rozjímání můžeme paběrkovati a nalezneme jistě hojně zrní pro svěřené děti. Po zázračném nasycení lidu několika chleby nasbírali dvanáct košů drobtů.

Rozjímání jako příprava na katechesi dociluje ještě jiných cenných zisků pro katechetu i děti.

Katecheta, jenž rozjímá, pojednává látku s větší úctou, opravdu podává *sancta sancte!* Nepocituje také tak snadno únavy. Po léta s vnitřní radostí a vnitřním teplem pojednává skoro stále touž látku. Rozjímání mu pomáhá stále

odkládati katechetické nectnosti — malou nebo žádnou přípravu, netrpělivost, podrážděnost, nespravedlnost atd. V tom měřítku jak sám sebe zdokonaluje, povznáší i děti. Katechese rozjímáním připravená jest i pro děti užitečnější, stává se jim opravdu náboženským zážitkem. I při náboženském vyučování musíme stále hledati cesty k srdci dítěte a využítkovati všeho k náboženskému prohloubení a k posílení vůle. Vidí-li dítě vážnost a zanícení katechetovo při pojednávání látky, bude i ono učiti se ceniti náboženské pravdy a bude náboženství pokládati za drahocenný poklad života. I dítě může a má se učiti rozjímati, pokud to ovšem jest přiměřeno dětskému chápání, i když to jest jen pomalé duchovní čtení, které mu uložíme za domácí úkol, na př. nějaký článek z biblické dějeprawy, něco z katechismu, nějakou píseň.

Rozjímání nemá a nechce nahraditi řádnou přípravu katechetovu, ono ji chce prohloubiti, oplodniti, oslaviti.

Nejlepší knihou pro rozjímání katechetovo jest Písmo svaté a katechismus. Vide „Pädagog. Blätter.“

D. K.:

Rozlišení věřících i dětí na 4 skupiny pobožnosti.

Přehlížíme-li vývoj pobožnosti ve Starém i Novém zákoně jakož i v dějinách církevních až do naší doby, rozpoznáme následující 4 tvary:

Viděti tvář Boží v kostele bylo v době před Kristem touhou lidí obyčejných hlavně venkovských; i v náboženství israelském, které nemělo nikdy obrazu Hospodina, zachovala se o tom různá úsloví, přejatá z náboženské literatury mimoisraelské. — U lidí obyčejných, venkovských podnes tento tvar pobožnosti převládá: viděti Pána Ježíše, Pannu Marii, svaté v sochách, na obrazech, jest u takových lidí velkou duševní radostí, líbatí svaté obrázky zvláštní potěšení jim působí. Význam poutí a milostných obrazů a soch v tom se zakládá. Písně poutní dle toho jsou sestaveny: s toužebností putují lidé k svatému obrazu, s radostí velkou tam dlí, zarmouceně a tesklivě loučí se se svatým obrazem. Tento tvar pobožnosti jest konkrétní, jasný, vyhovuje povaze lidské a proto není divu, že jest velice rozšířen. — Podobně tomu jest při různých obřadech a bylo tomu při obětech před Kristem.

Proroci začali klásti váhu na stránku *ethickou*, na skutky, na zachování přikázání a na smýšlení člověka, a pokročili až k úplnému zavrhování obětí, když nesouhlasily s vnitřním smýšlením obětujícího. Pro proroky byl Bůh přítomen všude, ne jen na některých místech, proto měli lidé všude a stále žítí jako před tváří Boží.

Z *ethické* stránky po zajetí za následujících poměrů politických přišli někteří k názoru *apokalyptickému*, všechnu svou touhu přenášeti do budoucnosti; od zvláštního přímého zakročení Boha-Hospodina očekávali utěšenější budoucí poměry na zemi.

Čtvrtým tvarem pobožnosti jsou *mysterie, stránka mystická*. Jsou jednak opakem prvního tvaru, jednak prohloubením druhého a třetího tvaru. Při mystériích byl Bůh skryt, bylo tu potřeba většího přemýšlení, reflexe, mysterie vždycky byly přístupné jen lidem vybranějším, více nábožensky založeným. Ráz jich jest

více abstraktní, proto k nim přistupovali vždy jen lidé pokročilejší: v městech usedlí, řemeslníci, obchodníci a vzdělaní otroci.

Křesťanství jakožto náboženství mystické a mysteriosní patří svým jádrem k tomuto čtvrtému tvaru. Proto četným jeho vyznavačům jeho vlastní jádro nebývá vždy náležitě jasno: Pan Ježíš v nejsvětější Svátosti, význam a účinky sv. přijímání, význam obětní mše svaté, vlastní jádro pokání, působení Ducha sv. a jeho milosti, tyto a podobné jiné mystické a mysteriosní věci jsou dosti četným křesťanům jakoby odlehlejší.

Tím si také vysvětlíme, proč náboženství křesťanské na počátku se rozšiřovalo především v městech u řemeslníků, kupců, vojáků a vzdělanějších otroků, krátce u vzdělanější části obyvatelstva. Venkov (lid zemědělský) zůstával dlouho pohanský, poněvadž křesťanství z počátku jenom málo užívalo obrazů, soch...

Že křesťanství mystické a mysteriosní poměrně hodně se šířilo, vysvětlíme si i tím, že to byla *částečně* reakce proti tvaru ethickému a apokalyptickému pravím částečně proto, že zde bylo více konkrétního tedy i obyčejným lidem přístupnějšího, než u tvaru ethického a apokalyptického.

Tyto 4 historicky se vyvinuvší tvary pobožnosti shledáváme i nyní u věřících dospělých a jich zárodky již u dětí. Který učitel náboženství dobře si toho povšimne a poznání své zužitkuje při svém působení ve škole i v kostele, dočká se jistě lepšího porozumění svým snahám se strany dětí i jich rodičů.

Krátce shrnuji předešlou úvahu v tento přehled pobožnosti nynějších věřících:

největší skupina jest oddána tvaru prvnímu: viděti tvář Boží .
menší skupina jest oddána tvaru čtvrtému: mystice a mysteriím,
nepatrná část jest oddána tvaru druhému: ethice,
nejmenší část jest oddána vlastnímu tvaru třetímu: apokalyptice se zvláštním brzkým viditelným zakročením moci Boží.

Rozumí se samo sebou, že uvedené 4 tvary *vyskytují se čistě zřídka*, většinou naskytají se tvary více méně smíšené ze 2—3 tvarů jednoduchých.

O. HORA:

Vyučování náboženství a právní poučování.

Kultura a civilisace rozeznávají se i tím, že první život zjednodušuje, druhá zamotává. Vlna civilisace, která zaplavuje svět, odnímá i právu přehled a jasnost. Žel Bohu, že stejnou měrou nepřibývají a neprohlubují se právní znalosti našeho lidu. Přihlížíme-li k odporu, který i v kruzích akademických vládne proti právníctví, nemůžeme pochopiti, že středověký měšťan právě tak ovládal městské a konšelské právo jako základy hudby, básnictví a latinu. Nedostatkem právních znalostí u lidu vznikají jisté *mezery ve vzdělání*, ale i *lid sám velmi trpí* neznalostí nejjednodušších pojmů práva, když na př. neví, že zaplacené částky máme míti písemně stvrzené, že nutno poslechnouti soudního předvolání atd. Z neznalosti práva nekrotí lid své vášně a pudy, nepřemáhá se, bere zbytečně různé zboží na dluh, zahrnuje nepřítelé urážkami. Následky toho jsou soudy, odsouzení, nenávisť, zášť, touha po pomstě, zkáza nejen právního nýbrž i společenského života. Tyto škody vysvětlují se nedostatkem právních znalostí, právního citu a poctivosti. *Cestu právu vždycky upravovalo a připravovalo náboženství*. Správný výklad Desatera, správný výklad všech předpisů, které určují náš poměr k sobě

samým, k příbuzným a k bližním umožňují i prostému lidu jíti životem bez nárazu a úrazu. *Jest naprosto jisto, že právní zmatek následuje za zmatkem náboženským.* Strašné následky právní neuvědomělosti můžeme v mnohých případech postaviti na roveň neuvědomělosti náboženské. Slyšíme před soudem velmi často: Nevěděl jsem, že činím něco trestného. Kdo nahlédne do bahna velkoměsta, do jeho zpusťlosti a surovosti, pokládá mnohdy tyto výroky za pravdivé. V kriminallistice dnešní doby nesmíme viděti jen kletby hodnou zlobu a zkaženost, jest to spíše *důsledek novopohanství*, jemuž morálka i při všem „morálním poučování“ jest úplně cizí.

Skola pokládá za samozřejmou povinnost seznámiti děti se základními pravidly zdravotnictví. Vyličená zla vyžadují, aby mládež do svého povolání přinesla si i základní pravidla právní. Jak tento požadavek odůvodniti a uskutečniti, ukazuje spis v Drážďanech vydaný za spolupracovníctví vynikajících vychovatelů a právníků: „Elementarer Rechtsunterricht, die Notwendigkeit planmässiger allgemeiner Rechtsbelehrung.“ Kniha vykládá, jak možno zavésti zvláštní poučování o právu nebo podávati případné pokyny a poučení v jednotlivých předmětech jako v dějepise, vlastivědě, *náboženství*. Kniha se zmiňuje o některých právních předpisech, jejichž pojednání při vyučování náboženství bylo by žádoucím. Mezi jiným uvádí i tyto: Pokus, spolupachatel, strůjce (původce), přispění. Dále vražda, zabiti, nutná sebeobrana, nedokonané zabiti, tělesné pohmoždění, loupež, vydírání, krádež, pytláctví, zatajení, přechovávání. Zúmyslné a náhodné poškození věcí, žhářství. Nález. Spisovatelé výslovně varují uváděti čísla paragrafů a citovati texty paragrafů. Žák nemá se státi právníkem, má z práva znáti jen to, co zákon u každého občana předpokládá — znalost, neboť neznalost zákona neomlouvá a nechrání před trestem a škodou.

Náboženské vyučování jest nejschopnější sloužiti tomuto účelu, neboť probouzí v nás vědomí pro autoritu zákona, která jest základem každého právního řádu. Nesmíme zákon podle libosti a vrtochů odmítati, nesmíme ho také jen proto zachovávat, že odpor proti němu se trestá, nýbrž že *to jest vůle Boží*. Uvede-li katecheta, že zákony lidské mají odpovídati zákonům božským, aby skutečně byly zákony, připravuje žáky na občanské povinnosti, které jednou budou museti plniti, volí-li zákonodárce nebo snad sami budou zákonodárci a vykonavateli zákona. Takto již obrací náboženské vyučování zraky žáků od jednotlivého předpisu na podstatu veškerého práva, ukazuje mu nejen jednotlivé, proměnitelné zákony a zlomky zákona, nýbrž i věčné základy veškerého práva. Ale ještě jiná okolnost činí cennými právní poučování ústy učitele náboženství. Právo není bezduchá geometrie pojmů. Lidé sobečtí, kteří lpí na liteře, nepodporují právní mír i když soudce nouzí donucen nechá platiti jejich nároky a zodpovědnost. Sobectví jest největším nepřítelem právního řádu. Správné právo, které nerozlučuje nýbrž spojuje, které nestojí *při straně* nýbrž *nad stranou*, prýští z mozku a srdce. Který jiný předmět může tu lépe působiti než náboženství, které nám ukazuje, že pozemská spravedlnost jest jen stínem spravedlnosti nadzemské, že jsme také zodpovědni soudci nebeskému, že ne boj a násilí, nýbrž pokoj a radost má býti naším údělem? Jest nesprávné právníctví provozovati citově. A rovněž není správné učiti mu jen rozumově. Náboženské vyučování, které se obrací na rozum i srdce, rozum i srdce uspokojuje, které v morálce vyzdvihuje společenský zákon nad pouhou studenou pozemskost a morálku samu zase v evangeliu a v církev-

ních dějinách kotvíci, objasňuje, příklady přibližuje a v našem srdci upevňuje, může sprostředkovati v nejširších vrstvách lidových plánovitě všeobecné právní poučování.

Četní právníci jako na př. katolický právní zástupce a spisovatel *Felix Josef Klein* v Bonnu nařikají si, že náš lid ztratil právní cit a nahradil ho *právní svěvolí*, že mnohý občan si myslí, že zrovna to musí býti právem, co on za právo pokládá. Odtud si vysvětlujeme onu lehkomyšlnost, se kterou se procesy začínají, onu vášnivou zatvrzelost, se kterou i spory — bez nejmenší naděje na úspěch — ženou se až k poslední instanci. Každý rozumný člověk ví, jaké hospodářské škody tím vznikají, jak se rodí nenávist a nepřátelství, hlavní to ničitelé a rušitelé společenského života. Mnohý neuváží, že by mírným a upřímným návrhem na smír rychleji a laciněji přišel k cíli a tím i z nepřítele přítele si učinil. Tuto právně-politickou moudrost nejlépe nám podává náboženské vyučování a ono může s ní seznámiti již i žáky. Ideální obraz práva svítí nejjasněji je-li osvětlován zlatým leskem křesťanské charity. Pouhé nechutné napomínání, že se máme vyvarovati sporů z důvodů hospodářských jest bezcenným. Zcela jinak jest tomu, když křesťanské učení ukazuje nám smířlivost a předvádí nám zářící obraz božského Mistra.

Uvážíme-li, že sami soudcové trpce si stěžují na sudivost našeho lidu a na jeho nesmířitelnost, uvážíme-li, že na př. při manželství naskytá se učiteli náboženství vhodná příležitost poukázat i na právní následky manželských rozvodů a rozluk, pak jistě *každý rozumný a nepředpojatý člověk musí uznati velikou cenu a význam náboženství i pro právně politickou stránku. Jest tedy naprosto nepochopitelné, že sami strážcové a ochránci práva potírají vyučování náboženství, že učitelé i rodiče tedy podpory autority berou dětem náboženské vyučování.* Tím té nenáviděné církvi mnohem méně škodí než státu, neboť církev jest nezničitelná. Můžeme to také s takovou jistotou říci o státu?

Svědomití a proto k smrti nenávidění učitelé náboženství mohou se radovati, že už i *vlivné světské kruhy*, které s bolestí pozorují právní úpadek, pokládají náboženské vyučování za vhodný prostředek ku povznesení právního citu. Přirozeně, že vyučování náboženství může jen tehdy svědomitě splniti svůj úkol, ponechá-li se mu úplná svoboda a nebude pokládáno jen za pochopa státní moci. Ponechá-li se náboženství svoboda učiti slovo Boží, pak koná katecheta nejen veliké dílo nýbrž svádí i nebeské prameny požehnání na pozemské nivy. (Podle podobného pojednání v *Christlich-paedagogische Blätter*.)

Příprava na první svatou zpověď.

Ar. Oliva.

(Pokračování.)

Všimněme si nejdříve dítěte upřímného. Zpovídá se ze všech hříchů i z těch, které jsou ošklivé, za které se stydí. Jest to něco těžkého? Komu se dítě zpovídá? Smí to kněz někomu říci? smí vyzraditi hříchy za peníze, za hrozby smrti, žalářem? Doví se tedy někdo někdy něco z vaší zpovědi? Kněz nebude na to mysliti, co jste mu ve zpovědi pověděli, ve zpovědi vás nezná. Ve škole vás zná, vy znáte jej, učí vás, je vaším učitelem a přítelem. Ve zpovědnici jest zástupcem Pána Boha. Hříchy své neříkáte svému učiteli a dobrému známému, říkáte je zástupci Boha, tedy samému Bohu.

Není to tedy žádnou obtíží zpovídati se knězi, který jest přísně zavázán k mlčelivosti. K upřímné sv. zpovědi jest sice třeba kuráže a dobré vůle, to jest však malá jen obět, kterou Bůh velice bohatě odměňuje. Všecky hříchy vám odpouští, odpouští i následky těch hříchů, věčné tresty v pekle, dává milost posvěcující. Před sv. zpovědí, když jste měli hříchy, byli jste dětmi ďábla, upřímnou sv. zpovědí stává se upřímné dítě dítětem Božím, přítelem a miláčkem Božím, dědicem nebes; dříve bylo srdce jeho neklidné, těžké, teď jest lehké, klidné, plné radosti a štěstí a sladkého pokoje. To všechno jest odměna za upřímnost, za to, že dítě poctivě, otevřeně, upřímně všecky těžké hříchy i s jejich počtem a okolnostmi na sebe poví.

Nyní si všimněme dítěte neupřímného. Z bázně nebo hloupého, zbytečného studu zamlčí nějaký těžký hřích nebo počet těžkých hříchů nebo nutné okolnosti. Kolik hříchů mu bude ve sv. zpovědi odpuštěno? proč ani jeden hřích mu nebude odpuštěn? Naopak ještě se dopouští nového hříchu, přijímá nehodně svátost. Jak se jmenuje takový hřích? Dítě neupřímné chce něco Pánu Bohu ukrásti, chce násilím něco vzíti. Co chce neupřímné dítě ve sv. zpovědi ukrásti? Odpuštění hříchů, milost, synovství Boží a dědické právo na nebe. To všechno dává Bůh dítěti upřímnému ve svátosti pokání, ale nedává dítěti neupřímnému, které se neupřímně zpovídá. Pán Bůh to takovému dítěti nechce dáti a ani dáti nemůže, když jest neupřímné k Pánu Bohu a nechce se upřímně vyzpovídati. Takové dítě zneužívá svátosti pokání. Lépe by bylo pro takové dítě, kdyby se nezpovídalo. Zpověď takového neupřímného dítěte jen zvětšila jeho vinu a spíše tedy přijde do pekla než dříve.

Jest neupřímné dítě po sv. zpovědi opravdu klidné a spokojené? Není! Má výčitky svědomí. Svědomí mu říká: co jsi učinil! Zpovídal jsi se nehodně, dopustil se svatokrádeže. Nevyznáš-li se upřímně, čeká tě peklo. Svědomí nedá pokoje ve dne v noci. Žije neklidně ve svých hříších.

Přijde druhá sv. zpověď. Musí nejen říci upřímně vše, musí i doznati: minule jsem se zpovídal nehodně, zamlčel jsem hřích, byl jsem neupřímný. Snad zamlčí zase a dopustí se druhé svatokrádeže. A tak to jde snad dále a přistoupí k tomu ještě nehodně sv. přijímání. Konečně i shovívavost a trpělivost Boží má konce. Dítě umírá. Jak umírá? Nevzpamatuje-li se v posledním okamžiku, umírá nešťastně a jako boháčova i duše jeho pohřbena v pekle.

Jest tím jeho vina na věky přikryta? Není! Jednou přijde vše na jevo. Kdy přijde jeho hřích na jevo? O posledním soudu. Všecky hříchy budou objeveny i všecky nehodné zpovědi a sv. přijímání. Teď se to dozví celý svět, otec, matka, bratři, sestry, přátelé, příbuzní, známí. Ti snad si mysleli, že ono dítě bylo hodným a zbožným dítkem Božím. Nyní vidí a slyší, že bylo a jest služebníkem ďábla. To bude hrozná hanba, bude zahanbeno takové dítě před celým světem. Se zavrženými bude volati: Hory padněte na nás a pahorky přikryjte nás! Není tedy lépe zpovědníkovi vše upřímně říci, než žíti neklidně a věčně býti zavržen?

Děti! Nebojte se, nestyďte se, upřímně se zpovídati! Jen odvahu! Otevřeně, poctivě, upřímně povězte vše, co máte na srdci. Budete samy míti z toho radost a budete se pak vždycky upřímně zpovídati. Radím vám, jako váš nejlepší přítel.

Jaká má býti sv. zpověď? kdy jest zpověď úplná? upřímná? proč se nemáme stydět ze všech hříchů upřímně se vyzpovídati? atd.

10. hodina. O zpovědi III. a o dostiuchinění. (Zopakujeme vše, co dosud o zpovědi bylo řečeno.)

Dítě se rozpomene, že některý těžký hřích ve zpovědi neřeklo, že se z něho nevyzpovídalo. Co teď? Vzpomíná, zda se tak stalo bez viny či vlastní vinou.

1. Dítě vynechalo něco, z čeho se mělo zpovídati, bez vlastní viny.

Svědomy vážně, klidně, pomalu zpytovalo, na žádný hřích si již nevzpomnělo. Ze všeho se vyzpovídalo tak, jak se náležitě připravilo. Po sv. zpovědi si najednou vzpomene na těžký hřích, na který úplně zapomnělo. Vynechalo těžký hřích, ale bez své viny. Takové dítě bude úplně klidné, hřích mu byl odpuštěn.

Jiné dítě při zpytování svědomí přišlo na všechny hříchy, chce se ze všech poctivě a upřímně vyzpovídati. Zpovídá se z nich a proti své vůli jeden zapomnělo. Po sv. zpovědi si na ten hřích vzpomene. I takové dítě bude klidné a nemusí znovu jít do zpovědnice. Mělo dobrou vůli, mělo dobrý úmysl poctivě a upřímně se vyzpovídati. Jeho zpověď jest dobrá. Onen hřích byl mu odpuštěn. V obojím případě si dítě ten hřích náležitě zapamatuje a v nejbližší sv. zpovědi jej povi: při poslední sv. zpovědi bez vlastní viny zapomněl jsem říci — a teď ten hřích řekne.

Jak se zpovídá, kdo bez vlastní viny zapomněl něco, z čeho se musí zpovídati? jakou má povinnost při nejbližší sv. zpovědi?

2. Dítě vlastní vinou vynechalo těžký hřích nebo počet nebo nutné okolnosti. Bálo se nebo se stydělo povědět vše, proto vědomě a dobrovolně to zamlčelo. Bylo neupřímné. Jakou povinnost má takové dítě?

Všecky sv. zpovědi, ve kterých se to stalo, byly neplatné, žádný hřích nebyl mu odpuštěn. Dopustilo se tolika svatokrádeží, kolikrát hřích zamlčelo. Musí tedy ve sv. zpovědi říci, kolikrát hřích zamlčelo a opakovati všechny hříchy a říci i ten, který zamlčelo. Proč musíme opakovati všechny sv. zpovědi a povědět všechny hříchy, když jsme zúmyslně vynechali těžký hřích? Všecky zpovědi byly neplatné, žádný hřích nebyl odpuštěn.

Vynecháme-li nějaký lehký hřích, nemusíme sv. zpovědi opakovati ani ten hřích znovu uvádět. Proč nemusíme opakovati sv. zpovědi, vynecháme-li vědomě lehký hřích? Z lehkých hříchů se nemusíme zpovídati a zpověď jest platná i když lehký hřích vynecháme.

Jakou povinnost má, kdo vědomě, vlastní vinou, vynechal těžký hřích?

Proč nemusíme opakovati sv. zpověď při vynechání lehkého hříchu?

Vyznání musí býti zřetelné. Zpovědník musí vědět, co jsem zlého konal, musím tedy povědět to zřetelně, aby mi náležitě rozuměl.

Někdo by se zpovídal: hřešil jsem pětkrát proti 6. přikázání. To není zřetelné, jasné. Proč to není jasné, zřetelné? Zpovědník nemůže vědět, zda myšlenkami, slovy, skutky, žádostmi, zda sám či s jinými? Hřích nutno pojmenovati pravým jménem. Na př.: díval jsem se dobrovolně pětkrát na nemravné obrázky.

Může se stát, že dítě má něco na srdci a neví, jak to říci. Řekne tedy zpovědníkovi: Mám na srdci ještě něco, ale nevím, jak to říci. Zpovědník mu rád pomůže.

Ve zpovědi užíváme slov počestných, ne sprostých, jak se leckdes venku mluví.

(Pokračování.)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Dr. Ant. Podlaha, světcí biskup a generální vikář pražské arcidiecése, oslaví dne 5. července *čtyřicetiletí* posvěcení na kněze. Jest to muž zlatého srdce, štědrý podporovatel katolické literatury, pravý otec ubohých mrzáčků v Růžencové výrobě, pracovník neznající oddechu, literát znamenitý, ozdoba Církve a chloubka všeho kléru — při tom neobyčejně skromný, laskavý a dobrotivý. Nikde nehledá slávy své, zájem Církve cení nade vše. S klidem může Jeho Milost přehlížeti svůj kněžský život; práce a modlitba, modlitba a práce a dobré skutky jsou jeho denním průvodcem. Připojujeme se svými modlitbami k zástupu věrných a oddaných ctitelů Jeho Milosti a prosíme Pána Boha, aby mu dopřál v plném zdraví dokončení díla, které bude hlásati jeho slávu — Boho-
vědny slovník! *R.*

Novým zástupcem katolické církve v zemské školní radě v Praze po zemřelém dru Hanušovi jest dr. A. *Eltschkner*, metropolitní kanovník.

Malí apoštolové častého svatého přijímání. Vhodným dárkem a vzpomínkou

na první svaté přijímání jest známá knížečka „Petrík“, malý apoštol častého svatého přijímání a „Ismelda“, zachycující touhu děvčátka po svátostném Spasiteli. Výtisk po Kč 1.80. Objednávky vyřizuje Mariánská družina bohoslovců v Olomouci — Salesianum.

Katechetický kongres v Mnichově, o němž jsme již referovali, bude od 6.—10. srpna. Poplatek jest pro nečleny 8 Mk, byl však pro naše účastníky na žádost olomouckého katechetického spolku snižen na 5 rakouských šilinků. Podrobný program s přihláškou pošle podepsaný jednatel. Kdo by chtěl na kongres jeti ať se přihlásí. Bylo by dobře, abychom jeli společně a zajistili byty. Přihlášky musí býti poslány do 30. června. — Jan Mlčoch, duchovní správce v Uherském Hradišti.

K životu náboženskému nepřispívají hromadné zpovědi! Jak mnohý dobrý hoch se při nich naučil nevážnosti a povrchnosti ve věci tak důležité pro život! — Pak něco o *mši svaté*! Nedovolit rychlého odřískávání modliteb, byť i krátkých, střídát modlitbu se zpěvem, zpívat mešní písně, ne písne, které nemají vztahu ke mši svaté a jsou jen pro oslavu toho kterého světce složené ke zpěvu po mši svaté! — *Exhorta* budiž krátká, konej se nejlépe ve školní budově, poněvadž v kostele již ztrácí svůj intimní ráz, obsahuj leč prohloubené učivo ve slavnostní formě a napomínej k vytrvání v pojatém předsevzetí. (Dr. Al. Richter ve Vych. listech č. 6.)

Kam zařaditi v katechismu učení o církvi? Zajímavý jest pro tuto otázku názor dogmatisty dr. Karla *Adama* (Theolog. Quartalschrift 1927, 375—7), jenž v podstatě praví toto: v systematické dogmatice náleží církvi nejen „apologetické“ a „dogmaticko-normativní“, nýbrž i a to v první řadě „organické“ postavení. Učení o církvi náleží nutně do speciální dogmatiky a to pro její souvislost s hlavou Kristem bezprostředně za učení o Kristu a před učením o milosti a svátostech. Tedy jak to stojí v symbolu: po učení o Kristu a Duchu sv. učení o církvi. „Organická“ souvislost církve a svátostí vysvětluje se faktem, že všechny svátosti, v první řadě křest, biřmování a eucharistie, mají sociologický ráz, to znamená, že pů-

vodně to byly „svátosti církve“ nejen v nynějším zeslabeném smyslu, nýbrž že v první řadě byly považovány a uplatňovány jakožto ona znamení milosti, která poskytovala a dávala podíl na milosti *mystického těla Kristova*. Žádná svátost necílí na věřícího o sobě, nýbrž na věřícího pokud jest členem těla Kristova. Teprve když porozumění mystickému tělu Kristovu pobledlo následkem zpovrchnění křesťanské nábožnosti, staly se svátosti víc a více služebnými *privátní* nábožnosti. Vzpomeňme, jak *privátně* se uděluje nyní napořád křest, a více *privátně* než při veřejných bohoslužbách svaté přijímání, téměř na zapřenou poslední pomazání. Směr tento bude ještě stoupati. jv.

Principale in doctrina christiana est salus, napsal sv. Tomáš Akv. ve výkladu I. Kor. 1, lekce 3. —o—

J. A. Möhlerovi jest viditelná církev Syn Boží, stále mezi lidmi v lidské podobě se objevující, stále se obnovující, věčně se omlazující (Symbolik⁵ 1838, str. 337).

„Aby byla církev slavná nemající vrásky ani poskvrny, jest konečný cíl, k němuž jsme vedeni utrpením Kristovým. Proto to tak bude až teprve v nebeské vlasti, nikoli však zde na světě, ve kterém kdybychom řekli, že nemáme hříchů, sváděli bychom samy sebe (1 J. 1, 8).“ Tak svatý Tomáš Akvinský S. th. III q. 8 a. 3 ad 2.

Úcta eucharistie jak stoupá, vidíme nejlépe, když srovnáme doby minulé a nynější. P. Browe S. J. uveřejnil 1921 v Theolog. Quartalschrift velice poučný článek o *přijímání* v Gallii v době merovejské a karolinské. Vyjímám z něho otázku, jak často přistupovali věřící k svatému přijímání. Věřící přijímali pod obojí způsobou. V postní době vůbec se svaté přijímání nepodávalo. Ani confiteor ani Domine non sum dignus se neříkalo. Lačnost před sv. přijímáním byla velice přísně nařízena. Církevní sněm v Agdě 506. nařídil sv. přijímání všem o vánocích, velkonocích a o sv. Duše. Ostatní sněmy doby merovejské se vůbec o přijímání nezmiňují, což se hodí k podřízené úloze, v jaké tehdy eucharistie v životě oné doby byla. V době karolinské se to poněkud zlepšilo, byl učiněn náběh, aby věřící chodili ku sv. přijímání měsíčně, ba docela i týdně jednou. Zda-li však ve skutečném životě se tak dělo, není možno z pramenů bezpečně poznati. Jest až nápadno, jak málo zájmu zvláště v 8. století pro eucharistii bylo. Jako

zcela zvláštní věc se poznamenávala, jest-li že některý kněz častěji nebo docela denně celebroid. Poustevníci a inclusi (dobrovolně zazděni) nikdy nepřijímali a touhy po sv. přijímání neprojevali. Častější sv. přijímání bylo výjimkou. Ani v klášterech nebylo denního sv. přijímání; někteří v klášterech šli ku sv. přijímání jen jednou za rok. V klášterech ženských nebylo tomu jinak. V době karolinské bylo o poznání lépe, ale jen o poznání: nějaký hlubší eucharistický zájem širších kruhů nedá se zjistit — v karolinském reformním hnutí nehrálo sv. přijímání žádnou roli. — O sv. *přijímání dětí* jest velice málo zpráv. Někjaký význam v náboženském jejich vychování svaté přijímání vůbec nemělo. Všechny možné ctnosti malých svatých se vypočítávají, ale o sv. přijímání a sv. zpovědi nedeje se naprosto žádná zmínka. O zvláštním přípravném vyučování není nikde řeči. Nežádal se též určitý věk: na přání rodičů udělovalo se sv. přijímání 2letým nebo třeba až 12letým. — Za hlavní cíl resp. účinek hodného sv. přijímání se považovalo odpuštění hříchů. Čím více sv. zpověď nabývala významu, tím více tento účinek sv. přijímání ustupoval do pozadí, a nabývala platnosti myšlenka o pomoci proti náklonnostem, ale nějaké hlubší idee o tom nebylo. Dle koncilu v Agdě r. 506 odepření sv. přijímání a výprask byly postaveny do jedné řady: vinník mohl si vybrati buď 30 dní žádné sv. přijímání nebo výprask. Později nebylo o mnoho lépe. Caesarius měl více kázání o čistotě, v nich podává všechny možné rady k uchování čistoty, ale o sv. zpovědi a sv. přijímání ani slova. V mnohých a mnohých psaních Alcuinových není ani jediný výzvy ku sv. přijímání. Věřící modlili se mnoho a dlouho, ale jen ku svatým — svatozátku s eucharistií v kostele nebylo. Tu a tam ozve se upřímná láska ku Kristu a jeho utrpení — ale láska k eucharistickému Kristu, pobožnost k nejsvětější Svátosti oltářní se nikde neprojevala.

Kdo srovná toto líčení s naší dobou, která se nám zdá tak zkažená, jistě bude podněcen uvažovati o rozdílu, jaký jest mezi úctou eucharistie v době naší a v době výše vyličené, a pozná snadno, že i naše doba má mnoho dobrého, čeho dřívější doby neměly. jo.

Záliba v určité hudbě (zpěvu) a povaha člověka. Na základě konkrétních fakt napadla mně myšlenka, že snad záliba v určité hudbě by mohla též býti měřítkem (vedle jiných měřítek), jakou povahu má

člověk tu určitou hudbu si oblíbující. Zdá se mi, že tu jde o zákon duševní polarity. Je-li člověk pořádku milovný, důsledný, ve svém povolání svědomitý a přísný — má rád hudbu moll, měkkou, jemnou... jeho duševní stav v určitém povolání stále přesně a přísně napjatý potřebuje doplnění po druhé stránce duševní, měkké, tklivé, jemné, odtud jeho záliba v moll. — Člověk náladový, citový, rozplývavý, měkký, bačkora, moučka, jenž v životě ustupuje, neumí se postavit — má rád hudbu dur, která mu podává doplnění jeho vlastní povahy, to, co mu schází. — Co o jednotlivcích, platí o celých osadách. Znam osady, kde v kostele přímo při zpěvu řvou, řičí a se při tom škrtí, nemohouce ton výše vytáhnout, každý by myslil, jak budou bojovní, víru bránit, zdatní a pořádní — a zatím jsou nedůslední, náladoví, nedodrží slova, málo svědomití. . . Možná, že se ve svém nápadu mýlím, ale jistě by neškodilo, kdyby i jiní o tom uvažovali — i katecheté mohli by snad tímto způsobem poznávat povahu žáků. — *arský.*

O poměru oběti a svátosti v nejsvětější Svátosti oltářní velice jasně se projadruje sv. Tomáš Akvinský takto: „Tato svátost jest zároveň i obětí i svátostí, avšak ráz oběti má pokud se Bohu přednáší, ráz svátosti pokud se požívá. A proto užitek svátosti má v tom, jenž ji přijímá; užitek (výsledek) oběti v tom, jenž obětuje nebo v těch, za něž se obětuje. S. th. III q. 79 a. 5. — Pokud totiž v této svátosti se nám představuje umučení Kristovo . . . má ráz oběti; pokud však v této svátosti se podává nevi-

ditelně milost pod viditelnou způsobou, má ráz svátosti. Tak tedy tato svátost požívající ji prospívá způsobem svátosti a způsobem oběti, poněvadž se obětuje pro všechny přijímající. . . Těm však, kteří nepřijímají, prospívá způsobem oběti, pokud se pro spásu jejich obětuje.“ Ibid. a. 7. — *arský.*

Petrus und Paulus in Rom jest název spisu prof. Hanse Lietzmanna, vyšlého 1927, ve 2. vydání. Spis byl očekáván s napětím a splňuje i nejvyšší nároky. Výsledek, k němuž autor, muž vědátor velice střízlivý, lutherán, krok za krokem se dopracoval, jest v podstatě tento: veliká (ba všechna) pravděpodobnost mluví pro to, že Petr a Pavel za Nerona utrpěli v Římě smrt mučednickou a že tradice, která jejich hroby umísťovala do kostelů sv. Petra a sv. Pavla jest v právu. Za pronásledování Valeriana 258 byla svatá těla přenesena do katakomb později zvaných sv. Šebestiána a den přenesení (29. červen) byl tam pak liturgicky slaven; za Konstantina byla svatá těla přenesena na původní pohřební místa jejich u kostelů sv. Petra a Pavla. *ju.*

K čemu jest Církev oprávněna ve věcech časných? Dle katolického theologa dr. J. B. Sägmüllera jest církev s jistými, v poslední příčině dogmaticky založenými nároky ze své potestas *indirecta* in temporalia *oprávněna* vystupovati i na poli (v oboru) světském; dle jiného katolického theologa dr. L. Neundörfera má církev pouze potestas *directiva* in temporalia, jinými slovy Neundörfer hájí čistě náboženské poslání církve. — o —

Exercicie pro kněze (česky): Na *Svaté Hoře* od 6.—10. srpna a od 27.—31. srpna. — Na *Července* u Litovle: od 9.—13. července, od 23.—27. července, od 6.—10. srpna, od 20.—24. srpna, od 27.—31. srpna. — Na *Velehradě* od 6.—11. srpna pro kněze pracovníky v katolických spolcích, poplatek 100 Kč; od 27.—31. srpna za poplatek 80 Kč. — V Praze u Dominikánů od 30. července do 3. srpna. — V Turnově u Františkánů od 9.—13. července. (Ord. list pražské arcidiecése. *)

*) Redakce by ochotně uveřejnila zprávy i z jiných Ord. listů, kdyby jí byly zasílány!

Zemřeli: V. Korynta, farář, Jazlovce; Th. C. V. Leffler, farář v. v.: R. Stránský, farář, Vnoř; Fr. Valášek, farář, Postupice. — Dobří naši přátelé a příznivci Družstva i našeho listu! R. i p.!

Konkursy: při měštanských školách v Bavorově do 5. července; v Netolicích a ve Vlachově Březi do 14. července.

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XLIII. ročníku.

Redaktor: AR. OLIVA.

ČÍSLO 9.

ZÁŘÍ 1928.

Ročník XXXI.

Misie ve školním vyučování náboženském.

Dle P. Bern. Arense S. J.) a P. Bedř. Schwagra**) píše Jan Ptáček.

Překrásným a tklivým podobenstvím o milosrdném Samaritánu učí nás Pán Ježíš milovati bližního. Našimi bližními jsou i pohané.

Pohanstvo jest onen člověk upadlý mezi lotry: s otevřenými hroznými ranami leží vedle cesty, kterou jdou světem národové křesťanští. V křesťanské misií objevil se pohanstvu milosrdný Samaritán. Samaritánského díla misií máme se účastniti i my a modlitbou i dary pomáhati svým pohanským bližním. Jako v jiných dobrých věcech tak i v podpoře misií daleko pokulháváme za katolickou cizinou, a musíme mnoho a mnoho doháněti. Podporujeme misie, podporujeme nepřímou i víru svou a víru v naší vlasti, nebo jako dle Písma sv. „tím bývá člověk trestán, čím zhřešil“, zrovna tak také tím bývá odměněn, čím dobře činil. Aspoň zkušenost dokazuje, že všude tam, kde misie horlivě jsou podporovány, stává se také intensivnějším život náboženský ve vlasti podporovatelů. A u nás zvláště potřebuje prohloubení a zvroucnění života náboženského, musíme tedy také co nejvíce podporovati misie.

Nejlépe je možno pracovati pro misie ve školách, a proto „Vychovatel“ zvláště má přinášeti časté články o misiích, aby upozorňoval a zaujal katechety i katol. učitele pro soustavnou a vroucí podporu misií. A to je také účelem článku tohoto.

*

Když vzrostl počet věřících v prvotní církvi v Jerusalemě, byly některé chudé vdovy při rozdělování almužen opominuty od apoštolů a tím zarmouceny si stěžovaly. Proto apoštolové, svolavše všechny učedníky, řekli: Není slušné, abychom my, opouštějíce hlásání slova Božího, pečovali o rozdělování almužen. Protož, bratři, vyberte ze sebe sedm mužů dobré pověsti a plných Ducha sv. i moudrosti: ty pak ustanovíme nad touto prací! — A vysvětili 7 jáhnů, kteří odtud sami rozdělovali almužny, apoštolové pak věnovali se tím více hlásání evangelia.

Nebo Pán Ježíš řekl apoštolům: „Jděte do celého světa a uče všechny národy“, a to jim bylo první a základní povinností, rozdávání almužen jest jenom dalším důsledkem hlásání evangelia.

Ale přikázání toto je dáno všem katolickým křesťanům, nejen apoštolům a jejich nástupcům biskupům a kněžím, a proto také má každý naučiti se tomuto šíření víry.

Nejlepší příležitostí k tomuto učení je škola. Jednou z podmínek úspěšného vyučování je pozornost, zvláště pozornost vnitřní. A tuto pozornost právě vzbuzují obrázky z misií, obrázky tolika různých zemí, krajů, lidí

Škola má nejen vyučovati, nýbrž i vychovávat, a vychovává se nejlépe příklady: Slova povzbuzují, příklady táhnou.

*) Handbuch der kath. Missionen.

**) Die kath. Heidenmission im Schulunterricht.

Na misionářích děti vidí jejich zanícení pro vznešený jejich cíl, jejich krásný boj za Krista, velikou křesťanskou statečnost a otužilost, s ní zapřeli sebe, vzali kříž svůj a následují Krista, jejich houževnatou obětavost a horlivost. — A jejich příklady roznícení, rády si zvykají od mládí misie podporovati.

U nás ponechává se dobré vůli katechety, chce-li či nechce ve škole o misiích mluvit, a tak se stane, že mnohý zapomene nebo vzpomene a vyučuje o misiích jen někdy a to rapsodicky a nesoustavně. V Německu nemůže katecheta zapomenouti, nebo Němci vždy praktičtí mají „Jednotný katechismus katolický německé říše z r. 1927 a v něm tyto otázky a odpovědi o misiích:

Otázka 79. — Proč vysílá církev věrozvěsty?

Církev vysílá věrozvěsty, protože jest ještě mnoho národů, kteří k říši Boží církve sv. nenáleží.

Kristus Pán rozkázal? „Jděte do celého světa a učte evangelium!“ Mar. 16, 15.

Jenom ti smějí jako věrozvěsti (misionáři) jíti k pohanským národům, kteří byli k tomu od Boha povoláni a od církve vysláni. Ale všichni křesťané mohou a mají k šíření království Božího pomáhati.

Otázka 80. — Čím mohou všichni křesťané k šíření království Božího pomáhati?

Všichni křesťané mohou věrozvěstům pomáhati modlitbou a milodary.

Podporujeme-li horlivě věrozvěsty, pracujeme ke slávě Boží, pomáháme tím zachraňovati duše, jež by snad jinak zahynuly, a sobě získáváme veliké zásluhy.

(Šíření víry slouží Spolek dětství Ježíšova, Spolek Andělů strážných, Spolek Bonifáciův,*) misijní spolek sv. Františka Xav. nebo sv. Ludvíka).

Co jste učinili jednomu z bratří mých nejmenších, mně jste učinili. Mat. 25, 40.

*

Tyto dvě otázky by ovšem málo prospěly pro seznání misii, ale už nenechají katechetu zapomenouti. Němci vždy praktičtí, mají už velikou odbornou literaturu o misijním učení ve školách, a tam si už každý katecheta nalezne partie přiměřené a zajímavé. Dle nich už katecheta snadno v několika hodinách podá soustavný a jasný přehled dějin šíření víry a vytkne spolky, které v Německu šíření víry podporují. (U nás jsou to: Spolek šíření víry, Apoštolát sv. Cyrila a Methoděje, Spolek dětství Ježíšova i jejich orgány: Věstník díla šíření víry, Echo z Afriky a j.)

Nutno však stále míti na mysli, že nejdůležitějším cílem není *poučování* o misiích. Škodí misiím, jsou-li chápány jen *rozumem* a ne zároveň i *srdcem* vůlí. Proto musí je milovati nejprve katecheta sám, a pak přeskočí jiskry jeho zanícení do srdcí žákův a povzbudí je k osobní účasti v šíření křesťanství po celém světě.

Je velmi důležité, aby kandidátům stavu kněžského (a učitelského, napsal bych, kdybychom měli náboženskou školu) hned za studií se znalostí misii byly vštěpovány současně i láska k misiím a hluboce zakořeněna horlivost misijní.

Němci mají velikou a krásnou literaturu misijní a tak účelně, přehledně a jasně uspořádanu, jak ani Francouzové nemají, kteří přece pro misie vykonali největší práce a přinesli největší oběti. U nás máme jen fragmenty z literatury misijní a i ty jsou většinou překlady (Věstník šíření víry, Echo z Afriky, několik knih z dědictví Cyrilo-Methodějského, „Z vlasti Buddhovy“ a dědictví Sv.-Janském a články rozptýlené po různých časopisech).

(Pokračování.)

*) U nás Spolek sv. Vojtěch.

Měsíční svaté přijímání.

Ar. Oliva.

(Pokračování.)

Září: Přemáhání pokušení.

Církev svatá obrací naši pozornost na *anděla strážce*. Andělé, zvláště naši andělé strážci, jsou naši dobří přátelé. Pomáhají nám v těžkém boji proti zlému duchu a jeho pomocníkům. Dobří andělé znají celou zlobu těchto nepřátel spásy a vědí, co čeká ty, kteří se jimi dají omámiti.

1. Zlý duch určil si úkolem odváděti nás od Boha, vždyť sám také od Boha odpadl. Násilím toho nedokáže. Bůh nejvyšší moudrý dopustil, aby nás pokoušel. Zkouší to různými způsoby, jak by našel přístup k duši. Štěstí pro nás, uzavíme-li dobře bránu duše a neotevřeme ani tehdy, když nás lstivými otázkami a lživými přípo vědmi láká, abychom ho vpustili.

Vi, že lidé od přirozenosti trpí třemi slabostmi, zbytky to dědičného hříchu.

1. *Žádostivost těla*. Lidé rádi vyhovují tělu, neradi mu něco odříkají. Jest to zvláště nečistota. Nečistá slova, která slyší, nečisté věci, které vidí, probouzejí v nich nečisté myšlenky a žádosti.

2. *Žádostivost očí*. Všecko, co vidíme, chtěli bychom mít. Saty, domy bohatství.

3. *Pýcha života*. Chceme býti chváleni, vynášeni, mrzí nás, jsme-li přehlíženi, zneuznáváni.

Ďábel se domníval, že i Ježíš dá se svést a proto ho třikrát pokoušel. Ježíš nad ním zvítězil.

II. *Co máme konati, abychom nad pokušeními zvítězili?*

1. Starati se o to, aby jich nebylo mnoho a často. Jak jest to možno?

Bdít nad svými smysly hlavně zrakem a jazykem. Někdo vám nadává. Pokušitel pobádá: Nedej si to libiti, pomsti se! Chce vniknouti do duše branou pýchy. Zvolejte mu: V mém srdci jest tichý Ježíš a zůstane tam! Odstup, satane! Ne nadarmo volá Spasitel: Bděte a modlete se!

2. *Modlete se!* Všude pamatujme na přítomnost boží. Co zachránilo Josefa egyptského? Modlitba! Myšlenka na všudypřítomného Boha. Myšlenka na všudypřítomnost Boží jest stálou modlitbou. Používejme hodně často střelných modlitbiček. — Přijímejte i hodně často svaté svátosti! Zpovědníkovi poctivě a upřímně řekněme, jaká pokušení nejčastěji máme. Ve svatém přijímání dostáváte sílu a odvahu bojovati proti pokušením.

Proste i Ducha svatého, aby vám dal onu rozhodnost a vážnost Kristovu, abyste jako on i vy satana odmítly.

Proste i anděla strážného, aby vás provázel a neopouštěl.

Říjen: Lásky k domu Božímu.

Pán Ježíš navštívil *dům Zacheův*. Zacheus toužil spatřiti Krista. Poněvadž byl mužem dobré vůle, zastavil se Ježíš u něho a přijal jeho pohostinství. „Dnes stalo se spasení domu tomuto,“ řekl mu Spasitel. V domě Zacheově zdržel se Spasitel jen několik hodin, v kostele jest stále.

Židé měli jen jediný chrám v Jerusalemě na hoře Sionu. Třikrát do roka museli dospělí židé sem putovati. Rádi tak činili, neboť věděli, že zde dostávají Boží požehnání.

1. I *Ježíš* velice si chrámu vážil. Již jako nemluvně byl sem donesen a byl tu obětován. Jako dvanáctiletý chlapec byl tu o slavnosti velikonoční. Jak se těšil! Tři dny tu zůstal, byla to vůle Boží. Když začal veřejně učit, šel zase do chrámu. Jak sevřelo se bolestí Jeho srdce, když viděl, že sem mnozí přicházejí obchodovati! „Dům můj, domem modlitby slouiti bude, vy však jste jej učinili peleší lo-trovskou.“ Upletl dutky a vyhnal všechny, kteří prodávali a kupovali ve chrámě, a zpřevracel stoly penězoměncův i stolice těch, kteří prodávali holuby,

Chrám jerusalemský byl jen stínem katolického chrámu. Tam stála archa úmluvy — zde jest svatostánek; tam byl oltář, na němž obětovali beránky — zde jest oltář, na kterém se denně obětuje sám Kristus; tam hlásali a vysvětlovali slova proroků — zde slyšíte slova Ježíšova!

2. *Všichni světci a všichni zbožní lidé mají chrám ve veliké úctě. Kolik chrámů vybudovali naši zbožní předkové, jak rádi lidé přispívají na okrasu domu Božího!*

3. *Proč i vy máte mít chrám ve veliké úctě?*

a) *Z vděčnosti.* Tu jste přijali převeliké milosti: byly jste zde pokřtěny, byly jste zde u prvního svatého přijímání, dostáváte tu stále Boží požehnání při mši svaté a jiných pobožnostech.

b) *Z úcty.* Jest tu svatostánek.

4. *Jak máte svou vděčnost a úctu projevit?*

a) *Horlivou návštěvou.* Jak jest to smutné, musíme-li dítě nutiti k návštěvě domu Božího!

b) *Uctivým chováním.* Jest to dům Boží a brána nebeská. Uctivým chováním děláte radost andělům, jste příkladem jiným.

Proste Ducha svatého, abyste vždycky poznávaly vznešenost domu Božího a podle toho se zde i chovaly.

Listopad: Duše v očištění — světci.

1. Ve dnech 1. a 2. listopadu navštěvujeme hroby zemřelých. Mnohé duše jsou v očištění. Víte, co očištec jest. Duše v očištění trpí více než si myslíme. Jejich touha spatřiti Boha působí jim hroznou bolest.

Církev svatá ustanovila zvláštní den, abychom pamatovali na bídu těchto duší a pomáhali jim. Kněz smí na ten den sloužiti tři mše svaté, aby těm duším bylo více pomoheno.

Božský Spasitel častěji zbožným duším zjevil, jak jest mu to milé, pomáháme-li duším v očištění. Nemůže je z očištěnce propustiti, dokud nebyla shlazena veškerá vina. Tak žádá jeho spravedlnost. My můžeme svou pomocí jejich dluhy spláceti.

Co máte pro ně činiti? Přičinujte se získati *odpustky* a přivlastňovati je těmto duším. Tak můžete učiniti při každém svatém přijímání. Dávejte i *almužny* s úmyslem, aby Bůh se nad nimi smíloval.

II. Máme si také připomínati *svaté v nebi*. Blíží se konec církevního roku, máme pohlédnouti do nebeské stodoly. Světci jsou nejkrásnější snopy, které vyrostly na poli Kristově, zavlažovány jeho učením a jeho láskou a milostí.

Svaté ctíme:

1. Jsou to *přátelé Boží*. Již pozemský vladař chce, abychom ctili jeho přátele, věrné sluhy a domácí. Tím více to požaduje Bůh, abychom ctili jeho svaté. Na nich právě se ukázalo jeho milosrdenství a zjevila jeho milost.

2. Jsou to i *naši přátelé*, naši přímluvci. Jak často se ukázala v životě mnohých jejich ochrana! Svatý Stanislav děkuje přímluvě svaté Barbory, že mu anděl v nemoci přinesl Tělo Páně. Co už dokázala přímluva Panny Marie, svatého Josefa a svatého Antonína!

3. Světci jsou našimi vzory. Svatý Karel Boromejský horlivosti, sv. Martin lásky k chudině. Četba životopisů světců jest velice poučnou.

Vše konali s pomocí milosti Boží za vedení Ducha svatého, který srdce jejich učinil podobnými srdci Ježíšovu. Tisíce ctností světců. Všecky ty krásy ctností jsou v srdci Ježíše Krista, s nímž se opět spojujete.

Proste Ducha svatého, aby z vás učinil světce, vlil do vašeho srdce lásku k duším trpícím, k chudým a potřebným, lásku k Pánu Ježíši v nejsvětější svátosti.

(Pokračování.)

Vybrané učivo středního katechismu.

V. Kubíček, universitní učitel katechetiky. Nákladem B. Prombergra v Olomouci. Cena 14 Kč. S poznámkami pro katechesi.

Katechismus dosud užívaný má pět částí, vybrané učivo jen 3 části: I. o víře v Boha — věř pravdy boží, II. o naději v Boha — hled si milosti boží, III. o lásce k Bohu — plň zákonů boží! Učení o modlitbě a svátostech vřadil autor Vybraného učiva do II. části. Do těchto tří částí ze 746 otázek středního katechismu zařadil jen 235 otázek, vynechal všechny otázky přechodové, formální nebo theologicky příliš učené a dětem nesrozumitelné. Některé otázky vložil do poznámek. Učebné věty jsou převzaty ze středního katechismu ovšem stylisticky upraveny, jednak pro větší srozumitelnost, jednak že toho vyžaduje nový Codex iuris canonici na př. o svátcích zasvěcených, o postech atd. Veškeré učivo — poznámky i věty pamětné — tvoří 105 učebných jednotek, čímž se získává přehlednosti.

Při obcování svatých pojednáno hned o úctě svatých, o posledních věcech člověka při článku dvanáctém. Při Dekalogu zdůrazněna kladná hodnota jednotlivých přikázání a ke III. přikázání připojeno hned první a druhé přikázání církevní. K V. a VII. přikázání božímu připojeny hříchy cizí a hříchy do nebe volající. Povinnost velikonoční svaté zpovědi a svaté přijímání uvedeny u svátosti pokání a nejsvětější svátosti oltářní. První tři přikázání církevní ponechána, čtvrté rozděleno ve dvě: jako čtvrté alespoň jednou za rok se zpovídati a jako páté alespoň jednou v čas velikonoční svátost oltářní přijmouti. O čase zapovězeném pojednáno při postu. V partii o hříchu uvedeny pouze hříchy hlavní. Ukončuje statí Buď s Pánem Bohem, jak má katolík žít.

O hříchu snad by bylo lépe pojednati hned při svátosti pokání, o pokušení při modlitbě Páně, o povinnostech stavu při čtvrtém přikázání božím.

Marně čekáme na jednotný katechismus z Říma. V Německu mají pro celou říši jednotný katechismus, jinde se na něm pracuje. I u nás učiněno několik pokusů více méně šťastných, které zapadly v zapomenutí. *Pokus Kubíčkův zdá se mi pokusem nejlepším.* Právě-li autor, že jeho návrh nechce býti novým katechismem ani návrhem k němu, jest to spíše skromnost autorova, neboť jinak by svůj návrh nevydával tiskem. *Jest to návrh dobrý,* který zaslouží plně pozornosti a to tím spíše, že se tu autor řídí názorem, který uvádí v předmluvě, že „nový katechismus neměl by ve svém celku vykolejiti z tradice, z toho totiž, co v dosavadní stylisaci žije v paměti církve učící i slyšící, nýbrž měl by na tradici navázat, t. j. jednotlivosti upravit, doplnit, poučky a partie podle potřeby účelně přemístit, patero částí zjednodušiti ve tři, ostatně však použiti všeho, co v dosavadním katechismu jest obsahově dobré a stylisováno správně i učitelně.“

Přirozeně, že budou různé názory a náhledy, ale to nutno zdůrazniti, že práce Kubíčкова jako všechny jeho práce dosavadní, vyniká jasností, přehledností, stručností a důkladností. V zájmu věci jest, aby práce vyvolala věcnou diskusi, která by vedla k zlepšení některých jednotlivostí a věci podřadných. Předností díla jest, že přihlíží k praktickému životu katolíka, že v učivu poznámkovém zdůrazněn život podle víry a mnohé věty pamětné zdůvodněny, objasněny a doplněny. Do poznámek vloženo z nynějšího katechismu asi 150 vět, které pokládá autor sice za užitečné, ale klade je do poznámek jistě proto, aby učivo důležité a nutné jasněji vyniklo. V poznámkách jsou i mnohé příklady, citáty z Písma svatého, svatých Otců, lidová přísloví a pamatováno i na moderní hesla. Tím se stává knížka zajímavější. V poznámkách jest i mnoho z liturgiky, zkrátka jest to upraveno tak, jak se náboženství skutečně vyučuje.

Knížku doporučujeme laskavě pozornosti a panu autorovi k jeho nejnovější práci srdečně gratulujeme s přáním, aby jeho práce nezapadla v zapomenutí.*)

A. B.

*) Věcná pojednání redakce ráda v zájmu dobré věci uveřejní.

Přírůstek zpovědního zrcadla — mikado ?

(Jan Oliva.)

Nynější svatý otec již několikrát pozdvihl hlasu svého proti nynější modě žen a dívek, i školních, zvané mikado. Podle svatého otce i biskupové všech zemí horlili proti této modě. Svatý otec a biskupové konají tím jen svou povinnost. Povinnost ta obsažena jest v Písmě svatém.

Svatý Pavel v 1. listě ke Korintským 11, 4—16 mluví o tom, jak mužové a ženy mají si počínati s vlasy své hlavy. Ze slov jeho mají pro nadepsané thema význam hlavní 2 verše, 6. a 15. Verše ty dle bible vydané v Dědictví Svatojanském 1888 zní: 6. jest to *mrzká* věc ženě ostříhati se nebo oholiti, a v poznámce stojí vysvětlení: veřejným nevěstkám se hlavy oholovaly: zachovalé ženy nevycházely bez závoje. Verš 15. zní: má-li žena *dlouhé* vlasy, jest jí to okrasou; nebo vlasové jsou jí dány místo závoje. Dr. Jan Sýkora ve svém překladě z roku 1914 verš 6. překládá takto: jest však *ohyzdno* ženě stříhati se nebo holiti; verš 15. překládá stejně jako bible z roku 1888.

Jaký jest význam slov *mrzká věc* = *ohyzdno*? V latinském textu (Vulgaty) stojí: *turpe est*. Turpis pak dle slovníků znamená šeredný postavou, ošklivý, v přeneseném smyslu *s hanbou spojený*. A ten právě význam má na mysli svatý Pavel, jen že jej, soudě dle ostatních veršů, ještě více zdůrazňuje *ve smyslu nedovoleného, zakázaného, hříšného*.

S tímto názorem se shodují i exegeté. Loch a Reischl Die heiligen Schriften des neuen Testaments, illustrované vydání z roku 1885, uvedené verše vykládají takto: „Co apoštol tak ostrým slovem přivádí na mysl vdaným ženám, platí tím více o pannách . . . Vývody apoštolovy ne sice dle písmena, ale dle ducha a základní myšlenky jsou *všeobecně závazny*. I když výsledky křesťanského vzdělání a ve spojení s ním zvláště germánsko-západní mrav nahradily orientu vlastní mnohem úzkostlivější obrany ženské ctnosti a skromnosti vnitřním pěstěním čistoty srdce a ženské důstojnosti pomocí moudré duchovní správy, tož přece vždy zůstává v *podstatě* v právu a platném užívání táž základní zásada. V čem totiž, ať jest to kdykoli a kdekoli, obecný cit některé doby nebo některého národa v nějakém oděvu nebo v nějakém způsobu života vidí porušení Bohem nařízeného postavení ženy k mužovi a k rodině, porušení ženského ukáznění a ženské počestnosti, tu všude tak zv. emancipovaná žena jak v nezkaženém úsudku lidu, tak i v církvi, jest řazena blízko nebo docela na roveň oněm nejnešťastnějším svého pohlaví, které notoricky (jako nevěstky) znamení svého nepočestného stavu viditelně nosí . . . Všichni národové v dlouhém vlasu ženy, jakoby nějaký závoj dolů splývající, poznávali přirozenou ozdobu stydlivosti ženské. Příroda ukazuje cestu mravu; jako v tomto případě přirozený závoj (vlasů) ukazoval čestnost a okrasu závoje umělého . . . Dala-li příroda ženě dlouhý, volný vlas, dal jí společenský mrav závoj. Zbavuje-li se své okrasy (dlouhého vlasu), staví se žena viditelně na roveň oněm nevěstkám, které na označení nebo z trestu (viz 4. Mojž. 5, 18) za nevázaný život byly zbavovány přirozené okrasy své hlavy . . . Křesťanství za všech časů a všude nechce to, co přirozený cit a tomuto citu odpovídající mrav zemí a národů k ochraně ctnosti a počestnosti vytvořil a uchoval, nejen neničiti a seslabovati, naopak chce vše to ještě hlouběji zdůvodniti, die formy i účelu povznést a posvětit. Pavel činí tak zde vzhledem k onomu prastarému a lidovému mravu žen, kterýžto mrav i za zvrhlostí pohanských byl určen, aby chránil ženskou stydlivost a důstojnost. Pavel uvádí tento mrav v souvislost s pořádkem od Boha samého nařízeným a Kristem samým posvěceným a s jeho zevnějším výrazem.“

Když vše to máme na zřeteli, co uvedeno o daném thematu, zvláště pak výklad exegetů Locha a Reischla, zdá se mi, že ženy a dívky, i školní, které nosí mikado, silně se provinují proti pravému křesťanskému mravu a že tudíž jednání jejich jest hříšné (byť třeba ne vždy smrtelně hříšné) a otázka o tom že patří do zpovědního zrcadla. Jest to pouze můj náhled, o kterém možno věčně diskutovat. Věcná diskuse přispěje k lepšímu osvětlení věci jistě z mravního ohledu důležité. V morálce dr. Ant. Vřešťála jsem nemohl nic nalézt o tomto thematu.

Příprava na první svatou. zpověď.

Ar. Oliva.

(Pokračování.)

Musím tak se zpovídati, aby tomu zpovědník rozuměl. Ne příliš hlasitě, aby to neslyšeli okolo stojící, ani ne příliš tiše. Jen zpovědník to má slyšeti, nikdo jiný. Zaslechnu-li něco ze zpovědi druhého, nikomu to neříkám!

Jaká má býti zpověď? kdy jest zpověď úplná? kdy upřímná? kdy zřetelná?

Kolik částí jest třeba ke svátosti pokání? které jsou to části? o kterých jsme již mluvili? která ještě zbývá?

Dítě provede něco moc špatného doma, nebo ve škole nebo jinde. Jest poirestáno. Proč jest trestáno za špatný čin? Má pykati za svůj špatný kousek. Trest můžeme nazvati pokáním. Ale dítě se má také polepšiti. Trest má býti výstrahou, aby po druhé se podobného činu nedopustilo, má je od činu odstrašovati. Myslí-li na trest, má si mysliti: vícekrátě to již neudělám.

Hříchem hněváme Pána Boha. Pán Bůh jest nejvyšší spravedlivý, musí trestati zlé. Čím trestá Bůh těžký hřích? Peklem! Jak dlouho trvá ten trest v pekle? Věčně! Proto tresty v pekle jsou tresty věčné. Hříchy lehké trestá Bůh tresty časnými.

Kde trpíme tresty časné? Co trpí ubohé duše v očistci? co trpíme na zemi? Co odpouští Pán Bůh hříšníkům ve svátosti pokání, když mají opravdovou lítost a upřímně se zpovídají?

Král David dopustil se dvou těžkých hříchů, vraždy a cizoložství. Moc Pána Boha urazil a zasloužil peklo. Srdečně toho litoval — plakal dnem i nocí — Pán Bůh se nad ním smíloval a vzkázal mu po prorokovi Natanovi: Promíjím ti hříchy, ale syn tvůj smrtí zemře. Co odpustil Pán Bůh králi Davidovi? Vinu a věčný trest, ale neprominul mu časný trest. David musel na pokání a smíření přijati časný trest. Nejmilejší z dětí, sedmiletý syn jeho, zemřel v nejbližším týdnu. Bylo to jistě pro otce bolestné.

Ve svátosti pokání odpouští nám Pán Bůh vinu za hřích a věčný trest, z časných trestů jenom část. Druhou část musíme sami odpykati po sv. zpovědi. Proto nám ukládá zpovědník pokání. Zpovědník na př. řekne: pomodli se třikrátě Otče náš a třikrátě Zdravas. Toto pokání patří ještě k svátosti pokání, jest to pátá jeho část. Tuto část musíme svědomitě a dobře vykonati jako ostatní části. Říkáme té části dostiučinění. Jest to vykonání těch kajících skutků, která nám zpovědník uloží. Zpovědník nám ukládá kající skutky, abychom za své hříchy pykali, a abychom se polepšili. Dítě, které kajícně a zbožně vykoná uložené pokání, odpykává si časné tresty za hříchy. Uložené pokání slouží také k našemu polepšení. Kněz řekne kajícníkovi, co má po sv. zpovědi konati. Kradl-li někdo, uloží mu nahraditi škodu a pod. To všecko proto, abychom se polepšili.

Uložené pokání máme vykonati hned. Není li to možno, tedy co nejdříve, ale tak, jak to zpovědník uložil. Nerozumíme li, musíme se ještě jednou zpovědníka zeptati. Kdo nevykoná uložené pokání, hřeší.

Co jest dostiučinění? proč se nám ukládá pokání? kdy je máme vykonati? jak je máme vykonati?

Zopakuje se o zpovědi a dostiučinění.

(Pokračování.)

R Ů Z N Ě Z P R Á V Y.

Při vyučování církevním dějinám dbejme na význačné proudy v jednotlivých obdobích. Zkoumáme-li nejstarší legendy o svatých co do obsahu a formy, snadno konstatujeme, že ve 4. a 5. století spisovatelé těchto legend, jako Sulpitius Severus, Rufinus, Jeroným, Palladius, Cassian ve svých *Conlationes*, Athanas, později částečně i Řehoř Turský největší váhu kladou na stránku ascetickou v životě svatých. Oni sami byli nadšeni *ideálem ascetickým*, proto chtějí i jiné pro tento ideál nadchnouti a získati. Tím způsobem *vyhovují duchu a názoru své doby*, v níž jmenovitě četnými poustevníky, mnichy a klášterníky bylo usilováno o vysoký ascetický ideál. — Ke konci 5. a na začátku 6. století vstupuje v popředí *nový rys*, jenž má velký vliv na spisovatele legend. Svatý není již tak líčen jak asceta, nýbrž hlavně jako *divotvůrce*. Četné zázraky, které vykonal a stále dále koná svědčí o jeho moci u Boha. Forma podání jest z počátku jednoduchá, bez řečnických ozdob a příkras. Brzy se však mění. *Duch staré rhetoriky* vnikl do křesťanských škol a vědomě i nevědomky pohanské panegyriky stávají se vzory pro křesťanskou výmluvnost a pro křesťanské legendy, rhetorické zásady jsou aplikovány na líčení životů svatých. Zvláště ve výroční den úmrtí svatých bylo oblíbeným thematem kázání o životě svatého takto rhetoricky vyšperkované. (Theologische Revue 1928, 131—2). — *První období* církevních dějin se vyznačuje hlavně *velice čilým stykem centrály* (Jerusalem, Antiochie, Řím) a *periferie*; na to se v učebnicích církevních dějin málo pamatuje. (Theolog. Quartalschrift 1927, 362).

Předepsané troji návštěvě chrámu Jerusalemského v jednom roce vyhovovaly vzdálenější obce tím, že posílaly jenom zástupce v určitém malém počtu, ostatní obyvatelstvo zůstávalo doma (Theolog. Revue 1928, 95).

Časy se mění. V pražské arcidiecési nepripouštěli ke zkouškám pro střední školy ty kněze, kteří neměli maturity s vyznamenáním, třeba absolvovali fakultu se samými eminencemi. Za nějakou dobu budou snad i tu učit katecheté laičtí i bez maturity! Kolik kněží i laiků bez maturity s vyznamenáním vyniklo více, než leckterí premianti a páni s doktorskými diplomy! *ab.*

Dar sv. Otcí. Podlažský biskup vyzval věřící přispěti na dar sv. Otcí u příležitosti 10. výročí jeho příchodu do Polska. Bude to stříbrný orel — státní znak Polska — se zlatým srdcem, do kterého bude vložena prst z farností Drelu a Pratulín, které nesmírně vytrpěly, když byly nuceny v l. 1874 a 1878 Rusy k ortodoxii. I polská vláda dá dar sv. Otcí — umělecké album těch míst, která jako nuncius navštívil. *ab.*

Dieceze Katowice postaví novou kathedrálu. Železničáři z Hor. Slezska věnovali na ten účel 63 tisíc zlotých a znovu slíbili 68 tisíc zlotých. To je obětavost! Postavíme aspoň jednu jubilejní kapli na pražské periferii, kde děti ani nevědí, jak kostel vypadá? *ab.*

Katecheté-laici na školách v Budapešti. Bylo jich 80, doklad to, že i v hlavním městě Maďarska jest nedostatek kněžstva. Laičtí katecheté konají tam dvouletý kurs. *Připuštění jsou jen ti, kteří mají již diplom učitelský* — ne tedy absolventky měšťanských škol! — Na kurse jsou probírány apologetika, dogmatika, morálka, exegese, liturgika, katechetika, latina a retorika. Po absolvování kursu dostanou účastníci diplom katechetský, který uznává i stát. *ab.*

P. Abelovi postavili slušný pomník na poutnickém místě v Mariaceli. Pomník vysvětil za veliké účasti poutníků arcibiskup Pavlikowsky. Abel byl věrným spolupracovníkem Luegrovým a horlivým apoštolem vídeňských mužův, které shromažďoval v Mariánských kongregacích. *ab.*

Osobní. Definitivně ustanovení: J. Hradil ve Vršovcích a K. Majer v Raškovcích. Trvale pensionován Josef Janout. Jmenování *inspektory* náboženství: Fr. Košák, katecheta v Karlíně, pro Karlín a Fr. Krupka, farář v Bubenči pro Prahu-XIX. Z kruhů katechetských jmenování *monsignory*: Dr. Josef Kašpar, Josef Hauer, Cel. Pastor a Dr. K. Vrátný.

Úmrtí. K. Kalenský, katecheta v Písku (narozen 1879, vysvěcen 1905), Dr. J. Pulkráb, katecheta v Brně-Husovicích (narozen 1874, vysvěcen 1898), Josef Dvořák, farář v Dřevčicích (narozen 1868, vysvěcen 1891), J. Chlupáč, farář v Nové Vsi (nar. 1849, vysvěcen 1873). R. i. p.!

Konkursy: České Budějovice I obecná chlapecká do 10. IX. a v Kuncčích městanská chlapecká do 30. IX.

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XLIII. ročníku.

Redaktor: AR. OLIVA.

ČÍSLO 10.

ŘÍJEN 1928.

Ročník XXXI.

Misie ve školním vyučování náboženském.

Dle P. Bern. Arense S. J. a P. Bedř. Schwagra) píše Jan Ptáček.

(Pokračování.)

Pojem a organizace misí.

Latinské slovo „missionarius“ a řecké *ἀποστολος* značí totéž: vyslance nebo posla, nebo misionáři posíláni jsou na základě slov božského Spasitele: „Jděte do celého světa a učte všechny národy!“, aby obraceli pohany na víru Kristovu.

Vzdělání dostává se misionářům v seminářích řádových a misijních a to vzdělání ještě důkladnějšího nežli v evropských seminářích světského kléru, nebo misionář musí býti omnibus omnia. Rozeznáváme misionáře v užším slova smyslu t. j. misionáře kněze a misijní pomocníky, kteří jako řeholníci bratři nebo řeholnice nebo katechisté misionáře v činnosti misijní podporují.

Katechisté jsou domorodí laičtí pomocníci, kteří jako učitelé náboženství, nebo i světských předmětů nebo jako představení křesťanských obcí knězi misionáři pomáhají a za jeho nepřítomnosti konají v obci služby Boží.

Pro usnadnění řádné činnosti misijní rozděleny jsou misijní země na samostatná území misijní, jichž jest *asi* tolik, kolik bylo dosud papežů t. j. přes 260.

Tato území jsou buď *diecésemi* nebo *apoštolskými vikariáty* nebo *apoštolskými prefekturami*.

Diecése spravuje vlastní mocí biskup, jenž má též práva a povinnosti jako biskupové naši.

Ap. vikáři a prefekti spravují svoje území jen jako zástupci papežovi a mohou býti přeloženi snáze nežli biskupové diecésní.

Až do uveřejnění nového církevního zákonníku měli ap. vikáři biskupské svěcení, kdežto apošt. prefekti byli až na několik výjimek jen kněžími. Nyní mohou býti oba biskupy nebo kněžími. Dosavadní rozdíly většinou přestaly. Trvá jenom rozdíl v titulu, jmenování, nebo ap. vikáři jsou jmenováni listinou papežskou, ap. prefekti dekretem Propagandy. Jinak mají oba stejná práva i moc jako diecésní biskupové, leč by ap. Stolice v jednotlivých případech ustanovila jinak. Jsou-li vysvěceni na biskupy, mají též práva hodnostní jako titulární biskupové, jsou-li prostými kněžími, přísluší jim ve hranicích jejich territoria odzraky a výsady apoštolských protonotářů. I beze svěcení biskupského mohou ve svém mis. území udělovati všechna biskupská žehnání (mimo pontifikální požehnání): světití kalichy, patény a přenosné oltáře, dávati odpustky 50 denní, udíleti biřmování, tonsuru a nižší svěcení.

Ap. vikářům a prefektům jsou podřízeni všichni misionáři ve správě duchovní, přijímání sv. svátostí i ve škole. Oni mají právo všechny misionáře visítovati, žádati od nich počet z úřadování jejich, je napomínati, trestati.

O svém úřadování musí jako diecésní biskupové každých pět let podávati zevrubné zprávy, v určitých dobách Sv. Otce osobně referovati a podávati krátký

přehled o počtu obrácených a křtů, o přijímání sv. svátostí a o jiných významnějších věcech.

Vrchní moc nad misiemi má ovšem papež jako viditelný zástupce Kristův pro celou zeměkouli a od papeže ustanovený „posvátný sbor kongregace šíření víry“ nebo krátce Propaganda.

V misijních územích pracuje pro obrácení pohanů asi 50 řádů nebo společností mužských a ještě více ženských. Kněží-misionářů je přes 7000, bratří-laiků 5 až 6000 a misijních řeholnic asi 17.000.

Činnost misionářova.

Není snad povolání tak všestranného jako povolání misionářovo. Život v okolí neznámém a nezvyklém předpokládá veliké umění duchovně i tělesně se přizpůsobovati. Jiné podnebí, jiný způsob života, jiní lidé, cizí řečí, cizí mravy, zvyky a názory, toť rámec, v němž má rozvíjeti svou činnost.

Jsa často vzdálen kultury, sám sobě ponechán, jenom na sebe odkázán, musí si uměti poraditi a pomoci v každé situaci. Jeho povinností jsou četné a veliké, často větší, než jeho síly stačí.

Je *knězem*, zpovědníkem, katechetou. Nechť nikdo nemyslí, že je lehké kázati evangelium nevzdělaným černochům, právě naopak: čím je větší nevzdělanost a omezenost, tím jest apoštolování namáhavější. Nechť sebe více se misionář učil, sebe více zkušeností sebral, nikdy se nevyučí, věčně musí se učit, stále zůstat *studentem*.

Život se studuje jinak nežli knihy. Nežli může v misiích úspěšně pracovati, musí se naučiti příslušným jazykům. A naučil-li se jazykům, musí studovati mravy a zvyky lidu, aby uměl lidi správně posuzovati.

Misionář je *učitelem*. Netoliko učitelem náboženství, nýbrž i učitelem světských předmětů, při čemž hlavním účelem jeho jest, naučiti lidi, aby věčné pravdy znali a milovali. Škola je nejlepším prostředkem učiniti z mladých pohanů dobré křesťany.

K vyučování je potřebí rozličných pomůcek a koupiti je, není zač. Misionář si pomáhá, jak může: hotoví si pomůcky ke čtení, počtům, kreslí mapy, vytváří globus ze sádry, na nějž sám nakreslí moře i souš. Kde není knih školních, napíše je; překlad katechismu, bibl. dějeprawy, zpěvníkův a modlitebních knížek je také samozřejmě jeho úkolem. Pokud nejsou tyto knihy vytisknuty, musí obstarati dosti dobrých opisů, nebo každý katecheta a učitel musí míti exemplář.

Ze školních dětí musí nejschopnější vybrati a dále cvičiti, aby si z nich vychoval nutně potřebné pomocníky, učitele a katechety. Když pak jsou vycvičení a vychováni, musí nad nimi konati dozor.

Je tedy *školním inspektorem*. Jako kněz i jako inspektor musí konati daleké cesty; není-li dobrých cest — o drahách ani nemluvic, — musí je konati pěšky — po celé neděle — po neschůdných stezkách pralesů — přes hory a doly, — přes řeky bez mostů, — bažinami a pln starostí o věřící. Tu třeba stavěti novou školu, tam kapli, jinde zařízení obstarati, rozdělovati a kontrolovati učitele, zkoušeti katechumeny, smiřovati rozvaděné sousedy.

Tak je *smírčím soudcem* (s prominutím taxi a platu) a soudcovství toto vynáší mu často jen veliké obtíže, námahy a nepřijemnosti.

Je *lékařem a ošetřovatelem*, jak je samozřejmo, nebo právě na důvěře nemocných mu velmi záleží. Mnohý pohan, jenž choval se k učení Kristovu a k mi-

sionáři odmítavě, stal se přístupným v době nemoci, vida ochotu a dobrotivost jeho.

Jako *rektor* misijní stanice bdí v domě nad pořádkem, obstarává nejn nutnější věci, ustanovuje, platí a stravuje výpomocné učitele, dělníky, žáky a učedníky, píše správy a statistiky o stavu a pokroku misie biskupovi a p.

Neocenitelnými pomocníky při práci misijní poskytují kněžím - misionářům misionáři bratři či nekněží znalí v nejrůznějších řemeslech. Stavějí domy a kostely, kopají studny a cisterny, učí učedníky, dohlíží na kuchyni a hospodářství a misionář může spíše svůj drahocenný čas věnovati duchovní správě a škole. Na dalekých cestách si musí arci všechno dělati sám.

Katolíkům evropským, kteří dílo misijní podporují, podává zprávy o svých pracích a úspěších. Učenci očekávají, že bude podporovati jejich *bádání*; vždyť nikdo nemá tolik vhodné příležitosti, aby studoval řeč a mravy lidí, mezi kterými žije. A tak se chápe pera a píše zprávy, mluvnice, slovníky, vyměřuje, kreslí a fotografuje, studuje útvar půdy, sbírá hmyz, rostliny, nerosty, studuje historii jednotlivých kmenů.

Četné jsou *čestné úřady*, které jsou mu svěřovány. Je volen do obecní rady, brán jako přisedicí, obhájce, odborný znalec a tlumočník při soudním jednání, jmenován opatrovníkem domorodců, členem komisi školských, zemských a zkušebních, a přijímá všechny ty práce a používá jich k dosažení svého vysokého cíle.

Ale přese všechna nejrozmanitější svá zaměstnání nesmí zapomínati na sebe, péče o vlastní spásu je přednější nežli největší starosti. Misionář je knězem pro lid, řeholníkem pro sebe. Z ducha pořádku a modlitby pramení ona vnitřní síla, která jej schopným činí, aby vytrval v nejobtížnějších okolnostech, ona křesťanská statečnost, která dále pracuje i bez viditelných úspěchův, ano přes tisícere neúspěchy.

Nejlepší zárukou zdatu misijního díla jsou oběti a utrpení — to je nejvyšší vůdčí zásada misionářova. Tuto pravdu dokazuje Pán Ježíš, sv. apoštolové, misijní dějiny všech věků. A proto musí misionář na všechno býti připraven, musí uměti všechno snášeti, hlad i žízeň, horko i zimu, nebezpečení všeho druhu, pronásledování, nemoci i smrt. A to všechno je těžké, leč ne nejtěžší. Musí uměti snášeti i nevděk a zneuznání, podezření a pomluvu, a to vše jenom proto, aby získal Kristu a na věky zachránil duše nesmrtelné.

Příprava na první svatou zpověď.

Ar. Oliva.

(Pokračování.)

C. Část praktická.

11. hodina. První přikázání Boží.

Krátce zopakovati předešlé. Kolik jest přikázání Božích? Napíšeme na tabuli a připojíme do závorky k prvnímu modlitba, k druhému svatá jména, ke třetímu kostel. Tedy I. př. (modlitba), II. (svatá jména), III. (kostel).

Potřebujeme pomoci Boží. Před zpytováním svědomí se modlíme. Pomodlíme se společně modlitbu k Duchu sv.

Krátce poučíme děti, jak si počínati doma při zpytování svědomí.

I. Jak zní první přikázání Boží? Pán Bůh žádá, abychom ho ctili a milovali a vzývali. To se děje denní modlitbou. Budu se tedy nejprve tázati, zda jsem se

každý den modlil ráno, večer, v poledne, před jídlem a po jídle. Modlíme se denně i Anděl Páně ráno v poledne a večer. To jsou denní modlitby. Kdo některou modlitbu vynechal svévolně, zapamatuje si to pro sv. zpověď. Nemůžete přesně vědět, kolikrát se to stalo, stačí tedy u lehkých hříchů říci: často, někdy, pravidelně ráno, atd. (Povíme dětem, jak to ve zpovědi budou říkat).

Musíme se modlit p o b o ž n ě. Kdy se modlíme pobožně? Nejsme-li roztržití, myslíme jen na modlitbu a Pána Boha, srdce ví, co rty šeptají. Myslíme-li na hru nebo něco jiného, není to modlitba nábožná. Roztržité myšlenky někdy přijdou i když chceme zbožně se modlit. Musíme je přemáhati dle možnosti, budeme se tím upřeněji dívat na kříž nebo svatý obraz, každé slovo náležitě vyslovovati, abychom nic neviděli a neslyšeli, co nás ruší. Budeme vzpomínati při zpytování svědomí, zda jsme se modlili nábožně nebo roztržitě. Zda jsme se modlili rádi nebo z donucení.

Abychom měli Pána Boha rádi, rádi se k němu modlili, musíme vědět, jak jest dobrý, laskavý, dokonalý. Musíme Pána Boha p o z n á v a t i. Pána Boha učíte se poznávat ve svatém náboženství. Učít se svatému náboženství jest vaší povinností, jako jest vaší povinností učít se i jiným předmětům. Budeme se tedy ptáti: učil jsem se svědomitě svatému náboženství?

Modlil jsem se každý den ráno, v poledne atd.? Modlil jsem se nábožně? Učil jsem se svědomitě sv. náboženství?

II. Jak zní druhé přikázání Boží? J m é n o B o ž í a j m é n a s v a t ý c h musíme vyslovovati uctivě. Pán Bůh jest nejvyšší Pán na nebi i na zemi, jest nejvyšší svatý. Svati jsou jeho přátelé, jsou s ním v nebi.

Svatá jména jsou jména Boha, Panny Marie, svatých, dále jména, která jsou ve spojení s Bohem a svatými na př. kříž, nebe, svátost. Taková jména vyslovujeme s úctou, nábožně. Židé nesměli jméno Boha vůbec vysloviti. Kdo tak učinil, byl kamenován. Když mluvili o Pánu Bohu, nikdy nejmenovali jeho jméno (Jahve nebo Jehova), nýbrž mluvili jen o Velikém, Vznešeném (Adonai). Mnozí lidé by si to měli zapamatovati. Jak mnozí při každé maličkosti neuctivě vyslovují jméno Boží a jména svatých. Dělají tak už ze zvyku. To je ovšem ošklivý zvyk. Někteří docela ve hněvu, ve zlosti jména ta vyslovují! Budeme se ptáti, zda jsme také někdy jméno Boha a svatých neuctivě vyslovovali. Zda jsme tak činili ze zvyku nebo ve zlosti a hněvu.

Vyslovoval jsem jména svatá neuctivě ze zvyku? ve hněvu? Posmíval jsem se svatým věcem? Jak jsem se choval na místech posvátných? Někteří lidé klejí. Co to znamená klít? Sobě nebo jinému přáteli něco zlého a proklínati sebe nebo jiné. Můžeme proklínati sebe i jiné, zvířata i předměty. Proklínání a klení jsou slova ošklivá a užívají jich jen lidé hrubí, nevzdělaní, sprostí, necitelní, když něco nejde podle jejich vůle a proto jsou popuzeni a zlobí se. Snad jste někdy slyšeli taková ošklivá slova od hrubých lidí, snad jste taková slova i opakovali. Hodné dítě taková slova nikdy neříká, poněvadž jest to hřích a urážíme jimi Pána Boha. U dospělých jest klení hříchem těžkým, u dětí hříchem lehkým.

Klel jsem? často? někdy jenom?

III. Jak zní třetí přikázání Boží? Den sváteční jest neděle. Toho dne nemá člověk konati těžké práce a má zvláště Pánu Bohu sloužiti, den ten světit. Neděle se nazývá také dnem Páně, poněvadž ten den jen Pánu Bohu náleží. Jako neděle má se světit i každý svátek od církve ustanovený. V neděli a zasvěcené

svátky má každý katolík býti na celé mši svaté pobožně přítomen a vzdalovati se (nekonati) služebných prací. Služebné práce jsou takové práce, které obyčejně služebné osoby konají všedního dne a pak všechny práce nádenické. Takové práce vy ještě nekonáte. Všimneme si tedy blíže, jaké máte povinnosti v neděli.

Jak zní druhé přikázání církevní? Toto přikázání nám poroučí, ukládá za povinnost býti: 1. na celé mši svaté a 2. býti pobožně na celé mši svaté. Z toho tedy vyplývá, že nekoná svou povinnost, čili že přestupuje přikázání a tedy hřeší, kdo: 1. vlastní vinou zanedbává buď celou mši svatou nebo část mše svaté a kdo: 2. při mši svaté se neuctivě chová (jest nepobožný a nezpůsobný). Proto se musíme při zpytování svědomí tázati: *Vynechal jsem vlastní vinou v neděli a ve svátek mši svatou?* Dítě by rádo šlo do kostela ale nemůže; jest nemocné, nemá šaty, obuv, musí rychle pro lékaře. Takové dítě nemá hřichu, nevynechalo mši svatou vlastní vinou a proto se z toho nemusí zpovídati.

Jsou však děti lehkomyslné, které by mohly jíti do kostela ale nechce se jim, raději běhají venku, hrají si, jdou se dívat na kopanou atd. Takové dítě zanedbává mši svatou vlastní vinou. Rodiče dítě do kostela pošlou ale dítě nejde, běhá po ulici, prohlíží si krámy. Vynechalo mši svatou vlastní vinou. To jest hřích, musí se tedy z toho zpovídati. Musí také říci, *kolikráte* svou vlastní vinou mši svatou vynechalo. Všichni jste povinni býti na mši svaté. Loni jste ještě tu povinnost neměli, letos už tu povinnost máte.

Vynechal jsem v neděli vlastní vinou mši svatou?olikráte? Vynechal jsem ve svátek vlastní vinou mši svatou?olikráte?

Dítě ráno se strojí do kostela. Maminka řekne, nespěchej tolik, máš ještě dost času. Jdou jim doma špatně hodiny a dítě pak přijde do kostela pozdě. Nebylo to jeho vinou, nemá hřích. Jiné dítě šlo z domu zavčas, maminka je poslala a upozornila, ať se nikde nezdržuje. Zastavilo se tu a tam, leccos si prohlíželo a přišlo pozdě. Vlastní vinou. — Musíme si dáti dobrý pozor, zda jsme přišli ještě před obětováním na mši svatou nebo už po obětování. To musíme také ve svaté zpovědi říci. Tak na př.: přišel jsem na mši svatou pozdě, ale ještě nebylo obětování. Přišel jsem na mši svatou pozdě, bylo už po pozdvihování.

Přišel jsem na mši svatou pozdě svou vlastní vinou?olikráte? Kostel jest dům Boží, příbytek Boží, Pán Bůh v něm přebývá. Ze svatostánku dívá se na nás. Máme-li všude chovati se slušně, způsobně pak tím více v kostele. Všude jinde jsou jen lidé, v kostele jest Pán Bůh. Nezpůsobně se chová dítě, které se v kostele ohlíží, směje se, šeptá, hraje si, jiné vyrušuje, přechází na jiné místo, neklekne si pořádně, neslušně stojí atd.

Kostel jest domem modlitby, v kostele se máme modlití, nábožně modlití, zvláště v neděli, proto do kostela jdeme. Posloucháme zbožně kázání a pak se modlíme nebo zpíváme. Stále myslíme na Pána Boha. Některé dítě může slušně a způsobně v kostele seděti nebo klečeti nebo státi a přece není pobožně přítomno, jeho myšlenky jsou jinde.

Byl jsem při mši svaté nábožně přítomen? Choval jsem se v kostele způsobně?

Modlil jsem se každý den ráno? v poledne? večer? atd. Modlil jsem se pobožně? Učil jsem se svědomitě svatému náboženství? Vyslovoval jsem jména svatá neuctivě ze zvyku, ve hněvu? posmíval jsem se svatým věcem? Choval jsem se slušně na místech posvátných? Klel jsem? Vynechal jsem vlastní vinou v neděli a

ve svátek mši svatou? kolikráte? Přišel jsem vlastní vinou na mši svatou pozdě? kolikráte? Byl jsem nábožně přítomen? Choval jsem se v kostele způsobně?

12. hodina. Čtvrté a páté přikázání Boží.

IV. (rodiče), V. (bližní).

Jak zní IV. přikázání Boží? V tomto přikázání poroučí Pán Bůh lásku a úctu a poslušnost k rodičům a představeným. Kdo jsou rodiče? kdo jsou představení?

Rodiče jsou zástupci Boží, po Bohu naši největší dobrodinci. Rodiče se vám starají o vše, čeho potřebujete, chrání vás, opatrují vás, zaslouží si tedy vaší lásky a úcty a poslušnosti. Rodiče ve škole zastupuje velebný pán a pan učitel, až budete větší budou to mistři a jiní představení, kteří budou zastupovati rodiče. Rodiče nám dal Pán Bůh, máme tedy k nim býti způsobní, uctiví, něžní. Mnohé děti takovými nejsou. Řeknou-li rodiče nebo udělají něco, co se dětem nehodí, co se jim nelíbí, počínají si jakoby si toho ani nemuseli všimati, pomlouvají za zády rodiče nebo jsou k nim docela hrubé nebo hrubě jim odpovídají. Některé děti chtějí vždycky prosaditi svou vůli, řeknou-li něco rodiče, odpovídají: já to nechci a neudělám to. Takové děti musí ve zpovědi říci: *Byl jsem k rodičům hrubý a vzdorovitý.*

Kdo se podobně chová k jiným, zvláště představeným, musí ve zpovědi říci: *byl jsem hrubý a vzdorovitý k učitelům a jiným lidem.*

Děti mají rodičům a učitelům dělati radost pilností, dobrým chováním, poslušností, snášenlivostí. Mnohé děti jednají právě naopak. Rodiče musejí leccos říci dvakrát, třikrát, děti dělají jakoby byly hluché. Škádli menší sourozence a hněvají je, každou chvíli se vadí. Některé dítě jest líné doma i ve škole, jiné jest nepozorné ve škole, rozpustilé na ulici, nezpůsobné, zlomyslné, přicházejí na ně žaloba za žalobou. Dítě dělá stále a stále to, co rodiče a učitelé zakázali. Dělá jim zarmutek, hněvá je. Takové děti se musejí zpovídati: *Zarmucoval jsem rodiče a učitele. Hněval jsem rodiče a učitele.*

Mnohdy musejí rodiče nezpůsoby a neposlušnost dětí kárati a trestati. Dítě to zasloužilo, jest to tedy trest spravedlivý. Rodiče a představené musíme míti rádi i když nás kárají a trestají. Mnohé děti se proto na rodiče a představené hněvají, nenávidí je, přejí jim něco zlého. Z toho všeho se musejí zpovídati: *Hněval jsem se na rodiče a učitele. Přál jsem jim zlé.*

(Pokračování.)

Valná hromada

katechetského spolku pod ochranou svatého Cyrilla a Methoděje

konala se za účasti 55 členů a hostů v pondělí 27. srpna na posvátném Velehradě ve Stojanově. Valnou hromadu řídil místopředseda dp. katecheta a inspektor náboženství Hanák, jelikož dosavadní předseda vldp. prof. Janda neodvolatelně resignoval. Obsažnou zprávu jednatelskou podal kolega Mlčoch. Po ní rozpředla se živá debata, v níž probrány hlavně konsist. rozhodnutí o obsazování katechetských míst, pak otázka prázdninového zastupování kněží z duchovní správy katechety, otázka katechetských zkoušek (pracuje se o to, aby absolutorium z fakulty platilo aspoň pro měšťanské školy!), otázka nového katechismu (pracuje na něm vdp. prof. dr. Martinů, zatím se držet starého, nebo nových návrhů Kubíčkových) a jiné zajímavé věci.

Do všeho jednání zasahoval velmi účelně nejdp. biskup Stavěl, podáváje

potřebné vysvětlení k jednotlivým bodům. Po debatě ujal se slova předseda Svazu rada Benda a promluvil o školských a platových nových zákonech.

Všem činovníkům organizace vysloven valnou hromadou upřímný dík a zdůrazňováno, jak i v této naší organizaci jedině svých zájmů můžeme úspěšně hájiti. Resignace dosavadního předsedy profesora Jandy vzata s politováním na vědomí.

Na zbývajícím rok volebního období zvolen jednomyslně dosavadní místopředseda katecheta Hanák, prvním místopředsedou profesor Kvasnička, druhým kol. Reček. Nejdp. biskup Stavěl jmenován pak valnou hromadou s nadšením čestným členem spolku.

Dalším bodem byla přednáška předsedy Hanáka o inspektorech náboženství. Probral zavedení, námitky proti, ale i přednosti této instituce a pojednal pak o tom, jak si činnost inspektorů představuje, jak musí tento úřad býti plněn, ale i přijímán, aby byl tím, čím býti má.

Vzácná jeho slova byla pak doplněna ostatními přítomnými inspektory a všichni uznávali, že katecheta bude v inspektoru míti zastávce ve všech svých bojích a pracích.

Po volných návrzích ujal se slova pan biskup Stavěl a po zakončení předsedou odebrali se všichni přítomní na hrob nejdp. arcibiskupa Stojana, kde položena kytice a vykonána pobožnost za tohoto nezapomenutelného příznivce katechetů.

R Ů Z N Ě Z P R A V Y.

Týdenní odpočinek nejméně 24 hodin, pokud možno v neděli! To jest jedna ze zásad vyslovených v *mluvních smlouvách* st. germainské, versailleské a trianonské, a to *pátá* mezi sedmi zvláště důležitými a naléhavými, směřujícími k úpravě podmínek pracovních (v části XIII., oddílu II., článku 427.) — Snad tedy nebude již odpíráno katechetovi, který v neděli má povinné školní služby boží (mši sv. a exhortu) při sdělování i schvalování (!) rozvrhu hodin právo na odpočinek v jiný den, na př. v pondělí neb v sobotu? — Jako *sedmá* jest tam vyslovena *zásada rovné odměny za práci rovné hodnoty*. Na tu poukazují plným právem staro- a středopensisté dovolávající se zrovnoprávnění s novopensisty. Za práci rovné hodnoty mají učitelé a katecheti staropensisté 55%, středopensisté 65% toho výslužného, které mají novopensisté, jejich kolegové mladší! *Kb.*

Zřízení státní zdali zřízením Božím? Fridr. W. Maier při kritice spisu F. S. Gutahra: *Die Briefe des heiligen Apostels Paulus* (1927) dotýká se v *Literar. Handweiser* 1928, 746 této otázky a praví o tom: U kapitoly 13. listu k Římanům silněji bych zdůraznil časově dějinný rámec (jsou tedy slova Pavlova *rovně podmínečná*!) Rovněž tak postavil bych 13, 3—4 více do popředí; toto cele nábožensko mravní motivování omezuje (velice rozumně) požadavek apoštolův. *ju.*

Jak dělití církevní rok? Erhard Drinkwelder O. S. B. při kritice díla Otto Häringa O. S. B.: *Das Leben mit der Kirche*, 1928 praví v *Liter. Handweiser* 1928, 748: K lepšímu přehledu celého roku je radno dobu vánoční (25. pros. až 6. ledna) a velkonoční (Hod. B. velkon. až Hod. B. svatodušní) spojití a jako celek postavit mezi předcházející a následující neděle. Aspoň třeba illusi o kruhu Svatodušním odstraniti. *ju.*

Význam týchž výrazů ve St. Z. a nyní. F. Nötscher v *Theolog. Revue* 1928, 248 a n. píše: Mnoho ještě je třeba práce, aby se jasně vymezily pojmy ve Starém Zákoně užívané. Neboť při bližším přihlednutí je zřejmo, že obsah právě velice často přicházejících výrazů jako svatost, spravedlnost, milost nijak se nekryje se smyslem, jaký my nyní s těmi výrazy spojujeme. I pojmy se vyvíjejí a přeměňují. *jo.*

Pravý význam podobenství o dělnících na vinici projadřuje dr. K. Weiss takto: Bůh odměňuje vnitřní vůli ku práci a oběti zcela stejným způsobem jako zevnější čin práce a oběti. Proto dělníci 1 pouze hodinu pracující dostali touž mzdu jako 12 hod. pracující, protože právě tak dlouho jako tito ku práci byli ochotni, aniž by však byli našli příležitost ku skutečné práci. Ze své absolutní svobody a jakožto projev své dobroty odměňuje Bůh vůli ku práci právě tak jako úkon práce. — *arský.*

Při povolání ku spolupráci na úkolech říše Boží nerozhoduje dle Ef. 4, 7; 1 Kor. 12, 11; Řím. 12, 1 n.; 1 Petr 4, 10 u Boha v první řadě chtění a možnost individua, nýbrž dobro celku.

Oběti při posvěcení chrámu Šalomounova. K udání babylonských pramenů, že ku slavnosti akřtu v Nippuru bylo zabito 3569 zvířat a pro jinou slavnost v chrámě Ellilově bylo třeba 1752 obětních zvířat, pokazuje F. Nötscher k tomu, že tato velká čísla daleko zůstávají za obrovskými čísly obětí při posvěcení chrámu Šalomounova (1 Kr. 8, 63: 22.000 dobytka a 120.000 ovcí). Babylonské zprávy opravňují k úsudku, že zprávy bible o velikých číslech obětovaných zvířat nejsou úplně vymyšlena, že však určitá čísla, aspoň na místech jako 1 Kr. 8, 63, kde ostatně v textu Septuaginty 120.000 ovcí úplně chybí, nejsou spolehlivá (Theolog. Revue 1928, 207). — *arský.*

Pěkný příspěvek k poznání tradice podává E. v. Dobschütz: hellenistické osady nebyly vlastní nositelky tradice, tradice sahá až do palestinské prvotní křesťanské osady, ba až k samému Kristu, proto s řeckými slovesnými formami při jejím výkladu nevystačíme, musíme přibrat slovesnou formu židovskou a ta byla docela jiná než řecká. Dobschütz otrácí se proti myšlence, jako by lid byl nositelem tradice, jak kdysi filologie silně tvrdila. Tradici vždycky pěstují jenom jednotlivci. I když vzpomínky na Ježíše nebyly pěstovány z pohnutek historických, nýbrž náboženských, přece tyto náboženské vzpomínky mají své sídlo v životě Kristově, vycházejí tedy z dějin a nikoli z kultu obce. (Theolog. Revue 1928, 212). *jo.*

Jaroslav Dlouhý, **Katechetické promluvy II. Výklad Desatera.** Cyrillo-Methodějské knihkupectví Gustav Francel v Praze. 8°, 184 str. Kč 15.—. Druhý díl katechetických promluv Jaroslava Dlouhého podává výklad desatera Božích přikázání. Jestliže první díl těchto promluv došel obliby a příznivého přijetí jak u kleru kurátního, tak i u katechetů, možno říci bez nadsázky, že druhý díl též plně uspokojí. Autor v tomto cyklu se představuje nejen jako rutinovaný homiletik, ale také výborný katecheta, takže po této jeho nové práci každý kněz rád sáhne. Cyrillo-Methodějské knihkupectví vydalo tímto spisem opět dílo pro kněze v duchovní správě zvláště

vítané a to za poměrně levný peníz. — Víra jest otřesena v základech. Moderní duchov. správa musí předstoupiti před věřící s katechismem jako misio-nářka. Vřele doporučujeme?

Při všech sympatiích s ubohými katolíky v Mexiku žádá objektivnost nezamlčovat i jejich vinu na nynějším jich stavu, jak o tom referuje Theolog. Revue 1928, 224—5: Kdežto v době vznikající dělnické otázky socialističtí agitátoři snažili se nevzdělané massy dělnické v městech a částečně i na venkově organisovati a poštívat, složili katolíci namnoze ruce nečinně v klín, aniž by porozuměli důležitosti sociálních problémů vždy akutnějších a aniž by tušili nebezpečí hrozící z této nečinnosti. To jest vážné napomenutí i našemu kněžstvu, aby studovalo sociálně ethické a politicko ethické otázky a hledělo vyškoleni lid ve smyslu sociálně-křesťanském. Místo kněží, kteří se nedosti činně účastnili na luštění sociální otázky, převzaly vůdcovství živly církvi nepřátelské. Každého svědomitého duchovního správce musí se důrazně dotknouti, co veřejně vyznal biskup von Huejutla ve svém pastýřském listě z 10. března 1926: Jestliže my, mexikánský klerus, nějakou vinu jsme na sebe uvalili, pak jest to ta, že jsme neměli pražádnou účast na fundamentální politice země naší, přesněji řečeno, na politice zásad, na oné politice, která se zabývá velikými pravdami sociálního řádu, na čemž spočívá pokoj, štěstí a blahobyt národů; že jsme se těchto otázek vzdalovali a při nich energicky nespolutupovali, to byla těžká vina, a za to spočívá na nás nyní strašná metla Boží prozřetelnosti, v jejížto ruce mexikánské jakobinství není nic jiného než nástroj. *jo.*

Mezinárodní eucharistické sjezdy byly: 1881 v Lille, 1882 v Avignonu, 1883 v Luttychu, 1885 ve Frýburku švýcarském, 1886 v Toulousu, 1887 v Paříži, 1890 v Antverpách, 1893 v Jerusalemě, 1894 v Remši, 1897 v Paray le-Monial, 1898 v Bruselu, 1899 v Lurdech, 1901 v Angersu, 1902 v Namuru, 1904 v Angoulému, 1905 v Římě, 1906 v Tournai, 1907 v Metách, 1908 v Londýně, 1909 v Kolíně n. R., 1910 v Montrealu, 1911 v Madridě, 1912 ve Vídni, 1913 na Maltě, 1914 v Lurdech, 1922 v Římě, 1924 v Amsterdamě, 1926 v Chicagu, 1928 v Sydney. *ab.*

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XLIII. ročníku.

Redaktor: AR. OLIVA.

ČÍSLO 11.

LISTOPAD 1928.

Ročník XXXI.

Misie ve školním vyučování náboženském.

Dle P. Bern. Arense S. J. a P. Bedř. Schwagra) píše Jan Ptáček.

(Pokračování.)

Vrchní vedení misíí.

Papež je nejvyšší viditelnou hlavou celé církve, viditelný zástupce Kristův, v jeho rukách spočívá vrchní vedení celé církve, tedy také misíí, jež tvoří její část. Po staletí byly vyřizovány věci misijní hlavně v konsistořích (shromáždění kardinálů kolem papeže k poradám, k ujednání důležitých věcí nebo ke zvláště slavnostnímu jednání); od objevení Ameriky svěřována ochrana misíí dalekosáhlou měrou katolickým mocnostem.

Ale už tehdy pocíťována potřeba zvláštního úřadu, po lepším a jednotném vedení díla misijního vždy více (už blahosl. Raimund Lull, prvomučedník III. řádu, sv. Frant. z Assisi koncem XIII. stol. narýsoval plán jakési „Propagandy“), a papež Pius V., bez pochyby k naléhání sv. Františka Borg., generála T. J., první ustanovil dvě kardinálské komise pro misie, jednu pro návrat héretiků do církve, druhou k obrácení nevěřících. To bylo r. 1568. Bohužel zmařil dobré plány papežovy už následujícího roku španělský král Filip II.

Řehoř XIII., nástupce Piův, svolal novou komisi pro vých. obřad a pro odstranění schismatu. Potom nastala stagnace.

Teprve Klement VII. svolal kongregaci kardinálů k poradám o všeobecných věcech misie.

Nejhorlivějšími zastanci ústředního vedení všech misíí byli tehdy karmelitán P. Tomáš od Ježíše, generál řádu bosých karmelitánů, P. Dominik od Ježíše — Marie a kapucín Girolamo z Narni. Girolamo měl zvláště silný vliv na kardinála Ludovisiho, který se stal r. 1621 papežem jako Řehoř XV.

Už dne 6. ledna 1622 svolal 13 kardinálů a 2 preláty k poradě o založení nové kongregace, 14. ledna téhož roku sešli se též prelátové v paláci kardinála Sauliho k prvnímu sezení a 22. června 1622 zřídil Řehoř XV. kanonicky „Posv. kongregaci šíření víry“ (Sacra congregatio de Propaganda Fide) a vymezil motu proprio: „Cum inter multiplices“ jejich práva a plnou moc. Kongregace zvana prostě „Propaganda“.

Piem IX. založena byla „Congregatio de Propaganda Fide pro negotiis ritus orientalis“, bullou Romani pontifices ze 6. ledna 1862. Obdržela samostatnou správu, byla však podřízena prefektu Propagandy jako své hlavě.

Papež Benedikt XV. roku 1917 konečně oddělil motuproprio „Dei providentis“ z 1. května 1917 kongregaci pro orientálce zcela od Propagandy a pode jménem „S. Congregatio pro ecclesia orientali“ učinil ji rovnou jiným kongregacím kardinálským. Jsou tedy nyní dvě naprosto samostatné kongregace, které se

zaměstnávají jenom věcmi misijními: Posvátná kongregace de Propaganda Fide a Posvátná kongregace pro církev východní.

a) Posvátná kongregace de Propaganda Fide.

Účelem jejím jest šíření víry po celém světě. Ona ustanovuje a dle potřeby mění misijní personál, jmenuje apoštolské vikáře a prefekty, bdí nad misijními synodami a zkoumá akta misijních koncilů. Jí přísluší zřizovati a vymezovati nová misijní území a rozdělovati misie už existující. Dozírá na všechny misijní koleje a misijní společnosti, které nemají řádových slibů, ať jejich mateřinec leží v Evropě nebo v misiích; jí také podřízeni jsou všichni řeholníci-misionáři. Konečně upravuje všechny církevní věci v územích, která jsou podrobena její pravomoci; toliko ve věcech víry, manželství a obřadů jest jí se obracet na příslušné kongregace.

Všecka misijní díla, koleje, semináře, misijní společnosti beze slibův i se sliby a misijní spolky Propagandě podrobené jsou samozřejmě přesně pojmenovány.

V čele Propagandy stojí kardinál jako generální prefekt. Ačkoliv má velikou moc a práva, jest přece mnoho věcí, jež může vykonati jen společně s kardinály, kteří jsou členy kongregace na př. zřízení prefektur, vikariátů, diecézí, jmenování misijních biskupů, schválení provinciálních synod atd.

Nynějším kardinálem — generálním prefektem jest. J. Em. Vilém Maria Marinus van Rossum, redemptorista, Nizozemčan. Narodil se 3. září 1854, kardinálem se stal za Pia X. roku 1911 a prefektem Propagandy 1918.

Generálnímu prefektu stojí po boku celá řada kardinálů (roku 1922 jich bylo 22 v Propagandě).

Nejvyššími úředníky Propagandy jsou sekretář a podtajemník.

Vedle kardinálův a obou sekretářů má Propaganda velmi mnoho konsultorů — roku 1924 jich bylo 29 — vyvolených z biskupů, kněží a řeholníků, kteří se vyznamenávají znalostí příslušných otázek. Kardinál-prefekt požádá je o dobré zdání a oni je bezplatně doma vypracují.

Konečně jsou v Propagandě vlastní placení úředníci, jichž povinností jest všechen příslušný materiál misijní zpracovati a zaznamenávati, skládati listy a re-skripty, zjišťovati právní stav otázek méně důležitých konsultorům nepřikázaných a psáti zprávy pro generální kongregace. Roku 1924 jich bylo 6, písaři jsou 3.

V archivu, jenž skrývá veliké poklady dějinného významu, pracuje nyní archivář se 7 pomocníky.

Všecka došlá akta a zprávy do Propagandy odevzdávají se přímo do rukou kardinála prefekta. Každého rána přichází k němu tajemník, aby s ním společně došlé věci procházel. Každý týden scházejí se prefekt, tajemník a několik úředníků k řádnému sezení (conventus seu congressus ordinarius), kde se vyřizují věci obyčejné a spolu se stanoví, které záležitosti jest předložiti valné schůzi a nebo přímo Svatému Otci. Valné schůze (comitia generalia), jichž se účastní kardinálové a sekretář, a v nichž jeden z kardinálův jest referentem o důležitějších věcech, konají se obyčejně jednou za měsíc. Referent (Ponens) podává o projednávaných věcech ostatním spolučlenům obšírnou zprávu a svůj úsudek o nich, načež se hlasuje dle věku kardinálů. — Jiné záležitosti vyřizují kardinálové, vyslechnuvše referát tajemníkův. První a třetí čtvrtek v měsíci podává kar-

dinál prefekt správu papeži, a každý druhý a čtvrtý čtvrtek má tajemník audienci, aby si vyžádal schválení všeho, co bylo usneseno.

Misijní představený a vůbec misionáři mohou poslati všechny správy a žádosti Propagandě; a ta je doručí, je-li třeba, příslušným kongregacím. Všecky žádosti atd. obstarává Propaganda bez tax a beze všech poplatků.

b) Posvátná kongregace pro církve východní.

Papežové vždycky věnovali zcela zvláštní lásku a péči i ochranu obřadům východním. Chtěje orientálce vždy těsněji spojit s Římem, založil papež Pius IX. v r. 1862 zvláštní kongregaci pro negotiis ritus orientalis. Obdržela svůj vlastní četný správní personál, jenom kardinál-prefekt byl též jako u kongregace de propaganda fide. Roku 1917 měla kongregace pro východní záležitosti vedle generálního prefekta 16 kardinálů, 1 tajemníka, 26 konsultorů, 4 úředníky konceptní, 3 písaře, 2 archiváře a 2 tlumočníky.

Kongregace tato jest organisovaná po vzoru jiných. Prefektem jest papež sám. Jemu po boku stojí kardinálové, z nichž jeden zastává úřad tajemníka. Jeden přisedící je prvním pomocníkem tajemníkovým. Konsultori, úředníci konceptní a písaři náležejí dílem k ritu latinskému, dílem k obřadům východním. Roku 1924 složena byla kongregace z 15 kardinálů, jednoho assessora, 28 konsultorů, 4 konceptních úředníků, 3 písařů, 1 archiváře, 1 protokolisty, pokladníka a 2 tlumočníků. Sekretářem jest kardinál Giovanni Tacci, assessorem biskup Isaiáš Papadulos.

Úřadování jest celkem takové jako v kongregaci šíření víry. Každý druhý čtvrtek v měsíci má u Svatého Otce audienci kardinál sekretář a každou čtvrtou středu assessor kongregace pro církve východní.

Kongregace projednává všechny věci, které se vztahují k osobám, disciplíně a obřadům východních církví i tak zv. negotia mixta. Má pro Východ všechny plné moci, které přísluší jiným kongregacím pro země obřadu latinského mimo právo kongregace svatého officia. Sporné otázky vyřizuje cestou disciplinární; je-li třeba nastoupiti cestu soudní, ustanovuje příslušný tribunal.

Její pravomoc vztahuje se na všechny obřady*) východní církve, kdekoli mají zástupce. Ji podřízeno jest 6 patriarchátů, 50 arcidiecézí, 55 diecézí 6 apoštolských vikariátů a 5 misíí, celkem asi se 7,000.000 katolíků. Misijními územími jsou tu jenom země bývalého panství tureckého v Evropě a přední Asii, jakož i Egypt, Etiopie a přední Indie.

Ji podléhají samozřejmě také ústavy a zřízení s kongregací spojená jako papežský institut pro východní studia, dále kolej řecká, rusínská, armenská, maronitská, erythrejská, řecko-albánský seminář v opatství Grottaferrata, řecko-melchitský seminář svaté Anny v Jerusalemě.

(Pokračování.)

*) Obřady ty jsou: staroslovanský, řecký, arménský, koptický, etiopský, arabský, rumunský, chaldejský a syrský.

Nynější mystická literatura.

Každý katolický kněz v duchovní správě, jistě že i každý katecheta, je nyní takřka zaplavován zásilkami na ukázkou knih obsahu mystického. Jsou to velkou většinou knihy přeložené. Mystická stránka věcí a jevů obrací na sebe v naší době velkou pozornost. Dá se to lehko vysvětlit: světová válka mocně působila pro vzrůst myšlení mystického — horečný shon po válce umožněn stále pokračující technikou přímo bičuje duše, a proto hledají lidé jaksí ku svému osvěžení pól docela protilehlý dle zákona polarity, pól jevů mystických. Po válce i theologové strženi byli tímto proudem, mezi jednotlivými theology jesuitskými a benediktinskými z jedné strany a různými učiteli řeholního i světského kněžstva z druhé strany vedeny byly rozhovory o podstatě mystiky.

Je zcela přirozeno, že v takové velké výrobě, ba přímo zaplavě knih mystických není všechno prvotřídní, a že mnohý neví si rady, jaké stanovisko by měl zaujmouti k této obrovsky vzrůstající literatuře.

Chci zde proto podati malý příspěvek, skromný návod, pro kněze v duch. správě i katechety, jak by měli *kriticky* k této literatuře se stavěti: to nijak nebude znamenati, že tuto literaturu zavrhuje nebo jí opovrhujeme. Mystika je faktem zkušeností daným, je rozkvětem milosti Boží v životě křesťana; mystika je věděním ze zkušenosti čerpaným, je praktickým vedením po cestách milosti. Proto třeba si mystiky vážiti, ovšem jen potud, pokud stojí na zdravých základech. Neboť v mystice je mnoho nezdravého, pochybného, někdy přímo falešného a zavádějícího na cesty nepravé. Proto uvádím v následujícím celou řadu autorů s kratičkým oceněním jejich směrů literárních. Jako prameny slouží mi kritické hlasy a posudky dobrých znalců tohoto oboru, uveřejněné v Theologische Revue a Literarischer Handweiser

Jako jiných proudů časových, i mystických proudů naší doby hlavně si všímají jesuité. Celá řada jejich spisovatelů vydává mnoho spisů mystických a o mystice, na př. z francouzských jesuitů Poulain, de la Taille, de Guibert, Bainvel, Cavallera, Pottier a j. v. Jesuité vydávají i více časopisů mystice věnovaných.

Chceme-li těmto knihám a časopisům správně rozuměti, nesmíme ztratiti se zřetele, že v nynější mystické literatuře je *dvojitý směr*, dvojitá škola: jesuitská i dominikánská. Čím se liší tyto školy resp. směry? Hlavní zájem se tu soustřeďuje na otázku, zdali vlastní mystické milosti modlitby jsou pravidelným, řádným rozvinutím a zdokonalením křesťanského života z milosti Boží, jinak řečeno zdali mystická cesta je jedinou řádnou cestou k dokonalosti, takže by si musil křesťan jenom sobě samému nebo zevním nepříznivým okolnostem připsati, kdyby k dokonalosti křesťanské nedošel — anebo zdali mystické milosti modlitby svým rázem od obyčejných, byť sebe požehnanějších milostí se liší, různí, a zvláště od Boha se udělují jenom některým osobám, jimž to Bůh popřeje.

Škola jesuitská, mající v literatuře mystické nyní převahu, odpovídá na tuto otázku takto: mystické milosti modlitby jsou *podstatně rozdílny* od obyčejných milostí Božích a jenom ze zvláštního daru Božího může je někdo dostati. Duše, která je dostane, vnímá pak docela jiným způsobem nadpřirozeno, než je tomu možno za vlivu obyčejných milostí Božích. O této věci zjevení Boží nic nepraví. Ani dogmatika nemůže tu nic rozhodovati. Jediní, kteří tuto otázku mohou rozhodnouti, jsou mystikové, kteří mluví ze zkušenosti, a proto musíme jejich hlasy slyšeti.

Právě charakterisovaný směr jesuitský má dle jesuity Karla Richstättera, Němce, jaksi nyní vůdce tohoto směru, 3 odstíny: 1 *odstín* se nazývá „traditionálně psychologický“ a jeho znakem je, že vychází jako ze základu z psychologických zkušeností mystiků. Sem se počítají: z *Němců*: Grabmann, Jean Gobet Alois Mager O. S. B., Mausbach, Schleusner, Hock, Pummerer S. J., Böminghaus S. J., Josef od sv. Ducha O. Carm., Denifle O. P., Kleutgen S. J., Meschler S. J.; z *Francouzů*: jesuité Poulain, de Maumigny, Roure, Bainvel, de Guibert a světský kněz Farges; z *Belgie* jesuita Vermeersch, z *Anglie* benediktin Butler.

2. *odstín* sluje „novější asketicko-mystický“ a není již tak jednoduchý jako první; jeho znakem je snaha učiniti mystiku vyvrcholením (dokonáním) veškeré pravé askese a tak askesi dáti nový podnět. Sem se počítají: jako vůdce *Francouz* Soudreau, dále *Francouzi* kapucín Ludovici de Besse, Eudistenpater Lamballe, v *Anglii* benediktin Louismet, v *Německu* farář Emil Dimmler, laik Berberich a duch. správce Walter Taubert.

3. *odstín* sluje „novější theoreticko-mystický“ má jen 2 zástupce, dogmatistu Lerchera S. J. a dogmatistu Engelberta Krebse: oba Němce; znakem tohoto odstínu je snaha, z úvah filosoficko-theologických, částečně i z předpokladů systematicko-dogmatických rozhodnouti otázku o podstatě mystiky. Tento 3. odstín patří vlastně celým svým rázem ke směru následujícímu!

Škola dominikánská, v literatuře mystické naší doby v rozhodné menšině, odpovídá na zásadní otázku výše uvedenou takto: pravý křesťanský život a mystický život mají jeden a týž životní princip, mystika vyrůstá organicky ze života křesťanského správně žitého, *všichni* křesťané jsou zváni slovy zjevení, jak nám je nabízejí písmo sv. a tradice, aby šli cestou mystiky, nezakládá tudíž nový mystický život nějaká nová milost, odkrývaná teprve zkušeností mystiků. Kristus sám *všem* to nabídl slovy: kdo má přikázání má a zachovává je, tenť jest, jenž mne miluje; kdo však miluje mne, bude milován od Otce mého a já též budu ho milovati a *sebe samého mu zjevím* (Jan 14, 21). Zde je slíbeno vnitřní, k živé zkušenosti vyrůstající zjevení Ježíšovo v duši všem, kteří jdou po cestě dokonalosti. A že i Duch sv. při tom přebírá vnitřní přípravu duše, praví Pán u Jana 14, 26. Mystika je tedy normálním rozvojem života milosti Boží, třeba fakticky jen některé duše k ní docházejí. Dokonalost křesťanská záleží v lásce a měří se v první řadě dle lásky k Bohu, ve druhé řadě dle lásky k bližnímu. Dle tradice (Augustin, Dionysius, Tomáš, Kateř. Sienská, Jan z Kříže) spočívá úplná dokonalost křesťanského života v mystickém řádu. Protože hlavní přikázání lásky nezná vůbec mezí, jsou nám *všem* zcela *jistě* nabízeny napomáhající pokračující milosti, odpovídající cíli, jenž má býti dosažen. Podstata mystiky vypadá takto: je to jednoduché a milující poznání Boha, dosažitelné nikoli naší osobní činností podporovanou milostí, nýbrž vyvolané zvláštním patrným vnuknutím a osvícením Ducha svatého. Proto nepatří podstatně k mystickému nazírání, aby náhle vzniklo, aby v něm přemýšlení a usuzování bylo zastaveno, aby bylo provázáno libeznými city . . . Mystický život je poslední bezprostřední přípravou k dosažení cíle svatosti, k němuž jsme *všichni* povoláni. K podstatě mystiky nenáleží, nýbrž jsou opravdu mimořádnými jevy privátní zjevení, vidění a p.

Představitelem a velice učeným vůdcem tohoto směru je dominikán *Garrigou-Lagrange*, professor mystiky na dominikánské universitě v Římě. K němu se

řadí spisovatelé dominikáni Joret, Arintero, Hieronymus Wilms, Lemmonyer (známý u nás ze článků v revui Na hlubinu), Suitbert M. Soreth, Laurentius M. Siemer, Pavel Obersiebrasze. K tomu viz poznámku u výše uvedeného 3. odstínu.

Obě školy odvolávají se na to, že pokračují v dřívější křesťanské tradici a tím si chtějí dodat větší vážnosti a pravověrnosti. Škola jesuitská svým mluvčím Karlem Richstätterem dovodí, že od 16. a 17. století, od velkých mystiků řádů karmelitského, dominikánského a jesuitského jde toto její pojetí až k nynějším zástupcům odstínu psychologického; dovodí dále, že mínění 16. a 17. století navazuje na podání středověké scholastiky a dále i na dobu patristickou (tedy až do počátku církve) — a chce pro svůj směr si počítati i geniálního dominikána P. Jindřicha Deniflea. — Naproti tomu škola dominikánská uvádí doklady ze všech století theologické literatury na důkaz, že učení její jedině souhlasí s učením tradice, a přímo pikantně působí důkaz G.-Lagrangea, že staří jesuitští theologové nestojí na straně nynějšího učení jesuitského, nýbrž na straně dominikánů. — K tomuto sporu obou škol možno celkem říci, že jesuité leckdy v historické stránce hodně chybují, aspoň Saudreau a mnozí z jeho přátel jsou v tom ohledu kritikou velice tepáni, než i škole dominikánské se tu a tam předhazuje, že je v zajetí systematických předpokladů a dle toho někdy nedosti kriticky vykládá svědectví tradice.

Stanovisko podepsaného ke všemu tomu, co o obojím směru mystiky v nynější literatuře bylo podáno, kryje se se stanoviskem universitního profesora Engelberta Krebse.

Škola jesuitská po stránce noetické (poznávací) řadí mystiku do psychologických věd zkušenostních. Kriticky to třeba oceniti takto: samozřejmě *osobní* zažitky mystiků jsou předmětem historicko-psychologického bádání, naprosto však není možno z katolického hlediska o podstatě a rozdílu *milostí*, tedy o předmětu nadpřirozeném, vykládati dle zažitků jednotlivých lidí; tu můžeme čerpati nějaké poznání výhradně jenom ze zjevení Božího. Jesuitská psychologická mystická škola chce z čistě psychických průběhů získávati theologická poznání o podstatných rozdílech obyčejných a mimořádných milostí a o všeobecných a zvláštních povoláních od Boha, a v tom je změnění method. Možno to projádniti i takto: škola tato chce mystiku jako vědu vždy více oddalovati půdě theologického poznání a přeměnit ji ve vědu psychologické zkušenosti s theologickými tvrzeními. To by vedlo časem k falešné theologické neotice, čehož zhoubné následky by se ukázaly ve vedení duší v duchovní správě. Doklad toho máme v protestantismu, kde také zkušenosti (prožití) osob ovládla theologií na úkor zjevení Božího (t. zv. zkušenostní theologie, Erlebnistheologie). — Právě-li Richstätter, že nám zjevení Boží dočista nic nepraví o zvláštní mystické milosti, je to noetika úplně netheologická. Asketika a mystika jakožto vědy nejsou naprosto samostatné vědy, jsou to vědy theologické, tedy částmi theologie, jak to vždycky byl náhled všech uznaných theologů, a proto musejí jako ostatní části theologie i asketika a mystika řídit se především zjevením Božím. Na základě toho prof. E. Krebs a s ním i podepsaný v *podstatě* je přívržencem směru dominikánského —n—n.

Náboženské vyučování a pěstění života modlitby.

Není sporu, že z důležitých cílů náboženského vyučování jest i výchova dětí k praktickému životu modlitby. Heslem moderní náboženské metodiky jest „nábožensky jednati“. Uvítáme radostně, poví-li nám některý spolubratr z vlastní zkušenosti něco nového v tomto směru.

Psalo se již o tak zvané „volné“ modlitbě, totiž modlitbě, kterou sami formulujeme. Taková modlitba nutí k pobožnosti, ale má jistě své veliké obtíže: děti na myšlenky chudé a děti v řeči neohrabané těžko tu něco kloudného svedou; takové děti vždycky raději sáhnou po modlitbě již formulované.

Otázka — jak nabádati děti k životu modlitby — jest jistě velmi důležitá a zaslouží si pozornosti. Nejvíce snad by k jejímu řešení přispěli učitelé náboženství z řad kurátního kléru, kteří mají více příležitostí styku s rodinou. Korutanský farář *Petr Schnep* vydal velmi zajímavou knihu: „*Mit Gott allein!*“ *Rozmluvy osamělého venkovského faráře s Bohem*. Spisovatel chtěl především psáti knihu rozjímání a žádnou katechetskou příručku. Poněvadž v předmluvě věnuje kněžím-katechetům pozornost, jest jistě na místě na knihu tu upozorniti. Schnepovy názory znamenají povšimnutí hodný pokus, aby každá náboženská hodina vyučovací systematicky sloužila výchově dětí k modlitbě.

V předmluvě píše farář Schnep: Vielleicht gefällt es dir auch, Allmächtiger, in jenen Priesterherzen, denen du die heranwachsende Jugend zum Unterricht in der Religion anvertraut hast, den Entschluss zu wecken, dass sie die grosse, herliche Idee ausführen — sie kommt, wie du weisst, nicht von mir, sondern von einem fähigeren Geiste, — den Katechismusunterricht bei der Jugend unseres Volkes zu einem „*Beten der Glaubenswahrheiten des Katechismus*“ nach Art dieses Buches zu gestalten — — —

Můj Bože, sotva dovedu tuto ideu pochopiti v celém dosahu. Jaká chvála a jaká sláva byla by připravena tvému nejvyššímu Majestátu čistými ústy nevinné mládeže! Jak hluboký a upřímný život modlitby pronikl by celý národ, kdyby *hodina náboženství stala se hodinou pobožnosti* a v této hodině formulovaná modlitba *habituálním* cvičením ducha, které by lid uschopňovalo *snadno a hbitě* povznést duši svou k výšinám a v rozjímavé modlitbě přinášeti pro nebe nejšlechetnější plody.

Jak si představuje spisovatel *praktické provedení* své idee? Jak povznést vyučovací hodinu náboženskou k niveau *hodiny modlitby*, jak má lid býti vyškolen k tomuto *habituálnímu* stavu ducha, jak má *každá* náboženská hodina vyučovací prakticky vychovávat k modlitbě?

Poslyšme odpověď spisovatele:

Tato vznešená idea jest snadno proveditelná, když katecheta naučené *odpovědi* katechismu, které obsahují učení o víře a mravech, *direktně řídí k Bohu* a dává je dětem — s pozdvižením srdce k Bohu — opakovati, t. j. modliti se. Příklad: Co znamená křesťansky věřiti. Odpověď! Záměna: Milý Bože, chci křesťansky věřiti a vše za pravdu míti, co jsi zjevil a skrze katolickou církev k věření předkládáš Nebo: Co jest spravedlnost? Bože, dej mi ctnost spravedlnosti, abych byl vždy ochoten každému i tobě dávati, co jsem povinen. — Hlavní hříchy: Bože, chraň mě pýchy, lakomství atd., neboť tyto hříchy přivedly by mě do pekla, ale já chci k tobě do nebe.

Tak mohou přemnohé otázky katechismu býti přeměněny ve formu modlitby. Nadanější děti budou brzo samostatně pravdy víry převáděti na modlitbu a nabudou obratnosti v tom směru.

Návrh „osamělého venkovského faráře“ je originelní a zajímavý. Vyžaduje ovšem jisté předpoklady. Ty se týkají především osoby katechety. Ten se musí sám v tom cvičiti a to konati, čemu učí. Kniha Schnepova chce ho tomu naučiti. Není zde místa podávati kritický posudek o její ascetické ceně. Co se nás mile a příjemně dotýká, jest vztah celého obsahu k Bohu; mluví tu mé „já“ direktně k Bohu. A to jest víc, než činnost intelektu.

Tento způsob modlitby nutno cvičiti a za cvičení ukládati. Myslím to v tom smyslu, že katecheta děti nabádá, aby v náboženské hodině nebo z katechismu

doma naučených pravd takto použily v ranní nebo večerní modlitbě, při pobožnosti nebo na cestě.

S počátku narazí snad katecheta na obtíže, ale u větších dětí dají se snadno přemoci. Za pokus to jistě stojí.

Idea Schnepnova nečiní nárok luštití otázku, jak toho dosíci, abychom splnili příkaz Spasitele: *Sine intermissione orate!* Znamená však vážný a praktický pokus *náboženské vyučování a praktický život modlitby* živě spojití a tento život modlitby myšlenkově dogmaticko-morálním obsahem zúrodnití a naplnití. *O. Hora.*

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Adresa československého episkopátu sv. Otcí. Biskupové československé republiky usnesli se na poslední své konferenci podati sv. Otcí společnou adresu, v níž mu děkují za veškeru blahovůli, věnovanou církevním potřebám v naší republice, a ujistují jej věrnosti a oddanosti, jak svou, tak i věřícího lidu katolického. Pamětní spis tento předložen byl již nejd. nunciovi, který jej s upřímným díkem přijal a slíbil osobně odevzdati jej sv. Otcí.

U příležitosti 10. výročí samostatnosti věnováno vládou i 10 mil. Kč na účele kulturní.

Biskupské konference, letos v Olomouci, zabývaly se předměty co nejrozmanitějšími, velmi důležitými pro církevní život v republice. Náležitá pozornost věnována i otázkám školským a probrána témata, týkající se výchovy mládeže, škol na Slovensku, katechismu, bohovědného studia a jiné. *ab.*

K 10. výročí samostatnosti vydali čl. biskupové společný pastýřský list.

Připravují větší práci o laické katechesi. Prosím o laskavá sdělení, jak se laičtí katecheté a laické katechetky osvědčují v praxi. *Ar. Oliva.*

Administrace dovoluje si upozorniti, že v nejbližších dnech vyjde ve *Vzdělávací četbě* velmi pěkná a zajímavá četba pro mládež z pera Ar. Olivy: „Bůh a příroda“, kterou rádi si přečtou i dospělí. Administrace prosí o doporučení této sbírky.

Služební pragmatika učitelstva národ-

ních škol uveřejněna je ve Věstníku min. š. a n. osvěty v čísle 10. (říjnovém). Má celkem 162 paragrafy a 4 články. Díl I. Obecná ustanovení 19 par.; II. díl: Povinnosti 16 par.; III. díl: Práva 19 par.; IV. díl: Změny ve služebním poměru a jeho zrušení 23 par.; V. díl: Jak se stihá porušení povinnosti 71 par.; VI. díl: Společná ustanovení 4 par.; VII. díl: Přechodná ustanovení 10 par.

Život dítek Božích. Promluvy a úvahy o milosti posvěcující a pomáhající. Napsal Karel Lutislav. Náklad. Gustava Francla v Praze. 8° 178 stran Kč 9.50, poštou Kč 10.50. — Kniha, která je novinkou v naší homiletické literatuře, pojednává o „jednom potřebném“ — nadpřirozeném životě v milosti posvěcující. Eucharistický život rozvíje se jen tam, kde mládež pochopí, že je třeba starati se o udržení a rozmnožení života milosti častým sv. přijímáním, kterého nedocílíme, nepoučíme-li ji dříve o významu, ceně a účincích milosti posvěcující. Tomu všemu chce sloužiti výše uvedená kniha, kterou doporučujeme.

Nejsvětější srdce Ježíšovo. Dva cykly. Ar. Oliva, nakladatel V. Kotrba. Cena 8 Kč. Ve 20 kázáních (velmi přehledně a logicky) probrány vznik, dějiny, idea, účel, význam a užitek pobožnosti k N. S. Páně. Opravdová ústa B. S. je skutečně lékem přítomnosti a základem osobního posvěcení jednotlivců i sociálního blahobytu celku. Doporučovati pokládáme za zbytečné. Katecheté najdou tu hojně látky i pro katechesi. *K.*

Osobní. *Dr. Jos. Čihák* a *Dr. Boh. Opatrný*, profesori náboženství, zvoleni a instalováni za *metrop. kanovníky* u sv. Vít. — *Definitivně ustanoveni:* Al. Dolák v Poličce, Jan Filip ve Volyni, Fr. Lefšus v Hronově. — *Trvale pensionováni:* Jos. Stanislav v Č. Brodě, Jos. Bednář v Kladně a Jan Nováček v Libni.

Úmrtí. *Msgre Dr. Fr. Hrubík*, prelát Jeho Svátosti, kanovník senior metropolitní kapitoly, arcib. kancléř atd. Nar. 1874, vysvěcen 1897. — *Ant. Brož*, arcikněz, Praha-Podolí. Nar. 1865, vysvěcen 1888. Oba dobří přátelé katechetů, kněží vzorní a velice pilní. Družstvo v nich ztrácí věrné příznivce. R. i. p. ! Mementote!

Konkursy. Habry, Golčův Jeníkov, Heřmanův Městec, Kunžák (do 30. XI.); Mšeno (do 24. XI.); Vysoké Mýto a Choceň (do 17. XI.)

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XLIII. ročníku.

Redaktor: AR. OLIVA.

ČÍSLO 12.

PROSINEC 1928.

Ročník XXXI.

Měsíční svaté přijímání.

Ar. Oliva.

(Dokončení.)

Prosinec: Ctnost chudoby.

1. Nastal advent. *Adventní neděle* mají nám připomínati smutné doby, ve kterých svět ještě ničeho nevěděl o Vykupiteli. Jen židé věděli, že má přijíti.

Jak ubohým bylo lidstvo před příchodem Krista Pána! Země podobala se poušti, která dychtila po kapce nebeské rosy. Proto volali proroci: Rosu dejte, oblakové, pršte spravedlivého. Otevři se, země, a vypuť nám Spasitele. Zlý duch ovládal zemi, lidstvo bylo pod jeho moci, pod jeho vedením šlo ku zkáze. Ničeho nevěděli o nebeském chlebě. Ve svých bolestech a útrapách a bídě nemohli pokleknouti před svatosfánkem. — Jak šťastnými jsme my, děti katolické církve, oné církve, která má stále Ježíše v nejsvětější svátosti ve svém středu.

2. *Tohoto Ježíše musíme býti hodní!* Stane se tak, přičiníme-li se, abychom se mu podobali. Advent připomíná nám zvláště jeho chudobu.

Ježíš miloval chudobu, chudičkou Pannu vyvolil si za matku, chudého tesaře za pěstouna. V chlévě se narodil. Lišky mají doupata, ptáci hnízda, Syn člověka neměl místočka, kde by hlavy sklonil.

Chudoba jest mu velice milou. Chtěl býti chudým pro nás, chtěl nám býti vzorem. Věděl, že chudí nejsnáze do nebe se dostanou.

Kdo jest chudý? Chudými mohou býti i boháči, nelne-li jejich srdce k majetku a statkům, jsou-li ochotni ze svého jmění jiným pomáhati, i jmění své obětovati, je-li to vůle Boží. To jsou chudí duchem. Lidé, kteří mají jen to nejnutnější k živobytí, nejsou vždycky chudí duchem. Mnozí mají hříšnou žádost po bohatství, bohatým závidějí, Bohu vyčítají, že jsou chudými. Ti se nepodobají Ježíškovi. Ti mohou právě tak zahynouti jako onen bohátec v evangeliu.

Proč jest majetek tak nebezpečným? Sedne-li pták na větev pomazanou lepem, nemůže odlétnouti. Nevysvobodí-li ho někdo, musí zahynouti nebo jest polapen a musí do vězení. I bohatí sedí mnohdy na takové pomazané větvi. Myslí jen na zisk a peníze, nechtějí nikomu ničeho dáti. Majetek cení více, než Boha a nebe.

Ježíš nám chtěl ukázati, jak bohatství jest nebezpečné, proto sám se narodil chudým a zůstal chudým až do smrti.

2. Světci ho následovali, zvláště někteří jako sv. Mikuláš, jenž rozdal vše.

3. *Jak ukážete, že chcete Ježíše v této ctnosti následovati?* Musíte se prostě šatiti, neutráceti zbytečně peníze za darebnosti. Jak můžete za ušetřený peníz velmi mnoho dobrého vykonati pro děti pohanské! Víte, jak jsou ubohé. Umiňte si: každý měsíc chci několik haléřů pro ně ušetřiti.

Proste Ducha svatého, aby v srdcích vašich roznítil lásku k chudobě.

Leden: Poslušnost.

Slyšely jste o svaté Rodině nazaretské. Sv. Josef jest vzorem katolických otců, Panna Maria katolických matek, Ježíš katolických dětí. On jest zrcadlem, v němž se máte denně shlížeti. Čím zrcadlo čistší, tím lépe ukazuje každou skvrnu. Ježíš byl nejdokonalejším dítětem, srovnáváte-li se s ním, naleznete snadno mnohou

chybu. O jeho dětství mnoho nevíme, ale Písmo svaté výslovně praví, že byl *poslušný*. To nám stačí. Od poslušného dítěte můžeme očekávat vše dobré; kde není poslušnosti, musíme se obávat zlého.

Ježíš poslouchal svého nebeského Otce. Chtěl, aby tři dni zůstal ve chrámě. Uposlechl, ač matka o tom nevěděla, a sám věděl, jakou starost a bolest jí praví. Ve všem nejdříve nebeský Otec, pak teprve rodiče.

Své matky a pěstouna poslouchal na slovo. Byl jim poddán. Pracoval v dílně nazaretské, měl radost, že jich mohl poslouchati.

Tato poslušnost Ježíšova jeví se stále v nejsvětější svátosti. Kam ho kněz postaví, kam ho nese — poslouchá.

2. Světci byli poslušnými, bez poslušnosti nepřišli by do nebe.

3. *Není vždycky snadným poslouchati.* Snadnou jest poslušnost, jedná-li se o něco, co rádi děláme, horší jest, musíme-li se přemáhati a přinést nějakou obět.

Komu jste povinny poslušností?

1. *Nebeskému Otci.* Jeho vůle jsou jeho přikázání. Ani jediné nesmíte přestoupiti.

2. *Církvi svaté,* která má také svá přikázání. Její přikázání jsou tak závazná jako Boží. Nezapomínejte jich nikdy!

3. *Rodičům, duchovním a učitelům.* Rodiče jsou zástupci Boží, po Bohu vaši největší dobrodinci. Nesmíte jich poslechnouti jen tehdy, kdyby vám přikazovali něco hříšného. Sv. Barbora neposlechla svého pohanského otce, aby zapřela víru, vytrvala i tehdy, když ji otec předal pohanským soudcům.

Poslechněte i tehdy, když jest vám to nepříjemné. Ježíš jest přítelem dítek, ale jen takových, které se přičiňují jemu se podobati, hlavně v poslušnosti.

Při poslušnosti nesmíte myslet na chválu nebo odměnu, taková poslušnost není ctností. Ctností jest poslušnost tehdy, posloucháme-li z lásky k Bohu.

Proste Ducha svatého o dar poslušnosti.

Únor: Veřejný život Ježíšův.

Do třicátého roku věku svého zůstal Ježíš v Nazaretě, v maličké, zastrčené dědině. Ve třiceti letech opustil Nazaret, aby se ukázal jako Mesiáš, proroky předpověděný. Šel k Jordanu, kde Jan kázal a křtil a tak lidi na Mesiáše připravoval. Dal se od Jana pokřtiti jako by měl také hříchy. Svých hříchů neměl, ale vzal na sebe hříchy všeho lidstva. Při křtu prohlásil ho nebeský Otec synem svým.

Pak ho Duch svatý vedl na poušť, kde se 40 dní modlil a postil. Jaká to obět. Bral to vážně se svým posláním. Satan ho pokoušel, ale podlehl.

A zase šel Ježíš k Jordanu. Jan ho představil lidu slovy: „Ejhle Beránek Boží, který snímá hříchy světa!“ Pět učeníků připojilo se k němu, provázeli ho do Galilee, byli s ním i na svatbě v Káni.

Z Kány šel do Jerusalema na velikonoce, vyhnal prodavače z chrámu . . . činil mnoho zázraků, ale fariseové a kněží mu nevěřili. Pýcha jim nedovolovala podříditi se cizímu učiteli. Jen jednoho z nich získal, Nikodema, kterému obětoval noc a poučoval ho.

Opustil hlavní město, ale zůstal v jeho blízkosti. Když uslyšel o zajetí a uvěznění Janově, odešel do Galilee.

Přišel do blízkosti Sichemu kde byla studnice Jakobova. Unavený a žíznliv posadil se u studnice, učenci odešli do města nakoupiti jídlo. Přišla žena hříšnice čerpat vodu. V delším, laskavém rozhovoru vysvětlil ji, že jest slíbeným Mesiášem. Řekl jí: „Každý, kdo pije z vody této, žízniti bude opět; kdo však se napije z vody, kterou já mu dám, nebude žízniti na věky“.

Krátce jsem vám nastínil veřejný život Páně. Kolik cest, obtíží, žízně a hladu a únavy vytrpěl hned od počátku! Kolik našel odporu, nevěry a pomluv! A tak tomu bylo po tři léta. Jakou vděčností jsme povinni božskému Učiteli!

2. Podobně se vedlo i apoštolům. Pokud byl živ, zůstali v jeho blízkosti po jeho na nebe vstoupení a seslání Ducha svatého rozešli se do různých zemí. Oni museli trpěti námahy a obtíže všeho druhu; byli pomlouváni, pronásledováni a usmrćeni. Veliké jest jejich jméno. Nikdy neupadnou v zapomenutí. Veliké jest jejich odměna v nebi.

3. *I vy máte býti služebnlky Krista; máte mu pomáhati získávati duše, svědomitě plniti povinnosti svého povolání.*

Spasitel dává vám vodu, která utiřuje řízeň po Bohu, po pravdě. Touto živou vodou jsou jeho svaté učení, slova evangelia, biblických dějin, katechismu.

Proste Ducha svatého, aby vám dal dar moudrosti, abyste náležitě rozuměly všemu, čemu Ježíř učil. Pak si budete i velice vářiti svatého náboženství a obětujete raději život, než svou víru!

Březem: Trpící Spasitel.

Evangelista připomíná nám poslední cestu Pána Ježíře do Jerusalema, kdy řekl apoštolům: „Hle, běřeme se do Jerusalema, a Syn řlověka bude vydán velekněžím a zákoníkům, a ti odsoudí ho na smrt a vydají ho pohanům, aby se mu posmívali, jej biřovali a ukřiřovali; ale třetioho dne vřtane z mrtvých.

Ježíř řpřesně věděř, co ho očekává. A přece řel do Jerusalema. Co z toho poznáváte? ře chtěř dobrovolně trpěti a umřiti.

Činil tak, ře to byla vůle Bořského Otce. Ježíř až dodnes by visel na křiři, kdyby tak Otec chtěř.

Nebeský Otec nežádal utrpení a smrt Syna svého marně. Čtěř ho za to nezměrně odměniti.

Čtěř odměniti i nás. Miliardy lidí od Adama až do konce světa měly zase míti milost a otevřené nebe. Bořské srdce Ježířovo, plné milosti a lásky se za nás obřtovalo.

Jeho utrpení bylo hrozným. Vzpomeňte na jeho krvavý řot, biřování, trním korunování. Těžký křiř vřložili mu na ramena, posmívali se mu, kopali do něho. Na křiři v nejvřtřších bolestech visel řři hodiny.

2. *Kařdý řlověk musí v řivotě trpěti, ať chce nebo nechce; jedni trpí řiř v mládí, druzí později; jedni více, druzí méně.* Tak Bůh určil; musíme se podobati jeho Synu, cheeme-li míti řodílu s ním. Jak řůzně běřou lidé své křiře! Jedni s láskou, druzí bez lásky. Světci nesli své křiře trpělivě a radostně, pohlířeli na Ježíře, nesoucího těžký křiř. My býváme v utrpení netrpěliví, reptáme, naříkáme. To není řprávně u řřesřanů, to snad jest řřipustné u pohanů.

3. Pamatujte, ře Pán Ježíř ustanovil svaté řřijímání, nejsvřtější svátost jako památku na své utrpení a smrt. Hlavně mře svatá má nám to řřipomínati. Běřa, zapomínáte-li, co Kristus pro nás vytrpěl! Tím ochabuje vaře láska k němu, k nebeskému Otci a k bliřním. Běřa, nejste-li Spasiteli za to vděčnými!

Ukařte svou lásku a vděčnost tím, ře:

1. budete řilně choditi na řpostní řobořnosti a křiřovou cestu;
2. odřeknete si něco řřijemného;
3. trpělivě a radostně řonesete vře, co Bůh na vás seřle.

Duben: Vítěř nad smrtí a svaté řřijímání.

1. Uplynul řok od vařeho řrvního řřijímání, mladří děti se na ně řřipravují. Jak musíte býti vděčnými, ře jste řměly a mohly řastěji Pána Ježíře řřijímati do svých řrdcí! Svaté řřijímání jest pro řlověka nejvřtřším řřěstím, vřdyř řřijímá svého Pána a Boha!

2. Jak dobrým jest k nám Spasitel! Ukazuje nám to celý jeho řivot. A jak se ukázal dobrým i po svém vřzkřiření!

Nejdříve se zjevřl nábořným řřenám, kdyř řly řomazat jeho řělo. Vytrvaly pod křiřem, ani po jeho smrti nebyla řim řádná oběř těžkou, koupily drahé masři obřřtovali spánek i noc. Jak je odměnil, kdyř se řim zjevřl dříve než apořtolům

Odpoledne se zjevřl dvěřma učedníkům, kdyř řli do Emaus. Byli smrtí Ježí,

šovou zdrcení. Předpověděl jim sice svou smrt a své vzkříšení, ale oni buď neporozuměli nebo nevěřili. Doufali, že založí velikou říši pozemskou, že budou v ní velikými pány, teď že ztratili vše. Právě těm dvěma se ukázal a dokázal jim z Písma svatého, že se tak státi muselo. Vidíte, jak Spasitel rád přichází k těm a těší ty, kteří se o něho starají.

Večer ukázal se *shromážděným apoštolům*. Měl je vlastně pokárati, že ho opustili a teď jsou tak skličeni. Nečiní tak, přináší jim radost a pokoj.

Zvláště ukázal svou dobrotu o osm dní později Tomášovi a později i Petrovi, jehož ustanovuje nejvyšší hlavou své církvi.

3. I vás se táže při každé svaté zpovědi a při každém svatém přijímání: *Milujete mě?* Můžete i vy klidně odpovědět: Ano, Pane, ty víš, že tě milujeme? Či musíte se hanbiti? Je-li tomu tak, nezoufejte! Ježíš je dobrotivý, laskavý! Miluje vás!

Proste Ducha svatého, aby vám dal do srdce jiskřičku z božské lásky. Ježíš řekl: Z mého vezme a zvěstuje vám, t. j. dá vám.

Misie ve školním vyučování náboženském.

Dle P. Bern. Arense S. J. a P. Bedř. Schwagra) píše Jan Ptáček.

(Pokračování.)

Výchova misionářů.

Veliký úkol, který na církev čeká na širé zeměkouli, žádá stále nové a nové zástupy dělníků na vinici Páně, a Řím neustává napomínati, aby Evropa a misijní území sama četné kněze a misijní pomocníky do světa vysílaly. Ale větší váhu než na množství kléru dává církev na důkladnou vzdělanost jeho po stránce nábožensko-mravní i vědecké. Čeho žádá na kněžích a věrozvěstech, obsaženo jest v apoštolském listě papeže Benedikta XV. „Maximum illud“ z 30. list. 1919 a v apoštolském listě Pia XI. o seminářích a studiích kleriků a o výchově mladých řeholníků velmi jasné a určité.

Samozřejmě počíná se nábožensko-mravní vzdělání se vstupem chlapců do misijní školy; ale ovšem hlubší předepsané vzdělání přináší noviciát, který trvá rok nebo dvě léta a věnován jest skoro výlučně náboženským cvičením, a potom šest let filosofického a theologického studia, která tvoří bližší přípravu na kněžství. Nábožensko-mravní výchova jest v podstatě ve všech řádech a misijních společnostech stejná, ale cesty, po kterých se k němu dospívá, jsou dle účelu rozličné.

1. *Misionář musí míti školu obecnou a gymnasium* tak jako je mají světskí studenti, kteří vstupují na universitu. Vyžaduje se na něm důkladná znalost mateřštiny, latiny a řečtiny. I v noviciátě, který jest přece věnován hlavně uvedení do života náboženského, mají dle dekretu Pia X. „Ad explorandum“ ze 27. srpna 1910 novicové tyto jazyky studovati soukromě jednu hodinu denně a vedle toho účastniti se třikrát v týdnu vyučování těmto předmětům.

Tato nařízení církve o humanistickém studiu ukládají jednotlivým spolkům a řádům nemalé oběti; ale Řím nenechal se přiměti, aby od nastoupené cesty sešel. Na žádost několika generálních představených o některé úlevy přišla odpověď kardinálů, že jest lépe, aby bylo noviců méně, nežli aby byli vědecky nedostatečně připraveni. A přísné toto stanovisko přineslo mnoho požehnání.

b) *Po této přípravě studuje misionář filosofii a theologii*, a to dvě léta filosofii a čtyři léta theologii. Z filosofie to jest: logika, noetika, metafysika, kosmologie, psychologie, theodicea a ethika. Namnoze přednášejí se také (zvláště trvá-li

studie filosofie tři léta): dějiny filosofie, biologie, historická kritika, paedagogika a j. odvětví.

Z theologie přednáší se dogmatika, apologetika, morálka, úvod do Písma svatého, církevní právo, dějiny, pastorálka, homiletika, katechetika a liturgika.

c) Nestačí však misionáři všeobecné vzdělání kněžské, nýbrž musí mít i zvláštní *odborné vzdělání*.

Rozsah tohoto odborného vzdělání ponechává se misijním spolkům aspoň tam, kde Řím nedal určité pokyny. Tak vyučuje se na všech misijních školách řeči anglické a francouzské pro světovou důležitost, jakou obě tyto řeči mají. Někde vyučuje se historii a geografii v územích misijních, konají se přednášky o linguistice, ethnologii a o péči o nemocné, zdravotnictví v krajinách tropických, o právu koloniálním a účetnictví.

Řád T. J. vsouvá mezi filosofická a theologická studia dvě-tři léta, v nichž mladí řeholníci působí jako učitelé nebo prefekti v kolejích řádu, aby v praxi proměňovali, co se theoreticky naučili a spolu aby se ukázala jejich zvláštní způsobilost k některému oboru. Od koncilu Tridentského, jež předepsalo pro vzdělání zdatného kléru zřizování chlapeckých a kněžských seminářů, vznikly ve všech zemích četné ústavy tohoto druhu, z nichž vyplynulo mnoho požehnání pro katolické obce i pohanské národy. Jen pro země misijní jest v činnosti na sta seminářův a škol, které spočívají na tridentinském základě.

Hlavními ústavami vzdělávacími pro misijní kněze jsou misijní semináře s vlastními misiemi a vychovávací ústavy misijních spolků. Tam vychováván jest dorost většinou od mladosti, proto každý spolek má obyčejně několik ústavů vzdělávacích; každá jednotlivá provincie řádová má své vlastní ústavy vychovávací.

Podmínky přijetí závisí jednak na všeobecně platných církevních předpisech, jednak na předpisech jednotlivých spolků. Pro misijní semináře platí tytéž podmínky jako pro ostatní kněžské semináře. Podle canonu 1363 mají býti přijímáni jinoši manželského původu, jichž vlohy a vůle opravňují naději, že budou svůj pozdější úřad konati čestně a zdárně.

Jako doklady třeba přiložiti k žádosti do těchto ústavů vysvědčení o manželském původu, vysvědčení mravnosti, list křestní a biřmovací. Ti, kdož byli propuštěni ze semináře nebo náboženské společnosti, nesmějí býti přijati dříve, dokud představení nezjednájí si zevrubnou znalost důvodů propuštění o schopnostech a vlohách žadatelových a jistotu, že tu není nic, coby se nesrovnávalo s kněžským povoláním.

Pro přijetí do řádového noviciátu žádá canon 544 list křestní a domovský, dále vysvědčení zachovalosti od farního úřadu, jakož i ze všech míst, kde se žadatel zdržoval plný rok po dokonání 15. roce. Ti, kdož se hlásí ze semináře, kolleje nebo z postulátu nebo noviciátu jiné společnosti, musí vedle toho předložit vysvědčení zachovalosti od příslušných dřívějších představených.

Ke přijetí na ústavy gymnasiální misijních společností, což se stává kolem 12. roku, postačí dle církevních předpisů, farní vysvědčení zachovalosti spolu s potvrzením manželského původu.

Podmínky přijetí, jež stanoví jednotlivé misijní semináře nebo řádové společnosti jsou opět všeobecné a zvláštní.

Jistě všechny žádají vedle vytrvalé náklonnosti k povolání misijnímu nebo řeholnímu ryzí zbožnost a dostatečnou schopnost ke studiím, lékařské vysvěd-

čení o tělesné zdatnosti ke příštímu povolání, list domovský a očkovací, poslední vysvědčení ze školy, kratičké curriculum vitae, jež musí napsati žadatel sám, a jež musí obsahovati zvláště, jak přišel na myšlenku státi se misionářem nebo řeholníkem, nač churavěl a jak dlouho, a které nemoci vyskytovaly se v rodině častěji. Dále musí rodiče nebo poručníci písemně prohlásiti, že rozhodnutí žadatelovo schvalují, a dáti záruku o placení stravného.

Zvláštní podmínky rozličných misijních seminářů a společností nemůžeme zde uvést. Ucházeči mohou si snadno opatřiti prospekty sami.

Misijní bratři.

Jako misijním kněžím dostává se také misijním bratřím přiměřeného misijního vzdělání. Samozřejmě zaujímá náboženská výchova první místo. Vyučování bratřím v různých řemeslech uděluje se buď v dílnách klášterních nebo ve vlastních školách pro bratry nebo v ústavech jiných.

Podmínky přijetí jsou celkem takové jako u kandidátů kněžství. Žádá se vytrvalá náklonnost k životu misijnímu a řeholnímu, nutné schopnosti pro pozdější činnost misijní, pevné zdraví a ryzí úmysl. Hranice věku u jednotlivých společností jsou různé: některé přijímají už od 16 let, jiné žádají, aby byl žadatel osvobozen od vojenské služby anebo aby měl už vyslouženo.

Církevní předpisy žádají též vysvědčení jako pro kandidáty kněžství. Před noviciátem musí předcházeti půl roku postulátu.

Misijní sestry.

I misijní řeholnice potřebuje ke své široce rozvětvené činnosti misijní všestranného vzdělání. Nejdůležitější jest tu opět důkladné vzdělání náboženské. Všecky ženské společnosti misijní dávají všem sestrám obyčejně stejnou asketickou výchovu v ústavech společných; některé zřídily časem vlastní oddělení pro misijní kandidátky, kde ke svému povolání bývají vedeny účelněji a rychleji.

Které chtějí působiti jako učitelky, musí míti z učitelství státní zkoušky své vlasti nebo příslušné země misijní; které se věnují ošetřování nemocných, prodělávají v nemocnicích a na klinikách nejrozličnější kursy, a potom jako vyučené ošetřovatelky nastupují svoje misijní místa.

Jiným dostane se nejpečlivějšího vzdělání v hudbě, malbě, v jemných pracích ručních, nebo opět ve vedení domácnosti a vzdělávání polí. Nové církevní právo žádá, aby řádové představené opatřily si přesné zprávy o mravech, povaze a schopnostech a nikoho nepřijímaly, kdo již u jiné společnosti noviciát nebo postulát žádal, dokud by si neopatřily vysvědčení zachovalosti od dřívějších představených. Také musí všechny žadatelky přinést si list křestní a vysvědčení biřmovací. V řádových společnostech se sliby věčnými musí kandidátky prožiti postulát aspoň šestiměsíční, noviciát trvá celý rok.

Domácí kněžstvo, misijní bratři, sestry a katechisté.

Dokud jest dítě malé, učí se choditi, vodí se za ruku . až znenáhla chodí samo.

Misijní území jsou jako malé děti po stránce náboženství: napřed tam učí evropští misionáři kněží, bratři, řeholnice, ale ti všichni hledí k tomu od počátku své činnosti, aby tato území se naučila choditi sama bez cizí pomoci; aby měla svoje domorodé kněze, bratry a sestry. Prvním stupněm k tomu jsou tak zv. katechisté.

Protože počet evropských kněží misionářů jest obyčejně nedostatečný, musí si opatřiti domácí spolupracovníky, a těmi jsou katechisté. Bez těch jest nemožno evangelium rozšířiti a četné pohany do církve uvést. Od věků proto již naléhá Řím, aby co nejvíce katechistů bylo vzděláno u víře a pomáhalo misionářům království Boží šířiti. Heslem jest všade slovo P. Konrada v. Bodmann S. J.: „Hrst misionářů podporovaná legií katechistů. Proto pocit katechistů potěšitelně stoupá. Dle biskupa Döringa S. J. jsou tři druhy katechistů: katechisté, kteří skoro výlučně vyučují děti v náboženství a bdí nad náboženskými cvičeními katolíků; katechisté-učitelé, a putující katechisté, kteří putují s místa na místo a navazují s pohany styky.

V Číně jsou hlavně tři třídy katechistů: náčelníci obce křesťanské, učitelé a sluhové misionářovi.

Katechisté připravují misionářům cesty, shromažďují katechumeny a učí je modlitbám a hlavním pravdám náboženství křesťanského, bdí nad dětmi a věřícími a shromažďují je v neděli k modlitbám; zabraňují sporům a urovnávají je, upozorňují misionáře na obtíže, chyby a přestupky nově obrácených, udělují křest z nouze, připravují věřící na svaté svátosti, vyučují ve škole.

Důležitý úkol katechistů žádá si přirozeně pečlivý výběr a dobré vzdělání. Většinou ustanovují misionáři za katechisty jen ženaté mladé muže. Katechistky náležejí v Číně a Japonsku skoro vesměs ústavu, jenž se podobá klášteru Bohu zasvěcených panen.

* * *

Pohanstvo je člověk upadlý mezi lotry. S otevřenými ranami leží na cestě, kterou křesťanští národové světem jdou. Křesťanská misie jest jeho milosrdným Samaritánem.

Staňme se všichni kněží členy Unio cleri, papežského spolku šíření víry, apoštolátu Cyrillo-Methodějského a j., odbírejme: Věstník šíření víry a pod. a vedme k tomu zvláště hned dítky ve škole, abychom všichni byli také milosrdnými Samaritány svých pohanských bratří. Blahoslavení milosrdní nebo milosrdenství dojdou!

R Ů Z N Ě Z P R Á V Y.

Učení o dobrých skutcích třeba za našich poměrů věnovati zvýšenou pozornost z následující příčiny: velice často poukazují nyní lidé na to, že ten a ten jest bez vyznání a přece lidem prokazuje mnohem více dobrého než mnohý katolík, který chodí stále do kostela. Tím vždy více šíří se jakási nálada, že při skutcích nezáleží na víře a na milosti Boží, jinak řečeno, že skutky tak zv. záslužné nejsou o nic lepší než přirozené dobré skutky.

Proti této náladě, která velice snadno by mohla přiváděti k lhostejnosti náboženské, musí učitel náboženství při každé vhodné příležitosti vystoupiti.

Jak by si při tom mohl počínati, jaké momenty zdůrazňovati, chci tu stručně uvést:

Ve vigílii svatých apoštolů čte se v breviáři homilie sv. papeže Řehoře I. V ní k našemu předmětu vztahují se tato slova: Jsou někteří, kdož milují bližní, avšak z affektu *příbuzenství a těla**) těm v této lásce svatého Písma neodporují:

*) K affektu příbuzenství a těla možno nyní dle našich poměrů dodati: z affektu strany politické, z affektů hospodářských a finančních zájmů, z affektu národnostního a pod. v.

avšak něco jiného jest, co samochtě se prokazuje z povahy lidské, a *něco jiného jest, co se koná z přikázání božích z lásky poslušenské*. Takoví lidé totiž taky bližního milují, a přece nedosahují oněch vznešených odměn milování: protože lásku svou neprojevují *duchově nýbrž tělesně*. Proto když Pán řekl (Jan 15, 12): toto jest přikázání mé, abyste se milovali vespolek, hned dodal: jako já jsem miloval vás, jako by zcela zřetelně řekl: k tomu milujte (bližní), k čemu já jsem miloval vás.“

Kristus Pán sám častěji opakoval slova: „beze mne nemůžete ničeho (dobrého) učiniti“ (Jan 15, 5). Loch a Reischl vykládají slova tato takto: „Kde jest Kristus, a jenom tam, jest také *křesťanské* jednání, totiž jednání pro říši boží, ke cti Boží (viz verš 8.) a k vlastním a svěřených duší věčnému spasení (verš 11.); srovnej k Filip. 4, 13: „všechno mohu v tom, kterýž mne posilňuje,“ kterážto slova uvedení exegeté takto vysvětlují: „nikoli *▼* sobě, ani ne ve svém úřadě, jenom (avšak tu s plnou důvěrou) ve svém *osobním* poměru k Ježíši, v (mystickém) spojení s ním, má a cítí apoštol sílu, se kterou zmůže všechno, co má konati, co má trpěti.“

arský.

Antonín Benda, předseda Spolku katechetů v Čechách, dožil se dne 26. listopadu šedesátky. Přejeme mu do nové šedesátky hojnost Božího požehnání a zdraví. Ad multos annos!

ab.

Čsl. strana lidová slibuje voličstvu, že její zástupci budou se starati *v ohledu školském*: aby nebyly bezdůvodně slučovány třídy při vyučování římsko-katolickému náboženství ve společná oddělení; aby třídy při vyučování náboženství nebyly slučovány vesměs při vyšším počtu než 40 dětí; aby vyučování na školách pokračovacích bylo zařízeno tak, aby frekventanti mohli býti na mši svaté. — Aby učitelé nepřátelští katolicismu nesesměšňovali veřejně ve škole katolické náboženství nebo nabádali děti k výstupu z církve.

„**Máme malý školský zákon**, jímž se vlastně náboženství ze škol vyhazuje. Žádala

se jeho novelisace, ale malý školský zákon zůstal a zůstává, a novelisace nepřišla!“ („Rodina a škola“, kterou řídí Msgre Dr. Aug. Štancl a vydává Matice C. M. v Olomouci.)

ab.

Katolická akce je paterý apoštolát, totiž apoštolát sepjatých rukou, dobrého příkladu, slova, tisku a obětí. (Magdeburský biskup dr. Klein.)

ab.

Na katolických universitách podle přání Sv. Otce má přednáseti zvláštní profesor o misích. Kde to není možno, má býti uspořádán aspoň misijní kurs. — Jest tedy i velmi časovým článkem o misích v našem Věstníku!

ab.

Kolumbovi rytíři, spolek katolických mužů v Americe, má 662.468 členů a jmění 27,976.721 dolarů. V minulém roce přistoupilo 51.611. A u nás?

ab.

Osobní. *Definitivně ustanoven* Metoděj Gillar v Místku. — *Definitivně přesazen* Jan Kovář na I. obč. chl. v Králově Poli. — *Trvale pensionován* Petr Spazier v Novém Městě na Moravě. — *Uznání* za dlouholeté a úspěšné působení ve službě školní vysloveno z. š. r. v Brně katechetu Petru Spazierovi.

Úmrtí. *Dr. G. Domabyl*, prof. boh., Hradec Králové. Narozen 1865, vysvěcen 1887. Člen družstva Vlast. R. i. p.!

Konkursy: 1. na *realkách* v Příbrami a Turnově (do 31. XII.); 2. na *obč. školách v Čechách*: Český Brod (do 15. XII.), Klatovy (do 31. XII.), Nechanice (do 21. XII.), Ústí nad Orlicí (do 31. XII.), Terežín (do 31. XII.), Louny (do 27. XII.), Opočno (do 26. XII.), Nová Paka a Hořice (do 28. XII.), Bavorov a Písek (do 20. XII.), Králův Městec (do 31. XII.), Vlachovo Březí (do 31. XII.), Lomnice nad Pop. (do 31. XII.), Strakonice (do 31. XII.), Úpice (do 28. XII.); na *Moravě*: Brno: chlap. v Řeznické, dívčí na Veverí, chl. Na zvonaře, Žabovřesky, Židenice, na pomocné škole na Nám. 28. října (do 31. XII.); Ivančice (do 15. XII.), Brtnice (do 31. XII.), Tovačov (do 31. XII.).

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XLIII. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

Ročník XXXI.

Redaktor ANT. SUCHORADSKÝ.

Ke školskému problému v republice. *)

Fr. Světlík.

Zprávy, že ministerstvo školství chystá předlohy zákonů o postátnění inspektorů a reformně místních, okresních a zemských školních rad ve smyslu demokracie národního školství, které po převratu k velké škodě školství dáno bylo do rukou zradikalizovaného učitelstva, vyvolaly živou rozpravu o škole státní a náboženské, když právě zástupcové církvi mají dostat opět místo ve všech školních radách. Pravím předem, že církve by byly zastoupeny velmi nerovnoměrně, mají-li katolíci dostat po 2 a ostatní církve po 1 zástupci. Počet katolíků oproti ostatním vyznáním je tak převážný, že řečený poměr je pro katolíky naprosto nepříznivý. Zájem o návrhy ministerstva školství je jasným důkazem toho, že u nás je krize výchovy a v důsledku toho otevírá se před námi vysocedůležitý problém školský.

Levicové strany pospíšily si se schůzovými i novinářskými projevy proti plánům ministerstva školství, ačkoli se jedná pouze o to, aby činitelé ve školství starší než stát, rodina a církev, nabyly na školu většího vlivu. V úvahách levicového tisku o úmyslech ministerstva školství jde se však dále, řeší se problém školy u nás vůbec. Žádá se při tom velmi bouřlivě, aby vyučování náboženství bylo ze škol vyloučeno, aby byla zavedena jednotná laická škola státní a vyučování nábož. ponecháno bylo církvím. Není to ovšem nic nového a zvláštního. Otázka školská není také jenom u nás, nýbrž ve všech státech. V Anglii, Holandsku, Belgii byla rozřešena a v Německu právě se ní zabývají a to ve smyslu demokracie školy a svobody školy tak, aby škola vyhovovala všem velkým skupinám náboženským a kulturním ve státech se uplatňujícím. Je to ideální řešení školského problému, které je předurčeno poměry také v československé republice. I naší republice nezbude, než aby se řídila příkladem nejpokročilejších evropských států.

Státní školy pro děti dle jich náboženského vyznání nebo světového názoru rodičů zřízeny byly a jsou prostě nutny všude tam, kde náboženská a kulturní diferenciacie je už plně vyvinutá a kde rozpory světových názorů jsou tak hluboké, že jednotná výchova je nemožná. Je nemožno zdárně vychovávat děti z rodin, které stojí na půdě historického křesťanství, s dětmi rodin uvědoměle komunistických, které každé náboženství považují za opium a které v důsledku toho také křesťanskou mravnost naprosto zamítají. Je nemožno, aby vůbec dovedl katolické děti vychovávat učitel, který stojí na půdě strohého materialismu a snad už ani o historickém křesťanství ničeho neví a o jeho vlivu na duši a vnitřní život nemá vůbec potuchy. Nejvnitřnější pohnutky jednání u křesťanského

*) Uveřejňujeme článek poslance Světlíka z vánočního čísla „Lid. Listů“, abychom ukázali, že naše stanovisko k malému školskému zákonu a v otázce školské bylo naprosto správné!

dítěte jsou komunistickému učiteli naprosto neznámy právě tak, jako řečenému dítěti jsou nepřístupny a úplně cizí pohnutky jednání v Boha nevěřícího a každého nekomunistu nenávidějícího učitele. I Amerika, kde se vychovává i ve státních školách na podkladě biblickém a kde problém školský není pro křesťany tak akutní, přece podporuje svobodné školy náboženské a v Americe by se školský problém stal ihned akutní, kdyby tam nebylo vysoce vyvinutého svobodného školství náboženského. Podobně je tomu ve Francii, ačkoli Francie, Itálie a Španělsko jako národy národně i nábožensky jednotné nejspíše mohou mít jednotnou státní školu.

Dnes jsme u nás ve školství na tom tak daleko, že četní rodiče posílají děti do státní školy, vydané do bezohledných rukou zradikalizovaného a zbolševizovaného učitelstva, jen s velkými obavami a s nejkrajnější nechutí. Vychovatelská úloha rodičů často se musí vyčerpávat v tom, že rodiče doma potírají to, čemu se dítě ve škole učí, ježto děti přicházejí ze školy ve svědomí zdeptané a popuzené proti tomu, v čem jsou vychovávány v rodinách. Jak za těchto okolností může prospívat výchova, je zřejmo. Katoličtí rodiče jen s nechutí a odporem posílají děti do dnešní zbolševizované školy, která pěstuje nepřirozenou výchovu, zavádějící koedukaci dospívající mládeže a předčasné poučování biologické. Kam tato nepřirozená výchova vede, ukazují zprávy ze soudní síně. I vládní „Československá republika“ přinášející nedávno v rubrice ze soudní síně strašný obraz ze života 14—16leté mládeže, tázala se: Kde je vliv školy? Taková je dnes situace. Stojíme v krizi školské výchovy. Stává se všeobecným přesvědčením, že státní škola v rukou zbolševizovaného učitelstva neumí a nemůže vychovávat zdárně křesťanskou mládež, která očividně trpí újmu na mravním životě. Krise výchovy dává na denní pořádek problém školy v československé republice, který nemůže býti za nynější hluboké diferenciací názorů jinak řešen než úplnou demokratisací školy t. j. školou podle vzoru nejpokročilejších států, školou svobodnou pro náboženské a kulturní útvary placenou státem.

Za svobodnou katolickou školu.

A. Brouček.

Dne 17. listopadu v rozpočtovém výboru poslanec Roudnický kritisoval neudržitelné školské poměry a znovu zdůraznil oprávněné a spravedlivé požadavky katolických rodičů. Pokládáme za svou povinnost některé části jeho řeči zaznamenati i v tomto listě.

„Ukazují se zde dva směry, které zaujímají své stanovisko podle toho, jak jim ukládá jejich světový názor. Slyšeli jsme zde z řad socialistických obhajobu jejich zásad, jak oni by si přáli, aby školství bylo reformováno a zařízeno. Přáli by si, aby byla zavedena volná škola, aby tato škola byla svobodná. Proti tomu bychom my ničeho neměli. Ale tutěž svobodu a tutěž volnost, kterou oni rekvirují pro sebe, žádáme také my pro katolické rodiče, aby katoličtí rodičové měli totěž právo, tutěž svobodu a tutěž volnost a aby jejich děti, které jsou posílány do školy, nebyly snad znásilňovány těmi zásadami, které neodpovídají jejich světovému názoru. Vy nejste spokojeni s touto školou a nejsme spokojeni my. — Nuže, nezbyvá nic jiného, než rozchod. My vám přejeme

plnou svobodu, ale tutěž svobodu musíte také vy přáti nám. My nepopustíme. Vy se o tom přesvědčíte, že *narazíte na velikou, pevnou a silnou hráz, které nezdoláte. Vaše snaha bude marna. My nepovolíme, dokud nepřijdeme ke svému cíli.*" (Lid. listy dne 18. XI. 27).

Ministr školství a národní osvěty prohlásil na různé stížnosti poslancem Roudnickým přednesené, že *škola není místem pro řešení náboženských problémů, že není určena k hanobení náboženského přesvědčení* a dodal: „Neimponují mi manifestace konané pod vlajkou poslance Roudnického jako mi neimponují podobné manifestace se strany na př. socialistické. Politické strany od národní školy ruce pryč! *Škola nebude stranicky rozparcelována, nýbrž zůstane majetkem nás všech.*" (Lid. listy 19. XI. 27).

Poslanec Roudnický odpověděl panu ministrovi v plenu sněmovny: „Pan ministr školství prohlásil rozhodně, že program můj nepřijímá. ano že ho odmítá. A líbí-li se to panu ministrovi, nebo nelíbí, *jednou přijde chvíle, přijde doba, kdy lid svou demokracií si vydobude své školy, po které touží.* On nechce a nedopustí, aby děti stále byly znásilňovány, zotročovány ve škole, musí přijít chvíle, kdy pro katolické děti budou katolické školy s katolickými učiteli.“ (Lid. listy 26. XI. 27).

K prohlášení ministrově odpověděl i poslanec Stašek: „Takové odpovědi dostalo se katolickému lidu od ministra tak zvané reakční vlády na jeho tak bolestně citěné a s největší důvěrou přednášené prosby a požadavky. Co by tomu asi říkala strana p. ministra školství, kdyby na př. na její projevy pro novelisaci soc. pojištění odpověděl p. ministr sociální péče: Mně neimponují manifestace, konané pod vlajkou strany republikánské? *Ve státě s demokratickou ústavou budou to vždy politické strany, jež budou o škole rozhodovati!* Pokud se týče lidové strany, přiznávám, že její školský boj po prohlášení pana ministra školství a po jednoročním marném volání vstupuje do nové etapy. Ztratili jsme již víru, že bylo by lze určitou loyaltou a klidnou dohodou dosáhnouti nějaké pro katolíky příznivé úpravy poměrů školských.“ (Lid. listy. 1. XII. 27.)

Poslanec Světlík píše ve vánočním čísle Lid. listů o školském problému v republice a končí takto: Krise výchovy dává na denní pořádek problém školy v československé republice, který nemůže býti za nynější hluboké diferenciaci názorů jinak řešen než úplnou demokratisací školy, t. j. školou podle vzoru nejpokročilejších států, *školou svobodnou pro náboženské a kulturní útvary placenou státem.* —

Všeobecně se tedy uznává: 1. Poměry v našich školách jsou neudržitelné, 2. náprava se neděje a není naděje klidnou dohodou dosáhnouti příznivé úpravy školských poměrů pro katolíky, 3. musí tedy nastati rozchod, jinými slovy: musíme mít katolické školy s katolickými učiteli státem vydržované.

Tu narážíme na sebevědomé prohlášení ministrovo: Politické strany od školy ruce pryč! A hned v zápětí máme slavnostní prohlášení strany lidové: My nepovolíme, dokud nepřijdeme k svému cíli!

Školský boj strany lidové vstupuje po prohlášení ministra a po jednoročním marném volání do nové etapy!

Narazíte na velikou, pevnou a silnou hráz, které nezdoláte!

Zdá se, že začínají se šiky seřadovati k rozhodnému boji. Přáli bychom si z celého srdce, aby nástup stal se dříve, než bude pozdě. Nezapomínejme, že

tato škola trvá již deset let! Každý rok odkladu znamená obrovskou ztrátu! Generace starší vymírají a mladší? Kdo ve škole působí, ví, jaká generace nám vyrůstá. Generace novou školou odchovaná počíná vstupovati do politického života hlasovacími lístky — viděli jsme to již v obecních volbách. Nedávejme nikomu viny, počítejme s tímto faktem. A musíme s ním počítati i v budoucnosti. Kolik máme katolické mládeže? Ubývá jí či přibývá?

Lidová strana ve vlastním zájmu měla by boj o školu vybojovati co nejdříve. I když vydány budou nejpřísnější pokyny a nejostřejší nařízení o naprosté nestrannosti — „státní škola v rukou zbolševisovaného učitelstva neumí a nemůže vychovávat zdárně křesťanskou mládež, která očividně trpí újmou na mravním životě“ (Světlik). Taková mládež nepůjde se stranou lidovou, nýbrž se stranami druhými.

Čekati, že jednou přijde doba, že lid svou demokracií si vydobude školy katolické — jsou těšínská jablíčka! Nevím, bude-li někdy politický vliv křesťanských stran ve vládě tak mocným, jak tomu jest právě teď. Přirozeně, že nemůžeme nikomu předpisovati, ale smíme a máme právo pronášeti své názory.

Chceme-li vážně svobodnou katolickou školu — a tu chceme všichni, kdo milujeme mládež katolickou a svou vlast — pak *nutno dáti se v boj a vyburcovati k tomu boji všechny síly, pokud k boji je čas a chuť a dobrá vůle a jest naděje na úspěch!*

R Ů Z N Ě Z P R Á V Y.

Ministr Hodža o školské politice. *Reforma učitelského vzdělání* Ministr prohlásil, že nejhlavnější předlohy, jež budou v brzkou předloženy jsou tyto: Předloha zákona o pedagogických akademích, která snad nemá finančně-politických překážek, poněvadž neznámá značné zvýšení finančního nákladu a jest naléhavá, poněvadž není pochyby, že musíme svému učitelstvu poskytnouti možnost většího vzdělání, než jest nyní. Ministr v této věci již naznačil plán určitý. Musil jej však změnit a dnešní předloha spočívá asi na těchto zásadách: Zakládá se na myšlence, že by učitelské ústavy v té formě, v jaké dnes existují, byly vůbec zrušeny.

Tyto učitelské ústavy skoro všechny změnili bychom na pedagogické akademie s jedním resp. pro měšťanky s dvěma ročníky. Do pedagogických akademii byl by přístup se zkouškou dospělosti ze středních škol.

Akademie by poskytly by jednak nauku theoretickou, jednak praxi, která by se prováděla ve cvičných školách přidělených k pe-

dagogickým akademiím. Musíme se utíkat k takovému řešení, poněvadž jest jediné, které při dnešních finančních možnostech jest pro nás splnitelné.

Návrhy učitelských organizací jsou bez vyhlídek. Kdyby ministr trval na pedagogických akademích, které byly požadovány učitelstvem, znamenalo by to takový zvýšený náklad, že bychom celou věc musili odsunouti. Proto dává přednost tomuto řešení před odkladem Školská správa se neuzavírá ani před eventualitou, že bychom z jednoho po případě dvou ročníků mohli později udělat dva resp. tři. Má za to, že jeden až dva roky budou znamenati pro výchovu našeho učitelstva velmi značný pokrok. Mimochodem podotýká, že tím poslouží se i té myšlence, aby naše střední školy tak jak jsou, vychovávaly pro jiná povolání než jen pro ta, pro která vychovávaly žactvo až dosud. Samozřejmě celá předloha bude předložena k formálnímu projednání a bude se jí zabývat také kulturní výbor.

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XLIII. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

Ročník XXXI.

Redaktor ANT. SUCHORADSKÝ.

Neomylnost a světové náboženství.

IV. Stomar.

Idea zjeveného náboženství světového jest nerozlučně spojena s ideou neomylnosti. Patří k sobě jako hmota a forma, jako práce a síla, jako pojem trojúhelníku a věta o 180 stupních jako součtu úhlů.

Jen popírač zjeveného náboženství světového může se obejít bez neomylnosti. Pro všechny ostatní platí: Co jest dogma bez neomylnosti?

Jisté poznání součastníků o skutečném zjevení nestačí udržetí získanou pravdu neporušenou. U malého národa israelského bylo to možno pomocí proroků bez denních zázraků. Světové náboženství mohlo by podobné plody sklízeti jen pod leskem věčně zářícího zářačného slunce. To nejsou cesty Boží. *Jako jediný, relativně nepřirozenější prostředek jest tu neomylná lidská moc učitelská.*

Bez oné životní síly, která zajišťuje jednotu a trvání, nezasluhuje víra ani jména zjevení ani světového náboženství. A proč by se nemohla tato víra poznati bez zázraků nebo bez neomylného úřadu učitelského? Poněvadž byla veliká masa lidu ani nedovedla řešiti hodnověrnost skutečného zjevení. Většina lidí nemá k tomu ani ducha ani času ani vzdělání. Dobrá vůle musela by ztroskotati na ohromných obtížích. I kdyby všichni mohli zkoumáním skutečnosti opřiti svou víru vědecky a jistými důvody, musily by přece časem vzniknouti nerozřešitelné obtíže a spory k nevymotání o obsahu a předmětech víry. Napsané slovo svaté a náboženské tradice by se vykládaly co nejodchylněji; nikdy by se nedošlo k jednotě. Staví-li naproti tomu Boží moudrost, moc a prozřetelnost neomylnou autoritu jako zářící, přesvědčivou, srdce i ducha uchvacující skutečnost do života světového náboženství Bohem zjeveného, pak při pohledu na tuto jasně zářící svět podmaňující hvězdu pravdy nalézá rozumný základ pro svou víru i člověk duševně malý, mnoho zaměstnaný a nevzdělaný.

Hranice přirozeného dění se tím neničí. Tato neomylnost neznamena bezhříšnost lidských orgánů ani stále zářící, vše objímající a neomylné poznání: ona nevyžaduje pro obyčejné věci ani osvětlení či zjevení se strany Boha. Pán církve prostě nedovolí, aby nejvyšší náboženské úřady prohlašovaly blud veřejně a slavně za předmět víry. Tato starost Boží o pravé církevní učení stojí v jedné řadě s veleskutky jeho otcovské prozřetelnosti. Ten, jenž živí ptactvo nebeské a šatí polní lilie, dává i své církvi pokrm nesmrtelnosti a zdobí ji diademem neomylné pravdy. Bez neomylnosti nebyla by chráněna před zánikem a rozkladem, před klamem a smrtícím sporem. Bez neomylnosti byla by církev torsem, dilem, diletanta, budovou vystavěnou na navátém písku a ne budovou aere perennius.

Kdyby křesťanství nemohlo se vykáhati neomylnou autoritou, nebylo by světovým náboženstvím. Světové náboženství a neomylnost tvoří řetěz. Kdyby se křesťanství zřeklo neomylnosti, mělo by jen ještě jméno, ne však živou sílu světového náboženství. I světové dějiny mu zajišťují tento božský diplom na šlechtictví,

Zrušiti známku z pilnosti ?

T. Borek.

Jest nesporno, že dnešní mládež nerada koná svých povinností. I žáci velice nadaní jsou lehkomyšlní, hledí si jen sportu a všeho jiného, jenom pro školu a její povinnosti nemají smyslu. Podle toho jest i výsledek. Mnohdy na celé měšťanská škole nenajdete jediného žáka se samými jedničkami a klasifikuje se mnohem mírněji než za dřívější doby. Kde hledati příčinu? Ubývá snad nadaných žáků? Či jsou poměry horší, že děti nemohou se tak učit jako dříve? Anebo ztratil učitel na vážnosti či nedovede tak učit?

Jest hodně velmi svědomitých učitelů, kteří věnují škole všechn čas, nezanedbají jediné příležitosti k sebevzdělání a využívají všech možných metod — a mají snad větší úspěch? Nařikají jako ti druzí.

Někteří chtějí nynější mládež všelijak omlouvati a tím snad i své neúspěchy. Mluví o nedostatečných vlohách, chudokrevnosti, porušení duševní rovnováhy, počasi a nedostatku kyslíku. A navrhuji býti velmi opatrnými při posudcích dětských výkonů a zrušiti známku z pilnosti, pokud není možno počet dětí v jednotlivých třídách snížit alespoň na třicet.

Máme skromný dotaz: jsou všechny ty nedostatky teprve u dnešní mládeže? Nebyly i u mládeže dřívější? Proč při těch nedostatcích mohla prospívati mnohem lépe mládež dřívější a nemůže prospívati mládež nynější, když přece má více pomůcek a příležitostí k názornějšímu vyučování a k sebevzdělání? Nežila mládež dřívější v poměrech horších? Proč nepřekážejí ty poměry mládeži při sportu a proč jen jí mají překážeti při povinnostech školních? Proč ve stejném věku zcela jinak se učí mládež na středních školách?

Příčinu neúspěchu nelze omlouvati, spíše nutno zdůrazniti, že škola *velmi uvolnila kázeň* — škola bez kázně, mlýn bez vody — a že *někteří učitelé přehnanou humanitou a stálým omlouváním* kazí jen děti i rodiče. *Konání povinností musí se žádati bezpodmínečně*, má-li z mládeže býti zdravý národní kořen. Pokládáme za jeden z nejdůležitějších úkolů dnešní školy *pěstovati u dětí silnou vůli*. Silná vůle i železo láme! Lidé prostředně nadaní právě silnou vůlí dokázali ve světě divy. Této silné vůle dnešní mládež nemá a proto to tak uboze dopadá. Dáváme dětem samé kašičky a ještě je prosíme, aby tu kašičku jen laskavě spolklly. Nechtí-li, pak je omlouváme vším možným a tak jen jejich energii podlamujeme. To jsou zjevy nezdravé.

Staří učitelé měli ve třídách daleko více dětí a šlo to dobře a děti seděly po zemi, kdežto nynější mládež má přímo paláce, samý obraz, diagram, pomůcku, čítárny, knihovny, — a výsledek? Ubohý! Mládež nemá pevné vůle!

Přirozeně, že všechny děti nejsou stejně nadané, že tedy není možno ode všech požadovati stejně, ale *ode všech* nutno požadovati svědomité plnění svých povinností. Podle toho zajisté se řídí známka z pilnosti, kterou dává celý sbor. Jistě u žáka slabšího se k tomu přihlíží a žádnému se křivda neděje. To by se musila odstraniti i známka z mravů, neboť i tu jsou různé okolnosti, které by se mohly uváděti za omluvu. Temperament, prostředí atd.

Neomlouvajme, co se omlouvati nedá. Přidržujme mládež ke konání *všech* povinností, pěstujme u ní *pevnou vůli*, zanechme různých experimentů, odložme nemístnou humanitu, a — bude zase lépe. Omezme hranice volnosti, učme děti,

že nemusí vše viděti a míti, nevykládejme jen o právech, ale zdůrazněme i povinnosti, zaveďme nutnou kázeň a úctu, nesesměšňujme před dětmi nikoho a nic, netrpme jim klackovitost a nepořádek, zakažte jim hráti divadla a čísti všelijaký brak a — bude lépe. Učí-li se děti ve školách divadlům a různým básničkám na akademie, chodí-li do různých jednot, — pak ovšem není času na učení, zanedbávají se povinnosti, podlamuje se pevná vůle a dostavují se následky.

Do škol přicházejí různé oběžníky, pozvánky na besídky Volné myšlenky, různí kouzelníci, hrají se loutková divadla, dělají se výlety a děti se odvádějí od učení, od plnění povinností. Běrou pak školu a její povinnosti lehkomyšlně, mají tisíce výmluv, které se připouštějí. Vše jen ke škodě školy a vzdělání.

Odvádí-li se dítě od jedné povinnosti, zanedbává i druhou. Odvádíte-li děti v neděle a svátky od povinností náboženských, můžete se pak diviti, že zanedbávají i jiných povinností?

Učitel i kněz musí ve škole pracovati rukou v ruce, jinak jest tu nekázeň, nepořádek, neúspěch. Jen svornou prací všech učitelských sil nastane lepší doba a zvýší se láska ke škole, úctou k učiteli zocelí se vůle žactva, která pak se uplatní i ve prospěchu a nebude nutno známku z pilnosti škrtati. Mládež důsledně a obezřetně vedená ke konání všech svých povinností zvykne si pořádku, jenž jest základem každého zdaru. Návyk druhá přirozenost. Stálou a důslednou výchovou k zesílení vůle docílíme jistě i značných výsledků, za něž nám jednou i celý národ projeví svůj vděk a uznání.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Zemský spolek katolického učitelstva čsl. přijal na IX. valné hromadě dne 2. ledna 1928 resoluci, která bude zaslána klubu lidových poslanců a senátorů a ministerstvu školství. Stručný obsah je tento: 1. Učitelské ústavy buďtež zachovány. — 2. Pro zvýšení učitelského vzdělání buďtež rozšířeny o jeden ročník. — 3. Odborné vzdělání ať se podává jako dosud, souběžně se všeobecným. — 4. Osnovy buďtež upraveny tak, aby absolvování (maturita) pedagogia oprávněvalo po doplňovací zkoušce ke studiu některých oborů na vysoké škole, po případě ke vstupu do praktického života, a to do povolání, přístupných středoškolákům. Za tím účelem zavedla by se na pedagogia nepovinná latina. — 5. Pro školy obecné stačí absolvování pedagogia, které jediné soustavně pěstuje t. zv. dovednosti. — 6. Ať se umožní dobrovolné další vzdělání vyšší. — 7. Předběžné vzdělání pro přijetí na pedagogia budiž nižší škola střední nebo čtvrtá tř. školy měšťanské; přijetí závisí na přijímací zkoušce jako dosud. — 8. Je třeba přihlížeti k tomu, aby o re-

formě učit. vzdělání rozhodovali lidé, kteří učitelské ústavy znají. Jinak dopadne reformování pedagogií smutně. Doporučí se zřízení zvl. oddělení pro učitelské ústavy při ministerstvu školství a nár. osvěty. — 9. Reforma pedagogií předpokládá změnu osnov měšťanských škol a reformu přijímacích zkoušek, jinak se — jako obvykle — začne stavěti budova od střechy. (Citujeme podle Lid. listů.)

Reforma učitelského vzdělání. K ohlašovanému návrhu zákona o reformě učitelského vzdělání vydala sekce profesorů učitelských ústavů při ústř. spolku čs. profesorů prohlášení, ve kterém m. j. praví: Jakožto lidé, kteří po léta se zabýváme výchovou učitelů a kteří nashromáždili mnoho zkušeností po této stránce na rozdíl od těch, kteří reformu chystají, prohlašujeme: 1. Žádná střední škola ani dnešní ani jakkoliv reformovaná neposkytne budoucím učitelům tak všestranné a právě se zřetelem k jejich budoucímu povolání vhodné průpravy po stránce všeobecné vzdělávací jako dosavadní ústavy.

— 2. Žádný jednoročný kurs neposkytne jim tak ucelené a živé průpravy didaktické jako dosud ústavy. — 3. Je zásadní omyl viděti pokrok v odloučení průpravy vědecké a pedagogicky odborné při výchově budoucích učitelů — 4. Bude těžkým hříchem na národní škole, uzavře-li se vstup do učitelských řad absolventům měšťanských škol, z nichž hlavně se dosud kandidáti učitelského stavu doplňovali. S tím souvisí i nesociální ráz ohlašované předlohy, která znemožní dětem nejchudších venkovských rodičů, aby se staly učiteli. — 5. Opět konstatujeme, že výše všeobecného vzdělání, kterého dosahují absolventi učitelských ústavů podle osnov z r. 1919 se zcela vyrovnává úrovni středoškolské, a vidí-li snad kdo nějaké minus po stránce klasických jazyků neb deskriptivní geometrie, je na druhé straně větší plus po stránce praxe a dovednosti právě pro učitelské povolání potřebných. Prání části učitelstva po usnadnění možnosti případného studia na vysoké škole by vyhověla úprava doplňovacích maturit abiturientů učitelských ústavů na středních školách, kdyby jim byla odpuštěna zkouška z těch předmětů, jejichž osnovy se vyrovnají osnovám na středních školách. — 6. Propagátoři reformy v učitelstvu žádali pro příští učitele vzdělání vysokoškolského. Proto ani jim samým nemůže býti tento návrh přijatelný, poněvadž dle něho má se učitelstvu obecných škol dostávat vzdělání rázu středoškolského na jednoročných kursech, jež by byly částí (přídavkem) středních škol.

Na sjezdu katolíků již před 50 lety (r. 1877 ve Vídni) dotkl se otázky školské kardinál Pražský Schwarzenberg. Z jeho řeči část zde uvedu: „Mnoho pozornosti bylo věnováno škole a to právem, neboť škole náleží budoucnost časná i věčná. — Škola má dáti a vykonati, čeho rodina, čeho rodičové úplně docílití nemohou; rodina však má doplniti, co škola započala, co škola jenom z části vykoná. —

Soulad, souhlas musí býti mezi školou a rodinou; roztržka mezi oběma nevede k blahu, nýbrž ku škodě mládeže, k neblahé budoucnosti. — Z toho již jde na rozum, že beznáboženská škola líbiti se může jenom beznáboženské rodině (výborně!) a že beznáboženská škola vyhověti nemůže víře věrné rodině a že ona, nucena-li jest dítky své tam poslati, bez obavy jich tam nepošle (živá pochvala). — Musí-li rodičové dítky své poslati do školy beznáboženské, jsou tedy tím

více povinni nad tím bděti, co děti ze školy domů přinášejí. Povinností rodičů jest, aby pokud možno učitele poznali, v učebné knihy nahlédali, úkoly prohlédali a častěji se tázali, co ve škole se děje, a když by jim něco nápadným býti se zdálo nevhodným, mají se snažiti, aby seč jsou odpomohli. Nemí-li ale pomoc nikterak možná, pak jest na blížni hrozná zodpovědnost, kterou státní moc na sebe bere nucenou návštěvou školy. (Živá dlouho trvající pochvala a potlesk); *i sebe lepší škola nemůže bez vlivu rodičů a rodin prospívati. — Co prospěje, když děti v křesťanských školách leccos čtou a slyší, čeho na rodičích nenalézají? Co prospěje, když děti ve škole k modlitbě jsou přidržovány, vědí-li, že rodiče se nemodlí; co prospěje, když školní mládež se vodí na služby Boží, nemůže-li se upamatovati, že by rodiče služby Boží navštěvovali a si jich vážili? I nejlepší školou nemůže rodina býti nahrazena: ona musí býti doplněna a nejpevnější základ křesťansko-náboženského života jest nenahraditelný klenot — náboženství matčino. (Živý trvalý souhlas a potlesk.) Jenom tehdy může škola působiti, když děti vidí, že rodiče na škole zájem a z ní radost mají. Když při všem, co ve škole bohumilého slyší, říci mohou: *tak smýšlí, tak mluví, tak jedná otec, matka, bratři, sestry. Spolupůsobení je třeba, jinak není žádného zdaru.**

„Školník 1877 č. 11.

Hrabě Lev Thun na to pravil: „Nynější stav školství je neblahý. Děti mají 2 hodiny v témdni náboženství, jakožto učení, ale v 28 nebo 26 hodinách — *protináboženství* jako vzduch a život. Dříve žilo křesťanství ve škole, bylo jej viděti na stěnách, naplňovalo prostoru, síň školní byla kostelem, svatyní pro dítě. Nyní jest farář se svými 2 hodinami ve škole cizincem, hostem často opovrhovaným, který není s to, aby ducha ve školách třeba jen poněkud napravil.“

Školník 1877 č. 11.

Úprava učebných osnov pro školy dětí úchylných. Meziministerská jednání o přípravě nových učebných osnov škol pro děti úchylné, pokročila již do té míry, že v nejbližší době bude skončena, načež ihned nová osnova bude předložena zákonodárným sborům. Předloha je vypracována podle nejmodernějších method pedagogických, takže nová úprava učebných osnov bude znamenati značný pokrok tohoto odvětví školství.

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XLIII. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

Ročník XXXI.

Redaktor ANT. SUCHORADSKÝ.

Právní důvod (titul) primátu.

V. Stromar.

Ježíš chtěl jednou na delší dobu uniknouti zástupům, které horečně se sháněly po zázracích, a traplivému zármutku ze židovské nevěry. Odešel k severu. Asi deset hodin od jezera Genesaretského v krajině tetrarchy Filipa bylo městečko Paneas. Filip je zvětšil a ku počtě římského císaře nazval Caesarea. Ježíš šel sám napřed a modlil se. Pozvedl-li oči, viděl v pozadí sněhem pokrytý vrchol Hermonu a před sebou v nádherné poloze z bílého mramoru lesknoucí se chrám Augustův. Byl vlastně již na půdě pohanské. Tu zavolał rychle apoštoly a tázal se jich: „Kým praví lidé býti Syna člověka? I řekli jemu: „Jedni Janem Křtitelem, jiní Eliášem, jiní Jeremiášem neb jedním z proroků“. Dí jim Ježíš: „Vy pak kým mě býti pravíte? Odpovídaje Šimon Petr řekl: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého. A Ježíš odpověděv řekl jemu: „Blahoslavený jsi Šimone, synů Janův, neboť tělo a krev nezjevilo toho tobě, nýbrž Otec můj, jenž jest v nebesích. I já pravím tobě: Ty jsi Petr (t. j. skála), a na té skále vzdělám církev svou, a brány pekelné ji nepřemohou. A tobě dám klíče království nebeského, a cokoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi; a cokoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi“. (Mt. 16, 13–20).

Tato slova jsou nejjadernější, nejoriginálnější a nejvznešenější, která Syn člověka promluvil, a jaká vůbec kdy vyplynula z úst lidských. Slova, jaká může vymyslet jen duch zcela veliký, slova, která nikdo jiný vymyslet nemůže.

V aramejštině vyjadřovali se jasněji než v řečtině; žid snadno slovům těm rozuměl. Svazovati a rozvazovati byly užívané výrazy pro dovolené a zakázané. Největší znalec aramejštiny, Gustav Dalman, právem míní, že důraz příslibení u Matouše nutno klásti na to, že „slovo toho, jenž autoritativně může „dovolovati“ a „zakazovati“, má naprosto rozhodný význam“. „Na nebi“ má stejný význam se slovy „u Boha“. To bylo všeobecně známo.

Majiteli klíčů jest podřízen celý dům. I slova o klíčích byla známým a užívaným rčením. Tak má i Petr klíče nebeského království a jest jako správce klíčů zplnomocněným správcem Božím na zemi. Poněvadž se při tom jedná o obec Ježíšovu, v níž Petr tento úřad bude zastávat, a není naznačeno nijaké omezení na určité území, musíme pokládati, že mu dána byla plná moc učící i disciplinární. Petr právě ukázal, že nejlépe rozumí svému Mistru. Proto on to má býti, jenž jednou zaujme místo v obci, které nyní má sám Ježíš u svých učeníků.

Zkoumali jsme dosud poslední část příslibení; plně vynikne tento teprve v souvislosti s prvními větami Kristovými. Spojení slova církev s obrazem stavby a výstavby bylo prvním křesťanům rovněž běžným. Pavel miluje tuto metaforu. Objasní se nám reminiscencí z horského kázání. Ježíš mluví tu o domu na skále postaveném; „i spadl příval, a přišly řeky, a zavály větry a obořily se na ten dům“; a nepadl, neboť byl založen na skále, kdežto dům na písku postavený

padl a pád jeho byl veliký, neboť byl založen na písku. Ani církev nepadne, neboť stojí na skále. Touto skalou pevnou jest Petr. Bez něho musela by se budova církve shroutili. I nejpevnější věž spadne, zbavíme-li ji základův.

Osoba může býti živým základem jen svou autoritou. Církev jest jednou věrou, jednou nadějí, jednou láskou pohromadě držící, božsky sjednocená, organizovaná společnost. Moci pekelné ukazují se nesvorností, roztržkou, bludem a nevěrou. Kdyby tyto mocnosti přemohly církev, pak brány pekelné zničily Kristovo založení. Má-li církev v boji zvítěziti a vítězem zůstat, nesmí jedna víra, jedna naděje a jedna láska býti otřeseny, musí neporušeny zůstat. A právě tato neporušenost má podle vůle Ježíšovy býti zachována těsným spojením se skalou, t. j. s autoritou apoštola Petra. Slovo Petrovo prikazující a rozhodující má udržeti jednotu. To jest smysl zaslíbení Kristova.

Blud znamená ruinu pravdy; ztráta Kristem hlásaného učení nutně působí záhuby jeho založení; proto musí základ skály, jehož tvrdost a neochvějnost jedině zaručují trvání a život církve, býti uchráněn přede všemi přívaly bludu a zůstat v neměnném majetku pravdy. Petr nesmí tedy postrádati milodaru pravdy. Vysloví-li se jako zástupce a správce Syna člověka pro některou pravdu a počítá-li ji k obsahu zjevení, nemůže se mýlit. Nemají-li slova Ježíšova býti prázdným zvukem, musí znamenati: Bez základu na skále žádná pevná stavba a základem jest Petr; bez netknuté, neměnné pravdy žádné zjevení, žádná jednotu, žádná církev, žádný druhý Kristus; musí tedy tento základ, Petr, pravdu neomylně a pro vždy držeti a hlásati.

Srovnáme-li 16. kapitolu sv. Matouše s ostatními zprávami o Petrovi, nalezneme povšimnutí hodná potvrzení. Podobenství o správci u sv. Lukáše 12, 41 vztahuje se výslovně na správce Kristova. Správce neví, kdy Pán jeho přijde k účtování, má tedy úřad svůj konati s mírností a s ohledem. To jest smysl podobenství. Za Mistra a za sebe platí Petr z příkazu Pána zázračně ulovený peníz na daň chrámovou. Za Petra zvlášť se Pán modlil, aby nezhynula víra jeho, a on po svém obrácení utvrzoval bratry své. Petra uvádějí evangelia na prvním místě, mezi apoštoly jest vždy na prvním místě, první káže, předsedá sněmu jerusalemskému atd.

Velikou důležitost má svědectví Janova evangelia. Jan vypravuje, jak Pán hned při prvním setkání dává synu Janovu, Šimonovi, příjmení Skála; vypravuje, jak Pán po svém zmrtvýchvstání ustanovuje Šimona Petra pastýřem svých beránek i ovcí. Tato slavnostní slova osvědčují nejzřetelněji vše objímající a úcty vyžadující moc Petrovu v prvotní obci a mezi ostatními správci. Židé slovem „pásti“ všeobecně rozuměli skutečnou vládu a správu.

Výchoďan slovy pásti, skála, svazovati a rozvazovati, klíče království — chápe úmysl Kristův mnohem názorněji a pronikavěji než suchopárnou juristickou formulí. Taková podobenství a takové obrazy se mnohem lépe pamatují a udržují.

Ježíš vychovával apoštoly i k pokoře. Právě ti nejvyšší měli se cítiti jako služebníci všech. Chtěl-li Petr býti pravým učníkem svého Mistra, musel nahlédnouti své chyby a dovésti snášeti i pohanu. Jednou pojal Pána stranou a počal mu domlouvati, když Pán předpovídal své utrpení, byl za to však přísně pokárán ostrými slovy Mistrovými: „Jdi mi s očí satane, neboť nemáš na zřeteli věci Božích, nýbrž lidské“. (Mr. 8, 33). Čím byl skromný rybář proti Synu člověka? Od něho dostal vše, co ho nad jiné povznášelo. Znamenalo by to tedy

popíráti nejpochopitelnější zásady křesťanství, kdyby chtěl někdo souditi, že ostré odsouzení a pohana z úst Pána vylučuje Petrův primát. Naopak! Tehdy ještě zcela pozemsky smýšlející syn Janův potřeboval mnohé trpké důtky, aby při své moci nebyl příliš domýšlivým. Dá se vůbec mysliti, že by nejmoudřejší učitel přehlédl tuto paedagogickou nutnost?

A nyní významná otázka platilo příslibení na cestě do Caesarei jen Petrovi, či předpokládalo jeho nástupce a přisvojovalo jim stejná práva?

Chtěl Kristus založiti světovou církev? Chtěl! Věděl, že bude trvati staletí? Věděl! Tím jest tedy dána i odpověď na dřívější otázku. Kristus prohlásil, že jeho církev bude trvati až do konce světa a předpověděl, že Petr zemře smrtí násilnou. Kdyby Šimon Petr podle úmyslu Krista neměl nástupců, kteří by stejně jako on tvořili základ církve, pak by smrtí apoštola tohoto zmizely základy a církev by více nebyla dílem Ježíšovým; shroutilo by se dílo Ježíšovo. Kdo uznává pravost slov Kristových a věří v trvání jeho církve po staletí, ale zároveň jen jediného skoro před dvěma tisíci lety zemřelého muže má za fundament živé, pozemské církve, kdo myslí, že by jen jediný smrtelný člověk odolal útoku bran pekelných, kdo klíče pozemského domu Božího svěruje rukám jen jediného člověka, podkládá Pánu zcela nerozvážlivé nebo při nejmenším podivuhodně nepraktické zaslíbení.

Tento jednostranný výklad jest jistě nekritický a nevědecký. Text legislativní nesmí libovolně omezovati zákonem stanovenou moc na prvního nositele; privilegia úřadu nezanikají s prvním majitelem. I tu máme bezesporně co jednati s legislativním textem, s privilegiemi úřadu. Kristus spojuje osud církve s osudem Petra, který má býti stále jejím základem. Lidé umírají, církev Kristova zůstává stále. Příslibení o skále nemůže přestávati smrtí syna Janova, neboť by smrtí jeho musel padnouti i základ církve a tím i zahynouti církev sama.

Mocný konečný akkord příslibení Kristova Petrovi-Skále „a brány pekelné ji nepřemohou“ uzavírá v sobě skutečnost, že milodar pravdy církvi zůstává zachován. A zůstane jí zachován, pokud zůstane ona ve spojení se základem, na kterém jest zbudována, s Petrem.

Slova Páně jasně se odrážejí v dějinách církve římské a římského biskupství.

Jest velice rozšířeným omylem, že katolická apologetika musí nutně papežství jako pokračování Petrova primátu odvozovati od jeho pobytu v Římě a od jeho biskupského úřadu tamtéž. Tomu tak není. Jistě možno tak dokazovati, ale není to nikterak nutno. Apologeta jistě jde správnou cestou, dokazuje-li neomylnou pravdu zaslíbení Kristových a stálé trvání jeho zařízení z božské misse Mesiáše a na tomto základě dále buduje. Jakmile je pevně zjištěno, že Kristus nejen primát sv. Petra ustanovil, nýbrž i o primátu jako stálém zřízení mluvil, pak jest jen ještě třeba dokázati, že jedině římscí biskupové mají nárok na privilegia Petrova. Podle slov Kristových musí míti Petr nástupce: v úvahu přicházejí podle důkazů dějin jen biskupové římscí; tím jest dán i závěr.

A nyní projdeme první dvě století, abychom si uvědomili vliv Říma.

Setkáme se především s často opakovanou námitkou, že římský biskup není nositelem moci, nýbrž římská církev. V této větě skrývá se zvláštní nedorozumění, tím zvláštnější čím mocněji při tom se zdůrazňuje suverenní, demokratický charakter obce.

Až do konce druhého století mluvilo se nerado o zvláštní činnosti církevních orgánů. Neučí biskup, nýbrž jeho církev, neobětuje biskup, nýbrž církev.

Církev byla zcela v duchu Pavlově chápána jako organismus; ona jest to, která pracuje, ale ona působí ve svých orgánech a skrze ně. Staří mluvili o oběti církve jako my mluvíme o zákonodárství státu; při tom však jsou v činnosti přece jen určité orgány. Výlučná moc obce jako takové nepřichází v úvahu, nýbrž jen spojení všech údů, jednota organismu. Jen ve spojení se svou církví, jako orgánu mystického těla Kristova, jest biskup schopný jednání a oprávněn jednat. Nemůžeme tedy primát římskému biskupovi na základě starých pramenů upírat, poněvadž podle nich ne on, nýbrž římská církev ukazuje se jako mluvčí a nositelka práv.

Katoličtí i protestanští církevní historikové i právníci v posledních letech závodili, aby vyličili přednost a vliv římské církve v prvních třech stoletích. Obojí tento vliv přeháněli. Nedá se dokázat, abychom aspoň jedno jmenovali, že idea apoštolské poslušnosti biskupů nejdříve a jen v Římě se vynořila a odtud se rozšířila; něco podobného platí o obvyklém vyznání víry při křtu; i ustálení některých textů v Novém zákoně vlivem Říma není dokázáno.

Jiné vlivy jsou dějinami zajištěny.

List římské církve církvi Korintské kolem r. 98 k urovnání vzniklých tu rozmrsek jest psán tonem vysoké, dobře odůvodněné a uznávané autority. List nalezl v Korintě ohlasu, a jak se zdá, i poslušnosti. Asi o 12 let později velebí mučedník Ignác římskou církev jako předsedkyni ve svazu lásky, učitelku jiných církví. Sv. Polykarp, žák sv. apoštolů, jde v r. 154 do Říma, aby s tamějším biskupem Anicetem jednal o čase velikonočním a vyrovnal některé jiné sporné body. Toto se mu podařilo, otázka velikonoce zůstala nerozluštěnou. Odešel v pokoji. V téže době byl v Římě Hegesippus z Palestiny, aby si zajistil souhlas této církve s pravidlem víry ostatních obcí.

Řím vystupuje s rozumnou mírností a opatrností, ale přece rozhodně proti heresi Marcionitů, vystupuje proti maloasijským Montanistům; v osobě papeže Viktora rozhoduje Řím vyloučení obce maloasijské z církve obecné, poněvadž se v otázce velikonoce nechtěly podrobiti, Řím doporučí mírnější zpovědní praxi a působí tím rozhořčení přemrštěnců Tertulliana, Hippolita a Novatiána. Tertullian nazývá rozhodnutí Říma nezvratným. Římem hájena zpovědní praxe skutečně pomalu vítězí nad tvrdošijností těchto učených mužů a nejmocnějších spisovatelů té doby. Proto se nedivíme, že již sv. Ireneus z Lyonu mezi r. 180 a 199 ve svém velkém díle proti heresím přiznává římské církvi zvláštní přednost.

Římští biskupové nejvyšší moc v církvi chránili věrně jako dědictví Petrovo, jako oporu křesťanství, jako talisman jednoty. Podle Die Kirche als Stiftung Jesu od St. von Dunin-Borkowski S. J.)

Vhodná četba pro mládež. Nákladem Družstva Vlast vychází již 21. rok sbírka zábavné a poučné četby pro mládež „Vzděl. četba katol. mládeže.“ V poslední době vyšly v této sbírce tyto zajímavé spisy: Ar. Oliva: *Dětem i rodičům*. Cena 10 Kč. — Ar. Oliva: *Spasitel přichází*. Cena 4 Kč. — Ar. Oliva: *Věrnost Spasiteli*. Cena 4 Kč. — Anna Simerská: *Pohádky jarních květů*. Cena 4 Kč. — Ar. Oliva: *Příručka katolického dítěte*. Cena 4 Kč. — Tyto knihy vřele doporučujeme všem přátelům katolické mládeže.

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XLIII. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“

Ročník XXXI.

Redaktor ANT. SUCHORADSKÝ.

Pro katolickou školu,

T. Borek.

Katolíci v Holandsku bojovali celá desetiletí za náboženskou školu státem vydržovanou a — vybojovali si ji. V Německu katolíci bojují za katolickou školu a jistě si ji vybojují. Mají velmi čilou centrálu katolické školské organisace v Düsseldorfu, která vydává vědecký čtvrtletník „Schule und Erziehung“ a pro propagaci katolické školy v nejširších vrstvách měsíčník „Elternhaus, Schule und Kirche“ v 90 tisících exemplářích! A počet odběratelů stále stoupá.

Slovensko má školy církevní. Morava pracuje velmi horlivě. Matice cyrilometodějská vydává opravdu pěkný a pečlivě Msgrem Dr. Aug. Štanclem redigovaný lidový list „Rodina a škola“ — u nás slyšíme o katolické škole jen před volbami, po volbách jest zase ticho v dědině. Nejvýše si posteskneme v novinách, aby se nezdálo, že otázka školská nezajímá. A přece nejsou nikde poměry školské tak žalostné jako právě u nás.

Máme tu sice Matici svatováclavskou, ale snad jen na papíře. O její činnosti nemožno vůbec mluvit, máme-li na mysli propagaci katolické školy.

Uvádí se do života Katolická akce, která snad bude se vážně zabývatí otázkou katolické školy a seskupí nejlepší a nejčilejší pracovníky, kteří pod vedením praktického sekretáře začnou i u nás už jednou vážně pracovat. Zdá se, že u nás nemůžeme z místa jednak proto, že nedovedeme nalézt vhodnou a schopnou sílu, jednak proto, že všechno navlékáme na politické kopyto a posuzujeme lidi podle toho, líbí-li se či nelíbí tomu či onomu. To se nám jednou zle vymstí. Každý pracovník musí býti vítán, každý k práci přizván a připuštěn. Učini-li Katolická Akce v tom ohledu nápravu a vybere-li si pracovníky bez vlivu politické štraničnosti může vykonati velký kus práce. Škola a školské otázky může rozumět jen ten, kdo všechnu tu mizerii zná ze zkušenosti. Teoretik zůstává teoretikem a teorie a praxe jsou dva veliké rozdíly.

Práce pro katolickou školu, má-li býti cílevědomá a účinná, musí mít centrum, katolickou školskou organizaci, jejíž vedení musí býti ve spolehlivých a schopných rukou. Tato organizace musí jednak hájiti a jednak propagovati katolickou školu a výchovu, musí tedy odrážeti útoky a zároveň i stavěti, v jedné ruce musí mít lopatu a v druhé ruce meč. Musí tu býti spolky katolických rodičů ve všech školních obcích a tyto spolky a sdružení s katolickými vychovateli s kněžstvem musí společně vytvořiti mohutnou hráz a bezpečnou obranu proti všem, kteří nechtějí přiznati katolické škole rovnoprávnost a rovnocennost, kteří v otázce školské upírají rodičům jejich nezadatelná práva a přisuzují státu v otázce školské neomezenou svrchovanost.

Účelem školské organisace není a nebude vyvolávati boje. Katolíkům boj o školu byl vnucen nesvědčitými učiteli a nepřáteli všeho katolického. Víme, že škola musí mít klid a pokoj, má-li svědomitě plnit své vznešené poslání.

Nedomáháme se katolické školy z nějaké umíněnosti nebo zaujatosti, domáháme se jí proto, že jsme o tom pevně a nezměnitelně přesvědčeni, že jen katolická škola může se zdarem vychovávat děti katolických rodičů v jejich duchu a zaručiti jim naprostou jistotu, že budou plně respektovány jejich city. Škola má vzdělávat a vychovávat, klást základy k charakteru, vésti ke světlu, k životu a k Bohu. Katolické dítě musí býti vychovááno na základě katolického názoru světového, nemá-li v jeho duši nastati rozpor a hynouti jeho víra, nejdražší a nejceněnější poklad. Kdo nám odpírá školy katolické kdo nám odpírá svobodu svědomí, jest naším nepřítelem a narazí u nás na nepřekonatelný odpor.

Školská organizace katolická má stále v evidenci všechny otázky školské a pracuje v těsném spojení s episkopátem a katolickými zástupci v parlamentě a v školských úřadech. Jen jednota a semknuté řady vedou k vítězství.

K cíli přijdeme jen pozitivní prací. Papírové resoluce nic neznamenaají. Musíme rozvinouti všechny schopné síly k prohloubení, oživení a propagaci katolické výchovy. Musíme začít v rodinách. Potřebujeme jako soli i u nás listu pro propagaci školské otázky, listu lidového, obratně redigovaného zkušeným praktikem. Stoupence katolické školy musíme získávat ve všech vrstvách a ve všech stranách. Tuto apoštolskou činnost může konati jen dobrý list. O úspěchu bude možno mluvit jen tehdy, budou-li katoličtí rodiče naprosto přesvědčeni o nutnosti a prospěchu katolické výchovy a školy.

Škola jest bojištěm, kde se rozhoduje o tom, bude-li národ katolickým či pohanským. Pro katolíky jest škola otázkou života a smrti. Proto jest pro ně i otázkou nejdůležitější. Politiku přenechme jiným, učitelé katoličtí a kněží věnujmež se se vším úsilím propagaci náboženské výuky a katolické školy. Z dnešní školy vyjde uvědomělých katolíků velmi malé procento. Co se jednou ztratí, těžko se získává, dá-li se vůbec získati. To nejlépe vidíme na sektářích. Mnozí soudili, že za několik let zmizí. Nezmezili a získati je jest věcí velmi obtížnou, ba skoro nemožnou.

Kdo dnes nechápe vážnost doby, kdo nevidí důsledky nynější školy, jest opravdu raněn slepotou. Kdo chápe a vidí, přiloží jistě ruce ku společné práci pro lepší budoucno církvi i státu.

Nesmrtelnost duše.

V. Stromař.

Vědomí člověka o nesmrtelnosti. Jen člověk zná a doprovází rakev, jen on prokazuje mrtvým úctu, jen on chápe majestát a význam smrti. Jen člověk zabývá se myšlenkami o nesmrtelnosti. Tyto myšlenky ho naplňují radostí a otřásají jím. Proč to vše jen u člověka? Poněvadž jeho duše jest nesmrtelná! Mohlo by naše oko viděti slunce, kdyby nebylo slunci podobné (zářivé)? Mohli bychom se nadchnouti pro věci božské, kdyby v nás nebyla moc Boží? Víra v nesmrtelnost jest nábožensky historická skutečnost. Myšlenka na věčnost jest v duši lidstva, v srdcích civilisovaných i necivilisovaných národův.

Metafysický důkaz pro nesmrtelnost duše. Základ nesmrtelnosti jest duchovost (netělesnost) duše. Duch nesestává z částek a nemůže se v částky rozkládati. Naše „já“ jest jednota a jednoduchost (pouhost). Tělo stále se mění, duše

je stále táž. Tělo počíná si jako každý organismus, duše jest vědomá individualita, osobní Já, které nemůže býti ničím jiným. Podstatou tohoto „Já“ jest individuální trvání. Smrt tělesná nemůže tedy působiti smrt duše. Duše mohla by svou jsoucnost ztratiti jen zničením své jsoucnosti. Samostatnost pro duševní činnost pochází z rozumu a vůle. Tyto akty jsou nehmotné, nadsmyslné, nepotřebují vnitřně spolupůsobení tělesných orgánů. Svými nehmotnými akty povznášejí se duše do věčného království pravdy a svatosti, přes hranice prostoru a času, konečnosti a pomíjejícínosti. Všecko pozemské a tělesné blaho, i život sám, obětuje duše pro ony vyšší cíle, které vyplývají z její nehmotnosti.

Důkaz z duševních vloh. Duše mohla by zaniknouti, kdyby ji Bůh zničil. To však není možno, neboť Bůh sám dal jí dech pro věčnost a do její přirozenosti vložil lesk své podobnosti. Teleologie věčné moudrosti neničí svá díla, spíše je zdokonaluje.

Věčná moudrost stvořila duši pro pravdu a svatost, pro dobra nepomíjející. Pravda jest jí zrakem; touha po ní provází ji životem, vzdouvá její nehmotná křídla. Vypravuje se o orlu, že může se povznést ke slunci a hleděti do něho. Duše se mu podobá. Náhled do pravdy, láska k dobru jsou oči a křídla, které ji vedou vzhůru k zářivým dobrům, která jsou věčná, nepomíjející. Na zemi hlavní pud lidské duše není upokojen. Přirozenost duše a moudrost a svatost Stvořitele vyžadují nesmrtelnost. Jen věčnost splní obojí. Nesmrtelnost vyžaduje i mravní řád.

Z hloubí lidské duše prorok lidského srdce, sv. Augustin, promluvil slova: „Pro sebe jsi nás stvořil, o Bože, a srdce naše jest neklidné, dokud v tobě nespočine“. Mocně a nesmazatelně je v duši touha po blaženosti a štěstí, touha po dokonalosti. Tyto přirozené vlohy nemohou býti marnými a mylnými, nemohou směřovati do prázdna, jíti v niveč. Jinak by bytí bylo nesmyslem. Bytost podle Aristotela nečiní nic marně, a věda potvrzuje všude jeho slova. Může v královské vládce, bytosti, v duši, býti porušeno to, co všude jest pravdou a má účel? Tak vznešenou ji Tvůrce učinil, že ji nestačí všecko pozemské dobro, nýbrž hledá Boha, dobro nejvyšší. Jest povznešena nade vše pozemské. Její rozum chápe dobro všeobecně, poznává pomíjející dobra v jejich pomíjejícínosti a ukazuje vůli stále do výše a vůle nemůže se zastaviti u dober pomíjejících. Dá-li se spoutati a zahodí své šlechtictví, zachvátí ji hlad marnotratného syna a cítí se chudičkou.

V hlasu svědomí, v mravní povinnosti svatou silou připoutal ji Bůh k dobru, tak silně ji k dobru připoutal, že i zlo volí stále pod záminkou dobra. Dobré není jen požadavkem povinnosti, nýbrž i blaživým dobrem. V Bohu spojují se mravnost a blaženost v nejdokonalejší harmonii. Dobré jest svatost a blaženost, konec mravní schopnosti a pudu po blaženosti. Dokonalé vyžaduje uznání a celou lásku srdce, jest zároveň dokonalost a pokoj.

Svět bez Boha a bez nesmrtelnosti, to jest smrt. Není-li Boha a nesmrtelné duše, jest bytí nesmyslem. Rozum i víra odmítají takovou nemoudrost. Nevěříme v noc a v nic. Běh světa nekončí v noci, nýbrž ve světle. Co žádá rozum, potvrzuje zjevení. V mocných akordech zvěstuje věčné vítězství dobra, skrze Boha a v Bohu.

Bůh a nesmrtelná duše jsou základy náboženství. Duši patří vše, ale ona patří Bohu. A kdyby ji království světa a jejich sláva chtěly odloučiti od Boha, jejího principu a jejího cíle, zaznívá hlas jejího vykupitele, který ji upozorňuje na její vznešený původ, na její věčné určení, na základní příkaz všech náboženství: Bohu samému se klaněti a jemu sloužiti budeš.

Dějí se posud zázraky?

Jos. Fabian.

Nežli odpovíme na tuto otázku, zodpovězme si dříve otázku jinou totiž: „Co jsou zázraky?“ Zázraky jsou skutky, jež může učiniti toliko všemohoucí Bůh, nebo ten člověk, kterému Pán Bůh dá tu moc, aby mohl takové skutky činiti. Již ve Starém Zákoně t. j. v době před Kristem Pánem činil Hospodin mnohé zázraky; vzpomeňme jen k. p. jak čtyřicet let krmil národ izraelský (židovský) na poušti manou, chlebem to, jež denně (kromě soboty) jim s nebe sesílal, jak seslal oheň s nebe, který oběť Eliášovu i s kamením a vodou strávil, jak k zachránění Jonáše uvrženého do moře poslal velikou rybu, jež ho vyvrhla na břeh atd. Zázraky činili mocí jim od Hospodina danou též patriarchové a proroci; vzpomeňme si jen na zázraky, které vykonal Mojžíš před králem egypt. (Faraonem) a na poušti! A co zázraků učinil Ježíš Kristus v Zákoně Novém! Sám člen vysoké rady (nejvyššího soudu) Nikodém vyznal to slovy: „Mistře, víme, že jsi od Boha přišel (jako) učitel, nebo žádný nemůže těch divů činiti, kteréž ty činiš, lečby Bůh byl s ním“ (Jan 3, 2). To dokázali i úhlavní nepřátelé Ježíše Krista — farizeové! Když t. Kristus Pán vzkřísil Lazara, který již čtyři dny byl ve hrobě, takže mrtvola jeho byla již v rozkladu — a když mnozí ze židů pro tento zázrak v něho uvěřili, „sešli se nejvyšší kněží (židovští ovšem) a farizeové v radu a pravili: Co učiníme, nebo tento člověk činí mnohé divy? Necháme-li ho tak, všickni uvěří v něho“ „Protož od toho dne myslili, aby jej zabili“ (Jan 11, 47—48 a 53).

I svatí apoštolové a mnozí svatí a světice Boží činili veliké divy a zázraky, jak možno se dočísti v jejich životopisech; tak k. p. sv. Petr uzdravil člověka od narození chromého vzkřísil v městě Joppe dobročinnou ženu Tabithu a m. j.

To křesťanu v pravdě věřícímu jistě postačí — vždyť každá téměř stránka Písma sv. zmiňuje se o nějakém zázraku.

Než jsou přece lidé, kteří chtějí, by k vůli nim Pán Bůh činil divy a zázraky, by tedy byl jejich — služebníkem! O takových platí slova Syna Božího: „Národ zlý a cizoložný (t. j. Bohu nevěrný) hledá znamení a nebude mu dáno“ (Mat. 16, 4). Avšak i oni mohou se přesvědčiti o zázracích, neboť ty dějí se až posud! Co jen zázraků událo se od r. 1858 v Lurdech (ve Francii), kde téhož roku zjevila se Rodička Boží zbožné dívce Bernadetě! Celé knihy již o tom vydány i od mužů, kteří tam přijeli jako nevěrci, ale přesvědčivše se na vlastní oči o těch divech, stali se hluboce věřícími! Až posud každého roku uveřejňovány jsou zprávy o tom, kolik nemocných bylo zázračně uzdraveno, ač o většině prohlásili lékaři, že jsou nevyléčitelní! A každý zázrak zkoumá zvláštní komise lékařů pod přísahu vzatých! Nuže tam si dojeť, kdo nechceš věřit, že se zázraky až posud dějí. Ostatně již před 70 léty složeno 30.000 franků pro toho, kdo dokáže, že to nejsou zázraky — a hle, ještě se nikdo nepřihlásil, ač obnos ten možno že se již zdvojnásobil — proč se nikdo nepřihlásil? Inu proto, že zázraků těch popříti nemůže! Jak by si takový posměváček pomohl — ale ono to nejde! A v Neapoli neopakuje se skoro každého roku zázrak s krví sv. Januaria (19. září)? Krev ta jest uschlá ve zvláštní lahvičce; když však ve výroční den tohoto mučenika postaví se vedle lebky jeho, proudí jako živá! (Nedávno stalo se to v jiný den, při návštěvě t. král. prince). Tisíce lidu bývá přítomno tomuto zázraku — a nestane-li se někdy, jsou Neapolitáné nešťastní, považující to za trest Boží . . . A což neporušený jazyk našeho sv. Jana Nepom, není to div a zázrak veliký? Není též v dějinách k. p. Staré Boleslavi, Svaté Hory a j. uvedeno množství zázraků? Ovšem kdo věřiti vůbec nechce, tomu jest vše marno dokazovati, jako farizeům, kteří viděli nesčetné zázraky Krista Pána — a přece neuvěřili!

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XLIII. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

Ročník XXXI.

Redaktor ANT. SUCHORADSKÝ.

Ministr Hodža odmítá požadavek konfesní školy.

V kulturním výboru senátu dne 20. března rozhovořil se pan ministr školství o kulturní politice v našem státě. Než přikročíme k různým reformám školským — „musíme mítí rozřešeno a to je vážné a rozhodující, můžeme-li a chceme-li utvořití jednotný typ národní školy pro celý národ. To je punctum saliens“.

„Na Slovensku máme dnes již značné procento škol státních, ale větší procento škol církevních římsko-katolických, evangelických, řecko-katolických a židovských, a mluví-li někdo o pokroku, musí se v první řadě tázati ministra školství, co vykonal ve prospěch sjednocení těchto škol, *proti tomu vyloženému atentátu na kulturní jednotu národa československého*“.

„Škola musí býti zbavena politických i stranických vlivů a jest třeba, aby o této thesi se nehovořilo jménem pokroku ani jménem konfesí. Škola budiž všech politických vlivů prostá“.

„Hlásí se k slovu požadavek *konfesní školy*. Ministr *je proti ní*, naopak jeho snahou jest, abychom i na Slovensku konfesní školství přeorganisovali na jednotnou basi, která by sice samozřejmě vyhovovala všem oprávněným požadavkům náboženské výchovy, ale která by přece jen postavila školu na základ nekonfesijní, protože o školu má zájem celý národ a stát“.

To jest mluva jasná — odmítnutí stěžejního požadavku katolického lidu! Hodža jest evangelíkem, staví se tedy i proti požadavku poctivých evangelíků, kteří rovněž žádají školy konfesní. Oháníme se všude demokracií a chceme monopol státní školy! Běřeme rodičům svaté a nezcizitelné právo jejich na výchovu dětí!

Ministr má právo pronéstí svůj názor, ale totéž právo mají i věřící rodiče dítek a ti z velké většiny jsou a budou pro školy konfesní. *Není pochyby, že katolíci si katolické školy s katolickými učiteli státem udržované vybojují bez ohledu na to, co míní a chce pan ministr školství*. Pro katolické školy bojujeme *se stanoviska zásadního*, nějaké zaujatosti konfesijní nebo jiné nemáme. Jest to náš životní zájem a jest to zájem republiky, která potřebuje lidí celých, pevných charakterů, kterých moderní škola nikdy nevychová, neboť základem charakterů jsou pevné zásady, které dává světový názor křesťanský, nikdy však materialistický.

Otázka katolické školy jest pro katolíky a zůstane otázkou života a smrti. Od požadavku katolických škol neupustíme, poněvadž ani upustiti nesmíme!

Uznáváme, že jest dosti těžko vyřešiti u nás otázku školskou, ale vyřešení *se usnadňuje* uskutečněním našeho požadavku: děti nevěřecké a bezkonfesijní do státních škol bezkonfesijních a děti věřící do konfesijních škol státních.

Opakujeme zde slova poslance Roudnického: *My nepopustíme*. Vy se o tom přesvědčíte, že narazíte na velikou pevnou a silnou hráz, které nezdoláte. Vaše snaha bude marna. *My nepovollme, dokud nepřijdeme k svému cíli!*

To jest i naše odpověď panu ministrovi školství!

T. Borek,

Františka Rezková:

Matky našich buditelů.

Jest něco nevýslovně tklivého a dojmavého pročitati životopisy křísitelů českého národa ze smrtelných jeho mrákot a stopovati v nich vliv rodičů na povahu těchto významných kulturních pracovníků. Jelikož nám bylo souzeno z ponížení opět se povznést, spočinulo boží požehnání na našich chaloupkách; bydleli v nich ovšem jen lidé malí, ale jejich děti dokázaly skutky veliké. A konečně proč malí? Protože bídou nezesurověl jich cit? Protože snášeli všecku trýzeň těsných poměrů a žili přitom spořádaně a čestně? Či malí proto, že vychovali okrasu našeho národa, považující řádné vedení dětí za povinnost vytrysklou z lásky k vlasti? Třeba byli malí, věděli přec, že lidé milující pozlátkový život a nezasloužené pocty, odchovali vlasti málo vynikajících mužův. Vidali, jak nehodní lidé drancovali svou rodnou zemi anto jí nemilovali, přesvědčili se, že každý kořistník byl jejím nepřitelem. Ba i to znali, že není velikým ten, kdo umí lháti v několika jazycích, ani onen, který se neštítí zbohatnouti z lidského zoufalství; proto zůstali raději světu malými, jsouce v úkrytu velikými prací a poctivostí.

Otec býval zpravidla dobrosrdečný, účinnivý, dle potřeby též přísný, ale jeho přísnost čelila jen k dobru dětí, bylať přípravou pro život, který s chudým nikdy se nemazlí. K této přísnosti družila se rozšafnost, příčinlivost a vzorná péče o rodinu, byla tudíž vhodná. Co napsal J. V. Sládek o svém otci, lze říci o všech ostatních:

„ . . . A v svatvečerním tichu
zvon soumrakem když k odpočinku zval
tys šel. A jistě k Pánu bez ostychu
jsi vstoupil, opět mlčky: s dlaní chvěla
se práce, poctivost s mužného čela
ti zářivě. A On tvou mzdu ti dal“.

Matka měla ve výchově dětí vždy větší podíl. Ač tyto zapadlé vlastenky byly jen prosté ženy, jež ani nevěděly, co jest pedagogika, daly národu syny slavné. V čem tedy vězelo tajemství jich úspěchu? V osobních vlastnostech, jež zářily dětem stálým příkladem. Dobré ty duše vždy jen prostě a čistě oděné, hladce učesané, nepočítaly u zrcadla své vrásky a nepřemýšlely, čím je zahladiti; nanejvýš bylo jim lhostejno, jestli sešedivěly o něco dříve nebo později. Domácnost a rodina byly jim celým světem a povinnosti s tím spojené byly toho světa sluncem. Jako zlatá nit táhne se všemi životopisy matčina zbožnost a dospělí synové vroucně vzpomínají této její vlastnosti i když jim vědy rozum osvětily a ve světě učenci sluli. Šebastian Hněvkovský takto vzpomínal:

„Zlatá máť mě vedla k náboženství,
v mládí čist jsem musil život zbožných reků,
jakých zakusili protivenství,
jaká pevná vůle vězí v člověku“.

Havlíček píše: „Milá maminko! Modli se za mne jenom o to, aby Bůh udělil požehnání při volbě stavu mého.“ Cituplný J. V. Sládek píše:

„Za vše, co jste mi v žití byla,
matičko, dík!
za každý dech, jímž jste mi žila
a každý mžik.
Za každou noc, již probděla jste
i hodinu,
za modlitbu, již učila jste
mne na klínu.“

Zbožné matky krášlila také skromnost, nežádaly nijakých pozorností pro svoji osobu a v požadavcích pro své syny nepomýšlely na nějakou skvělou budoucnost, přály si jen, aby hoch někde ve světě se uchytil a řádně se živil. Proto byli mnozí určeni ke krejčovině, mlynářství, tesařině, řeznictví, koželužství, mydlářství atp. Že dostali se na studie, bylo hlavně zásluhou kněží, kteří upozorňovali rodiče na neobyčejné nadání jich dětí a pomáhali pak nejen slovy, ale i vydatnými skutky. Tajným přáním některých maminek bylo mít syna knězem, ne všem tužba se splnila, ale matka smířila se i s tím, když syn zvolil si povolání jiné; její láska překlenula každou propast. Všecky ty matičky byly pracovitě, což znamená, že první vstávaly, poslední šly spat a celý den si neoddechly. Šlo se z jednoho do druhého, byl tu dohled na děti, uklíd, vaření, mytí, prádlo a spravování šatstva, jež v mládí na dětech jen hoří. Záplaty se našivaly s veselou myslí, jež si někdy zašeptala: Paní správcovou jsem pořád, ale na paní direktorku to nemohu přivést! A věru že bylo stále do skoku, když mimo domácnost byl i obchod neb poľní hospodářství. Byl-li konečně některý hošík v městě na studiích, co tu bylo vzpomínání a starostí jeli zdráv, dobře-li prospívá a mnohé nebylo obtížno jíti pěšky několik hodin cesty, aby svého studentika uviděla, potěšila, aby mu donesla chléb, prádlo a přistrčila nějaký ten perně ušetřený groš. Jak hoch okřál takovou návštěvou a jak si zaplakal, když maminku při odchodu vyprovázel! Ježto mozolnou prací obhájily statečné ony ženy živobytí, šla s jejich pracovitostí šetrnost ruku v ruce. Spořilo se na všem: na stravě, na šatstvu, na obuvi, na zábavách. A jakých potřebovaly sháněti zábav, když měly kol sebe přírodu, tuto nezbadatelnou knihu moudrosti, v níž učily se čítat a rozuměti jí! Takto nejednaly nikdy proti zásadám pravdy a spravedlnosti; při své mravní vyspělosti netoužily po cizím majetku, ba ani myšlenkou oň nezavadily.

Z předchozích řádků jest na jevě, že matky našich křisitelů docílily úspěchu ve výchování svou zbožností, skromností, pracovitostí, obětavostí, šetrností a přesností ve všem všudy. Zmizely snad tyto ctnosti se světa? Nikoliv, ale vyšly jaksi z užívání. Zbytečno jest vypisovati, jak hluboce dotkla se mysli našich věhlasných lidí smrt matčina, záznamy o tom jsou truchlivé. V Čechoslavu z roku 1821 oplakává P. Trnka odchod matčin těmito bolestnými slovy:

„Tečte z očí volných slze hořké, tečte i hojně;
matku želim dobrou, ji smrti rámě jalo,
ach! nenadále, a tek bolný v mé vetknulo srdce.
Plačte ji outrpní, hodnatě oželení,
dobrota ji prostá a vlídnost šlechtily vábně
pilna povinnosti končila pout života;
strasti mnohé uvalil na ni osud i statně je nesla.
Teď je prázdna želu, navždy jest uzdravena
Schránko milá! ducha výtečného tichounce spočívej;
oslavená! k nebesům, jenž tebe nesla perut
anděla, vzezři na nás věrné, kvílíme tě matko!“

Oplakávati hodnou matku, již nic na světě nenahradí, jest ovšem žal přirozený proto i pochopitelný. Chmelenský pověděl to „Elegii u hrobu rodičů“ a Neruda těmito slovy:

„Koho bych miloval širém tom na světě!
srdce je vždycky, ach, srdcem jen dítěte —
do stáří, do skonu volá, si po matce.“

František Jar. Vacek-Kamenický (1806—1869) vydal cyklus elegií: U hrobu mé matky. Opěvá v nich lásku ke své matce při jejím úmrtí. Verše prozrazují jeho snivou měkkost a vřelý synovský cit k té, jejíž lebku si dal později vynést z hrobu, aby s ní zemřel a s ní byl pochován. (Vlast XXIV.)

Za všechny minulé velikány, kteří dobrou výchovou matčinou stali se pilíři našeho znovuzrození a podporou budovy nynější české osvěty, ocenil zásluhy českých matek K. V. Rais krásnými verši:

Nám česká matka čela mladá ková!
Že přestáli jsme bouři staletou,
a její tklivá dokázala slova —
ta v činy velké teprv rozkvetou,
vždyť je v nich láska, která pouze spasí,
již ve světě je bědně maličko,
jež mocnější je hesel hlučné krásy!
Ó, prostínká ty česká matičko,
co léků divných člověčenstvu hlásá
již věky v knihách rádců moudrých tlum —
a tvoje dobrá hlava šedovlasá
by radu pravou dala národům!

Význam pohádek pro dětský život.

Jan Ev. Trávníček píše v Lidových listech č. 76 ze dne 30. března:

Vyprávění pohádek je na pohled věc úplně zbytečná. Vždyť to, co je v pohádce, není pravda!

Přece však má pohádka pro dětský život veliký význam. Pohádkový svět se svými králi a princeznami, vilami a čaroději je svět krásný, plný nádhery, jasu a štěstí, svět, který nezná nemožnosti. Dětská duše je plna toho pohádkového štěstí a poněvadž ještě nemá soudnosti, aby rozlišila mezi skutečností a smyslenkou, mezi možností a nemožností, žije ve svém pohádkovém světě, je šťastna a spokojena. Obraznost dětská má tu tisícero podnětů k představám, tvoření nových a nových představ. Časem dítě nabývá soudnosti — a tu ustupuje význam pohádek; pohádkový svět ponenáhlu mizí z duše dětské a nastupuje skutečný svět. Krásné vzpomínky však zůstávají i pro další život . . .

Pohádky mají veliký význam výchovný. Právě pro tento výchovný význam pěstujeme pohádku na nejnižším stupni obecné školy.

Vyprávíme-li dětem pohádky, vždycky odvodíme z nich mravní pravidlo, hledáme, jak dobro zvítězilo a jak zlo bylo potrestáno. Tím se vzbudí v dětské duši živý smysl pro pravdu a spravedlnost, zlo pak se dětem zoškliví.

Při rozumném vedení přispějí pohádky značnou měrou k jemnějšímu citění mravnímu a k správnému usuzování o následcích činů; budí se vědomí zodpovědnosti za každý skutek.

Je samozřejmo, že vyprávěním pohádek se tříbí i vyjadřování žáků, rozhojňuje se zásoba slov, posiluje se paměť, živí se obrazivost, navyká se souvislému vyprávění. Pro tyto důležité úkoly zaslouží si pohádka pozornosti i při vyučování školním.

— O. —

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XLIII. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

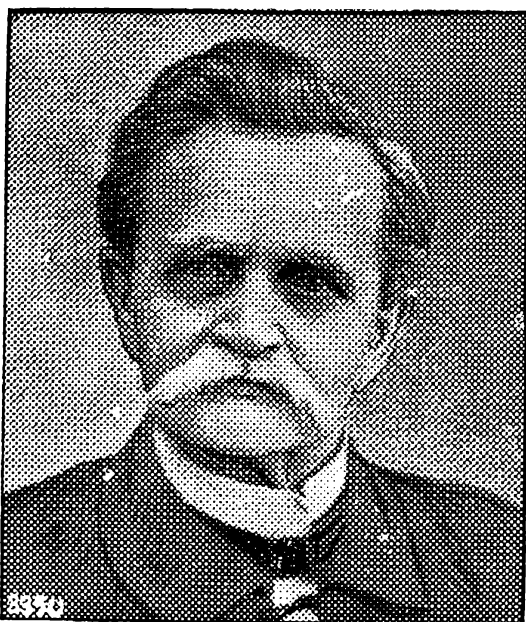
Ročník XXXI.

Redaktor ANT. SUCHORADSKÝ.

Vilém Bitnar:

Sedmdesátiny Jirouškovy.

Ve středu dne 30. května oslavil v Praze svoje 70. narozeniny všeobecně v našem národě známý redaktor, publicista a politický i kulturní organisátor *Tomáš Josef Jiroušek*. Mnoho-li se pod tou prostou cifrou 70 roků ukrývá práce, nelze opravdu vystihnouti několika stručnými odstavci, neboť i nejprostší vyličení jubilantova díla rozroste v obširný článek. Jedná se vskutku o muže vyjimečné pílě a energie, který přes to, že dosahuje sedmdesátky, je duševně i tělesně čilý

a pracuje nejen pro noviny, jak čtenáři „Našich Listů“ z jeho úvodníků a četných politických i kulturních noticек dobře vědí, ale přednáší, zasedá v „Sociálním ustavě“ a při tom chystá k tisku nová knižní díla překvapujícího obsahu.

Jiroušek narodil se 30. května 1858 v obci Zlíchově u Prahy jako syn továrního dělníka a pokřtěn byl v starobylém, nyní již zbořeném kostelíčku svatých Filipa a Jakuba na Smíchově. Když vychodil obecnou školu, musil vypomoci chudému otci při výdělku a přihlásil se proto o nádenickou práci při stavbě Buštěhradské dráhy, na trati od Smíchova do Jinonic. Po dostavění dráhy přijal nádenickou práci ve vápenici a skalách Maxe Hergeta, kde pracoval až do konce r. 1873,

kdy jej rodiče dali učití řemeslu strojního zámečnictví v Praze. Roku 1876 byl vyučen a po vychození hlavní státní průmyslové školy u svatého Jakuba prohlášen „Staroměstským společenstvem pražských zámečníků“ za tovaryše a opatřen listem výučním. Jako tovaryš pracoval v letech 1876 až 1889 v Praze, v Brně i ve Vídni a protože vždy a všude četl a učil se, že chodil do dělnických schůzí, mohl 1889 odhoditi kladivo a oddati se redaktorství.

Jako český novinář počal pracovati již r. 1880. První jeho podčárník „O hnutí dělníků tiskařských na barvené kartouny v Praze a okolí v letech 1844 až 1848“ vyšel v květnu 1880 v pražské „Budoucnosti“. Odtud počíná se nepřehledná řada cenných, poctivě pracovaných článků i statí politických, polemik a kritik, jeho studií a úvah sociálních, jeho přehledů, jichž pouhý bibliografický soupis vyžadoval by celé brožury. Počal svoji žurnalistickou práci v pražském listě sociálně demokratickém „Budoucnost“, do níž psal za redakce Ladislava Zápotockého v letech 1880 až 1882. S redaktorem J. S. Peckou pracoval pro vídeňský list „Nová doba“ (v roce 1881), pak pro vídeňské „Dělnické listy“ (1882 až 1884) a

po odchodu z Vídně do Brna pro brněnské časopisy „*Práce*“ (1883—1884) a „*Bojovník*“, jehož byl řídícím redaktorem (1883—1885). Skoro současně redigoval i brněnský list „*Spravedlnost*“ (1884—1885) a zde skončil také svou dráhu jako redaktor *sociálně demokratický*.

Neboť, když 26. července 1885 na sjezdu české a německé sociální demokracie v Brně protestoval proti přetvoření sociální demokracie české, dotud národně citící, v stranu internacionální, nezbyvalo mu než vyvoditi z toho důsledky a ze strany vystoupiti. Psal ještě krátce do listů konservativních v Brně, jakými byly „*Národní noviny*“ (1884) a „*Moravská orlice*“ (1885 až 1887), americké „*Dělnické listy*“ v Novém Yorku (1885) i olomoucký „*Pozor*“ (1885—1889), a byl šéfredaktorem neodvislého časopisu českého dělnictva směru konservativně sociálního „*Křiku lidu*“ (1885). Současně však počal spolupracovati na základech křesťansko-sociálního hnutí dělnického na Moravě a založil s rajhradským benediktinem P. Placidem J. Mathonem v Brně časopisy, jež vedení celého hnutí v sobě soustředily. Byly to „*Dělník*“ a „*Obecné noviny*“, do nichž Jiroušek pilně psal (1885—1888) přispívaje současně i do brněnského „*Hlasu*“ (1886—1888), a svolávaje schůze katolického lidu moravského, na nichž řečnil a zakládal katolické spolky vzdělávací.

Jirouškův odchod z Brna roku 1888 neznamenal přerušení této práce, naopak, třicetiletý energický muž začal v Praze vyvíjeti obdobnou činnost s redaktorem Tomášem Škrdlem a farářem Rudolfem Horským na půdě vzdělávací i politické, která přinesla ovoce v utvoření „Českomoravské politické straně křesťansko-sociální“ na sjezdu v Litomyšli 1894. Vedle práce organizační neochabovalo ani pero novinářovo. Již z Brna posílal Jiroušek do pražského „*Čecha*“ vítané články a v spolupracovníctví v „*Čechu*“ pokračuje podnes (1884—1928). Podobně nyní z Prahy vedle zmíněného již „*Pozora*“, psal též do olomouckého „*Míru*“ (1889 až 1905), do prostějovské „*Vzájemnosti*“ (1889), hlavně však soustředil se v novinářském hnutí pražském. Psal do pražských „*Pekařských odborných listů*“ — (1890—1891), do pražské „*Obrany víry*“ (1890—1891) a vedle vynikajícího účastenství v rozvoji revue „*Vlasti*“ (1889—1924) založil se Škrdlem 1891 „*Nedělní dělnickou přílohu „Čecha“*“ (1891—1893) a skoro současně i pražské „*Dělnické noviny*“, které po celou dobu jejich vycházení redigoval (1891—1899). Když se roku 1900 změnil v nový časopis pod názvem „*Naše listy*“, redigoval je Jiroušek po celé čtvrtstoletí (1900—1924), jsa zároveň hlavním jejich spolupracovníkem, jimž ovšem zůstal podnes. Nevyčerpatelné pero Jirouškovo zásobovalo při tom ještě pražské a příbramské „*Hornické listy*“ (1895—1897), pražské „*Spolkové listy*“ (1896—1899), americký „*Hlas*“ v St. Louisu (1907—1924), chicagský „*Katolík*“ (1908—1924), olomouckou ženskou revui „*Eva*“ (1911—1912), pražskou revui „*Ve službách Královny*“ (1916), pražské „*Lidové Listy*“ (od 1923), olomoucký „*Našinec*“ (1923—1928), jakož i „*Svatohostýnské hlasy*“ (od 1925).

Bylo-li někde třeba, vypomohl Jiroušek ochotně. Tak byl po smrti Tomáše Škrdla odpovědným redaktorem revue „*Vlast*“ (1913—1924) a při revui „*Vychovatel*“ redigoval „*Učitelskou přílohu*“ (1918—22). Po tři roky redigoval i „*Sociální kalendář pro katolický lid*“ (1906—1909) a psal do kalendáře „*Svatý Vojtěch*“. Činnost jeho byla podporována čelným jeho postavením v družstvu „*Vlasti*“, které ho učinilo ředitelem svého závodu (1913—1924).

Jiroušek vedle této obsáhlé činnosti, jejíž výsledky jsou na polo ztraceny v těžce dostupných časopisech, vydal i dlouhou řadu brožur a knih, z nichž ně-

které jsou pro svůj obsah vyhledávány. Jsou to práce z oboru *sociální politiky*, jako třeba sociálně hospodářské úvahy „Svépomoc“ (Praha 1881), úvaha „První máj“ (Praha 1891), politicky historická stať „Majisté“ (Praha 1893), „Hříchy sociálních demokratů“ (Praha 1897), jichž se dopustili při řešení otázky dělnické, „Nový pláč koruny české“ (Praha 1897), kde vypisuje zradu sociálních demokratů na státním právu národa českého, poučení „O socialismu“ (Praha 1897), zajímavá úvaha „Sabinismus, barákovství, pokrokářství a národní dělnictvo“ (Praha 1897), historická stať „Ze zápasů katolického dělnictva českého“ (Praha 1898), praktická příručka „Spolkový rádce“ (Praha 1898). Podrobné vypsání účasti družstva „Vlast“ v křesťansko-sociálním hnutí českém podal Jiroušek v brožurě „Z dob našeho probuzení“ (Praha 1900), o volebních praktikách poučil v knížečkách „Praktický informátor k volbám“ (Praha 1907) a „Signál k volbám“ (Praha 1907).

Význam životního díla Jirouškova tkví značnou svojí složkou i v jeho snahách *sociálně historických*. V předchozím odstavci uvedl jsem již některé práce, spadající do tohoto odboru, ale významným dílem až dosud jsou jeho „*Dějiny sociálního hnutí*“, rozvržené na tři díly, z nichž v prvním vypisuje události v letech 1840—1885 (Praha 1900), v druhém zachycuje období let 1885—1895 (Praha 1904), v třetím dochází v ličení až po rok 1909 (Praha 1909).

Sem náleží také jeho originelní, politický a sociálně historický román z dob hnutí českého dělnictva „*Pod českým nebem*“, v němž se v beletristickém rouše pečlivě podává obraz vývoje sociálního hnutí, doložený četnými poznámkami pod čarou. Děj odehrává se v letech 1844—1924, tedy až po přítomnost a jest rozvržen do čtyř svazků (Praha 1920—1923). K tisku připravil informační spis „*České politické strany*“, od roku 1860 až do roku 1925 a neúnavný Jiroušek dopisuje nové velké historické dílo „*Vznik a vývoj hnutí sociální demokracie*“, v němž podává neznámý materiál hnutí z let 1870—1890. Zajímavé jest, že se o tato díla zajímají více kruhy sociálních našich stran, které nemají vlastního pracovníka, jenž by vládl látkou tak úplnou, bohatou a osobně prožitou než lidová strana, již kladl kdysi základy.

Měl bych ještě vypsati činnost Jirouškovu v oboru *apologetiky*, ukázati jak tento laik umí obhájeti katolické stanovisko v nejpalčivějších otázkách naší historie, měl bych se zmíniti o pěkné jeho práci na poli *literární historie* ba dokonce i o jeho tvorbě *veršovnícké*. Než téma o jeho novinářství jsem stručně vyčerpал a nezbyvá, než abych sympatickému muži a milému druhu přál ze srdce „Vše nejlepší v příštích letech!“

T. Borek:

Jinde a u nás.

Berlínští učitelé rozdávali při počátku školního roku — u nich v dubnu — dětem po prvé do školy přicházejícím malé letáčky. Zněly: „Rodičům dítek po prvé do školy přicházejících! Plni naděje přivádíte děti své do školy a očekáváte, že se jich přátelsky ujmete a s láskou a péčí ošetřovati a pěstiti budeme všechny jejich vlohy tělesné i duševní. Rádi vám to slibujeme! Ale sdělte nám také všechna přání, která směřují ku prospěchu vašeho dítěte. Upozorněte nás na potřeby a obavy dětí a dbejte těchto pokynů:

Nabádejte dítě, aby chodilo do školy včas a zbytečně školy nezanedbávalo; musí-li vynechat vyučování, podejte nám o tom zprávu hned. — Dbejte toho,

aby dítě mělo v pořádku školní potřeby, pečujte o to, aby pro nečistotu a nedbalé ošacení dítě vaše v očích druhých netrpělo. Ukládejte dítě záhy k spánku, aby mohlo 10—12 hodin spát a úplně osvěžené přišlo do školy.

Učitele zavčas upozorněte na tělesné vady dítěte (krátkozrakost, nedoslýchavost atd.) a na jeho charakteristickou zvláštnost, aby na ně vzat byl náležitý zřetel. Neposuzujte vyučování nepříznivě bez domluvy s učitelem, chraňte se nevážných poznámek o škole v přítomnosti dítěte, nemá-li ztratiti úctu k učiteli.

Dejte na jevo dítěti svou radost, ukazuje-li, čemu se ve škole naučilo. Působí-li mu vyučování obtíže, zeptejte se nás, jak mu pomáhati. Těší nás a rádi to vidíme, přesvědčujete-li se častěji o pokroku dítěte. My i vy učitelé i rodiče, společně a svědomitě starejme se o naše děti, neboť v nich jest naše budoucnost“.

Naše pokrokové učitelstvo má docela jiné starosti, než jest prospěch dětí a dobrá shoda mezi rodiči a školou; a přece dobrá shoda a přátelský poměr jsou základem každého zdaru. Naši pokrovní učitelé před počátkem školního roku starají se hlavně o to, aby byly vylepeny plakáty, že se mohou děti odhlašovati z náboženství, agitují v tom směru atd. Proto také výsledky naší moderní školy jsou opravdu ubohé a úcta učitelstva, jeho autorita, klesá u žactva i rodičů opravdu rapidně. Naše pokrokové učitelstvo zapomíná, že podrýváním autority jedné podrývá se i autorita druhá, čili, že si podřezává větev, na které sedí.

Naše pokrokové učitelstvo zapomíná, že škola jest rodičům *záležitostí srdce*, poněvadž jí svěřují svůj nejdražší a nejlepší poklad — své děti!

Nesmíme zapomínati, že osou, kolem níž ve škole vše se točí, jsou děti nám svěřené. Škola jest domem naší mládeže, místem vyučování a výchovy, ale nikdy místem politické nebo protináboženské agitace, zde naše mladá generace má býti vedena k tomu, aby ctíla autoritu, milovala bližního bez rozdílu politické či náboženské příslušnosti, respektovala jeho přesvědčení a vyrůstala v řádné a užitečné členy společnosti. Škola jest *nepostrádatelnou pomocnicí rodiny*, národ jí potřebuje jako denního chleba. Každý učitel měl by se tedy vážně zamysleti a přemýšleti o poměru rodiny a školy. Každý nepředpojatý učitel, jenž užívá svého rozumu a nedá se svéstí klamnými hesly tuctových demagogů, musí doznati, že *škola a rodina musí spolupůsobiti*, že mezi rodinou a školou musí býti vzájemný poměr přátelský, že musí býti jednotu v práci i výhově, má-li býti dosaženo velikého cíle, který škola má.

Rodina a škola musí jíti svorně za jediným cílem, učiti a vychováti. Škola nesmí bořiti, co rodina vystaví. Dítě nesmí žiti ve dvou různých světech, které mnohdy velice ostře na sebe narážejí. Škola musí tedy znáti prostředí, svět dítěte, aby nenastalo mezi školou a rodiči napjetí místo přátelského spoluzití. Proto se musí škola vyvarovati všeho, co uráží city a přesvědčení dětí i rodičů.

Velkého cíle dosáhne škola jen tehdy, je-li mezi školou a rodiči poměr přátelský, pracuje-li škola v intencích rodičů a pokračuje-li v jejich výchově. To vyžaduje spolupráci školy s rodinou a naopak. K spolupráci třeba míru a pokoje. Spolupráce nedá se vynutiti, musí přijíti sama.

Škola nesmí bořiti, rodiče musí školu podporovati.

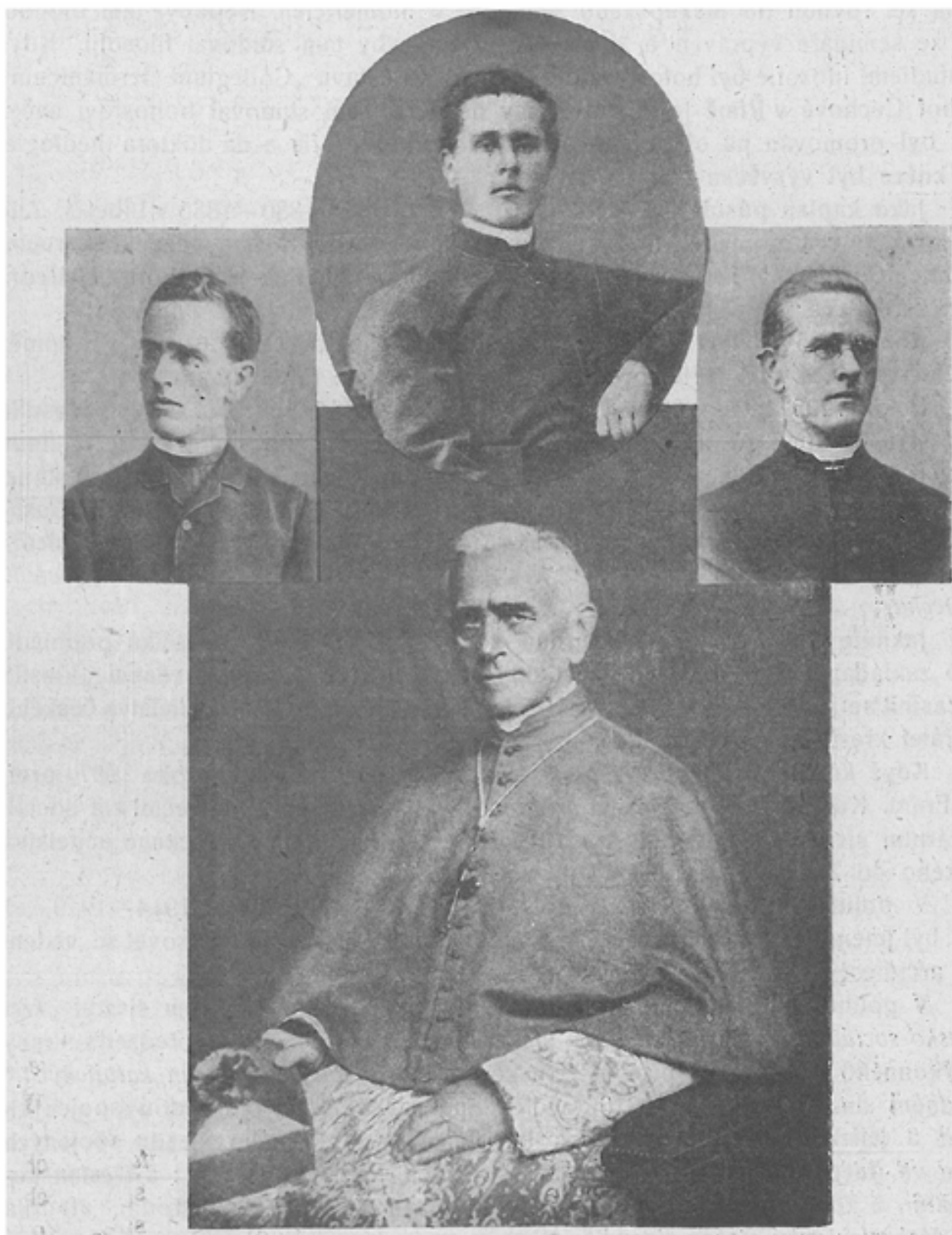
Jest jistě zločinem na dětech páchaným, dovoluje-li si nesvědomitý učitel urážeti city dětí i rodičů, podrývá-li víru dětí atd. Tu se nemůže a nesmí nikdo diviti, domáhají-li se rodiče pro své děti konfesijních škol, aby dítě nežilo ve dvou různých světech. Přicházíme k závěru jistě spravedlivému a oprávněnému, že *pro děti věřící jest nutnou škola konfesní s věřícími učiteli státem placená*, pro děti nevěrců škola laická. Jen takto rozdělená škola dosáhne velikého cíle, který jí jest určen. A tu se pak ukáže, která škola — vlastně který směr — jest lepší, až bude možná konkurence“. „Demonstratio ad oculos“ jest nejpřesvědčivější. Nazývá-li ministr Hodža školy konfesní „vyloženým atentátem na kulturní jednotu národa československého“ — jest to obyčejná fráze táborových řečníků, ale jsou to slova nedůstojná ministra! Jsme pevně přesvědčeni, že jen školy konfesní dosáhnou velikého cíle. Kdo se staví proti školám konfesním, nezná poměrů a jest rozhodným nepřítelem zdravého pokroku!

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XLIII. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

Ročník XXXI.

Redaktor ANT. SUCHORADSKÝ.

K zlatému kněžskému jubileu

**J. M. ndp. Th. a Ph. dru Msgre Fr. Kordačovi,
arcibiskupu pražskému.**

Námi všemi vážený jubilant narodil se dne 11. ledna r. 1852 v Seleticích u Libáně na Jičinsku. Gymnasium studoval v Bohusudově (Mariaschein) u Teplic a maturitní zkoušku vykonal na gymnasiu malostranském v Praze r. 1875. Z gymnasia šel rovnou do biskupského semináře v Litoměřicích. Nepobyl tam dlouho, byl ze semináře vypraven a poslán do Říma, aby tam studoval filosofii. Když se studii filosofie byl hotov, vstoupil ihned do ústavu „Collegium Germanicum“ (neboť Čechové v Římě ještě svůj ústav neměli). Tam studoval bohosloví načež pak byl promován na obou fakultách na doktora filosofie a na doktora theologie. Na kněze byl vysvěcen dne 15. června r. 1878.

Jako kaplan působil v duchovní správě v letech 1880 – 1885 v Liberci. Zde prosadil, že každou neděli a svátek konány české služby Boží a účastnil se ruchu místních Čechů: byl jednatelem „České Besedy“ a pokladníkem Odboru „Ústřední Matice Školské“.

Roku 1885 jmenován byl profesorem na bohosloveckém ústavu v Litoměřicích a posléze roku 1890 byl povýšen i na ředitele tohoto ústavu.

Roku 1905 jmenován byl dr. Frant. Kordač řádným profesorem filosofie a křesťanské apologie na bohoslovecké fakultě české university v Praze. Octnuv se v hlavním městě země české, účastnil se zde ruchu katolíků jako vynikající řečník i spisovatel se všemi buditeli katolického lidu. Pérem přispíval do „Časopisu katolického duchovenstva“, „Sborníku Bohovědného“, do „Vychovatele“ ve družstvu „Vlast“, do „Čecha“ do týdeníku křesť. sociálního „Mír“ a do „Svatého Vojtěcha.“

Jakmile prof. dr. Frant. Kordač se v hnutí pražských katolíků poohlédli, jako zakládající člen družstva Vlast od roku 1891, navštěvoval redakci „Vlasti“ a účastnil se jak podniků „Družstva Vlast“, tak i „Jednoty katol. učitelstva českého a přátel křesťanské výchovy.“

Když konalo družstvo Vlast sociálně literární sjezd v Plzni roku 1907, prof. dr. Frant. Kordač byl na sjezdu programovým řečníkem. Dále řečnil na sociál. literárním sjezdu družstva Vlast r. 1910 v Praze. V Jednotě katolického učitelstva českého od 27. ledna r. 1907 až do r. 1912 byl předsedou.

V politickém hnutí vynikl prof. dr. Fr. Kordač v letech 1914—1919, až pak byl jmenován od sv. Otce z Říma arcibiskupem pražským, věnoval se vedení své arcidiecése.

V politickém hnutí byl prof. dr. Kordač na čtvrtém zemském sjezdu „křesťansko-sociální strany české“, dne 17. května r. 1914 zvolen za předsedu strany a výkonného výboru. Na prvním zemském sjezdu „Spojených stran katolických“, konaném dne 6. dubna r. 1916, zvolen opět dr. Kordač předsedou spojených stran a jejich výkonného výboru a byl jim až do zemského sjezdu spojených stran ve dnech 5. a 6. ledna, kdy ze spojených stran katolických: z křesťansko-sociální, z konservativně národní strany a ze strany katolicko-národní, utvořila se „československá strana lidová.“

V národním shromáždění zasedal prof. dr. Kordač jako zástupce spojených katol. stran od 14. listopadu r. 1918 do 6. ledna r. 1919 a od 6. ledna r. 1919

zasedal tam jakožto zástupce Československé strany lidové do 26. října r. 1919, kdy byl ve velechrámu Páně sv. Víta na arcibiskupa posvěcen a nastolen.

Dne 17. června 1928 slavil své *zlaté kněžské jubileum*, k němuž katol. spolky i lid Jeho Arcibiskupské Milosti, od srdce blahopřáli.

Končíme též s tím nejvšelejším blahopřáním Jeho Arcibiskupské Milosti nejdůst. pánu Msgre Th. a Ph. dru Frant. Kordačovi, aby nám Jej zde Pán Bůh dlouho a ve zdraví zachoval!

*Družstvo Vlast
a redakce jeho časopisů.*

*Jednota katol. učitelstva českého
a přátel křest. výchovy v Čechách.*

Jos. Fabian

Alespoň jednou za rok zřízenému knězi se zpovídati

Málokteré přikázání jest tak přestupováno, sesměšňováno a tupeno jako 4. přikázání církevní, jež zní: „Alespoň jednou za rok zřízenému knězi se zpovídati a včas velikonoční velebnou svátost oltářní přijímati“.

A proč proti svátosti pokání, proč právě proti sv. zpovědi tak mnozí tolik brojí, tak ji hanobí? Neustanovil ji snad Kristus Pán? Nebo není jí potřebí? Kdo jen trochu zná katechismus a Písmo sv., ví dobře, že Syn Boží svátost pokání ustanovil, a že jest jí lidem velice třeba! A kdy, jak, kterými slovy ustanovil Ježíš Kristus svátost pokání? Co o tom praví Písmo sv.? V evangeliu sv. Jana (20, 22—23) dočítáme se, že ji ustanovil po svém z mrtvých vstání, když ukázav se apoštolům dechl na ně a řekl jim: „Přijměte Ducha svatého; kterýmž odpustíte hříchy, odpouštějí se jim, a kterými zadržíte, zadržány jsou“. To jsou přece slova tak zřejmá a jasná, že člověk rozumný nemůže o tom ani dosti málo pochybovati, že jimi dána jest moc apoštolům hříchy odpouštět (nebo zadržovati).

Již z toho, že Kristus Pán tuto svátost ustanovil, vyplývá patrně, že jest jí zapotřebí — jinak by ji byl jistě neustanovil, neboť Syn Boží zbytečného nic nečinil! — Než o potřebě svátosti této máme ještě jiné doklady v Písmě sv. Miláček Páně sv. Jan napsal (Zjev. 21, 27.), že do města svatého Jerusalema nového t. j. do nebe nevejde „nic poskvrněného“ — my však, jak napsal apoštol sv. Jakub ve své epištole (3, 2) „ve mnohém zajisté klesáme všickni“ a proto „díme-li, že nemáme hříchu, sami se svádíme, a není v nás pravdy (1. sv. Jana 1, 8), vždyť i spravedlivý „sedmkrát padne“ (Přisl. 24, 16). Ostatně sám Kristus Pán pravil: — „nebude-li pokání činiti, všickni podobně (t. jako Galilejští) zahynete“. (Luk. 13, 3). Jest tedy třeba svátosti pokání, nebo ne? Pro toho, kdo se hříchem poskvrnil a chce býti spasen (a kdož by nechtěl býti aspoň po smrti šťastným a blaženým?) jest jí nutně potřebí, ježto, jak uvedeno, do nebe nic poskvrněného vejíti nemůže.

A jako ustanovil Kristus Pán pokání, podobně ustanovil i nejsv. Svátost oltářní a sice při poslední večeři, jak nám o tom vypravuje Písmo sv. na více místech. Proměnil t. chléb ve své nejsv. Tělo a víno ve svoji nejsv. Krev, podal sv. apoštolům (první sv. přijímání!) a poručil jim: „to číňte na mou památku“ (Luk. 23, 19). Chtěl by někdo o tom pochybovati, za nemožné to pokládati? Což neučinil Ježíš Kristus v Káni zázrak podobný, proměniv vodu ve víno? Či ten, jenž z ničeho stvořil celý vesmír, nemohl by to, co již zde jest, proměnit v něco jiného? Což není všemohoucím, či jak anděl Gabriel pravil P. Marii, že nebude

nemožné u Boha žádné slovo (Luk. 1, 37)? A jak potřebí tuto svátost přijímati, plyne z výroku Krista Pána: „Amen, amen pravím vám: „Nebudete-li jísti těla Syna člověka a píti jeho krve, nebudete mítí v sobě života“ (Jan 6, 54).

Než, ač Syn Boží tyto svátosti ustanovil, jak patrně z výroků již uvedených, neurčil přece, jak často je máme přijímati. Nuže kdo to měl stanoviti? Církev svatá! Pravitel sv. apoštolům: „Amen pravím vám, cožkoli svázete na zemi, bude svázáno i na nebi; a cožkoli rozvázete na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ (Mat. 18, 18), kterážto slova sv. Petru, jakožto hlavě církve, ještě zvláště řekl (Mat. 16, 19).

První křesťané, jak ve všem dobrém, tak i ovšem ve přijímání těchto sv. svátostí byli velice horlivými, jak doklady toho máme nejen v Písmě sv., ale i v různých spisech z prvních století; odtud se dovídáme, že chodili z počátku ke stolu Páně každý den, neb aspoň ve dny památné (v neděle), třeba to tehdy spojeno bylo s velikými obtížemi, ba i s nebezpečenstvím života (včas pronásledování křesťanů až do r. 314). Posilovali se tímto chlebem nebeským proti utrpením a na cestu do věčnosti. Později aspoň o třech nejhlavnějších slavnostech chodili věřící k sv. přijímání (ovšem po vykonané sv. zpovědi), jak poukazují na to názvy „Hody Boží“ (vánoční, velikonoční a svatodušní).

Když však i tu zavládla lhostejnost a netečnost u mnohých, nařídila církev svatá, že „alespoň jednou za rok“ každý katolický křesťan pod těžkým hříchem jest zavázán se zpovídati a v čase velikonočním (u nás od popeleční středy do svátku nejsv. Trojice) svátost oltářní přijmouti! Jest to snad žádáno mnoho? Jistě ne? Neboť myjeme-li tělo své každý den, anonestrpíme-li skvrn ani na svém oděvu — neměli bychom tu ubohou duši obmytí od poskvrn hříchů aspoň jednou za rok? A sytíme-li tělo kolikráte za den, duše neměla by býti nasycena ani jednou za rok? A právě nejsv. Svátost oltářní jest tímto duševním pokrmem dle výroku Ježíše Krista: „Nebo tělo mé právě jest pokrm, a krev má právě jest nápoj“ (Jan 6, 56), který nám zaručuje věčný život a úplné spojení s božským Spasitelem (Jan 6, 55 a 57).

Že pak věřící povinni jsou církve poslouchati, patrně z uvedeného již výroku Krista Pána, že co apoštolové (a ovšem i jejich nástupci v úřadě — představení církve) sváží t. j. ustanoví na zemi, bude ustanoveno a potvrzeno též na nebi. — A jindy Ježíš Kristus sv. apoštolům: „Kdo vás slyší, mne slyší, a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá“ (Luk. 10, 16), ba On za pohana přímo prohlásil toho, kdo by církve neposlechl; pravil: „jestliže pak ani církve neuposlechne, budiž tobě jako pohan a publikán t. jako člověk, který již církvi nepatří“ (Mat. 18, 17).

(Dokončení.)

Výnosem ministerstva školství a národní osvěty ze dne 5. května 1928 čís. 50.541-II. stanoveno pro šk. rok 1928/29 — a až do dalšího opatření i na příští leta — že možno *přijímati do prvních ročníků* nejvýše po 30 chovancích (chovankách), do kondukačních po 20 chovancích a 10 chovankách.

Výjimka se připouští na státních kondukačních ústavách učitelských na Kladně, v Levicích, v Litomyšli a v Prešově a při abiturientenském kursu v Hradci Králové, do

nichž jest možno přijímati po 15 chovancích a 15 chovankách.

Do prvních ročníků dvouletých odborných ústav pro vzdělání učitelek domácích nauk a ústav pro vzdělání pěstounek lze přijímati nejvýše po 40 chovancích.

O přijímání řeholních čekatelů a čekatelek učitelské služby na církevních národních školách do církevních mužských i ženských uč. ústavů platí i pro školní rok 1928/29 ustanovení výnosu ze dne 17. července 1926 č. 73.839-II.

— o —

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XLIII. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

Ročník XXXI.

Redaktor ANT. SUCHORADSKÝ.

J o s. F a b i a n :

Alespoň jednou za rok zřízenému knězi se zpovídati

(Dokončení.)

To se ovšem těm moderním „pohanům“ nelíbí (domnívají se ve své pýše, Bůh ví jak nejsou dokonalými a — vzdělanými!) a proto mají po ruce hned plno námitek, by tu svou nevěru jaksi zakryli; tak k. p. říkají, že neví, z čeho by se zpovídali — že nikoho neokradli (?), nikoho nezabili . . . Pro mě tedy platí jen dvě přikázání! Ale jak nazývá sv. Jan taková „neviňátka“? Lháři, kteří podvádí sami sebe! Jiní zase říkají, že se vyzpovídají Bohu a že tedy žádného kněze jako prostředníka k tomu nepotřebují. Hle, ve své zpupnosti domnívají se býti moudřejšími, než sám Syn Boží! Ten ustanovil k tomu lidi — apoštoly, ale našim nevěrcům to není vhod . . . Inu ovšem, když již ani nevědí, že Bůh jest vševědoucí a že tedy zná naše hříchy lépe než my sami (my musíme svědomí zpytovat), pak se té jejich „moudrosti“ nebudeme diviti! Kristu Pánu také se nebylo třeba ze hříchů vyznávati právě proto, že byl vševědoucí a znal tedy netoliko hříchy, ale lítost kajicníků, ale sv. apoštolé nebyli vševědoucími a proto měli-li rozsouditi, mají-li odpustiti nebo zadržeti hříchy, musil jim kajicník své nitro otevřít, ze všeho se vyznati — to snad pochopí i dítě! Z toho, že církev nařídila, by se věřící „alespoň jednou za rok“ zpovídali, chtějí naši „osvícenci“ uzavírat, že tím církev zpověď zavedla — což jest ovšem veliký nesmysl, ježto, jak uvedeno, Kristus Pán ji ustanovil a sám hříchy odpouštěl. Ano zpověď naznačena byla již ve St. Zákoně tak zvaným dnem „očišťování“ — ba již v ráji, když ptal se Hospodin Adama, jedl-li z prostředního stromu; to přece Bůh věděl, ale chtěl, by se Adam k tomu přiznal! Věděl též, že Kain zabil Abela a přece se ho ptá, kde jest jeho bratr — proč? Aby se vyznal ze svého zločinu! — Ostatně přijde-li někdo s tou pošetilou námitkou, že si církev t. j. kněží zpověď vymyslili, otažme se ho: Jak pak se ten kněz jmenoval? Kde to bylo a kdy? Na všechny ty otázky zůstane odpověď dlužen — a proč? Protože žádný člověk, kněz, nýbrž sám Syn Boží svátost pokání ustanovil! Ve své zaslepenosti takoví ubožáci ani neuvaží, že žádný kněz by tak obtížné věci na sebe nevalil. Či jest to maličkost kolikráte celé hodiny seděti ve zpovědnici — v zimě — hladov? Jíti k nemocným za nejhoršího počasí i když ví, že se může nakaziti a o život se připraviti? Ne, tak pošetilým nebyl by žádný kněz; ale poněvadž to ustanovil Syn Boží, koná to rád i kdyby sebe více při tom trpěl, ano i kdyby život jej to stálo! Co pak se týče nejsv. Svátosti oltářní, tu mívají zase naši „pokrokáři“ tu bolest, že prý katolíci, přijímajíce jen pod způsobou chleba, nepřijímají celého Krista Pána — že to nedělají, jako Kristus Pán při poslední večeři. Otažme se těchto lidiček: Věříte, že pod způsobou chleba jest živé tělo Kristovo? Pak-li ano, tož v živém těle musí býti také krev, ježto bez krve tělo živo býti nemůže! Nevěříte-li tomu, tož snad myslíte, že přijímáte jen mrtvé tělo (mrtvolu)! Avšak Kristus Pán pravil: „Já jsem chléb živý“ (Jan 6, 51). Postačí tedy úplně

přijímati pouze pod způsobou chleba, ježto jest to „chleb živý“ — živé tělo tedy v něm i krev! Ostatně Kristus Pán podal při poslední večeři pod obojí způsobou toliko apoštolům — a tak děje se posud při každé mši sv., neboť každý kněz přijímá též pod obojí způsobou denně. Ale poněvadž při podávání krve Páně také věřícím tato snadno by mohla býti rozlita, pošlapána a tak zneuctěna (hostie, i kdyby upadla na zemi, snadno se zvedne, ale krev Páně nikoli — a k nemocným jak snadno by mohla býti nádobka s krví touto rozbita a ježto jdou k přijímání též lidé nemocní k. p. souchotináři, nechtěli by jini po nich píti z téhož kalicha, by se nenakazili atd. atd.), odstranila církev podávání pod způsobou vína právem a mocí jí od Krista Pána udělenou slovy: — „cožkoli svázete na zemi, bude svázáno i na nebi“ . a pak pro věřícího křesťana není toho vůbec třeba, poněvadž ví, jak uvedeno, že přijímá živé tělo Ježíše Krista a tudíž i jeho krev — neboť bez krve tělo živým není!

Nuže nedejme se svéstí takovými lichými námitkami lidí, kteří chtějí jimi zakrýti jen svoji — nevěru! Říkejme jako sv. Pavel: „Já vím, komu jsem uvěřil“ — a tomu, Synu Božímu, zůstaňme věrni!

Šeb. Rada:

Nebezpeční vůdcové.

„L + 10“ t. j. pan Václav Špaček, řídící učitel v. v., známý spisovatel a redaktor denníku „Čech“, volá na jistého pána v čísle 148. „Čecha“ ze dne 30. června t. r.: „A co je tohle? Jeden člen sdružení fašistického nedávno hrozil žalobou každému, kdo by ho nazval zednářem. Tobě se to řeklo do očí — a Ty nic. Dostal jsi tištěný otevřený list, kde jest psáno šestkrát, že lžeš — a Ty rovněž nic. Kdyby Tě někdo interpeloval, proč o té zednářštině mlčíš jako zařezaný, jen to vysvětli, že plníš věrně příkaz lóže: Řekne-li ti někdo, že jsi zednář, neřekni ani „jsem“, ani „nejsem“, ale odbuď ho nějakým vtipem, třeba hloupým...“

Mnozí vědí, koho se týkají tato slova, a znají i též onoho pána, který rád veřejně vystupuje, za vůdce a rádce se vydává — jen aby nebyl svůdcem a zrádcem, je-li dle uvedeného výroku svobodným zednářem! Ti přece, jak známo, pracují především o zničení církve katolické, třeba to činí velice chytrácky, by dílo jejich zkázonosné nebylo před časem odhaleno! Není tudíž divu, že mnozí sednou jim na lep a poslouchají pozorně jejich nadšeným slovům — ale až je budou mít na své straně, uslyší asi něco zcela jiného, co jen od zednáře možno očekávati . . . Potom již nebudou mluvit o potřebě víry a náboženství, zvláště ne katolického (ostatní vyznání nechají na pokoji . . .), ale budou do něho bušiti, jak to vůbec zednáři umějí. Mnohým jimi svedeným otevrou snad se potom oči, jen aby nebylo pozdě! Aby pak nevolali také: „Pryč s náboženstvím! Pryč s modlitbou! Pryč s křížem!“ Snad i oni raději by viděli republiku zničenou, než by souhlasili, by katolíkům dány byly školy katolické

Jistá učitelka, pět let podporovaná katolickými ústavy, v nichž vystudovala, vystoupila z církve (i své staré rodiče k tomu přemluvila) — a napsala na dotaz příbuzného, je-li tomu tak, následovně: Zpráva o mém vystoupení z církve katolické zakládá se skutečně na pravdě. Nemám se zač stydět . . .“ A tato osoba bývala vzorem jiným! Ale vyučovala nějaký čas v rodině israelity B., a snad tam se jí otevřely teprve oči, neboť Židé jsou velikými přáteli zednářů, ale i když

drží se své víry, naši rádi sesměšňují! Dá-li se však někdo svést a vystoupí z církve, v níž se narodil, zamění-li pravdu za blud a lež, jest opravdu politování hodným ubožákem; dokazují dějiny, že téměř všichni praví učenci a vzdělanci náboženství si vážili, je každému zvláště mládeži, vřele doporučovali. Uvedeme aspoň několik dokladů. Slovatný dějepisec František Palacký, zvaný „otec národa“, napsal: „Zavrhuji každé počinání si *nelidské* těch, kteří horem pádem stojí na tom, aby mravní základové v člověčenstvu, tedy i v národu našem porouchání byli. Bez těch hyne každá společnost, tedy i *národ*. Toliko na přesvědčení mravním, toliko *na základě náboženství* možno nám postupovati k cíli — tak to shledáváme na svých předcích, toťž i nám činiti třeba“ („Spisy Drobné“ I, 385). Tamtéž na str. 405. čteme: „Každý *rozumný člověk* však musí uznati, že kde není Boha a kde není mravnosti, ani ctnosti ani hříchu, ani práva ani bezpráví, ani cti a hanby, tam člověk pozbyti musí nejvyšší své přednosti, totiž toho povolání mravního a poklesnouti na *pouhé zvíře*. A tomuto strašnému nihilismu slouží liberalism našich dnů vědomě i nevědomě. Může-li však stát i tenkrát ještě trvati a prospívati, kdy lidské společnosti odňat jest všeliký základ mravní?“ Tedy „nelidským“ počináním nazývá Palacký jednání těch, kdož brojí proti náboženství, mravnímu základu v člověčenstvu, bez něhož hyne i národ! A tito lidé hrají si na „vlastence“ a zatím ho ničí, *nelidské* dílo konají . . . a klesají až „na pouhé zvíře!“ To jest sprcha na ty jejich rozpálené mozečky! A co žádá učitel národů Jan Amos Komenský? „Od prvního hned užívání očí, jazyka, rukou, nohou ať se dítky učí k nebi vzhledati, ruce vzhůru spínati, Boha a Krista oslavovati, před neviditelnou velebností kolena skláněti a ji ctíti“ (Velká didaktika“). Francouzský spisovatel Montesquieu napsal: „Jediné náboženství je zákoník upravující a řídící život, jedině ono činí lidi mravné . . .“ Ano sám Rousseau volá: „Někteří by rádi založili ctnost na pouhém rozumu, než přiznávám se, že neshledávám pro mravnost nižádného základu solidního než v náboženství . . .“ Pověstný Viktor Hugo: „Na soud měli by býti pohnáni oni rodiče, kteří posílají dítky do školy, nad jejímiž dveřmi čteme nápis: Zde se nevyučuje náboženství!“ Neméně pověstný Voltaire: „Člověk, který pozbývá víry, přichází o rozum . . .“ Čím tedy jest bez víry a bez rozumu? Tím, co napsal o takových Palacký! To potvrzuje také anglický myslitel Carlyle výrokem: „Teprve když jsem našel Boha, byl jsem celým člověkem.“ Čím tedy byl před tím? Také pouhým zvířetem?

To snad postačí k tomu, bychom se varovali těch různých vůdců a rádců, kteří dovedou sladce mluvit — ale jakmile mají vrabce v hrsti, ihned obrátí, a my vidíme, že skrývají se v nich placení agenti zednářští, jimž nezáleží pranic na vlasti, na národu, ale jen na kapse že z vůdců a rádců vyklubali se prohnání svůdcové a zrádcové lidu!

V. Stomar:

Dar pravdy a apoštolové.

Neomylnost Ježíšova. Ježíš učil jako moc maje. Nepřednášel mínění, která by poukazovala na nejistotu v jeho srdci, nestavěl se snášlivě k přijetí nebo pohrdání svým učením. Mluvil s plnou autoritou a požadoval poslušnost a víru. Znal jen jednu pravdu, *svou pravdu*, která byla i pravdou Boží. „Kdo neuvěří, bude zatracen“.

Nárok na absolutní pravdu jest základním tónem mesiánského kázání. Kdo četl evangelia s pozorností, ví, že do království Božího nevejdou nevěřící a pochybovači. „Tvé učení, Ježíši Nazaretský, jest velmi pravděpodobné, budu je zkoušet i přidržím se toho, co se mi líbí“ — taková řeč byla by jistě koncem učenictví. O tom není nejmenší pochyby. Prorok pravděpodobnosti, tolerantní zakladatel náboženství, povolující zákonodárce náladovému subjektivismu stoupenců, mesiáš obávající se, že se může zmýlit — nikdy by nenašel víry ani úcty; nikdo by ho také vážně nebral. První podmínkou pro působení Božího posla, požadujícího víry, jest *absolutní sebejistota* a nezakalená jasnost autority, která vylučuje každý omyl.

Kdybychom tuto božskou sebejistotu ze života Ježíšova odstranili a zprávy o ní připočetli na účet pozdější víry, pak bychom museli škrtnouti vedle větší části horského kázání nejméně 50 míst ze synoptiků, totiž ta místa, v nichž zdůrazňuje Ježíš svou absolutní autoritu a svůj neúprosný nárok na plné vědění a plnou pravdu; jsou to právě ona místa, která jsou nerozlučně spojena s nejoriginálnějšími myšlenkami Ježíšovými. Kdo se spokojí se zbytkem v evangeliích, činí sebe i Ježíše chudičkým.

Ježíšovi apoštolové a pravda. Jaký podíl měli hlasatelé nového evangelia na privilegiu pravdy Mistrovy? Ježíš nikdy neomezil svá slova: „kdo vás slyší, mě slyší, a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá“. Svět jest povinen přijímat učení jeho vyslanců. Nečiní-li tak, propadá osudu Sodomy a Gomorrhy. Prach, který strásají odcházející hlasatelé víry, padne na opovrhovače jako kletba. Zmírnění těchto závažných slov není v evangeliu zaznamenáno.

Světová misse apoštolů spočívá na neotřesitelné víře, že Mistrovi vyslanci hlásají bez omylu pravé jeho učení. To jest přesvědčením Mistra i apoštolů. Bez této víry neměly by smyslu radost Pána z budoucnosti a nároky apoštolů na jisté vítězství. Kdybychom nic nevěděli o slovech Kristových: „Já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa“, kdybychom neměli ani slovíčka z evangelia Janova o duchu pravdy, jenž učí a osvětluje, skutečnosti nejstaršího zvěstování evangelia by nám hlasitě volaly, že *Pavel i apoštolové ostatní byli o daru neomylnosti naprosto neochvějně přesvědčeni*. Proto mluví Pavel s takovým důrazem o svém evangeliu: „kdyby anděl s nebe kázal vám proti tomu, co jsme vám kázali, buď proklet“ (Ke Gal. 1, 8); „zdá-li se někomu, že jest prorokem neb duchovní dary má, poznej, že příkazem Páně jest to, co vám piši, pakli toho někdo neuznává, nebude uznán“ (1. Ke Kor. 14, 37 a 38). Nazývá pseudoapoštoly ony hlasatele, jejichž cesty a slova nesrovnávají se s normou Pavlovou. Ani Barnabáš nepokládá za úplně sobě rovného, to právo přiznává pouze dvanácti apoštolům. „Jeho evangelium“ t. j. hlásání Ježíše Krista jest Pavlovi zjevením Božského tajemství (K Řím. 16, 25), rozkazem Božím, který požaduje i poslušnost ve víře. Rozhodně odmítá možnost jakoby hlásáním nepravé události byl hlasatelem nespolehlivým (1. Ke Kor. 15, 15); poněvadž mluví z Boha, před tváří Boží, v Kristu utvrzen „nekáží slovo Boží jako mnozí“ (2. Ke Kor. 2, 17). Slovy úchvatnými líčí Pavel ve 4. kapitole druhého listu ke Kor., že nehlásá sebe samého, nýbrž Krista Ježíše a proto Bůh rozsvítil poznání Boží velebností v srdci jeho jako kdysi ze tmy světlo zasvitlo. Evangelium spásy, které pohanům přinesl, jest mu slovem pravdy, závdavkem Božího dědictví (K. Efes. 1, 13—14).

(Pokračování.)

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XLIII. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

Ročník XXXI.

Redaktor ANT. SUCHORADSKÝ.

V. Stomar:

Dar pravdy a apoštolové.

(Dokončení.)

Není nejmenší pochyby o tom, že Pavel pokládá své hlásání evangelia za naprosto jisté, vylučující každý omyl; kdo se protiví jeho slovu, povyšuje se proti poznání Božímu; on, Pavel, má právo jímati všecku mysl v poslušenství Kristovo a hotov jest potrestati každou neposlušnost (2. Ke Kor. 10, 4—6). Kde se jedná o jeho autoritu a charisma neomylné pravdy, nezná apoštol národů nejmenší povolnosti; jakmile hlásá učení Ježíšovo jako Ježíšův apoštol, vylučuje každou myšlenku na možnost omylu. Jistě měl i své názory, své privátní rozkazy, ale ty nikdy nevplétá do „svého evangelia“.

Když kolem roku 50. se shromáždili apoštolové a obec jerusalemská se svými presbytery, aby se poradili o povinnostech křesťanů z pohanství, skončili své porady formulí: zalíbilo se Duchu svatému a nám.“ I pokrokoví protestantští dějepisci vidí v těchto a podobných rysech vědomí církve o neomylnosti v prvním století. I ti kritikové, kteří tento závěr usnesení jerusalemského a slova Páně k apoštolům o jeho přispění až do konce světa a o poslání Ducha pravdy, který je všemu naučí, pokládají za výron pozdější víry křesťanstva, musí doznati, že církev kolem roku 100. uznávala absolutní autoritu apoštolů a neomylný milodar pravdy. S tímto přesvědčením souvisí i literární ochotnictví spojovati různé spisy s jménem a vážností Apoštola nebo vůbec některého apoštola.

Plnost vědění všech věřících. Byly snahy tuto zvláštní privilej pravdy pro apoštoly dokazovati poukazem na vědění všech věřících v době apoštolské. Za korunního svědka uvádí se první list svatého Jana: „Ale vy máte pomazání od Světce a znáte všecko to pomazání, které jste dostali od něho, zůstává ve vás, a proto nepotřebujete, aby vás kdo učil, nýbrž jako to pomazání jeho vás poučuje o všem, tak jest to také pravda a není to lež“ (2, 20 a 27).

Svatý spisovatel sám přece poučuje tyto věřící, kteří všecko znají a to velice důrazně a energicky, předpokládá totiž, že by mohli odpadnouti od pravého poznání a varuje je tedy před sváděním a bludem, a označuje-li blíže pravdu, v níž mají setrvati, líčí ji jako pevné setrvání v tom, co slyšeli od počátku; „co jste slyšeli od počátku, zůstaň ve vás.“ Zůstanou-li spojeni s Bohem a zachovají si starou víru, pak nejsou rozhodně na omylu a nepotřebují nového poučení. To jest přirozené a jasné. Nikde, ani tu ani u svatého Pavla, nestaví se jednotlivec nad nebo vedle apoštolského kázání. Úkolem pravého ducha jest utvrzovati věřící v evangeliu Božím od počátku přijatém.

Charisma pravdy jest darem trvalým. Jsou-li učení Kristovo a hlásání evangelia nerozlučně spojeny s pravdou apoštolům danou, pak nesmí ani pozdější církev — má-li platiti za ustanovení Kristovo — postrádati této moci, jinak by

ji chyběl životní princip, udržující duše. Svatý Grál byl by jistě ztracen, kdyby jeho charakteristické znamení rozeznávací, charisma pravdy, navždy se ponořilo.

Založil-li Kristus církev pro věčné časy a vtiskl-li jí jako základní zákon neomylnost, pak se ukazuje katolická církev jedinou církví Kristovou již tím, že jediná požaduje víru v milodar pravdy stále v ní žijící.

(Von Dunin-Borkowski S. J.)

V. Stromař:

Církev sloup a základ pravdy.

Křesťané druhého století byli o tom naprosto přesvědčeni, že církev zdědila charisma pravdy Ježíšovy a apoštolů. Irenaeus a Tertullian projevují tuto víru tak jasně, že každý nestranný badatel skutečnost tu uznává. Tato víra sahá až do dob apoštolských. Jest vlastně plně obsažena v myšlenkách Pavlových, že církev jest tělem Kristovým, druhým Kristem. Církev jest druhým Kristem, pokud představuje spojení lásky a víry. Proto musíme a pevně držeti předmět víry, dokonale božskou pravdu; tuto lásku a tuto pravdu dává jí hlava Kristus. Věta prvního listu k Tim. (3, 15), že církev jest sloup a základ pravdy, jest jen silnější výraz myšlenky opravdu Pavlovské.

Ani v Novém zákoně ani u Otců apoštolských nebo apologetů druhého století není nejmenší stopy pro pojetí, že by obsah víry byl cosi plynného, změnitelného, subjektivního; nikde jednotlivý věřící neoznačuje se jako rozhodující soudce o smyslu Písma sv. a kázaného evangelia. Všude jeví se křesťanská pravda jako objektivní, božské a tudíž nezměnitelné dobro. Jen tím si vysvětlíme neotřesitelnou stálost mučedníků, jednotu v kázáních Klementa Římského a Ignace Antiochejského, naprostou jistotu apologetů o vítězství křesťanského učení nad pohanstvím a opakující se posměch jejich, že jsou nesčetné rozpory u pohanských filosofů, kdežto pravda křesťanská jest konsekventní a nezměnitelná.

Strážkyně této pravdy jest církev.

V staré době působila myšlenka sv. Pavla o církvi jako tělu Kristově. Klement Římský a Ignác Antiochejský ji znají. Ignác chtěje uchrániti Efesské heresi, připomíná jim církvi danou libovonnost neporušitelnosti; v souvislosti není to nic jiného než neomylný dar pravdy. Proto se mu jeví víra, odchylující se od církve personifikované v biskupovi, jako schisma a herese. Mladé křesťanství bylo již ve 2. století zaplaveno bludaři. Vedle Ignáce Antiochejského svatý filosof Justin, Theofilus Antiochejský a mnozí jiní bojovali s veškerou silou proti vnitřnímu nebezpečství. Všichni při tom předpokládali výslovně pevný stav (obsah) víry, kterou bludaři buď oklešťují nebo do ní něco vkládají. Podle čeho posuzují správnost víry? Víra, jak stále a stále hlásají, musí se shodovati s proroky, učením Krista a apoštolským podáním. Dáme-li si další praktickou otázku, odkud tito mužové čerpali poznání o přesném obsahu víry, jehož jedinou, neomylnou pravdu heretikům předkládali, pak zbývá jen jediná odpověď: normou pravověrnosti byla jim obecná víra křesťanů mezi nimiž žili, pokud byli přesvědčeni, že tato víra souhlasí s vírou jiných obcí. Toto přesvědčení má každý, kdo čte díla těchto úctyhodných spisovatelů bez předsudků.

Dotýkají-li se dějin vzniku svého obrácení — což bohužel jen zřídka se stává — pak zdůrazňují nejvíce jen podivuhodný dojem, který na ně působily

sv. spisy, hlavně prorocké, rozumnost křesťanské nauky, příklad života a pohrdání smrtí učeníků Ježíšových. Autority církve v této souvislosti nikdy se nedovolávají; museli si přece nejdříve víru v tuto autoritu získati. Pro pozdější jejich živé, denní Credo, nalézáme skutečně jen jedno měřítko, jedno pravidlo, víru církve, oné církve, která zachovává všechny apoštolské tradice bez omylu. Jeden nebo druhý vyslovuje to jasně a bez obalu; nejkrásněji snad Theofilus v druhé knize svého spisu *Ad Autolycum*.¹⁾ Svět jest mu jako nebezpečím hrozící moře, svaté církve (jednotlivé křesťanské obce) jsou mu obydlené ostrovy a zároveň dobře chráněné přístavy, „v nichž se udržuje učení pravdy, k nimž se všichni utíkají, kteří chtějí býti zachráněni, poněvadž milují pravdu a chtějí uniknouti hněvu a soudu Božímu“.

Když v Malé Asii kolem polovice druhého století vzrůstaly se: ekstatické povolání prorocké a množství montanistických sekt, horlil anonymní spisovatel, o němž Eusebius ve svých *Dějínách církevních* (V. 16) se zmiňuje, proti novotářům; používá zbroje staré, tradicionelní víry. Nové učení nesouhlasí s tradicí církve — to jest jeho důkaz. Jinými slovy: Církev má pravdu.

Církev „dceru Boží“ líčí Justín v *Dialogu* se židem Tryfonem jako duši, v níž všichni věřící Kristovi kličí. Duší jest církev životní, základ jedné víry.

Církev jest neporušená panna, psal jednou Hegesippus (Euseb. IV. 22); jako panenskou matku velebí ji v r. 177. křesťané lyonští (Euseb. V. 4.). Církev jest jen tehdy neporušená, nedá-li si vyrvati poklad neomylné pravdy.

Ku konci starého spisu, listu k Diognetovi, jest přídavek, jehož alexandrinský charakter a jiné narážky dávají tušiti, že pochází od Pantaena, učeníka žáků apoštolských a učitele Klementa Alexandrijského. Církev obecná jest tomuto „žáku apoštolů“, jak se sám nazývá, rajskou zahradou věčným Synem Božím omilostněnou a oživenou, věrnou strážkyní víry a apoštolského podání. Již Papias a Justín použili obrazu o ráji. V zahradě církve rostou plody lásky k Bohu, tu stkví se strom pravého poznání a nesmrtelnosti.²⁾

Toto vznešené pojetí, které měli křesťané druhého století o své církvi, svedlo některé příliš spekulativní hlavy, že přenášeli prasevětovou existenci Kristovu na jeho tělo mystické, na církev. Nejstarší zachované křesťanské kázání známé pod nepravým nadpisem „Druhý list Klementa ke Korintským“ (Kap. XIV.) a Říman Hermas ve svém díle „Pastýř“ pojednávají o církvi skoro jako o bytosti duchové, stvořené před měsícem a sluncem.

„Pastor“ Hermův, jenž jest nejobsáhlejší a zároveň obsahem, jakož i formou nejpozoruhodnějším spísem této nejstarší doby, není dílem Hermase, kterého uvádí sv. Pavel v listě k Římanům, nýbrž spíše bratra papeže Pia I. (140—155). Název má odtud, že anděl v podobě pastýře dává Hermovi poučení a rozkazy. Dělí se na tři části, 5 vidění (visiones), 12 příkázání (mandata) a 10 podobenství (similitudines)

¹⁾ Theofilus, biskup antiochejský, napsal četné spisy, z nichž se nám zachovaly jen tři knihy *Ad Autolycum*. Pohanskému příteli svému dokazuje v tomto spise přednost náboženství křesťanského před pohanským. Klade důraz na subjektivní podmínky víry a na závislost náboženství na poznání od čistoty smýšlení. (Dr. J. Samsour: *Církevní dějiny* obecné pg. 132).

²⁾ List k Diognetovi, jedna z nejvzácnějších památek starobylosti křesťanské, je první apologií křesťanství, napsanou neznámým spisovatelem ve 2. století. Autor formou klassickou odpovídá vznešenému pohanu Diognetovi, jinak nám neznámému, na otázky, v čem záleží podstata náboženství křesťanského a jejich bohopocta oproti polytheismu pohanův a pověře židův, odkud pochází jejich nápadná láska k bližnímu, a proč toto náboženství teprve nyní a nikoli dříve na svět přišlo. Zvláště zajímavé je v tomto listě krásné a nadšené líčení života prvních křesťanů. (Dr. J. Samsour pg. 129.)

a obsahuje napomenutí k pokání pro nastávající pronásledování a příchod Kristův. „Pastor“ Hermův, jenž obsahuje první křesťanskou mravouku, těšil se v prvních stoletích veliké vážnosti a byl i v mnohých církvích při bohoslužbě předčítán. (Dr. J. Samsour. Církevní dějiny obecné pg. 129).

Toto pojetí povstalo zřejmě ve spojitosti s listem sv. Pavla k Efesským 1, 3—5: (Veleben, budiž Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista, který nás požehnal v Kristu všelikým požehnáním duchovním v nebesích, ježto si nás v něm vyvolil před ustanovením světa, abychom byli před ním svatí a neposkvrnění, vlásce nás předurčiv ku přijetí za syny své skrze Ježíše Krista podle zalíbení vůle své). Gnostikové v té době využili toho až k pošetilsti, zatím co pozdější theologové církevní opatrně rozvíjeli střízlivý obsah pravdy.

Tyto myšlenky o vznešenosti církve jsou rozhodně poučné; ukazují snahu pozvednouti nevěstu Kristovu z lidského okolí k nebeskému životu bez omylu, proměny, poskvrny.

Hermovi jest církev vedle Boha a Krista nejvyšší učitelkou. Ukazuje mu pravdu a on věří; církev kárá, předpisuje, on mlčí a poslouchá ji jako nejvyšší vrchnosti. Není si při tom vědom žádné novoty. Církev ctí jako základ a sloup pravdy. U těchto starých spisovatelů nalézáme předobrazy skoro všechny myšlenky o církvi, jaké ke konci druhého a na počátku třetího století přednášeli systematičtější a jasněji velikáni, jako Iraeneus, Klement Alexandrijský a Tertullian. Teď můžeme chápati, jaký poklad byl ztracen se spisem „O církvi“, který napsal Melito, biskup v Sardech.

Klement zachycuje staré obrazy o těle Kristově, o nevěstě Boží, o panenské matce a odvozuje z nich božský charakter církve. Druhá a třetí část jeho proslaveného hlavního díla „Paedagogus“³⁾ a „Stromata“⁴⁾ mluví s krásnou jasností o církvi. Jen ve staré církvi žije dle něho pravda a nejdokonalejší poznání, gnosis. Jest jen jedno pravé učení, jen jedno apoštolské podání; bez svatých spisů, bez apoštolského a církevního pravidla dogmatů nedojdeme nikdy k pravé gnosi; církev katolická jediná jest oproti všem heresím prvorozenou strážkyní pravdy. Poněvadž jest nevěstou Kristovou a pannenskou matkou musí býti nedotknutelná ve všem, co odporuje pravdě.

I Iraeneus zná srovnání církve s matkou a s rájem. Jeho proslavená věta, že církev jediná zachovává apoštolskou pravdu neporušenou a svým dětem ji sděluje, táhne se jako červenánit celým dílem proti heresím.

U těchto úctyhodných patriarchů nemůžeme hledati, zvláště u Iraenea a Tertulliana, theorie bez mezery, hotové systémy. Naši Otcové čerpali s vděčností z nevyčerpatelného zdroje svatých knih, naslouchali slovům apoštolských žáků a shromažďovali s neobyčejnou pílí a péčí drobtý učení, které padaly se stolu důstojných presbyterů, porovnali příležitostně víru a výklad Pisma s živým učením v jiných apoštolských obcích, byli přesvědčeni, že církev má neomylný dar pravdy, aniž by si zodpověděli otázku, v jakém poměru jsou Písmo a apoštolské podání, neomylnost a církevní pravidlo víry

³⁾ Paedagogus, tři knihy, podává obráceným pohanům praktický návod k životu křesťanskému; vychovatelem jest Kristus sám.

⁴⁾ Stromata 7 knih, dle pestrého obsahu tak nazvaný, podává hlubší poučení o víře a uvedení do křesťanské gnose, ne však v systematickém pořádku, nýbrž v pestrém střídání.

Poněvadž spisy Klementa Alex. nejsou prosty bludných názorů, proto nepočítá se k Otcům církevním. (Dr. J. Samsour pg. 134).

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XLIII. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

Ročník XXXI.

Redaktor ANT. SUCHORADSKÝ.

Svátek Krista Krále.

Co chtěla vyjádřiti církev, když v r. 1925 zaváděla svátek Krista Krále? Co chtěla zdůrazniti, když v dobách, v nichž tolik rozmanitých potřeb zmítalo moderním lidstvem, ona přichází se svým novým svátkem?

Když církev křesťanstvu něco dává, bývá to vždy dar veliký; Duch svatý, pracující skrze církev a v církvi, udílí skrze ni svá nevyzpytatelná dobrodiní. I zde to byla nekonečná láska Ducha sv., jež skrze ruce církve katolickému lidstvu tento svátek dala.

Vždyť musí si uvědomiti lidstvo, že podléhá Kristu Králi; že jest Jeho královstvím. A protože Kristus jest Plnost, protože v Něm je všechno bohatství trvalé ceny, protože z Něho přichází v lidstvo všechno požehnání — i pozemské —, proto připoutati lidstvo novým poutem ke Kristu, je dílem velké lásky. právě tak jako kletbou lidstva jest, když vzdaluje se Krista, jako je kletbou větve, když odštěpuje se od kmene.

„Moc Jeho, moc věčná, a nebude odňata; a království Jeho nezhyne!“ (Daniel 7, 14.) „Na rouchu, a to na bedru mém má napsáno: „Král nad králi a Pán nad pány!“ (Zjevení sv. Jana, 19, 16.)

Kristus je vaším Králem: Slovo Kristovo musí vám býti svaté; tu velikou pravdu bylo potřebí připomenouti světu, jenž se odcizil Bohu. Až spotřebuje marnotratně tento svět statky, jež dědictvím od tohoto svého Krále převzal, pak zbědováno bude lidstvo. „A stal se hlad v krajině té, a byl by rád jedl z mláta, jež dostávali vepři, ale ani toho mu nikdo nedával.“ Všecky úspory a všecky zásoby, hmotné i morální, mají svůj konec a čím dříve se lidstvo vrátí k tomu svému Králi, jenž je Plnost a Láska a Moudrost, tím lépe pro ně!

Kristus je Králem vaším: tu pravdu bylo potřebí připomenouti i katolíkům. Neboť víra katolíků ve světě polovíry oslabla též. Cośi jako bělmo potáhlo jejich oči, a nevidí jasně. Svaté pravdy stojí jen matně a neurčitě před jejich zrakem! Zrak víry oslaben! Svědomí křesťanské otupeno! Kdyby v duších katolíků byla víra živá a jasná, pak nebyla by možná mezi nimi ta morální zbabělost, jaká často mezi nimi jest, ta mdlá chabost, ty slabošské kompromisy se zlem, ostatní zjevy žalostné, z nichž číší světlo a snad i hřích! I katolíkům bylo potřebí zahřměti do duší: Vaším Králem je Kristus! Životem vás musí vésti Jeho slovo!

Vrácen má býti Kristu svět celý!

A svátek Krista Krále je svátek optimismu: Tak jako jednou se království Kristovo projeví v plné své pravdivosti na věčnosti, tak ono skutečněno býti může i zde, protože moc Jeho — moc věčná! I zde na světě panovati může od moře k moři a až do nejzazších končin země! Mohou přijíti i zde dnové, kdy národové sloužiti budou Jemu! Svatý optimismus, svaté naděje, svaté síly nepremožitelné má burcovati dnešní svátek — na oslavu Krista, na požehnání lidstvu!

Abychom byli lidem Jeho! (Zjevení 21.)

Našinec ze dne 28. X. 1928.

V. Stromar:

Písmo svaté a apoštolské zvěstování (kázání).

Svaté knihy jako pramen víry a jejich autoritativní výklad. Kristus, pokud víme, neuložil žádnému učeníkovi napsati jeho život a učení. Ze zvláštních, mnohdy opravdu hodně nahodile vyhlížejících příčin, byly v toku času sepsány knihy Nového zákona na popud a za přispění Ducha svatého. V mnohých případech svatí pisatelé sami přikládali svým listům jen okamžitý význam. Od počátku ovšem platily za pramen křesťanské víry svaté knihy Starého zákona. Mnoho však museli se křesťané ze židovstva přeučovati, aby tyto knihy náležitě vykládali, tak jim rozuměli, jak toho vyžadovala nová víra.

V evangeliích a ve Skutcích apoštolských často se vypravuje nebo naznačuje, jak Ježíš a Duch Boží odhalili apoštolům pravý smysl Písma, že najednou odkryli a viděli věci, o nichž až dosud ničeho nevěděli. Od těchto prvních posluchačů učily se generace pozdější; tak již v nejstarších dobách křesťanství objasnění svatých knih spojuje se s výkladem daným prvními žáky Páně. Užiti prorockých míst Starého zákona o Messiáši, jenž se zjevil v Ježíši Nazaretském, tvořilo podstatnou součást ústního i písemného zvěstování prvních věrozvěstů. Nové pojetí zákona a postavení Israele v listech Pavlových sesilovalo základ nového života, nového poměru k Bohu, messiánského povolání Páně. A zákon a proroci nebyli věřícím přenecháni jako mínění školy a theorie k volné úvaze, nýbrž předloženi a vštípeni jako božská pravda, jako Kristovo zjevení. Písmo jest pramenem víry, ale jen v autoritativním výkladu učeníků Ježíšových.

Jakmile některý spis z nynějších knih novozákonních byl v církvích obecně uznán, sloužil rovněž za pramen víry. Jest poučné pozorovati, jak ještě v listě sv. Judy neukazuje se na evangelia, nýbrž na kázání apoštolů, aby věřící byli varováni před bludaři posledních dnů: „Vy však, miláčkové, pamatujte na slova předpověděná od apoštolů Pána našeho Ježíše Krista“; a jak druhý list Petřův varuje křesťany, aby se nesrozumitelností listů Pavlových nedali svést k falešným míněním: „ovšem některé věci jsou v nich těžko srozumitelné, kteréž lidé nevědomí a neutvrzení překrucují, tak jako i ostatní Písma, ke své vlastní záhubě. Vy tedy, miláčkové, vědouce to napřed, chraňte se, abyste dajíce se strhnouti bludem bezbožníků, nevypadli ze své pevnosti“ Nemůžeme si ani jiného charakteristického znamení mysliti pro pravé porozumění leč apoštolské učení v církvích dále žijící. Jest známo, jak pomalu spisy Nového zákona jako celek získávaly si obecného, kanonického uznání, jak zřídka přiměřeně od nejstarších spisovatelů byly používány k vlastním důkazům a svědectvím. Hlavním prostředkem k šíření křesťanské víry v oněch patriarchálních dobách rozhodně nebyly. Tím prostředkem bylo živé slovo.

Jest to význačné, že Nejmenovaný z konce prvního nebo počátku druhého století označil křesťanské vyučování o cestě života a smrti, o bohoslužbě a křesťanských kočujících kazatelích, prorocích a učitelích za „učení dvanácti“. V jejich jménu uděluje rady a rozkazy; toto učení jest pro něho a zjevně i pro oslovované věřící vtělesněnou autoritou. Nikdo nesmí se vymykati této apoštolské tradici, ani proroci ne. Vůbec v celé starokřesťanské literatuře není jediného místa,

které by zajišťovalo neomezenou svobodu učení prorokům. Slova Pavlova o ekstatické řeči „dle analogie víry“ platila vždycky. Co si extraapoštologové doby apoštolské drzým vychloubáním přivlastňovali, toho se opět uchopila částečně domýšlivost gnostická a montanistická blouznivost; kladli výplody vlastní fantasie a své entusiastické zbožnosti nad apoštolské kázání a pravidlo víry církve. Střízliví a praktikové mezi gnostiky neodvážili se zamítati široký základ víry katolických protivníků; hradili se sami apoštolským podáním, a poněvadž jim chybělo pověření a světlo skutečnosti, vymyslili si tajné učení prvotních učeníků, které prý jim, jedině osvíceným, skrytými strouhami přiteklo. Tyto úskočné vytáčky dokazují nám existenci pevné věže apoštolské autority učící, která se vztahovala i na objasnění svatých knih.

Doslov k eucharistickým slavnostem v Olomouci.

Dr. Bedřich Vašek v Olomouci ve svém doslovu k eucharistickým slavnostem v Olomouci v září t. r. uvedl ke konci i následující „memento“, jež pro jeho pozoruhodnost neváháme svým čtenářům předložit. Pravilf toto: Jedna zkušenost byla pro mne bolestná. Snad jsem se zmýlil. Snad nebylo to, co jsem mohl přehlédnouti, dosti úplné, takže můj výslední dojem by byl poněkud jednostranný. Ale z toho, co jsem viděl, bylo mně jasno: účast jinochů, zvláště, mladších, byla vzhledem k počtu jiných stavů slabá. Účast na společném sv. přijímání jinochů v Olomouci silně slabší, než v kostelích pro společné sv. přijímání jiných stavů. Z jinochů z Olomouce samého počet jen pranepatrný! Skupina vojska v průvodu slabá. — V mužském dorostu je ve velikém počtu duší víra již otřesena. Žije se již jen pro tento svět. Nadpřirozené hodnoty pro velikou část dorůstajícího mužského světa fakticky a v praxi neexistují. — Nemohlo býti jinak. Dnešní škola musila přinést takové ovoce. My jsme ve škole dnes nábožensky již tak hluboko klesli, že nám stačí, když učitel cynicky a sprostě proti náboženství nevystupuje. Veliké části věřících už ani nenapadne, že je samozřejmým požadavkem křesťanským, aby učitel dával i příklad křesťanského života a pozitivně křesťansky vychovával. To není od něho milost; to je primitivní požadavek křesťanského řádu. Ale dnešní škola je z největší části nábožensky mrtva. Jako mládež v dobách světové války trpěla podvýživou a propadala souchotinám, a celá generace byla by bývala touto podvýživou zničena, kdyby válka se svou ničivostí byla trvala ještě o několik let déle, tak dítky, chodící do dnešní školy trpí náboženskou podvýživou, a bylo by zázrakem, kdyby generace odtamtud vyšlá, netrpěla náboženskými souchotinami ve vysokém stupni. A což teprve, když vyskytnou se mezi učitelstvem i lidé nábožensky zaujatí, tak přímo vystupující proti katolictví, že jejich činnost nelze označiti mírněji než tatarským vylupováním očí víry z duší dítek? . . . K tomuto vlivu školy přimyslete si ostatní dnešní kulturní prostředí, v němž mladé naše pokolení vyrůstá, duch spolků, četba, kino, ulice, někdy i rodiny . . . Bylo by zázrakem, kdyby víra v těch duších neochladla!

Mládež bez idealismu je mládež hnijící. A nejmocnější vzpružinou idealismu

je náboženství, Kristus! Kdo chce mít mládež ideální, nikoliv zahnívající, musí jí dáti nebo musí jí vrátiti Krista!

Pohled na jinochy v neděli byl jediný z pohledů, který mě — uprostřed pohledů nesmírné radosti — vážněji skličoval. Ale děkuji horoucně Bohu, že nám ukázal situaci ve světle tak ostrém. Zdravé, nesmírně zdravé memento pro naši práci!

„Našinec“ ze dne 13. září 1928.

Hledejte nejprve království Boží!

Jos. Fabian.

Jest opravdu s podivem, co dnes mnozí lidé především hledají, po čem nejvíce baží. Jakoby neměli nesmrtelné duše, ale jenom tělo, shánějí jedni co nejvíce a co nejlepších pokrmů a nápojů, jen aby ten „osel“, jak sv. František nazýval tělo, měl všeho hojnost! Zapomínají, že nejsme zde, bychom jen jedli a pili, ale že jíme a pijeme, bychom žili — a to skromně! A nejsou to jen tak zvaní „břichopáskové“, kteří všechno projedí a propijí, nejsou to jen lidé bez víry, ale i lidé, kteří platí za pobožné — i ti často nedovedou si ničeho odepřítí v jídle a pití. „Nařikají na nevolnost, otylost, tloušťku, pro kterou stávají se ku práci neschopnými, mrzutými, protivnými, ale Pán Bůh chraň, aby se trochu uskrovnili při stole! Musí do lázní, mají-li na to, ale ztratí-li tam nějaké kilo — ó tu jest nářku a bědování a jídla a pití, by to zase co nejdříve získali! Požádejte jich o nějaký příspěvek na dobrý účel — nemají, nemohou nic dáti, ale pro své bříško mají všeho nadbytek.

Jiní zase touží jen po radostech a zábavách. Pamatovati na duši, jíti aspoň v neděli a ve svátek do chrámu Páně, aspoň jednou za rok přijmouti sv. svátosti atd., na to nemají času — ale do tanečních zábav, divadel, biografů atp jdou co nejčastěji, byť by to byly i zábavy — pochybné, neslušné, hříšné! Vše možné si pořídí i za krvavé peníze, s celým světem se spojí, by o žádnou zábavu nepřišli — ale zmiňte se jim, že by mohli též na to neb ono dobré dílo přispěti, hned uslyšíte nárek na drahotu, bídu! Ano čím více prázdní se kostely a čím více plní se divadla, biografy a těm pod., tím také více plní se chudobince, nemocnice, káznice a žaláře. Jiní shání se opět jen po bohatství, po slávě, po parádě — pro tyto věci jsou schopni, každé oběti, ale pro bídu a hlad svého bližního nemají porozumění, nemají smyslu a přece pravil božský Spasitel: „Amen pravím vám, pokudž jste to učinili jednomu z bratří těchto mých nejmenších, mně jste to učinili“. (Mat. 25, 40.)

Nuže nedejme se svést lidmi, kteří své štěstí a blaženost hledají jen ve věcech světských, malicherných, ale na to nejhlavnější, na království Boží, na svoji duši, její spásu zapomínají. My naopak hledejme nejprve království Boží. Plňme svědomitě své náboženské povinnosti, pamatujme na smrt, soud, na věčnost! Hleďme si tuto blaženost pojistiti dobrými skutky, neboť „Bůh odplatí jednomu každému podle skutků jeho“ (Řím. 2, 6).

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XLIII. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

Ročník XXXI.

Redaktor ANT. SUCHORADSKÝ.

Hlas volajícího na poušti.

Fabián Budil.

I.

Předchůdce Páně svatý Jan Křtitel žil na poušti tak zbožně a svatě, že považován byl od mnohých za zaslíbeného Mesiáše; z té příčiny poslali k němu Židé z Jerusalema kněze a levity (služebníky chrámové), by se ho otázali: „Ty kdo jsi?“ A Jan ve své pokoře vyznal, že není Kristus, ale toliko hlas volajícího na poušti: „Spravte cestu Páně“ (Jan 1, 19–23).

Ano, pro mnohé byl svatý Jan Křtitel opravdu jen hlasem volajícího na poušti, neboť mnozí nedbali jeho hlasu, když kázal: „Připravujte cestu Páně, přímě čiňte stezky jeho; každé údolí bude vyplněno, a každá hora a pahrbek bude ponížen a (místa) křivá budou vzpřímena, a ostrá budou cestami rovnými; i uzří všeliké tělo spasení Boží...“ Vida předchůdce Páně tuto nekajícnost a zatvrzelost zvláště farizeů, volal: „Plemeno ještěrčí, kdo vám ukázal, abyste utekli před budoucím hněvem? Protož čiňte hodné ovoce pokání a neříkejte u sebe: Otce máme Abraháma! Neboť pravím vám, že mocen jest Bůh z tohoto kamení vzbuditi syny Abrahámovi. Již zajisté sekera ke kořenu stromů přiložena jest. Protož každý strom, kterýž nenese ovoce dobrého, vyřát a na oheň uvržen bude“ (Luk. 3, 4–9).

A jak bylo tomu tehdy, tak jest tomu i nyní. Jako vybízel svatý Jan ku pokání a ku polepšení života, tak činí stále svatá církev, ale i její hlas jest pro mnohé hlasem volajícího na poušti — nedbají ho, opovrhují jím . a proč? Tři jsou hlavně toho příčiny; jedni považují se za dosti moudré a učené a proto se domnívají, že žádného poučení nepotřebují. Druzí zase myslí, že jsou dosti poctiví a spravedliví, a že jim tedy není potřebí polepšení; třetí konečně zabředli tak do hříchů, že nemohou, vlastně nechtějí z nich se vymaniti

II.

Jedni tedy, jako kdysi farizeové a zákonníci, považují se za dosti učené a moudré, a proto myslí, že jim není třeba žádného poučení. Jest to pravda? Není! Mnohý snad ve svém oboru jest velice vzdělán, rozumí dobře, ba výborně svému povolání, ale v ohledu náboženském jest na tom uboze; kolik takových mudrců neumí udělati pořádně ani kříž, ano neznají snad již ani „Otče náš“, o jiném ani nemluvě, a ti že jsou dosti učenými a moudrymi? Každý jen prostřední školáček by je v jejich moudrosti náboženské zahanbil! Jaké jen nesmysly mluvívali na př. o postu, o zpovědi, o mši svaté! A ve své farizejské pyšce a nadutosti soudí, že žádného poučení nepotřebují!

Jiní zase považují se za dosti poctivé a spravedlivé, než aby jim třeba bylo napravení. Ti podobají se onomu farizeu, který vstoupil do chrámu, aby se modlil, ale místo modlitby začal jiné tupiti a sebe vychvalovati, volaje: „Bože, děkuji Tobě, že nejsem jako jiní lidé, dráči, nespravedliví, cizoložníci, jako i tento publikán. Postím se dvakrát za týden, desátky dávám ze všech věcí, jimiž

vládnou . . .“ I praví o něm Kristus Pán, že vyšel neospravedlněn a dokládá: „nebo každý, kdo se povyšuje, bude ponížen“ (Lukáš 18, 11—14).

Ostatně Písmo svaté praví, že „ve mnohém zajisté klesáme všichni“ (Jak. 3, 2) a „Díme-li, že nemáme hříchu, sami se svádíme, a není v nás pravdy“ (1. Jan 1, 8). Hle, zač považuje miláček Páně svatý Jan takové „pocitivce“! Za lháře a svůdce sebe samých! A tak tomu také jest.

Třetí konečně zabředli do hříchu a nepravosti tak hluboko, že nemohou, či spíše nechtějí se z nich vymaniti — jako král Herodes! Než-li by se byl zřekl bezbožné Herodiady, manželky svého bratra Filipa, kterou mu odňal, raději dal zavražditi svatého Jana, jenž mu řekl: „Nesluší se tobě míti ji“ (Matouš 14, 4). Podobně i dnes, kdož oddali se některé neřesti, na př. pýše, lakomství, nestřídmosti . . . kdož žijí bez víry (tak zvaní „bezinkové“) — proklínají, dne svátečního nesvětí, lži, podvodu, krádeže a jiných nepravostí se dopouštějí nežli by se jich zbavili, raději ztratí nebe, do něhož nevejde „nic poskvrněného, ani činícího ohavnost a lež“ (Zjev. 21, 27).

III.

Co praví nám naše svědomí? Nepatříme také mezi některé z tuto uvede-ných? Pak-li ano, vzpamatujme se, dokud jest čas! Ať není hlas církve Páně, hlas slova Božího pro nás hlasem volajícím na poušti! Pravíť Kristus Pán: „Kdo z Boha jest, slova Boží slyší; protož vy neslyšíte, že z Boha nejste . . .“

„Jestliže pak (kdo) ani církve neuposlechne, budiž tobě jako pohan a pu-blikán . . .“ a „Kdo vás slyší, mne slyší, a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá; kdo pak mnou pohrdá, pohrdá tím, jenž mne poslal“ (Luk. 10, 16).

Zarmoutil se (Herodes) i všecken Jerusaleml s ním.

Josef Fabian.

I.

Když podivuhodná hvězda přivedla Tři krále až do Jeruzalema a tam se jim ztratila (nebylť zlí obyvatelé tohoto města asi hodni ji spatřiti) — domnívali se, že jsou u cíle své cesty. Ježto pak Ten, jehož narození hvězda ona dle proroctví Bálamova hlásala, měl býti slavným vévodou, mysli-li, že to bude asi syn králův — a proto obrátili se do paláce královského a tázali se krále Herodesa: „Kde jest ten, kterýž se narodil král židovský? Neboť viděli jsme hvězdu jeho na východu a přijeli jsme klaněti se jemu.“ Herodesovi však proroctví: „Vzejde hvězda z Jakuba a povstane prut (t. j. berla královská) z Israele —“ bylo asi jako pohanu neznámo. Proto uslyšev to, „zarmoutil se i všecken Jerusaleml s ním. A shromáždiv všechna knížata kněžská a učitelé lidu, tázal se jich, kde by se Kristus měl naroditi. Oni pak řekli jemu: V Betlémě Jůdově nebo tak psáno jest skrze proroka (Micheáše 5, 2): A ty Betléme, země jůdská, nikoli nejsi nejmenší mezi knížaty jůdskými, neboť z tebe vyjde vévoda, kterýž by spravoval lid můj israelský“ (Mat. 2, 2—6). Proč asi zarmoutil se Herodes a s ním celý Jerusaleml nad otázkou Tří králů: „Kde jest ten, kterýž se narodil král židovský?“ Uvažujme trochu o tom!

II.

1. Nuže, proč zarmoutil se Herodes? Protože to byl člověk zlý, všem nepravostem oddaný; trůnu královského zmocnil se lstí a lichocením císaři římskému — a dosáhnuv ho, dal povraždití všechny členy velerady, kteří byli dříve proti němu... Takový tyran netoužil ovšem po Mesiáši, po Spasiteli! Mimo to bál se, že by tento nový „král“, jak nazvali dítě Tři mudrcové, připravití jej mohl o trůn — proto se zarmoutil a umínil si hned, že dítě to zahubí, což se mu však nepodařilo, neboť svatá Rodina utekla včas do Egypta, jak anděl sv. Josefa k tomu vybídl.

2. A proč zarmoutil se též celý Jeruzalém zvláště pak asi přívrženci Herodesovi (zvaní „Herodiané“) a pak farizeové a zákoníci? Věděli přece tyto, jakožto vykladači zákona a učitelé lidu, že naplnilo se proroctví patriarchy Jakuba — neboť berla (t. královská) byla již odňata od Júdy — — — židé neměli již svého krále, ale cizozemce Herodesa a také tomuto správně odpověděli, že očekávaný vévoda t. j. Mesiáš má se narodit v Betlémě — nuže, proč tam Tři králů neprovází, o krále svého se nestarají? Byla u nich známa hrdost a pýcha, jako u Herodesa bázeň a zpustlost. Židé t. očekávali v Mesiáši slavného a mocného panovníka, který by je vysvobodil z otroctví římského, v němž právě úpěli — a nyní slyší o neznámém dítěti. Pýcha jejich byla uražena — i pohrdli chudým Mesiášem!

III.

Jako však počínal si Herodes a farizeové se zákoníky i s celým Jeruzalémem při narození Krista Pána, tak počínají si též moderní Herodesové a farizeové! Ó jak nenávidí oni Syna Božího! Již jeho jméno naplňuje je nejen zármutkem, ale zlostí — vždyť víme, že i ten katolický pozdrav byl někde zakazován, ano i trestán! A jeden takový Herodýsek vysvětloval to dětem, on že není Kristem Pánem, aby ho tedy nepozdravovaly „Pochválen buď Pán Ježíš Kristus.“ Vždyť přece pozdravuje se slovy těmi Ježíš Kristus, a žádný „pan Kozel“ nebo jiný Herodes! Není pak divu, že se nejen rmoutí, ale přímo zuří tyto Herodesové, slyší-li jen slovo Kristus nebo slova církve, víra, náboženství — když oni jsou „bez vyznání“, klesnuvše až po tu němou tvář, která jest též „bez vyznání...“ nemajíc duše, ani rozumu, ani vzdělání; taková tvorová se ovšem obejdou bez víry!

A což ti naši farizeové! Jak ti jsou zaslepeni svou nadutostí a pýchou! Zakládají si na svém bohatství, učenosti, zdraví, síle, postavení atd. zapominajíce, že vše to mají právě od toho, jímž pohrdají, jehož opouštějí, zrazují — jemuž nevěří! Ubozí zaslepení! Což neslyšeli nikdy, že „Bůh pyšným se protiví...“ že „kdo se povyšuje, bude ponížen...“ a že „Bůh nebývá posmíván?“ (Gal. 6, 7.)

Co jste, vy staří, vykonali?

Fabian Budil.

Tak otázal se před lety mladý pán (kněz-profesor) pisatele těchto řádek; dnes jest onen panáček již také starým, ale nebylo nic slýcháno, že by byl něco velikého vykonal — a co vykonali všichni ti „mladí“ dohromady? Vzali to „moderně“ chtějíce všechno strhnouti na sebe, jak vyžadoval toho „pokrok“...

A poněvadž nic nevykonal ani Dr. Horský, ani V. Špaček, ani Jiroušek, ani Myslivec, ani Škrdle atd., ani „Vlast“, ani „Čech“ — proto pryč s tím se vším!

Óvšem že zásluh jmenovaných mužů, ani nakladatele V. Kotrby nezmenší, byt všechno uchvátíli . . . A jak „blahodárně“ pracují, to dokazuje nejlépe to, že volá se ze všech stran, že to jde u nás čím dále tím hůře! A jest to pravda! Všimněme si jen našich organizací! Kolik jest jich, jež by konaly častější schůze — a jsou-li schůze svolany, jaké bývá účastenství? Ještě tak několik starších členů přijde, ale z mladších? Skoro nikdo! Téměř při každé schůzi doporučuje se odbíratí náš katolický tisk — ale marně; starší vymírají, a mladší s námi nejdou — či asi vinou? Kdo všechno rozešťval, proti všemu brojil, všecko odsuzoval? Kde jest výsledek „práce“ těch mladých? O sebe, pravda, někteří hezky se postarali. Sedí pěkně v suchu — ale těch „starých“ prací svou posud nepředčili! Či jsou skutečně pod „Pontským Pilátem“ — ve vleku svobodných zednářů, jak psával blahé paměti Dr. Rudolf Horský? tedy jest pravda také, co napsal pisatel „Školské hlídky“ v čísle 148. „Čecha“, kde čteme: „Jeden člen sdružení fašistického nedávno hrozil žalobou každému, kdo by ho nazval zednářem; Tobě (věhlasný Bratře tří bodů) se to řeklo do očí — a Ty nic. Dostal jsi tištěný otevřený list, kde jest psáno šestkrát, že lžeš — a Ty rovněž nic. Kdyby Tě někdo interpeloval, proč o té zednářštině mlčíš jako zařezaný, jen to vysvětli, že plníš věrně příkaz lože: „Řekne-li ti někdo, že jsi zednář, neřekni ani „jsem“, ani „nejsem“, ale odbuď to nějakým vtipem, třeba hloupým . . .“ Máme-li takové chlapíky dnes v popředí, pak dej Pán Bůh dobrou noc!

Ale co napsal anglický spisovatel Shaw o lidech bez náboženství? „Když nyní ve svých 70 letech přehližím život, dospívám k pevnému názoru, že lidé bez náboženství jsou nemorálními zbabělci a také fysickými ve svém ubohém stavu . . .“ To jste to pěkně dopracovali — vy „mladí!“

Obsah Učitelské přílohy.

Str.	Str.
Aspoň jednou za rok zřízenému knězi se zpovídati. <i>Josef Fabian</i> . . . 27, 29	Ministr Hodža odmítá požadavek konfesní školy. <i>T. Borek</i> . . . 17
Církev sloup a základ pravdy. <i>V. Stromar</i> 34	Nebezpeční vůdcové. <i>Šeb. Rada</i> . . . 30
Co jste, vy staří, vykonali? <i>F. Budil</i> . . . 43	Neomylnost a světové náboženství. <i>V. Stromar</i> . . . 5
Dar pravdy a apoštolové. <i>V. Stromar</i> 31, 33	Nesmrtelnost duše. <i>V. Stromar</i> . . . 14
Dějí se posud zázraky. <i>Josef Fabian</i> . . . 16	Písmo svaté a apoštolské zvěstování. <i>V. Stromar</i> . . . 38
Doslov k eucharistickým slavnostem v Olomouci. <i>Našinec</i> . . . 39	Právní důvod primatu. <i>V. Stromar</i> . . . 9
Hlas volajícího na poušti <i>F. Budil</i> . . . 41	Pro katolickou školu <i>T. Borek</i> . . . 13
Hleďte nejprve království Boží. <i>Josef Fabian</i> . . . 40	Sedmdesátiny Jirouškovy. <i>Vilém Bitnar</i> . . . 21
Jinde a u nás. <i>T. Borek</i> . . . 23	Svátek Krista Krále. <i>Našinec</i> . . . 37
Ke školskému problému v republice. <i>Fr. Světlík</i> . . . 1	Význam pohádek pro dětský život. 20
K zlatému kněžskému jubileu <i>J. M. ndp. Th. a Ph. Dru Mšgre Fr. Kordačovi, arcibiskupu pražskému</i> . . . 26	Za svobodnou katolickou školu. <i>A. Brouček</i> . . . 2
Matky našich buditelů. <i>Fr. Rezková</i> . . . 18	Zarmoutil se (Herodes) i všecken Jerusálém s ním <i>F. Budil</i> 42
Ministr Hodža o školské politice . . . 4	Zrušiti známku z pilnosti? <i>T. Borek</i> . . . 6
	Různé zprávy . . . 7, 12, 28